

ΤΑ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ ΤΟΝ Ε΄.

(1821 — 1871)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΠΙΛΑΒΙΟΥ.

Ἐκείνον ποῦ ἐκίδευσεν τὸν Βίσκοπον
[ἢ χλευσῇ]
καὶ τῆς κηρόνης τὸ σκεῖνι,
τώρα ἡ ΔΟΞΑ φαινή
ἀκμαιοποικίως κηδεύει.

Π.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «ΙΑΙΣΣΟΥ»
567 — Ὁδὸς Εὐριπίδου — 567

—
1871

ΑΤ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

(1981-1982)

Πάν αντίτυπον μὴ φέρον τὴν κάτωθι ὑπογραφήν τοῦ Κυρίου
Νικολάου Γ. Πιλαβίου θεωρεῖται τυποκλοπία καὶ κατὰ τὸν
Νόμον καταδικάζεται.

Ν. Γ. Πιλαβίου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

1981

ΤΩ ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤΩ

ΛΑΟΦΙΛΕΙ ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΩ ΤΩ Α΄.

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ

ΚΑΙ

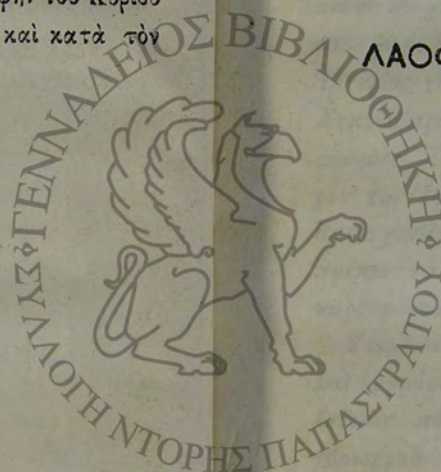
ΒΑΘΥΤΑΤΟΥ ΞΕΒΑΣΜΟΥ

ΤΗΝ

ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΒΙΒΛΟΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΙΛΑΒΙΟΣ.

Τοις ἀναγινώσκουσι

Ἐπάρχουσιν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ἐκάστου ἔθνους ἐπεισὸδιὰ
τινα, ἅπερ αἱ μεταγενέστεραι γενεαὶ ὠφελούουσιν εὐλαβῶς
καὶ διατηρῶσιν ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν. Ἐπάρχουσιν ἄνδρες
ἐν ἐκάστῳ ἔθνει, οἳ τῇ μνήμῃ δέου καὶ ἐπιτελοῦν ἀχματα, λάμ-
πονσα ζωὴν διὰ μέσον τῶν αἰώνων. Μία τῶν λαμπροτέρων
καὶ μεγαλοπρεπεστέρων, πληρὴ αἰμοσταγῶν σελίδων τῆς
Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἶναι ὁ Ἱερὸς Ἀγὼν τοῦ 1821.
Σεπτὸς πρωτομάρτυς αὐτοῦ εἶναι ὁ Γρηγόριος ὁ Ε΄, οἰκου-
μενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Πᾶν τὸ ἀφο-
ρὸν τὴν Ἱερὰν τοῦ 1821 ἀράστατον τοῦ ἔθνους μας, πᾶν
ὅ, τι σχετίζεται μετὰ τὸν ἀοιδίμον καὶ γενναῖον Ἐθνάρχην,
πρέπει καὶ μένῃ ἀνεξάλειπτως ἐγκεχαράγμενον ἐν τῇ
καρδίᾳ τοῦ Ἑλλήνος.

Τοιαῦτα ἀναλογιζόμενος, συνέλεξα ἐκ διαφόρων πηγῶν
καὶ ἐγγράφων μαρτυρικῶν, συνοπτικὴν ἀλλ' ἀκριβεστάτην
ἐκθεσὶν πάντων τῶν ἀφορῶντων τὸν Ἐθνομάρτυρα Γρη-
γόριον, τὸν Ἀρχηγὸν τοῦτον τῆς ὅλης Ὀρθοδόξου Ἀνατο-
λικῆς Ἐκκλησίας, προτάξας προσέτι καὶ σύντομον βιο-
γραφίαν τοῦ ἀοιδίου τούτου Ἱεράρχου, ἣν ἠρτίσθην ἐκ
τοῦ ἀξιολόγου συγγράμματος τοῦ ἀξιοτίμου Κυρίου Γ.
Ἀγγελόπουλου, ἐκ πατρὸς ἀρεψιοῦ τοῦ Πατριάρχου, ἐπιγρα-
φομένου «Συλλογὴ ἐκ τῶν γραφέντων καὶ παραδοθέντων
περὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄.»

Προφανὲς εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἔργου μου τούτου, ἅν
σκοπὸς δύναται καὶ κληθῆναι ἢ ἀφ' ἑαυτῆς εἰς πάντα Ἑλλη-
να ἐπιβαλλομένη διατήρησις πάντων τῶν ἱστορικῶν τού-
των γεγονότων. Συντελὼν ἄρα γε καὶ ὡς ἐλάχιστος

Ἑλλῆν ὑπὲρ τῆς πτωχῆς Μητρὸς μας Ἑλλάδος; Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἄλλος τις σκοπὸς εὐχομαι ἰδὲ νὰ ἐπιτύχω τοῦτον, προσγέγων τὰ εἰσπραχθσόμενα κέρδη εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Ἑθνικοῦ στόλου.

Τέλος, χαίρω ἀληθῶς, ἐθνικῆς φιλοτιμίας χαρὰν, ὅτι ὑπὸ τοιοῦτον λατρευτὸν διὰ πάντα Ἑλληνα τίτλον, ἐξέρχεται εἰς τὴν δημοσιότητα τὸ πρῶτον μου ἔργον, βέβαιος ὢν ὅτι ἔτι μᾶλλον θέλω τύχει τῆς ἐπικειρίας τῶν ὑποδεχομένων τοῦ ἀπείρου καλῶ μου τὰ πρῶτιστα δοκίμια.

Ἀθῆναι τῇ 1^ῃ Μαΐου 1871.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΙΛΑΒΙΟΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ Ε'.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Ε'. οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἔκουςίως τὸν μαρτυρικὸν τῆς ἀγχόνης θάνατον ὑποστὰς ὑπὲρ τοῦ Πανελληνίου, ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1745 ἐν Δημητσάνῃ, πολιχνίῳ τῆς Ἀρχαδίας. Τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ μαθήματα ἐπαίδευσθῃ κατὰ πρῶτον ἐν τῇ πατρίδι του. Μετὰ ταῦτα εἰκοσαέτης τὴν ἡλικίαν ἐπεθύμησε σφόδρα τὴν περὶ τὰ ἱερά σπουδὴν καὶ ἀναχωρήσας ἐκ Δημητσάνης κατὰ τὸ 1765 μετὰ τοῦ διδασκάλου του Ρουσποῦλου ἦλθεν εἰς Ἀθήνας φοιτήσας ἐπὶ δύο ἔτη παρὰ τῷ τότε πολυμαθεῖ διδασκάλῳ Δημητρίῳ τῷ Βόδα. Ἀποδημήσας κατὰ τὸ 1767 ἐξ Ἀθηνῶν μετέβη παρὰ τινι ἐν Σμύρνῃ θείῳ του διακόνῳ καὶ καρπούμενος τὰ μαθήματα τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Ὀλίγα μόνον ἔτη διατρίψας αὐτόθι ἀπεδήμησεν εἰς τὰς Στροφάδας νήσους καὶ ἐνδυθεὶς τὸ μοναχικὸν ἐνδυμα ἐμόναζεν ἐν τινι αὐτόθι μονηρίῳ. Μετ' ὀλίγον χρό-

νον ἀναχώρησε πάλιν μεταβὰς εἰς Πάτρμον, γυμναζόμενος περὶ τοὺς λόγους τῆς τε θείας καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας μετ' ἐνδελεχοῦς ἐπιμελείας.

Ὁ τότε ἀοιδίμος Μητροπολίτης Σμύρνης Προκόπιος, πληροφορηθεὶς περὶ τῶν τρόπων, τῆς χρηστότητος καὶ τῆς ἐν θεῷ πολιτείας τοῦ Γρηγορίου, προσκαλεῖ αὐτὸν παρ' αὐτῷ καὶ τὸν προχειρίζει Ἀρχιδιάκονον. Φλεγόμενος δὲ ὑπὸ ἐπιθυμίας ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ γῆν καὶ ἀποστελλόμενος ἅμα παρὰ τοῦ Μητροπολίτου, μετέβη αὐτόθι κατὰ τὸ 1770, ἀναγείρας ἰδίαις δαπάναις εὐρύχωρον οἰκίαν πρὸς ἄμισθον κατοικίαν τῶν προσερχομένων ἀπόρων μαθητῶν.

Κατὰ τὸ 1780 ὁ Σμύρνης Προκόπιος, οὕτινος τὴν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην ἔχαιρεν ὁ Γρηγόριος, προσεκλήθη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον Κων[πόλεως]. Χειροτονηθεὶς ὁ Προκόπιος Πατριάρχης, προέτεινε ἀμέσως εἰς τὴν Σύνοδον διὰ τὴν χρεώουσαν θέσιν Μητροπολίτου Σμύρνης τὸν Γρηγόριον, τὴν τε παιδείαν καὶ ἀρετὴν αὐτοῦ μαρτυρήσας καὶ τὴν παρὰ τοῖς κατοικοῖς τῆς πόλεως ἐκείνης μεγάλην αὐτοῦ ὑπόληψιν καὶ συμπάθειαν. Κοινῇ ὅθεν ψήφῳ τῆς Ἀγίας Συνόδου κυροῦται ἡ ἐκλογή τοῦ Γρηγορίου καὶ προσκληθεὶς χειροτονεῖται ἀντάξιός τε διάδοχος τοῦ Προκοπίου ἐν μέσῳ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως τῶν κατοίκων Σμύρνης.

Ἀναβὰς τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον ὁ Γρηγόριος δὲν ἔπαυσε νὰ κηρύττῃ τὸν θεῖον λόγον προτρέπων, συμβουλεύων καὶ ἐλεῶν τοὺς ὑπηκόους του. Ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων τὸν τότε σεσαθρωμένον ναὸν τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς καὶ ἀνωκοδόμησεν αὐτὸν μέγαλον καὶ λαμπρὸν ὡς τὴν σήμερον ὑπάρχει θαυμαζόμενος ὑπὸ πάντων.

Κατὰ τὸ 1798 μετέβη προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γερασίμου Γ' εἰς Κων[πολιν], ἀφήσας ἐν Σμύρνῃ ἐνάρετόν τινα ἐφημέριον ὀνόματι Λεόντιον. Μεταβὰς αὐτόθι συνεδρίαζε μετὰ τῆς Συνόδου, ἐκύρηττε τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐν ταῖς

ἐκκλησίαις καὶ σταλεῖς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἐνεκαίνιασε τὸν ὑπὸ τοῦ αἰμνήστου πρίγκηπος Ὑψηλάντου ἀνεγερθέντα ναὸν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη. Διαμείνας ὀλίγον μόνον χρόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν ἐδρὰν του καὶ παρέλαβε τὰ θρησκευτικὰ αὐτοῦ καθήκοντα.

Παραιτηθέντος ἤδη τῆς Πατριαρχίας Γερασίμου τοῦ Γ' καλεῖται κοινῇ ψήφῳ τῆς Συνόδου εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον Κων[πόλεως] Γρηγόριος ὁ Ε' ἐπὶ 13 ὅλα ἔτη διαμείνας Μητροπολίτης Σμύρνης, ἄξιός τε διάδοχος τοῦ τε ὁμονύμου Μεγάλου Γρηγορίου καὶ τῶν ἄλλων θείων Πατέρων τῶν κοσμησάντων τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον.

Τὸ σεμνὸν καὶ αὐστηρὸν τοῦ ἥθους, ἡ λιτὴ διαίτα, ἡ ταπεινὴ στολὴ, τὸ ἀφιλάργυρον τοῦ τρόπου, ὁ πρὸς τὴν πίστιν ἐνθερμὸς ζῆλος, ἡ περὶ τὴν κοσμιότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀδυσώπητος ὀξύδερκεια, ἡ ὀξυτάτη περὶ τὰ ἔργα δραστηριότης, ἡ πρὸς τὰ προσκώμματα καὶ τοὺς κινδύνους περιφρόνησις, ὁ σταθερὸς καὶ ἀκαμπτος αὐτοῦ χαρακτήρ, ἀπεδείκνυσαν σεβαστὸν καὶ φοβερὸν τὸν ἄνδρα. Ἀμα ὡς ἀνήλθε τὸν θρόνον ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων τὸ τότε σεσαθρωμένον Πατριαρχεῖον ἀποστείλας ἐγκυκλίους εἰς διαφόρους ἐπαρχίας ἐπικαλούμενός τὴν συνδρομὴν τῶν ἀρχιερέων, ἱερέων, μονῶν κ.τ.λ. Συνέστησεν ἐντὸς τοῦ Πατριαρχείου τυπογραφεῖον, ἐπιτηρῶν αὐστηρότατα τὰ ἐκδιδόμενα βιβλία.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως τῆς ἐκστρατείας τῶν Γάλλων κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ὑποπετυθέντων τῶν Ὀθωμανῶν ὅτι ὁ Πατριάρχης συνεφώνει μὲ τὰς ἰδέας τῶν Φράγκων καὶ συκοφαντία ἄλλων ἀρχιερέων, καταβιβάζεται τοῦ θρόνου καὶ ἐξορίζεται εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, πατριαρχεύσας δέκα ὀκτὼ μόνον μῆνας.

Μεταβὰς εἰς Ἅγιον Ὅρος ἐξελέξατο πρὸς διαμονὴν τὴν μονὴν τῶν Ἰβήρων, παρῶκει δὲ ἐνίοτε καὶ εἰς Ἀγίαν Λαύραν ἀπολαύων πανταχοῦ τὴν φίλην ἐλευθερίαν τῶν ἡσκητικῶν ἀγώνων.

Τὸν Γρηγόριον ἐξωσθέντα τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου διέ-
 δέχθη Νεόφυτος ὁ Ζ'. τοῦτον δὲ Καλλίνικος ὁ Ε'. Ἄλλ' ἐπει-
 δὴ τότε ἐνεκα τῶν Γαλλικῶν ἀνωμαλιῶν ἰσχύσαν οἱ Φανα-
 ρεῖται μᾶλλον τῶν Ῥωσσιζόντων, ἠναγκάσθη ὁ Καλλίνικος
 νὰ δώσῃ τὴν παραιτήσιν του ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἐνεργεῖα
 τῶν Γαλλοφρόνων νὰ προσκληθῇ ἐκ τοῦ Ἀθῶνος ὁ Γρηγόριος
 καὶ παραλάβῃ τὸν θρόνον. (1806).

Δύο ἔτη μόνον κατέχων τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ἐξωρίζε-
 ται πάλιν διὰ Βεζυρικοῦ διατάγματος καὶ διαδέχεται αὐτὸν
 ὁ προκατόχος του Καλλίνικος ὁ Ε'. ἄνευ ψήφων, ἄνευ κανο-
 νικῆς ἐκλογῆς καὶ τῇ ἀγνοίᾳ τῆς Συνόδου, ἀλλὰ δυνάμει
 καὶ προσταγῇ τοῦ τότε εὐνοῦντος αὐτὸν Βαϊρακτάρου, δια-
 δόχου τοῦ ὑπὸ τῶν Γενιτσαρίων ἐκθρονισθέντος Σελίμη.

Εὐχάριστος ἀποσυρθεὶς τοῦ θρόνου ὁ Γρηγόριος μετέβη
 εἰς τὴν νῆσον Πρίγκηπον διαμείνας ἐν τινὶ αὐτοῦ μονηδρίῳ.

Ἐκθρονισθέντος μετὰ 10 μῆνας τοῦ Καλλίνικου διαδέ-
 χεται αὐτὸν Ἰερεμίας ὁ Δ'. ὅστις ἅμα παραλαβὼν τὸν Πατριαρ-
 χικὸν θρόνον ἐξώρισεν ἀμέσως τὸν Γρηγόριον εἰς Ἅγιον Ὅρος,
 μονάσαντα αὐτοῦ ἐπὶ δέκα ἔτη.

Ἦδη δὲ φυγόντος ἐκ τῆς Βλαχίας τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου
 Καρατζᾶ, διαδέχεται αὐτὸν Ἀλέξανδρος ὁ Σοῦτσος, ὁ φίλος
 καὶ προστάτης τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. Συνεργεῖα
 λοιπὸν τοῦ ἀειμνήστου Ἀλεξάνδρου ὁ μὲν Κύριλλος (ὅστις
 εἶχε διαδεχθῇ τὸν Ἰερεμίαν), παραιτεῖται μετὰ ἐξαετῇ
 Πατριαρχίαν, ἀνακαλεῖται δὲ ἐκ τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ ἀνα-
 βιβάζεται τοῦ θρόνου τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον ὁ ἐξόριστος
 Γρηγόριος ὁ Ε'.

Ἀναλαβὼν λοιπὸν καὶ πάλιν τὴν 19 Ἰανουαρίου 1819
 τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ὁ Γρηγόριος, διηύθυνε τὴν Πατριαρ-
 χείαν κατὰ τὸν συνήθη αὐτῷ τρόπον ἀποσκοπὼν πάντοτε
 τὴν κοινὴν ωφέλειαν.

Ὅτε δὲ ἦλθεν ἐν Κων[σταντινῇ] ἡ εἰδησις τῆς εἰσόδου τοῦ

περικλεοῦς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐν Μολδαβίᾳ (10 Φεβρ.
 1821), καὶ ἡ τῶν Ἑλλήνων ἐπανάστασις φανερώς πλέον
 προσεδοκάτο, μετακαλεῖται ὑπὸ τοῦ Μ. Βεζύρου ὁ Πατριάρ-
 χης Γρηγόριος μετὰ τοῦ Διερμηνέως Κ. Μουρούζη καὶ ἐξε-
 τάζονται παρ' αὐτοῦ φιλικῶς εἰάν τι γνωρίζωσιν ἢ ἤκουσαν
 περὶ τῶν φημιζομένων, ἢ ἂν υποπτεύωνται ἐπανάστασιν τινα
 ἐν Πελοποννήσῳ. Οὗτοι δὲ ἀμφότεροι ἀπεκρίθησαν ὅτι
 οὐδὲν οἶδασιν· παρηγγέλησαν ὅμως μετὰ πολλῆς φιλο-
 φροσύνης ὑπὸ τοῦ Μ. Βεζύρου ὅπως τῷ ἀνακοινώσωσιν ἐπιδή-
 ποτε ἤθελον μάθει κατόπιν.

Τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων (1 Ἀπριλίου 1821), ἔρχε-
 ται εἰδησις θετικοτάτη περὶ ἐξεγέρσεως ἐπανάστασις ἐν
 Πελοποννήσῳ. Τοῦτο ὡς μαθὼν ὁ Σουλτάνος διατάττει ἅ-
 μέσως τὴν ἐπαύριον τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ Μεγάλου Διερ-
 μινέως Κ. Μουρούζη ὡς καὶ ἄλλων πολλῶν ἐπιστῆμων ῥα-
 χιδῶν.

Τὴν μεγάλην Δευτέραν τοῦ 1821, τὴν τρίτην ὥραν μετὰ
 τὸ μεσονύκτιον, ὅτε ἅπαντες οἱ ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ ἐκοι-
 μῶντο ὕπνον βαθύν, ὁ αἰοίδιμος Πατριάρχης Γρηγόριος κα-
 τέβαινε τὴν κλίμακα, φέρων εἰς τὰς χεῖρας κλεῖδα, καὶ ὑπὸ
 τῶν σεβασμιωτάτων Συνδικῶν τῶν Μητροπολιτῶν Καισα-
 ρίας, Δέρκων, Ἐφέσου, Καλλιδόνης, Νικομειδείας καὶ Νικαίας
 παρακολουθούμενος. Κατελθὼν δὲ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ μεγά-
 ρου, ἐπορεύθη εἰς τὴν θύραν τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, ἠνέωξε,
 αὐτὴν καὶ εἰσελθὼν μετὰ τῶν Ἀγίων Συνδικῶν ἐν αὐτῷ,
 ἐκλείσε τὴν θύραν ἐνδοθεν. Οὐδὲν ἄλλο φῶς ἐφώτιζε τὸ
 Ναὸν, εἰμὴ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς κανδηλᾶς τοῦ ἐσταυρωμένου,
 καὶ τὸ ὀπισθεν τοῦ ἀρτοφορείου τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Ἡ σιγὴ,
 τὸ τρέμον φῶς τῶν δύο κανδηλῶν, ἡ μαρμαρυγὴ τῶν ἁγίων
 εἰκόνων, ἃς αἱ ἀσθενεῖς τοῦ φωτὸς ἀκτίνες ἐδείκνυν κοινου-
 μένης, τὸ σοβαρὸν καὶ ἱεροπρεπὲς τῆς ἐκκλησίας, ἡ παρού-
 σις ἐπὶ τὰ ῥασκοφόρων τῶν ἐπιστημοτέρων ποιμένων τῆς Ἀνα-

πολιτικῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν ποιμένης, παρίστανον θαυμάσιον καὶ ἀπερίγραπτον θέαμα συγκινητικόν τε καὶ ἐμβριθές.

« Ἅγιοι ἀδελφοί καὶ συλλειτουργοί, εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὁ σοδαρὸς καὶ εὐσεβὴς Πατριάρχης, προχωρήσαντας μέχρι τῶν Ἁγίων θυρῶν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ἐνθα συνετάχθησαν εἰς κύκλον, ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον· ἰδοὺ συνήλθομεν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Θεοῦ, οὐδεὶς ἄλλος μᾶς βλέπει, εἰμὴ ὁ ἀκοίμητος αὐτοῦ ὀφθαλμὸς καὶ οὐδὲν ἄλλο οὐς μᾶς ἀκούει εἰμὴ τὸ οὖς τοῦ κλίνοντος αὐτὸ εἰς δεήσεις καὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν. Πρὸ μικροῦ ἀπευθύναμεν ἀφορισμὸν ἀκούσιον κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Χριστιανῶν, τῶν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ μαχομένων ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος. Ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐνετείλατο ἡμῖν, «Εὐχεσθε καὶ μὴ καταρᾶσθε», ἡμεῖς δὲ καταρᾶσθμεν ἔργον ἅγιον, πράξιν θεοῦ μαρτυρίον θυμάτων ἱερῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ προσφερθέντων εἰς ὀλοκαύτωςιν· καταρᾶσθμεν τοὺς τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας ἀποσεΐσαντας, ἵνα ἐλευθερώσωσι τὴν πατρίδα ἀπὸ τοῦς ὕβριστάς τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, καὶ τοὺς καταπιεστάς τῆς ἐθνικότητος ἡμῶν· ὅθεν, ὁ ἀκοντισθεὶς παρ' ἡμῶν ἀφορισμὸς κατ' αὐτῶν, οὐ μόνον ἐπιβαρύνῃ τὸν τράχηλον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγωνιζομένους κατέθλιψε, καὶ τοὶ ἀκούσιοι· διὸ ὀφείλομεν ἵνα ἄρωμεν αὐτὸν τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος.

— Ἄλλ' ἡμεῖς, Παναγιώτατε Πατριάρχα, ἐπράξαμεν ἔργον ἀκούσιον, ὑπετάχθημεν εἰς τὴν βίαν καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην, ἵνα μὴ ἐρεθίσωμεν τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν εἰς μείζονας κατὰ τῶν Χριστιανῶν κακώσεις, ἀπεκρίθη ὁ μακάριος Ἱεράρχης Ἐφῆσου, ἀπομάζας ἐν δάκρυ συμπαθείας καὶ μετανοίας συγχρόνως.

— Ἀληθῶς ἐπράξαμεν ἔργον ἀκούσιον, ὑπέλαβεν ὁ αἰόδιμος Πατριάρχης· ἀληθῶς ὑπογράφοντες τὸν ἀφορισμὸν ἐνώπιον τῆς ἐξουσίας, αἱ καρδίαι ἡμῶν ἤρχοντο, καὶ μολταυτα

πρέπει νὰ τὸν λύσωμεν. Ἀκούσατε ἀδελφοί! τὸ μεσανύκτιον τοῦ παρελθόντος Σαββάτου, ἀφ' οὗ ὁ διάκονός μου μοι ἀνέγνω τὸ μεσανυκτικόν, ἐπορευόμεν εἰς τὴν κλίνην μου, ὅτε δ' ἔκλεισα τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος μου, μορφή φωτεινὴ ὡρμή ἀΐφνης ἐνώπιόν μου· « Ἐτοιμάσου, μοι εἶπεν, εἰς τὸ μαρτύριον· » εὐλόγησον οὖς καταρᾶσθης καὶ μιμήθητι τὸν Χριστὸν τὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἀποθανόντα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ· τὸ μαρτύριόν σου ἔσται πρὸς σωτηρίαν τῶν πιστῶν· » ἐν τῇ ἐκπλήξει μου φωτεινὴ μορφή ἐγένετο ἄφαντος. Ἡ φωνὴ ὑπῆρχε τοσοῦτον ἀρμονικὴ καὶ πραεῖα, ὥστε εἰσέδω ἐν τῇ καρδίᾳ μου ὡς ἡδύτατον βάλαμον· ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα διήλθον ἐν προσευχῇ καὶ ἡ ψυχὴ μου ὑπῆρχε πλήρης ἀγαλλιάσεως· ἥδη δὲ περιμένω ἀνυπομόνως τὸ μαρτύριον, μαρτύριον εἰς σωτηρίαν τῶν Χριστιανῶν.

Οἱ ἀρχιερεῖς ἐθεώρουν ἐν πλήρει σιγῇ καὶ κατανύζει τὸν Πατριάρχην τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περιβεβρεγόμενοι ὑπὸ δακρύων, δακρύων ἱερῶν, δακρύων εὐσεβείας, ἀπορροδόντων ἐκ καρδιῶν ἀγάπης μεστῶν πρὸς τὸ ἔθνος των.

— Ἀγομεν, ὑπέλαβεν ὁ Γρηγόριος, τὸ μαρτύριόν μου θέλετε ἀκολουθήσει καὶ ὑμεῖς ἀδελφοί μετὰ μικρὸν τοῦ ἡμετέρου, ἵνα γίνῃ πλήρης ἡ θυσία. Ἅγιε Νικομηδείας, εἶπεν ἀποβλέψας πρὸς αὐτὸν, σὺ εἶσαι ὁ νεώτερος πάντων ἡμῶν, ἀναψέτας λαμπράδας τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς.

Ὁ σεβάσμιος ἱεράρχης ἐδραμε πρόθυμος καὶ λαβὼν κηρίον τὸ ἤναψε, καταβιδύσας τὴν κινδύην τοῦ σταυροῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, ὅπερ ἐν ἀκαρεῖ ἐγένετο κατάφωτον.

Ἐνδύητε τὰς ἱερατικὰς ὑμῶν στολὰς, εἶπεν ὁ Πατριάρχης, καὶ συγχρόνως ἐνεδύετο καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Νικομηδείας βοηθούμενος.

Εἰσελθόντων ἀπάντων ἐν τῷ ἱερῷ βήματι, ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης ἔστη κατὰ πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς, οἱ δὲ Σεβασμιώτατοι ἀρχιερεῖς περιεκύκλωσαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς

πολικῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν ποιμένης, παρίστανον θαυμάσιον καὶ ἐπερίγραφτον θέαμα συγκινητικόν τε καὶ ἐμβριθές.

« Ἅγιοι ἀδελφοί καὶ συλλειτουργοί, εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὁ σοδαρὸς καὶ εὐσεβὴς Πατριάρχης, προχωρήσαντας μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ἔνθα συνετάχθησαν εἰς κύκλον, ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον· ἰδοὺ συνήλθομεν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Θεοῦ, οὐδεὶς ἄλλος μᾶς βλέπει, εἰμὴ ὁ ἀκοίμητος αὐτοῦ ὀφθαλμὸς καὶ οὐδὲν ἄλλο οὐς μᾶς ἀκούει εἰμὴ τὸ οὖς τοῦ κλίνοντος αὐτὸ εἰς δεήσεις καὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν. Πρὸ μικροῦ ἀπευθύναμεν ἀφορισμὸν ἀκούσιον κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Χριστιανῶν, τῶν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ μαχομένων ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος. Ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐνετείλατο ἡμῖν, «Εὐχέσθε καὶ μὴ καταρᾶσθε», ἡμεῖς δὲ καταρᾶσθμεν ἔργον ἅγιον, πράξιν θεοῦ μαρτυρίου θυμάτων ἱερῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ προσφερθέντων εἰς ὀλοκαύτωςιν· καταρᾶσθμεν τοὺς τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας ἀποσείσαντας, ἵνα ἐλευθερώσωσι τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς ὕβριστάς τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, καὶ τοὺς καταπιεστάς τῆς ἐθνικότητος ἡμῶν· ὅθεν, ὁ ἀκοντισθεὶς παρ' ἡμῶν ἀφορισμὸς κατ' αὐτῶν, οὐ μόνον ἐπιβαρύνῃ τὸν τράχηλον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγωνιζομένους κατέθλιψε, καὶ τοὶ ἀκούσιοι· διὸ ὀφείλομεν ἵνα ἄρωμεν αὐτὸν τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος.

— Ἄλλ' ἡμεῖς, Παναγιώτατε Πατριάρχα, ἐπράξαμεν ἔργον ἀκούσιον, ὑπετάχθημεν εἰς τὴν βίαν καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην, ἵνα μὴ ἐρεθίσωμεν τὴν Ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν εἰς μείζονας κατὰ τῶν Χριστιανῶν κακώσεις, ἀπεκρίθη ὁ μακάριος Ἱεράρχης Ἐφέσου, ἀπομάξας ἐν δάκρυ συμπαθείας καὶ μετανόιας συγχρόνως.

— Ἀληθῶς ἐπράξαμεν ἔργον ἀκούσιον, ὑπέλαβεν ὁ αἰόδιμος Πατριάρχης· ἀληθῶς ὑπογράφοντες τὸν ἀφορισμὸν ἐνώπιον τῆς ἐξουσίας, αἱ καρδίαι ἡμῶν ἤρχοντο, καὶ μολαταῦτα

πρέπει νὰ τὸν λύσωμεν. Ἀκούσατε ἀδελφοί! τὸ μεσονύκτιον τοῦ παρελθόντος Σαββάτου, ἄφου ὁ διάκονός μου μοι ἀνέγνω τὸ μεσονυκτικόν, ἐπορεύμην εἰς τὴν κλίνην μου, ὅτε δ' ἔκλεισα τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος μου, μορφή φωτεινὴ ὥσπερ αἴφνης ἐνώπιόν μου· « Ἐτοιμάσου, μοι εἶπεν, εἰς τὸ μαρτύριον· » εὐλόγησον οὖς καταρᾶσθης καὶ μιμήθητι τὸν Χριστὸν τὸν ὁ· » πὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἀποθανόντα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ· τὸ μαρτύριόν σου ἔσεται πρὸς σωτηρίαν τῶν πιστῶν· » ἐν τῇ ἐκπλήξει μου φωτεινὴ μορφή ἐγένετο ἄφαντος. Ἡ φωνὴ ὑπῆρχε τοσοῦτον ἀρμονικὴ καὶ πραεῖα, ὥστε εἰσέδυ ἐν τῇ καρδίᾳ μου ὡς ἡδύτατον βάλαμον· ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα διήλθον ἐν προσευχῇ καὶ ἡ ψυχὴ μου ὑπῆρχε πλήρης ἀγαλλιάσεως· ἤδη δὲ περιμένω ἀνυπομόνως τὸ μαρτύριον, μαρτύριον εἰς σωτηρίαν τῶν Χριστιανῶν.

Οἱ ἄρχιερεῖς ἐθεώρουν ἐν πλήρει σιγῇ καὶ κατανύξει τὸν Πατριάρχην τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περιβεχόμενοι ὑπὸ δακρύων, δακρύων ἱερῶν, δακρύων εὐσεβείας, ἀπορροεμένων ἐκ καρδιῶν ἀγάπης μεστῶν πρὸς τὸ ἔθνος των.

— Ἀγομεν, ὑπέλαβεν ὁ Γρηγόριος, τὸ μαρτύριόν μου θέλετε ἀκολουθήσει καὶ ὑμεῖς ἀδελφοί μετὰ μικρὸν τοῦ ἡμετέρου, ἵνα γίνῃ πλήρης ἡ θυσία. Ἅγιε Νικομηδείας, εἶπεν ἀποβλέψας πρὸς αὐτὸν, σὺ εἶσαι ὁ νεώτερος πάντων ἡμῶν, ἀναψέτας λαμπράδας τῆς ἁγίας Τραπεζίης.

Ὁ σεβάσμιος ἱεράρχης ἔδραμε πρόθυμος καὶ λαβὼν κηρίον τὸ ἦν ἔφθε, καταβιδάσας τὴν κανδήλαν τοῦ σταυροῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, ὅπερ ἐν ἀκαιρίᾳ ἐγένετο κατάρωτον.

Ἐνδυθῆτε τὰς ἱερατικὰς ὑμῶν στολὰς, εἶπεν ὁ Πατριάρχης, καὶ συγχρόνως ἐνεδύετο καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Νικομηδείας βοηθούμενος.

Εἰσελθόντων ἀπάντων ἐν τῷ ἱερῷ βήματι, ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης ἔστη κατὰ πρόσωπον τῆς ἁγίας Τραπεζίης, οἱ δὲ Σεβασμιώτατοι ἄρχιερεῖς περιεκύκλωσαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς

ιστάμενοι. Μετὰ τὸ «Εὐλόγητός ὁ Θεὸς ἡμῶν» καὶ μετὰ σύντομον ἀκολουθίαν, λαβὼν ὁ Πατριάρχης τὸν ἀφορισμὸν ἔθεσεν αὐτὸν ἐπὶ ἐνὸς κρίποδος παρὰ τῇ Ἀγίᾳ Τραπέζῃ· εἶτα·

«Θεὸς Παντοκράτωρ, ἀνεφώνησε, Πανάγαθε, σὺ ὁ ἀποστείλας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα λάβῃ σάρκα διὰ πνεύματος Ἀγίου, παρὰ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπὲρ ἡμῶν, συγχώρησον πρῶτον ἡμῖν τοῖς ἁμαρτηκῶσι σοὶ διὰ τῆς παραβιάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ τοῦ ἐντειλαμένου ἡμῖν «Εὐχεσθε καὶ μὴ καταράσθε.» Εἶτα καθὰ δέδωκας ἡμῖν ἐντολὴν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, καταλύομεν τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον, ὃν ἀκουσίως ἀπευθύναμεν κατὰ τοῦ Χριστεπωνύμου ποιμνίου σου. Καὶ σοὶ δεόμεθα ὁ Θεὸς ἡμῶν εὐλόγησον αὐτὸ καὶ δὸς αὐτῷ τελειάν τὴν ἀπολύτρωσιν. Ναί, κύριε Βασιλεῦ, ἐπάκουσον ἡμῶν καὶ ἐνίσχυσον καὶ σῶσον αὐτὸ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ, ὅτι δεδοξασμένος ὑπάρχεις σὺν τῷ μονογενῇ σου υἱῷ καὶ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.»

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν ταύτην, λαβὼν μίαν τῶν λαμπάδων τῆς Ἀγίας Τραπέζης, ἀνέπρησε τὸν ἀφορισμὸν, ὅστις κατέπεσεν εἰς σποδὸν, πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἀπεκδυθέντων τῶν ἁγίων τούτων ποιμένων τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς, ὁ Ναὸς ἔμεινεν αὖθις φωτιζόμενος διὰ τοῦ ἀμυδροῦ φωτός τῶν δύο κανδηλῶν σβεσθεισῶν τῶν λαμπάδων τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Προπορευόμενος δὲ ὁ θεῖος Γρηγόριος ἠνέωξε τὴν θύραν καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν μακαρίων Ἱεραρχῶν ἐξῆλθε τοῦ Ναοῦ, καὶ κλείσας αὐτὴν αὖθις ἀνῆλθεν εἰς τὸ Συνδικὸν μετ' αὐτῶν.

Ἡ ἐξέγερσις τῆς πατρίδος τοῦ Πατριάρχου Πελοποννήσου, ὑπῆρξεν ἡ μόνη ἀφετηρία ἐκ ἧς ὁ Σουλτάνος προέβη εἰς τὴν καταδείκναι τοῦ Πατριάρχου καὶ καταδικάσαι αὐτὸν ὡς συμ-

μέτοχον καὶ συμπατριώτην τῶν ἀπίστων ἀποστατῶν, ἐξ ἄλλου ὅμως ὅπως ἐμποιήσῃ τὸν τρόπον εἰς τε τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀνατέλλει συννεφώδης, ὡς ἀναγγέλουσα φρικώδη καὶ ἀποτρόπαιον σκηνήν. Ἡ θάλασσα ἦτο νηνεμῆς, οὔτε ἡ ἐλαχίστη αὔρα ζεφύρου ἔπνεε. Ἡ ὀγδόη ὥρα τῆς πρωίας. Ὁ γδοηκοντούτης περίπου γέρων, μετρίου ἀναστήματος, τὴν ὄψιν μελαψός, ἰσχνός τὸ πρόσωπον, μὲ χαρακτῆρας ζωηροῦς καὶ πλήρεις ἐκπράσεως, μὲ τρίχας φαιάς καὶ πώγωνα ἀραιὸν καὶ μᾶλλον μικρὸν, φέρων τὸ σεβάσμιον τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησίας σχῆμα, κατήρχετο τὴν κλίμακα τοῦ Πατριαρχείου μεταβαίνων μετὰ τῆς συνοδείας του εἰς τὸν Καθεδρικὸν ναὸν ὅπως πανηγυρίσῃ τὴν θείαν μυσταγωγίαν τῆς λαμπρᾶς, πλην δι' αὐτὸν ἀποφράδος ἡμέρας τοῦ Πάσχα. Περαιωθείσης τῆς λειτουργίας, ἀνέβη πάλιν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον. Μετ' ὀλίγον ἔρχεται ὁ τότε τόπον διερμηνεύς κατέχων Σταυράκης Ἀριστάρχης, ὅστις συνάξας εἰς τὸ Συνδικὸν τέσσαρας ἢ πέντε τῶν προστυχόντων Ἀρχιερέων ἀπαίτει νὰ ψηφίσωσιν αὐθωρεὶ Πατριάρχην καὶ ἐκλέγεται ἐκ τῶν παρόντων, δακρύων καὶ τρέμων, ὁ Πεισιδιάς Εὐγένειος. Εὐθὺς τότε περικυκλοῦσι τὸ Πατριαρχεῖον ὀπλοφόροι, οἵτινες συλλαβόντες τὸν ἀθῶον ἄμυνον Γρηγόριον τὸν Ε'. ἀπάγουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐκείθεν πρὸς τὸν Μ. Βεζύρην, ὅπως ἐξετασθῇ ὡς ἔνοχος. Μετὰ ταῦτα ἐπιβιβάσαντες αὐτὸν εἰς ἀκάτιόν τι περιφρουρούμενον ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἀκατίων πλήρως σωματοφυλάκων τὸν μεταφέρουσιν εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Φαναρίου, ὅπου ἦν παρὰ τὴν πλατείαν, εἰς ἣν συνήθως κρατομοῦσι τοὺς καταδίκους, πολὺ πλῆθος συνηγμένον. Ἐξελθὼν τοῦ ἀκατίου ὁ κατὰδικος ὁδηγεῖται πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἀμέσως παραδίδεται εἰς τοὺς δημίους, οἵτινες ἐπιπεσόντες φέρουσιν αὐτὸν πρὸς τὸ τῆς ἀγχόνης σχοινίον, ὅπερ εἶχον ἐξηρημασμένον εἰς τὴν μεσαιάν καὶ μεγάλην θύραν τοῦ Πατριαρχείου ἔνθα καὶ ὑπῆσθη τὸν μαρτυ-

ιστάμενοι. Μετὰ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» καὶ μετὰ σύν-
τομον ἀκολουθίαν, λαβὼν ὁ Πατριάρχης τὸν ἀφορισμὸν ἔθε-
σεν αὐτὸν ἐπὶ ἐνὸς κρίποδος παρὰ τῇ Ἀγίᾳ Τραπέζῃ· εἶτα :

«Θεὲ Παντοκράτωρ, ἀνερῶνησε, Πανάγαθε, σὺ ὁ ἀποστεί-
» λας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χρι-
» στὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα λάβῃ σάρκα διὰ πνεύματος Ἀγίου,
» παρὰ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ Σταυ-
» ροῦ ὑπὲρ ἡμῶν, συγχώρησον πρῶτον ἡμῖν τοῖς ἀμαρτηκῶσι
» σοι διὰ τῆς παραβιάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ μονογενοῦς σου
» υἱοῦ τοῦ ἐντειλαμένου ἡμῖν «Εὐχέσθε καὶ μὴ καταρᾶσθε.»
» Εἶτα καθὰ δέδωκας ἡμῖν ἐντολὴν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν,
» καταλύμεν τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον, ὃν ἀκουσίως ἀπευθύναμεν
» κατὰ τοῦ Χριστεπωνύμου ποιμνίου σου. Καὶ σοὶ δεόμεθα ὁ
» Θεὸς ἡμῶν εὐλόγησον αὐτὸ καὶ δὸς αὐτῷ τελείαν τὴν ἀ-
» πολύτρωσιν. Ναί, κύριε Βασιλεῦ, ἐπάκουσον ἡμῶν καὶ ἐνί-
» σχυσον καὶ σῶσον αὐτὸ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ, ὅτι δε-
» δοξασμένος ὑπάρχεις σὺν τῷ μονογενῇ σου υἱῷ καὶ τῷ Πα-
» ναγίῳ σου πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
» αἰώνων, ἀμήν.»

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν ταύτην, λαβὼν μίαν τῶν λαμπάδων
τῆς Ἀγίας Τραπέζης, ἀνέπερσε τὸν ἀφορισμὸν, ὅστις κατέ-
πεσεν εἰς σποδὸν, πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἀπεκδυθέντων τῶν ἁγίων τούτων ποιμένων τὰς ἱερατι-
κὰς αὐτῶν στολὰς, ὁ Ναὸς ἔμεινεν αὖθις φωτιζόμενος διὰ
τοῦ ἀμυδροῦ φωτός τῶν δύο κανδήλῶν σβεσθεσίων τῶν λαμ-
πάδων τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Προπορευόμενος δὲ ὁ θεῖος Γρη-
γόριος ἠνέωξε τὴν θύραν καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν μα-
καρίων ἱεραρχῶν ἐξῆλθε τοῦ Ναοῦ, καὶ κλείσας αὐτὴν αὖθις
ἀνῆλθεν εἰς τὸ Συνοδικὸν μετ' αὐτῶν

Ἡ ἐξέγερσις τῆς πατρίδος τοῦ Πατριάρχου Πελοποννήσου,
ὑπῆρξεν ἡ μόνη ἀρετηρὶς ἐκ ἧς ὁ Σουλτάνος προέβη εἰς τὴν
καταδείκνῃ τοῦ Πατριάρχου καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν ὡς συμ-

μέτοχον καὶ συμπατριώτην τῶν ἀπίστων ἀποστατῶν, ἐξ ἄλλου
ὅμως ὅπως ἐμποιήσῃ τὸν τρόμον εἰς τε τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀνατέλλει συννεφώδης,
ὡς ἀναγγέλουσα φορικώδη καὶ ἀποτρόπαιον σκηνήν. Ἡ θάλασ-
σα ἦτο νηνεμῆς, οὔτε ἡ ἐλαχίστη αὔρα ζεφύρου ἔπνεε. Ἦν
ὀγδόη ὥρα τῆς πρωΐας. Ὁ γδοηκοντούτης περὶπου γέρων,
μετρίου ἀναστήματος, τὴν ὄψιν μελαψός, ἰσχνός τὸ πρόσωπον,
μὲ χαρακτῆρας ζωηροῦ καὶ πλήρεις ἐκφράσεις, μὲ τρίχας
φαιάς καὶ πώγωνα ἀραιὸν καὶ μᾶλλον μικρὸν, φέρων τὸ σε-
βάσμιον τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησίας σχῆμα, κατήρχετο τὴν
κλίμακα τοῦ Πατριαρχείου μεταβαίνων μετὰ τῆς συνοδείας
του εἰς τὸν Καθεδρικὸν ναὸν ὅπως πανηγυρίσῃ τὴν θείαν μυ-
σταγωγίαν τῆς λαμπρᾶς, πλην δι' αὐτὸν ἀποφράδος ἡμέρας
τοῦ Πάσχα. Περαιωθείσης τῆς λειτουργίας, ἀνέβη πάλιν εἰς τὸ
Πατριαρχεῖον. Μετ' ὀλίγον ἔρχεται ὁ τότε τόπον διερμηνεύς
κατέχων Σταυράκης Ἀριστάρχης, ὅστις συνάξας εἰς τὸ Συ-
νοδικὸν τέσσαρας ἢ πέντε τῶν προστυχόντων Ἀρχιερέων ἀπαι-
τεῖ νὰ ψηφίσωσιν αὐθωρεὶ Πατριάρχην καὶ ἐκλέγεται ἐκ τῶν
παρόντων, δακρύων καὶ τρέμων, ὁ Πεισιδιάς Εὐγένειος. Εὐθὺς
τότε περικυκλοῦσι τὸ Πατριαρχεῖον ὀπλοφόροι, οἵτινες συλλα-
βόντες τὸν ἀθῶον ἀμὸν Γρηγόριον τὸν Ε'. ἀπάγουσιν αὐ-
τὸν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἐκείθεν πρὸς
τὸν Μ. Βεζύρην, ὅπως ἐξετασθῇ ὡς ἐνοχος. Μετὰ ταῦτα ἐπιβι-
βάσαντες αὐτὸν εἰς ἀκάτιόν τι περιφρουρούμενον ὑπὸ πολλῶν
ἄλλων ἀκατίων πλήρεων σωματοφυλάκων τὸν μεταφέρουσιν
εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Φαναρίου, ὅπου ἦν παρὰ τὴν πλατείαν,
εἰς ἣν συνήθως κατατομοῦσι τοὺς καταδίκους, πολὺ πλῆθος
συνηγμένον. Ἐξελθὼν τοῦ ἀκατίου ὁ κατάδικος ὁδηγεῖται πρὸς
τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἀμέσως παραδίδεται εἰς τοὺς δημίους,
οἵτινες ἐπιπεσόντες φέρουσιν αὐτὸν πρὸς τὸ τῆς ἀγχόνης
σχοινίον, ὅπερ εἶχον ἐξηρημένον εἰς τὴν μεσαιάν καὶ με-
γάλην θύραν τοῦ Πατριαρχείου ἐνθα καὶ ὑπῆσθη τὸν μαρτυ-

ρικὸν θάνατον κατὰ τὸ 77^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔκου-
σίως ἑαυτὸν παραδῶσας πρὸς κοινὴν σωτηρίαν τοῦ ἔθνους του.

Ἐπὶ τοῦ κρεμασμένου νεκροῦ σώματός του ἐτέθη καὶ ἡ κατα-
δίκη ἔχουσα ὡς ἑξῆς:

« Χρὸς τῶν ἀρχηγῶν τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου διαφό-
» ρων λαῶν, εἶναι νὰ ἐπαγρυπνῶσι νύκτα καὶ ἡμέραν τοὺς
» ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των, νὰ παρατηρῶσι τὴν διαγωγὴν των
» καὶ νὰ ἀνακαλύπτωσι καὶ ἀναφέρωσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν
» μου τὰς ἀθεμίτους πράξεις των. Οἱ δὲ Πατριάρχαι, ὄντες
» ἐξ αἰτίας τῆς θέσεώς των ἀρχηγοὶ τῶν ῥαγιαδῶν ζών-
» των ἐν ἀσφαλείᾳ ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς αὐτοκρατορικῆς μου
» ἐξουσίας, ὀφείλουσι νὰ ἦναι ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀνεπίληπτου,
» τίμιοι, πιστοὶ καὶ εἰλικρινεῖς.

» Ἐχόντες δὲ αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ὀφείλουσι, ὅσας παρα-
» τηρήσουσι τὰς κακὰς κλίσεις τοῦ λαοῦ των, νὰ τὰς ἐμπο-
» διζῶσι δι' ἀπειλῶν καὶ συμβουλῶν, ἢ, ἂν ἀναγκαῖον, καὶ
» διὰ ποινῶν κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των, καὶ τριου-
» τοτρόπως νὰ φαίνωνται εὐγνώμονες ἐν μέρει πρὸς τὴν Ἱψή-
» λην Πύλιν διὰ τὰς χάριτας καὶ τὰς ἐλευθερίας, τὰς ὁποίας
» ἀπολαμβάνουσι ὑπὸ τὴν ἀγαθοποιὸν σκιάν της.

α Ἀλλ' ὁ ἄπιστος Πατριάρχης τῶν Ἑλλήνων, ὁ ὁποῖος
» ἔδωκεν ἄλλοτε δείγματα τῆς πρὸς τὴν Ἱψήλην Πύλιν
» ἀρσιωτέως του, ἀδύνατον νὰ θεωρηθῇ ἀλλότριος τῶν
» στάσεων τοῦ ἔθνους του, τὰς ὁποίας διάφοροι κακότεργοι
» καὶ ἀναίσθητοι περυσυρόμενοι ὑπὸ χιμαρικῶν καὶ διαβο-
» λικῶν ἐλπίδων διήγειραν, καὶ χρέος του ἦτο νὰ διδάξῃ
» τοὺς ἀπλοῦς, ὅτι τὸ τόλμημα ἦτο μάταιον καὶ ἀτελεσφό-
» ρητον διότι τὰ κακὰ διαβόλια δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ
» νὰ εὐδοκημῶσιν ἐναντίον τῆς Μωαμεθανικῆς ἐξουσίας
» καὶ θρησκείας, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον τὴν ὑπαρξίν των θεόθεν
» πρὸ ὑπερχιλίων ἐτῶν, καὶ θὰ διατηρηθοῦν μέχρι τῆς
» συντελείας τοῦ κόσμου, καὶ οὐ μὴ βεβαιῶν ἄνωθεν αἱ ἀπο-

» καλύψεις καὶ τὰ θαύματα· ἀλλ' ἐξαιτίας τῆς διαφθορᾶς τῆς
» καρδίας του, ὅχι μόνον δὲν εἰδοποίησεν, οὐδ' ἐπαίδευσεν
» τοὺς ἀπατηθέντας, ἀλλὰ καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ἦτο ὁ
» ἴδιος αὐτὸς, ὡς ἀρχηγός, μυστικὸς συμμετοχὸς τῆς ἐπανα-
» στάσεως, καὶ ἀδύνατον νὰ μὴ ἀφανισθῇ καὶ νὰ μὴ πέσῃ
» εἰς τὴν ὁργὴν τοῦ Θεοῦ ὅλον σχεδὸν τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλή-
» νων, ἂν καὶ ἐν αὐτῷ εἶναι καὶ πολλοὶ ἀθῶοι.

α Καθ' ὃν καιρὸν ἐγινώσθη ἡ ἀποστασία, ἡ Ἱψήλῃ Πύλιν
» συμπάθειαν λαβοῦσα πρὸς τοὺς ἀθλίους ῥαγιαδάς της,
» ἐνησχολήθη νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς πλανηθέντας διὰ τῆς γλυ-
» κύτητος εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας των καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ
» σκοπῷ ἐξέδωκε τὸ πρόσταγμα διατάττουσα καὶ συμβου-
» λεύουσα τὸν Πατριάρχην τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον,
» καὶ προσκαλοῦσα αὐτὸν ν' ἀφορίσῃ ὅλους τοὺς ἀποστατή-
» σαντας ῥαγιαδάς ὅπου καὶ ἂν ἦσαν· ἀλλ' ἀντὶ νὰ δαμάσῃ
» τοὺς ἀποστάτας καὶ νὰ δώσῃ πρῶτος τὸ παράδειγμα τῆς
» ἐπιστροφῆς εἰς τὰ καθήκοντά των, ὁ ἄπιστος οὗτος ἔγεινεν
» ὁ πρωταίτιος ὅλων τῶν ἀναφυσισθῶν ταραχῶν. Εἵμεθα πλη-
» ροφορημένοι ὅτι ἐγεννήθη ὁ ἴδιος ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ
» ὅτι εἶναι συνέννοχος ὅλων τῶν ἀταξιῶν ὅσας οἱ ἀποπλανη-
» θέντες ῥαγιαδες ἐπραξάν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῶν Καλαβρύ-
» των. Οὗτος λοιπὸν εἶναι ὁ αἴτιος τοῦ πικτελοῦς ἀφανισ-
» μοῦ τὸν ὁποῖον μέλλουσι διὰ τῆς θείας βοηθείας νὰ πάθωσι
» οἱ ἀποπλανηθέντες ῥαγιαδες.

α Ἐπειδὴ δὲ πανταχόθεν ἐβεβαιώθημεν περὶ τῆς προδο-
» σίας του ὅχι μόνον εἰς βλάβην τῆς Ἱψήλῃς Πύλης, ἀλλὰ
» καὶ εἰς ὄλεθρον τοῦ ἰδίου ἔθνους του, ἀνάγκη ἦτο νὰ λεί-
» ψῃ ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς καὶ διὰ
» τοῦτο ἐκρεμάσθη πρὸς σωφρονισμόν τῶν ἄλλων.»

α Ἐξεδόθη τὴν 19 τοῦ μηνὸς Ῥεβτιῆ 1230.»

(Κυριακῇ τοῦ Πάσχα.)

Τὸ νεκρὸν τοῦ σώμα ἔμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἑκταθειμένον ἐπὶ τῆς ἀγγόνης. Μάτην ὁ διάδοχος τοῦ Εὐγένειος ἐκοπίασε νὰ ἐξαγοράσῃ τὸ ἱερὸν λείψανον πρὸς ἐνταφιασμόν, ἡγνόουν ὁμῶς οἱ ὀθωμανοί, ὅτι οὕτως ἐπλήρουν τὸ νεῦμα τῆς θείας βουλής, ἥτις διὰ τῆς θαλάσσης ἐμελλε νὰ πέμψῃ τὸ προπηλακισθὲν ἐκεῖνο λείψανον εἰς ἄλλην εὐδαίμονα καὶ χριστιανικὴν χώραν, ὅπως κηδευθῇ ἐνδόξως, ὁσίως καὶ βασιλικῶς.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἀπαγχονίσεως τοῦ Μεγάλου τούτου Ἀρχιερέως, ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν τύχην οἱ μακαρία τῇ λήξει ἀοιδίμοι ἐξῆς: Ἀρχιερεῖς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Νικομηδείας καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀγγιᾶλου· προσέτι τέσσαρες μοναχοί, τρεῖς πτωχοί καὶ τέσσαρες ἐξ Ἀνδριανουπόλεως ἐλθόντες.

Τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς ἀπαγχονίσεως τοῦ ἡμέραν ἐπανῆλθον εἰς τὸν ἱερὸν νεκρὸν οἱ δῆμιοι φέροντες μετ' αὐτῶν καὶ 20 Ἑβραῖους.

Οὗτοι διαταχθέντες καταβιβάζουσι τῆς ἀγγόνης τὸ σῶμα καὶ λαβόντες τὸ εἰς τὸν λαυμὸν προσδεδεμένον σχοινίον σύρουσιν αὐτὸν ἐντὸς τῶν ὁδῶν, ὡς κύνα, καὶ τέλος φθάσαντες εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Φαναρίου καὶ προσέθεσαντες λίθον ἐμειγέθη ἐμβάλλουσι τὸ πολυαθλον σῶμα εἰς ἀνάτιον καὶ ἀναχθέντες ῥίπτουσιν αὐτὸ βορὰν τῶν ἰχθύων καὶ κητῶν τοῦ Κερατίου κόλπου.

Τὸ σῶμα ῥιφθὲν εἰς τὴν θάλασσαν ἔνεκα τοῦ βάρους τοῦ προσδεθέντος λίθου ἐγένετο ἄφαντον. Μετὰ ταῦτα ὁμῶς ἀνέβη καὶ φερόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ παρασυρόμενον τῇδε κακεῖσε, προσκεκολληθῇ παρὰ τὰ πλευρά τοῦ μόνου ἐν τῷ λιμένι μείναντος Ἑλληνικοῦ πλοίου φέροντος Ῥωσικὴν σημαίαν «Ἀγίου Νικολάου», καὶ διευθυνυμένου ὑπὸ τινος Κεφαλλήνου ὀνόματι Μαρίνου Σκλάβου.

Ὁ πλοίαρχος ἰδὼν τὸν νεκρὸν ἐνόμισε κατ' ἀρχάς ὅτι ἦτο τις τῶν ἀπαγχονισθέντων ἀρχιερέων· προσεκάλεσε δὲ τὸν

πρωτοσύγκελον τοῦ Πατριαρχείου, ὅστις ἐν καιρῷ τῆς συλλήψεως τοῦ Πατριάρχου εἶχε καταφύγει ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ὅστις ἀνεγνώρισε τὸν νεκρὸν καὶ μετ' ἄλλας σιωπῆς καὶ προφυλάξεως ἀπέκρινεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πλοίου, καὶ περιτυλίξαντες σινδὸν τὸν κατεβύβασαν εἰς τὸ κάτω τοῦ πλοίου ἐπὶ τοῦ ἔρματος. Τῇ δὲ ἐπαύριον (22 Ἀπριλίου 1822), ὄρθρου βαθέως ἡ ἱερὰ ναὺς ἐξέπλευσε διὰ τὴν Ὀδησσὸν φορτίον φέρουσα ὀλίγον πλὴν τιμαλφέστατον.

Ἰνα δὲ καταστήσωμεν ἔτι μᾶλλον φανεράν τὴν ἐνέργειαν καὶ δραστηριότητα τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γρηγορίου ὑπὲρ τῆς Ἑθνικῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ αἵσθημα, καταχωροῦμεν τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν ἣν ἐπέμψε πρὸς τὸν τότε Ἐπίσκοπον Σαλῶνων Ἡσαΐαν.

« Ἀμφοτέρως τὰς τιμίας ἐπιστολάς διὰ τοῦ ἀγαθοῦ πατριώτου καπετάνου Φούντα Γαλαξειδιώτου ἀσφαλῶς ἔδε-
» ξάμην καὶ τῶν ἐν αὐταῖς τιμίων σου λόγων ἔργων.

« Ἐχευμθίας ἀδελφε, μεγίστη χρεῖα καὶ προφύλαξις περὶ
» πᾶν διάδημα, οἱ γὰρ χρόνοι πονηροὶ εἰσι καὶ ἐν τοῖς φιλο-
» πατριώταις ἔστι καὶ μοχθηρῶν ζύμη, ἀφ' ἧς, ὡς ἀπὸ ψωρα-
» λέου προβάτου φυλάττεσθε. Κακὸν γὰρ πολλοὶ μηχανῶνται
» διὰ τὸ τῆς φιλοπλουτίας ἐγκλημα.

« Διὸ τὴν ἀγαθὴν ἐξελέξω μερίδα κοινολογῶν μοι, ἐμπι-
» στευμένοις πατριώταις, τὰ ἐχευμθίας δεόμενα. Οἱ Γαλα-
» ξειδιῶται οἷς συνεχῶς ἐπιστέλλοις μοι, πεφροντισμένως
» ἐνεργοῦσι, καὶ ἀφ' ὧν ἔργων ἀδύνατον ἀντὶ παντός τιμίου
» οὐδ' ἐλάχιστον λόγον ἔρκος ὁδόντων φυγεῖν· οὐ μόνον τὰ
» σὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐν Μωρέᾳ ἀδελφῶν γράμματα κομί-
» ζουσί μοι.

» Ἡ τοῦ Παππανδρέα πράξις πατριωτικὴ μὲν τοῖς γινώ-
» σκουσι τὰ μύχια, κατακρίνουσι δὲ οἱ μὴ εἰδότες τὸν ἄν-
» δρα. Κρύφα ὑπερασπίζου αὐτὸν, ἐν φανερῷ δὲ ἄγωνιαν ὑπα-
» κρίνου, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπὶ κρινε τοῖς θεοσεβέσιν ἀδελφοῖς

» καὶ ἀλλοφύλοις, ἰδίᾳ πρᾶνον τὸν Βεζύρην λόγοις καὶ ὑπο-
» σχέςεσιν, ἀλλὰ μὴ παραδοθῆτω εἰς λείοντος στόμα.

» Ἀσπασσον σὺν ταῖς ἐμαῖς εὐχαῖς τοὺς ἀνδρείους ἀδελ-
» φούς προτρέπων εἰς κρυψίνοιαν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰου-
» δαίων. Ἀνδρωθῆτωσαν ὡς περ λέοντες καὶ ἡ εὐλογία τοῦ
» Κυρίου κρατυνεῖ αὐτοὺς, ἐγγὺς δὲ ἐστὶ τὸ τοῦ Σωτῆρος
» Πάσχα.

» Αἱ εὐχαὶ τῆς ἐμῆς μετριότητός ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου,
» ἀδελφέ μου Ἡσαΐα. Γεώργει ἀκαμάτως καὶ ὀλβία γεώρ-
» γιᾳ δώσεις· ὁ Πανύψιστος».

» Κωνσταντινουπόλει 28 Δεκεμβρίου 1820.

† ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

Τίς ἀναγινώσκων τὴν ἐπιστολὴν ταύτην δὲν θέλει πεισθῆ
ὅτι ὁ αἰδίδιμος Γρηγόριος ἦτο καὶ αὐτὸς εἰς σπινθῆρ τῆς μετὰ
ταῦτα ἐκραγείσης ἐπαναστατικῆς πυρκαϊᾶς; Ὁ Γρηγόριος
ὢν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πρωτευούσης τοῦ βαρβαρισμοῦ καὶ τραι-
νὴν ὑψηλὴν θέσιν κατέχων, δὲν ἔπαυσεν ἀποστέλλων μυστι-
κὰς ἐπιστολάς πρὸς διαφόρους Ἀρχιερεῖς καὶ ἀρχηγούς τῶν
ἐπαναστατῶν, ἀναζωπυρῶν καὶ ἐνθαρρύνων αὐτοὺς καὶ δια-
τάττων σχέδια ἐπαναστατικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Π ΕΙΣ ΟΔΗΣΣΟΝ ΑΦΙΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΙΟΥ.

ἦτο ἡ 12^η Μαΐου 1821. Πλοῖον μεσίστιον φέρον τὴν
Ἰονικὴν σημαίαν διέσχίζεν ὑπερηφάνως τὰ κύματα τοῦ λι-
μιένος τῆς Ὁδησσοῦ.

Ἡ θέσις τῆς σημαίας, τὸ μελανὸν χρῶμα τοῦ πλοίου καὶ

ἡ σιγὴ τοῦ πληρώματος ἐνέφαινον τι ἔκτακτον. Ταῦτα
πάντα ἐκίνησαν τὴν κοινὴν περιέργειαν, αἱ δὲ λιμενικαὶ ἀρ-
χαὶ Ὁδησσοῦ ἐσπευσαν ἀμέσως νὰ ἐξαποστείλωσι λέμβον
ὅπως πληροφορηθῇ τὰ τρέχοντα καὶ δώσῃ τὰς ἀπαιτου-
μένας ὁδηγίας. Ἡ πρώτη εἰς πάντας ἐπελθοῦσα ἰδέα ἦτον
ὅτι μiasματικὴ τις νόσος ἴσως εἶχε προσβάλῃ τὸ πλῆ-
ρωμα. Μετ' ὀλίγα ὅμως λεπτὰ διεδόθη ἀστραπηδὼν καθ'
ἅπασαν τὴν μεγαλοῦπολιν τῆς Ὁδησσοῦ, ὅτι τὸ πρὸ ὀλίγου
εἰσπλευσάν πλοῖον, ἦτο ἡ ἱερὰ ναὺς ἡ φέρουσα τὸ ἱερὸν λεί-
ψανον τοῦ αἰοδύμου πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγ-
γενεσίας Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', τοῦ πρὸ ὀλίγων
ἡμερῶν ἐκουσίως ὑποστάντος τὸν ματυρικὸν τῆς ἀγχόνης
θάνατον καὶ δι' αὐτοῦ τὴν τε Ἑλλάδα καὶ Ἐκκλησίαν τι-
μήσας. Ναι ἤρχετο ὁ νεκρὸς ζῆτῶν ἄστυλον εἰς γῆν ἐλευθέραν
καὶ ὁμόθησκον, μὴ ὑπομένοντος οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ψυχροῦ καὶ
ἄπνου πτώματος νὰ εὐρίσκηται ὑπ' ἀτμοσφαίραν βαρβαρό-
τητος καὶ τυραννίας.

Εἶναι ἀδύνατον ἡ περιγραφή τῆς βαθείας συναισθήσεως,
ἣν ἐπ' αἰσθῆσε καθ' ὅλην τὴν ἐμπορικὴν ταύτην πόλιν, ἡ εἰ-
δησις ὅτι ὁ νεκρὸς τοῦ Ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε' εὐρί-
σκετο εἰς τὴν πόλιν τῶν.

Διοικητὴς ὢν τότε τῆς Ὁδησσοῦ ὁ κόμης δὲ Λάνζερων
τὸ γένος Γάλλος καὶ ἰδιαίτερος φίλος τοῦ Αὐτοκράτορος,
προσκαλεῖ πάραυτα ἐπιτροπὴν συγκαμμένην ἐκ τῶν ἀειμνή-
στων Κ. Κ. Ν. Σούτσου, Ἀ. Χαντζερῆ καὶ Ἰ. Σχινᾶ, ἥτις
μετ' αὐτοῦ συντάττει μαρτυρικὴν ἔκθεσιν βεβαιοῦσαν τὴν
γενησιότητα τοῦ νεκροῦ τοῦ Προϊσταμένου τῆς ὅλης Ὁρθοδο-
ξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἥτις ἔκθεσις, συνυπογραφείσα
καὶ σφραγισθεῖσα, πέμπεται δι' ἐκτάκτου ταχυδρόμου πρὸς
τὸν Αὐτοκράτορα Πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν.

Ὁ αἰδίδιμος Αὐτοκράτωρ λαβὼν τὸ πρωτόκολλον ἐδάκρυ-
σε καὶ διέταξεν ἀμέσως μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐξοχὸν τὴν κηδεύ-
σιν.

» καὶ ἀλλοφύλοις, ἰδίᾳ πράυνον τὸν Βεζύρην λόγοις καὶ ὑπο-
» σχέσεσιν, ἀλλὰ μὴ παραδοθῆτω εἰς λέοντος στόμα.

» Ἀσπασον σὺν ταῖς ἐμαῖς εὐχαῖς τοὺς ἀνδρείους ἀδελ-
» φούς προτρέπων εἰς κρυψίνοιαν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰου-
» δαίων. Ἀνδρωθήτωσαν ὡς περ λέοντες καὶ ἡ εὐλογία τοῦ
» Κυρίου κρατυνεῖ αὐτοὺς, ἐγγὺς δὲ ἐστὶ τὸ τοῦ Σωτῆρος
» Πάσχα.

» Αἱ εὐχαὶ τῆς ἐμῆς μετριότητός ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου,
» ἀδελφέ μου Ἡσαΐα. Γεώργει ἀκαμάτως καὶ ὀλβια γεώρ-
» για δώσειςσι ὁ Πανύψιστος».

» Κωνσταντινουπόλει 28 Δεκεμβρίου 1820.

+ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

Τίς ἀναγινώσκων τὴν ἐπιστολὴν ταύτην δὲν θέλει πεισθῆ-
ῖν ὅτι ὁ αἰοίδιμος Γρηγόριος ἦτο καὶ αὐτὸς εἰς σπινθὴρ τῆς μετὰ
ταῦτα ἐκραγείσης ἐπαναστατικῆς πυρκαϊᾶς; Ὁ Γρηγόριος
ὢν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πρωτευούσης τοῦ βαρβαρισμοῦ καὶ τοιαύ-
την ὑψηλὴν θέσιν κατέχων, δὲν ἔπαυσεν ἀποστέλλων μυστι-
κὰς ἐπιστολάς πρὸς διαφόρους Ἀρχιερεῖς καὶ ἀρχηγούς τῶν
ἐπαναστατῶν, ἀναζωπυρῶν καὶ ἐνθαρρύνων αὐτοὺς καὶ δια-
τάττων σχέδια ἐπαναστατικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Π ΕΙΣ ΟΔΗΣΣΟΝ ΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΙΟΥ.

Ἦτο ἡ 12^η Μαΐου 1821. Πλοῖον μεσίστιον φέρον τὴν
ἰονικὴν σημαίαν διέσχίζεν ὑπερῆφάνως τὰ κύματα τοῦ λι-
μιμένος τῆς Ὀδησσοῦ.

Ἡ θέσις τῆς σημαίας, τὸ μελανὸν χρῶμα τοῦ πλοίου καὶ

ἡ σιγὴ τοῦ πληρώματος ἐνέφαινόν τι ἔκτακτον. Ταῦτα
πάντα ἐκίνησαν τὴν κοινὴν περιέργειαν, αἱ δὲ λιμενικαὶ ἀρ-
χαὶ Ὀδησσοῦ ἔσπευσαν ἀμέσως νὰ ἐξαποστείλωσι λέμβον
ὅπως πληροφορηθῇ τὰ τρέχοντα καὶ δώσῃ τὰς ἀπαιτου-
μένας ὁδηγίας. Ἡ πρώτη εἰς πάντας ἐπελθοῦσα ἰδέα ἦτον
ὅτι μiasματικὴ τις νόσος ἔσως εἶχε προσβάλλει τὸ πλῆ-
ρωμα. Μετ' ὀλίγα ὁμως λεπτὰ διεδόθη ἀστραπηδὼν καθ'
ἅπασαν τὴν μεγαλοῦπολιν τῆς Ὀδησσοῦ, ὅτι τὸ πρὸ ὀλίγου
εἰσπλευσάν πλοῖον, ἦτο ἡ ἱερὰ ναὺς ἡ φέρουσα τὸ ἱερὸν λαί-
ψανον τοῦ αἰοίδιμου πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγ-
γενεσίας Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄, τοῦ πρὸ ὀλίγων
ἡμερῶν ἐκουσίως ὑποστάντος τὸν ματυρικὸν τῆς ἀγχόνης
θάνατον καὶ δι' αὐτοῦ τὴν τε Ἑλλάδα καὶ Ἑκκλησίαν τι-
μῆσας. Ναι ἤρχετο ὁ νεκρὸς ζήτων ἄσυχον εἰς γῆν ἐλευθέραν
καὶ ὁμόθησκον, μὴ ὑπομένοντος οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ψυχροῦ καὶ
ἄπνου πτώματος νὰ εὐρίσκηται ὑπ' ἀτμοσφαίραν βαρβαρό-
τητος καὶ τυραννίας.

Εἶναι ἀδύνατον ἡ περιγραφή τῆς βαθείας συναισθήσεως,
ἣν ἐπερξένης καθ' ὅλην τὴν ἐμπορικὴν ταύτην πόλιν, ἡ εὐ-
δοκίαις ὅτι ὁ νεκρὸς τοῦ Ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε΄ εὐρί-
σκετο εἰς τὴν πόλιν των.

Διοικητὴς ὢν τότε τῆς Ὀδησσοῦ ὁ κόμης δὲ Λάνζερων
τὸ γένος Γάλλος καὶ ἰδιαίτερος φίλος τοῦ Αὐτοκράτορος,
προσκαλεῖ πάραυτα ἐπιτροπὴν συγκεκριμένην ἐκ τῶν ἀειμνή-
στων Κ. Κ. Ν. Σούτσου, Ἀ. Χαντζερῆ καὶ Ἰ. Σχινᾶ, ἥτις
μετ' αὐτοῦ συντάττει μαρτυρικὴν ἐκθεσιν βεβαιοῦσαν τὴν
γενησιότητα τοῦ νεκροῦ τοῦ Προϊσταμένου τῆς ὅλης Ὀρθο-
δόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἥτις ἐκθεσις, συνυπογραφείσα
καὶ σφραγισθεῖσα, πέμπεται δι' ἐκτάκτου ταχυδρόμου πρὸς
τὸν Αὐτοκράτορα Πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν.

Ὁ αἰοίδιμος Αὐτοκράτωρ λαβὼν τὸ πρωτόκολλον ἐδάκρυ-
σε καὶ διέταξεν ἀμέσως μεγαλοπρεπῆ καὶ ἑξοχον τὴν κηδεί-

αν αποστείλας εἰς Ὀδησσὸν καὶ ὀλόχρυσον ἱερατικὴν στολὴν, βαρύτιμον μίτραν καὶ ἄλλα πολύτιμα δῶρα.

Αὐτοκρατορικῇ λοιπὸν διαταγῇ τὰ πάντα ἡτοιμάσθησαν. Ἡ ἡμέρα τῆς ἐκ τοῦ πλοίου ἀποβιβάσεως ὠρίσθη.

Μόλις ὁμως ἐγνώσθη ἡ ἡμέρα καὶ ἀπὸ πρωῒας ὁ λαὸς ἤρξατο συσσωρευόμενος πανταχόθεν πρὸς τὸ παράλιον ὅθεν ἐφαίνετο τὸ κομίσαν τὸν νεκρὸν τοῦ Ἐθνομάρτυρος πλοῖον. Βολὴ τηλεβόλου ἐκ τῆς ἀκταιώρου φρεγάτος τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στόλου ἀνήγγειλεν εἰς τὸ ἀνυπόμονον πλῆθος τὴν ἐπὶ τῆς λέμβου ἐπιβίβασιν τοῦ νεκροῦ, ὃν ἐκάλυπτον δύο σημαῖαι Ῥωσικὴ καὶ Ἰονικὴ.

Ὁ νεκρὸς ἐν πομπῇ καὶ ναυτικῇ παρατάξει ἀπεβιβάσθη ἐν τῇ προκυμαίᾳ ἐν τῷ μέσῳ πυροβολισμῶν ἐκ τε τῶν πλοίων καὶ φρουρίων καὶ μετεφέρθη συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχῶν εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον, ὅπου ἐμβλήθεις ἐντὸς καθαροῦ κιβωτίου, ὑπὸ βαρυτίμου ὑφάσματος κεκαλυμμένου, ἐτοποθετήθη αὐτόθι, τεθεισὼν πέριξ λαμπάδων καιουσῶν νύκτα καὶ ἡμέραν· δύο δὲ ἱερεῖς διωρίσθησαν ὅπως ἀναγινώσκουσι τὸ Εὐαγγέλιον. Ὁ νεκρὸς κατὰ τοὺς ὑγειονομικοὺς νόμους ἔμελλε γὰρ μετῆν ὑπὸ κάθαρσιν τριάκοντα ἡμέρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΤΑΦΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ.

Ὁ ἥλιος προβαίνων εἰς τὸν ὀρίζοντα ἀνήγγειλεν τὴν Κυριακὴν τῆς 17ης Ἰουνίου. Κωδονοκρουσφαίαι πένθιμοι καθ' ἅπανσαν τὴν πόλιν, πυροβολισμοὶ ἐν τε ξηρᾷ καὶ θαλάσῃ, ἀένας κίνησις στρατοῦ τε καὶ λαοῦ ἀνήγγελλον τὸ ἐπίσημον τῆς ἡμέρας.

Ὁ διοικητὴς Κόμης Λάνζερων ἐξέδοτο τὴν προτεραιὴν τὴν ἐξῆς προσκλητήριον διὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Πατριάρχου, ὅπερ προσήνεγκεν ἡμῖν ὁ ἀξιότιμος Κ. Γ. Ἀγγελόπουλος, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ῥωσικοῦ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Μαντινείας Θ. Βίμπου.

« Ὁ τῆς Χερσῶνος στρατιωτικὸς Διοικητὴς Κόμης Κύριος Ἀλέξανδρος Θεοδώρου Λάνζερων, διὰ τοῦ παρόντος »
 » προσκαλεῖ τοὺς εὐσεβεῖς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης εἰς »
 » τὴν ἐκφορὰν καὶ τέλεσιν τῆς νεκρώσεως ἀκολουθίας τοῦ ἐν »
 » μακαρίᾳ τῇ λήξει Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου. Καὶ ἡ μὲν ἐκφορὰ τοῦ νεκροῦ γενήσεται ἐκ τοῦ λοιμο- »
 » καθαρτηρίου εἰς τὸν τῆς Μεταμορφώσεως Καθεδρικὸν ναὸν »
 » τῇ 9^ῃ Π. Μ. τῆς 17^{ης} τοῦ τρέχοντος μηνὸς Ἰουνίου· ἡ δὲ »
 » νεκρώσιμος ἀκολουθία ψαλλήσεται τῇ 19^ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός »
 » ἀμέσως μετὰ τὴν λειτουργίαν, ἐν τῷ αὐτῷ Καθεδρικῷ »
 » Ναῷ.

» Κατ' Αὐτοκρατορικὴν δὲ εὐδοκίαν, τὸ σῶμα ἐνταφιασθήσεται ἐν τῷ τῆς Ὀδησσοῦ Ἑλληνικῷ Ναῷ.»

Ὁδησσὸς τῇ 15 Ἰουνίου 1821.

Περὶ δὲ τὴν 10^{ην} ὥραν Π. Μ. ὁ διοικητὴς Ὀδησσοῦ Κόμης δὲ Λάνζερων, πᾶσι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν ἐξω τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου αὐλὴν, ὅπου ἔκειτο ἡ ὑψηλὴ λάρναξ τοῦ νεκροῦ περιστοιχισμένη ὑπὸ ἱερέων, λαμπάδων καὶ εὐδῶν θυμιαμάτων. Τὰ πέριξ τοῦ λιμένους μέρη, αἱ ὁδοὶ δι' ὧν ἔμελλε γὰρ διέλθῃ ὁ Ἐθνομάρτυς ἦσαν πλήρεις λαοῦ πάσης τάξεως καὶ διαφόρου ἡλικίας. Διάφορα συντάγματα παρατάσσονται κατ' ἀντιζυγίαν ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου μέχρι τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ, ἀπέχοντος μίαν περίπου ὥραν. Ἀφικομένων μετ' ὀλίγον τῶν Ἀρχιερέων μετὰ παντὸς τοῦ λοιποῦ κλήρου δίδεται ἀμέσως τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως διὰ 101 πυροβολισμῶν ἐκ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στόλου

καὶ 51 ἐκ τῶν φρουρίων καὶ τῆς παρὰ τὴν προκυμαίαν κανονοστοιχίας. Ἡ συνοδία ἤρξατο τὴν 11^{ην} ἀκριβῶς.

Προηγείτο ὅλη Κοζάκων εἴτα προσπορεύετο μέγας ἀργυρόχρυσος Σταυρὸς μετὰ βαρυτίμων ἐξαπτερύγων κατόπιν τέσσαρες διάκονοι χρυσοῦφαντον στολὴν ἐνδεδυμένοι ἔφερον τὸ πῶμα τῆς λάρνακος· μετὰ τούτους ἠκολούθουν δύο ἑτεροὶ διάκονοι φέροντες ὁ μὲν τὴν Πατριαρχικὴν βράβδον, ὁ δὲ τὸν ἀρχιερατικὸν μανδύαν καὶ τὸ ἐγκόλπιον. Εἴτα ἤρχετο ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, μετ' αὐτὴν ἅπας ὁ ἱερός κληρὸς μετὰ τῶν τριῶν Ἀρχιερέων· κατόπιν δὲ ἐπηκολούθει ἡ λάρναξ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου ἐφ' ἀμάξης πολυτελεσστάτης ἐλκομένης ὑπὸ ἐξ ἵππων μελανοσκεπῶν, οὓς ἐκράτουν ἐξ ἵπποκόμοι μελανειμονοῦντες. Εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς ἀμάξης ἴσταντο τέσσαρες διάκονοι κρατοῦντες θυμιατήρια καὶ θυμιάζοντες ἀδικοπῶς, ἐξ δὲ ἱερεῖς ἀνὰ τρεῖς ἐκτετασθέντες τῆς ἀμάξης ἐκράτουν ἐπὶ τῆς λάρνακος οὐρανὸν ἐκ κοκκίνου ὀλοσηρικῷ μεθ' ὀλοχρύσων χρυσοῦν, δώδεκα δὲ τῶν ἐπισήμων κατοίκων Ὁδησοῦ ἐκράτουν λαμπάδας μεγάλας ἀνημμέναις. Κατόπιν τῆς ἀμάξης ἐπηκολούθουν ὁ Διοικητὴς Κόμης Δὲ Λάνζερων καὶ πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ μετὰ τῶν ἐπισήμων Ἑλλήνων Πριγκήπων καὶ ἄλλων εὐγενῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μολδοβλαχίας ἐλθόντων. Ἐξῆς δὲ τούτων ὅλη Κοζάκων καὶ τέλος ἅπας ὁ λοιπὸς λαὸς Ὁδησοῦ δακρυροῶν καὶ φέρον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τὸ σημεῖον τοῦ πένθους.

Ἐν τοιαύτῃ πομπῇ καὶ παρατάξει καὶ ἐν μέσῳ δακρύων καὶ εὐχῶν ἐφέρεθαι τὸ Πατριαρχικὸν σκήνος εἰς τὸν Καθεδρικὸν ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως καὶ ἐτέθη ἐφ' ὑψηλῆς ἐξέδρας. Ἀποτεθέντος τοῦ ἱεροῦ λειψάνου ἤρχισεν εὐθὺς ἡ θεία λειτουργία. Μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτῆς ἐψάλη πᾶσα ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς περιῤῥτάμενοι τοῦ ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε'. ἀνεγίνωσκον ἕκαστος τὰ τεταγμένα Εὐαγγέλια. Περιαιθεριστῶν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν ἡ συνοδία διελύθη

ἀφ' οὗ πρῶτον πάντες μετὰ δακρύων εὐλαθείας καὶ πένθους ἡσπάσθησαν τὸν ἱερόαθλον νεκρὸν. Τὸ δὲ ἱερόν σκήνος ἔμεινεν ἐκτεθειμένον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ πρὸς ἀσπασμὸν τῶν κατοίκων. Δι' ὅλων δὲ τῶν τριῶν τούτων ἡμερονηκτίων ἱερεῖς καὶ διάκονοι ἀνεγίνωσκον ἀλληλοδιαδόχως τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια.

Κατὰ δὲ τὴν 19^{ην} Ἰουνίου περὶ τὴν 8^{ην} Π. Μ. ἤρχισαν πάλιν αἱ κωδονοκρουσαὶ καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν, ἐπαναλειφθεῖσων καὶ τῶν πυροβολισμῶν τοῦ τε Αὐτοκρατορικοῦ στόλου καὶ τῶν φρουρίων. Περὶ δὲ τὴν 10^{ην} ὥραν Π. Μ. συνήλθον ἐν τῷ ναῷ πάντες οἱ ἐν τῇ προτέρᾳ τελετῇ μετὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ παντὸς τοῦ λοιποῦ κληροῦ, ἐνθα ἐτελέσθη μετὰ θείας μεγαλοπρεπείας καὶ κατανύξεως τὸ Τρισάγιον τοῦ Μνημοσύνου. Μετὰ τὸ πέρας ὁ σοφώτατος ἱεροδιδάσκαλος καὶ εὐγλωττος ῥήτωρ Κωνσταντῖνος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ἐξεφώνησεν ἀπέναντι τοῦ νεκροῦ ἐπὶ βήματος, τὸν κάτωθι ἀξιοθαύμαστον καὶ συγκινητικώτατον ἐπικήδειον λόγον.

« Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται. »
(Σοφ. Σειρ. μδ. 8. 13).

« Ἐμελλες ἄρα, Παναγιώτατε Πατριάρχα Γρηγόριε, ἀφ' οὗ μοι ἔδωκας πολλὰς πολλῶν λόγων ὑποθέσεις καὶ ἀφ' οὐ μὴν, ἐμελλες, τέλος, νὰ κινήσῃς τὴν ἀσθενῆ μου γλῶσσαν καὶ εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον σου. Καὶ πρῶτον μὲν, ἐνδε-
« σμένος ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ σου θρόνου πᾶσαν τὴν λαμ-
« πρότητα τῆς ἀξίας σου, μετ' ἐγκαρδίωνες νὰ εὐαγγελίζωμαι
« τῆς θείας δικαιοσύνης τοὺς λόγους εἰς τὴν Μεγάλην σου Ἐκ-
« κλησίαν· ἀλλὰ τώρα, ξένος εἰς ξένην γῆν προκείμενος νεκ-
« ρός, γίνεσαι Σὺ αὐτὸς ὑπόθεσις λυπηρᾶς ἀκροάσεως εἰς τοὺς
« συνελθόντας· καὶ ἀντὶ νὰ ἐμψυχώσῃς, μακραίνεις ἐξ ἐναντί-
« ας καὶ συγχόπτεις μου τὴν φωνήν, ἥτις ἐφυλάσσετο, καθὼς
« φαίνεται, καὶ εἰς τὴν ξενιτεῖαν διωρισμένη διὰ τὸ πολυ-

» δάκρυτον τοῦτο ὑπούργημα. » Φωνὴ θρηνησῶντος ἡκούσθη
» περὶ Σέ, καὶ φωνὴ ὀδυρμένη ἀνήγγειλε τὸν ἐπαινόν
» σου.»

« Ἀλλὰ τί λέγεις; πῶς, κυριευμένος ὑπὸ τοῦ πάθους, δὲν
» βλέπω τὴν λάμψιν, ἣτις περικυκλίνει τὸν ἔνδοξον τοῦτον
» νεκρόν; » Οὐχὶ Σεβασμιώτατε Πατριάρχα, δὲν ἀπέβαλες,
» ἀλλ' ἐμεγάλυνας, ἀλλ' ἐπλάτυνας, ἀλλὰ διαιώνισας μάλι-
» στα τὴν δόξαν σου. » Ἄν καὶ δὲν στολίζεις πλέον τὸν Θρό-
» νον τὸν Οἰκουμενικόν, ἀλλὰ παρίστασαι μετὰ παρρησίας
» εἰς τὸν Θρόνον τῆς Μεγαλωσύνης τοῦ Ὑψίστου· ἂν καὶ δὲν
» ἄρχεις πνευματικῶς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν,
» ἀλλὰ διαπρέπεις μακαριστῶς εἰς τὴν Οὐράνιον Ἐκκλησίαν
» τῶν Πρωτοτόκων· ἂν καὶ δὲν σὲ περιστρέφει πλέον ἡ Ἀγίω-
» τάτη σου Σύνοδος, ἀλλὰ περιστοιχοῦσι τὸ λείψανόν σου, ὡς
» στελέχη φοινίκων σεβάσμιοι Ποιμένες καὶ Ἱερεῖς ἐκ μέρους
» τῆς Ἀγιωτάτης Συνόδου τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας· ἂν καὶ
» δὲν ἐνταφιάζεις εἰς τὴν ἔνδοξον μὲν ἀλλὰ στενάζουσιν
» ἥδη γῆν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐνταφιάζεις ἐνδόξως εἰς γῆν
» ἐλευθεράν, καὶ τιμᾶσαι λαμπρῶς ὑπὸ τε τῶν παρόντων ὁμο-
» γενῶν σου, καὶ ὑπὸ τῶν γενναίων καὶ θεοσεβῶν Ῥώσων,
» τῶν ὁποίων ἡ τῆς Πίστεως εὐσέβεια, συμφωνοῦσα πρὸς τῶν
» νικηφόρων αὐτῶν ὀπλῶν τὴν ἰσχύν, ἤξεύρει νὰ τιμᾷ καὶ νὰ
» ὑπερασπίζεται δημοσίως τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα δικαιώ-
» ματα.

» Πανιερώτατοι τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, ὅσοι συνελθόν-
» τες εὐλογεῖται τὸν Ἰσαπόστολον. Ἐξοχώτατε Κόμη, ὅστις,
» δι' Αὐτοκρατορικῆς εὐσεβοῦς ἐπινεύσεως παρὼν μετ' ἄλλων
» ἐπισήμων Ἀξιωματικῶν τῆς Ῥωσσίας, τιμᾶς, καὶ δικτάτ-
» τες μεγαλοπρεπῶς τὴν κηδεῖαν τοῦ Μεγάλου τῆς Ἐκκλη-
» σίας Πατρὸς Ἐκλαμπρότατοι Πρίγκηπες καὶ ἡ ἄλλη σκυ-
» θρωπὴ τῶν Ἑλλήνων χορεία, ὅσοι ἔχομεν καύχημα τῆς εὐ-
» χενοῦς ἡμῶν δυστυχίας νὰ συνοδεύσωμεν καὶ νεκρόν τὸν κοι-

» νόν τῶν Ὁρθοδόξων Πατέρων εἰς τοῦτο τῆς Εὐσεβείας τῆ
» ἄσυχον· χριστιανοὶ Ἀδελφοί· ἔλθετε νὰ θεωρήσωμεν διὰ τοῦ
» λόγου, πῶς ὁ Παναγιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντι-
» νουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐδο-
» ξάσθη καὶ εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν θάνατον, δόξαν
» ἀνεξάλειπτον. Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ
» οὐκ ἐξαλειφθήσεται.

» Ὁ Νικῶν, ποιήσω αὐτὸν Στύλον ἐν τῇ βαῖ τοῦ Θεοῦ
» μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἐτι· καὶ ἐπιγράψω ἐπ' αὐτῷ τὸ
» ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς Πόλεως τοῦ Θεοῦ
» μου, τῆς καιρῆς Ἱερουσαλὴμ ἥτις καταβαίνει ἐξ Οὐρανοῦ
» ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καιρὸν (1). Ἰδοὺ,
» Ἀγαπητοί, πῶς ζωγραφίζει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τὸ
» μυστηριώδες βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως ὅλους τοὺς νικηφό-
» ρους καὶ δεδοξασμένους Ἡρώας τῆς Ἀρετῆς. Καθέκαστον
» αὐτῶν ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ τὸν ὀνομάζει στύλον ὑψηλόν, ἀκλό-
» νητον, σταθερόν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του. Εἰς καθέκαστον
» ἐπιγράφει τρία ὀνόματα, σύντομον καὶ ὑψηλὴν ἐπιγραφὴν. Α,
» τὸ φοβερόν ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον φανερόναι τὴν πρὸς
» τὸν Θεὸν ἐγκάρδιον πίστιν. Β, τὸ ὄνομα τῆς νέας Ἱερουσα-
» λὴμ, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πι-
» στῶν θερμουργὸν ἀγάπην· καὶ Γ, τὸ νέον ὄνομα τοῦ Θεαν-
»θρώπου Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον ὑποδηλοῖ τὴν, εἴτε διὰ θλίψεων,
» εἴτε καὶ δι' αἱμάτων ἀκολουθίαν εἰς τὰ ἔχνη τοῦ Σωτῆρος
» μέχρι τέλους τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ταῦτα τὰ ὀνόματα χαρακτη-
» ρίζουν τοὺς καλλινίκους ἀθλητὰς τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλη-
» σίας· καὶ ταῦτα θεωρήσατε, ἀδελφοί, νοερῶς ἐπιγεγραμμένα
» εἰς τὸν αἰόδιμον Πατριάρχην Γρηγόριον· τὰ δύο πρῶτα ὀνό-
» ματα, εἰς τὸ ἔνδοξον τῆς ζωῆς αὐτοῦ στάδιον, τὸ δὲ τρίτον
» εἰς τὸν δι' αἰῶνος εὐκλεέστατον αὐτοῦ θάνατον. Ἐν γενεᾷ

(1) Ἀποκ. Γ. 12.

» αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.
 » *Εἰ γεγεῖα αὐτοῦ ἐδοξάσθη.* Ὅλη ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ τοῦ
 » ἀνθρώπου θεμελιώνεται κυρίως εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐγκάρ-
 » διον πίστιν. *Πᾶσα ἡ τιμὴ, λέγει ὁ Θεὸς Ἀπόστολος Πέτρος,*
 » *Πᾶσα ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν* (1). Τοῦτο τὸ δῶρον τὸ ὑψη-
 » λότατον καὶ θεϊότατον ἐμπιστεύει ὁ Θεὸς εἰς ἅπαντα τῆς
 » ἀγίας αὐτοῦ ἐκλογῆς τὰ πολύδοξα σκεύη, καὶ τοῦτο ἐξ ἀρ-
 » χῆς ἐφάνη καὶ εἰς τὴν γέννησιν καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν, καὶ
 » εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πανευκλεοῦς Πατριάρχου. Ἐκ γονέων
 » γεννηθεὶς θεοσεβεστάτων, καὶ βυζάξας μετὰ τοῦ μητρώου
 » γάλακτος καὶ τῶν τῆς Ὁρθοδοξίας δογμάτων τὸ νέκταρ,
 » ἔδειξεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ὅλα τὰ προτερήματα, ὅσα χαρά-
 » κτηρίζουσι τὸν γενναῖον τῆς Πίστεως στρατιώτην. Ὅλος
 » καιόμενος ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς σοφίας, ἥτις εἶναι καλὴ τῆς
 » ἀμωμότητος Πίστεως λάτρης καὶ σύμμαχος, καὶ τοῦ λογικοῦ
 » ἀνθρώπου χειραγωγὸς πρὸς τὸν Θεόν, ἀνέκραξεν ὁ ἀειμνη-
 » στος, ὡς ἄλλος Σολομών, πρὸς τὸν Ὑψιστον τῶν φώτων
 » Πατέρα· *Δός μοι τὴν τῶν σῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν,*
 » *καὶ μὴ με ἀποδοκιμάσης ἐκ παίδων σου* (2). Καὶ ἀφ' οὗ
 » ἐστήριξεν εἰσάπαξ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν εἰς τὴν πέτραν τοῦ
 » Θεοῦ φόβου, ὅστις ὑπάρχει πάσης σοφίας ἡ θεμελιώδης ἀρ-
 » χὴ (3), ἔδραμεν εἰς τὰ Σχολεῖα, σπουδάζων νὰ κερδήσῃ τὸν
 » θησαυρὸν τῆς γνώσεως τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμά-
 » των, τῶν ὁποίων ἐπλάσθη παρὰ Θεοῦ ὁ ἀνθρώπος θεωρὸς.
 » Ἡ μεγάλη τοῦ νοῦς αὐτοῦ εὐφυΐα καὶ ἡ μνήμη καὶ ἡ κρί-
 » σις ἦσαν πολλὰ μικρὰ προτερήματα, ὡς πρὸς τὴν σωφρο-
 » σύνην, καὶ μετριότητα καὶ χρηστότητα, διὰ τῶν ὁποίων
 » ἐγένετο καλὸν παιδείας παράδειγμα εἰς τοὺς πεπαιδευμένους

(1) Α. Πέτρ. Β. 7.

(2) Σοφ. Σολ. Θ. 4.

(3) Παροιμ. Α. 7.

» καὶ εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους. Ἀληθῶς ἡ γνώσις φυσιοῦ, κατὰ
 » τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Εὐρίσκονται πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὸν
 » κόσμον, οἵτινες, ὅσον κερδαίνουν ἀπὸ μέρους τῆς μαθήσεως
 » καὶ τῶν γνώσεων, ἄλλα τόσον χάνουσιν ἀπὸ μέρους τῆς
 » μετριοφροσύνης. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος, ὅσον ἐπροχώρει εἰς τὴν
 » σοφίαν, τόσον ἐγνώριζε τὴν οὐδαμνότητα τοῦ ἀνθρώπου,
 » τόσον ἐταπεινόνατο ἐμπροσθεν εἰς τὴν ἀέννηον πηγὴν τῆς
 » Οὐρανίου σοφίας, τῆς ὁποίας ἔφερε τὰ κάλλιστα γνωρίσμα-
 » τα. Ἡ ἀνωθεν σοφία, λέγει ὁ Θεὸς Ἰακώβος, πρῶτον μὲν
 » ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηρική· ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστή
 » ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπό-
 » κριτος (3).

» Τοιοῦτος ὁ Γρηγόριος ἐφάνη πανταχοῦ ὅπου ἂν ἔκαμε τὰς
 » σπουδὰς· Πελοπόννησος, ἡ πατρίς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἅγιον Ὄρος
 » καὶ ἡ Πάμμος καὶ ἡ Σμύρνη ἐθαύμασαν τὰ προτερήματα
 » τῆς κοσμιωτάτης αὐτοῦ νεότητος. Πανταῦ, ὅπου ἂν ἦσαν
 » δούλοι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σοφίας ἐργάται, ἔπρεχεν ὁ Γρηγό-
 » ριος. Ἐγίνοντο περὶ Πίστεως καὶ Ἀρετῆς συνομιλίαι ψυχω-
 » φελεῖς; ἐκεῖ ὁ Γρηγόριος. Ἐτύγγανον συναναστροφὰι πονη-
 » ραὶ καὶ διεφθαρμένοι; ἄφαντος ὁ Γρηγόριος. Ὁμοῖος τῷ
 » ἄστρῳ τῆς αὐγῆς, διέπρεχε τοῦ βίου τούτου τὴν πολυπλά-
 » νητον νύκτα, παρακολουθῶν τὸν ἥλιον τῆς θείας σοφίας καὶ
 » προπορευόμενος ἐμπροσθεν τῆς ἡμέρας τῆς Ἀρετῆς.

» Ἀλλὰ, τέλος, ἡ Πρόνοια τοῦ Ὑψίστου, τῆς ὁποίας ὁ δά-
 » κτυλος ὁδηγεῖ καθέκαστον εἰς τὸν δρόμον τῆς ἑαυτοῦ σω-
 » τηρίας ἀνάγει καὶ τὸν Γρηγόριον εἰς τὸ ἔργον, ὅπου προώ-
 » ρισεν αὐτὸν, ἵνα δοξασθῇ λαμπρότερον. Ὁ Γρηγόριος εἰς τὴν
 » Σμύρνην ἀγκαλιέσθαι τὴν ἀνωτάτην φιλοσοφίαν, ἐνδύεται τὸ
 » ἀγγελικὸν σχῆμα, χειροτονεῖται διάκονος, προχειρίζεται
 » ἱερεὺς, καὶ μετ' ὀλίγον προβιβάζεται εἰς τὴν Μητρόπολιν

(3) Γ. Ἰακωβ. 17.

» τῆς Σμύρνης, ὅπως ὑπηρετήσῃ δημοσίως, ὃν ἐγκαρδίως ἡγά-
 » πα Θεόν. Εἰς ταύτην τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὴν ἐποχὴν τὸ βαθέως
 » ἐν αὐτῷ ἐγγεγραμμένον ὄνομα τοῦ Ὑψίστου παρευθύνει
 » ἐξέλαμψε φαινοὺς καὶ φλέγοντας χαρακτῆρας. Ὡς ἄλλος
 » Σαμουὴλ, ἀφιερωμένος ἐκ βρέφους εἰς τὸν Θεόν, ἐνθουσιᾷ καὶ
 » νὰ εὐαρεστήσῃ τὸν Θεόν. Διδάσκει, συμβουλεύει, ἐλέγχει,
 » παρακαλεῖ, γίνεται τὸ πᾶν εἰς τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον,
 » ὅπως ἐκπληρώσῃ πρεπόντως τοῦ ὑψηλοῦ ἐπαγγέλματος τὰ
 » καθήκοντα. Ὁφθαλμὸς τῆς Ἀσίας, μεγαλόπολις Σμύρνη, Σὺ
 » κήρυξον τούτου σου τοῦ Παιμένος τὰς ἀγαθοεργίας, τὰς
 » ὁποίας σπεύδων ὁ λόγος δὲν μοι συγχωρεῖ κατὰ μέρος νὰ
 » ἀπαριθμῶσω. Κάλλιστοι Ναοὶ τῆς καλῆς ἐκείνης πόλεως,
 » διότι Σᾶς μόνον δὲν δύναμαι νὰ παρατρέξω σιωπῶν. Ναοὶ
 » μεγαλοπρεπεῖς, τοὺς ὁποίους ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων ὁ Γρηγό-
 » ριος μετὰ πολλῶν κινδύνων, ὅσους ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς Πί-
 » στεως ὑπὸ τῶν ἀγρίων τῆς Πίστεως ἐχθρῶν. Σεῖς διὰ τῶν
 » θείων ἀσμάτων κηρύττετε πανταχοῦ τὸν ζῆλον τῆς εὐσεβείας
 » τοῦ Γρηγορίου. Ἀγγελοὶ οὐράνιοι, οἵτινες παρεστέκεσθε ἀο-
 » ράτως εἰς τὰς ἀναιμάκτους αὐτοῦ θυσίας, καὶ ἀνεφέρετε εἰς
 » τὸν Θρόνον τοῦ Ὑψίστου, τὸ θυμίαμα τῶν ἀγίων αὐτοῦ
 » προσευχῶν, Σεῖς, ὧ φιλόανθρωπα πνεύματα, παραστήσατε
 » καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον νοῦν τὴν ζέσιν τῆς καρδίας ἐκείνης,
 » ἥτις, τετρωμένη ὑπὸ τοῦ βέλους τοῦ θείου πόθου, ἀνυψήσατο
 » εἰς τὴν θεωρίαν τῶν τῆς πίστεως μυστηρίων. Σεῖς, ὧ καθα-
 » ρώτατοι νόες, ἐβλέπετε συχνάκις προχέμενα τὰ τακερὰ
 » τῶν δακρύων αὐτοῦ ρεῖθρα, διὰ τῶν ὁποίων ἐξέπλυνε καθ' ἐ-
 » κάστην τὰς τῶν ἀμαρτημάτων κηλίδας, ὅσας ἡ ἀνθρωπίνη
 » ἀσθένεια ἄφινε ἀῆπατε νὰ σκιαζοῦσιν τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ
 » καρδίαν. Ναὶ, Χριστιανοί, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἐναρέτους ψυ-
 » χὰς εἰσχωρεῖ πολλάκις ὁ λεπτὸς καὶ ἐπίβουλος τῆς ἀμαρτίας
 » κونيρτὸς, ἀπὸ τῆς ὁποίας τοῦ ῥύπου οὐδεὶς ἄνθρωπος κα-
 » θαρὸς ἐστὶν εἰς τὴν γῆν, οὐδ' ἂν μίαν ἡμέραν ὑπάρχῃ ὁ βίος

» αὐτοῦ ⁽¹⁾, καθὼς εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Ἰωάν-
 » Ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἐνάρετοι ἄνδρες τόσον σεβασμιώτεροι
 » γίνονται, ὅσον προθυμότερον σπουδάζουσιν εἰς τὴν ἐρευναν
 » καὶ διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων αὐτῶν. Ἡ περὶ ταῦτα προ-
 » σεκτικὴ θεωρία καὶ διάγνωσις, ἥτις ἐστὶ βάσις ἐν ταύτῃ καὶ
 » φύλαξ τῆς μετριοφροσύνης, δὲν τοὺς ἀφίνειν ἀπομακρύνονται
 » παντάπασιν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς· τοιαύτη τις, ἀγαπητοί, εἶναι
 » ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς· ὡς καὶ αὐταὶ τῆς αἰ ἀρρωστί-
 » αι τῇ βοηθοῦσιν ἵνα μὴ ἀποθάνῃ· ἅς φρίζομεν, ὅσοι λησμο-
 » νοῦντες ἑαυτοὺς καὶ τὸν Θεόν, ἐξετάζομεν καὶ κρίνομεν ὡς καὶ
 » τὰ μικρὰ τῶν ἄλλων παραπτώματα. Παρατηροῦμεν τὸ μι-
 » κρόν καὶ κοῦφον ἄχυρον, ὅπου σκιαζεῖ τὰ βλέφαρα τοῦ πλη-
 » σίου, μὴ προσέχοντες εἰς τὴν μεγάλην δοκὸν, ἥτις ἐπιβαρύνει
 » τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν, ἐπαπειλοῦσα τὸν ψυχικὸν ἡμῶν ὄλεθ-
 » ρον. Ἀνθρώπε Χριστιανέ! Τὶ βλέπεις τὸ κάρφος, τὸ ἐν τῷ
 » ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σὺ ὀφθαλμῷ δοκὸν
 » οὐ κοιταροεῖς; ⁽²⁾

» Ἀλλ' ὁ ἱερός Γρηγόριος, ἐνδοξος διὰ τὰς ἀρετάς, ἐδοξάζε-
 » το καὶ διὰ τὴν πῶν σφαλμάτων αὐτοῦ διόρθωσιν. Συμβαίνει
 » ποτὲ πολιτικὴ διχόνοια μετὰ τῶν τῆς Σμύρνης Χριστιανῶν.
 » Εἰς μάτην ὁ Ἀρχιερεὺς ἐσπούδασε νὰ τοὺς εἰρηνεύσῃ· οἱ ἄν-
 » θρωποι μανθάνουσι καὶ συνειθίζουσιν εὐκόλως τὰ πάντα, πλην
 » τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς εὐδαιμονίας αὐτῶν. Παρεσύρθη
 » λοιπὸν ὁ Γρηγόριος εἰς τὸ ἕτερον τῶν ἀντιδιαφερομένων με-
 » ρῶν, καὶ, κατὰ δυστυχίαν, τὸ ἀδικιώτερον. Ἀλλ' εὐθύς γνω-
 » ρίζει τὸ παράπτωμα. Ὅθεν κατ' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ἱεράν Μη-
 » τρώπολιν, ἡμέραν ἐορτάσιμον, συνηγμένου πολυαριθμοῦ λαοῦ,
 » πρῶτον μὲν δημηγορεῖ περὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, καὶ ἐπειτα
 » καταβὰς ἀπὸ τοῦ θρόνου, φορῶν τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ στο-

(1) Ἰωβ 14'. 5.

(2) Ματθ. 7. 3.

» λην, τὸ σχῆμα ταπεινός, τὴν καρδίαν συντετριμμένος, πλή-
 » ρης δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς, ὁμολογεῖ τὸ ἁμάρτημα, καὶ
 » προσκίπτει καὶ ζητεῖ παρὰ πάντων τὴν συγχώρησιν. Τοῦτο
 » τὸ ὑψηλὸν τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτοῦ κίνημα συνεκλόνησε
 » τὰς καρδίας τῶν διαφερομένων καὶ τὰς ἀνέλυσεν εἰς δά-
 » κρυα καὶ τὰς συνεχώνευσεν εἰς ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην. Το-
 » σαύτη ὑπῆρχεν ἡ εὐαισθησία τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, καὶ ἡ
 » γνησία πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. Καὶ
 » τοιοῦτος ὁ χαρακτήρ τῶν ἀξίων τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ λει-
 » τουργῶν. Τούτων ἡ ἀρετὴ χωρὶς ὄγκου, χωρὶς ὑποκρίσεως,
 » χωρὶς τινος ἐπιτηδεύσεως ἐπεκτεινομένη πρὸς τὰ ἔμπροσθεν,
 » ἐφ' ὅσον αἰσθάνεται τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας,
 » ἐπὶ τοσοῦτον φιλανθρωποτέρα καὶ ἡ μεταξὺ τῆς συνειδήσεως
 » καὶ τῆς προκρίσεως αὐτῶν ἐπικρατοῦσα γλυκερὰ συμφω-
 » νία τοὺς καθιστᾷ, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ παραπτώματά των,
 » διδασκάλους τοῦ λαοῦ, τὸν ὅποιον ἐνεπιστεύθησαν παρὰ
 » Θεοῦ νὰ κυβερνῶσιν, ὅχι περισσότερον διὰ λόγου, παρὰ διὰ
 » τῶν πειστικωτάτων παραδειγμάτων τῆς ἐναρέτου ζωῆς αὐ-
 » τῶν. Ἀλλὰ φθάνει πλέον, ὦ Γρηγόριε, ἡ κατὰ μέρος ποι-
 » μαντορία σου. Ἀνάβα εἰς τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμενικόν, ὅθεν
 » μέλλει νὰ ἐκλάμψῃ φανώπατον εἰς ὅλους καὶ τὸ ὄνομα τῆς
 » νέας Ἱερουσαλὴμ, τὸ ὅποιον ἐπέγραψεν εἰς τὴν ἱεράν σου
 » καρδίαν ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπιγράψω ἐπ' αὐτῇ τὸ
 » ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ, τῆς καινῆς Ἱερουσαλὴμ.
 » Ἡ Ἀποστολικὴ καὶ ἀνατολικὴ Ἀγία καὶ Μεγάλη τοῦ
 » Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ Μήτηρ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ
 » καθολικὴ Νομοθέτρια τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπιζητεῖ τῆς δόξης
 » αὐτῆς ἀνάλογον Πατριάρχην. Ὁ θρόνος τῶν Γρηγορίων καὶ
 » Χρυσοστόμων καὶ Γενναδίων ἀπαιτεῖ τὸν ἀξίον τούτων διέ-
 » δοχον καὶ ἰδοὺ φωνὴ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ φωνὴ τῆς Ἀγιωτά-
 » της Συνόδου προσκαλεῖ τὸν Σμύρνης Γρηγόριον εἰς τὴν Πατρι-
 » αρχικὴν ἐπίσκεψιν τῆς νέας Σιών, τῆς μυστικῆς πόλεως

» τοῦ Θεοῦ. Ἀναβαίνει λοιπὸν ὁ Πατριάρχης, ὡς ἄλλος Μωϋ-
 » σῆς, εἰς τὸ ὄρος τὸ ὑψηλὸν μετὰ δόξης, ὥστε νὰ μεταδίδῃ
 » εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τὰς θείας διαταγὰς. Ἐνδεδυμένος, ὡς
 » ἄλλος Ἀαρὼν, τὴν Πατριαρχικὴν αὐτοῦ στολὴν, καὶ φορῶν
 » εἰς τὸ στήθος ἐγγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ
 » τῆς ἀγίας αὐτοῦ πόλεως, εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅδута, καὶ ἐξ-
 » ἔρχεται εἰς πνευματικὴν τῶν λαῶν αὐτοῦ θεραπείαν. Εἰς
 » τοῦτο τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ λειτούργημα μοι φαίνεται παρόμοι-
 » ος τῆς μυστικῆς ἐκείνης ἀμάξης, τὴν ὁποίαν εἶδεν ἐν πνεύματι
 » ὁ Προφήτης Ἰεζεκιήλ ⁽¹⁾, Πνεῦμα πυρῶδες καὶ φωτεινὸν ἐμ-
 » ψύχονεν ἐκεῖνο τὸ πολύτροχον καὶ πτερωτὸν ὄχημα καὶ ὁ
 » μὲν ἄνθρωπος ἐσχίζετο ὑπὸ τὰ κουφύτατα αὐτοῦ ἔχγη, οἱ δὲ
 » ἔμφυχοι τροχοὶ ἀνέβαινον μετέωροι, καὶ κατέβαινον προσ-
 » γεϊότεροι ἀκολουθοῦντες τὴν ἰσχυρὰν τοῦ πνεύματος ὁρμήν.
 » Παρομοίως καὶ ὁ τρισόλβιος Πατριάρχης, ὀδηγούμενος ὑπὸ
 » τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, πότε μὲν ἀνέβαινον εἰς τὴν θεω-
 » ρίαν τῶν ἐπουρανίων καὶ ὑπερφῶν μυστηρίων, πότε δὲ
 » πάλιν κατέβαινον εἰς τῆς πρακτικῆς εὐσεβεῖας τὰς ἀγαθα-
 » εργίας. Ἠγρύπνει, ἔτρεχεν, ἐπέτα πρὸς πάσας τῶν Ὀρθοδό-
 » ξων λαῶν τὰς ἀνάγκας. Ἐχρειάζετο Ἀρχιερέως τινος ἐκλο-
 » γῆς ὁ Γρηγόριος ἑταίμος νὰ κυρώσῃ τὸν ἀξιώτερον εἰς ποι-
 » μαντορίαν ψυχῶν. Ἐχρειάζετο ναῶν οἰκοδομή, ἢ ἄλλου
 » τινος κοινωφελοῦς ἀγαθοῦ σύστασις; ὁ Γρηγόριος δραστήριος
 » νὰ τὸ κατορθώσῃ. Ἐχρειάζετο ὑπεράσπισις ἀδικουμένων;
 » ὁ Γρηγόριος πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ, ἂν τύχῃ, καὶ τὴν ἰδίαν
 » ἑαυτοῦ ζωήν. Πειστευμένος τὴν μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκ-
 » κλησιῶν, ἐγένετο τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα τοὺς πάντας,
 » ἢ πάντως τινας σώσῃ. Ποσάκις ὁ αἰδίδιμος κατεπάλασεν
 » ἀνδρείως, ἢ φρονίμως ὠκοδόμησε προσταγὰς τυραννικὰς αἰ-
 » τινες ἀπέβλεπον εἰς καταφρόνησιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χρισ-

(1) Ἰεζέκ. Δ.

» τοῦ. Πόσον ἰδρώτας ἔχυσεν ἵνα διατηρήσῃ τὰ προνόμια
 » τῆς Ὁρθοδόξιας διὰ τῶν ὁποίων καὶ εἰς τὴν κοσμικὴν αὐτῆς
 » δουλείαν περιεχαράκωσεν αὐτὴν ἡ πρόνοια τοῦ Ὑψίστου. Ἄ-
 » νήγειρεν ἐκ βάθρων τὸ Πατριαρχεῖον κατὰ τὴν ἐνδεχομένην
 » λαμπρότητα. Συνέστησεν ἐν αὐτῷ τύπογραφεῖον πρὸς εὐκο-
 » λωτέραν τῶν τῆς παιδείας φώτων μετάδοσιν εἰς τὸ πνευ-
 » ματικὸν αὐτοῦ ποίμνιον. Ἐξέδωκε θεσπίσματα καὶ τόμους
 » συνοδικούς· ἀφορῶντας εἰς τοῦ κλήρου τὴν κοσμιότητα καὶ
 » τὴν εὐζωίαν τῶν Χριστιανῶν. Ἐγέρετο ὡς αὐτὴ ἐρωτιὰς
 » ἐν μέσῳ γενέλης, καὶ ὡς ἥλιος ἐκλόμπων ἐν ραῦ Κυ-
 » ρίου. (1)

» Πολλὰ καὶ καλὰ καὶ μεγάλα ὑπῆρξαν, ἀγαπητοί, τὰ πα-
 » ραδείγματα τῆς ἀρετῆς τοῦ αἰοδιμου τούτου Πατρὸς. Τὸ
 » τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων γένος, τὸ σεβάσιμον καὶ εἰς αὐτὸν
 » αὐτοῦ τῆς δυστυχίας τὸν ζυγόν, εὗρηκε τὸν Πατριάρχην
 » Γρηγόριον κοινὸν Πατέρα καὶ Προστάτην ἀνάματον εἰς τὰς
 » πολλὰς αὐτοῦ καὶ βαρεῖας ἀνάγκας. Πόσον ἀκόπως καὶ
 » μεγαλοπρεπῶς ὁ ἀείμνηστος διέλαμπε μετὰ τῆς Ἀγιώ-
 » τῆς Συνόδου, θεραπεύων τὰς ποικίλας τῶν κατὰ τόπους
 » Ἐπισκοπῶν περιστάσεις, καὶ στηρίζων τοὺς ἱεροὺς τῆς
 » Ἐσθλείας καὶ δικαιοσύνης χρησμούς. Μετὰ τῆς συνα-
 » γωγῆς των, ὡς εἶπεν ὁ Προφήτης, κατὰ χάριν Θεῶν προ-
 » ἐξάρχων ὁ Πατριάρχης ἔφερε τὴν εἰκόνα τῆς Δικαιοσύνης
 » τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐφίσταται ἀοράτως εἰς τοὺς ἱεροὺς μάλιστα
 » Συλλόγους, καὶ κρίνει καὶ αὐτοὺς τοὺς σεβασμίους Κριτάς.
 » Ὁ Θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ Θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ Θεοὺς δια-
 » κρινεῖ (2). Πόσον δὲ πάλιν ἡπίως καὶ ταπεινῶς ἤλουε τὰς
 » ἀπλήστους τῆς εἰλικρινείας φωνάς· πόσον πρῶτος καὶ πατρι-
 » κῶς ὑπεδέχετο καὶ διήλλαττε τοὺς διαφορομένους· πόσον

(1) Σειρά. Ν. 3.

(2) Ψαλμ. πς. 1.

» ὑπομονητικῶς καὶ γενναίως ὑπέφερε τὰς πολλὰς τῆς ἀρετῆς
 » αὐτοῦ δοκιμὰς· πόσον τελευταῖον, προθύμως καὶ φιλανθρω-
 » πῶς διεσκόρπιζε πανταχοῦ τὰς εὐεργεσίας. Ἄ, καὶ ἂν ἦτα
 » δυνατόν νὰ ἀκουσθῶσιν ἐνταῦθα πᾶσαι τῶν ὑπ' αὐτοῦ
 » εὐεργετημένων πτωχῶν αἱ φωναὶ πρὸς εὐλογίαν τοῦ περι-
 » κλεοῦς αὐτοῦ ὀνόματος, ὦ, ποῦ εἴθε χῆραι καὶ ὀρφανὰ
 » καὶ παρθένοι τὰς ὁποίας διέσωσε; Ποῦ εἴθε πένητες πάσης
 » τάξεως καὶ ἄγνωστοι καὶ γνωστοί; Πτωχοί, αἰκίαι, παι-
 » νῶντες, ἄρρωστοι, παραλυτικοί, λελωθέντες, ἐλεεινὰ τῆς
 » ἀνθρωπότητος λείψανα! Σεῖς, ἂν ἦσθε παρόντες, διὰ μόνον
 » τῶν στεναγμῶν σας ἠθέλετε πλεῖζαι λαμπρότατον τοῦ φιλο-
 » πτώχου Πατριάρχου ἐκγώμιον. Σεῖς, καὶ μνημονεύετε καὶ
 » κηρύττετε εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τοὺς Οὐρανοὺς τὰς ἀειμνή-
 » στους εὐεργεσίας τοῦ ἱεροῦ τούτου τῶν Ὁρθοδόξων Πατρὸς·
 » Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ
 » μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.
 » Τοιοῦτοτρόπως, Ἀδελφοί μου ὁ κλεινὸς Γρηγόριος ἔδο-
 » ξάσθη εἰς τὴν Πατριαρχικὴν αὐτοῦ ζωὴν, δεικνύων ἐγγε-
 » γραμμένον εἰς τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ
 » τὸ ὄνομα τῆς καινῆς Ἱερουσαλήμ. Δις ἐξεβλήθη τῆς Πατρι-
 » αρχείας ὁ μακάριος, ὡς ἄλλος Χρυσόστομος ὑπὸ τῆς ἐξου-
 » σίας τοῦ σκότους. Δις ἀπῆλθεν εἰς τὸ τοῦ Ἀθωνος ὄρος·
 » οὐχ' ἵνα ἡσυχάσῃ ἀργός, ἀλλ' ἵνα μεταλλάξῃ τοὺς πολυπό-
 » νους ἀγῶνας. Ἐκεῖ ἐγένετο τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς
 » μοναδικῆς πολιτείας. Ἐκεῖ συνέγραψε τὰ ἐκδοθέντα καὶ
 » ἄλλα ἀνέκδοτα ψυχωφελῆ συγγράμματα. Ἐκεῖ ὁμοιούμε-
 » νος πελεκάνι ἐρημικῶ, κατὰ τὸν Προφήτην, ἐπανήρχετο
 » πάλιν ὡς ἀετὸς ὑψιπέτης εἰς τὴν Πατριαρχικὴν αὐτοῦ καθέ-
 » δραν, ἐπίσης ποθεινὸς καὶ γλυκὺς, καθὼς μετὰ τὴν συνε-
 » φάν ὁ ἥλιος. Ἀλλὰ τελευταῖον, ἐπὶ τῆς τρίτης αὐτοῦ
 » Πατριαρχείας, εἰς τὴν ὁποίαν ἦλθε, καθὼς φαίνεται, μόνον
 » καὶ μόνον ἵνα ἀποθάνῃ ὑπὲρ Χριστοῦ, εἰδείξε μᾶλλον ἐκ-

» πεφασμένως καὶ τὸ τρίτον Ὀνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, τὸ
 » προσκυνητὸν καὶ ὑπερύμνητον ὄνομα τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ,
 » τὸ ὁποῖον προγράφει εἰς τὴν αὐτοῦ καρδίαν διὰ τῶν θλίψεων,
 » ἐμελλεν ἵνα λαμπρυνθῇ καὶ διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ αἵ-
 » ματος, καὶ καταστήσῃ τὴν δόξαν αὐτοῦ ἀνεξάλειπτον. Ἡ
 » δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.

» « Δὲν εἶναι χρεῖα νομίζω, Ἀγαπητοί, νὰ ἀποδείξω εἰς τὰς
 » χριστιανικὰς ἀκοὰς σας, ὅτι σύμπας οὗτος ὁ κόσμος, καὶ
 » ἐπὶ πᾶσιν ὁ ἄνθρωπος διοικεῖται κατὰ τὰς αἰωνίους βου-
 » λὰς τῆς Προνοίας τοῦ Παντεπόπτου Θεοῦ. Ὁ βασιλεὺς τῶν
 » αἰώνων ἐκρίζονει καὶ φυτεύει Βασιλείας, ταπεινώνει καὶ ἀ-
 » νιστᾷ ἔθνη, κρατεῖ τοῦ Ἡλίου τὸν δρόμον, διασχίζει θαλάσ-
 » σας, ἀφανίζει γαίαις, συγκλονεῖ τὴν φύσιν ὅλην διὰ τοὺς ἐκ-
 » λεκτοὺς αὐτοῦ θεράποντας. Ἀπὸ ταύτης τῆς ἀνεξερευνη-
 » τῆς τῶν θείων κριμάτων ἀβύσσου ἐξερράγη καὶ ὁ παρὼν
 » πολιτικὸς τῆς Ἑλλάδος κλονισμὸς ἐπὶ τῆς τρίτης Πατρι-
 » αρχίας τοῦ Γρηγορίου. Ἦχησεν ἡ τῆς ἐπαναστάσεως σάλ-
 » πιγῆ, καὶ εὐθὺς μάχη καὶ τρόμος καὶ φρίκη διεσκορπίσθη
 » παντοῦ. Παντοῦ ὅπλα, παντοῦ φόνοι, παντοῦ ἀθῶν αἱμα-
 » τα βάπτουσι καὶ μεθύουσι τῆς Βασιλευούσης τὸ ἔδαφος. Ὁ
 » γηραιὸς Πατριάρχης, ὅσον ἡδύνατο καὶ ὅσον ἠκούετο, ἔτρε-
 » χεν ἵνα οἰκονομήσῃ τὰς ἀνοικονομήτους καὶ φοβεράς περι-
 » στάσεις τοῦ ἔθνους καὶ ἐν τούτῳ τὸν ἠκολούθει κατόπιν,
 » βηματίζουσα βήματα μεγάλα ἡ δόξα τοῦ μαρτυρίου. Ἦλ-
 » θεν ἡ μεγάλη ἐβδομάς καὶ ὁ γενναῖος Γρηγόριος μεταξὺ
 » μυρίων βαρβαρικῶν ὅπλων καὶ κραυγῶν καὶ σφαγῶν, ἐτέλε-
 » σεν εὐλαβῶς τὴν ἀκολουθίαν τῶν κοσμοσωτηρίων παθῶν,
 » δακρύων συγχρόνως καὶ τῶν θλιβομένων ὁμοφύλων τὰ
 » πάθη. Ἐφίσταται δὲ τέλος καὶ ἡ ἐνδοξος ἡμέρα τῆς Ἀνα-
 » στάσεως, καὶ συναντάλλει μετ' αὐτῆς ὁ φανώτατος τῆς
 » δόξης αὐτοῦ ἥλιος. Ἐκτελέσας μετ' ἄκρας γαλήνης τοὺς
 » ἱεροὺς τῆς Ἀναστάσεως ὕμνους, ἐλειτούργησε τὴν ἐσχάτην

» ἐπὶ γῆς ἱεουργίαν, καὶ ἔφαγεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ τελευ-
 » ταῖον Πάσχα τὸ μυστικόν, περὶ τοῦ ὁποῖου, καθὼς ὁ Δε-
 » σπότης καὶ Διδάσκαλος Χριστὸς, ἡδύνατο καὶ αὐτὸς ὁ
 » μακάριος νὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς συνιερουργοῦντας Ἀρχιερεῖς καὶ
 » Ἱερεῖς. Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν
 » μεθ' ὑμῶν προτοῦ με παθεῖν. (1)

» Μόλις ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ Θεὸς Ὑψίστε!
 » ἀνύψωσον ταύτην τὴν ὥραν καὶ τὸν νοῦν μου καὶ τὴν φω-
 » νήν, ὅπως δυνηθῶ νὰ παραστήσω πρὸς τὴν σεβασμίαν
 » ταύτην ὁμήγυριν τοῦ Πατριάρχου τὴν γενναιότητα. Μόλις
 » ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἰδοὺ τῆς ἀσθείας οἱ ὑπη-
 » ρέται τὸν ἀρπάζουσι βιαίως, ἐμβάζουσιν εἰς ἄχαρι πλοῖον,
 » καὶ καταβιβάζουσιν εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, ὅπου ἐκ τοσοῦ-
 » των αἰώνων ἀκούονται συχνοὶ τῆς βασανιζομένης ἀνθρωπό-
 » τητος στεναγμοί. Ἐκεῖ εὐρίσκει ὁ Πατριάρχης τὴν ἀγίαν
 » αὐτοῦ Σύνοδον δεδεμένην εἰς ἀλύσεις καὶ πᾶσχουσαν καὶ
 » αὐτὴν ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκεῖ, ἐκεῖ εἰς τὸ
 » σκοτεινότατον χάος ἀνέλαμψεν ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν πολυ-
 » τίμων λίθων τοῦ θυσιαστηρίου, ὅχι πλέον εἰς τὴν ἱερατικὴν
 » αὐτῶν λαμπρότητα, ἀλλ' εἰς τὴν μαρτυρικὴν αὐτῶν γενναιό-
 » τητα. Ἐκεῖ ὁ Ἀγγελος τοῦ Ὑψίστου, ἐν ᾧ τοὺς Ἱεράρχας
 » ἐνίσχυεν ἀοράτως πρὸς τὸ τοῦ μαρτυρίου ποτήριον, φαίνεται
 » ὅτι ἔλεγε συγχρόνως πρὸς τοὺς ἀγρίους αὐτῶν βασανιστάς.
 » Ὡ ἄνδρες αἱμάτων· τί στρεβλόνετε καὶ μαστίζετε καὶ κα-
 » ταξαίνετε τοὺς νέους Ἱερομάρτυρας; Ποία θάνατος, ἡ θάνα-
 » τος, ἢ ζωὴ θέλει τοὺς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χρι-
 » στοῦ; Ποῖαν ἀγαθὸν, ἢ ποῖον κακὸν τῆς παρούσης ζωῆς δύ-
 » νεται νὰ διᾷσῃ τούτους νὰ ἀλλάξωσι τὴν ἀμώμητον πίστιν
 » πρὸς τὴν ἀσέβειαν, εἰς τὴν ὁποῖαν τολμάτε μισροὶ νὰ τοὺς
 » προσκαλῆτε; εἰς μάτην κουράζεται καὶ πᾶς βλασφήμος

(1) Λουκ. κβ. 15.

» γλώσσας καὶ τὰς αἰμοχαρεῖς χεῖράς σας. Ὅσον πλεονάζουσιν
 » βασανίσητε, τόσον πλέον θέλετε καταισχυθῆ· τόσον πλέον
 » θέλετε λαμπρύνει τὴν πορφύραν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν
 » ἔβαψαν πρότερον διὰ τοῦ αἵματος τοσούτων Μαρτύρων οἱ
 » ἀσεβεῖς πατέρες σας. Ἀλλ' ὁμῶς πληρώσατε καὶ σεῖς τὸ
 » μέτρον τῶν προγόνων σας. Τὸ ποτήριον τῆς θείας ὀργῆς γε-
 » μίσαστέ το μέχρι στεφάνης, ὅπως ἐπέλθῃ κατὰ τῶν κεφα-
 » λῶν σας πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυθὲν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως, μέ-
 » χρι τῆς ἐλευθερώσεως τῆς νέας Σιών, τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ. »
 » Ἀλλὰ, τέλος, ἀπέκαμον οἱ βασανισταὶ πρὶν ἀποκάμῃ
 » τῶν βασανιζομένων Ἀγίων ἡ καρτερία. Ἀφρίζοντες καὶ
 » λυσσῶντες καὶ βλασφημοῦντες οἱ ἄνομοι σύρουσιν αὐτοὺς
 » εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Πληθος ἄμετρον ἀσεβῶν συρ-
 » ρέουσι πανταχόθεν, τῶν ὁποίων αἱ θηριώδεις κραυγαὶ ἀνά-
 » βαινουσιν ἕως εἰς τὸν αἰθέρα. Ἀλλ' οἱ γεναῖοι Ἱερομάρτυρες
 » ἀφορῶντες εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ βλέποντες, ὡς ὁ Πρωτο-
 » μάρτυς Στέφανος, τὴν περιμένουσιν αὐτοὺς δόξαν, προσεύ-
 » χονται πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, διδάσκουσι τοὺς
 » διώκτας, εὐλογοῦσι τοὺς ὑπερασπιστάς αὐτῆς, καὶ δέχον-
 » ται τέλος, εὐχαρίστως τὸν δι' ἀγχόνης πολυώδυνον θάνατον.
 » Δι' ὅλης τῆς τριημέρου Ἀναστάσεως ἐκρέμετο ἐπὶ ξύλου
 » ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης μετὰ τῶν τριῶν κορυφαίων
 » τῆς Ἀγίας Συνόδου, καὶ μετέπειτα παραδίδονται εἰς τοὺς
 » Ἑβραίους τὰ πολυάθλα αὐτῶν σώματα ἐπὶ σκοπῇ νὰ τὰ
 » ἐμπαίξωσι καὶ οὗτοι, καὶ νὰ δείξωσι καὶ τώρα, ὅτι αὐτοὶ
 » εἶναι οἱ υἱοὶ τῶν σταυρωσάντων τῆς δόξης τὸν Κύριον.
 » Τελευταῖον, τὰ σεβάσματα λείψανα, περισυρέντα εἰς τὰς ὀ-
 » δοὺς, ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ὁ μὲν ἱερὸς Διονύ-
 » σιος, ὁ τῆς Ἐβρέσου σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης καὶ τῆς
 » Ἑλλάδος ἀοίδιμος εὐεργέτης, ἀνευρεθεὶς ὑπὸ χειρῶν εὐσε-
 » βῶν, ἐτάφη, καθὼς λέγουσιν, ἐξω πού τοῦ Σταυροδρομίου,
 » ἵνα παραμῆνῃ εἰς τὴν αὐτοῦ Πατρίδα διηνεκῆς Ἐφορος, καὶ

» διὰ τῶν πρὸς Θεὸν αὐτοῦ πρεσβειῶν συνεργῶς εἰς ταχύτεραν
 » ἐλευθέρωσιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, κατὰ τῆς ὁποίας
 » Πύλαι ἁδου οὐ κατισχύουσι. (1)
 » Σὲ δὲ, Παναγιώτατε Πατριάρχα, δοξασθέντα διὰ τοῦ
 » μαρτυρίου, σὲ ὠδήγησαν ἔτι πορρωτέρω ἡ θεία Πρόνοια, βου-
 » λομένη νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπὶ πλέον τὴν ἁδυτον δόξαν τῆς Ἐκ-
 » κλησίας. Αὐτόματος, Ἀγαπητοί, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέδυ
 » ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ὁ Πατριάρχης, κρᾶζων καὶ νε-
 » κρὸς τὰ προφητικά ἐκεῖνα λόγια· Ἀπέρριψάν με εἰς βά-
 »θος καρδίας θαλάσσης, καὶ ἐκ τῶν ἀβύσσων ἀνήγαγέ με,
 » καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὠδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης προ-
 » σελάβου με» (2). Ὁχοῦμενος ἀσφαλῶς, ὡς ὁ Πέτρος, εἰς
 » τῆς θαλάσσης τὰ νῶτα, καὶ ὑπηρετούμενος ὑπὸ γαληνίων
 » κυμάτων ὁ τρισόλβιος νεκρὸς ἀντιπλέει πρὸς τὰ ρεύματα
 » καὶ καταφεύγει ὑπὸ τὸν Σταυρὸν τῆς ἀνικητοῦ σημαίας τῶν
 » Ῥώσων πλησιάζας εἰς τὸ πλοῖον ἀνδρὸς ὁμογενοῦς, ἀγαθοῦ
 » καὶ θεοφιλοῦς. Ὁ εὐλαβὴς Σκλάβος, οὗ τινος τὸ ὄνομα θέ-
 » λει μνημονεύεσθαι εἰς τὴν ἱστορίαν πολὺ λαμπρότερον παρὰ
 » τὸ ὄνομα τῆς φιλανθρώπου γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις ἔβαψεν
 » εἰς τὴν Μεγαρίδα τὰ λείψανα τοῦ ἐναρέτου Φωκίωνος, ὁ εὐ-
 » λαβὴς καρaboκύριος βλέπει τὸν Πατριάρχην, τὸν γνωρίζει,
 » τὸν ἀρπάζει, τὸν περιστέλλει, τὸν μετακομίζει, τὸν ἐμпи-
 » στεύει εἰς τοῦτο τὸ ἄσυλον τῆς Εὐσεβείας, νεκρὸν ἀφθορον
 » δι' ὅλου σχεδὸν μηνὸς διαμείναντα καὶ ἀκήρατον. Ὡς βάθος
 » πλούτου τῆς θείας Προνοίας ἀνεξερεύνητον. Ἐδῶ, Ἀδελφοί
 » μου, παρατηρήσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ.
 » Πολλὰ πόλεις καὶ χῶραι καὶ πρῶτον εὐλογηθήσαν ἐκλεχθεῖ-
 »σαι Θεόθεν εἰς ξένων ἀγίων λειψάνων οἰκητήρια. Τὰς Λιπά-
 » ρας ἐδιάλεξεν εἰς πρόσκαιρον κατοικίαν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ λει-

(1) Μκτθ. 10. 18.

(2) Ἰωάν. 6. 16 ψαλμ. ο. εδ.

» ψάνου ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας. Εἰς τὴν νῆσον τῶν Κορυφῶν
 » διεύθυνε τὰς τρίβους αὐτοῦ διὰ θαλάσσης ὁ θεοφόρος ἅγιος
 » Σπυρίδων· καὶ ὁ ἱερός Γρηγόριος ἐξελέξατο τὴν Ὀδησσὸν.
 » Ἀλλὰ τὸ ἔτι θαυμαστότερον, ὅτι τῶρα, μετὰ τοσούτους
 » αἰῶνας ἀνανεώνει πάλιν ὁ Πατριάρχης δι' ἐξωτερικῶν ση-
 » μείων τὸν μεταξὺ τῆς Γραικικῆς καὶ Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας
 » ἐσωτερικὸν καὶ ἀδιάσπαστον σύνδεσμον. Πρὸ ἐννέα περί-
 » που αἰῶνων ἦνωσε μετὰ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ γάμος τὰς
 » δύο ταύτας Ἐκκλησίας. Ὁ φιλόχριστος τῶν Ῥώσων βα-
 » σιλεὺς, ὁ ἅγιος Βασίλειος ὁ Βλαδήμιρος ἔλαβε καὶ τὸ βά-
 » πτισμα καὶ τὴν νόμφην αὐτοῦ ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
 » καὶ ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶδεν ἡ Ῥωσσία συγχρόνως
 » καὶ τὸ φῶς τῆς Πίστεως καὶ τὴν πρώτην ἐαυτῆς εὐσεβῆ βα-
 » σίλισσαν, τὴν μακαρίαν Ἄνναν τὴν Πορφυρογέννητον. Καὶ
 » τότε μὲν εὐημεροῦσα ἡ Γραικικὴ Ἐκκλησία παρέδιδε γάμους
 » καὶ ὑμεναίους καὶ εὐσεβῆ βασιλῖδα Κωνσταντινοπολίτιν ὡς
 » ἐνέχυρον τῆς ἐαυτῆς ἀγάπης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν Ῥωσι-
 » κήν. Ἀλλὰ τῶρα τεθλιμμένη παραδίδει πάλιν εἰς τοὺς κόλπους
 » αὐτῆς ἄλλον ἀνάλογον θησαυρόν, τὸν Πατριάρχην τῆς Κων-
 » σταντινουπόλεως. Πρὸς σέ, μοὶ φαίνεται, ὅτι λέγει ἡ σε-
 » βασμία αὕτη Μήτηρ πρὸς τὴν ἀγιωτάτην καὶ Ἀποστολικὴν
 » αὐτῆς θυγατέρα, Πρὸς σέ, φιλάττη μου Ἀδελφῇ, ἀποσπέλ-
 » λω καὶ τοῦτον τὸν θησαυρόν μου. Εἰς τῆς ἐνεστώσης ὁδύ-
 » νης μου τὰς ἡμέρας, Σὺ εἶσαι ἡ παραμυθία μου, ἡ ἀνάπαυ-
 » σις τῶν κροτάφων μου, ἡ Προστάτρια τῶν δικαιωμάτων
 » μου. Ὁ ἱερός οὗτος Πατὴρ σφαγιασθεὶς ὑπὸ τῶν διωκτῶν
 » τῆς Πίστεώς σου, προσέρχεται εἰς τὴν σκέπην σου καὶ νε-
 » κρὸς, Πρέσβυς καὶ Ἰκέτης ὑπὲρ τῆς Εὐσεβείας, διωκομένης
 » καὶ περιῤυβοζομένης εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸ ἔθνος, τοῦ ὁποίου πολ-
 » λάκις μέλη πιστῶς Σὲ ὑπηρέτησαν. Ὑποδέξαι, Ἀδελφῇ μου
 » τὸν Πατριάρχην μου εὐλαβῶς, ὡς διάδοχον τῶν πρώτων
 » τῆς Ὀρθοδοξίας σου διδασκάλων καὶ μνημόνευε τῶν δεσ-

» μῶν μου ⁽¹⁾, τοὺς ὁποίους ὑπομένω, ὥς ἂν πληρωθῶσι
 » καιροὶ ἐθνῶν ⁽²⁾.

» Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῶν Ῥώσων ὑπὲρ
 » κούσε τῆς ὀδονομένης Μητρὸς τὰς φωνάς. Ὁ θεόχριστος τοῦ
 » Ἁγίου Βλαδήμιρου διάδοχος καὶ ΤΡΙΣΣΕΒΑΣΤΟΣ Ὑπεράστι-
 » στής τῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὁ Εὐσεβέστα-
 » τος καὶ Κραταιότατος Αὐτοκράτωρ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΥ-
 » ΛΙΑΝΗΣ, ἐν ᾧ φυτεῖται τὰ τρόπαια τῶν μεγάλων Αὐτοῦ ἀρε-
 » τῶν καὶ ἔξω καὶ ἐντὸς τῆς ἀφανεστάτης Αὐτοῦ Ἐπικρατείας,
 » εἰς τὴν ὁποίαν πῶποτε δὲν δύει ὁ ἥλιος, ἐν ταύτῃ ἀμιλλᾷ-
 » ται καὶ πρὸς τοὺς εὐσεβέστατους Αὐτοῦ Προπάτορας κατὰ τὰ
 » ἔργα τῆς εὐσεβείας. Ἡ Βασιλικωτάτη καὶ μεγαλόδωρος Αὐ-
 » τοῦ δεξιὰ ἀγιάζεται καὶ τῶρα διὰ τῶν θεοφιλῶν καὶ θαψι-
 » λεστάτων Αὐτῆς εὐεργεσιῶν. Στολίζει λαμπρῶς τὸν αἰοίδι-
 » μον Πατριάρχην πολυτιμώτατα ἄμφια, τιμᾷ τὴν ἱεράν αὐ-
 » τοῦ κηδεῖαν διὰ δαπάνης ἀφθονωτάτης, ἀναλαμβάνει γεν-
 » ναίως καὶ εὐεργετεῖ πατρικῶς τοὺς ταλαιπώρους Ἑλληνας,
 » τοὺς μετὰ τοῦ Πατριάρχου καταφυγόντας ὑπὸ τὰς πτέρυ-
 » γας τοῦ ἀηττήτου τῆς αὐτοῦ Αὐτοκρατορίας ἀετοῦ. Ἡ δὲ
 » Ἀγιωτάτη διοικοῦσα Σύνοδος τῆς Ῥωσσίας ὑποδέχεται τὸν
 » ἱερώτατον νεκρὸν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ
 » τῶν ἁγίων αὐτῆς λειτουργῶν στεφανώνει τὸν τάφον αὐτοῦ
 » περιβάλλουσα τὰ σεμνὰ καὶ ὅσια τῆς εὐσεβείας παράσημα.
 » Οἱ γενναῖοι Ῥῶσσοι δεικνύουσιν ὅλον τῆς εὐσεβείας τὸ σέβας
 » πρὸς τὸν κοινὸν τῶν Ὀρθοδόξων Πατέρα. Ἡ Ὀδησσὸς πλου-
 » τίζεται. Ὁ Σπαρὸς θριαμβεῖ. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ ἀνυ-
 » μνείται, καὶ δι' αὐτοῦ δοξάζεται καὶ ἀποθάνων ὁ αἰοίδιμος
 » Πατριάρχης, δόξαν ἀνεξάλειπτον. Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξά-
 » σθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.

(1) Ταλάτ. σ. 2.

(2) Δουκ. κα. 24.

« Δοξάζου λοιπόν αείμνηστε Γρηγόριε καὶ εἰς τὴν γῆν, κα-
 » θὼς καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἀναπαύου τὸ μὲν ἱερόν σου λεί-
 » ψανον εἰς τὴν Ὀδησσόν, τὴν δ' ἀγίαν σου ψυχὴν εἰς τὴν βα-
 » σιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Ἐκεῖ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ
 » καὶ πάντων τῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν, ἐκεῖ ἔμπροσθεν εἰς τὸν
 » θρόνον τοῦ Ἀρνίου, ἐνδεδυμένος τὴν λευκὴν τῆς ἀθωότητος
 » στολὴν, τὴν ὁποίαν ἐλεύκανας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Ἀρνίου
 » καὶ τοῦ αἵματος τοῦ μαρτυρίου σου, κράτει τὸν φοίνικα τῆς
 » νίκης, καὶ δοξολόγει τῆς δόξης τὸν Κύριον. Καὶ τὸ αὐτο-
 » σχέδιόν τοῦτο καὶ πρὸς τὰς παρούσας περιστάσεις συστε-
 » νούμενον καὶ μικρὸν τῶν μεγάλων ἀρετῶν σου ἐγκώμιον εὐ-
 » μενῶς ἀποδεχόμενος, ἐπέβλεψον ἱλαρὸς ἐπὶ τοὺς ὁμογενεῖς
 » σου, καὶ ἔμπνευσον εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν τὴν πρὸς ἀλλή-
 » λους συμπάθειαν καὶ ἀγάπην.

« Ναί, Ἀδελφοί μου κάτοικοι καὶ πάροικοι τῆς Ὀδησοῦ,
 » πρὸς ὑμᾶς στρέφω τὸν λόγον, διότι Σεῖς, φαίνεται, ὅτι ἔχε-
 » τε χρεῖαν πλέον τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ παρὸν,
 » νὰ σᾶς ἐνθυμίσῃ κανεῖς τὰ καθήκοντά σας, ὅσα ὁ καιρὸς συγ-
 » χωρεῖ νὰ ἀναφερθῶσιν. Ἀδελφοί ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Μα-
 » κράν πλέον ἀπὸ τοῦ μέσου σας ὁ φθόνος, ἡ μνησικαχία, ἡ
 » ὑπερηφανία, ἡ πλεονεξία, ὅλα τὰ ἄγρια πάθη, ὅσα διακώ-
 » πτουν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης τὸν σύνδεσμον. Εἶναι
 » ἀνομία μεγίστη, καὶ μάλιστα εἰς τὰς πενθίμους ταύτας ἡ-
 » μέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος, νὰ κατατρώγητε
 » ἀλλήλους, ἀναισθητοῦντες εἰς τὰς τοῦ γένους κοινὰς συμφο-
 » ράς. Ἐνθυμήθητε, ὅτι ἡ πικρὰ διχόνοια κατέστησε πτώμα-
 » τὰ ἑλεεινὰ τοὺς Προπάτορας ἡμῶν. Στρέψατε τοὺς ὀφθαλ-
 » μούς σας τριγύρω σας, καὶ ἴδετε τὰ θύματα, ὅσα διέφυγον
 » τῆς παμφάγου ῥομφαίας τὸ στόμα. Οἱ ἀδελφοί σας οὗτοι
 » ἄοικοι, γυμνοὶ, τραυματῖαι, κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν ἰδίων
 » αὐτῶν τέκνων, διεσπασμένοι ἀπὸ τῶν ἐσφαγμένων αὐτῶν
 » συγγενῶν, καταφεύγουσιν εἰς τὸ ἄσυλον τῆς θεοστηρίκτου

» πόλεως ταύτης, καὶ ζητοῦσιν ἐν ταύτῃ τὴν βοήθειάν σας.
 » Ὑποδέξασθε εἰς τὰς ἀγκάλας σας, παρηγορήσατε τὴν τε-
 » θλιμμένην αὐτῶν ψυχὴν συμμερίσθητε γενναίως τὴν μεγά-
 » λην συμφορὰν αὐτῶν, σεβόμενοι τὸν Θεὸν τῆς Ἀγάπης, καὶ
 » ἀκολουθοῦντες τὰ ἔγνη τῶν λαμπρῶν τῶν Αὐτοκρατορικῆς
 » φιλάνθρωπίας παραδειγμάτων, ὅσα λάμπουν πρὸ τῶν ὀφθαλ-
 » μῶν σας. Ἐξοχώτατε Κόμη! Πόσον καλλύνεις τὸ λαμ-
 » πρὸν σου ἀξίωμα, γινόμενος ἀξιώτατον ὄργανον τῆς εὐσπλαγ-
 » χνίας, τὴν ὁποίαν ὁ Εὐλογημένος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἐπιχέει
 » πρὸς τοὺς ἐνταῦθα καταφυγόντας δυστυχεῖς Ἑλληνας. Ὁ
 » ἄοκνος ζήλός σου πρὸς παραμυθίαν αὐτῶν εἶναι ἐν τῶν περὶ
 » τὸν θρόνον τὸν Αὐτοκρατορικὸν ἀξιωτῶν σου λειτουργημά-
 » των, τὸ ὅποιον καθιστᾷ τὸ ὄνομά σου ἐπίσημον καὶ μεταξὺ
 » τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γενναιότης τῆς καρδίας
 » καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ σὲ φιλάνθρωπων ἀνδρῶν
 » ἀναφαίνεται ὡς ἱεὺς παρηγορητικὴ μεταξὺ τῶν σκοτεινῶν
 » τῆς δυστυχίας νεφῶν, τὰ ὅποια συσκιάζουσι τὰ δεδακρυμέ-
 » να πρόσωπα τῶν ξένων Ἑλλήνων, ὅσοι κατέφυγον ἐκ τοῦ
 » κατὰ μέρους κατακλυσμοῦ τῆς Πατρίδος εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄρος
 » τῆς Ῥωσικῆς προστασίας. Ἀδελφοί Ἕλληνας εὐγνωμονεῖτε
 » πρὸς τὰς τοιαύτας ἀγαθοεργίας, τοῦ Τρισεβδόστου ΜΟΝΑΡ-
 » ΧΟΥ, ὃς τις, ὡς ἄλλος ἥλιος σᾶς ζωογονεῖ καὶ σᾶς περιθά-
 » πει ἐντὸς τῆς Ἐπικρατείας αὐτοῦ* καὶ δεῦτε συμφώνως ἐπά-
 » ρατε τὰς ψυχὰς σας μετὰ τῆς ἀσθενοῦς μου φωνῆς πρὸς τὸν
 » Ὑψιστον ἡμῶν Πατέρα, ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἄπειρον αὐ-
 » τοῦ εὐσπλαγχνίαν.

» Ὡ Θεὲ τοῦ ἐλέους, ἐπουράνιε τῆς κτίσεως Βασιλεῦ! ἐπί-
 » βλεψον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἴδε τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ σου. Ἐως
 » πότε, Κύριε, μέλλει νὰ ἐξυβρίζη παναθέσμως εἰς τὸ πανά-
 » γιον Σου Ὄνομα ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τοῦ Σταυροῦ; Ἐως πό-
 » τε θέλει χύνει τὸ ἀθῶν αἷμα τῆς ἐκλεκτῆς Σου κληρονο-
 » μίας; Κύριε τῶν Δυνάμεων. Ἰδοὺ βλέπεις τὴν μανίαν τῶν

π καθ' ἡμᾶς Ἀσσυρίων, τὴν ἁγίαν Σιών σου κατέκαψαν, τοὺς
 » ἱερούς σου ναοὺς ἐδεδήλωσαν, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου
 » προσέσφαψαν εἰς τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ θαλάσσης. Ἰδοὺ Δέσ-
 » ποτα, ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ἐγεννήθημεν ὄνει-
 » dos παρὰ τοῖς ἐχθροῖς σου, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφα-
 » γῆς (1). Διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν μᾶς ἐδειξας πολλὰ καὶ
 » σκληρὰ, μᾶς ἐφώμισας δάκρυα καὶ πικρίαν, ἐπότισας ἡμᾶς
 » οἶνον κατάνυξεν. Ἀλλ' ἱκανούσθω Κύριε ἡ ὀργή σου. Ὡ
 » Κύριε σῶσον δὴ, ὦ Κύριε εὐόδωσον δὴ. Μὴ παραδώῃς ἡ-
 » μᾶς εἰς τέλος, καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀπ' ἡμῶν,
 » διὰ πάντας τοὺς ἡγαπημένους Ἀγίους σου, καὶ διὰ τοὺς
 » νέους σου Μάρτυρας. Ὁ Θεός, ὁ Θεός τῶν Πατέρων ἡμῶν, ὁ
 » ποιήσας τὰ ἐνδοξα πάντα, ὁ κτίζων νέα ἐκ παλαιῶν, καὶ
 » τὸ πᾶν ἐκ τοῦ μηδενός, ὁ δημιουργήσας ἐκ σκότους τὸ φῶς,
 » καὶ ἀνιστῶν ἐκ τῶν τάφων τοὺς νεκροὺς εἰς ἐλευθερίαν,
 » ἀστράψον πὸ κράτος τῆς παντοδυναμίας σου. Ράξον τὴν ἁρ-
 » γήν σου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ γινώσκοντά σε. Ἀπόστείλον
 » τὸν Ἀγγελόν σου σωτήρα τοῦ τεταπεινωμένου λαοῦ σου.
 » Βασιλεῦ Ἀγίε, ἐπάκουσον τῆς φωνῆς τῆς δεήσεως ἡμῶν καὶ
 » τὸν χρηστὸν σου, τὸν πιστὸν καὶ φιλανθρωπότατον Αὐτοκρά-
 » τορα στερέωσον, δόξασον, κραταίωσον, ὑπόταξον ὑπὸ τοῦς
 » νικηφόρους Αὐτοῦ πόδας πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ἀπὸ
 » περάτων ἕως περάτων, ἕως οὗ ἀνταναιρεθῇ ἡ Σελήμη (2).
 » Τὸ φιλάδελφον ἔθνος τῶν γενναίων Ῥώσων εὐλόγησον, τὴν
 » πόλιν ταύτην καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ πιστῶν ἀδελφεῖς δια-
 » τήρησον, καὶ πάντας τοὺς εὐσεβεῖς λατρευτὰς τοῦ ὀνοματός
 » σου παρὰ λαβεῖς εἰς τὴν βασιλείαν σου. Ἀμήν.

Περικωθέντος τοῦ λόγου ἐξῆλθον τοῦ ναοῦ καὶ μετὰ τῆς
 αὐτῆς παρατάξεως καὶ συγκινήσεως μετεκομίσθη τὸ ἱερόν λεί-

(1) Ψαλμ. μγ. 23.

(2) Ψαλμ. σζ. 7.

ψανον εἰς τὸν ὁρθόδοξον Ἑλληνικὸν ναὸν τῆς « Ἀγίας Τρι-
 ᾶδος » ἐνθα ἐνταφιάσθη ἐν μέσῳ ἀπεριγράπτου συγκινήσεως
 καὶ δακρύων πάντων τῶν ἐκεῖ συνωθουμένων. Ἐπὶ δὲ τοῦ πα-
 ρὰ τῷ μνήματι τείχους τῆς Ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται ἐπὶ
 μεταλλίνης κεχρυσωμένης πλακὸς ἐγκεχαρμμένα τὰ ἐξῆς τρία
 ἐπιγράμματα, ποιηθέντα καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ αἰοδίου σοφοῦ
 Ἱεροδιδασκάλου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων.

« Θείου Γρηγορίου Πατριάρχου πᾶσα μὲν Ἑλλάς,
 Πᾶς δὲ νεὺς τελέθει μνήμᾳ τε καὶ τέμεινος·
 Σῶμα δ' ἀεθλοφόρον παραδόξως ἔσχεν Ὀδησσός·
 Ἐκ Βυζαντιόθεν, θαῦμα μέγ' ἐσομένοιο.
 Ὡς γὰρ ζῶς ὁ νέκυσ διενήξατο κύματα πόντου,
 Σῆμ' ἀναδυομένης Ἑλλάδος ἐξ ἀδύσου. »

« Τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦτο μὲν
 Τὸ μνήμα, σῆκος· Τιμία δ' ὁστέων κόνις·
 Καλὸς δ' ὁ πότμος· εὐκλεὴς δ' ὁ πᾶς βίος.
 Ὁ δ' οἶτος, ἔπαινος· ἀφθιτον δ' ἄθλων στέφανος·
 Στήλη δὲ, Πατρίς πτώσεως ὀρθομένη,
 Πίπτοντος αὐτοῦ πρὸς θεοδμήτῃ ναφ.
 Τοιαῦτα δ' ἐν τάφῳ εὐσεβῶν κοινῷ πατρὸς
 Οὐκ ὀρφνα σιγῆς, οὐκ ἀμαυρῶσει χρόνος
 Πάντῃ δ' ἀγήρως ἡ ῥετὴ θηλήσεται·
 Δέλους τε, καὶ ἄστεσσι, καὶ πόλει πτωχαῖς,
 Ψυχαῖσι θ' ἀγναῖς μνήττι· ἐγγεγράφεται·
 Καὶ νύξ ὑμνήσει, χρυσίας τ' ἡοῦς στόμα·
 Νότου τε πνοαί, Βορρέου τ' εὐρὺ σθένος.
 Ἀένναον μέλψουσι μυρίον κλίος
 Τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου μάκαρος. »

Ἡ μνήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν Κόρη τῷ Χριστοφόρῳ,
 Ἡ Γραικὴ τῇ Ρωσικῇ, πένης τῇ στερηφόρῳ,
 Τὸ Γρηγορίου ζώνεκρον σῶμα τοῦ Πατριάρχου

Νεομαρτύρων πίστεως τοῦ πρώτου ταξίαρχου,
 Δωρον: μνημεῖον ἱερὸν τῶν ἁθλῶν τῶν μορίων,
 Εἰς δόξαν τοῦ νικῆσαντος Ἀρνίου τοῦ θηρίου.

Ὁ τάφος τοῦ ἱερομάρτυρος ἐκαλύφθη τότε ἐκ λίθου μαρμα-
 ρου. Κατὰ τὸ ἔτος ὁμῶς 1859, ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τοῦ
 αὐτοῦ τῆς Ἀγίας Τριᾶδος ὁ κλεινὸς τῆς Ἐκκλησίας μας ἱεροκλή-
 ρυξ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος, διηυθέτησεν αὐτὸν καλῶς καὶ
 εὐκόσμως συνεινεγκῶν ἰδίως ὁ Νικόλαος Βερναρδάκης περὶ τὰς
 δέκα χιλιάδας δραχμῶν. Ἀναλαβὼν ὅθεν τὴν διεύθυνσιν τῆς
 ἀνεγέρσεως ἐτέρου μεγαλοπρεπεστέρου τάφου ὁ ἱεροκλήρυξ Γρη-
 γόριος δαπανήσας πλείστα τῶν προϋπολογισθέντων, ἀνήγειρε
 τὸ λαμπρὸν Σῆμα τοῦ Πατριάρχου ἔχον ὡς ἐξῆς.

Τετράπλευρον σχῆμα, ἡ ὀροφή αὐτοῦ κοροειδὴς καὶ ἐπ' αὐ-
 τῆς Σταυρὸς κεχρυσωμένος· κύκλῳ τῆς ὀροφῆς εἶναι ἐξωγρα-
 φισμένα τὰ μαρτύρια τοῦ Πατριάρχου, ἡ σύλληψις, ἡ ἀπα-
 γωγὴ ἐν φυλακῇ, ἡ ἀγχόνη, ἡ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων χλεύη,
 ἡ ἀνάδυσίς του ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ ἔλευσίς του ἐν Ὁδησσῷ
 καὶ ἡ κηδεῖα του. Τὸ καλλιτέχνημα ἐν γένει τοῦτο ἐμποιεῖ
 τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν ἀναλογίαν αὐτοῦ·
 στίλβει δὲ ὁ χρυσοῦς ἐπ' αὐτοῦ καὶ καθιστᾷ στερεωτέραν τὴν
 ὑπαρξίν του ἢ ἐκ μετάλλου κατασκευή.

Καὶ τοιαύτη ἦν ἡ κηδεῖα τοῦ Ἐθνομάρτυρος τῆς Ἑλληνι-
 κῆς Παλλιγενεσίας Γρηγορίου τοῦ Ε'. κηδεῖα ὄντως μεγαλο-
 πρεπεστάτη καὶ συγκινητοτάτη, κηδεῖα αἰτία γενομένη τοῦ
 νὰ βεῦσωσι κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας τοσαῦτα δάκρυα εἰς τὰς
 παρειὰς τῶν Ὁρθοδόξων. Πᾶσαι αἱ πρὸς αὐτὸν ἀποδοθεῖσαι
 τιμαὶ, ἦσαν τιμαὶ Αὐτοκράτορος, τιμαὶ Ποιμενάρχου Ἐκκλη-
 σίας.

Κατὰ δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος (10 Ἀπριλίου 1822), ἐγένετο
 μεγαλοπρεπέστατον καὶ κατανυκτικώτατον μνημόσυνον τὴν
 αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν καθ' ἣν πρὸ ἐνὸς ἔτους ὁ Ἐθνομάρτυς

Γρηγόριος ἔκρεματο ὡς κακοῦργος ἐπὶ τῆς ἀρχόντης Ἀπ-
 νους, ἐστραμμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Οὐρανόν,
 τὰ δὲ χεῖλη ἡμιανεωγμένα, ὡς νὰ παρεκάλει τὸν Ὑψιστον
 Πατέρα ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπάσης τῆς Ἑλληνικῆς
 φυλῆς.

Κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ ἔνδοξον ταύτην ἡμέραν τῆς μνήμης
 τοῦ ἱερομάρτυρος τούτου μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων
 τριῶν Ἀρχιερέων, ὁ εὐφραδὴς ἱεροκλήρυξ καὶ ἱεροδιδάσκαλος
 Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ἐξεφώνησεν ἐνώπιον ἀπειραρίθμου
 πλήθους ἐν τῷ Καθεδρικῷ τῆς Μεταμορφώσεως Ναῷ, τὸ ἐξῆς:
 ἀπαύγασμα τῆς μεγαλονοίας καὶ παιδείας του.

Μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός.

(Ἰωαν. κ. 27.)

» Συνηγμένοι ἦσαν, ἀδελφοί μου, μετὰ τὴν σταύρωσιν
 » τοῦ Σωτῆρος οἱ Ἀπόστολοι, καὶ συγκεκλησμένοι εἰς ἓνα τό-
 » πον διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, κλαίοντες πικρῶς τὸν
 » ἀπὸ τοῦ Διδασκάλου χωρισμόν, καὶ δυσπιστοῦντες ἐκθαμ-
 » βοι πρὸς τὰ πρῶτα περὶ τῆς αὐτοῦ Ἀναστάσεως εὐαγγέλια
 » τῶν Μυροφόρων. Ἀλλ' ἐξαίφνης, τῶν θυρῶν κεκλησμένων,
 » ἐπιφανεῖς εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ὁ Σωτὴρ, ἐχάρισεν αὐτοῖς τὴν
 » μακαρίαν εἰρήνην, ἐνέπνευσε τὴν χάριν τοῦ παναγίου Πνεύ-
 » ματος, ὅπως ἔδειξε τὰς προσηλωθείσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ
 » τοὺς πόδας, ὅπως πληροφορηθῶσι τὴν ἐκ νεκρῶν τριήμεραν
 » αὐτοῦ ἔγερσιν, ἐπιστοποίησε, τέλος, καὶ αὐτὸν τὸν πάντη
 » δύσπιστον Θωμᾶν, καὶ εἰς ὅλους ἐπροξένησεν ἀνέκφραστον
 » χαρὰν. Ἐχάρησαν οὖν οἱ Μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον (1).
 » Συνηγμένοι σήμερον εἰμὲθα καὶ ἡμεῖς εἰς τοῦτο τῆς Εὐ-
 » σεβείας τὸ ἄσυλον, ὅπου κατεφύγομεν διὰ τὸν ἐκ τῶν ἀπί-
 » στων διωγμόν. Ὁ κίνδυνος τῆς Πατρίδος, καὶ τῆς Ἐκκλη-

(1) Ἰωάν. κ. 20.

Νεομαρτύρων πίστεως τοῦ πρώτου ταξιάρχου,
Δώρον μνημεῖον ἱερὸν τῶν ἁθλῶν τῶν μορίων,
Εἰς δόξαν τοῦ νικητῆτος Ἀρνίου τοῦ Θηρίου.

Ὁ τάφος τοῦ ἱερομάρτυρος ἐκκλύρθη τότε ἐκ λίθου μαρμά-
ου. Κατὰ τὸ ἔτος ὁμοῦ 1859, ἀντλαθὼν τὴν διεύθυνσιν τοῦ
αὐτοῦ τῆς Ἀγίας Τριάδος ὁ κλεινὸς τῆς Ἐκκλησίας μας ἱεροκή-
ρυξ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος, διηυθέτησεν αὐτὸν καλῶς καὶ
εὐκόσμως συνεινεγκῶν ἰδίως ὁ Νικόλαος Βερναρδάκης περὶ τὰς
δέκα χιλιάδας δραχμῶν. Ἀναλαθὼν ὅθεν τὴν διεύθυνσιν τῆς
ἀνεγέρσεως ἐτέρου μεγαλοπρεπεστέρου τάφου ὁ ἱεροκῆρυξ Γρη-
γόριος δαπανήσας πλεῖστα τῶν προϋπολογισθέντων, ἀνήγειρε
τὸ λαμπρὸν Σῆμα τοῦ Πατριάρχου ἔχον ὡς ἐξῆς.

Τετράπλευρον σχῆμα, ἡ ὀροφὴ αὐτοῦ κορυμνὴ καὶ ἐπ' αὐ-
τῆς Σταυρὸς κεκρωσμένος· κύκλῳ τῆς ὀροφῆς εἶναι ἐξωγρα-
φισμένα τὰ μαρτύρια τοῦ Πατριάρχου, ἡ σύλληψις, ἡ ἀπα-
γωγὴ ἐν φυλακῇ, ἡ ἀρχόνῃ, ἡ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων χ. λεύη,
ἡ ἀνάδυσίς του ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ ἔλευσίς του ἐν Ὁδησσῷ
καὶ ἡ κηδεία του. Τὸ καλλιτέχνημα ἐν γένει τοῦτο ἐμποιεῖ
τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν ἀναλογίαν αὐτοῦ·
στίλβει δὲ ὁ χρυσὸς ἐπ' αὐτοῦ καὶ καθιστᾷ στερεωτέραν τὴν
ὑπαρξίν του ἢ ἐκ μετάλλου κατασκευή.

Καὶ τοιαύτη ἦν ἡ κηδεία τοῦ Ἐθνομάρτυρος τῆς Ἑλληνι-
κῆς Παλλιγενεσίας Γρηγορίου τοῦ Ε'. κηδεία ὄντως μεγαλο-
πρεπεστάτη καὶ συγκινηκοτάτη, κηδεία αἰτία γενομένη τοῦ
νὰ βρῷσιν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας τοσαῦτα δάκρυα εἰς τὰς
παραῖας τῶν Ὁρθοδόξων. Πᾶσαι αἱ πρὸς αὐτὸν ἀποδοθεῖσαι
τιμαὶ, ἦσαν τιμαὶ Αὐτοκράτορος, τιμαὶ Ποιμενάρχου Ἐκκλη-
σίας.

Κατὰ δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος (10 Ἀπριλίου 1822), ἐγένετο
μεγαλοπρεπέστατον καὶ κατανυκτικώτατον μνημόσυνον τὴν
αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν καθ' ἣν πρὸ ἐνὸς ἔτους ὁ Ἐθνομάρτυς

Γρηγόριος ἔκρεματο ὡς κακοῦργος ἐπὶ τῆς ἀρχόντης ἀπ-
νους, ἐστραμμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Οὐρανόν,
τὰ δὲ χεῖλη ἡμιανεωγμένα, ὡς νὰ παρεκάλει τὸν Ὑψιστον
Πατέρα ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπάσης τῆς Ἑλληνικῆς
φυλῆς.

Κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ ἐνδοξον ταύτην ἡμέραν τῆς μνήμης
τοῦ ἱερομάρτυρος τούτου μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων
τριῶν Ἀρχιερέων, ὁ εὐφραδὴς ἱεροκῆρυξ καὶ ἱεροδιδάσκαλος
Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ἐξεφώνησεν ἐνώπιον ἀπειραριθμοῦ
πλήθους ἐν τῷ Καθεδρικῷ τῆς Μεταμορφώσεως Ναῷ, τὸ ἐξῆς
ἀπαύγασμα τῆς μεγαλονοίας καὶ παιδείας του.

Μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός.

(Ἰωαν. κ. 27.)

» Συνηγμένοι ἦσαν, ἀδελφοί μου, μετὰ τὴν σταύρωσιν
» τοῦ Σωτῆρος οἱ Ἀπόστολοι, καὶ συγκεκλεισμένοι εἰς ἓνα τό-
» πον διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, κλαίοντες πικρῶς τὸν
» ἀπὸ τοῦ Διδασκάλου χωρισμόν, καὶ δυσπιστοῦντες ἑκθαμ-
» βοὶ πρὸς τὰ πρῶτα περὶ τῆς αὐτοῦ Ἀναστάσεως εὐαγγέλια
» τῶν Μυροφόρων. Ἀλλ' ἐξαίφνης, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,
» ἐπιφανεῖς εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ὁ Σωτὴρ, ἐχάρισεν αὐτοῖς τὴν
» μακαρίαν εἰρήνην, ἐνέπνευσε τὴν χάριν τοῦ παναγίου Πνεύ-
» ματος, ὅπως ἔδειξε τὰς προσηλωθείσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ
» τοὺς πόδας, ὅπως πληροφορηθῶσι τὴν ἐκ νεκρῶν τριήμερον
» αὐτοῦ ἔγερσιν, ἐπιστοποίησε, τέλος, καὶ αὐτὸν τὸν πάντη
» δύσπιστον Θωμᾶν, καὶ εἰς ὅλους ἐπροξένησεν ἀνέκφραστον
» χαρὰν. *Ἐγάρησαν οὖν οἱ Μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον* (1).
» Συνηγμένοι σήμερον εἴμεθα καὶ ἡμεῖς εἰς τοῦτο τῆς Εὐ-
» σεβείας τὸ ἄσυλον, ὅπου κατεφύγομεν διὰ τὸν ἐκ τῶν ἀπί-
» στων διωγμόν. Ὁ κίνδυνος τῆς Πατρίδος, καὶ τῆς Ἐκκλη-

(1) Ἰωάν. κ. 20.

« σίας ἢ θλίψεις, ἢ διὰ τὰς ἐπαλλήλους σφαγὰς τῶν ὁμογενῶν,
 « συνέχουσιν ἡμᾶς σκυθρωποὺς καὶ τεθλιμμένους ἐν μέσῳ καὶ
 « τῶν ἱερῶν αὐτῶν πανηγύρεων τῆς εἰς τὰς εὐδαίμονας ταύ-
 « τας χώρας βασιλευούσης Ὁρθοδοξίας. Ἀλλ' ἐπιφαίνεται σή-
 « μερον καὶ πρὸς ἡμᾶς νοερῶς ὁ τοῦ κόσμου Σωτὴρ, καθὼς
 « ποτε σωματικῶς ἐν μέσῳ τῶν ἀγίων αὐτοῦ Μαθητῶν, καὶ
 « μᾶς εἰρηνεύει θορυβουμένους, μᾶς παρηγορεῖ διὰ τὰς θλίψεις,
 « μᾶς ἐνθαρρύνει εἰς τοὺς κινδύνους, μᾶς στηρίζει εἰς τὴν ἀμώ-
 « μητον Πίστιν, μᾶς χαροποιεῖ διὰ τῆς μακαρίας ἐλπίδος, ὅτι,
 « γινόντες αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ,
 « καὶ τὴν κοινωρίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ καὶ συμμορφου-
 « μενοι τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, καταρτήσομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν
 « ἐξανόστασιν τῶν νεκρῶν ⁽¹⁾. Προσκυνοῦμεν λοιπὸν μετὰ
 « χαρᾶς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα Ἰησοῦν.
 « Αὐτὸς ἀπέθανε διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ ἀνέστη διὰ τὴν
 « δικαίωσιν ἡμῶν· ἀπέθανε νὰ λυτρώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους,
 « καὶ ἀνέστη, νὰ στηρίξῃ τοὺς ἐλευθέρους· ἀπέθανε, νὰ κά-
 « ταρτίξῃ τῆς ἀπιστίας τὴν τυραννίαν, καὶ ἀνέστη, νὰ συ-
 « στήσῃ τὴν αἰώνιον τῆς Πίστεως βασιλείαν· ἀπέθανε, νὰ
 « κλείσῃ τὰς καθ' ἡμῶν ἀνεωγμένους πύλας τοῦ ἄδου, καὶ ἀνέ-
 « στη, νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὰς κεκλεισμένας πύλας τοῦ Οὐρανοῦ.
 « ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ⁽²⁾.

« Γοιαῦτα εἶναι τὰ μεγαλεῖα τῆς Πίστεως, τὰ ὅποια λαμ-
 « πρὰ λαμπρῶς ἠνεστῶσα κηρύττει πανήγυρις. Ἀλλ' εἰς ταύ-
 « τὴν προστίθεται καὶ ἡ μνήμη τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν τριῶν
 « Ἀρχιερέων, τῶν ὁποίων σήμερον ἐπιτελοῦμεν τὸ ἐτήσιον μνή-
 « μόνον. Πέρυσιν, ἀδελφοί μου, τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως,
 « ἥτις ἦτο ἡ αὐτὴ καὶ ἡ σήμερον ἀριθμουμένη ἡμέρα τοῦ μη-
 « νός, ἐκρέματο κατὰδικος ὁ μακάριος Πατριάρχης μετὰ τῶν

(1) Φιλαππη. γ'. 40.

(2) Εβρ. ς'. 20.

« ἐκλεκτῶν τῆς Συνόδου φωστήρων· ἀλλὰ σήμερον ἡ Πίστις
 « μᾶς παριστάνει τούτους δεδοξασμένους εἰς τὸν θρίαμβον τῆς
 « ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος. Ναί! Σὲ βλέπω, σεβαστὲ Γρηγό-
 « ριε, ὅχι συνεσταλμένον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ συγ-
 « κεκρυμμένον διὰ τὸν φόβον τῶν Ἀγартηῶν, οὐδὲ νεκρὸν
 « προσπλέοντα εἰς τὴν Ὀδησσόν, ὅπου προσφυγὼν ἀνέπαυσας
 « τῶν ἱερῶν λειψάνων σου τὴν κόνιν ὑπὸ τὴν θριαμβεύουσαν
 « σημαίαν τῆς Πίστεως· ἀλλὰ ζῶντα σὲ βλέπω καὶ χαίροντα
 « λαμπρῶς καὶ περιφανῶς εἰς τὴν οὐράνιον Ἐκκλησίαν τῶν
 « πρωτοτόκων· βλέπω καὶ Σὲ καὶ τοὺς μετὰ Σοῦ συμμαρτυ-
 « ρήσαντας ὁσίους Ἀρχιερεῖς, ὅτι μετὰ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων,
 « τῶν ὁποίων διεδέχθητε τὴν διακονίαν καὶ τοὺς ἀγῶνας, πε-
 « ρικυκλόνετε τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου εἰς τὰ πάμφωτα πα-
 « λάτια τῆς Ἀθανασίας. Δὲν ψηλαφᾶτε τὴν πλευράν αὐτοῦ,
 « καθὼς ὁ Θωμᾶς, οὐδὲ θεωρεῖτε μετ' ἀμφιβολίας τοὺς τύπους
 « τῶν ἡλων, ἀλλὰ τὸν βλέπετε πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ
 « ἀπολαύετε τὰ προοίμια τῆς αἰωνίου μακαριότητος, τὴν ὁ-
 « ποίαν ὑπεσχέθη αὐτὸς ὁ Σωτὴρ εἰς τοὺς, ὅσοι, καὶ χωρὶς νὰ
 « τὸν ἴδωσι σωματικῶς εἰς τὴν γῆν, ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν πί-
 « στιν ζῶσαν καὶ ἀκλόνητον. Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πι-
 « στεύσαντες ⁽¹⁾.

« Τούτου, Χριστιανοί, τοῦ μακαρισμοῦ, καταξιοῦνται πάν-
 « τες, ὅσοι νικήσωσι διὰ τέλους τὴν ἀπιστίαν διὰ τῆς πίστεως,
 « κατὰ τὴν πρὸς τὸν Ἀπόστολον Θωμᾶν ἐντολὴν τοῦ Δεσπό-
 « του Χριστοῦ· Μὴ γίνου ἀπιστος, ἀλλὰ πιστός. Καὶ οὗτος
 « εἶναι ὁ ἐξαίρετος χαρακτήρ, ὅστις συνάπτει εἰς μίαν ἐγκω-
 « μίων ὑπόθεσιν τοὺς πνευματικούς ἡμῶν ποιμένας, τῶν ὁ-
 « ποίων τὸ μνήμόσυνον σήμερον ἐπιτελοῦμεν. Ἐλθετε λοιπὸν
 « εἰς δόξαν τῆς πίστεως νὰ θεωρήσωμεν τοὺς ἀγῶνας τῶν
 « ὑπὲρ αὐτῆς ἀποθανόντων ἱερῶν αὐτῆς λειτουργῶν, οἵτινες ἐ-

(1) Ἰωάν. κ. 28.

» πληρώσαν και εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν και εἰς τὸν θάνατον τὴν
 » δεσποτικὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος. Μὴ γίνου ἄπιστος, Ἀλ-
 » λὰ πιστός. Μὴ γίνου ἄπιστος· οὗτος εἶναι ὁ σκόπελος, τὸν
 » ὁποῖον ἠγωνίσθησαν νὰ διαφύγωσιν, ἀθλήσαντες νομίμως κα-
 » τὰ τῆς ἀπιστίας. Ἀλλὰ πιστός· οὗτος ὁ θησαυρός, τὸν ὁ-
 » ποῖον διεφύλαξαν μέχρι τέλους θυσιασθέντες προθύμως ὑπὲρ
 » τῆς πίστεως. Ἰδοὺ, ἀδελφοί, τῆς σημερινῆς ὁμιλίας ἡ ὑπόθε-
 » σις. Ἀγῶνες τῶν ἱεραρχῶν κατὰ τῆς ἀπιστίας, τὸ πρῶτον,
 » θυσία τῶν ἱεραρχῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως, τὸ δεῦτερον μέρος
 » τοῦ λόγου μας. Χαρίσατέ μοι, παρακαλῶ, προσεκτικὴν ἀ-
 » κρόασιν ἐπικαλεσθέντες μετ' ἐμοῦ τὴν χάριν τοῦ παναγίου
 » Πνεύματος, ἵνα φωτίσῃ καὶ τοὺς ἀκούοντας, καὶ τὸν λέγον-
 » τα πρὸς ψυχικὴν ἡμῶν ὠφέλειαν.

« Ὅτε Δαβὶδ ὁ προφῆτης προεῖδεν ἐν πνεύματι τὴν ὑπό-
 » τῶν ἀποστολικῶν ἀνδρῶν διοίκησιν τῆς στρατευομένης τοῦ
 » Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἔψαλλε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὴν γλυ-
 » καίαν ἐκείνην πρόρρησιν Ἀρτὶ τῶν Πατέρων σου ἐγεννήθη-
 » σαν οἱ υἱοὶ σου. Ὡ Νύμφη, λέγει, τοῦ οὐρανοῦ Νυμφίου,
 » ὦ Ἐκκλησία τῶν πιστῶν ἔχε θάρρος καὶ μὴ δειλιάσῃς, διότι
 » δὲν ἔχεις πάντοτε Πέτρους καὶ Παύλους νὰ σὲ στηρίζωσιν
 » εἰς τοὺς διωγμούς σου· ἀντὶ τούτων σου τῶν ἐπὶ γῆς κατὰ
 » πνεῦμα πατέρων, διὰ τῶν ὁποίων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐγεννή-
 » θης καὶ ἡξήνηθης καὶ ἐπλατύνθης, ἔχεις υἱοὺς πνευματικούς,
 » τοὺς ἀξίους αὐτῶν διαδόχους, οἵτινες εἰς ὅλους τοὺς φοβε-
 » ροὺς σου διωγμούς, θέλουσι σὲ στηρίζει καὶ σὲ παρηγορεῖ διὰ
 » τῶν ἀκαμάτων ἀγώνων τῆς ἱερᾶς αὐτῶν διακονίας. Ἀρτὶ
 » τῶν Πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου· καὶ αὐτοὶ βα-
 » ρύνοντες τὰ ἔχνη τῶν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου πατέρων τῆς Εὐ-
 » σεβείας σου, θέλουσι διαφυλάξει τοὺς λαοὺς ἀβλαβεῖς ἀπὸ
 » τῶν μολυσμάτων τῆς ἀπιστίας, καὶ κήρυττοντας παρηγο-
 » ροῖα τὴν καλὴν τῶν θείων σου δογμάτων ὁμολογίαν. Ἀρτὶ
 » τῶν Πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου· διὰ τοῦτο

» λαοὶ ἐξαμολογήσονται σοι (1). Τούτων ἀδελφοί, τῶν ἀπο-
 » στολικῶν ἀνδρῶν ὁπαδοὶ καὶ μιμηταὶ καθ' ἡμᾶς ἀνεγέρθησαν
 » καὶ οἱ τρεῖς ἱεράρχαι μετὰ τοῦ Πατριάρχου, γενναίως ἀγωνι-
 » σθέντες διὰ τῶν ὕπλων τῆς δικαιοσύνης, τῶν δεξιῶν καὶ ἀ-
 » ριστερῶν, ἐναντίον εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας κατὰ τῆς
 » Ἐκκλησίας ἐπιβουλὰς καὶ δυναστείας τῆς ἀσεβείας.

» Καὶ πρὸς ἀκριβῆ τοῦ πράγματος πληροφορίαν ἂς παρα-
 » τηρήσωμεν συνοπτικῶς αὐτοὺς τοὺς κατὰ τῶν πιστῶν διωγ-
 » μούς τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας. Ἀφ' οὗ ὁ Ἰσμαηλῆτης πορ-
 » θητῆς ἐπέβηκεν ἐξωτερικῶς τὰς βαρεῖας ἀλύσεις τῆς τυραν-
 » νίας εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, πρώτην ἔπει-
 » τα κατέβαλε φροντίδα νὰ καταπονῇ καὶ νὰ συμκρύνῃ τὴν ἐ-
 » κλεκτὴν μερίδα τῶν πιστῶν διὰ παντοίων καταθλίψεων καὶ
 » παντοδαπῶν. Δὲν λέγω τὰς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τῶν Χριστιανῶν
 » ὠμοτάτας καταδρομὰς, τὰς σφαγὰς, τὰς γλωσσοτομίας, τοὺς
 » ἀνδραποδισμούς, τὰς ὕβρεις, τὰς ἐξορίας, τὰς φυλακάς, τὰς
 » ἄλλας αὐτοῦ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων
 » θηριωδίας, τὰς ὁποίας διηγεῖται μὲν μετὰ φρίκης ἡ Ἱστορία,
 » κηρύττει δὲ καὶ αὐτὴ ἡ τοσοῦτων μὲν τάφων, τοσοῦτων δὲ
 » ἐρείπιων, τοσοῦτων δὲ χωρῶν ἡρημωμένων πένθος σιωπῇ.
 » Ἀποσιωπῶ καὶ τὴν εἰς τὰς πρώτας ἐφόδους τοῦ Πορθητοῦ
 » λυσσώδη μανίαν, τὴν ἰδίως κατὰ τῶν θείων ἐξαφθεῖσαν
 » ναῶν, τοὺς ὁποίους κατηδάρισεν ὁ ἀνόσιος καὶ κατέσκαψεν,
 » ἢ κατέκαυσεν, ἢ ἐβεβήλωσε καὶ μετέστρεψεν εἰς καπηλεῖα
 » τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας. Δὲν ἀναφέρω οὐδὲ τὰς ἐφεξῆς συνεχι-
 » σθείσας ὕβρεις τῶν μυστηρίων, οὐδὲ τὰς ἐξουθενώσεις τῶν
 » ἐορτῶν, οὐδὲ τὰς θραύσεις τῶν εἰκόνων, οὐδὲ τὰς δημοσίους
 » ἀτιμώσεις τοῦ ἱεροῦ σημείου τῆς Πίστεως. Ἄλλον λέγω διω-
 » γμὸν, ἀγαπητοί, τόσον παρὰ τὰς φανεράς καταθλίψεις φο-
 » βερώτερον, ὅσον ὑπῆρχε δυσφυλακτότερος. Ὁ διωγμὸς οὗτος

(1) Ψαλμ. μδ. 17 — 18.

» πληρώσαν και εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν και εἰς τὸν θάνατον τὴν
 » δεσποτικὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος. Μὴ γίνου ἄπιστος, Ἀλ-
 » λὰ πιστός. Μὴ γίνου ἄπιστος· οὗτος εἶναι ὁ σκόπελος, τὸν
 » ὁποῖον ἠγωνίσθησαν νὰ διαφύγωσιν, ἀθλήσαντες νομίμως κα-
 » τὰ τῆς ἀπιστίας. Ἀλλὰ πιστός· οὗτος ὁ θησαυρός, τὸν ὁ-
 » ποῖον διεφύλαξαν μέχρι τέλους θυσιασθέντες προθύμως ὑπὲρ
 » τῆς πίστεως. Ἰδοὺ, ἀδελφοί, τῆς σημερινῆς ὁμιλίας ἡ ὑπόθε-
 » σις. Ἀγῶνες τῶν ἱεραρχῶν κατὰ τῆς ἀπιστίας, τὸ πρῶτον,
 » θυσία τῶν ἱεραρχῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως, τὸ δεύτερον μέρος
 » τοῦ λόγου μας. Χαρίσατέ μοι, παρακαλῶ, προσεκτικὴν ἀ-
 » κρόασιν ἐπικαλεσθέντες μετ' ἐμοῦ τὴν χάριν τοῦ παναγίου
 » Πνεύματος, ἵνα φωτίσῃ καὶ τοὺς ἀκούοντας, καὶ τὸν λέγον-
 » τα πρὸς ψυχικὴν ἡμῶν ὠφέλειαν.

« Ὅτε Δαβὶδ ὁ προφήτης προεῖδεν ἐν πνεύματι τὴν ὑπό-
 » τῶν ἀποστολικῶν ἀνδρῶν διοίκησιν τῆς στρατευομένης τοῦ
 » Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἔψαλλε μεταξύ τῶν ἄλλων καὶ τὴν γλυ-
 » καίαν ἐκείνην πρόρρησιν Ἀρτὶ τῶν Πατέρων σου ἐγεννήθη-
 » σαν οἱ υἱοὶ σου. Ὡ Νύμφη, λέγει, τοῦ οὐρανοῦ Νυμφίου,
 » ὦ Ἐκκλησία τῶν πιστῶν ἔχε θάρρος καὶ μὴ δειλιάσῃς, διότι
 » δὲν ἔχεις πάντοτε Πέτρους καὶ Παύλους νὰ σὲ στηρίζωσιν
 » εἰς τοὺς διωγμούς σου· ἀντὶ τούτων σου τῶν ἐπὶ γῆς κατὰ
 » πνεῦμα πατέρων, διὰ τῶν ὁποίων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐγεννή-
 » θης καὶ κηρύχθης καὶ ἐπλατύνθης, ἔχεις υἱοὺς πνευματικούς,
 » τοὺς ἀξιόους αὐτῶν διαδόχους, οἵτινες εἰς ὅλους τοὺς φοβε-
 » ροὺς σου διωγμούς, θέλουσι σὲ στηρίζειν καὶ σὲ παρηγορεῖ διὰ
 » τῶν ἀκαμάτων ἀγώνων τῆς ἱερᾶς αὐτῶν διακονίας. Ἀρτὶ
 » τῶν Πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου· καὶ αὐτοὶ βα-
 » δίζοντες τὰ ἔχνη τῶν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου πατέρων τῆς Εὐ-
 » σεβείας σου, θέλουσι διαφυλάττειν τοὺς λαοὺς ἀβλαβεῖς ἀπὸ
 » τῶν μολυσμάτων τῆς ἀπιστίας, καὶ κήρυττοντας παρη-
 » σία τὴν καλὴν τῶν θείων σου δογμάτων ὁμολογίαν. Ἀρτὶ
 » τῶν Πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου· διὰ τοῦτο

» λαοὶ ἐξομολογήσονται σοι (1). Τούτων ἀδελφοί, τῶν ἀπο-
 » στολικῶν ἀνδρῶν ὅπαδοι καὶ μιμηταὶ καθ' ἡμᾶς ἀνεφάνησαν
 » καὶ οἱ τρεῖς ἱεράρχαι μετὰ τοῦ Πατριάρχου, γενναίως ἀγωνι-
 » σθέντες διὰ τῶν ὕπλων τῆς δικαιοσύνης, τῶν δεξιῶν καὶ ἀ-
 » ριστερῶν, ἐναντίον εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας κατὰ τῆς
 » Ἐκκλησίας ἐπιβουλὰς καὶ δυναστείας τῆς ἀσεβείας.

» Καὶ πρὸς ἀκριβῆ τοῦ πράγματος πληροφορίαν ἃς παρα-
 » τηρήσωμεν συνοπτικῶς αὐτοὺς τοὺς κατὰ τῶν πιστῶν διωγ-
 » μούς τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας. Ἀφ' οὗ ὁ Ἰσμαηλῆτης πορ-
 » θητῆς ἐπέβαλεν ἐξωτερικῶς τὰς βαραίας ἀλύσεις τῆς τυραν-
 » νίας εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, πρῶτην ἐπει-
 » τα κατέβαλε φροντίδα νὰ καταπονῇ καὶ νὰ σμικρύνῃ τὴν ἐ-
 » κλεκτὴν μερίδα τῶν πιστῶν διὰ παντοίων καταθλίψεων καὶ
 » παντοδαπῶν. Δὲν λέγω τὰς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τῶν Χριστιανῶν
 » ὠμοτάτας καταδρομὰς, τὰς σφαγὰς, τὰς γλωσσοτομίας, τοὺς
 » ἀνδραποδισμούς, τὰς ὕβρεις, τὰς εξορίας, τὰς φυλακάς, τὰς
 » ἄλλας αὐτοῦ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων
 » θηριωδίας, τὰς ὁποίας διηγεῖται μὲν μετὰ φοικῆς ἡ Ἱστορία,
 » κηρύττει δὲ καὶ αὐτὴ ἡ τοσοῦτων μὲν τάφων, τοσοῦτων δὲ
 » ἐρειπίων, τοσοῦτων δὲ χωρῶν ἡρημωμένων πένθιμος σιωπή.
 » Ἀποσιωπῶ καὶ τὴν εἰς τὰς πρώτας ἐφόδους τοῦ Πορθητοῦ
 » λυσσώδη μανίαν, τὴν ἰδίως κατὰ τῶν θείων ἐξαφθεῖσαν
 » ναῶν, τοὺς ὁποίους κατηδάφισεν ὁ ἀνόσιος καὶ κατέσκαψεν,
 » ἢ κατέκαυσεν, ἢ ἐβεβήλωσε καὶ μετέστρεψεν εἰς καπηλεῖα
 » τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας. Δὲν ἀναφέρω οὐδὲ τὰς ἐφεξῆς συνεχι-
 » σθείσας ὕβρεις τῶν μυστηρίων, οὐδὲ τὰς ἐξουδενώσεις τῶν
 » εἰκόνων, οὐδὲ τὰς θραύσεις τῶν εἰκόνων, οὐδὲ τὰς δημοσίους
 » ἀτιμώσεις τοῦ ἱεροῦ σημείου τῆς Πίστεως. Ἄλλον λέγω διω-
 » γμὸν, ἀγαπητοί, τόσον παρὰ τὰς φανεράς καταθλίψεις φο-
 » βερώτερον, ὅσον ὑπῆρχε δυσφυλακτότερος. Ὁ διωγμὸς οὗτος

(1) Ψαλμ. μδ. 17 — 18.

» συνίστατο πρῶτον εἰς τὰς πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς αὐτοῦ φαῖναι
 » μέντας τιμὰς, δεύτερον εἰς τὴν διὰ τῆς ἀμαθείας τύφλωσιν
 » τοῦ λογικοῦ τῶν Χριστιανῶν Ἑλλήνων, τρίτον εἰς τὰς καθ'
 » φὰς καὶ ὑπόβλους καὶ πάντοτε λιπαρὰς καὶ ἀδιακόπους κα-
 » ταδυναστείας τοῦ λαοῦ. Πρὸς τοῦτον τὸν τριπλοῦν παρὰ τοῦ
 » ἀσεβοῦς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμὸν ἠγωνίσθησαν ἀνδρι-
 » κῶς οἱ Ἱεράρχαι μετὰ τοῦ Πατριάρχου, ὡς ἄλλοι Δαβὶδ κα-
 » τὰ τοῦ Γολιάθ, μόνον ἔχοντες ὄπλον τὴν τρίπλοκον σφεν-
 » δόνην τῆς Πίστεως. Περιπατοῦντες, ὡς οἱ Ἀπόστολοι, σὺ-
 » γῶς καὶ ἀκριβῶς πρὸς τοὺς ἔξω πρὸς μὲν τὰς δολερὰς αὐ-
 » τῶν τιμὰς ἀντέταξαν τὴν εὐαγγελικὴν φρόνησιν, μεταστρέ-
 » φοντες αὐτὰς εἰς ὠφέλειαν ἀντὶ τῆς βλάβης τῶν πιστῶν,
 » καὶ καθαιροῦντες πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνῶ-
 » σεως τοῦ Θεοῦ (1). Πρὸς δὲ τὴν ἀμαθειαν ἀντέταξαν τὴν
 » διδασκαλίαν διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ (2) Πρὸς δὲ τὰς
 » βιωτικὰς θλίψεις τῶν πιστῶν, τὴν πατρικὴν αὐτῶν φιλο-
 » στοργίαν, παρακαλοῦντες τὰς καρδίας ἐν πάσῃ ἀγάπῃ (3).
 » Ἀκολουθήσατέ μοι, παρακαλῶ μετὰ προσοχῆς εἰς τὴν θεω-
 » ρίαν τούτων τῶν τριπλῶν ἀγώνων αὐτῶν.
 » Ἀλλ' ἴσως ἀπορεῖτε, πῶς, κατὰ τὴν συνθήειαν τῶν πανη-
 » γυριστῶν, δὲν ἐξιστορῶ πρῶτον τὴν γέννησιν, τὴν ἀνατρο-
 » φὴν τὴν νεότητά τῶν ἱεραρχῶν. Ἴσως ἄλλος ἐξ ὑμῶν ἐπιθυ-
 » μεῖ νὰ ἐγκωμιάσω τὴν Ἑρῦμανθον, κοινότερον δὲ Δημιτσά-
 » ναν, χώραν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἀρκαδίας, τὴν τοῦ σεβ-
 » στοῦ Πατριάρχου πατρίδα, ὅπου γεννηθεὶς ὁ Γρηγόριος, καὶ
 » τραφεὶς ὑπὸ γονέων ἐναρέτων καὶ θεοσεβῶν, ἐπαιδεύθη μὲν
 » ἐν ταῖς διδασκαλείαις τῆς Ἑλλάδος, ἐφάνη δ' ἐκ νεαρᾶς ἡ-
 »λικίας αὐτοκράτωρ τῶν ἰδίων αὐτοῦ παθῶν, ὁμοιάζων ἐκ
 » παιδῶν ἔτι τὸν εὐαγγελικὸν ἐκεῖνον κόκκον τοῦ σινάπεως,

(1) Β. Κορινθ. ι. 8.

(2) Κολοσσ. α. 28.

(3) αὐτ. γ. 6.

» ὅστις ἐμέλλε νὰ γείνη δένδρον μέγα καὶ καλλίστονον εἰς ἐ-
 » πισκίειν πολλῶν. Ἄλλος δὲ πάλιν κρίνει ἄξιον νὰ ἐγκω-
 » μιᾶσω τὴν μεγάλην Κωνσταντινούπολιν, πατρίδα τοῦ κλει-
 » στοῦ τῆς Ἐρέσου μητροπολίτου Διονυσίου, καὶ τῶν ἐπιστῆ-
 » μων αὐτοῦ γονέων τὴν εὐγένειαν καὶ τὰς ἀρετὰς. Θέλει δὲ
 » ἡ καὶ νὰ διηγήθῃ, πῶς ἐτι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀπαρνήθη τὰ
 » τοῦ κόσμου ἀξιώματα, καὶ καθιερώθη ὡς ἄλλος Σαμουὴλ,
 » εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ θυσιαστηρίου, γεννηθεὶς, τρόπον
 » τινὰ, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἱερωσύνης, διὰ τὴν ἐξ αἵματος
 » συγγένειαν τῶν δύο μακαρίων αὐτοῦ θείων ἀρχιερέων,
 » τοῦ τε Νύσσης Μακαρίου καὶ τοῦ Λαρίσσης Μελετίου. Ἄλ-
 » λος δὲ πάλιν ζητεῖτε νὰ ἐπαινέσω τὴν Κύπρον, πατρίδα
 » τοῦ γεραροῦ τῆς Νικομηδείας ποιμένου Ἀθανασίου, καὶ
 » τοὺς εὐπατρίδας αὐτοῦ προγόνους, καὶ τὴν κοσμιότητα τῆς
 » σώφρονος νεότητος, καὶ τὰς ὠφελίμους περιηγήσεις καὶ τὸν
 » μέχρι Βενετίας ἀπόπλουν πρὸς κτῆσιν τοῦ ἀθανάτου χρή-
 » ματος τῆς σοφίας. Καὶ τέλος, ἄλλοι βούλεσθε νὰ διηγήθῃ
 » πανηγυρικώτερον τὰ κατὰ τὸν φερώνυμον Εὐγένειον, τὸν
 » τῆς Ἀγχιάλου μητροπολίτην, ἐγκωμιάζων αὐτοῦ τὴν γέν-
 » νησιν, τὴν παιδείαν, τὴν πατρίδα γῆν Ἰθάκην, τὴν ἐκ νέων
 » ἐτι διαλάμψασαν αὐτοῦ φρόνησιν, καὶ γενναιοφυλίαν, καὶ
 » εὐλικρίνειαν, καὶ τὸ ἄδολον τοῦ ἥθους καὶ ἀπόνηρον. Ἀλλὰ
 » ταῦτα μὲν, ἀγαπητοί, παραλείπω εἰς ἄλλους εὐφρεῖς τῶν
 » ὁσίων πανηγυριστὰς, καὶ εἰς τὴν κατὰ μέρος ἐκκλησιαστι-
 » κὴν ἱστορίαν ἐγὼ δὲ, μόνον ἓνα νόμον ἱερῶν ἐγκωμίων
 » γνωρίζων ἀναγκαῖον, τὴν τῶν ἐναρέτων πράξεων διήγησιν,
 » ἥτις ἀποβλέπει τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀκροατῶν, σπεύδω, πρὸς
 » οἰκοδομὴν καὶ παραμυθίαν τῆς ἀγάπης σας, νὰ ἐκφράσω,
 » κατὰ δύναμιν, τοὺς ὑπὲρ τῆς πίστεως λαμπροὺς ἀγῶνας καὶ
 » τὰ κατωρθώματα τῶν Ἱεραρχῶν. Ὅθεν καὶ σᾶς προσκαλῶ
 » νὰ τοὺς θεωρήσητε εἰς τὸ μέσον τῆς Ἐκκλησίας ἀπαι-
 » σμένους καὶ τελείους τὴν ἡλικίαν, ὅποιοι ἐξῆλθεν ἐκ τῶν

» χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ ὁ πρωτόπλαστος Ἀδάμ εἰς τὸν Πα-
» ράδεισον.

» Μέτρον λοιπὸν ἔχοντες ἡλικίας καὶ φρονήσεως οἱ σεβά-
» σμιοι Ποιμενάρχαι, καὶ πλήρεις τοῦ θεοῦ ζήλου τῆς πί-
» στεως ἐμβαίνουνσιν εἰς τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν ἀξίας τὸ στάδιον,
» καὶ πρῶτον ἀναλαμβάνουσιν ἀγῶνα τὴν πάλιν τὴν πρὸς
» τὰς φαινόμενας τιμὰς καὶ περιποιήσεις, τὰς παρὰ τοῦ βιαίου
» δυνάστου τῆς Ἐκκλησίας. Πᾶς ἀρχιερεὺς, λέγει ὁ θεὸς
» Παῦλος, οὐχ ἑαυτῷ λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὁ καλού-
» μενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (1), ὅθεν καὶ οἱ θεοπρόβλητοι ποιμενάρ-
» χαι μὴ καταχρώμενοι μήτε τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἐξουσίαν
» (2), μήτε τὴν ἄλλην πνευματικὴν δόξαν τῆς ἀξίας τῆς ἱε-
» ρατικῆς, μετεχειρίζοντο καὶ τὰς παρὰ τῶν ἀπίστων τιμὰς
» εἰς ὠφέλειαν τοῦ ποιμανίου. Αὗται δὲ, καθὼς οἴδατε, περιω-
» ρίζοντο εἰς μικράς τινας ἀνέσεις καὶ φιλοφροσύνας, ὁποίας
» ἡ δύναμις νὰ χάριση τύχην ἀντίθεος εἰς βεδικασμένους ὑπὲρ
» κείνους, τοὺς ὁποίους ἐνόμιζεν αἰδέουλα ἀνδράποδα τῶν ἁ-
» λόγων αὐτοῦ θελημάτων. Ἐπένευε, παραδείγματός χάριν,
» νὰ δύνῃται ὁ Ἀρχιερεὺς, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν Ἐκκλησία νὰ
» συνιστᾷ, ὅχι ναὸν, ἀλλὰ μικρὸν τινα καὶ κινητὸν εὐκτήριον
» οἶκον (τὸν ὁποῖον οἱ βάρβαροι ὀνομάζουσιν οἶκον ἱερέως),
» ὥστε νὰ ἐπιτελῇ τὰς προσευχὰς· νὰ διάγῃ προσέτι καὶ αὐ-
» τὸς καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ συνοδία ἐλεύθερος τῆς βίας τῶν τοῦ
» κεφαλαιακοῦ χαράγματος φορολόγων, ἢ χαράζοδοτῶν· νὰ
» καθησυχάζῃ δὲ καὶ τὰς ἐριδας καὶ τὰς διαφορὰς τῶν χρι-
» στιανῶν, τῶν κατοικούντων εἰς τοὺς τόπους τῆς ἀρχιερα-
» τείας· νὰ συνάξῃ πρὸς τούτοις καὶ χρηματικὴν τινα βοή-
»θειαν παρ' αὐτῶν, ὥστε νὰ ἔχῃ νὰ πληρῶνῃ τὰς ἰδίας αἰ-
» τοῦ βαρείας φορολογίας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα προνόμια λεγό-

(1) Ἐβρ. ε. ε. 4.

(2) Α. Κορινθ. θ. 18.

» μενα καὶ φιλοτιμήματα, βάρβαροι μὲν καὶ γλισχρά καθ'
» ἑαυτὰ, χρήσιμα ὅμως, ὡς ἂν δόλωμα, πρὸς τοὺς σκοποὺς
» τῆς τυραννίας· διότι δι' αὐτῶν ἐσπούδαζεν ὁ Δυνάστης νὰ
» ἀγκιστρεύῃ τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ νὰ τοὺς διαφθεῖρῃ δολίως,
» ὥστε τούτους μὲν νὰ καθιστᾷ τῆς ἑαυτοῦ ἀπιστίας πιστοὺς
» ὑπέρβτας καὶ τοῦ κράτους στηρικτάς· δι' αὐτῶν δὲ νὰ ψυ-
» χραίνῃ καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρώας εὐσεβείας ζήλον τῶν
» Ἑλληνικῶν ψυχῶν, τῶν ὁποίων ὑπωπτεύετο τὰ ἀδούλωτα
» φρονήματα· τὰ προνόμια ταῦτα παρωμοιάζον τὸν ὀλέθριον
» ἐκείνον τοῦ Προφήτου κῆπον, οὗτινος ἐφάνησαν τὰ μὲν ἔμ-
» προσθεν παράδεισος τρυφῆς, τὰ δὲ ὀπισθεν αὐτοῦ πεδίον
» ἀφάνισμου (1). Μᾶλλον δὲ, παρωμοιάζον τὴν ἀπατηλὴν
» ἐκείνην τῆς κοσμικῆς εὐτυχίας εἰκόνα, τὴν ὁποίαν ἐδείξεν
» μακρόθεν ὁ Σατανᾶς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν, ὅτε τὸν ἐπροσκά-
» λεσεν εἰς ἑαυτοῦ προσκύνησιν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ δυσσε-
» βῆς διὰ τῶν ἀθλίων αὐτοῦ φιλοδωρημάτων ἤθελε νὰ με-
» ταβάλλῃ τοὺς διδασκάλους τῆς πίστεως εἰς λάτρες τῆς ἀ-
» νομίας· τοὺς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων ἤθελε νὰ κατα-
» στήσῃ προδότας τῆς Ἐκκλησίας διὰ προσωρινὰς ἀπολαύσεις,
» ὡς διὰ τριάκοντα ἀργύρια ἀπέβη τοῦ Σωτῆρος προδότης
» ὁ δειλῆσιος ἐκεῖνος Ἀπόστολος. Ἀλλ' ὦ παράνομε δυνάστα,
» πόσον ἤσο καὶ κατὰ τοῦτο ἡπατημένος! τοὺς νηπιώδεις
» τῆς ἀσεβείας σου λογισμοὺς οἱ λειτουργοὶ τῆς εὐσεβείας
» ἠπίσταντο· νὰ τοὺς συντρίβωσιν, ὡς νήπια τῆς Βαβυλῶνος
» (2) εἰς τὴν πέτραν τῆς πίστεως, ἥτις ἐνίκησε τὸν κόσμον
» καὶ τὰς ψυχολέθρους αὐτοῦ τιμὰς. Αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ
» νικήσασα τὸν κόσμον ἡ πίστις ἡμῶν. (3)

» Ὀλίγα παραδείγματα φθάνουσιν, ἀδελφοί, νὰ μᾶς ἀπο-
» δείξωσι ταύτην τὴν ἀλήθειαν. Ἀναβαίνει ὁ ἱερὸς Γρηγόριος

(1) Ἰωήλ. 6. 3.

(2) Ψαλμ. ρστ. 9.

(3) Α. Ἰωάν. ε. 4.

« τὸ πρῶτον εἰς τὴν λαμπρὰν τῆς Σμύρνης μητρόπολιν, καὶ
 » βλέπει τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποιμνιὸν στενοχωρούμενον εἰς μίαν
 » μικρὰν Ἐκκλησίαν, καὶ εἰς τὰ ἐρείπια ἄλλης ἡμικαύστου
 » καὶ μόλις ἐκ πεταύρων καὶ κηροπάνων ἐστεγασμένης. Παρα-
 » τρεπὲς δὲ καὶ ὅτι διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν ἀπλουστέρων συνέ-
 » τρεχον εἰς ἄλλας ἄλλου δόγματος Ἐκκλησίας. Ἀνάπτει
 » αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ζήλου τῆς πίστεως, καὶ, δυνάμει τοῦ προ-
 » φητείου, συνιστᾷ εἰς τὰ χωρία μικροῦ οἴκου εὐκτηρίους,
 » καὶ τοὺς ὑπόλοιπους ἔπειτα μετὰ παρέλευσιν καιροῦ, καὶ μετὰ μυ-
 » ριάων κόπων καὶ φρονήμων προπαρασκευῶν, κατῴρθησε νὰ
 » μεταμετρήσῃ καὶ αὐτοὺς, καὶ τὰ δύο ῥηθέντα μικρὰ
 » ἐκκλησία τῆς Σμύρνης, εἰς λαμπροὺς καὶ εὐρυχωροτάτους
 » ναοὺς, ὅπου συναθροίζων ἔτρεψε τοὺς λαοὺς τὴν πνευματι-
 » κὴν τῆς εὐσεβείας τροφήν. Ἐσυρον εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Σμύρ-
 » νης τοὺς ἐφημερεύοντας ἱερεῖς οἱ βάρβαροι χαρτοδοτοὶ, πρὸς
 » πώλησιν τῆς Πίστεως κατὰ φρόνησιν· ἀλλ' ὁ ἱερεὺς ποιμὴν
 » ἀπαρμυστήσας φρονίμως ἅπαντα τὸν Κλήρον τῆς Σμύρνης ὁ-
 » παδοὺς τοῦ ἀρχιερέως, ἀπήλλαξεν αὐτοὺς ἐκ τῆς βιαιότητος
 » ταύτης δασμοφορίας, συμφωνήσας νὰ πληρῶνται ἐκ τοῦ
 » κοινοῦ τῆς πόλεως διωρισμένη τις ποσότης διὰ τὸ χάρα-
 » γιον ὅλων τῶν κληρικῶν. Πολλοὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ποιμενομέ-
 » νων ἐνήγοντο συνεχῶς εἰς τὰ δικαστήρια τῶν ἀπίστων·
 » καὶ ἔριδες παντοῖαι, καὶ συναλλαγματῶν διαφοραὶ, καὶ
 » κληρονομιῶν μοιρασίαι διεπεραίνοντο πολλάκις κατὰ τὰς
 » παράνομους ῥήτρας τῆς ἀσεβείας· ἀλλ' ὁ Γρηγόριος προσ-
 » καλῶν εἰς τὴν Μητρόπολιν τοὺς Χριστιανοὺς νὰ τοὺς εἰρη-
 » νεύσῃ τοὺς ἐδικαίους κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους·
 » Τί, ἔκραξεν, ὡς ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Πιστοὺς; «Τολμᾷ
 » τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κτενεσθαι ἐπὶ
 » τῶν ἀπίστων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων»; (1). Τούτους καὶ

(1) Α. Κορινθ. γ. 16.

» τοιούτους ἀγῶνας ὁ ἀγαθὸς Ποιμενάρχης εἰς Σμύρνην ἤρως
 » νίσθη κατὰ τῆς ἀπιστίας. Ἀλλὰ καὶ πόλους καὶ πόσους ἤ-
 » θλησεν ἔπειτα πρὸς τὰ προνόμια τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου
 » δι' ὅλης αὐτοῦ μάλιστα τῆς πρώτης Πατριαρχείας; Τίς νὰ
 » ἐκφράσῃ τὸν ζήλον καὶ τὴν φρόνησιν, δι' ἧς ἔστρεψε πρὸς
 » ὠφέλειαν τὰ πρὸς βλάβην τῶν πιστῶν ἐπινοηθέντα δελεά-
 » σματα τοῦ φρικτοῦ τῆς Πίστεως ἐχθροῦ; Πόσους μὲν ἀρχιε-
 » ρεῖς καὶ ἱερεῖς διέσωσεν ἀπὸ καταδρομῶν τῶν κατὰ τόπους
 » ἀγρίων ἡγεμόνων καὶ τοπαρχῶν! Πόσους δὲ ναοὺς ἐστήριξε
 » κλονουμένους, ἢ συστενουμένους ἐμεγάλυνεν, ἢ καὶ ἐκκινού-
 » ρωσεν ἐκ θεμελίων, κατασιγάζων πρὸς ὦραν καὶ κατακοι-
 » μίζων τοὺς παρὰ τῆς ἀσεβείας διωγμούς! Πόσας δὲ πάλιν
 » ὀρφάνων περιουσίας ἐξήρπασεν ἐκ τῶν ὀνύχων τῆς ἀδικίας,
 » καὶ πόσας ψυχὰς Χριστιανῶν ἐκ τῶν βαράθρων τοῦ αἰωνίου
 » θανάτου! Ἐκινδύνευσεν κατατεθλιμμένος τις ἢ πεπλανημένος
 » νὰ ἀρνηθῇ τὸν Χριστόν; Πάσαντα προλαμβάνων ἀπέστειλεν
 » αὐτὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὡς ἐξ ἀρρώστιας τάχα παραφρο-
 » νοῦντα, ἢ τὸν ἐφυλάκονεν ὡς ἄλλο τι παΐσαντα πρὸς τὴν
 » Ἐκκλησίαν, ἢ τὸν περιώριζεν εἰς καμμίαν τῆς εὐσεβείας ἐ-
 » σχατιάν, ὅπου θεραπεύων αὐτοῦ τὴν ψυχικὴν ἀρρώστιαν ἀ-
 » πέπλυνεν αὐτὸν εἰς τὸ σωτήριον τῆς μετανοίας λουτρόν. Ἐ-
 » ξήστραπτεν ἐξαίφνης τυραννικὴ προσταγὴ νὰ προχειρισθῇ
 » τις ἀνάξιος ἐπίσκοπος ψυχῶν; εὐθὺς ὁ Πατριάρχης ἀποδει-
 » κνύων πρὸς δυνάστας τὸν μητραλοῖαν ἐκείνον ὡς ἀμαθὴ τῶν
 » δογμάτων τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, καὶ ἀνέκων εἰς τὸ
 » τοῦ Ἀρχιερέως ὑπουργήμα, τὴν ἀφήρπαξεν ἐκ τῆς παγίδος
 » τῆς ἱεροσυλίας, καὶ τὸν ἐπέστρεψε παντοιοτρόπως εἰς ἐπί-
 » γνωσιν τοῦ ἀνουςιουργήματος. Οὕτω μετεχειρίζετο πρὸς
 » παρηγορίαν τῆς Ἐκκλησίας τὰ τῆς Πατριαρχείας λεγόμενα
 » προνόμια· Παρομοίως, ὡς ὁ ἥλιος, καὶ αὐτὸς ἀνέλκων
 » τοὺς ἀτμούς τῆς φαινομένης μαλακότητος τοῦ τυράννου,
 » μετέβαλλεν αὐτοὺς εἰς ὀμβροφόρους νεφέλας, τὰς ὁποίας ἀ-

» φινεν ἔπειτα νὰ διαλύωνται καὶ νὰ πίπτωσιν, ὡς βροχὴ
 » ὁροσπρὰ εἰς τὴν ἐκ τῆς καυστηρᾶς δουλείας βασανιζομένην
 » Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

» Πάρελθε τώρα καὶ σὺ εἰς τὸ μέσον, ἱερὲ Διονύσιε ! Διονύ-
 » σιε, ὁ πρῶτος, ὁ ἱλαρὸς, ὁ χαριέστατος ἐν ταύτῳ καὶ θερμότα-
 » τος τῆς Πίστεως ζηλωτής. Πάρελθε, καλὸς ὡς τὸ ἄστρον
 » τῆς αὐγῆς, γλυκὺς ὡς τὸ ἔαρ, καὶ μικρὸν ὑπόμεινον νὰ θεω-
 » ρήσωμεν κεφαλαιωδῶς τὰ λαμπρότερα τῆς ἀμαράντου σου
 » πίστεως κατορθώματα. Διαδέχεται, ἀδελφοί μου τὸν θεῖον
 » του Μελέτιον ὁ Διονύσιος εἰς τὴν ἀρχιερατείαν, ὡς ὁ νέος Σα-
 » μουήλ τὸν γέροντα Ἰηλαί. Προχειρίζεται τὸ πρῶτον μητρο-
 » πολίτης Λαρίσσης, ὅπου εὗρηκε τὴν ὁμότητα τῆς ἀσεβείας.
 » Μεθ' ὅλας τὰς ποιμενικὰς τοῦ πρόφην Ἀρχιερέως φροντίδας
 » καὶ θεραπείας, ἡ λύσσα τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ τῶν ἐκεῖ Χρι-
 » στιανῶν ἔκαιεν ἀπαραδειγματίστως. Δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν
 » ταλαίπωρον ἐκείνην πόλιν οὔτε ναὸς, οὔτε θυσιαστήριον,
 » οὔτε προσφορὰ, οὔτε τόπος τοῦ καρπῶσαι, οὔτε τις ὁλως
 » ἐλευθερία τῶν τῆς πίστεως τελετῶν· οἱ δὲ λάτρες τῆς εὐσε-
 » βείας ἔντρομοι, καὶ τί κακὸν μὴ πάσχοντες, ἐπλανῶντο με-
 » ταβαίνοντες ἐκ τῶν ἰδίων οἰκιῶν εἰς καμμίαν ἄλλην χώραν
 » κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἐπισήμων ἐορτῶν, ὥστε νὰ κοινωνή-
 » σωσι τὰ θεῖα μυστήρια. Ἀλλ' ἐπιφαίνεται ὡς Ἀγγελος
 » Θεοῦ ὁ μητροπολίτης, καὶ πάραυτα τὸ πρῶτον ἔτος τῆς
 » Ἀρχιερατείας, μετὰ κινδύνων φοβερῶν, μετὰ πολλῆς δα-
 » πάνης καὶ χορηγίας, μετὰ λιπαρᾶς ἐπιμονῆς καὶ μεγάλης
 » γενναϊότητος ὑπερβὰς ἀπάσας τὰς δυσκολίας, ἀνήγειρεν ἐκ
 » θεμελίων τὸν λαμπρὸν τοῦ ἁγίου Ἀχιλείου ναὸν, εἰς δόξαν
 » Θεοῦ καὶ σωτηρίαν τοῦ ποιμνίου. Ἀταφοὶ πολλάκις ἔκειν-
 » τὸ θνήσκοντες οἱ Χριστιανοὶ διὰ τὸν ὑπέρογκον φόρον, τὸν
 » ὅποιον ὑπὲρ τῆς ταφῆς ἀπῆτουν οἱ ἐκεῖ κριταὶ τῆς ἀνομίας·
 » Ἐπειδὴ καλῶς ἐνθυμείσθε, ὅτι εἰς τὴν τυραννομένην Ἑλλά-
 » δα δὲν ἠδύνατο κανεὶς οὐδὲ νὰ ἀποθάνῃ δωρεάν καὶ νεκρὸς

» ὁ Ἑλλήν ἦτο χρεώστης νὰ ἀγοράζῃ ὀλίγας σπιθαμὰς τῆς
 » πατρῷας αὐτοῦ γῆς, καὶ τὴν παρὰ τῶν κρατούντων ἄδειαν,
 » νὰ ταφῇ. Ἀλλ' ὁ ἱερὸς Διονύσιος καταβαλὼν ἀδρὰν δαπάνην
 » ἐμετρίασε, διὰ προστάγματος τοῦ δυνάστου, καὶ συνέστη-
 » λεν εἰς μικράν τινα ποσότητα τὸ ἀνάσιον τοῦτο τῆς ἀδικίας
 » δικαίωμα, προξενήσας πολλὴν καὶ αἰμύνηστον ἡσυχίαν εἰς
 » ἐκείνον τὸν λαὸν τῶν πιστῶν. Διήρπαζον οἱ κατὰ καιροῦς
 » Τοπάρχαι τὰς περιουσίας τῶν ἀτέκνων ἀποθνησκόντων Χρι-
 » στιανῶν. Οἱ ἀδελφοὶ καὶ σύζυγοι καὶ ἄλλοι πλησιέστατοι
 » συγγενεῖς ἀπεβάλλοντο τῆς κληρονομίας, ὡς νόθοι τινες καὶ
 » ἕνοι· τὰ δὲ χρήματα τοῦ ἀποθανόντος εἰσέφερον εἰς τῆς ἀ-
 » δικίας τὸν ὀπισθόδομον· ἀλλ' ὁ Διονύσιος δυνάμει καὶ φρονή-
 » σει τῶν ἐν τοῖς πράγμασι γενναίων αὐτοῦ συγγενῶν, ἐξάγει
 » παρὰ τοῦ δυνάστου καὶ ἄλλο πρόσταγμα κυρωτικὸν τῶν
 » διαθηκῶν, καὶ χαρίζει τὰ κτήματα εἰς τοὺς ἀποθνήσκοντας,
 » ὥστε νὰ τὰ διαθέτωσιν ἐλευθέρως κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν
 » θέλησιν. Ἀλλ' ἄς μὴ χρονοτριβῶμεν ἐπὶ πλέον εἰς τὴν Λά-
 » ρισσαν καὶ τὸν Πηνειὸν, τοῦ ὁποίου τὸ πελάγιον ῥεύμα παρο-
 » μοιάζειν ἡ ἀγαθοεργία τοῦ ἱερέως. Ἀς τὸν ἀκολουθήσωμεν
 » πρὸς ὀλίγον καὶ εἰς τὴν Ἐφεσον προδιβασθέντα, νὰ θεωρή-
 » σωμεν κακεῖ τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας αὐτοῦ.

» Ἀπέλθετε, ἀδελφοί, διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὴν Μαγνη-
 » σίαν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς μεγάλης ταύτης ἐπαρχίας Μη-
 » τρώπολιν, Ἴδετε τοὺς ἐκεῖ Χριστιανοὺς ὡς ὀλίγα πύδατα
 » περικυκλωμένα πάντοθεν ὑπὸ λύκων ὁμοφάγων. Ναὸς καὶ
 » ποῦ; ποῦ σημεῖον Σταυροῦ; ποῦ τῆς Εὐσεβείας ἀγιαστήριον;
 » Ἀφ' οὗ κατέκλυσε τὴν μικρὰν Ἀσίαν ὁ τῆς ἀσεβείας χεῖμαρ-
 » ρος δὲν ἀφῆκεν εἰμὴ σμικρὰ τινα κατὰ τόπους ἐκκλησίδια,
 » καὶ ταῦτα σποράδην, εἰς τὰ ὁποῖα, ὡσὰν εἰς σκηνὰς τινας
 » ἢ καλύβας ταπεινάς, ἐψιθυρίζοντο τὰ δόγματα τῆς Πίστεως.
 » Καὶ ἐσπούδασαν μὲν πρότερον πολλοὶ πολλάκις ἀρχιερεῖς τῆς
 » Ἐφέσου νὰ παραμυθίσωσι τοὺς ἐκεῖ στεναζόντας ἀδελφοὺς,

» ἀλλ' ἡ θηριωδία τῶν μισοχρίστων ἀντεῖχεν ἀτιθάσσευτος
 » καὶ ἀκατανίκητος. Εἰς μόνην τὴν ἰλαρότητα τοῦ Διονυσίου
 » ἀπέκειτο νὰ ἡμερώσῃ ταύτας τὰς τίγρεις, καὶ νὰ καθιδρύσῃ
 » περικαλλῆ ναὸν πλησίον τῆς Μαγνησίας, καλλωπίσας καὶ
 » τὸν ἐν Μαγνησίᾳ πρὸς πνευματικὴν οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν.
 » Μετάβητε πάλιν αὐτόθεν εἰς τὴν παλαιὰν Ἑφεσον, ὅπου πρό-
 » τερον πολλὰ ναῶν ἐρείπια χριστιανικῶν ἔκλειντο παράλληλα
 » πρὸς τὰ περιωθέντα τοῦ παλαιοῦ Ἀρτεμισίου λείψανα, μάρ-
 » μαρα λαμπρὰ καὶ στήλας μεγαλοπρεπεῖς. Τούτων ὁ ἱερός
 » Διονύσιος, τὰ πλείοτε καὶ ἐπισημότερα, βοηθούμενος ὑπὸ
 » τοῦ ζήλου τῶν εὐσεβῶν τοῦ τόπου κατοίκων, διέσωσεν ἀρ-
 » πάσας ἐκ τῶν χειρῶν τῶν βαρβάρων, καὶ αὐτῶν τῶν ἄλλο-
 » γενῶν περιηγητῶν, καὶ ἀνήγειρε ναὸν ἅγιον εἰς τὴν νεωτέ-
 » ραν Ἑφεσον πρὸς καύχημα καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς Πί-
 » στεως. Τοιοῦτον ἀνήγειρε εἰς τὴν Κρήνην, ἐπιστάτουντος Ἰ-
 » γνατίου, τοῦ φιλαγάθου καὶ θεοφιλοῦς Ἐπισκόπου. Τοιοῦτον
 » ἐσχεδίασεν εἰς τὴν Τῆμνον. Τοιοῦτον εἰς τὴν Πέργαμον, προ-
 » στάξας νὰ συναχθῶσιν εἰς ὕλην τῆς οἰκοδομῆς κίονες, ἐπι-
 » στύλια, μάρμαρα ἐγκάρπια, ἀνδριάντες, πᾶν ὅ,τι ἐσώζετο
 » εἰς ταύτας τὰς χώρας χειρὸς παλαιᾶς ἐλληνικῆς ἀριστουργη-
 » μα. Οὕτως ἡγωνίζετο ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου τῆς Ἑφεσίας Ἐκ-
 » κλησίας ὁ Ἄγγελος. Ἀνατέλλων δὲ καὶ εἰς τὰς πνευματι-
 » κὰς περιηγήσεις τῆς ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ χώρας, ὡς ἀ-
 » στήρ εὐεργετικός, ἐπαρηγόρει καὶ περιέθαλπε τοὺς τεθλιμ-
 » μένους ἐκείνους κατοίκους. Μετὰ πόσης χαρᾶς τὸν ὑπεδέ-
 » χοντο, καὶ μετὰ πόσου πόθου τὸν συμπεροέπεμπον! Ἰλέπεις;
 » ἔλεγον ἔπειτα οἱ χωρικοί, εἰς ταύτην τὴν οἰκίαν ἠλίσθη
 » ὁ Πατὴρ ἡμῶν, ὅποτε μᾶς ἐπεσκέρθη. Παρὰ τοῦτο τὸ δέν-
 » δρον καθήμενος ἐφιλίωσε τοὺς διαμαχομένους ἀδελφούς. Τοῦ-
 » το τὸ χωράφιον, κ' ἐκείνον τὸν κῆπον, κ' ἐκείνον τὸν ἐ-
 » λαιῶνα, καὶ τόσην ἄλλην περιουσίαν, ἀφαιρέσας ἐκτῶν χει-
 » ρῶν τοῦ ἄρπαγος ἐξουσιαστοῦ, τὴν ἀπέδωκεν εἰς τοὺς γνή-

» σίους αὐτῆς κληρονόμους. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἱεροὶ τοῦ Διονυ-
 » σίου ἄγῳνες καὶ εἰς τοὺς τόπους τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ καὶ
 » εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς τῆς Ἀ-
 » γιωτάτης Συνόδου. Ὡς ποῦ εἶθε σεβάσμιτοι ἱεράρχαι, ὅσοι
 » παρεδρεύοντες ἐβλέπετε τὸν πρότατον Ἐφέσου μετὰ πό-
 » σης φρονήσεως ἐγνωμοδῶντες τὰ πρὸς εὐφημον διαφυγὴν τῶν
 » τυραννικῶν ἐπιταγῶν, καὶ πόσον προθύμως ἐσπούδαζε νὰ
 » διατηρήσῃ τὴν ἱεράν σεμνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἄλλος
 » θεόσοφος Γαμαλιήλ, διακρίνων τὰς προσπιπτούσας διαφοράς
 » τοῦ ἱεροῦ Συνεδρίου, ἀνέκραζεν ἀποστολικῶς πρὸς τῶν ἐξ ὧ
 » τὰς προσταγὰς. *Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον, ἢ ἀνθρώ-
 » ποις* (1). Ἀλλὰ διὰ τί νὰ μὴ ἔχω παρόντας ἐδῶ πολλοὺς
 » κήρυκας ἐκείνων αὐτοῦ τῶν ἀγόνων; Διὰ τί μὴδ' ἐγὼ νὰ
 » μὴ δύνωμαι νὰ κηρύξω τορῶς ἐπὶ τῶν δωματίων, ὅσα καλὰ
 » παρὼν ἐβλεπον πραττόμενα πολλάκις ὑπὸ τὴν ἱεράν ἐκείνην
 » ὄροφν τῆς πνευματικῆς διοικήσεως; πλὴν, ἐὰν ἐγὼ πρὸς
 » ταῦτ' ἀδυνατῶ, διακηρύξατε καὶ σεις, ὧ παρόντες ἐκ τῶν
 » εὐγενῶν καὶ τῶν ἐν ἀξιώμασι διαπρεψάντων ὁμογενῶν, με-
 » τὰ πόσου ζήλου σὰς ἐγκαρδίονε μὲν ὁ ἱεράρχης εἰς τὴν πρᾶ-
 » ξιν τοῦ ἀγαθοῦ, συνέτρεχε δὲ καὶ εἰς τὰς ἀνάγκας σας, διήλ-
 » λαττε δὲ, τέλος, καὶ τὰς ἐνίοτε προσπιπτούσας διαφοράς
 » σας, συμπνίγων καὶ ξηραίνων εἰς αὐτὴν εὐθὺς τὴν πρώτην
 » ἐκφυσιν καὶ γλότην τὰς ἐκ τῆς ἀσυμφωνίας ἐξανθούσας βλα-
 » βας καὶ καταδρομάς. Κηρύξατε καὶ τὴν δύναμιν τῆς αὐτοῦ
 » ἰλαρότητος, διὰ τῆς ὁποίας, παριστάμενος ἐνίοτε καὶ πρὸς
 » τοὺς ἀγρίους δυνάστας, ὡς Ἰωσήφ πρὸς τὸν Φαραὼ ἡμέρην
 » αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, *παύων*, ὡς ὁ πρότατος *ἀδ-
 » εῖδ, ἐν λέουσιν ὡς ἐν ἐρίοις, καὶ ἐν ἄρκτοις ὡς ἐν ἄρ-
 » ρεσι προβάτων* (2).

(1) Σοφ. Σειρ. μ. 3.

(2) Πρ. 23. σ. 29

» στήσω πρὸς ὑμᾶς κατὰ μέρος καὶ τῶν ἄλλων δύο ἱεραρ-
 » χῶν τοὺς κατὰ τῆς ἀπιστίας ἀγῶνας. Τὸν αὐτὸν καὶ οὗτοι
 » ζῆλον τῆς Πίστεως ἔχοντες, καὶ τὴν αὐτὴν τοῦ Εὐαγγελί-
 » ου φρόνησιν καὶ ἠθικὴν εἰς ὁμοίας καὶ παραπλησίας περιστά-
 » σεις, διεφύλαξαν τὰ πνευματικὰ τέκνα τῶν ἀβλαβῆ ἀπό-
 » τῶν ψυχωλέθρων τῆς ἀσεβείας τιμῶν. Διδύης ἐπίσκοπος
 » τὸ πρῶτον χειροτονηθεὶς ὁ μακάριος Ἀθανάσιος λαμβάνει
 » μετ' ὀλίγον τὴν ἱεράν τῆς κομηθείας καθέδραν, ἄθλον ἀρε-
 » τῆς καὶ πλατύτερον στάδιον τῶν ἀγῶνων. Φιλιππουπό-
 » λεως δὲ δι' ὀλίγου προχειρισθεὶς ὁ αἰοίδιμος Εὐγένιος, μετα-
 » τίθεται ὑπὸ τῆς θείας προνοίας εἰς τῆς Ἀγχιάλου τὴν Μη-
 » τρώπολιν. Καὶ ἀμρότεροι εἰς τὰς ἐπισκοπὰς αὐτῶν ἀνεφά-
 » νησαν πιστοὶ μὲν ὑπουργοὶ καὶ φύλακες τῆς παρακαταθήκης
 » τῶν μυστηρίων, κοινοὶ δὲ πατέρες καὶ προστάται τῶν ὀρθο-
 » δοξῶν. Ὡς ἀγαθοὶ Ποιμένες ἀπεσφύβουν ἀπὸ τῶν ποιμνίων
 » τοὺς ἐπερχομένους λύκους, τοὺς βαρεῖς καὶ πολλοὺς. Ἀφι-
 » ερόντοντες τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς θυσίαν λογικὴν εἰς τοὺς πόδας
 » τοῦ αἰζώου ἀμνοῦ, καὶ σπεύδοντες αὐτοῦ τὸ πανακμήρατον
 » αἶμα, ἔχριον τοὺς λαοὺς τὸ χρίσμα τῶν μυστηρίων, διὰ τοῦ
 » ὁποῦ ἀπεμάκρυνον ἀπ' αὐτῶν τὸν ἄγγελον τὸν ὀλοθρευ-
 » τήν. Ὁμοιοὶ τοῦ Λῶτ κατὰ τὴν πίστιν, διέσωζον ἐπὶ τῆς
 » μυστικῆς Σηγῶρ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς μίαν οἰκογένειαν, τὰ
 » τέκνα τῆς Ἐκκλησίας ἀπύρωτα καὶ ἀβλαβῆ ἀπὸ τοῦ θεηλά-
 » του τῆς τυραννίας ἐμπρησμοῦ. Ἀγρυπνοὶ ! κἄμμιά πονηρίας
 » παγίς, ἢ δολία χεὶρ νυκτερινοῦ ζιζανίων σπορέως δὲν διέφου-
 » γε τὸ βλέμμα τῆς ὀξυνοίας αὐτῶν, Ἀκούραστοι ! κἄμμιά πε-
 » τρώδης κόπων τραχύτης ἢ φροντίδων ἀκανθόπλοκος ὄχλος
 » δὲν συνέπνιγε τὸν ζῆλον τῆς αὐτῶν εὐσεβείας. Ἀτρόμητοι !
 » κἄμμιά καταιγίς ἢ χιμαρρώδης βία τῶν προσπιπτόντων πρα-
 » γμάτων δὲν ἐκλόνει τὴν σταθερότητα τῆς καρδίας αὐτῶν. Ἐ-
 » βάστασαν, καὶ ἐβάστασαν καὶ αὐτοὶ ἀποστολικῶς τὸ κήρυγμα
 » καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐναντίον τυράννων καὶ ἐθνῶν.

» Τοιουτοτρόπως ἀγαπητοί, ὁ αἰοίδιμος Πατριάρχης καὶ οἱ
 » τρεῖς ἱεράρχαι διηγωνίσθησαν ἐναντίον τῶν δολίων παρὰ
 » τῆς ἀπιστίας τιμῶν, «ὅτι μὴ πλεονεκτῆθωσιν ὑπὸ τοῦ
 » Σατανᾶ» (1). Περιπατοῦντες ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ
 » διεστραμμένης (2), διαβαίνοντες ἐν μέσῳ παγίδων πολλῶν,
 » καὶ τῶν καιρῶν τῆς ἀσεβείας βωμῶν, ἄδικτοι καὶ φρόνι-
 » μοι, μὴ μετέχοντες μηδὲλως μήτ' ἀπὸ τοῦ πυρὸς μήτε
 » καὶ ἀπὸ τοῦ καπνοῦ, προσήρχοντο πανευλαβῶς εἰς τὸ τῆς
 » εὐσεβείας θυσιαστήριον, κἄμπτοντες αὐτῶν τὸ γόνυ πρὸς
 » μόνον τὸν ἄκρον Ἀρχιερέα, τοῦ ὁποῦ ἐμπιστεύθησαν τὸ
 » πρόσωπον καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐπειδὴ, ποία καινῶν καὶ δύ-
 » νατο νὰ γείνη καὶ συνάρεια μετὰ τῶν λειτουργῶν τοῦ Ἀ-
 » λητίνου Θεοῦ, καὶ τῶν ἀνίμων ὑπηρετῶν τοῦ διαβόλου ;
 » Τίς μετογὴ δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ ; τίς δὲ κοινῶν γω-
 » τι πρὸς σκύτος ; ἢ τίς μερὶς τιστῶ μετὰ ἀπίστων ; (3)
 » Ὡς οἱ τρεῖς ἐκείνοι θεοσεβεῖς τῆς Ἱερουσαλὴμ εὐπατρίδαι,
 » παρομοίως καὶ αὐτοὶ διεβίωσαν μετὰ τῶν νέων Παύλων
 » νίων, χωρὶς νὰ μιανθῶσιν ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν ἁλλοφύ-
 » λων, καὶ χωρὶς νὰ μευσιθῶσιν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς μακρομένης
 » παρανομίας τοῦ τυράννου. Ἠλικίσθησαν ἐν τῇ τραπέζῃ
 » αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ οἴνῳ τοῦ πρὸς αὐτοῦ (4).

» Ἄλλη τῆς τυραννίας ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὅ-
 » πῃ γινετο ἡ ἀμάθεια. Ὁ βάρβαρος καὶ νόθος τῆς δούλης Ἀγάρ
 » υἱὸς ἤβησε νὰ κρατῇ τοὺς ἐλευθέρους υἱοὺς τῆς θεῆς Σοφίας,
 » ἀμαρθείς τῶν προγονικῶν αὐτῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν ὑψηλῶν
 » δογματικῶν τῆς Πίστεως. Ἀφ' οὗ τοὺς ἐπέβλεπε τὸν βαρὺν
 » τῆς αἰχμαλωσίας ζυγόν, καὶ τοὺς ἀπέκαιρε τὴν δόξαν τῆς
 » βασιλείας, ἐσπούδαζε νὰ ἀκυρώσῃ καὶ τοὺς νομοὺς τῆς

(1) Β. Κορινθ. β. 41.

(2) Φιλιπ. β. 13.

(3) Β. Κορινθ. γ. 14. 15.

(4) Δαν. α. 8.

» ψυχῆς αὐτῶν ὀφθαλμοῦς, ὥστε νὰ κρατῇ τὸ ἔθνος τῶν ὁ-
 » ϑοδόξων Ἑλλήνων τυφλὸν καὶ σιδηροδέσμιον, ὡς ἄλλον γί-
 » γαντα Σαυφὸν, ἀλλήλον βιαίως εἰς τὸν μύλον τῆς ἀσέβου-
 » αὐτοῦ δυναστείας. Νήπιος! δὲν ἤξευρεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες,
 » ὅτι οἱ Ἕλληνες, τῶν ὁποίων οἱ προπάτορες ὑπῆρξαν οἱ αὐ-
 » τοὶ καὶ πατέρες τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας· οἱ Ἕλληνες, τῶν
 » ὁποίων ἡ πατρίς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἀειθαλὴς παράδεισος
 » τοῦ Σταυροῦ, ἡ πρώτη καὶ ἀσέβτος τῆς εἰς Χριστὸν πί-
 » στεως ἐστία, ἀφ' ἧς ἐξεχύθη εἰς ἅπαντα τὸν χριστιανικὸν
 » κόσμον τὸ φῶς τῆς Ὁρθοδόξιας· οἱ Ἕλληνες, λέγω, δὲν
 » ἤτο δυνατόν νὰ ἀμεληθῶσι τόσον ὑπὸ τοῦ ὑψίστου τῶν
 » φώτων πατρὸς, ὥστε νὰ καταντήσωσιν εἰς ἀνδραποδώδη
 » κατάστασιν. Ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατ' αὐτὸ
 » τὸ σκοτεινὸν περιέχον τῆς τυραννικῆς ὁμίχλης καὶ συννε-
 » φίας, ἀνέτειλαν καὶ ἄλλοι ἀλληλοδιάδοχοι φωστῆρες τῆς
 » Ἐκκλησίας, καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τῶν τριῶν συνάθλων
 » ἱεραρχῶν, οἵτινες ἠγωνίσθησαν μετὰ πολλῆς οἰκονομίας καὶ
 » φρονήσεως ἐναντίον εἰς τὴν παρὰ τῶν βαρβάρων μιανὴν τῆς
 » ἀπαιδευσίας ἐπιβουλὴν. ἠγωνίσθησαν δὲ διπλῶς, πρῶτον
 » πολλαπλασιάζοντες τὰ φῶτα τῆς παιδείας εἰς τοὺς Ἑλ-
 » ληνας, καὶ δεύτερον ἐκλέγοντες, ὅσον ἦτο δυνατόν, τοὺς
 » ἐμπειροτέρους πρὸς πνευματικὴν διοίκησιν τῶν χριστιανι-
 » κῶν ψυχῶν. Καὶ πρῶτον ἠγωνίσθησαν νὰ πολλαπλασιά-
 » σωσι τὴν παιδείαν καὶ τὴν θύραθεν καὶ τὴν ἐκκλησιαστι-
 » κήν. Χρησιμοὶ τοῦ παναγίου πνεύματος, νόμοι εὐαγγελι-
 » κοὶ, κανόνες τῶν ἁγίων Πατέρων, μετὰ πόσου ζήλου σὰς ἐ-
 » ξεφώνει ὁ Πατριάρχης! Καὶ πόσον ἰσχυρῶς ἐκ τοῦ στόμα-
 » τος αὐτοῦ προχέμενος ὁ θεὸς λόγος ἐκλόνει τὰ δάση τῶν
 » ὕλικῶν λογισμῶν, καὶ συνέτριβε τὰς κέδρους τῆς ὑπερηφα-
 » νείας, καὶ διεργήγνυε τὰς πετρώδεις τῶν ἀμαρτωλῶν καρ-
 » δίας εἰς μετάνοιαν! Ἐνθυμήθητε ἀδελφοί, μετὰ πόσης σο-
 » φίας ὁ αἰδίδιμος ἐξήγει τὰς θείας γραφάς, καὶ μετὰ πόσης

» ἀκριβείας ἐξέδιδε τόμους καὶ κανόνας συνοδικούς πρὸς κα-
 » ταρτισμὸν καὶ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν, καὶ μετὰ πό-
 » σης ἐπιμελείας ἐφρόντιζε τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης τὴν καλ-
 » λιέργειαν. Ἀναπολήσατε δὲ καὶ μεθ' ὅσων καὶ οἷων ἀ-
 » γώνων συνέστησε πρῶτος τυπογραφεῖον ἐν τῷ Πατριαρχείῳ,
 » καὶ τοῦτ' αὐτὸ στενούμενον ἀνεγείρας ἐκ βάθρων καλὸν καὶ
 » περιφανὲς ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ Πατριαρχείας. Καὶ συμπε-
 » ράνατε, τέλος, ὅτι ὁ μεγαλουργὸς Γρηγόριος ἀνεφάνη καὶ κα-
 » τὰ τοῦτο ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καὶ, τρόπον τινά, τοῦ Μωϋ-
 » σέως ὅμοιος διάκονος τῆς θείας χάριτος, διαμοιράζων εἰς τὸν
 » λαὸν τοῦ Θεοῦ τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὴν
 » γνῶσιν, καὶ τὰ τῆς πίστεως ὑψηλὰ διδάγματα, χαραττό-
 » μενα εἰς τὰς χαλκὰς τοῦ τύπου πλάκας, καὶ δι' αὐτῶν εἰς
 » τὰς καρδίας τῶν πιστῶν.

» Ποῖος δὲ τις ἐφάνη καὶ ὁ ὅσιος Ἀρχιερεὺς τῆς Ἐφέσου πε-
 » ρὶ τὸν φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν; γνωρίζετε πάντες τὸν πε-
 » ρὶ τούτου ζῆλον τῆς μακαρίας ἐκεῖνης ψυχῆς. Εἰς ποίαν ἐπί-
 » σημον χώραν τῶν δύο Μητροπόλεων δὲν ἐσύστησε σχολαί-
 » ον ἐλληνικόν; Τίνα γνωστὸν αὐτῷ πεπαιδευμένον ὁμογενῆ
 » δὲν ἐτίμησε, καὶ δὲν ἐπροστάτευσε; Πρὸς ποίον πόλεμον
 » τῆς ἀμαθείας κατὰ τῆς σοφίας δὲν ἐφάνη θερμὸς ἀνταγωνι-
 » στής; Ὡ μῆτερ Θεσσαλία καὶ σὺ Ἰωνία, κάλλισται τῆς Ἑλ-
 » λάδος ἐπαρχίαι καὶ περιώνυμοι ἕως οὗ ρέουσιν οἱ ποταμοί
 » σας, καὶ ἀνθοῦσιν αἱ πεδιάδες σας καὶ τὰ δένδρα, καὶ στί-
 » κουσιν ὑψηλαὶ αἱ τῶν ὀρέων σας κορυφαί, θέλετε κηρύττει
 » τὸν ζῆλον τούτου τοῦ αἰδίδιμου προστάτου τῶν αἰδιδῶν τοῦ
 » Γολγοθᾶ καὶ τοῦ Ἑλικῶνος. Πολύχινον, ἀδελφοί, παρομοιά-
 » ζουσι συνάμα λαμβανόμενα τὰ διδασκαλεῖα, μικρὰ καὶ με-
 » γαλῆτερα, ὅσα, συνεργούντων τῶν φιλομαθῶν ἐκατέρας τῆς
 » πνευματικῆς αὐτοῦ πόιμνης κατοίκων, ἀνήγειραν ἐκ βάθρων,
 » καὶ ἠύξησε στενούμενα, καὶ κλονούμενα συνέπηξεν ἡ ἀκάμα-
 » τος φιλοτιμία τούτου τοῦ ἱερέρχου. Ἦν' αὐτοῦ συνέστη κα-

» τὰ πρῶτον σχολεῖον Ἑλληνικὸν εἰς τὴν Λάρισσαν· ὑπ' αὐτοῦ
 » πλουσίως ἐπροικίσθη ἡ κοινωφελὴς τῆς Τυρνάβου Σχολῆς,
 » καὶ ἐτιμῆθη ἀξίως ὁ μεταξὺ τῶν τότε φαινῶν τῆς Θεσσα-
 » λίας ἀστέρων εὐκλεῶς διαλάμπων αἰοίδιμος διδάσκαλος
 » Ἰωάννης ὁ Οἰκονόμος· ὑπ' αὐτοῦ συνεκροτήθησαν πολλὰ μι-
 » κρότερα παιδαγωγεῖα εἰς διάφορα χωρία τῆς ἐπαρχίας. Αὐ-
 » τὸς πάλιν ἐπαγίνωσε τὸ Σχολεῖον τῆς Μαγνησίας· αὐτὸς τὸ
 » τῆς Ἐρέσου, τὸ τῆς Περγάμου, τὸ τῶν Βρυούλων. Αὐτὸς
 » ὑπερκαπσίθη κινδυνεῦον ὑπὸ τῆς ἀσεβείας νὰ κηρυχθῇ τὸ
 » λαμπρὸν καὶ κοινωφελέστατον Γυμνάσιον τῶν Κυδωνιῶν·
 » αὐτὸς ἐξήρπασεν ἓνα τῶν αὐτοῦ διδασκάλων ἐκ τῶν οὐχόν
 » τῆς βαρβαρίου συκοφαντίας. Αὐτὸς ἀντέστη γενναίως εἰς τὸν
 » κατὰ τοῦ Γυμνασίου τῆς Σμύρνης ὀμότατον καὶ ἀνώνυμα-
 » στον πόλεμον· αὐτὸς μάλιστα κατῴρθωσε τὴν σύστασιν τοῦ
 » ἐν Κωνσταντινουπόλει μεθοδικωτάτου Σχολείου τῆς Μου-
 » σικῆς. Αὐτὸς ἔτρεφε πολλοὺς πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν
 » ταῖς Σχολαῖς σπουδάζοντας πτωχοὺς μαθητάς. Αὐτὸς...
 » Ἄλλ' ὃ θερμότερα τῆς Σοφίας προστάτα, ἡ σοφία πάλιν ἂς
 » κηρύξῃ ἀξίως τὰ κατορθώματα τῆς πολλῆς σου φιλοσοφίας.
 » Ἐμοῦ δὲ ἡ ἀδύνατος φωνὴ μύλις ἐξαρκεῖ πρὸς τὸ παρὸν ἀ-
 » μνησθῆναι τὰς ἀρετάς σου, τῶν ὁποίων ἔγεινα
 » μάρτυς αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος, καὶ τὰς ὁποίας μέλλει νὰ
 » ἐγκωμιάζῃ διὰ παντός ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ὄνο-
 » μά σου ἔσεται εἰς γενεὰς, καὶ τὸν ἔπαιρόν σου ἐξαγγελεῖ
 » ἡ Ἐκκλησία (1).

» Οὐδὲ σύ, σοφὲ τῆς Νικομηδείας Ἀρχιερεῦ, δὲν ἔμεινας
 » κατόπιν εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους θεοφιλεῖς ἀ-
 » γωνίας σου. Ἔτι νέος, ἀδελφοί μου, ὁ ἱερός Ἀθανάσιος ἐδί-
 » δασκε τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ ἐκήρυττε τὸ κήρυγμα
 » τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐξηγῶν πρὸς τοὺς ἀπογὰ-

(1) Σοφ. Σειρ. μδ. 18.

» νους τοῦ Δημοσθένους καὶ τούτου τοὺς λόγους καὶ τὸ ἔθος
 » τῆς ἀπλότητος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τοῦ μεγάλου τῶν
 » Ἀρειοπαγитῶν διδασκάλου καὶ τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας κα-
 » θηγητοῦ. Μετὰ ταῦτα, γενόμενος Λιβύης ἐπίσκοπος, ἐνί-
 » σχυσε τὸν τότε Πατριάρχην τῆς Ἀλεξανδρείας εἰς πολλὰ
 » κοινωφελῆ καταστήματα. Προβίβασθαι δὲ καὶ εἰς τὴν τῆς
 » Νικομηδείας μητρόπολιν, συνέστησε σχολεῖον Ἑλληνικὸν εἰς
 » τὴν πρωτεύουσαν χώραν τῆς αὐτοῦ παροικίας· διέβρεψε πολ-
 » λούς πένητας μαθητάς, κατέστησεν εἰς πολλὰ χωρία ἐκ τῶν
 » εὐπαιδεύτων ἱερέων διδασκάλους τῆς νεολαίας· ἐπετρόπευσε
 » μετὰ ζήλου τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σχολὴν τοῦ Γένους·
 » ἠγωνίσθη πρὸς προικισμὸν αὐτῆς, καὶ καλλωπισμὸν καὶ ἀπέ-
 » θε, κατὰ τὸν σοφὸν, ἡγήομενος λαοῦ ἐν συνείσει γραμμα-
 » τείας (1).

» Τοιαῦτα ἦσαν καὶ τοῦ τῆς Ἀγχιάλου μητροπολίτου τὰ
 » κατορθώματα· καὶ ὁ ἱερός Εὐγένιος ἔγεινε τρέφους τῶν ἱε-
 » ρῶν γραμματέων ἀπὸ βρέφους ὡς ὁ Τιμῆθης, καὶ ἐξήκνησε
 » τὴν παιδείαν τὸ πρῶτον εἰς τὸ γενέθλιον ἔδαφος τῆς ἰδίας
 » πατρίδος, ὕστερον δὲ μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν,
 » ὅπου ἐδίδασκεν ἡγεμονικὰς οἰκογενεῖας διὰ τε τῆς σοφίας
 » αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς. Διέλαμψε δὲ καὶ εἰς τὴν αὐθεντικὴν
 » τῆς Βλαχίας αὐλήν, ὡς ἄλλος ἱερός Ἀρσένιος εἰς τῆς Κων-
 » σταντινουπόλεως τὰ βασίλεια. Κατὰ δὲ τὴν Ἀγχιάλον ἐ-
 » στήριξε τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον· ἐβρεψε τῆς λογικῆς αὐτοῦ
 » ποιμνῆς τὰς ψυχὰς διὰ τοῦ ἐπουρανίου ἄρτου τῆς Εὐαγγε-
 » λικῆς διδασκαλίας· ἐπότισε διὰ τῶν ρείθρων τῆς ἐναρέτου
 » παιδείας τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ κῆπον καὶ ἐμέθυσε πρα-
 » σιὰν αὐτοῦ, ὡς Ἰουδαίου ἐν ἡμέραις θερισμοῦ (2).
 » Οὕτω δὲ γενναίως οἱ ἱεράρχαι συντρέχοντες καὶ συναγω-

(1) Σοφ. Σειρ. μδ. 4.

(2) Σοφ. Σειρ. κδ. 27. 21.

» νιζόμενοι πρὸς φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν, ἐπέσπευδον αὐτὸν
 » μάλιστα καὶ διὰ τῆς ἐγγωρούσης ἐκλογῆς ἀνδρῶν ἀξίων εἰς
 » ποιμαντορίαν ψυχῶν. Δὲν ἐμποροῦμεν ἀγαπητοὶ νὰ ἀρνηθῶ-
 » μεν, ὅτι διὰ τὴν σιδηρᾶν τῆς τυραννίας ἀνάγκην πολλοί
 » τινες τῶν ἱερέων ἀπέβησαν, κατὰ τὴν θεῖαν φράσιν, ὡς ὁ
 » λαός. Τῶν δὲ τοιούτων κληρικῶν ἡ ἀμάθεια πολλάκις ἡ-
 » μᾶλλον κατὰ μέρος, ὡς γνωφώδης καπνός, τὴν ἄλλως εἰς
 » τὸ ἐσωτερικὸν σωζομένην ἀκήρατον λάμψιν τῆς θυγατρὸς
 » Σινώ. Ἡ γλῶσσα τῶν οὕτως ἀδεξίως προδιδασθέντων
 » κηρύκων τῆς Πίστεως ἔστεκεν ἀκίνητος κολλημένη εἰς τὸν
 » ἀπαίδευτον αὐτῶν λάρυγγα καὶ τὰ κυριώτερα προτερήμα-
 » τα διὰ τῶν ὁποίων, ὡς διὰ βαθμίδων ἐσπούδαζον συνήθως
 » οἱ τοιοῦτοι νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὴν ὑψηλὴν τῆς Ἱερωσύνης
 » καθέδραν, ἦσαν μόνον αἱ μεσιτεῖαι. Πρὸς τοιαύτας ἀναξιο-
 » παθήσεις τῆς Ἐκκλησίας πόσον ἡγανάκτουν οἱ ἀοίδιμοι Ἱε-
 » ράρχαι, καὶ μετὰ πόσου ζήλου τὰς ἐθεράπευον! Ἀναχαιτί-
 » ζει μου τὸν λόγον κεντῶσα τὴν καρδίαν δριμύτατα ταύτην
 » τὴν στιγμήν ἡ λύπη τοῦ χωρισμοῦ των, καὶ τὸ δάκρυον
 » ὑποτρέχον διακόπτει μου τὴν φωνήν, ἐνθυμουμένου τὰς πε-
 » ρὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου συγχάκις ὑπ' αὐτῶν γινομένης Συ-
 » νοδικᾶς συμβουλᾶς καὶ συνδιαλέξεως. Οὐαὶ εἰς ἡμᾶς, ἐφώ-
 » ναξεν ὁ Πατριάρχης καὶ μετ' αὐτοῦ συμφώνως οἱ Ἱεράρχαι,
 » ὅτε παρὰ τινων ἐπροβλήθη ἀμαθής τις καὶ ἀνάξιος πρὸς ἀρ-
 » χιεράτουςιν. Οὐαὶ εἰς ἡμᾶς ἂν καταστήσωμεν τυφλὸν ὁδη-
 » γόν εἰς τοὺς πλανωμένους! Ὁ ἀμπελὼν τῆς Ἱερωσύνης δὲν
 » εἶναι τῆς μετανοίας ἀμπελῶν, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει νὰ δε-
 » χώμεθα πᾶσαν ὥραν ἀδιακρίτως τοὺς τυχόντας ἐργάτας
 » μισθωτούς. Οὐδὲ πρέπει νὰ γίνωνται Ἀρχιεπίσκοποι οἱ ἐν
 » ταῖς πλατείαις κείμενοι χωλοὶ καὶ ἀνάπηροι ψωμοζῆται,
 » τοὺς ὁποίους ἡ φιλανθρωπία τοῦ οὐρανοῦ Οἰκοδεσπότη
 » προσκαλεῖ μόνον ὡς δαιτυμόνας εἰς τὴν θεῖαν αὐτοῦ τράπε-
 » ζαν νὰ τραφῶσι. Μακρὰν τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὅσοι, πρὶν

» γένωσι τῆς πίστεως μαθηταί, συνωθῶνται νὰ προβληθῶσι
 » τῶν κακῶν τῆς ἀμαθίας διδάσκαλοι καὶ πρὶν μάθωσι νὰ
 » κωπηλατῶσι τὸ σκαφίδιον τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας, ἐπιβάλλ-
 » λονται νὰ κυβερνῶσι τὴν ἱεράν καὶ μεγάλην τῆς τῶν ψυχῶν
 » οἰκονομίαν ὀλκάδα. Μακρὰν οἱ σπουδαρχοῦντες τοιχωρῶχοι
 » τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες εἰσελθόντες ἐν σχήματι ποιμένων
 » κινδυνεύουσι νὰ θυσιάσωσιν, ὅχι ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας
 » τῶν προβάτων, ἀλλὰ τὰ πρόβατα ὑπὲρ τῆς ἐαυτῶν ὠφε-
 » λείας καὶ τρυφῆς. Ὡς Σῶτερ, Σῶτερ, ἀποδιώξον καὶ τώρα
 » ἐκ τοῦ ναοῦ σου, ἂν τινες τολμήσωσι νὰ εἰσέρψωσιν, ὅχι νὰ
 » ιερατεύωσιν ἀγνώως καὶ ἀξίως, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ κατεμπο-
 » ρεύωνται τὰ ἅγια, ὡς ἂν τινες κάπηλοι καὶ τραπεζίται!
 » Τοιοῦτος ὑπῆρχεν ὁ ζήλος τῶν Ἱεραρχῶν περὶ τὴν τῶν ποι-
 » μένων ἐκλογὴν, τὴν ὁποίαν καὶ ἔκαμνον, ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ
 » τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος διαφθορά, καὶ ἡ πικρὰ βία τῆς τυραν-
 » νίας. Ὅμοια τοῦ προφητάνακτος εἶχον καὶ αὐτοὶ τοὺς ὀφ-
 » θαλμοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τοὺς ἐναρέτους καὶ πιστοὺς τῆς
 » Ἐκκλησίας υἱούς, ὥστε ἐκ τούτων νὰ ἔχωσι συγκαθέδρους
 » (1), μηδέποτε ἐπιτιθέντες ταχέως τὰς χεῖρας εἰς πάντα
 » τὸν προσερχόμενον κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν ἐντολήν (2).
 » Ποῦ εἶναι τώρα οἱ συκοφάνται τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ
 » Ἐκκλησίας, ὅσοι νομίζουσι καὶ γράφουσιν, ὅτι εἰς τὴν κοσμι-
 » κὴν αὐτῆς δουλείαν ἐκινήθη καὶ μετετέθη ἀπ' αὐτῆς ἡ λυ-
 » χνία τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος; Ποῦ εἶναι, λέγω οἱ
 » τοιοῦτοι φιλάδελφοι Χριστιανοί, οἵτινες ὡς οἱ σοφοὶ καὶ βα-
 » θύνοες ἐκεῖνοι φίλοι τοῦ πολύτλα Ἰωβ, περιεσπόμενοι μα-
 » κρόθεν περὶ τὴν πάσχουσαν μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐξυ-
 » βρίζουσιν εἰς τὰς πληγὰς τῆς, σφριγῶντες αὐτοὶ καὶ τρυ-
 » φῶντες ἀσφαλεῖς καὶ σοβαρῶς αὐτὴν ἐξελέγχουσιν, ὡς δι-

(1) Ψαλμ. ρ. 6.

(2) Α. Τιμὴ. σ. 22.

» καὶ πᾶσχουσιν καὶ τιμωρουμένην, διότι ἠσέβησαν ἐναντί-
 » ον τοῦ Θεοῦ; Ἄς ἔλθουσιν οἱ τοιοῦτοι νὰ πληροφορηθῶσι
 » προσέτι καὶ ἐκ τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς τελευτῆς αὐτῆς τῶν
 » Ἱεραρχῶν μας, ὅτι ἡ μὲν ἀγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ
 » Ἐκκλησίαι, καθ' ὅλους τοὺς χειμῶνας καὶ τῶν ἄλλων αὐ-
 » τῆς διωγμῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἐκ τῆς σκληροτάτης ὠμότη-
 » τος τῶν Ἀγερηνῶν, διεφυλάχθη, ὡς μυστικὴ Κιβωτός, ἄβι-
 » κτος καὶ ἀκέραιος εἰς τὴν καθαρότητα τῶν ἐκ τῆς δογμα-
 » των καὶ περὶδόσεων, καὶ διήγαγε βασιλεύουσα μὲν πάντοτε
 » τὰ στίγματα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ εἰς τὸ πολυάθλον αὐτῆς; σῶ-
 » μα, διατηροῦσα δὲ τὸ κάλλος τῆς Πίστεως ἀμώμητον καὶ
 » καθαρὸν δίχως τινὸς σπύλου ἢ ρυτίδος, καὶ τὸν διόλου ἄρ-
 » ρηρον, τὸν ἄνωθεν ὑψηλὸν χιτῶνα τῆς εὐσεβεῖας ἄσχετον
 » διασώζουσα καὶ ἀδιέκρηκτον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἄρ-
 » χοντος τοῦ κόσμου τούτου· διὰ τοῦτο καὶ μόνον οἱ Ἕλλητες
 » ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον στολιζοῦσι διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ χι-
 » τῶν αἵματος τὴν βασιλικὴν πορφύραν τῆς ἀκέραιου ταύτης
 » Νύμφης τοῦ Χριστοῦ. Ἐν δὲ τινες τῶν ἀλλογενῶν Χρι-
 » στιανῶν ἀπαιτοῦσι τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς καθ' ὅλας αὐτῶν
 » τὰς πράξεις ἀθῶν; παντάπασιν καὶ ἀναίμαρτήτους εἰς τοι-
 » αύτας μάλιστα θλίψεις καὶ τοιαύτας ἀνάγκας. ἃς μᾶς δεί-
 » ξωσιν εἰς ἄλλας χώρας εὐτυχεστέρας ἄλλον Κλῆρον κοσμιώ-
 » τερον καθόλου καὶ γενναιότερον, ἢ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς κα-
 » ταχρήσεις μετριώτερον παρὰ τὸν Κλῆρον τῶν Γραικῶν· εἰ
 » δὲ μὴ, ἃς ἀμφιβάλλωσιν, ἂν θέλωσι, καὶ περὶ τῆς χάριτος
 » τῶν ἀποστολικῶν Ἐπισκόπων, τῶν Ἀγγέλων τῆς παλαιᾶς
 » Ἐκκλησίας, οἵτινες οὐδ' ἐκεῖνοι δὲν ἦσαν ἀνέγκλητοι ἐνώ-
 » πιον τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν πιστὸν μάρτυρα τῆς ἀγίας Ἀπο-
 » καλύψεως. Ἀλλὰ πρὸς τὰς τοιαύτας συκοφαντίας δὲν ἔχει
 » σκοπὸν ὁ λόγος νὰ ἐκταθῇ· ἐπιστρέφωμεν δὲ πάλιν εἰς τὸ
 » προκείμενον. Οἱ ὅσοι Ἱεράρχαι ἠγωνίζοντο πρὸς φωτισμὸν
 » τῶν ὁμογενῶν, τοὺς ὁποῖους ἡ βαρβαρότης τοῦ ἀλλοφύλου

» ἤρελε νὰ δικρατῇ πολιορκουμένους εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμα-
 » ρείας, καθὼς διὰ νυκτὸς ἐπολιόρκει τὴν Ἱερουσαλὴμ ὁ ἀλ-
 » λόφυλος τῶν Ἀσσυρίων στρατός (1).

» Τρίτον καὶ τελευταῖον ἠγωνίσθησαν κατὰ τῆς ἀπιστίας
 » παρηγοροῦντες διὰ τῆς πατρικῆς αὐτῶν ἀγάπης καὶ προμη-
 » θείας τοὺς πολλαχῶς τεβλιμμένους ὁμογενεῖς των. Ὅτε ἐ-
 » κείνητεν ὁ Δαβὶδ εἰς Ὀδολλάμ, συνήλθον, λέγει ἡ θεία
 » Γραφή, πρὸς αὐτὸν. πᾶς ἐν ἀνίγκῃ ὄν, καὶ πᾶς ὑπόχρεως
 » καὶ πᾶσα κατὰ τὸ νόμο ψυγῇ (2), ζητοῦντες παρηγορίαν,
 » ἄλλα καὶ ὡς ἐκάθησαν οἱ Ἱεράρχαι εἰς τὰς ἱεράς τῆς αὐτῶν
 » Αρχιερατεῖας καθέδρας, πόσοι, νομίζετε συνήγοντο πρὸς αὐ-
 » τοὺς καθ' ἐκάστην κατώδυνον, κατὰχρεοι, κατατεβλιμμένοι
 » καὶ στενάζοντες ὑπὸ τὸν βαρὺν τῆς ἀσεβοῦς ἐξουσίας ζυγόν,
 » τοὺς ὁποῖους πατρικῶς ἀνελάμβανον καὶ διέτρεφον, καὶ διέ-
 » σῴζον ἀπὸ κινδύνων πολλῶν καὶ ψυχικῶν καὶ σωματικῶν; Ὡς
 » σφιδῶδες καὶ πλατὺς ἐμπρησμὸς ἐχύνετο καὶ περιενέμετο
 » κύκλῳ τοὺς ὀρθοδόξους ἡ πατρικὴ καὶ διάπυρος ἀγάπη τοῦ
 » Πατριάρχου. Ὡς μέγας καὶ βαθύρροος ποταμὸς ἐπελάγιζε
 » λειοκρινούσας, καὶ μεγαλοπρεπῶς πλατυνομένη πρὸς πάντας
 » τοὺς δεομένους, ἡ ἱλαρὰ καὶ θαψιλὴς εὐεργεσία τοῦ τῆς Ἐ-
 » φέσου Μητροπολίτου. Ὡς αὖρα ζεφύρου δροσώδης, ἡ τοῦ
 » καλοῦ τῶν Νικημηδέων ποιμένος φιλάνθρωπίαι, κατεπράυνε
 » λιπαρῶς διαπερῶσα καὶ τὰς μάλιστα πεπικνωμένας ἀνάγ-
 » κας τῶν θλιβομένων. Πηγὴν καλλιρρόην ὠμοιάζειν ἡ φιλα-
 » δελφία τοῦ Ἀγγιχίου, ἥτις κελαρύζουσα ποτίζει τοὺς ὁ-
 » δίτας, καὶ δροσοβολεῖ τοὺς καυσουμένους, καὶ καταστολίζει
 » τὰς παρακειμένας πεδιάδας, διασπείρουσα χλόην εὐθαλή
 » καὶ καρποφόρον εὐθηνίαν. Οὕτως οἱ σεβάσιμοι Ἱεράρχαι
 » συνέτρεχον εἰς τε τὰς μερικὰς καὶ τὰς κοινὰς τῆς Ἐκκλη-
 » σίας ἀνάγκας. Δὲν εἶχον βέβαια τὴν ἀκτημοσύνην τῶν Ἀ-

(1) Α. Β. καὶ λ. εθ. 33.

(2) Α. Β. καὶ λ. κβ. 4-2.

» ποστόλων, ἀλλ' ἐμιμοῦντο τὴν ἐκείνων φιλοπτωχίαν· διότι,
 » πεπεισμένοι ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι καὶ τῶν ἱερῶν κτημάτων τα-
 » μίας, καθὼς καὶ τῶν λειτουργημάτων τῆς Πίστεως, ἐφυλάτ-
 » τοντο, καθ' ὅσον ἠδύναντο, μήποτε πάντῃ κοσμικῶς βεβή-
 » λώσωσι τὴν χρῆσιν τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ἁγιαστηρίου, καὶ
 » κάμωσι τὴν θείαν αὐτῶν διακονίαν ὑπηρετίν τῆς ἀδικίας.
 » Καὶ πρῶτον μὲν ἡγόραζον συνεχῶς παρὰ τῶν ἀπίστων
 » κάλλιστον ἐμπόρευμα, τὴν ἡσυχον τῆς Ἐκκλησίας κατὰ-
 » στασιν, καὶ τὴν, ὅσον τὸ δυνατόν, ἀπόλυτον ἄδειαν τῆς
 » συντηρήσεως τῶν θείων ναῶν, καὶ τῆς δημοσίου τῶν τελε-
 » τῶν ἱεροπραξίας. Ἐπειδὴ ὁ δημοβόρος τῆς Ἑλλάδος δυνά-
 » στης, θεωρῶν, καθὼς ἔλεγε, τὸν Πατριάρχην ὡς κεφαλὴν,
 » καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς ὡς παραστάτας τινὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ
 » ἔθνους, ἕνα μόνον εἶχε σκοπὸν, νὰ μεταχειρίζηται καὶ τὴν
 » θεοσέδειαν αὐτὴν ὄργανον ἀργυρολογίας, καὶ μέσον τοῦ
 » πτωχισμού τῶν Χριστιανῶν, ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον αὐτῶν
 » ἀειδουλείαν. Τοῦτον δὲ τὸν βαρὺν τῆς ἀσεβείας ἐκ τῆς εὐ-
 » σεβείας πορισμὸν ὑπέμενον μὲν γενναίως οἱ πολυπαθεῖς Ἑλ-
 » ληνες, ὡκονόμουν δὲ θεοφιλῶς καὶ οἱ Ἱεράρχαι, θυσιάζον-
 » τες τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν σωματικῶν, ὑπὲρ τῆς
 » πνευματικῆς ἐλευθερίας τοῦ σώματος τῶν πιστῶν. Πολλὰ
 » δὲ ἦσαν καλὰ καὶ μεγάλα τὰ βοηθήματα, τὰ ὅποια διε-
 » σκόρπιζον ἀφθόνως καὶ εἰς τοὺς κατὰ μέρος ὑπὸ τῆς ἀνο-
 » μίας πιεζομένους. Καὶ ἐδῶ πόσον μεγαλοπρεπὲς καὶ πανη-
 » γυρικὸν θέαμα παρίσταται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Ὡς λαμ-
 » προὶ τῶν ἀθλητικῶν καὶ μεγάλων κατορθωμάτων ζωγράφοι,
 » σεῖς μόνον δύνασθε νὰ ἐξικονίσητε καὶ τῶν ἡμετέρων Ἱεραρ-
 » χῶν τὰς ἀγαθουργίας, αἵτινες διακινδυνεύονται νὰ παρα-
 » σταθῶσιν ὑπὸ τῆς γλώσσης τῆς ἐμῆς ἀμυδρῶς καὶ ὄχι κατ'
 » ἀξίαν. Ἐλθετε, γράφετε· πολλὰ τῆς γραφικῆς σας τέχνης
 » ἡ δύναμις, πολλὰ δὲ καὶ λαμπρὰ καὶ τῆς ζωγραφίας τὰ ὑ-
 » ποκείμενα· βλέπετε, σχεδιάζετε! Ἐδῶ χῆραι σὺν ὀρφανοῖς

» διωκόμεναι ὑπὸ τῆς ἀκοιμήτου μάστιγος τῆς ἀσπλάχνου
 » φορολογίας καὶ τῆς ἐσχάτης πενίας, προσέρχονται μετὰ θα-
 » κρύων πρὸς τοὺς νέους Ἡλίας καὶ Ἐλισσαίους, δεικνύουσι
 » τὴν ἐκλείπουσαν αὐτῶν ἐλπίδα κατόπιν ἔχουσιν τὸν θάνα-
 » τον περικυκλοῦνθοντα, καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς πενιχρὰς
 » αὐτῶν κατοικίας προμηθευμέναι διαρκῆ τὴν ζωτροφίαν καὶ
 » τῆς παρούσης ἀνάγκης· τὴν ἀνακούφισιν. Ἐκεῖ πτωχοὶ παρ-
 » θένοι, κινδυνεύουσαι νὰ συρῶσιν ὑπὸ τῶν ἐνεδρευόντων ἀ-
 » πίστων εἰς τῆς ἀτιμίας τὸ βάραθρον, ἀνυψόνουσι τὰς χεῖρας
 » πρὸς οὐρανὸν ὁμολογοῦσαι ὅτι χρεωστοῦσι καὶ τὴν ἀγνείαν
 » καὶ τὴν νόμιμον αὐτῶν ὑπανδρείαν εἰς τὰ φιλελεήμονα
 » σπλάγχνα τῶν προστατῶν τῆς παρθενίας καὶ σωφροσύνης.
 » Ἀλλὰ δοξάζουσι τὸν Θεὸν πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐξερχό-
 » μενοι, ὡς ἄλλοι τινὲς Λάζαροι, ἐκ τῶν τάφων τῶν τυραννι-
 » κῶν φυλακῶν διὰ μεσιτείας τῶν χριστομιμητῶν Ἀρχιερέων
 » Βλέπετε δὲ πάλιν τὴν φιλάνθρωπον αὐτῶν δεξιάν, πῶς τρέ-
 » φει, καὶ ἐνδύει, καὶ διὰ χρηστῶν ἐλπίδων παρηγορεῖ τοὺς
 » ἀπομείνοντας εἰς τὰ δεσμοτήρια, τὰ ὅποια πάντοτε ἔστενο-
 » χωροῦντο ὑπὸ πλήθους ἀθῶων, ὅσους ἐφυλάκιζεν ἡ τῆς ἀνό-
 » μου δυναστείας πλεονεξία, τοὺς μὲν οἴκους ἐρημόνους, κα-
 » τοικίζουσα δὲ τὰς εἰρηκτὰς, ὡς ἐπόλιζε καὶ τὰς ἐρημίας ἐκ
 » τῶν συνεχῶς φυγαδευομένων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κατὰ τό-
 » πους ὑπὸ τῶν φιλοχρίστων Ἱεραρχῶν συσταθέντα νοσοκο-
 » μεῖα πολλοὶ θεραπευόμενοι νόσους ἄλλας τε παντοίας, καὶ
 » ὅσας ἔπαθον ὑπ' αὐτῶν πολλάκις καταπληγωθέντες τῶν ἀ-
 » σεβῶν, ἀνυψόνουσι τὰς τρεμούσας αὐτῶν χεῖρας εὐχόμενοι
 » πρὸς Θεὸν ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑγείας τῶν αἰτίων τῆς
 » αὐτῶν σωτηρίας. Πόσαι δὲ πάλιν εὐγενεῖς οἰκογένειαι ἡ-
 » σθάνθησαν κρυφίως τὸν εὐεργετικὸν αὐτῶν βραχίονα νὰ τὰς
 » ἀνεγείρῃ ἐκ τῆς πτώσεως τῆς πενίας. Πόσαι δὲ ψυχὰι βια-
 » ζόμεναι διὰ φόρους βαρυτάτους, ἡ πικρὰς συκοφαντίας, νὰ
 » ἐξομώσωσιν, ἡ καὶ μετανοοῦσαι ὑστερον διὰ τὴν ἐξώμωσιν,

» χρεωστοῦσι τὰ δραστήρια τῆς σωτηρίας φάρμακα εἰς τοῦ-
 » τους τοὺς ἀληθεῖς τῶν ψυχῶν ἐπισκόπους. Ταῦτα καὶ τοι-
 » αὐτὰ φαίνονται τὰ κατορθώματα τούτων τῶν ἀριστῶν
 » τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες ἡγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀνά-
 » ματοι καὶ ἀκούραστοι διὰ βίου. Μὴ γὰρ ὑπῆρξε ποτὲ τό-
 » σον ἐπικίνδυνος ἀνάγκη τοῦ πλησίον, ὥστε νὰ τρομάξῃ τὸν
 » ζῆλον τῆς αὐτῶν γενναιοφυίας; Ὑπῆρξε πτωχός; τίσον
 » ἐντροπαλός καὶ συνεσταλμένος, ὥστε νὰ λησθήσῃ τὴν ὀξύ-
 » δέρκειαν τῆς φιλάνθρωπίας αὐτῶν; Ὑπῆρξε πένις τίσον ἀ-
 » νικητής; τῆς ὁποίας νὰ μὴ χορτάσῃ τὴν χρεὶν ἢ πλουσιό-
 » δωρος αὐτῶν ἐλευθεριότης; Δὲν ἦσαν τὰ πλείστα τῶν ἰδί-
 » ων αὐτῶν εἰσοδήμάτων, τὰ αὐτὰ καὶ εἰσοδήματα τῶν ἐν-
 » δεῶν; Ἐφάνησαν αὐτῶν ποτὲ αἱ κατοικίαι, καθὼς τινῶν
 » μεγιστάνων παλάτια, δυσπρόσιτοι, καὶ σοβαροὶ, καὶ πρὸς
 » τοὺς δυστυχεῖς τεταρτισμένοι δι' ἀγρίων καὶ βαρβάρων θυ-
 » ρῶν; Δὲν ὁμοιάζον πάντοτε τὴν Στοάν τοῦ Σολομῶντος,
 » εἰς τὴν ὁποίαν προσήρχοντο πλήρη τῶν ἀσθενούντων, καὶ
 » πάραυτα κατὰ καιρὸν ἐπεφαίνετο τῆς αὐτῶν βεραπείας ὁ
 » ἄγγελος; Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ταμεῖά των δὲν ἦσαν ἀσύλα
 » πολλῶν πνήτων, εἰς τῶν ὁποίων τοὺς κύλπους ἐκρύπτε τῆς
 » εὐεργεσίας λησθάνουσα καὶ αὐτὴν τὴν ἀριστερὰν ἢ δεξιὰν τῆς
 » μετριοφροσύνης τῶν φιλοπτύχων Ἱεραρχῶν; Ὁ παντέφρων
 » καὶ ἀράκτες ὀφθαλμοὶ τοῦ Ὑψίστου Πατρὸς, σὺ μόνος εἶσαι
 » μάρτυς πολλῶν μυστικῶν αὐτῶν ἀγαθουργημάτων! Σὺ μόν-
 » ος ἐβλεπες πόσα φωτὸς ἔργα συνέθαπτον εὐλαβῶς εἰς τὸ
 » σεβασμίον σκότος τῆς χριστιανικῆς ταπεινοφροσύνης! Ναὶ
 » ἀδελφοί μου. Εὐηγγέτουν οἱ αἰδίδμοι μετ' ἐπιθυμίας μήτε
 » νὰ ἀνταποδοθῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ', ἂν ἦτο δυνατὸν, καὶ
 » νὰ ἐξαλειφθῶσιν αὐτῶν αἱ εὐεργεσίαι παντάπασιν ἐκ τῆς
 » μνήμης τῶν εὐεργετουμένων. Καὶ τώρα μοὶ φαίνεται ὅτι
 » βλέπω καὶ ἰλαρά των πρόσωπα σκυθρωπάζοντα διὰ τὴν σύν-
 » τομον τῶν εὐεργεσιῶν αὐτῶν διακήρυξιν. Παῦσε, φωνά-

» ζουσιν εἰς τῆς ψυχῆς μου τὰ ὄψα, μὴ ἀποκαλύπτῃς τὸν μου
 » στηριώδη τῆς μετριοφροσύνης πέπλον, ὑπὸ τον ὁποῖον ἀπε-
 » θέσαμεν τὰς χρεωστικὰς πρὸς τοὺς πλησίον ἀγαθουργίας, εἰ-
 » γόμενοι νὰ μὴ φανερωθῶσιν, εἰμή, ὅταν ὁ Χριστὸς φανε-
 » ρωθῇ ἢ ζωὴ ἡμῶν (1). Ἀλλὰ συγχωρήσατέ μοι, πολυσέβα-
 » στοι Ἱεράρχαι, ἂν εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις τοῦ γένους
 » μὲ βιάζῃ ἡ ἀλήθεια νὰ ἐκφράσω κεφαλαιωδῶς τὰ θεάρε-
 » στά σας ἔργα πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὁμογενῶν μου. Τὸ πῶς
 » τῶν ἀρετῶν σας, τὸ ὁποῖον ἐσκεπάσατε ὑπὸ τῆς μετριο-
 » φροσύνης; τὸ μέδιον, ἐπινεύσατε νὰ λάμψῃ καὶ μικρὸν ἐπὶ
 » τὴν λυχνίαν, πρὸς καταρτισμὸν καὶ παραμυθίαν τῶν διὰ τὸν
 » χωρισμὸν σας σκυθρωπαζόντων πατριωτῶν! Τοιοῦτον, ἀ-
 » γάπητοι, χρηστότητος καὶ φιλαδελφίας ἀείμνηστον παρά
 » δειγμα ὑπῆρξεν ἡ κοινωφελεστάτη ζωὴ τῶν Ἱεραρχῶν, οἵ-
 » τινες μὲν εἶχον γλυκυτάτην διὰ βίου φροντίδα, τὴν πρὸς
 » τὸν πλησίον εὐεργεσίαν. Καὶ αὐτοί, ὡς οἱ οὐδερκεστάτοι
 » ἀστοὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπου ἐβλεπον ἐξ ὕψους κάτω καί-
 » μενον πτώμα τῶν ἀδελφῶν των, ὁρμούσαν, ἐπετοῦσαν, ἐ-
 » πλητίζον, ὅχι νὰ τὸ κατασπαράξωσιν, ἀλλὰ νὰ τ' ἀνυ-
 » ψώσωσιν εἰς τὰ ὄρη τῆς σωτηρίας (2). Οὕτως ἡγωνίσθησαν
 » νὰ ἱατρεύωσιν, ἢ καὶ νὰ μετριάξωσι τὰς θλίψεις τῶν ὁμο-
 » φύλων. Οὕτω νὰ καταλάβωσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν διὰ τοῦ
 » ἱεροῦ τῆς παιδείας φωτός. Οὕτω νὰ μεταχειρίζωνται ἐπὶ
 » ὠρελείᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῶν ἀξίωμα, καὶ αὐ-
 » τὰς τὰς παρὰ τῆς ἀπιστίας τιμὰς, διαφυλάττοντες ἐξ αὐ-
 » τῶν ἀβλαβεῖς καὶ ἀλώβητους καὶ τοὺς λαοὺς, καὶ αὐτοὶ ἐ-
 » αὐτοὺς, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, Μὴ γί-
 » νου ἄπιστος.

(1) Β. Κορινθ. ε' 10.

(2) Ματθ. κδ. 28.

» δειγμα, μάλλον δὲ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ τοῦ Δεσπότη Χρί-
 » στοῦ, τὸν ὅποιον ἐσπούδασαν καὶ οἱ Ἱεράρχαι νὰ μιμηθῶσιν.
 » Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ Σωτὴρ καὶ Θεὸς σου, ἔλαβε δούλου
 » μορφὴν, συγχρύψας τὴν ἄπειρον δόξαν τῆς κτίσεως αὐτοῦ
 » Θεότητος, ἵνα σώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους ἐκ τῆς δουλείας τοῦ
 » ἐχθροῦ. Περιήρχετο συνετίζων τοὺς ἀσυνέτους καὶ διδάσκων
 » τὰ ῥήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς. Διεσκόρπιζε πανταχοῦ τὸν
 » πλοῦτον τῶν εὐεργεσιῶν του, πτωχεύσας καὶ ταπεινωθεὶς
 » διὰ τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν, ὁ ὑπερένδοξος καὶ πλούσιος
 » ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς. Καὶ σὺ, Χριστιανέ, παρομοίως χρε-
 » ωστεῖς νὰ μεταχειρίζηται καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς γνώσεις
 » καὶ τὰ πλοῦτη σου πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν σου. Εἰς
 » τὸν παρόντα μάλιστα κοινὸν τῆς εὐσεβείας κατὰ τῆς ἀπι-
 » στίας ἀγῶνα χρεωστεῖς καὶ σὺ νὰ δείξῃς ὅλην τὴν πίστε-
 » ὡς σου τὴν προθυμίαν. Ἄν ἐπαισχύνεσαι τὸν Σπαυρόν τοῦ
 » Χριστοῦ προτιμῶν νὰ ἀρέσῃς τοὺς ἀνθρώπους μάλλον παρά
 » τὸν Θεόν, καὶ πολλάκις ἀνέχεσαι, ἢ καὶ νοστιμεύσαι ἀκούων
 » ὕβρεις μὲν καὶ καταλαλιάς κατὰ τῶν ἀθῶων σου ἀδελφῶν,
 » μυκτηρισμοὺς δὲ κατὰ τῆς μητρὸς σου τῆς Ἐκκλησίας, καὶ
 » κατ' αὐτῆς τῆς ἀγίας σου Πίστews βλασφημίας, παρ' ἀνθρώ-
 » πων λοιμῶν καὶ κακοήθων καὶ πονηρῶν, καὶ δὲν φεύγεις ἀ-
 » μεταστρέπτως συμφράσσων τὰς ἀκοάς σου, καὶ δὲν νουθε-
 » τεῖς, ὅταν δύνασαι τοὺς ἀπλουστέρους, καὶ δὲν στηρίζεις
 » τοὺς κλονουμένους, εἶσαι ἄπιστος. Ἄν θυσιάσεις τὸ κοινὸν
 » ὄφελος εἰς τὴν ἰδίαν σου φιληδονίαν καὶ ματαιοδοξίαν, καὶ τῶν
 » ἄλλων τῶν μωρῶν ἢ κακούργων σου παθῶν τὴν εὐχαρίστη-
 » σιν, καὶ δὲν συναγωνίζεσαι καθ' ὅλας τὰς δυνάμεις σου πρὸς
 » σωτηρίαν τῆς διωκομένης Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν ἂν δὲν
 » σώζεις, ὅταν δύνασαι, ἢ εἰς τὸ πλοῖόν σου, ἢ ἄλλως ὅπως
 » δυνήθῃς τοὺς ζητοῦντας καταφύγιον ὁμογενεῖς σου, ἀλλὰ διὰ
 » φιλαργυρίαν ἢ ὀκνηρίαν τοὺς ἐγκαταλίπεις νὰ γίνωνται θύ-
 » ματα τῆς τυραννικῆς ὁμότητος, ἢ πάλιν ἂν τοὺς γυμνῶνεις,

» ἐν ᾧ τοὺς σώζεις, ἀγοράζων παρὰ τιμὴν εἴτι ἔχουσι νὰ
 » τραφῶσιν οἱ ταλαίπωροι, εἶσαι ἄπιστος. Κἂν ἄλλως δια-
 » φυγόντας, βλέπεις αὐτοὺς εἰς τὴν ξενιτείαν πεινῶντας, ἀοί-
 » κους, γυμνητεύοντας, καὶ ἀντὶ νὰ τοὺς βοηθήσῃς, θεωρεῖς
 » αὐτοὺς μακρόθεν ἀδάκρυτον ἔχων ὄμμα, καὶ ψυχὴν ἀνελετή-
 » μονα, καὶ σπλάγχνα σιδηρᾶ, εἶσαι ἄπιστος. Ἄν, τέλος,
 » ὡς ἀκούεται περίτινων, ἐμπορεύεσαι καὶ τὴν πάγκοινων θλί-
 » ψιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος, καὶ πέμπεις εἰς τυραν-
 » νικούς λιμένας πλοῖα φέροντα πολεμικὰ ἐφόδια, πρὸς κέρ-
 » δους ἀπόλαυσιν καὶ πλούτου πορισμὸν, τοιοῦτον καὶ τοσοῦ-
 » τον ἄνομον, ἀνόσιον, μικρὸν, θεοσυγέστατον, εἶσαι ἄπιστος.
 » Καὶ εἶσαι ἄπιστος, ὅχι καθὼς ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς, ὅστις
 » μετεχειρίσθη τὴν ἀπιστίαν μέσον ἐνεργὸν πρὸς πληροφάν
 » τῆς ζεύσεως αὐτοῦ πίστεως, ἀλλὰ καθὼς ὁ ἀχρεῖτος ἐκεῖνος
 » δοῦλος, ὅστις νομίζων καλὴν πρὸς τρυφὰς ἐρημίαν τὴν ἀ-
 » πουσίαν τοῦ ἰδίου κυρίου, καταθλίβει καὶ καταφρονεῖ τοὺς
 » συνδούλους, ἀτακτῶν καὶ καθυβρίζων διὰ τῶν πράξεων εἰς
 » τὴν οἰκίαν ἐκείνου, τὸν ὅποιον ὀνομάζει κύριον ἑαυτοῦ καὶ
 » δεσπότην. Ἀλλὰ τοῦ τοιοῦτου κακοῦ δούλου γνωρίζετε,
 » Χριστιανοί, καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν. Ἐξαίφνης εἰς μίαν ἡμέραν
 » εἰς μίαν ὥραν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς δὲν προβλέπει μαινόμενος
 » εἰς τῶν ἀνομημάτων αὐτοῦ τὴν μέτην, ἐξαστράπτει κατὰ
 » τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ἡ φοβερὰ τοῦ Κυρίου παρουσία καὶ ἡ παρ'
 » αὐτοῦ ἐκδίκησις. Ἡξεῖ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡ-
 » μέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ δι-
 » λοτομήσει αἰτῶν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκρι-
 » τῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀ-
 » δόντων. (1) Χριστιανοί, ἂς φύγωμεν ἕκαστος τὴν τοιαύτην
 » ποινήν μετὰ τῶν ἔργων τῆς ἀπιστίας, κατὰ τῆς ὁποίας ἡ

(1) Ματθ. κβ. 48—51.

» κούσατε ἤδη πόσον γενναίως ἠγωνίσθησαν οἱ ἱεράρχαι μετὰ
» τοῦ Πατριάρχου καὶ ἀνανεώσαντες τὴν προσοχὴν, ἔλθετε
» νὰ ἴδωμεν εἰς τὸ ὕστερον μέρος τοῦ λόγου, πῶς καὶ ἐθυ-
» σιάσθησαν ὑπὲρ τῆς πίστεως οἱ μακάριοι.

» § κα'. "Ὅτε ὁ θεὸς Παῦλος ἐγκαθίδιονε τὸν Ἀπόστολον
» Τιμόθεον εἰς τὰς κακοπαθείας τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγμα-
» τος, Τέκνον μου, ἔγραφε πρὸς αὐτόν, ὡς καλὸς τῇ: πίστε-
» ως στρατιώτης, συγκακοπάθησον μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ
» Χριστοῦ. Θέλεις ἀπαντήσαι καταδρομὰς πολλὰς καὶ βα-
» ρείας ἐκ τῶν ἀπίστων, καὶ ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς
» ἀσθενείας τῆς σαρκός· ἀλλ' ὑπόμενε γενναίως· διότι τὸ χά-
» ρισμα τῆς ἡμετέρας ἀποστολῆς, δὲν εἶναι πνεῦμα φόβου καὶ
» δουλείας, ἀλλὰ δυνάμειος, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονι-
» σμοῦ (1) Ἰδοὺ, ἀδελφοί μου, πῶς διέγραψεν ὁ Ἀπόστολος
» τὴν γενναϊότητα τῶν ἀληθινῶν Ἐπισκόπων, ἐν οἷς καὶ ὁ
» Πατριάρχης καὶ οἱ τούτου σύναθλοι ἱεράρχαι, μετ' ἧς ὑπέ-
» μειναν καὶ οὗτοι τὰς καταδρομὰς τοῦ Εὐαγγελίου, ὥστε
» νὰ δείξωσι τὴν ἀνυπόκριτον αὐτῶν πίστιν κατὰ τὴν δε-
» σποτικὴν ἐντολήν, μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Τὸ
» πνεῦμα τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερουσλήμ· τοὺς ἐνίσχυσε νὰ θυ-
» σιασθῶσι τριπλῶς· πρῶτον, διὰ τῆς ὑπομονῆς· μετ' ἧς ὑπέ-
» φερον τοῦ κόσμου τοὺς διωγμούς· δεύτερον, διὰ τοῦ σω-
» φρονισμοῦ τῆς περὶ τὰ ἴδια σφάλματα μετανοίας· τρίτην,
» διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου, τὸν ὅποιον ἐδέχθησαν γεν-
» ναίως δι' ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀποτελέ-
» σματα τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐνοικήσαντος πνεύματος τῆς δυνάμε-
» ως, τοῦ σωφρονισμοῦ, τῆς ἀγάπης. Ἄς θεωρήσωμεν συν-
» τόμως καθ' ἕκαστον τῶν τριῶν χωριστά.

» Καὶ πρῶτον ἐθυσιάσθησαν εἰς τοὺς διωγμούς ὄσους

(1) Β. Τιμ. α. 7 8 καὶ 5, 3.

» ἔπαθον πολλάκις ὑπὸ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀπίστων. Ὅλι-
» γα παραδείγματα τῆς πολυπαθοῦς αὐτῶν ζωῆς ἐξαρκούσι
» πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου μας· ἐνθυμήθητε δὲ πρῶτας τὰς
» καταδρομὰς τοῦ Πατριάρχου. Μόλις ἐρρίξωσε τὰ τρόπαια
» πολλῶν κατορθωμάτων εἰς τὴν πρώτην Πατριαρχεῖαν, μό-
» λης πραΰνας πολλοὺς καὶ βαρεῖς χειμῶνας, ἐπέφερε γαλή-
» νην εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εὐθύς ὁ φθόνος ἡ
» ζήλος μὴ κατ' ἐπίγνωσιν, καὶ πρὸ πάντων ἡ τὰ πάντα σκευω-
» ρούσα καὶ τεκταίνουσα, ἡ συγκυκῶσα καὶ καταναγκάζου-
» σα δυναστεία τῆς ἀσεθείας, ἐξορίζουσιν αὐτόν ἀτίμως ἐκ
» τῆς καθέδρας τῆς Οἰκουμενικῆς εἰς τὴν ἀφανῆ τοῦ Ἀθω-
» νος ἡσυχίαν. Ἡσυχίαν λέγω· λανθάνουμαι. Καὶ ἐκεῖ ἐπάτη-
» σε τῶν θλίψεων τὰς τριβόλους καὶ τὰς ἀκάνθας. Τὸ πι-
» κρὸν φυτὸν τῶν πειρασμῶν βλαστάνει πανταχοῦ, καὶ εἰς
» αὐτὰς πολλάκις τὰς ἀπωκισμένας ἐσχατίας, καὶ εἰς αὐ-
» τὰ τὰ ἱερώτατα τῆς μοναξίας ἄσυλα· διότι τὰ πάθη στρα-
» τοπεδεύουσιν ἀχώριστα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου,
» καὶ πάντοτε πανταχοῦ τὸν συνοδεύουσι, καὶ συγκατοικοῦσι
» μετ' αὐτοῦ. Ὅθεν καὶ ἡ ἄλλως ἱερὰ καὶ σεβασμία ζωὴ τῶν
» ἡσυχαστῶν ἔχει καὶ αὐτὴ τοὺς ἰδίους αὐτῆς πειρασμούς,
» οἵτινες ἐτάρασσον ἐνίοτε καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Πατριάρχου·
» ἀλλ' ὁ Γρηγόριος μετεχειρίζετο καὶ τούτους ὡς ἀκόντας τῆς
» ἀρετῆς. Μερίζων τὸν καιρὸν εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν
» μελέτην τῶν θείων Γραφῶν, καὶ τὴν συγγραφὴν τῶν ψυ-
» χωφελῶν αὐτοῦ συνταγμάτων, δὲν παρέβλεπεν οὐδὲ τὴν
» ὠφέλειαν τῶν συνασκητῶν· ἀλλὰ διδάσκων αὐτοὺς καὶ
» λόγῳ καὶ ἔργῳ τὴν νίκην τὴν κατὰ τῶν παθῶν, ἐπρόσφε-
» ρεν εἰς τὸν θεὸν θυσίαν εὐπρόσδεκτον τὴν ὑπομονὴν του.
» Μετ' ὀλίγον ἐπανέρχεται τὸ δεύτερον εἰς τὴν Πατριαρχεῖαν,
» θερμὸς καὶ ἀμνησίκακος ζηλωτής. Ἀναλαβὼν τὴν ποιμαν-
» τικὴν αὐτοῦ ράβδον, ὡς Μωϋσῆς, τὴν μεταχειρίσθη νὰ

» συμπνίγη μὲν ἀφανῶς τὰ στρατηγήματα τῆς Φαραωνικῆς
 » δυναστείας εἰς τῶν αὐτοῦ θεοφιλῶν ιδρώτων καὶ δακρύων
 » τὰ ρεῖθρα, νὰ ποιμαίνῃ δὲ τοὺς λαοὺς ὡς λογικὰ πρόβατα,
 » μηδέποτε τιμωρῶν τοὺς προτυγχάνοντας γογγυστάς, ἀλλ'
 » ἐξάγων ὕδωρ ἐκ πέτρας πρὸς ὠφέλειαν καὶ τῶν γογγυστῶν.
 » Καὶ ὁμῶς ποῖος τις, νομίζετε, ὅτι ἀπέβη καὶ τούτων αὐ-
 » τοῦ τῶν δευτέρων πατριαρχικῶν ἀγώνων ὁ στέφανος; Δευ-
 » τέρα πάλιν ἐξορία καὶ ἐξορία δεινὴ, καὶ κίνδυνον ἐπαπει-
 » λούσα θανάτου, ἐκ τοῦ ὁποῖου μόλις τὸν ἐξήρπασαν πολλοὶ
 » μεσιτεῖαι καὶ προσφοραὶ καὶ δεήσεις τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε
 » νὰ ἀπέλθῃ πάλιν νὰ πυρωθῇ, ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον, εἰς
 » τοὺς ἀγῶνας τῆς ἡσυχίας καὶ κακουχίας τῶν Μοναστῶν.
 » Ἐπαράγαγε Γρηγόριε, εἶπε καὶ τότε ὁ ἐπιστάτης τῶν
 » ψυχῶν πρὸς τὸν Πατριάρχην, καθὼς ποτε πρὸς τὸν Ἀπό-
 » στολον Πέτρον, Ἐπαράγαγε εἰς τὸ βάθος (1). Ἀπελθε πάλιν
 » εἰς τὸ βάθος τῆς ἡσυχίας. Ὑπαγε πρὸς τὰ ἐνδότερα
 » τοῦ Ἀθῶνος, νὰ ζωγήσῃς ἐκεῖ ἄλλας ψυχὰς εἰς τῆς σωτη-
 » ρίας τὸ δίκτυον. Ἐπαράγαγε, Γρηγόριε εἰς τὸ βάθος, ὅθεν
 » πάλιν μέλλεις νὰ ἐπιστρέψῃς τὸ τρίτον εἰς τὴν Πατριαρ-
 » χεῖν σου, γέρων ὡς ὁ Πέτρος, ὡς ὁ Πέτρος βεβαστανισμένος
 » κήρυξ τῆς ἀληθείας, καὶ νὰ τελειώσῃς τὴν θυσίαν σου διὰ
 » θανάτου μαρτυρικοῦ.

» Ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτερεῖς τὰς χεῖρας σου, καὶ ἄλλος
 » σὲ ζώσει καὶ αἰσεί ὅπου οὐ θέλεις (2).

» Ἀς ἔλθωμεν καὶ εἰς τοὺς διωγμοὺς καὶ κινδύνους τοῦ
 » τῆς Ἐφέσου Μητροπολίτου. Ἐξ οἰκίας ὧν ἐπιφανοῦς καὶ
 » γένους ἐπιστήμου, ὡς ὁ ἐπιστήθιος καὶ ἡγαπημένος Μαθητὴς,
 » ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ πολλάκις

(1) Δευκ. γ. 4.

(2) Ἰωάν. κα. 18.

» διὰ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἐδιώχθη, κατὰ τὸν ἡγαπημένον
 » Μαθητὴν. Εἰς τὴν Ἐφῆσον ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης ἐληθάσθη
 » ὑπὸ τῶν εἰδωλομανούντων διὰ τὸν Χριστὸν ἀλλ' ἡ θανά-
 » σιμος πετροβολία, κατὰ θεῖαν δύνανται, ἐξηλέγχθη ἀπρα-
 » κτος καὶ ματαία. Εἰς τὴν Λάρισσαν ὁ Ἀποστολικὸς Διονύ-
 » σιος ἐτουφεκίσθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς εὐσεβείας διὰ τὴν
 » ἐκεῖ νεοπαγῇ Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ τὸ θανατηφό-
 » ρον βόλιον κατέπεσε κωρὸν καὶ ἀνενέργητον· Φαρμάκου θα-
 » νασίμου πόσιν διέλυσε δυνάμει τῆς πίστεως ὁ θεὸς Εὐαγ-
 » γελιστῆς καὶ ἀπέδειξε τὸ δηλητήριον ἀνώδυνον καὶ ἀβλα-
 » βές· φάρμακον ὀλέθριον ἐποτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ ὁ
 » ζῆλωτής τῆς Πίστεως Ἀρχιερεὺς· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐκ θείας
 » δυνάμεως διεσώθη ἄνσος καὶ ἀβλαβής. Πολλοὺς πλάνους
 » ἀντιχρίστους ἀπῆντησε καὶ ἐξήλεγχεν ὁ Ἀπόστολος Ἰωάν-
 » νης εἰς τοὺς τόπους τῆς αὐτοῦ Ἀρχιερατείας. Ἐξώρισαν τὸν
 » Ἀπόστολον Ἰωάννην ἐκ τῆς Ἐφέσου εἰς τὴν Πάτμον, ὅπου
 » εὔρε θλίψεις καὶ ταλαιπωρίας, καὶ νέους τοῦ κηρύγματος ἁ-
 » θλούς ὁ ἡγαπημένος Μαθητὴς· ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Διονύσιος ἐκ
 » τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ τελευταῖον εἰς τὴν Ἐφῆσον
 » περιέτυχε σατράπην ὠμὸν καὶ βαρὺν, καὶ πολλοὺς τῆς ποι-
 » μαντορίας κινδύνους, ὡς μιμητῆς τοῦ ἡγαπημένου Μαθητοῦ.
 » Ἐπανῆλθεν ὁ ἐπιστήθιος εἰς τὴν Ἐφῆσον, τὴν πρώτην αὐ-
 » τοῦ Ἐκκλησίαν, ὅπως εὔρη τὸ τέλος τῶν ἀγώνων, τῶν
 » ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Πίστεως· ἐπανῆλθε καὶ ὁ ὁπαδὸς
 » τοῦ ἐπιστηθίου ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου εἰς τὴν ἐν
 » Κωνσταντινουπόλει Σύνοδον, ὅπως τελειώσῃ τὴν ἐναγώνιον
 » αὐτοῦ ζῶν θυσιασθεὶς ὑπὲρ τῆς πίστεως. Τί συμπεραίνετε,
 » ἀδελφοί μου, θεωροῦντες ταύτας τὰς ὁμοιότητας; Ἄρα γε
 » δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ ἡμεῖς περὶ τοῦ Ἀρχιερέως
 » τῆς Ἐφέσου, ὅτι ἔλεγον περὶ τοῦ ἀρχαίου προκατόχου του,
 » καὶ πρώτου τῆς Ἐφέσου Ἀποστόλου καὶ ποιμένος, οἱ τότε

» ἀδελφοί, ὅτι ὁ Μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει ⁽¹⁾; Κα-
 » τὰ τὴν γνώμην τῶν πλειοτέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὁ
 » Ἀπόστολος Ἰωάννης ἀπέθανε σωματικῶς· καὶ ὁ πρὸς τὸν
 » Πέτρον λόγος τοῦ Σωτῆρος ἐκεῖνος, ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν,
 » ἕως ἔρχωμαι, εἰ πρὸς σέ; ἐσήμαινεν ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἔ-
 » μελλε νὰ μένῃ ζῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἕως νὰ ἐπέλθῃ ἡ θεία ὁρ-
 » γὴ κατὰ τῶν Χριστοκτόνων Ἰουδαίων (καὶ τοῦτο σημαίνει
 » τὸ, ἕως ἔρχωμαι), τὴν ὁποίαν ἐπελθοῦσαν, τέλος εἰς τὴν
 » ἐπὶ Τίτου ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἶδεν ἐπὶ ζῶν ὁ Ἀπό-
 » στολος, καὶ ὕστερον ἀπέθανεν. Ἀπέθανε καὶ ὁ ἱερεὺς Διο-
 » σιος, ἂν καὶ πρὶν ἰδῇ τῶν νέων σταυρωτῶν τὴν καταστρο-
 » φήν· ἀλλ' ὅμως ζῇ καὶ ὁ Διονύσιος μετὰ τοῦ Ἰωάννου καὶ
 » τῶν ἄλλων Ἀποστόλων εἰς τοὺς κλύπους τῆς ἀθανάτου
 » ζωῆς. Καὶ αὐτὸς, καὶ καὶ αὐτὸς, ὡς καὶ ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος
 » οὐκ ἀποθνήσκει.

» Τοιοῦτοι τινὲς ὑπῆρξαν οἱ διωγμοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἀρ-
 » χιερέων, τοῦ τῆς Νικομηδείας καὶ τοῦ τῆς Ἀγχιάλου. Παρ'
 » ὀλίγον ἐξεσχίσθη ὁ πρῶτος εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ ὄχλου,
 » σπεύδων νὰ εἰρηνεύσῃ δύο διαφερομένους φατρίες. Ἐλιθοβο-
 » λήθη, ὡς ὁ θεὸς Μάρκος, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὑπὸ τῶν
 » ἀπίστων, θέλων νὰ ἀνοικοδομήσῃ παλαιὰν Ἐκκλησίαν, ἔ-
 » τυραννήθη δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς ἔχων καὶ αὐτὸς, ὡς ὁ
 » Παῦλος, ἀχώριστον μάστιγα, ἄλλον ἄγγελον Σατάν, τὴν
 » ἀδιάλειπτον καὶ σύντροφον τοῦ σώματος καχεξίαν. Ἐβασα-
 » νίσθη περισσότερον τὸ φιλάσθενον αὐτοῦ σαρκίον εἰς μίαν
 » τῆς Νικομηδείας ἐσχατιάν ὑπὸ μακρᾶς καὶ βαρέας νόσου,
 » καὶ τέλος, ἐπιστρέψεν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνο-
 » δον ἀσθενῆς, ὥστε νὰ τελειωθῇ καὶ εἰς αὐτὸν ἐν ἀσθενείᾳ
 » ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ ⁽²⁾, Ὁ δὲ ποιμὴν τῆς Ἀγχιά-

(1) Ἰωάν. κ. 23.

(2) Β. Κορινθ. ια. 9.

» λου, χειροτονήθη τὸ πρῶτον Φιλιππουπόλεως, ἐξεβλήθη
 » ληστρικῶς διὰ προσταγῆς τυραννικῆς. Παρ' ὀλίγον ἐκινδύ-
 » νευσε καὶ νὰ ἐξαριθμῇ ἀπολογούμενος περὶ τῆς νομιμότητος
 » τῆς αὐτοῦ ἐκλογῆς. Ζήσας δὲ μετὰ ταῦτα ἐν σκότει καὶ ἐν
 » γωνίᾳ, προχειρίζεται τέλος ἀρχιερεὺς τῆς Ἀγχιάλου ἀλ-
 » λὰ καὶ αὐτοῦ περιπίπτει εἰς φόβους καὶ δυσκολίας, ἀπαντᾷ
 » ληστῶν ἐνέδρας καθ' ὁδὸν, εὗρίσκει μέγαν ἐχθρὸν τὸν Το-
 » πάρχην τῆς Ἐπαρχίας, ὅστις προσκαλέσας αὐτὸν μετὰ ἀτι-
 » μίας, ὡς πάλαι ποτὲ τοὺς Ἀποστόλους τὸ τῶν Ἰουδαίων
 » Συνέδριον, τὸν ἐπέπληξε καὶ τὸν ὕβρισε, καὶ μόνον ὅσον δὲν
 » τὸν ἔδειρε, διότι δὲν ἐπροσφερεν εἰς αὐτὸν μέγαρα καὶ πο-
 » λύτιμα δῶρα. Πόσας δὲ καὶ ἄλλας θλίψεις ἀπήντησε καὶ
 » αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἱεράρχαι καὶ παρὰ τῶν ἀπίστων, καὶ
 » τῶν ὀλιγοπίστων καὶ ψευδαδελφῶν κατοίκων τῶν τυραν-
 » νουμένων τόπων τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἐπισκοπῆς; Κιν-
 » δύνους θαλάσσης καὶ ποταμῶν, κινδύνους ληστῶν, κιν-
 » δύνους ἐξ ἐθνῶν, κινδύνους ἐκ γένους, κινδύνους ἐν ψευδα-
 » δέλφοις ⁽¹⁾ Τοιοιυτοτρόπως ἐθυσιάζον τὴν ζωὴν διὰ τῆς περὶ
 » τοὺς διωγμοὺς ὑπομονῆς κράζοντες πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τοῦ
 » προφήτου Δαβὶδ. "Ἐνεκά σου θανατούμεθα· ἐνεκά σου διὰ σέ
 » Χριστέ βασιλεῦ, διὰ σέ ἀμώμητε πίστις, διὰ σέ πανσέβα-
 » στε Ἐκκλησία καὶ θυσιαζόμεθα συχνὰ καθ' ἑκάστην ἡμέ-
 » ραν τῆς ζωῆς ἡμῶν. "Ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν
 » ἡμέραν ⁽²⁾. Ποῦ εἶσθε τῶρα, ὅσοι σπουδάζετε τὴν μυ-
 » στηριώδη τέχνην τοῦ κόσμου, νὰ τρυγᾶτε μόνα τὰ βόδια,
 » καὶ νὰ φεύγητε τὰς ἀκάνθας; ὅσοι ζητεῖτε μόνον τὰς τοῦ
 » βίου ἡδονάς, ἀγανακτεῖτε δὲ πρὸς τοὺς κόπους καὶ τοὺς
 » ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς; Ἐλθετε μάθετε καὶ παρὰ τῶν ὁσίων

(1) Β Κορινθ ια 26

(2) Ψαλμ. μγ 23

» τούτων Ἀρχιερέων, ὅτι οὐδεμία τάξις ἀνθρώπων δὲν εἶναι
 » δακρύων ἄγευστος εἰς τὴν γῆν. Ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα ἐ-
 » χουσιν, ὡς ἄλλους σταυροὺς, τὰς θλίψεις, τοὺς πόνους,
 » τοὺς φόβους τὰς καταδρομὰς, τὰς ποικίλας καὶ πολυειδεῖς
 » αὐτῶν βασάνους. Ταύτας ὁ χριστιανὸς χρεωστεῖ νὰ φέρῃ
 » γενναίως, ἐκπληρῶν τὰς ἐντολὰς τοῦ ἐσταυρωμένου Σωτῆ-
 » ρος, καὶ τρέχων δι' ὑπομονῆς τὸν παρακείμενον ἀγῶνα ⁽¹⁾.
 » διὰ ταύτης τῆς ἀνηρρικῆς καὶ ἀκανθώδους ὁδοῦ, διὰ
 » ταύτης τῆς στενῆς πύλης νὰ βιάζεται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν
 » βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ⁽²⁾.

» Εἰς ταύτην τὴν θυσίαν τῆς ὑπομονῆς ἔπρεπεν, ἀδελφοί μου,
 » νὰ προσθέσωσιν οἱ ἱεράρχαι καὶ ἄλλην ἀναγκαίαν θυσίαν,
 » λέγω δὲ τὴν τῆς μετανοίας. Κακουχούμενοι παρ' ἄλλων ἀ-
 » δίκων δικωτῶν ἔπρεπε νὰ γίνωσι καὶ αὐτοὶ ἐαυτῶν δίκαιοι
 » διώκται πρὸς σωτηρίαν καὶ ἐαυτῶν καὶ τοῦ σώματος τῶν
 » πιστῶν. Ἐπειδὴ, μὴ νομίσαιτε, ὅτι θέλω νὰ σᾶς παραστή-
 » σω τοὺς ἱεράρχας ὡς τελείας ἀρετῆς ἀκηλίδωτα πρῶτότυπα,
 » διὰ τοῦτο τάχα θαυμαστοὺς διότι δὲν ὁμοιάζουσιν κανένα!
 » Οὐαὶ εἰς ἐμέ, ἐὰν θελήσω νὰ ψευθῶ τοιοῦτοτρόπως ἔμπρο-
 » σθεν τῆς εὐσεβείας τοσούτων μαρτύρων καὶ τῶν ἄλλων τῶν
 » πιστῶν, οἵτινες συνήλθετε νὰ ἀκούσητε τὰ ῥήματα τῆς αἰ-
 » ῶνίου ζωῆς ἔμπροσθεν τέλους τῆς σεβασμίας κόνεως αὐτοῦ
 » τοῦ ἀσίδιμου Πατριάρχου, οὗτινος καὶ τῶν λοιπῶν ἱεραρχῶν
 » αἱ ἄγαι ψυχαὶ μὲ ἀκούουσιν ἄνωθεν ἐκ τῆς χώρας τῆς ἀλη-
 » θείας ἅπασι μὴ μοι γένοιτο πώποτε τοσαύτη πλάνη γλῶσ-
 » σης, ὥστε νὰ βεβηλώσῃ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ νὰ
 » σμίξῃ τὰς ἱεράς καὶ θρηνώδεις ῥῆδὰς τῆς νέας Σιών, μετὰ
 » τῶν ἀνιέρων ἐπ' ὁδῶν τοῦ ψεύδους τῆς Βαβυλῶνος! Ὅχι βε-

(1) Ἐβρ. ιβ. 1—3.

(2) Ματθ. ζ. 14.

» θαια, δὲν ἦσαν οἱ ἱεράρχαι πανάρατοι καὶ ἀνεγκλήτοι καὶ
 » ἀμώμητοι. Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν; Ἀνίσως ὁ θεὸς Παῦλος
 » μᾶς βεβαιώνει ὅτι ὁ νόμος καθίστησιν Ἀρχιερεῖς ἔχοντας
 » ἀσθένειαν, καὶ ὅτι Ἀρχιερεὺς χρεωστεῖ νὰ προσφέρει τὴν
 » θυσίαν, ὅχι μόνον ὑπὲρ τῶν ἀγνοημάτων τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ
 » καὶ ὑπὲρ τῶν ἐαυτοῦ ἁμαρτημάτων ⁽¹⁾. ἀνίσως ὁ θεὸς Ἰ-
 » ωάννης ἀποτεινόμενος εἰς ὅλον τὸ σῶμα τῶν πιστῶν, μᾶς
 » πληροφορεῖ, ὅτι πλανῶμεν ἐαυτοὺς ἂν εἴπωμεν ὅτι δὲν ἐ-
 » χῶμεν ἁμαρτίαν ⁽²⁾. ἀνίσως τὸ θεῖον Πνεῦμα μᾶς πληροφο-
 » ρεῖ ὅτι οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, οὐδ' ἂν μίαν ἡμέραν
 » ζήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ, ὅτι, κἂν ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους φαί-
 » νηται τις χιόνος καθαρώτερος, ἄλλ' ὅμως ἐνώπιον τοῦ μύ-
 » νου καθαρῶ Θεοῦ παρίσταται βεβημένος ἱκανῶς τὴν βα-
 » ρὴν τῶν μολυσμάτων τῆς ἁμαρτίας. ⁽³⁾ Πῶς λοιπὸν ἡδύ-
 » νατο ὅτε Πατριάρχης καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς νὰ βιώσωσιν ἀμώ-
 » λυντοι, φοροῦντες καὶ αὐτοὶ τοὺς δερματίνους χιτῶνας τῆς
 » κοινῆς ἀσθενείας; Ἐπειτα, εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς τοῦτον αἰ-
 » ῶνα, ὁπότε πανταχοῦ ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν ἐψυχράνθη,
 » καὶ θριαμβεῖ πολλὴ τῶν ἡθῶν ἡ διαφθορὰ πρῶτον εἰς
 » τοὺς λαϊκοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκλέγονται καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ,
 » τὸ μέγιστον, εἰς ἀντίχριστον διοίκησιν, ὅπου τὰ καθήκοντα
 » τῆς ἱερωσύνης καταφρονοῦνται ὡς ἔθιμα κοινὰ, καὶ ὁ θεὸς
 » νόμος σύρεται πολλάκις δέσμιος, φορῶν τὰς βαρεῖας ἀλύ-
 » σεις τῆς τυραννίας, εἰς τοιαύτας λέγω περιστάσεις δὲν εἶναι
 » παράξενοι, ἂν καὶ οἱ ἐνάρετοι ἱεράρχαι παρεξέτρεποντο
 » τοῦ ὀρθοῦ, καὶ περιέπιπτον εἰς ἐκούσια ἢ ἀκούσια πλημμε-
 » λήματα. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἀξιολύμητοι, καθότι ἐσπούδα-

(1) Ἐβρ. ζ. 22. 28.

(2) Α. Ἰωάν. α. 8.

(3) Ἰωάν. θ. 30.

» ζον νὰ τὰ θεραπεύσωσιν, προσφέροντες εἰς τὸν Θεὸν τὴν θυ-
 » σίαν τῆς μετανοίας, καὶ πάντοτε μὲν ἐξομολογούμενοι πρὸς
 » Κύριον κατ' ἰδίαν, πολλάκις δὲ καὶ δημοσίως ἐξαγορεύον-
 » τες τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν. Τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγέ-
 » λω, ἐφώνων ὡς ὁ προφήτης, καὶ μεριμνήσω καθ' ἐκάστην
 » ἡμέραν τῆς ἁμαρτίας μου (1).

» Ἀοίδιμε Πατριάρχᾳ, ἡ Σύνωνη ἐστὶ μάρτυς τῆς προθύ-
 » μου σου καὶ πανηγυρικῆς μετανοίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐξήλει-
 » ψας τὴν μεταξὺ σου καὶ τοῦ ποιμνίου σου συμβῆσαν ἄδικον
 » διαμαχίαν. Μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ἐθεράπευσας καὶ ἄλ-
 » λας τινὰς ἐξ ἀσθενείας συμβῆσας πρὸς ἄλλους διαφοράς,
 » καὶ πᾶν ὅ,τι ἐμόλυνε τὴν συνειδήσιν σου, ἐξελέγχων σεαυ-
 » τὸν, καὶ καταδικάζων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καθὼς ὁ Προφη-
 » τὰν, εἰς τὰς πρυτάνεις, τουτέστι πρῶτον καὶ σύγκλητον,
 » καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνατελλούσης εἰς τὴν ψυχὴν
 » σου πικρᾶς βοτάνης τῆς ἀνομίας. Καὶ σοῦ δὲ τοὺς ἰσχυροὺς
 » ὀφθαλμοὺς, ὦ Ποιμὴν τῶν Ἑβραίων, ἀνύγραναν προτρέχον-
 » τα τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας καὶ ἄλλοτε πολλάκις καὶ ὅτε
 » πατρικῶς ἐνηγκαλίζετο τοὺς Κυδωνιάτας, ἐξελείφων τὰ
 » τούτων παράπονα διὰ τῆς ἀγάπης σου, καὶ τῆς εἰς τὸ Σχο-
 » λεῖον δαφνιστάτης σου χορηγίας. Τὴν αὐτὴν μετάνοιαν
 » ἐδείκνυε καὶ ὁ ἱερὸς Ἀρχιεπίσκοπος, ἀποτρίβων τὰς τῶν σφαλ-
 » μάτων κηλίδας, καὶ σπουδάζων νὰ προσέρχεται πρὸς τὸν
 » Θεὸν ἐργαστασμένος τὴν καρδίαν ἀπὸ συνειδήσεως πορη-
 » ρᾶς (2). Τὴν αὐτὴν, τέλος, αἰσθανόμενος κατάνυξιν καὶ ὁ
 » αἰοίδιμος Νικομηδείας, ἀπέπλυνε τοὺς ῥύπους τῆς ψυχῆς,
 » καὶ τὰς πρὸς τὸν πλησίον συμβαινούσας ἐθεράπευε ψυχρό-
 » τητας καὶ διαφοράς, ὅποια τις εἶχε συμπέσει καὶ μεταξὺ

(1) Ψαλμ. ι. 22.

(2) Ψαλμ. cxi. 14.

» αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἱεροῦ Μητροπολίτου τῶν Δέρκων. Δέρκων
 » δὲ, λέγων, πῶς δύναμαι νὰ παρέλθω σιωπῶν τὴν αἵματη-
 » στον τοῦτον Ἀρχιερέα, μηδὲν κἄν ἐμπαρόδως παρενέρας
 » περὶ τούτου καὶ τοῦ μετ' αὐτοῦ συμμαρτυρήσαντος; Ὁ με-
 » γάλτε τῶν Δέρκων καὶ τῆς ἀγίας Συνόδου φωστὴρ, ὦ Γρη-
 » γόριε, τὸ καύχημα τῆς Παιδοπονήτου καὶ πάσης Ἑλλάδος,
 » ἡ λαμπρὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς θεολογίας, ἡ σάλπιγξ
 » τοῦ θεοῦ κηρύγματος. Ποιμὴν ἀγαθὲ, τοῦ ὁποίου τὰς ἀρε-
 » τὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς κινδύνους μαρτυροῦσιν ἡ Λα-
 » κεδαίμων καὶ ἡ Βιδύνη καὶ οἱ Δέρκοι, τρεῖς ἐπαρχίαι τὰς ὁ-
 » ποίας μίαν μετὰ τὴν ἄλλην ἐποίμανας ἐνδόξως καὶ θεοφιλῶς.
 » Καὶ σὺ, ὁ μετ' αὐτοῦ συγχρόνως συναθλήσας, αἰοίδιμε Δω-
 » ρέθριε Πρώϊε, ἡ δόξα τῆς Χρίου, ὁ κατακοσμήσας διὰ τῆς
 » σοφῆς ποιμαντορίας σου τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ τὴν φιλα-
 » δέλφειαν πρότερον, καὶ ἔτι πρότερον, διοικήσας τὴν ἐν Κων-
 » σταντινουπόλει φιλοσοφικὴν τοῦ γένους Σχολὴν, παιδεύμα-
 » τος θείας σοφίας καὶ κάλλιστε Διδάσκαλε τῆς Ἑλλάδος.
 » Πρώϊε, ὁ πρῶτον σοφιστὴς ἐν τῇ νεότητι σου καὶ ἐμπλη-
 » σθεὶς συνέσεως ὡς πλατὺς ποταμός. Ἐν τῷ μαρτύρίῳ σας,
 » ὦ σεβασμίαι ἱεράρχαι, ἐθράδυνε δύο μῆνας ὕστερον περίπου
 » μετὰ τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς ἄλλους Ἀρχιερεῖς, ἀλλ' ὁ-
 » μως τὸ μνημόσυνόν σας θέλει τιμᾶσθαι κατὰ χρέος ὑπὸ πάν-
 » των τῶν ὁμογενῶν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς τελειώσεώς
 » σας, καὶ θέλετε παρίστασθαι καὶ σῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μετὰ
 » τῶν ἄλλων συναθλητῶν σας Ἀρχιερέων, ὡς ἄλλος ἱερομαρ-
 » τύρων χορὸς, προσεζάρχοντος τοῦ ἐτέρου πάλιν οἰκουμενικοῦ
 » Πατριάρχου, τοῦ σοφοῦ καὶ αἰοιδίμου Κυρίλλου, τοῦ ἐν Ἀ-
 » δριανουπόλει συγχρόνως σχεδὸν μεθ' ὑμῶν καί κείνου σφαγι-
 » ασθέντος ὑπὲρ Χριστοῦ. Κατὰ δὲ τὸ παρὸν εὐλογοῦμεν ἐμ-
 » παρόδως, ἀλλὰ μετὰ πάσης εὐφημίας καὶ τιμῆς, τὴν αἰοί-
 » διμον μνήμην σας. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων ἐπιστρέφει

» δὲ πάλιν ὁ λόγος, ἀγαπητοί, πρὸς τοὺς σήμερον μνημονεύου-
 » μένους ἀρχιερεῖς καὶ τῆς τούτων μετανοίας τὸ παράδειγμα.
 » Τοιουτοτρόπως οἱ ἀγαθοὶ ποιμένες οὗτοι διῆγον ὅλην τὴν
 » ἡμέραν τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὡς ὁ θεὸς Δαβὶδ, μεμαστιγωμένοι
 » διὰ τῆς ἱερᾶς μετανοίας ⁽¹⁾. Τοιουτοτρόπως ἐτιμῶρουν ἐαυ-
 » τοὺς ὑπομένοντες τὸν ἐσωτερικὸν πόλεμον τῶν ἀντιστρα-
 » τευομένων παθῶν, τὴν μάχην τῶν λογισμῶν, τὴν δριμύτην
 » τύψιν τοῦ συνειδότος, τὴν εἰλικρινῆ τῶν σφικμάτων ὁμο-
 » λογίαν, τὴν γενναίαν ἱκανοποίησιν, τὴν πιστὴν ἐπιστροφήν
 » εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τοῦ ἐπαγγέλματος, σπεύ-
 » δοντες νὰ ἐξιλεώσωσιν ὅσα εἶχε καὶ κατ' αὐτῶν ὁ κρατῶν
 » τοὺς ἐπτά ἀστέρας τῶν χαρισμάτων τοῦ πνεύματος. ⁽²⁾
 » Τοιουτοτρόπως οἱ διάδοχοι τῆς τοῦ Πέτρου διακονίας ἐμι-
 » μούντο καὶ τὴν μετάνοιαν τοῦ Πέτρου, ὅστις, καὶ αὐτὸς
 » ἀμάρτησας, ἔκλαυσε πικρῶς ⁽³⁾.

» Χριστιανοὶ ἀδελφοί, μὴ ἐπαισχύνεσθε τὴν ὁμολογίαν τῆς
 » ἀσθενείας τῶν ὁσίων Ἀρχιερέων. Τὰ πολύτιμα δάκρυα τῆς
 » μετανοίας εἶναι πολὺ πλεονάζοντα λαμπρότερα, παρὰ
 » τὴν νόθον καὶ ψευδόφωτον λάμψιν τῆς ὑποκριτικῆς ἀρετῆς.
 » καὶ ἡ μετανοοῦσα ψυχὴ γίνεται θαυμαστὸν καὶ θελκτικώ-
 » τατον θέατρον τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων. Οὐαὶ εἰς
 » τοὺς ψυχῶν ἐπισκόπους ἐκείνους, οἵτινες, ἐκλεχθέντες νὰ
 » ᾤναι στύλοι τοῦ θυσιαστηρίου, ἀποβαίνουσι διὰ βίου κάλα-
 » μος σαλευόμενος ὑπὸ τῶν ἀνέμων τῆς πονηρίας! Οὐαὶ εἰς
 » ἐκείνους τοὺς ἐκκλησιαστικούς, οἵτινες, ὑψωθέντες ὡς ἀπλα-
 » νεῖς ἀστέρες εἰς τὸ στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀποβαίνουσιν
 » ἔπειτα ψευδῆ καὶ πλανώμενα φῶτα, διάττοντες καὶ πλα-
 » νῶντες καὶ αὐτοὶ ἐαυτοὺς καὶ τοὺς ἀπλουστέρους εἰς τὴν

(1) Ψαλμ. 13.

(2) Ἀποκ. 6, ι. 4.

(3) Μκτ. κς. 73.

» ἀφεγγῇ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ πολυπλόκτον νόκτω
 » Οὐαὶ εἰς πάντα χριστιανόν, ὅστις, φυτευθεὶς εἰς τῆς Πίστε-
 » ως τὸν παράδεισον, ἀποβαίνει δένδρον ἄγονον καὶ ἄκαρπον
 » καὶ νεκρωμένον διπλῶς, καὶ δι' ἀκαρπίαν ἔργων ἀγαθῶν,
 » καὶ διὰ τῆς μετανοίας τὴν ἔλλειψιν. Ὅταν χάσῃ τὸν πολύ-
 » τιμον ἡσαυρόν τῆς ἀρετῆς ὁ χριστιανὸς, μία μόνον ἔπειτα
 » τοῦ μένει δευτέρα τιμὴ καὶ εὐτυχία, ἡ μετάνοια καὶ διόρ-
 » θωσις. Διὰ τῆς κακίας γίνεται παίγνιον τῶν δαιμονικῶν
 » αὐτοῦ παθῶν, καὶ καταισχύνῃ τῆς Ἐκκλησίας· ἀλλὰ διὰ
 » τῆς μετανοίας ἀποβαίνει καύχημα τῶν πιστῶν, καὶ χαρὰ
 » τῶν ἀγγέλων. Χαρὰ γίνεται ἐν Οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἡμαρ-
 » τῶν μετανοοῦντι ⁽¹⁾.

» Τελευταῖον οἱ αἰδῖμοι ἱεράρχαι ἐθυσιάσθησαν ὑπὲρ τῆς
 » πίστεως στεφανώσαντες τὴν ἀθλητικὴν αὐτῶν ζωὴν διὰ θα-
 » νάτου μαρτυρικοῦ. Ἀλλ' ὁ Πνεῦμα πανάγιον, Παράκλητε
 » ἀγαθὸ ἐνίσχύσας τοὺς στεφανίτας σου λειτουργοὺς εἰς τὰς
 » βασάνους τοῦ μαρτυρίου, δυνάμωσον ἤδη καμῶ καὶ τὸν
 » νοῦν καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὴν φωνὴν πρὸς ἐκφαντορικὴν πα-
 » ράστασιν τοῦ μακαρίου τέλους των, εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ στή-
 » ρημα τῶν πιστῶν καὶ παραμυθίαν τῆς Ἐκκλησίας σου.
 » Μόλις, ἀδελφοί μου, εἶχεν ἤδη προσπέσει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ
 » τυράννου φρικτὸς κεραυνὸς ἡ ἀγγελία τῆς κινήσεως τῶν Ἐλ-
 » λήνων, καὶ εὐθὺς ὡς ἄλλος Ταρκύνιος, κρίνει καλὸν καὶ συμ-
 » φέρον νὰ καταστρώσῃ τοὺς ὑπερέχοντας στάχεις τοῦ Ἐλ-
 » ληνικοῦ Γένους, καὶ μάλιστα τοὺς Ἐκκλησιαστικούς καὶ
 » Πολιτικούς, τὰ δύο ἐξέχοντα Τάγματα, καὶ μετ' αὐτῶν
 » τοὺς ἐν ἄλλαις ἐπαγγελίαις πρωτεύοντας καὶ πλουσιωτέρους,
 » ὥστε νὰ διασπείρῃ πανταχοῦ τρόμον καὶ φρίκην, καὶ νὰ συν-
 » τρίψῃ προκαταλαβὼν τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων. Προσα-

(1) Λευκ. ις. 7.

ἢ γράγετε, ἐφώναζε πρὸς τοὺς μισοφρόνους αὐτοῦ θεράποντας,
 » ὡς ἄλλος μανιώδης Σκούλ, *Προσαγάγετε καὶ θανατοῦτε*
 » *τοὺς Ἱερεῖς Κυρίου, ὅτι ἔγνωσαν τὸ μυστήριον καὶ οὐκ*
 » *ἀπεκάλυψαν τὸ ὠτίον μου.* Σφάζετε τούτου τοῦ ἔθνους τοὺς
 » ἱερεῖς, τοὺς ὁποίους ἐγὼ πρότερον ἐνόμιζα πιστοὺς τοῦ Κράτους
 » μου λατρευτάς. Αὐτοὶ δὲν εἶναι τῶν θελημάτων μου δοῦλοι,
 » οὐδὲ συμπράκτορες καὶ συνεργοὶ τῆς αἰωνίου δουλείας τῶν ὁ-
 » μοπίστων αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας φαίνονται σύμβουλοι καὶ
 » ζηλωταὶ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας. Τοὺς ἠνάγκασα νὰ ἐκδώ-
 » σωσι κατάρκας κατὰ τῶν ἀποστατῶν, ὁμώσας τὴν ἐμὴν κε-
 » φαλήν, ὅτι, ἂν δὲν ὑπακούσωσι, θέλω πάραυτ' ἀποκεφαλίσαι
 » κατασφάξας ἡβηδὸν ὅλον αὐτῶν τὸ ἔθνος· ἀλλ' αὐτοί, κα-
 » θὼς φαίνεται, σώζοντες τὸ γένος αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὀργῆς μου,
 » κατηρώντο διὰ στόματος τοὺς ἐπαναστάτας, καὶ τοὺς ἡ-
 » χοντο εἰς τὰ βάθη τῶν καρδιῶν των. Ἐξέδιδον εἰς τὸ φα-
 » νερόν ἀφορισμούς, καὶ εἰς τὸ κρυπτόν ἐπλήθυνον εὐλογίας.
 » Πῶς δὲν ἤλθον νὰ προδώσωσι κακίαν τῶν ἐνόχων, ὅσους ἐ-
 » μαθον; Πῶς δὲν ἔδραμον καὶ ἐξ ὀργῆς νὰ μνηύσωσι εἰς τὴν
 » φλογερὰν μου Πόρταν τοὺς περὶ τῆς ἀνταρσίας σκοποὺς τῶν
 » ὁμογενῶν των; Ἡ τάχα δὲν τοὺς προήξευρον, καὶ δὲν τοὺς
 » ἐμελέτων καὶ αὐτοί; Ἀλλὰ κἄν ἦσαν, κἄν δὲν ἦσαν συνέ-
 » νοχοι, ἀδιανοήτω. Ἄς ἐκριζωθῇ ἀπὸ τῆς γῆς ὁλόκληρον τοῦ-
 » το τὸ ἄπιστον ἔθνος, καὶ τότε πρώτιστα οἱ ἐπίσημοι Ἀρχιε-
 » ρεῖς καὶ ἱερεῖς αὐτοῦ. Θανατώσατέ τους ἕνα καθ' ἕνα καὶ
 » τὴν Σύνοδον αὐτῶν, καὶ αὐτὸν τῆς Συνόδου τὸν ἀρχηγόν·
 » *Θανάτῳ ἀποθάνετω καὶ Ἀρχιμέλεχ ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ πᾶς*
 » *ὁ οἶκος τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ* (1). Ἐπρόσταξε, καὶ τὰ φονῶν-
 » τα ἀνδράποδά του πετώσιν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς προσταγῆς.
 » Κατάγουσιν ἐξαίφνης εἰς τὸ χαράνιον δεσμοκτήριον πρῶτον

(1) Α. Βασιλ. κς. 16, 19.

» τὸν πρῶτον τῆς Συνόδου φωστῆρα, τὸν αἰδίδμον Ἐρέσου,
 » περὶ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα τῶν νηστειῶν. Ταράσσεται
 » καὶ δακρύει ἡ Σύνοδος. Ἐκχέει θερμὰς προσευχὰς πρὸς Θεόν
 » ἡ Ἐκκλησία. Γράφει καὶ ἅπαξ καὶ δις ὁ Πατριάρχης ἀναφο-
 » ρὰν, ἀπαιτῶν παρὰ τοῦ Κράτους γενναίως τῶν παλαιῶν
 » τῆς Συνόδου προνομίων τὴν διατήρησιν. Μεσιτεύουσιν ἐπι-
 » πόνως οἱ μέχρι τότε ἄθικτοι διατηρούμενοι ἐν ταῖς πράγμα-
 » σιν ὁμογενεῖς· ἀλλ' ὁ βάρβαρος, πρὸς ἀπόκρισιν, μετὰ μίαν
 » ἐβδομάδα κατάρχει πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν φυλακὴν καὶ ἄλ-
 » οὺς δύο τῶν ἐπισήμων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, τὸν Δέρκων
 » Γρηγόριον, καὶ τὸν Νικομηδείας Ἀθανάσιον· καὶ πάλιν μετ'
 » ὀλίγας ἡμέρας ἑτέρους τέσσαρας, τὸν Ἀδριανουπόλεως Δω-
 » ρόθεον, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, καὶ τὸν Τουρνόβου
 » Ἰωαννίκιον, καὶ τὸν Ἀγχιάλου Εὐγένιον. Οὕτω συνήρρισε
 » κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκλεκτότερα θύματα τοῦ Χριστοῦ ὁ δῆμιος
 » τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν διέλειψε δὲ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ νὰ ἐνθαρ-
 » ρύνη αὐτοὺς δολίως, καὶ νὰ κατακεῖν ἐλπίζων, ὅτι διὰ τῆς
 » πλαστῆς καὶ προσωρινῆς ἡμερότητος θέλει καὶ τούτους μα-
 » λάζει, καὶ ἀναδειξοῖ προδότας τῆς Πίστεως καὶ τοῦ ἔθνους·
 » Ἀλλ' οἱ Ὅσιοι ἐν πνέοντες, πρὸς ἐν βλέποντες, τὸ ὕψος τοῦ
 » ἀξιώματος αὐτῶν, διεφύλαττον ἀκλόνητον καὶ ἀκράδαν-
 » τον τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς. Μεταβαλόντες τὴν εἰρικήν εἰς
 » ναὸν, ἐψάλλον παρρησίᾳ τοὺς ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας ἔμπρο-
 » σθεν τῶν ἀγγρίων δεσμοφυλάκων καὶ κατ' αὐτὸ πολλάκις
 » τὸ μεσονύκτιον, ὡς ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας εἰς τὸ δεσμοκτή-
 » ριον τῶν φιλιππῶν (1). Ἐπιστάσης δὲ τῆς μεγάλης πέμ-
 » πτης ἐξωμολογήθησαν ἐνθέρμως πρὸς ἀλλήλους τὰ παρα-
 » πτώματα, καὶ ἐκοινώνησαν ἀποστολικῶς τὸν Δεῖπνον τὸν
 » μυστικόν, τὸν ὁποῖον μυστικῶς μετέφερον ἐκ τῆς Ἐκκλη-

(1) Πρξ. σ. 23.

» σίας διὰ τινος πιστοῦ διακόνου των· Ἐλθέ γλυκύτατε Ἰη-
 » σου, ἀνέκραζον οἱ μακάριοι, ἔλθε Ὡς γὰρ καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς
 » φυλακωμένους λειτουργοὺς σου καθὼς ποτε παρέστης εἰς
 » τοὺς Ἀποστόλους σου, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν. Ἐλθέ αἰώ-
 » νις Ἰερεῦ, καὶ μετὰ δὸς εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἀοράτου σου δε-
 » ξιάς τὸ πανάγιόν σου σῶμα, τὸ ὁποῖον αἱ χεῖρες ἡμῶν το-
 » σάκις ἐθυσίασαν. Κοινωνήσων ἡμᾶς τοῦ ζωηροῦ σου αἵ-
 » ματος ἐκ τοῦ μυστικοῦ ποτηρίου τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον, ἀ-
 » ψευδέστατα μᾶς ὑπεσχέθης, ὅτι θέλομεν πίνειν καὶ νῦν μετὰ
 » σοῦ εἰς τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν σου (1). Οὕτω πιστῶς καὶ
 » θεοφιλῶς ἀγαπητοί, ἐνθύντες τὸ τελευταῖον ἐπὶ τῆς γῆς
 » μετὰ τοῦ Σωτῆρος καὶ Διδασκάλου οἱ ἀείμνηστοι τῶν Ἀ-
 » ποστόλων διάδοχοι, ἔμελλον μετ' ὀλίγον νὰ τὸν ἀκολουθή-
 » σωσιν ἀπὸ τοῦ Δείπνου τοῦ μυστικοῦ εἰς τὸ ὄρος τοῦ Γολ-
 » γοθᾶ.

» Κατ' αὐτὴν τῶν σωτηρίων παθῶν τὴν ἡμέραν ἀποχω-
 » ρίζονται περὶ ἡλίου δυσμᾶς τρεῖς τῶν Ἀρχιερέων, ὁ Ε-
 » φρέσου, καὶ ὁ Νικομηδείας, καὶ ὁ Ἀγχιάλου, καὶ παραδί-
 » δονται εἰς τὰ βασανιστήρια. Πόσα χωρισμοὺ δάκρυα, καὶ
 » ποῖας πρὸς τὸν Θεὸν προσευχὰς ἐξέχεον οἱ συνδέσμοι συν-
 » ἀδελφοί των! ἀλλὰ καὶ ποῖα γαλήνη ἐβασίλευεν εἰς τῶν
 » ἀπαγομένων ἀγίων τὰ πρόσωπα! Νῦν ἱερὰ τοῦ μεγάλου
 » ἐκείνου Σαββάτου, σὺ θέλεις ἀναγγέλλει εἰς τοὺς ἐπερχο-
 » μένους αἰῶνας τὴν ἀκίνητον αὐτῶν καρτερίαν καὶ γενναϊό-
 » τητα, τὴν πρὸς τὰς ποικίλας βασάνους, διὰ τῶν ὁποίων
 » φαίνεσαι λαμπρῶς κατηστερισμένη! Ἐφάρθησαν στρέβλαι,
 » ἡτοιμάσθησαν μαστιγᾶς, ἐπυρώθησαν σίδερα, καὶ ἐδιάζον-
 » το οἱ ἱεροὶ ἀθληταὶ νὰ ἐξομώσωσι τὴν Πίστιν τὴν ἀμώ-
 » ματον. Ἐσπρέβλουν, ἐξήρβουν, ἐμάστιζον ἀφρίζοντες οἱ

(1) Ματθ. κτ. 29.

» βασανισταί· ἀλλ' οἱ ἱερεῖς καὶ καρτεροῦντες προσήγοντο.
 » Καὶ ὁ ἱερεὺ Ἀγχιάλου, ζήλου πνεύματος πληθεὺς, ἀνέ-
 » κραξεν ἐκ τοῦ μέσου τῶν βασανιστηρίων, Ὡς δῆμιον, τὴν
 » στογάζεσθε; μικρὰ δι' ἡμᾶς εἶναι ταῦτα τὰ κολαστήρια.
 » Κόψατέ μας τὰ μέλη, συντρίψατέ μας τὰ ὀστά, καύσατέ μας
 » τὰς σάρκας, ἐπιναήσατε πᾶν εἶδος ἀνήκουστον τιμωρίας·
 » ὅλα θέλομεν τὰ ὑποφέρει μετὰ χαρᾶς. Διὰ μίαν δράκην
 » (φοῦκταν) αἵματος κυκλοφοροῦντος εἰς τὰς φλέδας μας,
 » διὰ μίαν λεπτήν ἀέρος ἀναπνοήν δὲν πωλοῦμεν τὴν εὐσε-
 » βειαν εἰς τὴν μανίαν τῆς ἀσεβείας. Ἀρχιερεῖς εἴμεθα τῆς
 » Ἐκκλησίας τῶν μαρτύρων ποιμένες λαοῦ, διὰ τὸν ὁποῖον
 » ὑπάρχισθμεν καὶ νὰ ἀποθάνωμεν. Μάθηται τοῦ Χριστοῦ, ὅς-
 » τις ἀπέθανε σήμερον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Δὲν φοβούμεθα τοὺς
 » ἀγρίους τοῦ σώματος κολαστὰς, ἀλλ' ἀφορῶμεν πρὸς τὸν
 » δίκαιον τῶν ψυχῶν βραβευτήν· δὲν βλέπομεν τὰς γῆινους
 » καὶ προσχαίρους βασάνους, ἀλλὰ μετροῦμεν τοὺς ἐν οὐρανοῖς
 » ἀμαράντους στεφάνους· δὲν φρίττομεν τὴν στιγμήν τοῦ θά-
 » νάτου, ἀλλ' ἀποσκοποῦμεν πρὸς τῆς μακαρίας ζωῆς τὴν
 » αἰωνιότητα. Μάθετε ἐξ ἡμῶν ποῖαν δύναμιν ἔχει ἡ Πίστις
 » τῶν Χριστιανῶν. Μάθετε, ποῖον εἶναι τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον
 » θέλετε νὰ τρομάξετε διὰ τῶν ἡμετέρων βασάνων. Μάθετε
 » ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξεύρουσι καὶ προτιμῶσι νὰ ἀποθνήσκωσι,
 » μυριάκις, παρά νὰ προδώσωσι τοὺς ἀδελφούς καὶ τὴν πα-
 » τροπαράδοτον αὐτῶν πίστιν, ἥτις τοὺς κάμνει τροπαιοῦ-
 » χους τοῦ κόσμου νικητὰς, καὶ κληρονόμους τῆς αἰωνίου δό-
 » ξης εἰς τὰ παλάτια τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν. Τοιαῦται
 » ἔλεγεν ὁ αἰδίδιμος, καὶ οἱ δῆμιον ἐκπλαγέντες τὴν γενναϊό-
 » τητα, ἀφῆκαν πρὸς ὀλίγον τοὺς ἀγίους ὅσον νὰ μὴ τοὺς θανα-
 » τώσωσιν εἰς τῆς φυλακῆς τὸ σκότος ἀφανεῖς, ἀλλὰ νὰ δεῖξω-
 » σιν αὐτῶν τὴν εὐθανασίαν καὶ τὴν ἀνδρίαν πασίδηλον εἰς
 » τὸ φῶς ἐναντίον πάντων τῶν ἐθνῶν.
 » Ὡς τοῦ Πάσχα ἐκείνου μεγάλη ἡμέρα, καὶ τὴν δόξαν αὐτῆς

ἢ τε καὶ ἀνέκλειπτε, πόσον λαμπρὰ ἀνέτειλες εἰς τὴν τε
 » θλιμμένην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ ποῖον εἶδες θέαμα
 » θαυμαστὸν, τὸ ὁποῖον δὲν θέλει δυνηθῇ πώποτε νὰ ἀμα-
 » ρώσῃ ὁ μακρὸς χρόνος, ἀλλὰ πάντοτε θέλει λάμπει νεαρόν
 » ὡς ὁ ἥλιος, τὸν ὁποῖον πάντοτε βλέποντες πάντοτε θαυ-
 » μάζομεν· θέαμα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπὶ γῆς, ἐρ' ὅσον ὑπάρχει
 » γῆ, θέλει μένει ἀνεξάλειπτον, καὶ ἐντετυπωμένον εἰς τὴν
 » μνήμην καὶ τὰ χρονικά τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ ἐν οὐρανοῖς εἰς
 » τὰς αἰωνίους τῆς θείας Δικαιοσύνης βίβλους ἐγγεγραμμένον
 » διὰ τῆς ἐρυθρᾶς βαφῆς τοῦ αἵματος τῶν δικαίων τῆς πίστε-
 » ως ἀθλητῶν, εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος. Ἀφ'
 » οὗ λοιπὸν ὁ μακάριος Πατριάρχης ἐώρτασε τὴν ἀνάστασιν,
 » ἱερουργήσας καὶ φαγὼν τὸ τελευταῖον πάσχα τὸ μυστικόν
 » ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, μόλις μετέβη εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ
 » οἶκημα, καὶ εὐθὺς πλῆθος ἀσεβῶν ὁπλοφόρων ὀρθρου βαθέως
 » περιέζωσαν τὸ Πατριαχεῖον, καθὼς ἡ σπεῖρα τοῦ Πιλάτου
 » περιεχύθη διὰ νυκτὸς εἰς τὸν κῆπον, ὅπου διέτριβεν ὁ Σω-
 » τήρ. Ἐτρεμον οἱ χαῦνοι τοῦ σκότους υἱοὶ τοῦ ἀπλούς
 » καὶ, ὡς πρὸς αὐτοὺς, ὀλιγωτάτους καὶ πικντάπας τοῦ
 » δράματος ἀμαθεῖς χριστιανοὺς, μήποτε συνδραμάντες ἐ-
 » παναστατήσωσιν αἰφνιδίως. Οἱ δὲ τεταγμένοι τοῦ Τυράν-
 » νου θεραπεύοντες ἀρπάζουσι συλλαβόντες τὸν Πατριάρχην,
 » καὶ τὸν ἐμβιβάζουσιν εἰς πλοιάριον, καὶ τὸν ἀπάγουσι
 » πρῶτον εἰς τὸ λεγόμενον Περάλιον Ἐξώστεγον, ὅπου παρέ-
 » θηκεν τραπέζην νὰ φάγῃ, κολακεύοντες ἐν τῷ μεταξὺ τὸν
 » σεβάσμιον γηραιόν, καὶ ἐνισχύοντες, ἅμα πρὸς τὰς μελλού-
 » σας βασιάνους· διότι ἐφοβοῦντο μὴ ἀποκάμῃ, ὡς παντάπα-
 » σιν ἄτονος ἦδη καὶ ἐξησθενημένος διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀ-
 » γίας Νηστείας. Ὁ δὲ γενναῖος Ἐλεάζαρ τῆς Ἐκκλησίας
 » Τώρα ἔφαγα, τοὺς εἶπεν, οὐράνιον καὶ γλυκύτατον ἄρτον,
 » τὸν ὁποῖον σεῖς δὲν γνωρίζετε· τούτων δὲ τῶν φαγητῶν
 » ἐγὼ πλέον δὲν ἔχω χρεῖαν· διότι πλησιάζω νὰ ἐλευθερωθῶ

» ἀπὸ καθημερινῆς εἰς τὴν γαστέρα δασμοφορίας, καὶ ἀπὸ
 » πάντων τῶν δεσμῶν τῆς σαρκὸς καὶ τῆς φθορᾶς. Ταῦτα ἀ-
 » κούοντες οἱ κοιλιολάτραι τὸν ἀπάγουσιν εὐθὺς εἰς τὸ
 » δεσμωτήριον. Ἐκεῖ μακρόθεν ὁ αἰδύμιος ἀσπασθεῖς τὸν τε-
 » λευταῖον ἀσπασμὸν τοὺς ἁγίους συναδέλφους καὶ συναθλη-
 » τὰς, προσκαλεῖται εἰς ἐξώμωσιν ὑπὸ τῶν δημίων· οἵτινες
 » πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐκολάκουν παρακαλοῦντες νὰ μὴ κατα-
 » λίπῃ τὸν γλυκὺν τοῦτον ἥλιον, καὶ τὰς λαμπρὰς τοῦ με-
 » γάλου βασιλείας τιμὰς· ἔπειτα δὲ καὶ ἀγριαίνοντες ἐπα-
 » πειλοῦντες ἐδείκνυν εἰς αὐτὸν ἔτοιμα καὶ πρόχειρα ποικί-
 » λα βασανιστήρια. Ὁ δὲ, μόλις αὐτοὺς ἀποκρίσεως ἀξιώ-
 » σας, Κάμετε τοὺς λέγει τὸ ἔργον σας. Ὁ Πατριάρχης
 » τῶν Χριστιανῶν ἀποθνήσκει Χριστιανός. Τὸν μαστιγώ-
 » νουσι λοιπὸν, καὶ κατακλίνοντες ἐπιθέτουσιν εἰς τὰ νῶτά
 » του πλάκα βαρεῖαν, τῆς ὁποίας εἶδον ὕστερον τὰ σημεῖα
 » πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν, ὅτε γυμνωθεὶς ἐσύρτετο νεκρὸς εἰς
 » τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τῶν Ἑβραίων. Μετὰ ταῦτ' ἀπελπισθέντες
 » παρέστησαν αὐτὸν εἰς τὸν Ἀρχισατράπην, ὅστις τὸν ἐξέτα-
 » σε περὶ πολλῶν, ὡς ὁ ἄλωπεκώδης Ἡρώδης· τὸν Κύριόν
 » μας. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς (1). Ὁ δὲ Πα-
 » τριάρχης, μιμούμενος τοῦ Σωτῆρος τὴν σιωπὴν, οὐδὲν ἀ-
 » πεκρίνατο. Ὅθεν καταφρονήσας αὐτὸν ὁ Ἐπαρχος παρέ-
 » δωκε νὰ τὸν ἀπάγῃ εὐθὺς εἰς τὴν καταδίκην.

» Ὡς σφῆκες κηρίον, ὡς κύνες ἐλάφιον, ἐκύκλωσαν εὐθὺς
 » τὸν δίκαιον οἱ παράνομοι· βοή παμμυγῆς ἀνέβαινε κυμαί-
 » νουσα τὸν ἀέρα· ἐνέμισεν ὁ Κεράτιος κόλπος πλοῖα καὶ
 » τιάρας· ἔβραζε τρομερὰ τῆς κωπηλασίας ὁ ῥόθος· ἔστενοχω-
 » ροῦντο τὰ παράλια ὑπὸ πλῆθος ἀλλεπαλλήλων θεωρῶν,
 » καὶ ὁ Πατριάρχης, συντροφευμένος ὑπὸ δύο δημίων εἰς τὸ
 » πλοιάριον, ἀρράζει εἰς τὴν ἀποβάθραν, ἢ σκέλαν τοῦ Φανα-

(1) Λουκ. κγ θ.

» ρίου. Ἄμα δ' ἀποβάς καὶ πατήσας εἰς τὴν αἱματοφύρτον
 » ἐκείνην γῆν, ὡς εἰς σφαγεῖον συνειθισμένον, ἔκλεινε τὰ γό-
 » νατα καὶ τὸν αὐχένα, προσδοκῶν τὴν κατατομίαν· ἀλλ'
 » εἰς τῶν δημίων πληῆξας αὐτοῦ τὴν πλευράν, ὡς ἄγγελος
 » τοῦ θανάτου, δὲν εἶναι, λέγει, ὁ τόπος σου ἐδῶ, καὶ μετ' ὀ-
 » γῆς ἀναστήσας, τὸν ἐπρόσταξε νὰ ἀκολουθῇ. Καὶ ἠκολού-
 » θει μετὰ σπουδῆς ὁ Γρηγόριος, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῇ·
 » ἐπηκολούθουν δὲ καὶ οἱ βάρβαροι. Ὡς δὲ κατήντησαν εἰς
 » τὸν διωρισμένον τόπον, ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωσι τὸ πῆγμα
 » τῆς ἀγχόνης μεταξύ τῶν θυρῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ,
 » καὶ τοῦ Πατριαρχείου. Εὗγε παράνομοι! καλὸν τόπον ἐκ-
 » λέξατε εἰς θυσίαν τοῦ Πατριάρχου. Ἐξω τῆς πύλης τῆς
 » Ἱερουσαλὴμ ἔπαθεν ὁ Ἰησοῦς· ἐξω τῆς θύρας τῆς νέας Σιών
 » ἔπρεπε νὰ πάθῃ καὶ ὁ πιστὸς μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ. Ἀντικρὺ
 » τοῦ Πατριαρχείου ἄς κρεμασθῇ ὁ Πατριάρχης, ὥστε πάν-
 » τος νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ ἐφεξῆς Πατριάρχαι καλὸν
 » κύχημα καὶ παράδειγμα πίστεως καὶ καρτερίας μαρτυ-
 » ρικῆς. Αὐτοῦ λοιπόν, ἀδελφοί μου, προστάζουσι καὶ ἀνα-
 » κουφίζουσιν οἱ ἀγχονιστὰς τὸν σεβάσμιον γέροντα νὰ ἀνέλ-
 » θῃ. Ἀνάβαινε, ἀνάβαινε Πατριάρχα, πρὸς αὐτὴν ἡδὴ τὴν
 » ἄκραν τῆς ὁποίας ὤδευσας διὰ βίου στενῆς καὶ τραχείας
 » ὁδοῦ. Πλησίασον εἰς τὴν ἐπώδυνον καὶ τεθλιμμένην πύλην
 » τῆς ζωῆς. Διάδοχε τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Μαρτύρων,
 » πέταξον δι' αὐτῆς πρὸς αὐτοὺς εἰς τοὺς οὐρανοὺς! Βαθεῖα
 » σιωπὴ κατέσβεσε παρευθὺς τὸν θόρυβον τοῦ πέριξ κυματί-
 » ζοντος ὄχλου, ὡς εἶδον στεκόμενον εἰς τὸ πῆγμα τὸν μέγα
 » Ἀρχιερέα, πρᾶον καὶ ἱλαρόν. Λύσσης μαρानθείσης κατῆφεια
 » ἐπεκάθητο εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀπίστων, ὁδὴν δὲ καὶ
 » φρίκη εἰς τὰς καρδίας τῶν διὰ τῶν στεγῶν καὶ θυρίδων
 » μακρόθεν ἀποβλεπόντων χριστιανῶν. Ὁ δὲ μακάριος Πα-
 » τριάρχης ἐκτείνας τὰς μὲν χεῖρας εἰς εὐλογία τῶν πιστῶν,
 » τὰ δὲ ὄμματα ἀτενῇ πρὸς τοὺς Οὐρανοὺς, Κύριε Ἰησοῦ

» Χριστέ, ἀνεβόησε, δέξαι τὸ πνεῦμά μου· καὶ πάραυτα λαμ-
 » βάνει καὶ τὴν ἀγχόνην καὶ τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου·
 » Οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἐπέγραψαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἐπι-
 » γραφὴν, ὅχι ἀσύμφωνον πρὸς ἐκείνην τὴν κατὰ τοῦ Σωτῆ-
 » ρος αὐτοῦ Διδασκάλου κατηγορίαν τῶν μισιφόνων, *Τοῦτον*
 » *εὖρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος αὐτοῦ, καὶ κωλύοντα*
 » *Καίσαρι φόρους διδόναι.* (1)

» Καὶ τοῦτο μὲν ἔγινε τὸ τέλος τοῦ ἡδὴ ἐβδομηκονταε-
 » πταετοῦς Πατριαρχοῦ. Τοὺς δὲ τρεῖς Ἱεράρχας ἐξήγαγον
 » συγχρόνως ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου συνοδεύοντες αὐτοὺς, ὡς σαρ-
 » κοφάγοι γύπες, ἄλλο πλῆθος ἀσεβῶν, καὶ πεζοὶ καὶ ἵππεις,
 » καὶ νέοι καὶ ἄνδρες, ὅλοι ἐνοπιοι, ὅλοι ἄγριοι, ὅλοι φονικοί.
 » Συνέρρεον δὲ καὶ θεωροὶ πανταχόθεν, καὶ καθ' ὁδοὺς, καὶ
 » εἰς τὰ τείχη, καὶ παρὰ τὰς θυρίδας, καὶ πρὸς τὰς θύρας
 » τῶν οἰκιῶν· καὶ δὲν ἔμεινε οὐδεὶς ἐγκλειστος, ὅχι γυνή, ὅχι
 » παιδίον, ὅχι δοῦλος, ἢ τεχνίτης, ἢ τις ἄλλος ἐπίσημος τῶν
 » κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη κατοίκων, ἀλλὰ πάντες, ὡς ῥεύμα πο-
 » τάμιον, ἐκχυθέντες ἐθεώρουν ἐκεῖνο τὸ μέγα καὶ ἐναγώνιον
 » θέαμα. Ἐστέναζεν ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ κτύπου τῶν ποδῶν, ἀντη-
 » χοῦσεν ἡ Ἐπτάλοφος πρὸς ὠρυγὰς θηριώδεις καὶ τραχείας
 » κραυγὰς βλασφημῶν ἀλαλαγμῶν, καὶ ἡ πόλις ὠμοίαζεν ὡς
 » ἀλισκομένη ὑπὸ νέων ἄλλων βαρβάρων ποροθητῶν. Οἱ δὲ ἱε-
 » ρομάρτυρες μέχρι μὲν τινος ἤγοντο συμπεριπατοῦντες, ἀλλ'
 » ἔπειτα ἀπεχωρίζοντο, ἀπαγόμενοι ἄλλος ἄλλαχού. Καὶ τό-
 » τε τελευταῖον ἀλλήλους ἀσπαζόμενοι μετὰ δακρύων χαρᾶς,
 » Ὡ χαίρετε, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, χαίρετε ἀδελφοί καὶ συ-
 » ναβληταί! Χαίρετε φίλοι ὁμογενεῖς, καὶ σεῖς ἡμῶν τὰ πε-
 » ριπόθητα καὶ λογικά ποίμνια! Χαῖρε Νύμφη τοῦ Χριστοῦ
 » Ἐκκλησία! Τὴν παρακαταθήκην σου ἐφυλάξαμεν, τὸν ἀ-
 » γῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσθημεν, τὴν πίστιν ἐτηρήσαμεν. Ἄ-

(1) Δευκ. ιγ. 3

» κόμη μίαν στιγμήν, καὶ θέλομεν ἐνώβῃ μετὰ τῶν μαρτύρων
 » ἐν οὐρανοῖς, ὅπου περιμένει πάντας τοὺς ἀθλητάς τῆς πί-
 » στειως ὁ στέφανος τῆς δικαιοσύνης. Τοιαῦτα ἔλεγον καὶ ἐ-
 » βάδιζον. Καὶ ὁ μὲν ἱερὸς Ἀγγιλάου ἀναβίθασθεις εἰς τὴν
 » λεγομένην Κιγκλιδωτὴν Πύλιν, ἐδέχθη δι' ἀγχόνης τὸ μα-
 » κάριον τέλος μετὰ καρτερίας ἡρωϊκῆς. Ὁ δὲ ποιμὴν τῆς
 » Νικομηδείας, ὀλίγον προχωρήσας. Ὡ Θεέ μου, ἐφώναζε, μὴ
 » μὲ παραδώσῃς εἰς τὰ χεῖρά νὰ μὲ βασανίσωσι μέχρι τελευ-
 » ταίας ἀναπνοῆς, ἀλλὰ παράλαβε τώρα, δέομαι, τὴν ψυχὴν
 » μου εἰς χεῖράς σου ἐν εἰρήνῃ· εἶπε, καὶ πεσὼν κατὰ γῆς ἐ-
 » ξέπνευσεν, ὡς ἐζήτησε, καὶ ὡς αὐτὸς ἔτι εἰς τὴν φυλακὴν
 » εἶχε προειπεῖ πρὸς τὸν οἰκεῖον ἱεροδιάκονον, πενθοῦντα καὶ
 » φοβούμενον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸν βίαιον
 » θάνατον. Ὡ ποῖον τέλος! ἀλλὰ καὶ ποία λύσσα τῶν ἀσε-
 » βῶν! ὁ παράδοξος οὗτος θάνατος τοῦ πολιοῦ γέροντος δὲν
 » ἐμάλαξε τὴν θηριωδίαν των, ἀλλ' ἐπιβιβάσαντες εἰς κτῆνος
 » τὸ ἱερὸν αὐτοῦ σῶμα, τὸν ἐκρέμασαν καὶ νεκρόν. Νεκρόν
 » τὸν ἐκρέμασαν! Τοιαῦτα δύναται βάρβαρος ὠμότης Ἀγα-
 » ρηνοῦ!

» Σὲ δὲ ἀείμνηστε Ἐφέσου, ὡς κορυφαῖον τῶν ἀλλιῶν μα-
 » ρτητῶν, ἀπήγαγον εἰς τῶν ἰχθύων τὴν ἀγοράν. Ἐκεῖ μεταξὺ
 » εἰς σύννεφα βαρβάρων προσαγόμενος ὁ μακάριος πρὸς τὴν
 » καταδίκην, ἐπιστραφεὶς πρὸς τὸν παρακολουθοῦντα πιστὸν
 » Ἀρχιδιάκονον, ἐγχειρίζει κρυφίως πολυτιμώτατον ἐγκόλπιον
 » ἔχον θησαυροὺς ἀγίων λειψάνων, τὸ ὅποῖον ἔφερε πάντοτε
 » μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τὸν λέγει πράεως καὶ παραγγεσματικῶς.
 » Ὡ τέκνον, τοῦτο μόνον μέχρι τοῦ νῦν ἔμεινεν ἰδικόν μου.
 » Παράλαβε το, καὶ φρόντισον νὰ τὸ διαμοιράσῃς ἄχρις ὀδο-
 » λοῦ εἰς τοὺς πτωχοὺς· καὶ χαῖρε, καὶ ὕπαγε εἰς εἰρήνην
 » Ὡ φιλόπτωχος τοῦ Ἱεράρχου ψυχῇ, τὸν ἀγῶνα ἔτρεχε τοῦ
 » θανάτου, καὶ τοὺς πτωχοὺς εἶχε πάλιν πρὸ ὀφθαλμῶν! οὐ-
 » τως, ἀδελφοί μου, ἡ ἀληθὴς ἀγάπη δὲν δειλιά, οὐδ' ἀποκλῇ

» μνει, οὐδ' ἀποθήσκει πώποτε! Μετὰ ταῦτα πηδᾷ μετὰ
 » προθυμίας ὁ γενναῖος ἀθλητὴς εἰς τὸ ὕψωμα, ὅπου ἐμελλε
 » νὰ δεχθῇ καὶ αὐτὸς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Ἐκεῖ τόσον
 » σεβάσμιος, καὶ τόσον ἱλαρὸς καὶ παιδρὸς, καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ
 » θρόνου τῆς Ἀρχιερατείας, κατασεύσας τὴν χεῖρα πρὸς τὸν
 » βάρβαρον ὄχλον νὰ σιωπήσῃ, ἔστρεψεν ὕλιν τὰ πρόσωπα
 » πρὸς ἑαυτὸν, καὶ οὔτε ὀφθαλμὸς ἐσχόλαζε νὰ βλέπῃ ἄλλο τι
 » παρὰ τὸν ἀτάραχον καὶ θαυμαστὸν κατὰδικον, οὔτε ἀκοῇ
 » νὰ ἀκούσῃ τι ἄλλο παρὰ τοὺς λόγους ἐκείνου· ὁ δὲ λέγει
 » μεγαλοφώνως. Ὡ λαὲ τῶν Ὁθωμανῶν! ἐγὼ μὲν καὶ ἀθῶος ὢν
 » ἀποθήσχω προθύμως· ὁ ἐμὸς Διδάσκαλος Ἰησοῦς ἐκρεμάσθη
 » εἰς τὸν Σταυρὸν, καὶ ἐγὼ μετὰ χαρᾶς θέλω κρεμασθῆ εἰς τὸ
 » ξύλον. Καυχῶμαι μᾶλλον, ἀντὶ νὰ ἐπαισχυνηθῶ εἰς τὴν κα-
 » ταδίκην καὶ ταύτην νομίζω λαμπρὰν τῆς θνητῆς μου ζωῆς
 » τελευτὴν, καὶ κλίμακα πρὸς τὴν ἐν οὐρανοῖς μακαρίαν ἀθα-
 » νασίαν. Ἀλλὰ σεῖς ὦ Ἰσμηλίται, πύσατε πλέον φονεύον-
 » τες τοὺς ἀθῶους Χριστιανούς. Καὶ σεῖς καὶ ἐκεῖνοι ἕνα ἔ-
 » χετε κοινὸν καὶ αἰώνιον βασιλεῖα, τὸν Βασιλεῖα τῶν Οὐρα-
 » νῶν, ὅστις κηρυμνίζει τοὺς ἀδίκους δυνάστας, καὶ ὑπερασπί-
 » ζεται τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἀδικουμένους. Ἐκείνου φοβήθητε τὴν
 » ὀργὴν, καὶ μὴ πλέον ἐπιβάλλετε χεῖρα φονικὴν εἰς τοὺς ἀ-
 » ὀπλους ὑπηκόους σας, τοὺς ὁποίους, καὶ σεῖς ὁμολογεῖτε, ὅτι
 » παρελάβετε ἐνέχυρα παρὰ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς τοὺς παρέδωκεν
 » εἰς τὰς χεῖράς σας· αὐτὸς ὅταν θέλῃ, δύναται πάλιν καὶ νὰ
 » τοὺς ἐξαίρῃ. Φωνάξατε εἰς τὰ ὦτα τοῦ μεγάλου σας Δυ-
 » νάστου, ὅτι εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἰψίστου ἀναβαίνουν σιν ὡς
 » καὶ τοῦ καταπατουμένου μύρμηκος οἱ στεναγμοί, πολλῶ
 » μᾶλλον αἱ κραυγαὶ τῶν ἀδίκως βασανιζομένων λογικῶν αὐ-
 » τοῦ πλάσμάτων. Καὶ ἀνίσως ὁ Δυνάστης ἐξακολουθῇ συ-
 » χνῶς τὰς φονοκτονίας, ἃς τρέμῃ τῆς θείας δίκης τοὺς κε-
 » ραυνοὺς, οἵτινες ἤδη ἐπικρέμανται ἐπάνω τῆς αὐτοῦ κεφα-
 » λῆς, Σὺ δὲ, Σῶτερ τῶν ὕλων, Σῶσον τὸ γένος μου, διαφύλα-

» ζον τὴν Ἐκκλησίαν σου, συγχώρησον τοὺς φονεῖς μου, δέ-
 » ξου τὸ πνεῦμά μου. Τοιαῦτα εἰπὼν παρέδωκε παρευθὺς τὸν
 » μὲν ἱερὸν αὐτοῦ λαμὸν εἰς τὴν ἀγχόνην, τὴν δὲ μακαρίαν
 » αὐτοῦ ψυχὴν εἰς χεῖρας Θεοῦ. Βοή φρικώδης καὶ θροῦς τα-
 » ραχῆς, ὡς τραχεῖα βροντὴ, παρευθὺς ἐξεργάγη καὶ ἔβραζεν
 » ἐν μέσῳ τῶν ἀσεβῶν. Οἱ μὲν ἔκραζον ἐπαινοῦντες τοὺς λό-
 » γους, οἱ δ' ἐκρότουν θαυμάζοντες, οἱ δὲ καὶ ἐβλασφήμουν
 » τοῦ ἀριστέως τὴν καρτερίαν. Μεταξὺ δὲ τούτων νέος τις
 » χριστιανὸς ἐκ τοῦ παρακειμένου κουρείου παρατυχὼν, ἀνέ-
 » κρξε μετὰ δακρύων· Ὡ αἰοῖδιμε Ἀρχιερεῦ τῆς Ἐφέσου,
 » μακαρία ἡ μνήμη σου, αἰωνία ἡ δόξα σου! Οὐαί, οὐαί Ὁθω-
 » μανοί, ποῖον ἄνδρα ἐφονεύσατε; Δὲν εἶχε τελειώσει τὸν λό-
 » γον, καὶ παρευθὺς εἰς ἐκ τῶν παρεστώτων διαπερᾶ τὴν
 » μάχαιραν εἰς τὴν καρδίαν του καὶ προσθέτει ἄλλο σφάγιον
 » ἱερὸν, καλὸν τοῦ Ἱερομάρτυρος συνοδίτην καὶ συνέκδημον
 » εἰς τοὺς οὐρανούς.

» Οὕτως εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἀδελφοί, καὶ τὴν αὐτὴν
 » σχεδὸν ὥραν ἔλαβον οἱ τρισόλβιοι ἀριστεῖς καὶ Ἱεράρχαι
 » τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον. Πολλὰ τότε καὶ ἄλλα ἄλλα-
 » χοῦ συνεσώρευσαν οἱ βάρβαροι σφάγια Χριστιανῶν, ἐν οἷς
 » καὶ τὸν ἀγαθὸν ἐπίσκοπον Θεοδώρουπόλεως, τὸν ἐπιστάτην
 » τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἐν Καταστένῳ Ἀρναουκίου. Μετὰ δὲ
 » τινὰς ὥρας ἐξῆλθεν ἔφιππος ὁ τύραννος λιμάσσων καὶ σφα-
 » δάζων νὰ βοσκήσῃ τὰ αἰμοχαρῆ του βλέμματα εἰς τὰ λεί-
 » ψανα τῶν ἁγίων. Εἶδεν ἐπιστὰς βλοσυρὸς τὸν Πατριάρχην,
 » εἶδε καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς κρεμαμένους, ὡς βότρες τῆς πί-
 » στεως. Ἐπρόσταξε δὲ καὶ εἰς αὐτοὺς νὰ ἐπιγραφῶσιν ἐπι-
 » γραφαὶ παρόμοιαι τῇ τοῦ Πατριάρχου. Οὗτοι ἀνέσειον τὸν
 » ὄχλον, καὶ ἀπέστρεφον τὸν λαὸν εἰς ἀποστασίας (1).
 » Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν κατεσπάσθησαν τὰ σώματα τῶν Ἀρ-

(1). Δουκ. κγ. β. 11.

» χιερέων, καὶ συρθέντα ἀτίμως ἐσπενδονίσθησαν εἰς τὴν θά-
 » λασσαν, ὅθεν χεῖρες θεοφιλεῖς ἀνείλκυον διὰ νυκτὸς πλε-
 » ῖν Ἐφέσου, καὶ τὸν ἐνταφίασαν, ὡς λέγεται, περὶ τὸ Σταυρα-
 » δρόμιον· ἀνέσυραν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους δύο Ἱεράρχας, θάψαν-
 » τες αὐτοὺς, ὡς μὲν ἄλλοι φημίζουσιν εἰς τοὺς Ἑπτὰ Πύρ-
 » γους, πληρώσαντες δόσιν χρημάτων ἄδραν, ὡς δὲ ἄλλοι,
 » εἰς τὰς παρακειμένας νήσους, ἢ εἰς ἄλλους τινὰς τόπους, τῶν
 » ὑποτίαν ἢ ἐπικρατοῦσα ταρχή συγγέει τὰ ὀνόματα· ἄλλ'
 » ὅπου ἂν ἐφησυχάζῃ ἡ μακαρία κόνις αὐτῶν πανταχοῦ ἰσι-
 » ως ἀναπαύεται, καὶ περιμένει τὴν μέλλουσαν ἀθανάσιαν καὶ
 » δόξαν τῆς Ἀναστάσεως. Τοῦ δὲ αἰοδίου Πατριάρχου τὸν
 » νεκρὸν ἐφουδρισθέντα, καὶ παρασυρθέντα εἰς τὰς ὁδοὺς, τὸν
 » κατεπόντισαν εἰς τὸ πέλαγος, τὸν ἐσεβάσθη τρία νυχθήμε-
 » ρα ὁ βυθὸς, τὸν ἀνεκούφιζε κατ' ἀρχὰς παραδόξως ὁ ἐκ τοῦ
 » τρηχήλου κρεμαμένος λίθος, τὸν ἀνέβιθαζον, ἀντίπορον ἀνα-
 » πλέοντα, τὰ κατάρροντα τοῦ Πόντου ρεύματα, τὸν ὑπε-
 » δέχθη ὁ θεοσεβὴς καρaboκύριος αὐτόματον προσελθόντα εἰς
 » πλοῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ τὴν σημαίαν τὴν Ῥωσικὴν, καὶ τέ-
 » λος, μετὰ μακρὸν ταξίδιον ἅπαντες εἶδομεν αὐτὸν εἰς τὴν
 » Ὀδησσὸν σῶον καὶ ἀκέραιον, ὡς νωπὸν καὶ σύγκαιρον, ὅχι
 » ὡς ἐνὸς μηνὸς νεκρὸν. Καὶ ἰδοὺ σήμερον περὶ τὸν τάφον αὐ-
 » τοῦ λιτανεύοντες, τὴν μὲν τούτου μνήμην εὐκλεῶς μακαρί-
 » ζομεν, δοξάζοντες τὸν Θεόν, τὸν θαυμαστὸν ἐν τοῖς ἁγίοις
 » αὐτοῦ. Εὐλογοῦμεν δὲ καὶ τὸν εὐσεβαστὸν Βασιλέα, ὅστις,
 » ὡς ἄλλος πάγκαλος Ἰωσήφ, ὑπεδέχθη τὸν πνευματικὸν αὐ-
 » τοῦ πατέρα Ἰακώβ, καὶ τὴν τούτου κηδεῖαν ἐτίμησε μεγα-
 » λοπρεπῶς, τιμῶν δι' αὐτοῦ τὴν Μητέρα τὴν Ἐκκλησίαν,
 » καὶ ταύτης τὰ πολυπαθὴ καὶ πολυώδυνα τέκνα, τοὺς πρό-
 » σφυγας ἐκείτης τῆς αὐτοῦ Βασιλείας, πλέον παρὰ δεκαχι-
 » σχιλίους τὸν ἀριθμὸν ὑπεδέχθη φιλανθρώπως, καὶ παρεμύ-
 » θησε, καὶ διέσωσε. Ζήτη ὁ θεόσεπτος Αὐτοκράτωρ καὶ φιλό-
 » χριστος τῆς Ὁρθοδόξιας προστάτης προσήγαγε τῷ Θεῷ

» προσφορὰν ἀγαθὴν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς.
 » Μηροθεὶν Κύριος καὶ ταύτης καὶ πάσης ἄλλης εὐσεβοῦς
 » αὐτοῦ θυσίας, καὶ τὸ ὀλοκαύτωμα αὐτοῦ πιανάτω, καὶ
 » πληρώσαι πάντα τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ
 » κρατῦναι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ τοῦ ποιεῖν πάντοτε σωτηρίαν
 » καὶ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς.

» Ἠκούσατε ἀδελφοί, πῶς ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ
 » συναθλήσαντες Ἱεράρχαι ἠρίστευσαν ἀγωνισθέντες κατὰ τῆς
 » ἀπιστίας ὑπὲρ τῆς Πίστεως. Εἶδετε πῶς καὶ διὰ τῆς ὑπο-
 » μονῆς καὶ διὰ τῆς μετανοίας καὶ διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ θανά-
 » του ἀπέβησαν ἱερόθυτα σφάγια, προσενεγκόντες ἑαυτοὺς θυ-
 » σίαν ἁγίαν καὶ εὐπρόσδεκτον εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Τούτους,
 » ἀδελφοί, χρεωστοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ μιμώμεθα μετὰ ζήλου,
 » ἐκπληροῦντες τὴν ἐντολὴν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ. *Μὴ γί-
 » νου ἄπιστος.* Χριστιανοὶ γένος ἐκλεκτόν, ἔθνος ἅγιον,
 » βασιλῆιον ἱεράτευμα ⁽¹⁾ καὶ σὺς εἰσθε διὰ τοῦ θείου βα-
 » πτίσματος καθιερωμένοι νὰ προσφέρητε πρὸς τὸν Θεὸν θυ-
 » σίαν ἁγίαν, τὰς πράξεις τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν
 » τῶν τῆς Πίστεως ἐντολῶν. Σὺς βέβαια, κατοικοῦντες τὸ
 » μέγα τοῦτο καὶ εὐνομούμενον βασιλῆιον τῆς Ὁρθοδόξιας,
 » δὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε τοὺς παρὰ τῶν ἀπίστων διωγμούς.
 » ἀλλ' ὅμως ἔχετε καὶ σὺς μεγάλους ἐχθροὺς καὶ διώκτας,
 » τὰ ἄλογα καὶ κακοῦργα καὶ μοχθηρὰ πάθη, τὰ ὅποια, πο-
 » λὺ παρὰ τοὺς ἀπίστους φοβερώτερον, ὅσῳ καὶ πλησιέστε-
 » ρον, συνοικοῦνται μετὰ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐπι-
 » βουλεύονται καὶ τὴν πολεμοῦσιν ἀδιακόπως, καὶ, μὴ προ-
 » σέχουσιν, τὴν αἰχμαλωτίζουν, καὶ τὴν ἀπαλλοτρινοῦσιν
 » ἀπὸ τῆς Πίστεως, καὶ τέλος τὴν ἀπεργάζονται θύμα τῆς
 » ἀπιστίας. Ὡστε ἀγαπητοί, πᾶς Χριστιανὸς εἰς τοῦτον τὸν
 » μετὰ σώματος βίον δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν

(1) Πέτρ. 2, 9.

» θυσιαστήριον ἢ τῆς Πίστεως, ἢ τῆς ἀπιστίας, ἢ τῆς ἀρετῆς,
 » ἢ τῆς κακίας, ἢ τοῦ δαίμονος ἢ τοῦ Θεοῦ. Ὁ μόνον τ' ὄνο-
 » μα Χριστιανὸς, τὸ δὲ πρᾶγμα δοῦλος τῶν παθῶν καὶ τοῦ
 » κόσμου, καίόμενος ὑπὸ τοῦ βεβήλου καὶ μιαινοῦ πυρὸς τῶν
 » ἐμπαθῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς του, θυσιάζει καὶ τοὺς κόπους
 » καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν θέλησιν σπουδάζων
 » νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ δαιμόνιον τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας, τὸ ὅποι-
 » ον βασιλεύει σπηλωμένον εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ· ὁ φιλάρ-
 » γυρος τὴν αἰσχροκέρδειαν, ὁ ἀσελγὴς τὴν φιληδονίαν, ὁ ὑ-
 » ψηλόφρων τὴν ὑπερηφανίαν, ὁ βᾶσκανος τὸν φθόνον, ὁ φίλ-
 » εχθρος τὸ μῖσος καὶ τὴν μνησικακίαν, καὶ ἄλλος ἄλλο πά-
 » θος πονηρὸν καὶ δαιμονῶδες, τὸ ὅποιον θεραπεύει πιστότα-
 » τα, λατρεύει προτιμῶν παρὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Τοιοῦτος
 » Χριστιανὸς τί ἄλλο δύναται νὰ ᾔναι, εἰ μὴ, δοῦλος τῆς ἁ-
 » μαρτίας, καὶ πάντῃ ξένος τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ
 » ἀγάπης; ἐπειδὴ πίστις μόνον διὰ λόγων καὶ εἰς τὸ φαινό-
 » μενον, εἶναι πίστις νεκρὰ καὶ ἀνωφελής· ὅστις δ' ἀληθῶς
 » πιστεύει καὶ ἀγαπᾷ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, ἐκεῖνος ἐκπλη-
 » ρώνει τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς « ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου
 » καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με » ⁽¹⁾. Ὁ
 » πιστὸς λοιπὸν Χριστιανὸς ἔχει πάντοτε καίόμενον ἐν τῇ
 » καρδίᾳ τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, εἰς τὸ ὅποιον
 » θυσιάζει καὶ τὴν θέλησιν καὶ τὴν διάνοιαν καὶ ἡθὴ καὶ λό-
 » γους καὶ πράξεις καὶ πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, προσφέρων
 » ἀείποτε θυσίαν ζῶσαν καὶ λογικὴν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐν-
 » τολῶν τοῦ Θεοῦ. Τοῦ πιστοῦ Χριστιανοῦ ἡ ψυχὴ ἐστὶ λαμ-
 » πρὸν τῆς εὐσεβείας ἁγιαστήριον, καὶ ναὸς ἀχειροποίητος
 » τοῦ ζῶντος Θεοῦ, τὸν ὅποιον ὁ πιστὸς αὐτοῦ λάτρης βλέπει
 » πάντοτε παρόντα καὶ διοικοῦντα τὸ πᾶν καθενὸς τὴν ζωὴν,
 » κατὰ τοὺς ἀνεξερευνήτους λόγους τῆς ἀπειραγάθου αὐτοῦ

(1) Ἰωάν. 14, 21.

» σοφίας. Τούτου τοῦ ἐπουρανίου πατρὸς τὴν φωνὴν ἀκούει
 » πάντοτε ἐνηχοῦσαν εἰς τὰ βάθη τῆς ἐαυτοῦ συνειδήσεως.
 » Τούτου τὴν θείαν χάριν φῶς μέγα καὶ ἱλαρὸν, ἥτις πάντοτε
 » τὸν περιλαμβάνει καὶ τὸν ἐνισχύει εἰς τοὺς κόπους τοῦ ἐπαγ-
 » γέλματος καὶ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς. Τούτου τὴν δεξιάν
 » βλέπει διὰ παντός ἐτοιμὴν νὰ τὸν ἐνισχύῃ πρὸς τὰς θλίψεις
 » τοῦ κόσμου, νὰ τὸν ἀνεγείρῃ ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς σαρκικῆς
 » ἀσθενείας, νὰ τὸν συμμαχῇ πρὸς τὴν νίκην τὴν κατὰ τῶν
 » παθῶν, νὰ τὸν διατηρῇ τέλος, ἀδούλωτον καὶ σταθερὸν εἰς
 » τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, τὸ μέγα δῶρον τῆς
 » εἰς Χριστὸν πίστεως (1). Προσπίπτει λοιπὸν μετὰ πάσης
 » εὐλαβείας καὶ προσκυνεῖ τὸν ὑπεράγαθον αὐτοῦ Θεὸν καὶ
 » πατέρα, καὶ προσφέρει πρὸς αὐτὸν «*θυσίαν αἰρέσεως*», του-
 » τῆστι τὴν ἀπὸ ψυχῆς καὶ στόματος δοξολογίαν, «*καρπὸν*
 » «*χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ*» καὶ «*θυσίαν*
 » «*δικαιοσύνης*», τοῦτέστι τὰ τῆς πρακτικῆς λατρείας καθή-
 » κοντα, καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης τὰ ἔργα, «*τὴν*
 » «*φιλοξενίαν καὶ εὐποιαν καὶ κοινωρίαν*, τοιαύταις γάρ
 » «*θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός*» (2).

» Οὗτος, ἀδελφοί, εἶναι τοῦ πιστοῦ χριστιανοῦ ὁ χαρακτήρ,
 » τὸν ὁποῖον καὶ σεῖς χρεωστεῖτε πάντοτε νὰ διατηρῆτε, ὡς
 » ἀληθινοὶ λάτρεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ υἱοὶ Θεοῦ κατὰ
 » χάριν διὰ τῆς πίστεως. Ἐνέγκατε, λοιπὸν, ὡς τέκνα τῆς
 » ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, προσφέρετε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα
 » ἡμῶν τὴν θυσίαν τῶν πράξεων τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς,
 » Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ (3). πάντες προσφέρετε
 » πρὸς τὸν ὕψιστον Κύριον καὶ Δεσπότην· μηδεὶς ἂν μὴ προσ-
 » ἔρχηται τὰς χεῖρας ἔχων κενάς· μηδεὶς ἂν μὴ μένῃ ἄθυτος
 » καὶ ἀκαλλυέργητος, μηδεὶς ἀκαρποφόρητος καὶ ἀργός· Ἐνέγκ-

(1) Γαλ. ε. 13.

(2) Ἐβρ. ιγ'. ε. 18. 16.

(3) Ψαλμ. κβ'.

» κατὰ τῷ Κυρίῳ υἱὸς κριῶν· Ἐνέγκατε· προσφέρετε πρὸς
 » τὸν Κύριον τέκνα κριῶν, ὅχι ζῶων τετραπόδων ἀνία βλα-
 » γητικά, ἀλλὰ γενναίων καὶ ἀρρενωπῶν λογισμῶν ἁμῶν
 » καὶ ἀκακαγεννήματα, τὰ φρονήματα τῆς ἁμωμότητος πίστεως
 » ἐκφραζόμενα εἰς τὰ ἐνάρετα ἔργα τῆς χριστιανικῆς σας
 » ζωῆς. Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν καὶ τιμὴν. Προσφέρετε
 » πρὸς τὸν ὑπερένδοξον Κύριον δόξαν καὶ τιμὴν ἀξίαν τῆς
 » Μεγαλωσύνης αὐτοῦ, ὅλην θείαν, ὅλην ἀγίαν καὶ ἐπουράνιον
 » ποία δὲ εἶναι αὕτη; ὅχι μόνον ἡ διὰ στόματος καὶ φωνῆς
 » ἀναπεμπομένη, ἀλλ' ἡ μάλιστα διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς
 » ἀποτελουμένη. Διότι τὰ ἔργα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς
 » τὸν πλησίον ἀγάπης, λάμποντα φωτὸς τηλαυγέστερον, διε-
 » γείρουσι τὰς λογικὰς ψυχὰς νὰ δοξάζωσι τὸν πατέρα ἡμῶν
 » τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς (1). καθὼς πάλιν διὰ τὰ ἔργα τῆς κα-
 » κίας ἀτιμάζεται ἡ πίστις, καὶ βλασφημεῖται ὑπὸ τῶν ἐθνῶν
 » τὸ εὐλογητὸν καὶ ὑπερύμνητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Δι' ἡμᾶς,
 » λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, πρὸς τοὺς τῶν θείων ἐντολῶν
 » παραβάτας χριστιανούς. Δι' ἡμᾶς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλα-
 » σφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι (2). Προσφέρετε λοιπὸν ἀδελ-
 » φοί, τῷ Κυρίῳ τὴν ἀπὸ τῆς ἐναρέτου πολιτείας δόξαν καὶ
 » τιμὴν, καὶ ἄλλοτε μὲν πάντοτε, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς πα-
 » ρούσας θλίψεις τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας, ὁπότε
 » ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ συνήχθησαν αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους
 » κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ θείου
 » Εὐαγγελίου· τώρα μάλιστα προσφέρετε πρὸς τὸν Κύριον τὴν
 » ἔνδοξον λατρείαν τῶν ἐναρέτων πράξεων. Ἐνέγκατε! προσ-
 » φέρετε καρδίαν συντετριμμένην, καὶ πνεῦμα τεταπεινωμένον,
 » προσευχόμενοι συνεχῶς νὰ ἐλεήσῃ τοὺς πολεμουμένους ἡμῶν
 » ἀδελφούς, καὶ νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὰ κατεσκαμμένα τείχη

(1) Ματθ. ε. 46.

(2) Ῥωμ. β'. 24.

» τῆς Ἱερουσαλὴμ τῆς ἁγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας. Ἐνέγκατε !
 » προσφέρετε καθίς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην ἀνυπόκριτον
 » καὶ πρὸς τοὺς πάσχοντας ὁμογενεῖς τὴν δυνατὴν βοήθειαν καὶ
 » συνδρομὴν εἰς θεραπείαν τῶν ὀδυνῶν αὐτῶν καὶ δόξαν τοῦ
 » θεοῦ ὀνόματος. Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν ὀνόματι αὐ-
 » τοῦ. Τοιοῦτοτρόπως δοξάζετε τὸν Θεὸν ἀληθῶς, προσάγον-
 » τες πρὸς αὐτὸν θυσίαν ζώσαν καὶ λογικὴν, ὡς πιστοὶ λά-
 » τρεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν Δεσποτικὴν αὐτοῦ ἐν-
 » τολήν. Μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΤΑ ΕΝ Τῷ ΕΛΛΗΝΙΚῷ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙῳ

Πεντήκοντα ὅλοι ἐνιαυτοὶ παρήρχοντο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς
 καθ' ἣν ἔλαβον χώραν τὰ γεγονότα, ἅπερ ἀνωτέρῳ ἱστορήσα-
 μεν, καὶ ἥδη ἤγγιζεν ἡ λχοπόθητος τῆς 25 Μαρτίου ἡμέρα, καθ'
 ἣν ἀνεκτίθη ἡ πάτριος ἐλευθερία καὶ συνεπληροῦτο ἡ πεντή-
 κονταετηρίς τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, ὅτε ἐν τῷ περι-
 τόλῳ τοῦ Ἑλλ. Κοινοβουλίου κατὰ τὴν 28^{ην} συνεδρίαν
 10^{ην} Φεβρουαρίου 1871, προθυπουργοῦντος τοῦ κ. Ἀλεξάν-
 δρου Κουμουνδούρου, ἀνεγινώσκετο ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιγῆς
 καὶ συγκινήσεως ἡ κάτωθι ἀναφορά τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἀ-
 θηνῶν Θεοφίλου καὶ τοῦ Γ. Ἀγγελοπούλου, ἀνεψιοῦ τοῦ ἀοι-
 δίμου Πατριάρχου, δι' ἧς οὗτοι ἐζήτουν παρὰ τῆς Βουλῆς τὴν
 ἐκ τῆς Ὁδησοῦ μετακομιδὴν τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἐθνο-
 μάρτυρος, εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ γῆν, ἀναπνεύσαν ἥδη τὸν
 τῆς ἐλευθερίας ζωογόνον ἀέρα. (1).

(1) Τοιαύτη πρότασις περὶ μετακομιδῆς τῶν Λειψάνων Γρηγορίου τοῦ Ε' ἐγένετο ἄλλοτε κατὰ τὴν Β'. Ἐννομενέλευσιν καὶ ὑπὸ τοῦ Κ. Νέζου πληρεξουσίου τότε Τήνου, ἄλλ' αἱ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀνώμαλοι περιστάσεις δὲν ἐπέ-
 τρεψαν τὴν παραδοχὴν τῆς.

Καὶ πράγματι ἦτο ἐπάναγκας, ὅπως τὰ ἱερὰ ταῦτα κειμή-
 λια, τὰ ὑπὸ φιλίας καὶ εὐδαίμονος χώρας φιλοξένως ἐν κρισί-
 μοις ἡμέραις ξενισθέντα, μετακομισθῶσιν καὶ ταφῶσιν εἰς τὴν
 γεννήσασαν καὶ θρέψασαν, ἐλευθέραν ἤδη καὶ ἀνενόηλητον ὑπὸ
 βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν.

Ἰδοὺ ἡ ἀναφορά.

Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ μέγας καὶ ἱερὸς τοῦ 1821 ἀγὼν παρήγαγε βεβαίως τὰ
 τῆς ἐλευθερίας ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἀπολαμβάνει νῦν ἡ μικρὰ αὔ-
 ρη γωνία τῆς Ἑλληνικῆς γῆς· ἀλλὰ τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ἐξηγο-
 ράσθησαν, ὡς πάντες γινώσκουμεν, με ποταμοὺς αἱμάτων, καὶ
 εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας ἐτέθησαν τὰ εὐγενέστερα καὶ
 ἱερώτερα τοῦ ἔθνους θύματα.

Τὸ πρῶτον καὶ ἱερώτερον τῶν θυμάτων τούτων εἶναι ἀναι-
 τιμήτως ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Χρυσοστόμου ἐν καιρῷ τοῦ ἀ-
 γῶνος καθήμενος, ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκείνης ἐπαναστά-
 σεως, ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε'.

Βεβαίως ἡ τοῦ ἀθανάτου τούτου ἱεράρχου ἀγία ψυχὴ ἀγάλ-
 λεται νῦν ἐν ταῖς οὐρανίοις μοναῖς ἐπὶ τῇ τοῦ ἔθνους ἐλευθε-
 ρίᾳ, καὶ οὐ παύεται δεομένη ὑπὲρ τῆς τελείας αὐτοῦ ἀποκα-
 ταστάσεως. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐπιζῶντες συναγωνισταὶ ἐκεί-
 νου, καὶ πάντες οἱ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας ἀπολαύοντες,
 ὀφείλομεν νὰ ἐκτελέσωμεν ὑπὲρ τῆς ἀγίας ἐκείνης ψυχῆς ἱερὸν
 καθήκον, οὗ ἡ μὴ ἐκπλήρωσις ἤθελεν εἶσθαι ἀσύγγνωστος ἐν
 τοῖς νῦν καιροῖς ὀλιγωρία.

Τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ Ἀρχιεπισκοπάρχου ἐκείνου εὐθὺς μετὰ
 τὸν μαρτυρικὸν θάνατον αὐτοῦ, ἀναρπάσαντες ἀπὸ τῶν κυμᾶ-
 των τῆς θαλάσσης, ὅπου ἔρριψαν αὐτὰ βέβηλοι καὶ ἄσεβεῖς
 χεῖρες, χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι κατέθησαν ὡς ἱερὰν παρακατα-
 θήκην εἰς γῆν ὁμόδοξον ἡμῶν, φίλην καὶ εὐεργέτιδα τῆς ἡμε-

τέρας πατρίδος, ἥτις καὶ ἀσμένως ἐδέχθη καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐκήδευσεν, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτῆς κειμηλίοις καταλέγει τὰ ὅσα καὶ τὴν κόνιν τοῦ ἱερομάρτυρος ἐκείνου. Καὶ ὅμως ἡ ἀγία τοῦ Πατριάρχου ψυχὴ ἐπιπόθει οὐχ ἥττον, ὅπως τὰ γήϊνα αὐτῆς λείψανα μετενεχθῶσιν, ἔνθα ἀναπαύονται καὶ τὰ τῶν γονέων καὶ συναγωνιστῶν αὐτῆς. Ἡ δ' ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη ἐπιβάλλει ἡμῖν τὸ ἱερὸν καθήκον νὰ ἐκπληρώσωμεν ἡδὴ τὸν ἀγνὸν καὶ φυσικὸν τοῦτον πόθον τῆς ἀγίας ἐκείνης ψυχῆς.

Ὁ ὑποφαινόμενος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ Πρόεδρος τῆς ἐπὶ ἐγέρσει μνημείου εἰς τὸν Πατριάρχην τοῦτον ἐπιτροπῆς, ἐν καιρῷ δὲ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ἀρχιεπισκοπάρχου Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, ἀναπετάσαντος ἐν ἀγίᾳ Λαύρᾳ τὴν τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου ἱερὰν σημαίαν, ἣν ὑψόγησεν εὐθὺς ἡ ἀγία δεξιὰ, καὶ καθηγίασεν ὕστερον τὸ ἅγιον αἶμα τοῦ Πατριάρχου, καὶ ὁ ταπεινῶς ὑποσημειούμενος ἀνεψιὸς ἀπ' ἀδελφοῦ τοῦ ἱερομάρτυρος τούτου, διεκμηνηεὶς γενόμενος τῆς γενικῆς τοῦ ἔθνους ἐπιθυμίας νῦν, ὅτε πάντα φαίνονται πρόσφορα, καὶ ὅτε φιλογενὴς ἀνὴρ ἐγείρει πρὸ τοῦ Παναπιστημίου μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον, ἡ δὲ ἰδιαιτέρα τοῦ Πατριάρχου ἐκείνου πατρίς Δημητσάνα μελετᾷ νὰ ὑψώσῃ σεμνὸν τάφον παρὰ τὸν τοῦ ἐτέρου μεγάλου αὐτῆς τέκνου, τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, τοῦ ἐμοῦ ἀθανάτου Γέροντος, καὶ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ ἔθνους, ὅστις πρὶν ἢ προχειρισθῇ Ἀρχιερεὺς, ἐγένετο Ἱεροδιάκονος καὶ ἰδιαίτερος Γραμματεὺς τοῦ Πατριάρχου, ὑποβάλλομεν εἰς τὴν σεβαστὴν τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος Βουλὴν τὴν παράκλησιν, ὅπως αὕτη συμμεριζομένη τὸ αἶσθημα τοῦ ἔθνους, ἐκφράσῃ τὴν εὐχὴν αὐτῆς ὑπὲρ τῆς εἰς τὴν γενέτειραν γῆν μετακομιδῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ μεγάλου Ἱεράρχου ἐκείνου, ἡ δὲ τοῦ Μεγαλειοτάτου Βασιλέως ἡμῶν Σεβαστῆ Κυβέρνησις ἐνεργήσῃ ὅ,τι δεῖν πρὸς ταχυτέραν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐθνικῆς ταύτης εὐχῆς, ἵνα καὶ ἡμεῖς, οἱ ἐτι ζῶντες ὀλίγοι συναγωνι-

σταὶ τοῦ ἀειμνήστου, ἀξιοθώμεν νὰ ἀσπασθῶμεν τὰ ἱερά αὐτοῦ ὅσα, πρὶν κλείσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἡμετέρα πατρίς ἔχῃ ἐν τοῖς ἰδίῳις κόλποις τὰ λείψανα τοῦ ἱερωτάτου καὶ προσφιλεστάτου αὐτῆς τέκνου, καὶ τηρῇ αὐτὰ ὡς τὸ τιμωφέστερον καὶ πολυτιμότερον αὐτῆς κειμήλιον.

+ Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΦΙΛΟΣ Μητροπολίτης.
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ἱεραρχεῖ.

Πάντες ἐν σιγῇ καὶ κατανύξει ἤκουσαν ἀναγινωσκομένην τὴν ἀναφορὰν ταύτην μετ' ὀφθαλμοῦς πλήρεις δακρύων. Πολὺ δὲ περισσύτερον συνεκινήθησαν, καὶ ὑπερεπλήσθησαν χαρᾶς οἱ παρατυχόντες ἐκ τῶν ἐτι ὑπολειπομένων λειψάνων τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἀγῶνος.

Τὴν ἀνωτέρω ἀναφορὰν ὑποβάλλων, ὁ τότε προεδρεύων ἀντιπρόεδρος κ. Τσιριμῶκος, εἰς τὴν Βουλὴν συνώδευσε μετ' αὐτοῦ ἐξῆς λόγους.

» Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρος
» τῆς ἡμετέρας Ἱερᾶς Συνόδου πρόεδρος δὲ συνάμα τῆς ἐπὶ
» ἀνεγέρσεως μνημείου εἰς τὸν αἰδίδιμον Πατριάρχην Γρηγόρι-
» ον τὸν Ε'. ἀπαγχονισθέντα, ὡς γνωρίζει ἡ Βουλὴ, ἐπιτρο-
» πῆς καὶ ὁ ἐπὶ ἀδελφῷ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Γεώργιος Π. Ἀγγε-
» λόπουλος ἀπευθύνουσι πρὸς τὴν Βουλὴν ἀναφορὰν, διὰ τῆς ὁ-
» ποίας ἐξαιτοῦνται ἵνα ἐκφράσῃ αὕτη τὴν εὐχὴν τῆς ὑπὲρ τῆς
» μετακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ αἰδίδιμου Πατριάρχου Γρη-
» γορίου, οὗτινος τὰ ἱερά ὅσα μετεφέρθησαν εἰς ξένην γῆν, ἔνθα
» ἐκήδεύθησαν μεγαλοπρεπῶς, εἰς τὴν γενέτειραν γῆν καὶ ἡ
» Βουλὴ θερμῶς νὰ συστήσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν, ὅπως αὕτη διευ-
» κολύνη τὴν ἐνταῦθα μεταφορὰν, ἥτις πρέπει νὰ ᾖ ὅσον
» τὸ δυνατὸν ἀνάλογος πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ μάρτυρος τούτου
» τῆς ἱερᾶς ἐπαναστάσεως, λοιπὸν ἡ Βουλὴ δέχεται νὰ συστη-
» θῇ αὕτη ἡ ἀναφορὰ στενῶς εἰς τὴν κυβέρνησιν ὁλόκληρον;
» ΠΟΛΛΟΙ Μάλιστα.

» ΓΟΥΒΕΛΗΣ Μάλιστα, διότι αναγνωρίζει το ὕψος τοῦ ἀντικειμένου.

Αὐθημερόν λοιπόν μετὰ μεγίστης, προθυμίας σπεύδει τὸ Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς καὶ πέμπει ἀναφοράν ⁽¹⁾ δι' ἧς θερμότητα συνίστα πρὸς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον τὴν ἄνω ἀναφορὰν τοῦ Σ. Μητροπολίτου καὶ κ. Γ. Ἀγγελοπούλου καὶ τὴν ταχεῖαν ἐπίτευσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ.

Κατὰ δὲ τὴν 54^η συνεδρίᾳ τῆς 15^{ης} Μαρτίου ἀνέρχεται τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Παιδείας ὑπουργὸς Κύριος Α. Πετιμεζᾶς καὶ ὑποβάλλει νομοσχέδιον περὶ πιστώσεως διὰ τῶν ἐξῆς :

» Κύριοι Βουλευταί, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ εἰσαγάγω
» νομοσχέδιον, διὰ τοῦ ὁποίου ζητεῖται πίστωσης 20,000
» δραχμῶν ἀπὸ τὴν Βουλὴν διὰ τὴν μετακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου. Ἐκρίνα περιττὸν Κύριοι νὰ
» συνοδεύσω τὸ νομοσχέδιον αὐτὸ μὲ ἐκθεσιν διότι ἡ ἐκθεσις
» εἶναι ἐγκεχυραμένη εἰς τὰς καρδίας ΠΟΛΛΟΙ. Νὰ θεωρηθῇ
» ὡς εἰς πρώτην συζήτησιν.

» ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἄς μοι ἐπιτρέψῃ ἡ Βουλὴ μίαν παρατήρησιν
» εἰς τὸ νομοσχέδιον τὸ ὁποῖον ἀνεγνώσθη. Μετ' ὀλίγας ἡμέ-
» ρας ἔχομεν τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρ-
» τησίας ἡμῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν συμπληροῦται καὶ ἡ πεντη-
» κονταετηρίς τοῦ μαρτυρίου τοῦ μάρτυρος Πατριάρχου. Συμ-
» πίπτει κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ τῆς πεντηκονταετηρίδος νὰ
» ἀνακομισθῶσιν τὰ ὅσα τοῦ μάρτυρος αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν
» ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐμαρτύρησεν. Προτείνω λοιπόν εἰς τὴν
» Βουλὴν, ὅπως τὸ ἐξόδον αὐτὸ μὴ γείνῃ ἀπὸ τὸ δημόσιον,
» ἀλλ' ἡ Βουλὴ νὰ προσκαλέσῃ ὅλους τοὺς Ἕλληνας νὰ συ-
» νεισφέρωσιν οὐχὶ πλέον τῆς μιᾶς δραχμῆς, ἀλλὰ νὰ δεχθῶ-

(1) Τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἐπαναλειμμένως ἐζητήσαμεν παρὰ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ὅπως μᾶς δοθῇ ἀντίγραφον, ἀλλὰ μετὰ μεγάλης ἐρεύνης ἐξήλθη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπωλείας ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου.

» μὲν καὶ τὰ πέντε καὶ δέκα λεπτά τοῦ πτωχοῦ ὅπως συνα-
» χθῇ τὸ ποσὸν διὰ τὰ ἀναγκαῖα ἐξόδα τῆς ἀνακομιδῆς καὶ
» τοῦτο λέγω ὅπως ὅλον τὸ ἔθνος συμμετάσχει αὐτοῦ τοῦ
» ἐξόδου· δὲν ἀμφιβάλλω δὲ, ὅτι τὸ αὐτὸ ποσὸν θέλει συνα-
» χθῇ καὶ ὅτι θέλομεν ἐορτάσει τὴν ἐορτὴν τῆς πεντηκονταε-
» τηρίδος κατὰ τὴν 10^{ην} Ἀπριλίου, ὅτε ὁ μάρτυς αὐτός
» ἀπηγγονίσθη. Αὐτὴν τὴν πρότασιν ὑποβάλλω εἰς τὴν
» Βουλὴν.

ΧΑΤΖΙΣΚΟΣ. Διατυπώσατε τὴν πρότασιν σας καὶ αὐριο
» μᾶς τὴν παρουσιάζετε, αὐτὴν δὲ τὴν στιγμὴν λέγω, ὅτι
» εἶμαι ὑπὲρ αὐτῆς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐγὼ τὴν πρότασιν ταύτην ὑποβάλλω εἰς
» τὴν Βουλὴν, καὶ ἡ Βουλὴ ἂς τὴν μεταχειρισθῇ ὅπως θέλει,
» ἐγὼ εἶπον μόνον νὰ προσκαλέσῃτε πάντας τοὺς συνεπαρ-
» χιώτας σας, ὅπως καταβάλλωσιν εἰς τὰ οἰκεία ταμεῖα, ἡ δὲ
» ἐορτὴ τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς Ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας νὰ
» ἐορτασθῇ τὴν 10^{ην} Ἀπριλίου ἐπέτειον ἡμέραν τοῦ μάρτυρος
» Γρηγορίου.

ΠΟΛΛΟΙ. Μάλιστα Μάλιστα.

Ἐμενε λοιπόν ἤδη εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ
τῆς Παιδείας ὑπουργὸν ἡ ἐκτέλεσις πάντων, ὡς καὶ ἡ ἐκλογὴ
πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς ἥτις ἔμελλε νὰ μεταβῇ εἰς Ὀδησὸν
καὶ παραλάβῃ τὰ ἱερὰ ὅσα τοῦ Πρωτομάρτυρος, ἀφοῦ πρῶ-
τον ἄσπασαι αἱ ἀνώτεραι ἀρχαὶ Πετροπόλεως καὶ Ἀθηνῶν σι-
νεφώνησαν περὶ τῆς ἀποδόσεως καὶ παραλαβῆς.

Τὴν 24 ὅθεν Μαρτίου πέμπει τὸ Ὑπουργεῖον τὸ ἐξῆς ἐπί-
σημον ἑγγράφον πρὸς τὰ μέλη ἅτινα ἐξέλεξε πρὸς παραλα-
βὴν τῶν λειψάνων.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 24 Μαρτίου 1874.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς

Τοὺς σεβασμιωτάτους Ἀρχιεπισκόπους, τὸν τε Φθιώτιδος
Κύριον Καλλίνικον καὶ τὸν Ζακύνθου Κύριον Νικόλαον καὶ
πρὸς τοὺς Πανοσιωτάτους Ἀρχιμανδρίτας τὸν τε Κύριον Ἀ-
βέρκιον Λαμπέρην Α΄. Γραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν Κύριον Ἀγαθόγγελλον Δεσκόπου-
λον Ἱεροκλήρυκα τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ πρὸς
τὸν ταγματάρχην τοῦ Ἱππικοῦ Κύριον Γεώργ. Ἀγγελοπούλου.

» Ἐπ' ἀναφορᾷ πρὸς τὴν Βουλὴν ἀπευθυνθείση παρὰ τε
» τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Κυρίου Θεοφίλου Προέδρου
» τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἅμα
» δὲ καὶ προϋσταμένου τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπὶ ἀνεγέρσεως
» μνημείου εἰς τὸν αἰοδιμον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Γρη-
» γόριον τὸν Ε΄. καθισταμένης καὶ παρὰ τοῦ κυρίου Ἰω. Ἀγ-
» γελοπούλου ἀρεψιοῦ ἐπ' ἀδελφῶν αὐτοῦ τοῦ τῆς Ἑλληνικῆς
» Ἀναστάσεως Πρωτομάρτυρος Πατριάρχου, ἐξαιτησαμένην
» τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετακομιδὴν τῶν Ἱερῶν ἐκείνου λει-
» ψάνων, ἅτινα ἡ τοῦ Σωτῆρος τῆς Ἑλλάδος θεοῦ θαυμα-
» τουργὸς πρόνοια διέσωσεν εἰς χώραν ἀλλοδαπὴν μὲν
» ἀλλ' Ὀρθόδοξον μέρος οὖσαν τῆς Εὐσεβεστάτης Αυτοκρα-

» τορίας τῶν ὁμοδόξων Ρώσων οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους
» ἀπεδέξαντο τὴν αἴτησιν ὁμοθυμαδὸν κατὰ τὴν συνεδρία-
» σιν τῆς 10 τοῦ παρελθόντος μηνὸς καὶ ἀνέθηκεν εἰς τὴν
» Κυβέρνησιν τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων, ὅπως καὶ τὸ Βα-
» σίλειον Κράτος γένηται κατέχον ἐν κόλποις τὴν πολύτι-
» μον ταύτην παρακαταθήκην, ἥτοι τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ
» καλοῦ ἐκείνου πνευματικοῦ ποιμένος, τοῦ ἐν χαλεπότη-
» τοις καιροῖς ἀφειδήσατος ἑαυτοῦ καὶ χριστομιμήτως προ-
» εμένου τὸν βίον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν λογικῶν προβά-
» των, ὧν τὴν πνευματικὴν ποιμαρτορίαν θεόθεν εἶχε λαχών.
» Τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἀπόφασιν προθυμοῦμενον ἡ ἐκ-
» τελέσῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ὑμῶν
» καθήκον ἔκρινε ἡ ζήτησις ὡς καὶ ἐζήτησε πρῶτον τὴν συ-
» ναίνεσιν τοῦ Μεγαλειοτάτου Αυτοκράτορος πασῶν τῶν
» Ῥωσσιῶν ἡ δὲ Αυτοκρατορικὴ Αὐτοῦ Μεγαλειότης κατέ-
» ρευσε προθύμως εἰσακούσασά τῆς εὐχῆς τοῦ εὐσεβοῦς ἔ-
» θρους ὑμῶν.

» Ὅθεν, καθιστώμεν ὑμᾶς εἰς ἐπιτροπὴν, καὶ παρακα-
» λούμεν ὑμᾶς ἀπέλθαι εἰς Ὀδησσὸν διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου
» «τὸ Βυζάντιον» ὃ ἡ Κυβέρνησις προσδιώρισεν εἰς
» τοῦτον τὸν σκοπὸν, καὶ παραλαβόντες τὴν περὶ ἧς ὁ λό-
» γος ἱερὰν παρακαταθήκην κομίσαντες ἐνθάδε ἵνα κατατε-
» θῇ αὕτη ἐν χώρᾳ ἀξιοπρεπεῖ καὶ τῇ μακαρίᾳ μνήμῃ τοῦ
» Πρωτομάρτυρος ἐκείνου ἀρμοζούση.
» Ἐπιτρέπομεν ἡ προσλάβητε μεθ' ὑμῶν ὡς Γραμμα-
» τέα τὸν Κύριον Κωνσταντῖνον Καλοθὴν διδάκτορα τῆς
» Νομικῆς.

» Τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον ἐφοδιάσει ὑμᾶς
» μετὰ συστατικῶν πρὸς τὸν ἐν Ὀδησσῷ Πρόξενον τῆς
» Α. Μ. τοῦ Βασιλέως. Ὑμεῖς δὲ ἀφικόμενοι ἐκεῖσε καὶ
» διὰ τῶν ἀφ' ἑστέρας πιστωτικῶν γραμμῶν, ἀναγνωρι-
» σθέντες ὑπὸ τὸν ἐπιτοπίων Ἀρχῶν Ἐκκλησιαστικῶν τε

» καὶ πολιτικῶν ὡς ἀπεσταλμένοι δι' ὑπηρεσίαν Ἐθνικὴν,
 » θέτε μετὰ τὴν τέλει τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νενομι-
 » σμένων, παραλάβει καὶ κομίσει ἐνθάδε τὰ ἱερὰ τοῦ πε-
 » ρικλεοῦς ἱερομάρτυρος Πατριάρχου Λείψανα μεθ' ὅσον
 » οἶον τε σπουδῆς, ὅπως καταφθάσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα
 » πρὸς τῆς 11^{ης} Ἀπριλλίου προσεχούς μηνός, ἡμέρα, καθ'
 » ἣν τελεσθῇσεται ἡ ὀφειλομένη εἰς τὸν Ὑψιστον Δοξο-
 » λογία ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἡμέρᾳ τῆς ἐθνικῆς ἐορτῆς· ἐπιτρέ-
 » πομεν δὲ ἵνα ἑκάτερος μὲν τῶν Σ. Σ. Ἀρχιεπισκόπων
 » προσλάβῃ καὶ τὸν ἑαυτοῦ διάκονον.

» Τὴν ἔμμισθον ταύτην εἰς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίαν πεποιθα-
 » μεν ὅτι θέτετε ἐκτελέσει ἀσμένως ἅμα καὶ προθύμως.
 » Ἀντάξιός δ' ἀποκρίσεται ἔπαινος ὑμῖν τοῖς εἰς τὸ σπου-
 » δαιώτατον τοῦτο λειτούργημα ὑπουργήσουσιν.

Ὁ Ὑπουργός
 Α. Θ. ΠΕΤΜΕΖΑΣ.

Ι. Φριδερίκος

Ἀφοῦ λοιπὸν πάντα ἡτοιμάσθησαν διὰ τὸν ἱερὸν τοῦτον σκοπὸν, καὶ ἡ ἐπιτροπὴ εἶχε λάβει τὰς ἀπαιτούμενας ὁδηγίας παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ἀπεφασίσθη νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὸν πρὸς ὃν ὅρον διὰ τοῦ Β. θωρηκτοῦ πλοίου «Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος» ἀλλὰ ἡ Ὑ. Πύλη κατεπαρετήρησεν ὅτι ἡ ἀφίξις τοῦ Βασιλικοῦ πλοίου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ ἐπιδείξεις ἐκ μέρους τῶν Ὀρθοδόξων καὶ κακὰς συνεπειάς. Μὴ θέλουσα δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις νὰ γείνη πρόξενος τοιούτων σκανδάλων διέταξε νὰ μεταβῇ ἡ ἐπιτροπὴ διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοικῆς ἑταιρίας «Βυζάντιον».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΔΗΟΠΛΟΥΣ ΤΟΥ ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΥ «ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ» (1).

Τὴν 26^{ην} Μαρτίου, περὶ τὴν ὀγδόην πρωϊνὴν ὥραν τὸ ἀτμόπλοιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοικῆς ἑταιρίας «Βυζάντιον» πλοιαρχούμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου Α. Κουρεντῆ καὶ φέρον τὴν ἐπιτροπὴν ἀπέπλεε τοῦ λιμένος Πειραιῶς κατευθυνόμενον εἰς Σύρον, ὅπου καὶ κατέπλευσε περὶ τὴν 5^{ην} Μ. Μ. ὥραν, τῆς ἰδίας ἡμέρας. Ἐν Σύρῳ τὸ «Βυζάντιον» παρέμεινεν ἐπὶ δύο ἡμέρας χάριν ἐφοδιασμοῦ· τὴν δὲ τρίτην τὴν 2^{ην} Μ. Μ. ὥραν, ὅτε οἱ κώδωνες τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκάλουν τοὺς ὀρθοδόξους εἰς τὸν τῆς Ἀναστάσεως ἐσπερινόν, ἀπέπλευσε τοῦ λιμένος βορέου πνέοντος καὶ τὴν 10^{ην} Π. Μ. τῆς 30^{ῆς} τοῦ αὐτοῦ μηνός τὸ Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον ὑπερῃφάνως κρατούμενον ὑπὸ τῶν ῥευμάτων τοῦ Βοσπόρου, ἡγχυροβόλησεν ἔμπροσθεν τῶν Σουλτανικῶν Ἀνακτόρων, μεταξὺ Φουντουκλῆ καὶ Δουλμᾶ Βαξέ, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ σημαία ἀγέρωχος καὶ πάλιν ἐκυμάτιζεν ἄνω τῆς Μεγάλης καὶ περικλεοῦς πόλεως τοῦ Κωνσταντινίου. Μέχρις οὗ ὅμως ληφθῶσιν τὰ ναυπηγιακὰ ἐγγραφα παρῆλ-
 θον ἕξ ὥραι, καθ' ἃς πολλοὶ τῶν ὁμογενῶν ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἐπιτροπὴν. Μεταξὺ τούτων προσῆλθον καὶ οἱ γραμματεῖς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῆς πρεσβείας κ. κ. Ι. Καλλέργης καὶ Ν. Δεληγιάννης, παρ' ὧν ἔμαθεν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀ-
 θέρκιος, τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀαλῆ διενεργούμενα, ὅτι δῆθεν δικαιώ-
 ματι ὑπαλληλότητος καὶ ὑπηκοότητος ἀνήκουσι τῇ Τουρκίᾳ τὰ τοῦ Πατριάρχου Λείψανα καὶ δέον αὐτῇ νὰ ἀποδοθῶσιν.

(1) Μέχρις μέρους τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ὡς οὕτως πιστοτάτης, ἤρξαντο ἡμεῖς ἐκ τῆς ἐν «Μερίμνῃ» καταχωρηθείσης ἐκθέσεως ἐνδὲς τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἔπειτα, ὡς θετικώτατα ἐπληροφόρηθημεν, εἶναι ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιμανδρίτης καὶ Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Ἀθήριος Λαμπρόπουλος.

ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας, ὅπως ἐν πομπῇ καὶ ἐπισημότητι παρακαταθήσῃ ταῦτα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἢ ὅπου ἂν θελήσωσιν οἱ Ἕλληνες. Ἀλλ' ὁ τῆς Ῥωσσίας πρεσβευτὴς στρατηγὸς Ἰγνατιεὶρ ἀπέκρουσέ πως εἰρωνικῶς τὴν αἴτησιν, εἰπὼν ὅτι τὸ περὶ Ἰθαγενείας ζήτημα μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας μένει εἰσέτι ἐκκρεμὲς καὶ συνεπῶς εἶναι εἰσέτι ἄγνωστον, ἂν μετὰ τὴν ὁλοσχερῇ λύσιν τοῦ θά εὐρεθῇ ὁ αἰμνηστος Πατριάρχης ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἢ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ταύτην ὁ Ἀαλῆς ἔσπευσε νὰ τηλεγραφῇ εἰς τὸν ἐν Πετροπόλει πρέσβυν του, διατάττων αὐτὸν νὰ παρουσιασθῇ ἀμέσως εἰς τὸν Ὑπουργὸν τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ παραστήσας τὰ τῆς Τουρκίας δίκαια, ζητήσῃ τὸ ἱερὸν λειψάνον, Μετὰ δὲ τὸν Ἀαλὴν ἐπορεύθη παρὰ τῷ Στρατηγῷ Ἰγνατιεῖρ, ὡς συνήγορος τῶν τῆς Τουρκίας δικαίων, καὶ ὁ τῆς παλαιᾶς φίλης τῆς Ἑλλάδος Αὐστρίας πρεσβευτῆς. Ἀλλ' ἔμαθε καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν ἀπάντησιν. Ὁ δὲ ἡμέτερος πρεσβευτὴς κ. Ἀλ. Ραγκαβῆς, μαθὼν ταῦτα ἔσπευσε νὰ λάβῃ συνέντευξιν μετὰ τοῦ Μ. Βεζύρου περὶ τούτου καὶ μεταξὺ ἄλλων τῷ παρετήρησεν, ὅτι ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπίσημος μετακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Πατριάρχου θὰ εἶναι ἡ μεγαλειτέρα ἱκανοποίησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὁ ἐνδοξότερος τῆς Ὁρθοδοξίας θρίαμβος. Ἀλλ' ἀμφισβᾷ νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι καὶ ἔσεται συμφορώτερον τῇ Τουρκίᾳ καὶ θέλουσα δῆθεν νὰ σβύσῃ ἐν Ἀθήναις τὴν πυρὰν θὰ τὴν ἀνάψῃ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει! Πάντα ταῦτα ἔκαμον, φαίνεται, μετὰ τὴν ἐντύπωσιν ὅθεν καὶ ἐψυχράνθη ἡ ἐνέργεια. — «Λοιπὸν, παρετήρησεν ὁ Πανοσιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Ἀθέρκιος, πρὸς ἀποφυγὴν κατὰ τὴν ἐπάνοδον διαδηλώσεων καὶ ἀτοπημάτων ἐθνικῆς φιλοτιμίας καὶ θρησκευτικοῦ ἐρεθισμοῦ, θὰ ᾔτο καλὸν νὰ σταλῇ τὸ τῆς ἐξόδου Σουλτανικὸν διάταγμα εἰς τὰ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου Καβάκια, ὥστε νὰ μὴν ἀράξωμεν, ῥηδόνως νὰ σταματήσωμεν πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως»

— Πολλὰ καλὰ, ἀπήντησαν, οὕτω βεβαίως πρέπει νὰ σταλῇ. » Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα συνδιαλεζάμενοι ἀπῆλθον.

Περὶ δὲ τὴν 4^{ην} ὥραν Μ. Μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας, τὸ ἀτμόπλοιον ἀπέπλευσε κατευθυνόμενον εἰς τὸν πρὸς ὄν ὅρον. Ἡ ἡμέρα ἦν πως νεφελώδης ἀλλὰ γαλήνιος. Αἶφνης ὅμως, ὅτε ἐπλησίαζε τὸ Βουγιουκτερὲ, ἦτε θάλασσα καὶ αἱ ὄχθαι ἀμφότεραι ἐκαλύφθησαν ὑπὸ πυκνῆς ὁμίχλης, ψυχρὸς ἐπαισθητὸν ἐπῆλθε καὶ χιονόνερον ἤρχισε νὰ πίπτῃ, ἐξ ὧν ἠναγκάσθη ὁ πλοίαρχος νὰ ἀγκυροβολήσῃ ἐνταῦθα. Τὴν δὲ 1^{ην} μ. τὸ μεσονύκτιον, βελτιωθέντος τοῦ καιροῦ ἀπῆρε καὶ τὴν 7^{ην} ὥραν Μ. Μ. τῆς 1^{ης} Ἀπριλίου προσωρμίσθη εἰς τὸν τῆς ἐμπορικῆς πόλεως Ὁδησσὸς λιμένα.

Ἐνεκα ὅμως τῶν ἐγχωρίων ὑγειονομικῶν διατάξεων δὲν ἐπετράπη τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἡ ἐλευθεροκοινωνία. Ἡ ἀφίξις τοῦ «Βυζαντίου» κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην οὐδόλως ἐγνώσθη εἰς τὴν πόλιν. Μόλις ὅμως ἀνέτειλεν ἡ ἐπιούσα καὶ ἀμέσως ἐν ἀκαρεῖ, διεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν ἡ ἀφίξις τῆς πρὸς παραλαβὴν τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Πατριάρχου Ἐπιτροπῆς. Οἱ κάτοικοι ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ ὡς δι' ἡλεκτρισμοῦ πάντες ἀνεστατώθησαν· γέροντες, νέοι, γυναῖκες, παρθέναι, πλούσιοι καὶ πένητες, συνωθοῦντο περὶ τὴν προκυμαίαν θεώμενοι μετὰ θακρῶν καὶ συγκινήσεως τὸ Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον καὶ ἀναμένοντες τὴν ἀποβίβασιν τῆς ἐπιτροπῆς. Πάντα τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα ἐσημαιοστολίσθησαν καὶ ἐχαίρεισαν τὴν ἀφίξιν τοῦ «Βυζαντίου». Κατὰ τὴν 9^{ην} ὥραν Π. Μ. ἐπεσκέφθη τὴν ἐπιτροπὴν ἰδιωτικῶς ὁ ἐκεῖσε πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Στ. Ράλλης, παρ' οὗ ἔμαθεν ἡ ἐπιτροπὴ καὶ τὰ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα δυσάρεστα συμβάντα μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ χριστιανῶν, ἅπερ πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐγκαρδίως ἐλύπησαν ὡς διαρκούντος εἰσέτι τοῦ πάθους τούτου κατὰ τῶν δυστυχῶν Ἰουδαίων, καὶ ὅτι ἡ πόλις Ὁδησσὸς ἦτον εἰσέτι τεθορυβημένη καὶ ἐπομένως τούτων ἕνεκα δὲν θὰ καταστῇ

δυνατὴ ἢ τοσοῦτον ἐπιποθουμένη ἐκείθεν ταχεῖα ἀναχωρήσας
της, προσθέντος, ὅτι ὁ Γενικὸς Διοικητὴς διέταξε νὰ γείνη ἐπί-
σημος τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδοχὴ περὶ μεσημβρίαν ταῦτα εἰπὼν
ἀπῆλθεν.

Καὶ τῶντι κατὰ τὴν προσδιωρισμένην ὥραν ἐπέβησαν τοῦ
ἀτμοπλοίου ὁ τὸν Γενικὸν Διοικητὴν Νέας Ῥωσσίας καὶ Βασι-
ραβίας ἐκπροσωπῶν ὁμογενὴς κ. Γρ. Μαρασλῆς, ὁ τῆς Ὁδησ-
σοῦ Πολιτάρχης κ. Βουχάρην, ὁ Δήμαρχος ταύτης κ. Νοβασέλ-
σκης, ὁ Ἑλλήν προξενος μετ' ἐπιτροπῆς τῶν ὁμογενῶν,
συγκειμένης ἐκ τοῦ Π. Ἀρχιμανδρίτου Σ. Βουλισμᾶ καὶ τῶν
κ. κ. Ἰω. Βουτσινᾶ, Θ. Ῥοδοκανάκη, Κ. Μαυροκορδάτου καὶ
Σεβαστοπούλου καὶ συνεχώρησαν τὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ
ἀφίξει της. Πρὸς τούτοις ἀπήντησαν ἐξ ὀνόματος τῆς ἐπιτρο-
πῆς ὁ γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ Ἀρχιμανδρίτης κ.
Ἀβέρκιος Λαμπέρης τὰ ἐξῆς : « Εὐχαριστοῦμεν ἐγκαρδίως τὴν
» Α. Ε. τὸν Γεν. Διοικητὴν διὰ τὴν φιλόφρονα ἡμῶν ὑποδοχὴν
» καὶ διὰ τὴν τιμὴν ἣν αὐτῇ δι' ὑμῶν ἀπονέμει. Δραττομένη
» δὲ τῆς καλῆς εὐκαιρίας παρακαλεῖ δι' ὑμῶν τὴν Α. Ε. ὅπως
» γείνη πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν θεόσεπτον Αὐτοκράτορα πασῶν
» τῶν Ῥωσσιῶν ὁ διερμηνεὺς τῶν βαθυτάτων αἰσθημάτων
» εὐγνωμοσύνης τε καὶ σεβασμοῦ οὐ μόνον ἑαυτῆς ἀλλὰ καὶ
» σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὅτι τόσον εὐμενῶς καὶ προθύ-
» μως ἀπεδέξατο τὴν αἵτησιν καὶ ἐπιθυμίαν του, ἀποδιδούς
» εἰς τοὺς κόλπους τῆς φίλης πατρίδος τὸ τοῦ Ἱερομάρτυρος
» καὶ Πατριάρχου της λείψανον. Ἀπαξάπαν δὲ τὸ ὁμόδοξον
» Ῥωστικὸν ἔθνος ἔσται ἐς αἶνι ἡύλογημένον, ὅτι τοσοῦτον
» εὐλαβῶς ἀπεδέξατο καὶ λίαν φιλαδέλφως διετήρησε μέχρι
» τοῦ νῦν ἀπροσδέκτου καιροῦ τὴν κοινὴν ταύτην τῆς ὀρθοδο-
» ξίας παρακαταθήκην, ἥτις ἦν καὶ ἔσται ὁ ὄρατος τῶν δύο
» ἐθνῶν σύνδεσμος. Ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς εὐχαριστοῦμεν, Κύριε
» Δήμαρχε, ἐκ μέρους ψυχῆς καὶ καρδίας διὰ τὴν φιλόφρονα
» δεξίωσιν ἐκ μέρους τῶν ἡμετέρων συνδημοτῶν, ἐφ' οἷς καὶ

» ἐπικαλούμεθα πλήρεις τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ, διότι οὐ
» μόνον ἀδελφικώτατα καὶ ὀρθοδοξήτατα ἐδέχθησαν καὶ ἐφι-
» λοξένησαν τὸν κοινὸν Πατέρα. ἀλλὰ καὶ ἤδη μετὰ τῆς αὐ-
» τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ προθυμίας συντελέσουσι πάντες
» εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς δικαιοτέρας τῶν ὁμοδόξων τῶν ἐπιθυ-
» μίας, οἷς καὶ οὐδέποτε διὰ τοῦτο παύονται εὐγνωμονοῦν-
» τες αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις καὶ τοῖς ὁμοίοις ἀγαθοῖς αἰσθημασιν. »

Εἶτα μεθ' ἀπάντων τούτων ἐξῆλθεν ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ἀνα-
βᾶσα εἰς τὰς ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν ἡτοιμασμένας ἀμάξας κα-
τηυθύνθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος παρακολουθουμένη
ὑπὸ τοῦ συνωθουμένου ἀπείρου πλήθους, ἔνθα ἀνεπαύετο ὁ
Πατριάρχης. Πρὸ τοῦ ναοῦ περιέμενον τὴν ἐπιτροπὴν ἐνδεδυ-
μένοι οἱ ἱερεῖς μετὰ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ θυμιατοῦ. Εἰ-
σελθοῦσα δὲ κατησπάσθη μετὰ σεβασμοῦ ἅμα τε καὶ ἐκπλή-
ξεως τὸν μεγαλοπρεπῆ τοῦ ἱερομάρτυρος τάφον, ἀριστερόθεν
πρὸς τῇ εἰκόνι τῆς θεοτόκου καὶ τοῦ εἰκονοστασίου κείμενον,
τετιμημένον εἰκόνι, κανδύλλα καὶ κηροπηγίῳ καὶ πολλοῖς
ἀναθήμασιν, ἅτε παρὰ πάντων τῶν ἐκεῖσε ὁμοδόξων ὡς ἁ-
γίου καὶ θαυματουργοῦ τιμωμένου. Μετὰ σύντομον δοξολο-
γίαν ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ καὶ ἐποχομένη κατηυθύνθη πρὸς ἐπί-
σκεψιν τοῦ Σ. Ἀρχιεπισκόπου Χερσῶνος καὶ Ὁδησσοῦ Δημη-
τρίου, ὅστις καὶ ὑπεδέχθη ταύτην ἐν τῷ προθαλάμῳ εὐμενέ-
στατα καὶ φιλοφρονέστατα κατασπασάμενος τοὺς πάντας καὶ
εἶτα ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὰ ἐνδότερα, ἔνθα καθεσθέντων
ἐγένοντο αἱ συνήθεις ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις. Ὁ Π. Ἀρχι-
μανδρίτης Ἀβέρκιος ἠρώτησε παρακλητικῶς τὸν ἀρχιεπίσκο-
πον, ἐὰν θὰ ἦναι δυνατὸν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν κατὰ τε τὴν ἐ-
πιθυμίαν καὶ ἐντολήν της, ν' ἀναχωρήσῃ ἐκείθεν τοσοῦτον
ταχέως, ὥστε νὰ ἦναι εἰς Ἀθήνας τὴν 10^{ην} τοῦ Ἀπριλίου.
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπήντησεν, ὅτι
μὲ ὅλην τὴν καλὴν θέλησιν τῶν ἐν Ὁδησσῷ ἀρχῶν εἶναι ἀ-
δύνατον, καθότι ἕνεκα τῶν λυπηρῶν τοῦ Πάσχα συμβάντων

ὁ λαὸς εἶναι εἰσέτι ἐρεθισμένος, αἱ ἀρχαὶ τεθορυβημέναι καὶ ἡ δημοτελής ἐορτὴ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τοῦ Κασπουρσκαῖ, (1), ἀνεβλήθη ὡς ἐκ τούτου διὰ τὴν ἐλευσομένην τετάρτην τῆς 7ης ἀπριλίου, ἀλλὰ καὶ τὴν Κυριακὴν τῆς 4ης γενήσεται Αὐτοκρατορικὴ τελετὴ.

Κατόπιν τούτων ἡ ἐπιτροπὴ ἀποχαιρετήσασα, ἀποχαιρετηθεῖσα καὶ προπεμφθεῖσα μέχρι τοῦ προθαλάμου, ἀπῆλθε καὶ κατηνύνη πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Γεν. Διοικητοῦ κ. Κοτσεμπού, ὅστις ὑπὸ τοῦ ἐπιτελείου του περιστοιχιζόμενος ὑπεδέχθη ταύτην φιλοφρονέστατα ἐν τῷ προδρόμῳ καὶ ὠδήγησεν ταύτην εἰς τὴν ἐπίσημον τῆς ὑποδοχῆς αἴθουσαν, ἐνθα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου Νικόλαος ἐπανέλαβεν ὅτι ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ εἶπεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀβέρκιος. Μετὰ τὰς τῆς ἐθιμοταξίας ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις εἶπεν αὐτῇ, ὅτι εὕρισκετο εἰς Πετρούπολιν, ὅτε ὁ Σεβαστὸς Αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὸ τηλεγράφημα τοῦ λαοφιλοῦς Βασιλέως μας καὶ ὅτι ἀδύνατον ἦν γὰρ ὡς τὰ λείψανα ἐν Ἀθήναις τὴν 25 Μαρτίου ὡς διελάμβανε τὸ τηλεγράφημα καὶ ὅτι ἔχει πᾶσαν τὴν καλὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἡ τελετὴ τῆς μετακομιδῆς γείνη ὅσον οἶόν τε ἐπισημότερα ἀλλ' ἔνεκα τῶν ἐπισυμβασῶν ταραχῶν δέον νὰ ὑπομένῃ ὀλίγον ἡ ἐπιτροπὴ καὶ νὰ προτρέψῃ μάλιστα, ὡς καὶ οἱ Ῥώσοι, ἐπ' ἐκκλησίας τοὺς ὁμογενεῖς, ὅπως καταβάλλωσι πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἀποφυγὴν ὁμοίων σκηνῶν κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας. Ἐντεῦθεν ἡ ἐπιτροπὴ μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Πολιτάρχου ὃν καὶ δὲν εὔρε κατ' οἶκον, ἀλλὰ κεκμηκυῖα ἄφησε τὴν τοῦ δημάρχου ἐπίσκεψιν διὰ τὴν ἐπιούσαν. Οἱ ἐν Ὁδησσῷ ὁμογενεῖς φιλοτίμως, προσήνεγκον τὰς οἰκίας αὐτῶν πρὸς κατάλυσιν τῶν Μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἣν ἐξένισαν ἀδελφικώτατα καὶ μετὰ μοναδικῆς ὑποδοχῆς. Καὶ δὴ οἱ μὲν Σ. Σ. Ἀρχιεπίσκοποι Φθιώτιδος καὶ Ζακύνθου μετὰ τῶν διακόνων

(1) Χωρίον ἐν Χερσῶνι.

των κατέλυσαν παρὰ τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ Γεν. Διοικητοῦ κ. Μαρασλῆ· ὁ Π. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἀβέρκιος παρὰ τῷ ὁμογενεῖ Θ. Ροδοκανάκῃ· ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀγαθάγγελος παρὰ τῷ κ. Θ. Μαυροκορδάτῳ· ὁ κ. Γ. Ἀγγελόπουλος παρὰ τῷ φιλογενεστάτῳ Κυρίῳ Ἰω. Βουτσινᾷ καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς κ. Κ. Καλοθῆς παρὰ τῷ ὁμογενεῖ Πολυβίῳ Παππαδάτῳ.

Ὁ Δήμαρχος Ὁδησσοῦ Κ. Νοβοσέλσκις, προσήνεγκεν εἰς τιμὴν τῆς ἐπιτροπῆς, πολυτελέστατον συμπόσιον, ἐνθα ἐγένοντο πλείστα καὶ διάφοροι προδόσεις· ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου κ. Ν. Κατραμῆς, προέπιεν ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ῥωσσίας καὶ ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'. Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Χερσῶνος καὶ Ὁδησσοῦ, Δημήτριος, ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς Ἑλλάδος εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

« Εὐχόμαι ὅπως τὸ λείψανον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, »
 » τὸ ἐπὶ μίαν πεντηκονταετηρίδα ἀναπαυθὲν ἐπὶ τοῦ Ῥωσσοῦ »
 » κοῦ ἐδάφους, ἐφεξῆς δὲ ἀναπαυθῆσόμενον ἐπὶ τῆς γῆς τῆς »
 » ἐλευθέρως Ἑλλάδος, ἀποτελέσῃ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας νέον »
 » ἐχέγγυον ἐνώσεως ἀμφοτέρων τῶν ὀρθοδόξων ἐθνῶν καὶ »
 » νέον ἐχέγγυον εὐδαιμονίας τῆς Ἑλλάδος, ἐφ' ἣν ἐπικαλοῦ- »
 » μαι τὴν εὐλογίαν τοῦ Ὑψίστου.»

Μετὰ τὸ συμπόσιον ὁ δήμαρχος Ὁδησσοῦ ἀπέστειλε πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις κυβέρνησιν τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ.

Ἀθήνας

Ἐπειδὴ ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ δεχθῶ μετὰ τῶν ὀρθοσκευτικῶν, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως ἡμῶν καὶ τῶν ἐγκρίτων ἐνταῦθα Ἑλλήνων τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀφικομένην ἐπιτροπὴν, παρακαλῶ ὑμᾶς κ. ὑπουργέ νὰ ἐκφράσητε τῇ Α. Μ. τῇ Βασιλεῖ καὶ τῇ Α. Μ. τῇ Βασιλίσει, τὴν βαθυτάτην ἡμῶν εὐλάβειαν καὶ τὴν διάπυρον ἡμῶν εὐχὴν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς δυναστείας καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ ἱερούργησεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ναῶ τῆς Ἀγίας Τριάδος ὁ Σ. Ἀρχιεπ. Ζακύνθου μετὰ τῶν Π. Π. Ἀρχιμ. Ἀβερκίου καὶ Ἀγαθαγγέλου. Περί δὲ τὴν μεσημβρίαν μετέβη ἅπαντα ἡ ἐπιτροπὴ εἰς τὸν καθεδρικὸν ναόν, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο δοξολογία ὑπὲρ τῆς τοῦ Αὐτοκράτορος σωτηρίας ἀπὸ τῆς μισαρᾶς ἐκείνης τοῦ 1866 δολοφονίας.

Τὴν ἐπιούσαν (5 Ἀπριλίου), ἐγένοντο διαταγῇ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χερσῶνος καὶ γνωμοδοτήσει μηχανικῶν αἱ πρὸς εὐρεσιν τοῦ τάφου προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι, καθότι τελευταῖον ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Τριάδος ὑπέστη σπουδαίας μεταβολὰς διαπλατυνθεὶς κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κενοτάφιον ἦν προδήλως ἐπὶ τῆς προσθήκης ἐκτισμένον. Εὐτυχῶς ὅμως αἱ πρῶται δοκιμαὶ ἐπέτυχον καὶ ἐντὸς ὀλίγου εὐρέθη παραπλεύρως καὶ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ἄνω τάφου θόλος καλὸς ἐκ τοῦ ἐγγχωρίου πόρου, οἷον εἰ 4 πῆχεων μήκους καὶ 3 πλάτους. Τότε αἱ ἐργασίαι ἔπαυσαν. Εἰδοποιήθη περὶ τούτου ὅτε Σ. Ἀρχιεπ. καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρχαὶ καὶ κοινῇ συμφωνίᾳ ὠρίσθη ἡ 9 π. μ. τῆς ἐπομένης 6 Ἀπριλίου.

Κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ὥραν ἀκριβῶς ὦραν, παρούσης ἀπάσης τῆς ἐπιτροπῆς, τοῦ Σ. Ἀρχιεπ. Χερσῶνος καὶ Ὁδησοῦ, τοῦ Πολιτάρχου, τοῦ Δημάρχου, τοῦ Ὑπαστυνόμου τοῦ Ἑλληνος Προξένου, τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος καὶ προκρίτων τινων ὁμογενῶν, διετάχθη νὰ ἀνοιχθῇ ἄνωθεν ὁ θόλος. Συντελεσθέντος δὲ τοῦ ἀνοίγματος παρατηρήθη ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ θολοειδοῦς δωματίου λάρναξ μεγαλοπρεπής. Κατῆλθε τότε διὰ τῆς ἀνοιχθείσης θυρίδος ἀξιωματικὸς τις τοῦ μηχανικοῦ καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ τε ἔξωθεν λάρναξ καὶ τὰ ἄμφω εἰσὶ σεσηπότα, ἀλλ' ἡ ἐντὸς λάρναξ διατηρεῖται εἰς ἀρίστην κατάστασιν. Ὁ ἀξιωματικὸς διετάχθη τότε παρὰ τοῦ Ἀρχιεπ. νὰ λάβῃ πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς λάρνακος καὶ νὰ τὸ δώσῃ τοῖς ἐκτός. Ἦσαν δὲ ταῦτα μία μίτρα, σκολικόβρωτος ἐκ βελούδου χρώματος βυσίνου βαθέος, εἰς

σταυρὸς ἐλαφρὸς καὶ ἀπλοῦς ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐν ἐγκόλπῳ τῆς αὐτῆς τέχνης καὶ ὕλης καὶ πολλὰ ἄλλα χρυσᾷ πλατέα γαλόνια. Εἶτα ληφθέντος μέτρου τῆς κατασκευασθησομένης νέας θήκης, ἀνῆλθεν ὁ καταβάς καὶ διετάχθη νὰ κλεισθῇ αὐθις ἡ ὁπῇ, καθότι, κατὰ τοὺς μηχανικοὺς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαχθῇ ἐκείθεν ἡ λειψανοφόρος λάρναξ, ὡς ἐπεθύμει ἡ ἐπιτροπὴ, χωρὶς δηλαδὴ νὰ συμβῇ ταραχὴ καὶ σύγχυσις καὶ ἀλλοίωσις τῶν ἐντὸς, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ γείνη ἐκ τοῦ δυτικοῦ μέρους ἑτέρα ἀνασκαφὴ ἐπιμήκης, ὅπερ καὶ διετάχθη πάραυτα. Ἐπὶ πάντων τούτων συνετάχθη τὸ κάτωθι πρωτόκολλον, κατ' αἴτησιν τῆς ἐπιτροπῆς, ὑπογραφὴν ὑπὸ ταύτης τοῦ Σ. Ἀρχ. Ὁδησοῦ, τοῦ Πολιτάρχου, τοῦ Ἑλλ. προξένου καὶ ὁκτὼ ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ὁμογενῶν. Εἶτα ὁριθεῖσας τῆς 1 μ. μ. τῆς ἐπομένης (7 Ἀπριλίου), εἰς ἀνοιγμα τοῦ ἥδη ἐγνωσθέντος τάφου καὶ εἰς μετακομιδὴν, ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ.

« Ἐν ἔτει 1871, τῇ ἑκτῇ ἀπριλίου, κατὰ τὴν 11 ὥραν
 » μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου
 » Χερσῶνος καὶ Ὁδησοῦ Δημητρίου, τοῦ Πολιτάρχου Ὁδησοῦ, μυστικοῦ συμβούλου Βουχάρητος, τοῦ ἐν Ὁδησῶ Ἑλλ.
 » ληνος προξένου κληρονομικῶς προκρίτου πολίτου Στεφάνου
 » Ῥάλλη, καὶ τοῦ δημάρχου Ὁδησοῦ μυστικοῦ συμβούλου
 » Νοβοσελσκίνου, ἐνώπιον τῆς ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυ-
 » βερνήσεως ἐπιτροπῆς, ἥτις ἔχουσα πρόεδρον αὐτῆς τὸν Φθι-
 » ώτιδος ἐπίσκοπον Καλλίνικον Καστόρχην, συνίστατο ἐκ τοῦ
 » ἐπισκόπου Ζακύνθου Νικολάου Κατραμῆ, τῶν Ἀρχιμανδρι-
 » τῶν τοῦ τε γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἐκκλησίας
 » τῆς Ἑλλάδος Ἀβερκίου καὶ Ἀγαθαγγέλου, δύο διακόνων
 » καὶ τοῦ ἱλάρχου Ἀγγελοπούλου καὶ ἄλλων ἐντίμων πολι-
 » τῶν τῆς πόλεως Ὁδησοῦ, ἡνεώχθη ὁ ἐν τῷ τῆς Ὁδησοῦ

» Ἑλληνικῶ ναῶ τάφος, ἔνθα ἀναπαύεται ἡ κόνις τοῦ τῶν
 » Γραικῶν Πατριάρχου Γρηγορίου. Κατεδείχθη δὲ, ὅτι, πρὸς
 » ἀριστερὰν τῆς ὠραίας πύλης, ὑπὸ τὸ κουδούκλιον, εὐρίσκε-
 » ται ὁ τάφος, οὗ μετὰ τὴν ἀνοιξιν εὐρέθη ἐν αὐτῷ ξυλίνη
 » λάρναξ, περικεκαλυμμένη μὲ ἐρυθροῦν ποικιλτὸν βελουδον,
 » περιελθοῦσα εἰς ἐντελῆ σῆψιν οὕτως, ὥστε ἐκ πρώτης ἐπα-
 » φῆς ἤρξατο νὰ διαλύεται. Ἐντὸς δὲ τῆς λάρνακος ταύτης
 » εὐρέθη ἑτέρα ξυλίνη λάρναξ δρυΐνη, ἥττον φθαρεῖσα, ἐπὶ τοῦ
 » σκεπάσματος τῆς ὁποίας εὐρέθησαν, ἀρχιερατικὸν ἐγκόλ-
 » πιον, μίτρα, σταυρὸς τοῦ στήθους καὶ κάλυμμα ἐκ χρυσοῦ
 » ὑφάσματος, ἅτινα ληφθέντα ἀπὸ τῆς λάρνακος, ἐτοποθετή-
 » θησαν ἐν ἰδιαιτέρῳ τόπῳ τοῦ ναοῦ.

» Ἐπειδὴ δὲ διὰ μικροῦ χάσματος τῆς δευτέρας ταύτης
 » λάρνακος διωράθη, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ μεταλλίνη θήκη,
 » διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐλήφθη τὸ μέτρον εἰς κατασκευὴν μολυ-
 » βδίνης θήκης, ὁ τάφος ἐκ νέου ἐκλείσθη στεγανῶς καὶ διε-
 » τάχθη κουστωδία ἐπὶ τοῦ τάφου, ἐκ κληρικῶν τοῦ ναοῦ καὶ
 » προσώπων τῆς ἀνωτέρω εἰρημένης ἐπιτροπῆς.»

Περὶ πάντων δὲ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων, ὠρίσθη νὰ
 συνταχθῇ τὸ παρὸν πρωτόκολλον.

Τὸ πρωτόγραφον πρωτόκολλον ὑπέγραψαν·

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ἀρχιεπίσκοπος Χερσῶνος.

Ὁ τῆς Ὁδησσοῦ Πολιτάρχης μυστικὸς σύμβ. ΒΟΥΧΑΡΗΝ.

Ὁ ἐν Ὁδησσῷ Ἕλλην πρόξενος, κληρονομικῶς πρόκριτος
 πολίτης ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΛΛΗΣ.

Ὁ τῆς Ὁδησσοῦ δήμαρχος μυστικὸς σύμβ. ΝΟΒΟΣΕΛΣΚΗΣ.

Ὁ ἀστυνόμος Ὁδησσοῦ ΣΑΔΙΚΩΦ.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Φθιώτιδος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου ΝΙΚΟΛΑΟΣ.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ γραμματεὺς τῆς Ι. Συνόδου τῆς Ἑλ-
 λάδος ΑΒΕΡΚΙΟΣ ΔΑΜΠΗΡΗΣ.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ ἱεροκέρυξ Ἀττικῆς ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
 ΑΛΕΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὁ ἐμπορικὸς σύμβουλος ΘΕΟΔ. Π. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ.

Ὁ μυστικὸς σύμβουλος ΒΑΣΙΑΝΗΣ.

Ὁ σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας Γ. ΜΑΡΑΣΑΝΗΣ.

ΘΕΩΔΩΡΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ.

Μ. ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ἌΛ. ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὁ γραμματεὺς Κ. Κ α λ ο θ ῆ ς.

Τὸ παρὸν πρωτόκολλον συνέταξεν ὁ διευθυντὴς τοῦ γραφείου
 τοῦ πολιτάρχου Ὁδησσοῦ ἀυλικὸς σύμβουλος Ἀρσένιος Ζδάνοβ.

Ὅτι ἀντίγραφον πιστὸν τῷ πρωτοτύπῳ.

(Γ. Σ.)

Ὁ τῆς Ὁδησσοῦ πολιτάρχης μυστικὸς σύμβ. ΒΟΥΧΑΡΗΝ.

Τὴν ἐπομένην (7 ἀπριλίου), ἀκριβῶς τὴν 1^{ην} Μ. Μ. ὥραν
 παρόντων πάντων τῶν καὶ κατὰ τὴν προτεραίαν, διετάχθη
 τὸ ἀνοιγμα θύρας εἰς τὸν δυτικὸν τοῦ τάφου τοῖχον, οὗ γενο-
 μένου ἐξήχθη ὑπὸ ἡμφιεσμένων ἱερέων ψαλλόντων Ἀὐτὴ ἡ
 κλητὴ καὶ Ἀγία ἡμέρα... καὶ θυμιώντων εὐλαβῶς ἡ περι-
 πόθητος θήκη, ἀπλῆ καὶ ἐκ σανίδων δρυὸς οὐσα καὶ ἔσθθεν
 καὶ ἐξώθεν ὑπὸ τινος ὑφάσματος λινοῦ περικεκαλυμμένη. Εἶτα
 τοποθετηθείσης τῆς θήκης καὶ εὐλογητοῦ μετὰ τρισαγίου ψαλ-
 λομένου ἀφηρέθη τὸ σκέπασμα, ἐκ δύο σανίδων ἀποτελούμε-
 νος καὶ εὐρέθη τὸ λείψανον λίαν καλῶς ἐσθβανωμένον διατη-
 ροῦν ὅλον τὸν τύπον καὶ τὴν μορφήν τοῦ σώματος καὶ φέρον
 ἐπὶ τοῦ προσώπου ἀέρα καὶ εὐαγγέλιον ἐφθαρμένα. Ἡ ἐπι-
 τροπὴ φοβηθεῖσα μὴ τὸ ὑπερβολικὸν πρὸς τὸν ἱερομάρτυρα

σέβας καὶ ὁ ζήλος τῶν πιστῶν φθείρη τὸ ἀλώβητον φαινόμενον ἱερὸν λείψανον, παρεκάλεσε τὸν Σ. Ἀρχιεπ. Ὁδησοῦ νὰ διατάξῃ ἀμέσως τὸ κλείσιμον τῆς θήκης, ὡς εἶχε πρὶν, ὃ καὶ ἀμέσως ἐγένετο. Ἐτέθη τότε ἐν τῇ νεοκατασκευασθείσῃ λάρνακι καὶ ἀπετέθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ πρὸς ἀσπασμόν. Ἀλλ' αὐτοῦ ἡ νέα λάρναξ ἦν λίαν ἀβαθὴς καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διέταξε νὰ κοπῇ τὸ περισσεῦον ἐκ τῆς παλαιᾶς διὰ πρίονος, ἀλλ' ὁ Ἀρχιμαν. Ἀβέρκιος ἀντεπαρητήρησεν, ὅτι τὸ τοιοῦτον δύναται νὰ παραβιάσῃ τὸ ἱερὸν λείψανον καθόσον εἶναι βέβαιον, ὅτι καὶ τὰ πριονίσματα θὰ πέσωσιν ἐντὸς καὶ θὰ ἀσχημίσωσι τοῦτο, διὸ θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ αὐξηθῇ τὸ τῆς νέας θήκης σκέπασμα, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Διετάχθη ὅθεν τότε ὁ τεχνίτης νὰ αὐξήσῃ τὸ σκέπασμα καὶ νὰ μείνῃ ἡ παλαιὰ ὡς εἶχεν. Εἴτα συνετάχθη ἕτερον πρωτόκολλον περὶ τῆς ἀνακομιδῆς καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ λειψάνου ὑπογραφὴν παρ' ὅλων τῶν παρόντων καὶ ἔχον ὡς ἑξῆς:

« Ἐν ἔτει 1871, τῇ 7ῃ Ἀπριλίου, κατὰ τὴν 3^{ην} ὥραν
 » Μ. Μ. ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χερσῶνος καὶ Ὁ-
 » δησοῦ Δημητρίου, τοῦ πολιτάρχου Ὁδησοῦ μυστικοῦ συμ-
 » βούλου Βουχάρινος, τοῦ ἐν Ὁδησῶ Ἑλλήνος προξένου,
 » κληρονομικῶς προκρίτου πολίτου Στεφάνου Ράλλη, ἐνώπιον
 » τῆς ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπιτροπῆς, ἥτις
 » ἔχουσα πρόεδρον αὐτῆς τὸν Φθιώτιδος Ἐπίσκοπον Καλλί-
 » νικον Καστόρχην, συνίστατο ἐκ τοῦ Ἐπισκόπου Ζακύνθου
 » Νικολάου Κατραμῆ, τῶν Ἀρχιμανδριτῶν, τοῦ τε γραμμα-
 » τέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀ-
 » βερκίου Λαμπέρη καὶ Ἀγαθαγγέλου Λεκοπούλου δύο διακόν-
 » νων καὶ τοῦ ἱερέως Ὁδησοῦ καὶ ἄλλων ἐντίμων πο-
 » λιτῶν τῆς πόλεως Ὁδησοῦ καὶ πάλιν ἠνεώχθη ὁ ἐν τῷ τῆς
 » Ὁδησοῦ Ἑλληνικῷ ναῷ τάφος, ἐνθα ἀναπαύεται ἡ κόνις
 » τοῦ τῶν Γραικῶν Πατριάρχου Γρηγορίου. Τούτου δὲ γενο-
 » μένου, κατεδείχθη, ὅτι ὁ τάφος ἔστεγνῶς κλεισθεὶς τὴν

» 6^{ην} Ἀπριλίου, εὐρίσκεται ἀνέπαφος· μετὰ δὲ τὴν ἀνοιξιν
 » εὐρέθη ἐντὸς αὐτοῦ ἡ αὐτὴ ξυλίνη λάρναξ, περὶ τῆς ὁποίας
 » ἐγένετο λόγος ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 6^{ης} Ἀπριλίου. Ἡ
 » λάρναξ αὕτη, μετὰ τὴν ἐκ τοῦ τάφου ἐκκρίσιν, συμφώνως
 » πρὸς τὴν γενικὴν πάντων ἡμῶν ἐπιθυμίαν, ἐπιτρέψαντος
 » τοῦ τὰ μάλιστα Πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Δημητρίου,
 » ἠνεώχθη, μεθ' ὃ προστάθη εἰς τὴν ἀνωτέραν μνημονευθεῖσαν
 » Ἐπιτροπὴν καὶ τὸν Ἑλληνικὸν κληρὸν νὰ θεωρήσῃ τὴν ἀ-
 » ναπαυομένην ἐν τῇ λάρνακι κόνιν τοῦ Πατριάρχου· εὐρέθη
 » δὲ ὅτι ἡ λάρναξ, ὡς εἴρηται ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 6^{ης}
 » Ἀπριλίου, ἦτο θρυῖνη τὰ ἄκρα τῆς ὁποίας ὑπέστησαν σῆψιν,
 » κεκαλυμμένη μὲ σκέπασμα ἐκ δύο ἀσυμπαγῶς συνηνωμέ-
 » νων σανίδων, καὶ περικεκαλυμμένην ὑπὸ ἐντελῶς φθαρείσης
 » ὕλης. Μετὰ τὴν ἀνοιξιν δὲ τοῦ σκεπάσματος τούτου πα-
 » ρετηρήθη, ὅτι τὸ λείψανον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου εἶχεν
 » ὡς ἑξῆς· τὸ σχῆμα τοῦ σώματος ἦτο πρόδηλον, τὸ ἐνδυμα
 » καὶ τὸ κάλυμμα ὑπέστησαν σῆψιν, καὶ στερρῶς ἐπεκάθησαν
 » ἐπὶ τὰ λείψανα τοῦ σώματος, ἐπὶ τοῦ προσώπου ἦτο μι-
 » κρὸν Εὐαγγέλιον, ὡσάυτως ὑποκύψαν εἰς φθοράν, τὸ ἐσωτε-
 » ρικὸν τῆς λάρνακος ἦτο περικεκαλυμμένον μὲ ὕλην, περιελ-
 » θούσαν εἰς σῆψιν. Μετὰ ταῦτα ἡ λάρναξ αὕτη ἐκαλύφθη
 » μὲ τὸ αὐτὸ σκέπασμα, περὶ τὸ ὅποιον περιεδέθη σχοινίον
 » μετὰ τριῶν ἐκ σημαντῆρος νεκροῦ σφραγίδων τοῦ Ἑλλη-
 » κοῦ Προξενείου καὶ ἐτέθη εἰς τὴν προπαρασκευασμένην ἐκ
 » ψευδαργύρου θήκην.

» Περὶ πάντων δὲ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ὠρίσθη νὰ
 » συνταχθῇ τὸ παρὸν πρωτόκολλον.

» Τὸ πρωτόγραφον πρωτόκολλον ὑπέγραψαν

(ἔπονται αἱ καὶ εἰς τὸ πρῶτον ὑπογραφαί).

Συνταχθέντος οὖν τοῦ ἀνωτέρω πρωτοκόλλου ἐσφραγίσθη
 κατ' αἵτησιν τῆς ἐπιτροπῆς ἡ πολύτιμος θήκη, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ

υπερβολικοῦ ζήλου τῶν πιστῶν καὶ τῆς εὐλαβείας πάθητι τὸ λείψανον.

Τὴν ἐπομένην (8 ἀπριλίου), ἱερούργησεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου μετὰ τῶν Ἀρχιμ. Ἀβερκίου, Νικοδήμου, Πορφυρίου καὶ τῶν ἱερέων τοῦ Ναοῦ πλὴν τοῦ Ἀρχιμ. Βουλισμᾶ. Τὸ συρρέον πλῆθος ἦν ἄπειρον οὐ μόνον κατὰ τὰς ὥρας τῶν τελετῶν, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἀδυνατεῖ χεὶρ ἀνθρώπινος νὰ περιγράψῃ τὸ σέβας, τὴν εὐλάβειαν καὶ τὸν θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμόν τῶν Ὁρθοδόξων πρὸς τὴν τοῦ ἱερομάρτυρος λάρνακα. Δακρυρροοῦντες ἐκλιναν γόνυ καὶ κατεφίλουν ταύτην περιπαθῶς. Ἐκαστος ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ λάβῃ τι, ἔστω καὶ ἐλάχιστον ἐκ τοῦ ξύλου τῶν ἐνδυμάτων, ἢ καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐτι τοῦ γοῦς τοῦ τάφου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Η ΕΝ ΟΔΗΣΣΩΙ ΤΕΛΕΤΗ.

Ἡ ἐνάτη ὥρα ἀκριβῶς τῆς ἐπιούσης ὠρίσθη ὅπως μετακομισθῇ ἡ σωρὸς ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ τῆς Ὁδησοῦ Ναοῦ εἰς τὸν Καθεδρικόν, ἐν ᾧ ἐψάλλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία καὶ ὁ δεινὸς ἐκεῖνος ῥήτωρ καὶ καλλιεπὴς τῆς Ὁρθοδόξιας ἱεροκήρυξ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, ἐξεφώνησε τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον εἰς τὸν περιόδοξον Πατριάρχην Γρηγόριον ἐπικήδειον.

Ἀκριβῶς ὅθεν κατὰ τὴν 9ην ὥραν Π. Μ. ἐπορεύθη εἰς τὸν Ναόν ὁ Σ. Ἀρχιεπ. μεθ' ὅλου τοῦ κλήρου του, ἐν ᾧ ἄπειρον πλῆθος συνωθεῖτο ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τοῦ Ναοῦ καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιτροπή. Ἐνδυθέντων δὲ ἀπάντων τῶν κληρικῶν, Ἀρχιερέων,

Ἀρχιμανδριτῶν, πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς ἤρξατο μετὰ κηροδοσίας καὶ συγκινήσεως πολλῆς νὰ ψάλληται ἡ μεγάλη Παννυχίς. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Παννυχίδος ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου μίτρην καὶ μανδύαν φορῶν ἐξεφώνησε ἐπ' ἄμβωνος τὴν ἐπομένην προσλαλιάν. ⁽¹⁾.

» Πανιερώτατε Ἀρχιεπ. Χερσῶνος καὶ Ὁδησοῦ, λίαν ἐν
» Χριστῷ ἀγαπητὲ ἀδελφε καὶ λοιπὸν εὐσεβέστατον ἀκρο-
» τήριον.

» Μετὰ μεγίστης συγκινήσεως παριστάμεθα σήμερον ἐνώ-
» πιον ὑμῶν ξένοι μὲν καὶ ἀλλοδαποὶ ἐνώπιον ξένων ὡς ἐπὶ
» τὸ πολὺ ἀλλὰ καὶ πάλιν οἰκεῖοι πρὸς οἰκεῖους καὶ ἐν Κυρίῳ
» προσφιλεστάτους ἀδελφούς, ὡς τῶν αὐτῶν ἱερῶν δογμάτων
» καὶ τῆς αὐτῆς ἀμωμῆτου πίστεως τυγχάνοντες. Naί, κύριοι,
» μετὰ ἀφάτου συγκινήσεως παριστάμεθα σήμερον ἐνταῦθα,
» ὅπου τὰ ἀφρόεντα κύματα τοῦ Εὐξείνου πόντου προσοχί-
» ζουσι πρὸς τὴν μεγάλην καὶ ἀπέραντον Ἡπειρον τῆς εὐσε-
» βεστάτης καὶ ὁμοδόξου Ῥωσσίας πρὸ πάντων δὲ ἐν τῇ θεο-
» φρουρήτῳ καὶ λαμπρᾷ μεγαλουπόλει τῆς Ὁδησοῦ, ὅπου
» πρὸ πεντηκονταετίας ὁ ἀθάνατος Ἐθνάρχης τοῦ γένους
» ἡμῶν καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε'. σωζό-
» μενος, ὡς ἐκ θαύματος τῇ πανσθενεστάτῃ χειρὶ τῆς Θείας
» Προνοίας, κατέπλεεν ἵνα ξενισθῇ νεκρὸς καὶ ἄπνους κατὰ
» τὰς νεφελώδεις καὶ χαλεπὰς ἐκείνας τῆς πολυπληθοῦς ἡμῶν
» πατρίδος ἡμέρας, εἰς χώραν ὅπως εὐσεβῇ καὶ ὁμόδοξον.

(1) Ἐνεκ τῶν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας συμβάντων, ἀληθῶς λυπηρῶν μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ ὀρθοδόξων, ἅπανα ἡ Ὁδησσὸς διετέλει ἐν μεγίστῃ ἀνηυχίᾳ καὶ ἀναβρασμῷ καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους πάθη λίαν ἐξημμένα, πολὺ δὲ μᾶλλον καθόσον ὁ Ἑλλ. Νὰς ἐκείτο ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πολυπληθοῦς τῶν Ἑβραίων συνοικίας. Τούτων ἕνεκα ὁ Σ. Ἀρχιεπ. καίτοι ἔτοιμον κατὰλληλον λόγον ἔχων νὰ ἐκφωνήσῃ περιωρίσθη καὶ κατὰ παράκλησιν τῶν ἐκεί ὁμογενῶν εἰς τὴν ἀνωτέρω μόνον προσλαλιάν.

» Ἐπέπρωτο, φαίνεται, παρὰ Θεοῦ ἡ μεγάλη καὶ κραταῖα
 » Ῥωσσία κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην τοῦ ἔθνους μας ἐποχὴν,
 » νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἄσυλον εἰς πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως
 » δὲ εἰς τὸν Ἀρχιποιμένα τοῦ γένους ἡμῶν τὸν ἀοίδιμον Ἰε-
 » ρομάρτυρα Γρηγόριον, ὅστις καθὼς ὁ σωτὴρ ἡμῶν δώσας
 » τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν τὸ ἀνθρώπινον γένος
 » ἐξηγόρασεν, οὕτω καὶ ὁ Ἱεράρχης Πρωτομάρτυς γενόμενος
 » καθηγίασε κατὰ τὴν πανένδοξον καὶ Ἀγίαν τῆς κοσμοσω-
 » τηρίου Ἀναστάσεως ἡμέραν τὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας
 » ἀνάστασιν, γεγονὸς ὅπερ, ὡς ἔργον τῆς ἀνεξυχνιάστου τοῦ
 » Θεοῦ Προνοίας ἐπιβάλλει εἰς πάντα Ἑλληνα νὰ ἀνακηρύττῃ
 » δημοσίᾳ τὴν πρὸς τὴν εὐσεβεστάτην Ῥωσσίαν ὀφειλομένην
 » εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ ὑποδοχὴν,
 » ἣν ἐν τῇ φιλοξένῳ ταύτῃ χώρᾳ ὁ γεραρὸς οὗτος τῆς ἐκκλη-
 » σίας Ἱεράρχης, ἐν τῇ διαστήματι πεντήκοντα ὅλων ἐτῶν
 » ἀπήλαυσε.

» Δὲν ἀγνοοῦμεν, ὦ εὐλαβὴς ὁμήγυρις, τὴν βαθεῖαν λύπην,
 » ἥτις τὴν στιγμὴν ταύτην καταλαμβάνει τὰς ὄντως εὐγενεῖς
 » καὶ φιλοθέους ψυχὰς ὑμῶν. — Ἀρκούντως συναισθανόμεθα
 » τὴν θρησκευτικὴν θλίψιν τὴν τιτρώσκουσαν τὰς ὑμετέρας
 » καρδίας, ἐπειδὴ μέλλετε νὰ στερηθῆτε ἐκείνου, πρὸς ὃν τὰς
 » δεούσας τιμὰς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐπεδαφιλεύσατε. Τὸ
 » ἱερὸν ὅμως τοῦ φιλοπατρισμοῦ καθήκον καὶ τὸ παρ' ἡμῖν
 » βαθύτατον αἶσθημα τῆς πρὸς Αὐτὸν ὀφειλομένης ἀγάπης,
 » δὲν ἐπέτρεπεν νὰ μένῃ ἐπὶ πλέον τὸ ἱερὸν τοῦτο σκῆνος
 » μακρὰν τῆς γῆς ἐκείνης ὑπὲρ ἧς μετ' ἀπαραδειγματίστου
 » αὐταπαρνήσεως ἐπὶ τοσοῦτον ὁ ἀοίδιμος ἐμόχθησε καὶ ἐθυ-
 » σιάσθῃ.

» Ἐπὶ πε θάπτον ἢ βράδιον τὰ πολύτιμα ταῦτα κειμήλια
 » τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ νὰ μετενεχθῶσιν ἐκεῖ,
 » ὅπου τὰ μαρτυρικὰ ὅσα καὶ ἐτέρων μεγαλουργῶν ἀνδρῶν
 » καὶ συνεργατῶν τοῦ ἀοιδίμου ἐν τοῖς πατρίοις τόποις ἀνα-

» παυόμενα ἀναζωπυροῦσι παρ' ἡμῖν τὸ ἀνεκτίμητον τῆς
 » πρὸς τὸν πλησίον ἀδελφικῆς ἀγάπης αἶσθημα. — Ἐπρεπε
 » ἐπὶ τέλους νὰ μετενεχθῶσι τὰ λείψανα ταῦτα ἐν τῇ πα-
 » τρώᾳ γῇ· διότι οὔτε τῆς Πεντέλης ἡμῶν τὰ διαφανῆ μάρ-
 » μαρα, οὔτε ἡ καλλιτεχνικὴ διάκοσι τοῦ Φειδίου, οὔτε τοῦ
 » Πραξιτέλους ἡ ἀπαράμιλλος γλυφίς, δύνανται νὰ ἀντικα-
 » ταστήσωσιν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ψυχὰς καὶ καρδίας τὴν ὄν-
 » τως ἐπαισθητὴν ἑλλειψιν τῶν τιμαλφεστάτων τούτων κει-
 » μελίων.

» Ἐὰν δὲ καὶ τὰ παρ' ὑμῶν φιλοξηνηθέντα ταῦτα λείψανα
 » μετακομισθῶσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, μὴ λυπεῖσθε, ὦ τέ-
 » κνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά· αἱ θεοπειθεῖς εὐχαὶ τοῦ ἱεράρχου,
 » τοῦ διηνεκῶς δεομένου ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Ὑψίστου θὰ
 » ἐπισκιάζωσι βεβαίως ἀμφοτέρους ἡμᾶς, ὡς καὶ σύμπαν τῶν
 » πιστῶν καὶ ὀρθοδόξων τὸ πλῆρωμα.

» Εὐγνωμονοῦντες οὖν ἡμεῖς διαπρησίως τῷ τρισεδάστῳ
 » Αὐτοκράτορι πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Ἀλεξάνδρῳ τῷ Β', ὅστις
 » μετὰ παραδειγματικῆς στοργῆς κατένευσεν εἰς τὴν αἰτηθεῖ-
 » σαν μετακομιδὴν τῶν ἱερῶν τούτων λειψάνων· κατὰ καθῆ-
 » κον ἃς ἀνυψώσωμεν εἰς οὐρανούς τὰ ὄμματα καὶ μετὰ συγ-
 » κεινημένης ἁμα καὶ εὐγνωμονούσης καρδίας ἃς ἐπιφωνή-
 » σωμεν :

» Συνάναρχε καὶ ἀοίδις Λόγε τοῦ προανάρχου Πατρός· Σὺ,
 » ὅστις διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν
 » προσλαβόμενος, ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθης καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνα-
 » νεστράφης, Σὺ ὁ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας προαιώνιος Βασι-
 » λεὺς καὶ τῶν ἀπάντων δεσπότης, κραταίωσον τὸν εὐσεβέ-
 » στατον Αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Ἀλεξάνδρον τὸν
 » Β'. — Δώρησον αὐτῷ τε καὶ ἀπάσῃ τῇ Αὐτοκρατορικῇ οἰ-
 » κογενεῖᾳ πάντα τὰ ἀγαθὰ τοῦ οὐρανοῦ. — Τήρησον αὐτὸν
 » καὶ σύμπαν τὸ Ῥωσσικὸν ἔθνος ὑπὸ τὴν κραταίαν σκέπην
 » τῶν πτερυγῶν σου, εἰς δόξαν τῆς ἀγίας καὶ Ὀρθοδόξου ἡ-

» μὴν Ἐκκλησίας καὶ ἐπ' ἀγαθῷ ἀπάσης τῆς ἀνθρωπότητος.—
 » Δεῖξον πρὸ πάντας ἡμᾶς τὰ ἀχανέστατα πελάγη τῆς θείας
 » Σου εὐσπλαγγνίας· διὰ δὲ τῶν ἀκτίνων τοῦ ζωοποιοῦ καὶ
 » τελεταρχικοῦ Σου Πνεύματος σῶσον, ὦ Θεέ, πάντας τοὺς ἐν
 » Χριστῷ ἀδελφοὺς ἡμῶν καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου.
 » Γένοιτο. »

Περαιωθέντος τοῦ λόγου ἀμέσως ἐξῆλθον τοῦ ναοῦ μετὰ
 μεγάλης πομπῆς, φέροντες τὴν λάρνακα ἱερεῖς Ῥώσσοι, τὰς
 δὲ ταινίας αὐτῆς οἱ τῶν ὁμογενῶν ἐπισημότεροι, κατευθυνό-
 μενοι εἰς τὸν καθεδρικὸν ναόν. Στρατιῶται ἄοπλοι μετὰ κλη-
 τήρων, χωροφυλάκων καὶ κοζάκων ἐτήρουν καθ' ὁδὸν τὴν τά-
 ξιν. Τὸ παρακολουθοῦν πλῆθος ἦν ὄντως ἄπειρον καὶ τὴν κε-
 φαλὴν ἀσκεπὲς καθ' ὅλον τὸ διάστημα. Ἡ ἀπόστασις εἶναι
 ὥσει 4000 μέτρων. Ἡ λειψανοπομπὸς τελετὴ ἐσταμάτησε
 τρίς καθ' ὁδόν, λιτὴν καὶ Εὐαγγέλια ἀναγνοῦσα. Περὶ μεσημ-
 ερίαν ἔφθασαν εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος
 (Σαμπόρη). Ἐψάλη καὶ ἐνταῦθα μικρὰ παννυχὶς καὶ ἐδόθη
 πέρας εἰς τὴν τελετήν. Ὅπως ἐννοήσῃ τις ὁποῖα κίνησις καὶ
 σεβασμοῦ αἰσθημα πρὸς τὸν ἱερομάρτυρα τῆς καλῆς ὁμολογίας
 ἡγέρθη κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐν Ὁδησσῷ ἀναφέρομεν εἰς
 παράδειγμα καὶ τὸδε.

Κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῆς ἐννάτης Ἀπριλίου,
 συνῆλθον ἐν τῇ λέσχῃ των οἱ ἐνδημοῦντες καὶ παρεπιδή-
 μούντες ἐν Ὁδησσῷ Διαμαρτυρόμενοι καὶ συνδιασκεψάμενοι
 ἐξελέξαντο ἐπιτροπὴν, ἵνα παραστᾶσα ἐπισήμως εἰς τὸν ναὸν
 προσφέρῃ εἰς τὸ ἅγιον τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος θῦμα
 τὸν τοῦ σεβασμοῦ φόρον ἐξ ὀνόματος πάντων. Αὕτη δ' ἐκ-
 πληροῦσα τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἐντολέων της, ἀμ' ὧς ἐπλησίασε
 τὴν δαφνηφόρον λάρνακα ἔκλινε γόνυ καὶ ἡσπάσατο εὐλαβῶς,
 ἐπιθεῖσα ὥραϊον Ἑλληνικὸν σταυρὸν ἐκ τεχνητῶν ἀνθέων, δὲ
 καὶ ἤδη ἀκόμῃ κεῖται ἐπὶ ταύτης.

Ἡ δεκάτη Ἀπριλίου, ἡμέρα καθ' ἣν ὁ περικλεῆς Πατριάρ-

χος τῆς Ὁρθοδόξιας καὶ ἐθνάρχης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδρέφατο
 τὸν ἀμαράντινον τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἐν Κωνσταντινουπό-
 λει, ὠρίσθη ὡς ἡμέρα εὐσχημος καὶ μεγάλη, ὅπως τελεσθῇ ἡ
 ἐπίσημος μετακομιδὴ καὶ παράδοσις τῇ Ἑλλ. ἐπιτροπῇ τῆς
 πολυτίμου παρακαταθήκης. Προσεκλήθησαν δὲ διὰ προγράμ-
 ματος τοῦ Γεν. Διοικητοῦ νὰ παρευρεθῶσιν ἐν τῷ ναῷ ἅπαν-
 τες οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι. Ὁ Σ. Ἀρχιεπ.
 Χερσῶνος καὶ Ὁδησσοῦ κ. Δημήτριος ἐπαγγελομένης τὰς ἀρε-
 τὰς καὶ τὰ γενναῖα αἰσθήματα τοῦ Ἀρχιεπ. Δημητρίου τοῦ
 ἱερουργήσαντος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λειψάνου κατὰ τὸ 1821, ἐτέλεσε
 μετὰ τριῶν ἄλλων Ἀρχιερέων, ἐξήκοντα ἱερέων καὶ τεσσάρων Ἑλλ.
 Ἀρχιμανδριτῶν κατανυκτικωτάτην τὴν θείαν λειτουργίαν.
 Κατὰ τὴν ὥραν δὲ τοῦ Κοινωνικοῦ ὁ Ἀρχιμ. κ. Ἀβέριος
 προσκλήθεις ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπ. Δημητρίου ἐξεφώνησεν
 ἐπ' ἁμβωνος τὸν ἐξῆς ἐκπεταμένον καὶ κατάλληλον τῇ ἡμέρᾳ
 ἐκείνῃ λόγον.

ΛΟΓΟΣ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΣ.

Τοῦ πάροσιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου Α. Αμπέρη
 γράμματός τῆς Ι. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

« Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις,
 δυνατὰ ἐστί παρὰ τῷ Θεῷ. »
 (Λουκ. 28. 24.)

« Καὶ τοῦ τόπου ἡ ἱερότης, καὶ τῆς ἐκκλησιάσεως ἡ αἰτία
 » καὶ πάντα τὰ περικυκλοῦντα ἡμᾶς, Πανιερώτατε Δέσποτα,
 » εὐλαβεστάτον Προσβυτέριον καὶ ἀπαξάπασα ἡ λοιπὴ τῶν
 » ὀρθοδόξων πολυάριθμος ὁμήγυρις, ἀναμνηνέσκουσιν ἡμέρας
 » ἀρχαίας, καιροὺς δόξης τε καὶ δοκιμασίας! Ὡς Χριστιανοὶ
 » δὲ ὀρθόδοξοι πιστεύομεν καὶ ἀποδεχόμεθ' ὅτι πᾶν ὅ, τι συμ-
 » βαίνει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ γίγνεται κατὰ τὴν θείαν βου-
 » λην καὶ τὴν ὀριζμένην τοῦ Θεοῦ πρόγνωσιν, ἣν οὐχ ἡμεῖς

» ἐστὶν ἐκ τῶν προτέρων γινώσκειν τε καὶ πολυπραγμονεῖν,
» ἀλλὰ ταπεινῶς αὐτῇ ὑπείκειν καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων μόνον
» καταμαρτυρεῖν. Ἀρεξιερένητα γὰρ τὰ κρίματα Κυρίου
» καὶ ἀρεξιερέηται αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Τίς δ' ἔγνω ποτὲ νοῦν
» Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο! Οὐδεὶς βέβαια,
» ὅτι αὐτὸς δράσεται καὶ τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ παρουσίᾳ
» αὐτῶν καὶ ἄξιον ἐξ ἀναξίου ἐξάγει καὶ τὰ πάντα πρὸς τὸ
» συμφέρον τοῦ πλάσματός του θεοσόφως οἰκονομεῖ. Τὰ γὰρ
» ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ ἐστί παρὰ τῷ Θεῷ.

» Τοιαῦτα δὲ θαυμάσια μεγαλουργήματα τῆς Θείας Προ-
» νοίας πλείσθ' ὅσα παρέχει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, καὶ ἄ-
» τινα εὐπειθῶς ἀποδέχεται ἡ χριστιανικὴ ἡμῶν συνειδήσις,
» ἀνεπίδεκτος οὕσα πάσης ἀντιρρήσεως ἢ ἀντιφάσεως!

» Ἐν ἐποχῇ δὲ καθ' ἣν νέφη πυκνὰ ἀμαθείας τε καὶ δεισι-
» δαμονίας κατεκάλυπτον τὰ τῆς Δύσεως χριστιανικά πληθῆ
» ἤρξατο καὶ ἡ Παπικὴ φιλόδοξος τιάρα νὰ σφουρηλατῇ ἀπρα-
» καλύπτως τὰ τῆς παγκοσμίου ἐκκλησίας τυραννικά δεσμὰ,
» ἐωσφορικὴν τινα παντοκρατορίαν ὄνειροπολοῦσα. Ἀλλ', ὅ-
» τῶν ἀνεξερευνήτων τῆς Θείας Προνοίας βουλῶν! Κατ' αὐτὴν
» ταύτην τὴν ἐποχὴν κατηύθυνεν ἡ ὑπερουράνιος τοῦ Θεοῦ σο-
» φία εἰς Κωνσταντινούπολιν τὰ διαβήματα τῆς πολυενδό-
» ξου καὶ θεοκινήτου Ὀλγας, τῆς περὶ τὸ Κίεβον ἡγεμονευού-
» σης! Καὶ τίς ἄρα σοφὸς ἢ γραμματεὺς τοῦ αἰῶνος τούτου
» ἠδύνατο νὰ προῖδῃ τότε τὰ κοσμοϊστορικὰ ἀποτελέσματα
» τοῦ ἀπλοῦ τούτου φαινομένου συμβεβηκότος! Καὶ ὅμως
» κατ' ἀνέκκλητον τῆς Θείας βουλῆς ἀπόφασιν ἐγράφη τότε' ἐν
» τῇ ἱερᾷ τῆς ἁγίας Σοφίας κολυμβήτρᾳ τὸ μεταξὺ Ῥωσσίας
» καὶ Ἑλλάδος πνευματικὸν συμβόλαιον. Ἐκτοτ' ἤρχισε νὰ
» κατασκηνοῖ ἐν ταῖς καταψύχοις ταύταις τοῦ βορρᾶ χώραις
» ἡ τῆς Νικαίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἡλιολαμπὴς καὶ
» ἀμώμητος Ὁρθοδοξία! Ἐκτοτ' ὁρατώτερον ἐκτυλίσσονται
» πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων ἡμῶν αἱ περὶ τῆς ἀληθοῦς τοῦ

» Χριστοῦ ἐκκλησίας βουλαὶ τῆς Θείας Προνοίας. Καὶ οὐδεμία
» ἀνθρωπίνη ἀντίδρασις ἢ κακοβουλία δύναται ποτε ν' ἀνα-
» χαίτισθ' τὴν φορὰν τοῦ κοσμοσωτηρίου τούτου πνεύματος.
» Μικρά τις βραδύτης — καὶ τοῦτο ἴσως πρὸς δοκιμασίαν
» τῶν ἐκλεκτῶν, φαίνεται — Ναί! — Ἀλλὰ τί εἶναι αὕτη
» ἀπέναντι τῆς αἰωνιότητος καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἀπείρου;
» Στιγμὴ τις ἀκαριαία! Διὸ ἐλεύσεται ὥρα — καὶ ἴσως δὲν
» εἶναι μακράν — καθ' ἣν οἱ πάντες λατρεύσουσι τὸν Θεόν
» τῆς ὀρθοδοξίας ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι καὶ ἐν μιᾷ καρδίᾳ.
» Ὅτι πληρωθῇσεται πάντως τὸ θεῖον ἐκεῖνο λόγιον. « Καὶ
» γενήσεται μία ποίμνη καὶ εἷς ποιμήν » αὐτὸς οὗτος δη-
» λαδὴ ὁ γλυκύτατος καὶ ἐρασμιώτατος Ἰησοῦς, ὁ τοῦ κόσμου
» Σωτὴρ. Ἰδοὺ ὅτι σήμερον τὸ μικρὸν τοῦ Κυρίου ποίμνιον
» ἤρχισε νὰ πολλαπλασιάζεται, ἐκτεινόμενον καθ' ἅπασαν
» τὴν οἰκουμένην καὶ γινόμενον ἀπόστολος νέος τῆς γεραρχίας
» καὶ ἀρχιεργάνου Ὁρθοδοξίας τῶν ἐπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων.

» Τοῦτο δὲ τὸ πρὸ αἰῶνων τελούμενον μυστήριον ἔκτοτε
» προώρισται νὰ προέλθῃ τῷ κόσμῳ καὶ διὰ τοῦτο ἐπηξεν τὴν
» ἑαυτῆς καλιὰν ἐν τῇ ἀχανεῖ καὶ κραταιοτάτῃ ταύτῃ τῆς
» ὁμοδόξου Ῥωσσίας Αὐτοκρατορίας ἡ τῆς ὀρθοδοξίας περι-
» στερὰ. Λαβοῦσα γὰρ σπέρμα ἀγνὸν καὶ ὑγιὲς παρὰ τῶν ἀ-
» ποστολικῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐκκλησιῶν ἡ θεοφρούρητος αὕτη
» χώρα καὶ δι' εὐσεβείας πίστεως καὶ ἀγάπης ἀναπτύσσασα
» τοῦτο εἰς δένδρον οὐρανοδρόμον καὶ εὐσκιόφυλλον ἐδειξεν
» αἰετοῦ ὡς γνησίᾳ τῆς ἀληθείας θυγάτηρ καὶ ὡς κόρη εὐ-
» γνώμων σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν καλλίγονον, ἀλλὰ πο-
» λυπαθεῖ! ἀλλὰ μαρτυρικὴν μητέρα!

» Ναί, ἀδελφοί μου ἐν Χριστῷ περισπούδαστοι, ὅσκις ἡ
» τῶν ἐκκλησιῶν μήτηρ περιήρχετο εἰς ἡμέρας ταλαιπωρίας
» καὶ μαρτυρίου, εἴτ' ἐκ δυσμῶν, εἴτ' ἐκ μεσημβρίας ἀπειλου-
» μένη, εὗρισκεν ἀνέκφραστον τιν' ἀνακούφισιν καὶ περιθαλψιν,
» προσφεύγουσα ὡς εἰς τὸ μόνον ἄσυλον, τῇ ἐν Χριστῷ πεφι-

» λημένη αὐτῆς κόρη καὶ ἀδελφῇ. Ἡ ἱστορία δέκα ὅλων αἰώνων περιέχει πλείεσθ' ὅσα τοιαῦτα παραδείγματα, ἅπιν' ὅμως καὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου τοῦ παρόντος οὐκ εἰσὶ.
» Πλὴν ἐν ἀντὶ πολλῶν ἀρκείτω· διότι, ἡ ὑφισταμένη σχέσις
» μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν εἶναι τοιαύτη κατὰ τε τὴν φύ-
» σιν καὶ τὴν γένεσιν, ὥστ' ἀνυψοῦται εἰς αἴσθημά τι οὐράνιον
» καὶ ὑπεράνθρωπον, ἀκατάληπτον μὲν εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ αἰ-
» ὄνος τούτου, ἔλεγχος δὲ τοῖς ψευδοχριστιανοῖς καὶ ψευδα-
» δέλφοις. Αὐτῆς λοιπὸν ταύτης τῆς ὁσίας καὶ ἱερᾶς σχέσεως
» ἀφορμὴ εἶναι καὶ ἡ ὁδηγήσασα ἡμᾶς ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ ἥτις
» εἶναι συνάμα ἡ μεγίστη τῶν λόγων μου ἀποδείξις. Διότι
» ὅτε πρὸ πεντηκονταετηρίδος ἀκριβῶς ἔτρεμε μὲν καὶ ἐσσε-
» το ὑπὸ τῆς φρίκης, τῆς σφαγῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως ἡ χώρα
» τῆς πίστεως καὶ τῶν φώτων, τὰ δὲ τέκνα τῆς οὐδὲ ζῶντα,
» οὐδὲ τεθνεῶτα εὕρισκόν που καταφυγὴν καὶ προστασίαν,
» ἐνταῦθα μόνον σωρηδὸν προστρέχοντα ἐτύγγανον πάσης
» ἀδελφικῆς περιποιήσεως καὶ ασφαλείας, διαφεύγοντα οὕτω
» τὸν θάνατον, ἢ τὸ μαρτύριον! Τότ', ἐνθυμείσθ' ἴσως τινὲς
» ἔτι, ἔφθασε κατὰ θείαν πρόνοιαν καὶ τὸ ἐκ τῆς ἀγγλόνης
» καὶ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης θαυμασίως διασωθέν ἱερὸν λεί-
» ψανον τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγο-
» ρίου τοῦ Ε', τοῦ ἐκ Δημητζίανης τῆς κατὰ Πελοπόννησον
» τοῦ γένος ἔλκοντος. Πανδῆμως τε καὶ δημοτελῶς ἐξεδη-
» λώθη τότε ἡ τῶν Ῥώσων καὶ ὁμογενῶν ἀγάπη καὶ συμ-
» πᾶθεια πρὸς τοὺς πάσχοντας ἀδελφούς καὶ κατὰ τρόπον
» ὅλως ἀντάξιον τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς πίστεως τοῦ ἀπε-
» ράντου τούτου Κράτους. Ἀρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, κληρικοί
» τε καὶ λαϊκοὶ ἐπροθυμοποιοῦντο τίς τὸν ἕτερον νὰ ὑπερβῇ ἐν
» εὐποιίαις καὶ τίς δι' ἔργων ν' ἀποδείξῃ ὅ,τι ἐν τῇ καρδίᾳ
» τοῦ ἱερώτερον, συγγενικώτερον ἔκρυπτεν.

» Ἀλλὰ πάντα ταῦτα συμβάντα ἐν τῇ θεοφρουρητῇ ταύτῃ
» μεγαλοπόλει καὶ συνεπῶς γνωστὰ μᾶλλον εἰς ὑμᾶς, ἢ εἰς

» ἐμὲ τὸν ξένον καὶ παρεπίδημον, παραλείπω. Ἐπιτραπήτω
» μοι ὅμως, ἵνα δι' ὀλίγων ἐκδηλώσω τὸ ἤδη κατακυριεύον
» τὴν καρδίαν μου εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ αἶσθημα διὰ
» τε τὰ παρόντα καὶ παρελθόντα.

» Ἀμ' ὥς ἡ Ἑλλάς τῷ πανσθενουργῷ τοῦ Θεοῦ δακτύλῳ
» ἐλευθερωθεῖσα ἀπὸ ζυγὸν βαρὺν καὶ δυσβάστακτον ἐκηρύχ-
» θη καὶ ἀνεγνωρίσθη χώρα ἐλευθέρη καὶ εὐνομουμένη, ἔστρε-
» ψε τὰ δεδακρυσμένα βλέμματά της, πρὸς τὴν πόλιν ταύ-
» την, ἐνθα τὰ λείψανα, τοῦ ἐνδοξότερου καὶ περιλαεστέρου
» τῶν τέκνων της φιλοξενούμεν' ἀνεπαύοντο, μητρικῶς ἐπι-
» θυμήσασα ν' ἀσπασθῇ καὶ ἐναγκαλισθῇ ταῦτα. Ἀλλ' ὅ-
» μως καιρικαὶ περιπέτειαι καὶ δυσχέρειαι κοσμικαὶ δὲν ἐπέ-
» τρεψαν ἄχρι τῆς χθὲς νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ δικαιοτέρα τῶν ἐ-
» πιθυμιῶν της.

» Μέλλουσα δ' ὅμως ἐφέτος νὰ τελέσῃ δημοτελῶς καὶ ὅσον
» οἷόν τε μεγαλοπρεπῶς τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς αὐτῆς
» Παλληγγενεσίας δὲν ἦτο ποτὲ δυνατόν νὰ λησμονήσῃ τὸν
» στεφανηφόρον πρωτομάρτυρά της. Ὅθεν καὶ διὰ τοῦ Τρι-
» σεβάστου καὶ λαοφιλοῦς Βασιλέως της Γεωργίου τοῦ Α' ἀ-
» νήνεγκεν εἰς τὸν μεγαλοφρονέστατον καὶ θεόσεπτον, μέγαν
» Αὐτοκράτορα πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Ἀλέξανδρον τὸν Β'. τὸν
» πολυσέβαστον αὐτοῦ θεῖον, τὰς ἐγκαρδίους ἐπιθυμίας της
» καὶ τὰς θερμὰς περὶ τούτου παρακλήσεις της. Ὁ δὲ κρα-
» ταίότατος καὶ ὀρθοδόξοτατος τῶν μοναρχῶν διὰ τῆς χα-
» ρακτηριζούσης αὐτὸν μεγαλοφροσύνης, ἀγαθότητος καὶ δι-
» καιοσύνης ἐπέπνευσε προθύμως τε καὶ μάλαγ' εὐμενῶς, ὅ-
» πως λάβῃ, αὕτη, ὅταν θέλῃ καὶ βούληται, τὸ λείψανον τοῦ
» μεγάλου τέκνου καὶ Πατριάρχου της καὶ ἔχῃ τοῦτο διηνε-
» κῶς ἐν τοῖς κόλποις της εἰς παράδειγμα καλοῦ ποιμένου
» καὶ μάρτυρος τῆς καλῆς ὁμολογίας στεφανηφόρον.

» Ἀπασῶν οὖν τούτων ἕνεκα τῶν ἐθνικῶν, Βασιλικῶν καὶ
» Αὐτοκρατορικῶν διατάξεων καὶ ἐπιθυμιῶν ἵσταμαι σήμε-

» ρον καὶ γὰρ ὁ ξένος ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου τῆς ἀληθείας βήμα-
 » τος, ὅθεν ἄφθονα τὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς προσχέονται νάματα
 » καὶ ὅθεν ἄλλοτε ὁ δεινὸς ἐκείνος ῥήτωρ καὶ μελίρρητος τῆς
 » Ὁρθοδοξίας Ἰεροκλήρυξ Κωνσταντίνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκο-
 » νόμων θαυμασίως ἐνεκωμίαςε τὸν ἱερομάρτυρα Πατριάρχην
 » καὶ ἀμμιήτως ἐξετραγώδησε τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ
 » Ἑλληνικοῦ ἔθνους δεινοπαθήματα. Πλὴν συγκεκινημένους
 » ὑπὸ τοῦ μεγαλείου τῶν τε τελομένων καὶ τετελεσμένων
 » ἀδυνατῶ νὰ ἐκφράσω ἅπαν τὸ τὴν καρδίαν μου φλέγον
 » αἶσθημα! Ἐπεθύμουν ὅμως, ἵνα ὁ ἱερός οὗτος ἄμβων ἦν το-
 » σοῦτον ὑψηλός, καὶ ἡ ἀσθενής μου φωνὴ τοσοῦτον ἰσχυρά,
 » ὥστ' ἐντεῦθεν φωνάζας ν' ἀκουσθῶ ἀνὰ πάσαν τὴν Ῥωσσίαν
 » καὶ Ἑλλάδα διακηρύττων τὴν βαθεῖαν καὶ αἰώνιον τοῦ
 » Ἑλληνικοῦ εὐγνωμοσύνην πρὸς τε τὸν κραταιότατον Αὐτο-
 » κράτορα πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν Ἀλέξανδρον τὸν Β', πρὸς
 » ἅπαντα τὸν εὐσεβῆ λαόν του καὶ πρὸς τὴν Ἀγιωτάτην διοι-
 » κῶσαν Σύνοδον, ἀνθ' ὧν ἐποίησαν τῷ Ἑλληνικῷ ἀγαθόν.
 » Ἀλλὰ καὶ τί ἄλλο δυνάμεθα ἡμεῖς οἱ μικροὶ ν' ἀνταποδώ-
 » σωμεν; οὐδὲν! Διὸ γονυκλιτῶς καὶ χεῖρας ἐκέτιδας αἶρον-
 » τες καθικετεύομεν τὴν ὑπερουράνιον Μεγαλειότητα, ἵν' αἰεί-
 » ποτ' ἔχῃ ὑπὸ τὴν παντοδύναμον αὐτῆς χεῖρα τὸν ἐκλεκτόν
 » τῆς Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον τὸν Β' σὺν παντὶ τῷ ὁμο-
 » δόξῳ Ῥωσσικῷ ἔθνει, κατευθύνουσα τὰ διαβήματα Αὐτοῦ
 » ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ διαφωτίζουσα τὴν πεπνυμένην Αὐτοῦ
 » διάνοιαν πνεύματι σοφίας καὶ συνέσεως εἰς δόξαν καὶ λαμ-
 » πρότητα τῆς καθόλου Ὁρθοδοξίας. Ἀλλ' ἔτι, Κύριε Παν-
 » τοκράτωρ ὁ ποιῶν τὰ πνεύματα ἀγγέλους σου, καὶ τὰς φλό-
 » γας τοῦ πυρὸς λειτουργούς σου, ὁ δι' ἀλαλήτων στεναγμῶν
 » συγκινῶν τὰς ἡμετέρας καρδίας· σκέπε, φρούρει, φύλαττε
 » καὶ τὸν Θεοφιλέστατον καὶ Σοφώτατον Ἀρχιεπίσκοπον
 » Χερσῶνος καὶ Ὁδησσοῦ κύριον Δημήτριον μεθ' ὅλου τοῦ λο-
 » γικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου, ὅπως ἐπὶ μῆκιστον καὶ ὡς ἄλλος Τιμό-

» θεος ὀρθοτομῇ τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας καὶ καθοδηγῇ
 » τοὺς πιστοὺς εἰς νομάς σωτηρίους τῶν Εὐαγγελικῶν σου
 » ἐντολῶν!

» Ἀλλὰ δέον ἐφ' ὑμᾶς, ὁμογενεῖς περιπόθητοι καὶ ἐν Χρι-
 » στῷ ἀδελφοὶ πεφιλημένοι, νὰ καταλήξῃ ὁ λόγος. Χαίρετε
 » οὖν ἀδελφοὶ καὶ πάλιν χαίρετε. Ἐντεῦθεν δὲ ἀπὸ τοῦ θυ-
 » σιαστηρίου τοῦ Κυρίου καὶ ἐνώπιον τοσούτων ὁμοδόξων εὐ-
 » χαριστοῦμεν διὰ τὰ εὐγενῆ καὶ χριστιανικά αἰσθήματά σας.
 » Πλὴν καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ καὶ προτρέπομεν,
 » ἵνα μὴδ' ἐπὶ στιγμὴν παύσητέ ποτε τοὺς Πατέρας ἡμῶν
 » μιμούμενοι καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου ἀκολουθοῦντες, παρά-
 » δεῖγμα γινόμενοι πᾶσιν, ὁμοδόξοις καὶ ἑτεροδόξοις πίστεως
 » ὀρθῆς καὶ ἀγάπης ἀνυποκρίτου καὶ εὐχαριστοῦντες τὸν πα-
 » νάγαθον Δημιουργόν, ὅτι νηδύκησε νὰ ζῆτε ὑπὸ ὁμόδοξον
 » καὶ φιλόλαον Κυβέρνησιν, δυνάμενοι οὕτω νὰ κατεργάζησθε
 » ἀπροσκόπτως τὴν τ' ἐπίγειον καὶ οὐράνιον εὐδαιμονίαν σας,
 » ἧς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ
 » Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν! »

Μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας ἐτελέσθη μεγάλη
 λιτανεία μετὰ κηροδασίας, ἐν ᾗ παρήσαν ἐν μεγάλῃ στολῇ,
 ὁ Γεν. Διοικητὴς τῆς Ὁδησσοῦ καὶ Βασσαραβίας ὁ Πολιτάρ-
 χης, ὁ Δήμαρχος, ὁ Ἑλλήν πρόξενος καὶ ἅπασαι αἱ στρατιω-
 τικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ μετὰ στρατοῦ καὶ ἀναριθμήτου
 πλήθους. Ἡ θρησκευτικὴ αὕτη τελετὴ διήρκεσε μέχρι τῆς
 ἡμισείας μετὰ μεσημβρίαν ὥρας ἀρχίσασα ἀπὸ τῆς 9ης Π. Μ.
 Περαιτωθείσης τῆς τελετῆς ταύτης ἐγένετο ἡ ἐκφορὰ τοῦ
 λειψάνου κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἡμέραν καὶ ὥραν καθ' ἣν
 πρὸ πεντηκονταετίας ὁ αἰοίδιμος ἐθνάρχης ὁδηγούμενος εἰς
 τὴν ἀγχόνην ὑφίστατο τὸν μαρτυρικὸν θάνατον.

Ἡ τελετὴ τῆς ἐκφορᾶς ἦτο κατανυκτικὴ καὶ μετὰ λαμ-
 πρῶν πομπῶν καὶ μοναδικῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως ἐτε-
 λέσθη. Προεπορεύοντο τῆς λάρνακος ἱλαὶ κοζάκων, μετ' αὐ-

τοὺς εἶποντο δύο συντάγματα πεζικοῦ, εἴτα ἠκολούθουν τὰ βαρύτερα ἐξαπτέρυγα καὶ οἱ φανοὶ ἀπασῶν τῶν ἐν Ὀδησσῷ Ἱερῶν Ναῶν καὶ μετ' αὐτὰ 60 καὶ πλέον ἱερεῖς, τρεῖς Ἀρχιερεῖς καὶ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος. Κατόπιν ἐφέρετο τὸ ἅγιον λείψανον τοῦ Πατριάρχου φερόντων αὐτὸ ἱερέων Ῥώσων κεκαλυμμένον διὰ πολυτίμου χρυσοῦφάντου καλύμματος δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ φιλογενεστάτου ὁμογενοῦς κ. Ἰω. Βουτσινᾶ. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ λειψάνου ἐπορεύοντο στρατιῶται καὶ ὅπισθεν αὐτοῦ ἠκολούθουν ἅπασαι αἱ τῆς Ὀδησσοῦ ἀρχαί, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἄπειρον πλῆθος λαοῦ, πάσης τάξεως, θρησκείας καὶ ἡλικίας. Ἐξῆς δὲ δύο ἑτέρα συντάγματα πεζικοῦ καὶ τέσσαρες ἵλαι κοζάκων. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ Ναοῦ μέχρι τῆς ἀποβάθρας ἐθυμιάζον τὸ ἅγιον λείψανον 4 διάκονοι δις δὲ καθ' ὁδὸν ἐσταμάτησε ἡ πομπὴ καὶ ἀνεγνώσθη εὐαγγέλιον Ῥωσιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ καὶ ἐγένετο, ὥς καὶ τὴν προτεραιάν, λιτὴ δέησις.

Ὁ Σ. Ἀρχιεπ. Φθιώτιδος, μετὰ δύο διακόνων ἦν ὠρισμένος, ὅπως δεχθῇ τὸ λείψανον ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου· ὅθεν ἅμα ἤρχισεν ἡ ἐκφορὰ ἐκ τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ ἐπέβη μετ' αὐτῶν ἐφ' ἀμάξης καὶ πᾶραυτὰ ἐπεβιβάσθη ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ἔνθα μετὰ τῶν διακόνων του ἡμφιεσμένος τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἀνέμενεν.

Περιοχθέντος τοῦ λειψάνου ἐν ταύτῃ μεγαλοπρεπεῖ καὶ συγκινητικῇ παρατάξει διὰ τῶν κυριωτέρων ὁδῶν τῆς ὁδοῦ ἐκομίσθη εἰς τὴν ἀποβάθραν. «Τὸ Βυζάντιον» ἦτο παρὰ τῇ γῇ λίαν κομφῶς ἐσκευασμένον καὶ διὰ κλίμακος μὲ τάπητα ἐστρωμένην κοινωνοῦν μὲ τὴν ξηράν. Πρὸ ταύτης ἦτο ἐπίσης κρηπίδωμά τι ἐσκευασμένον διὰ τὴν λάρνακα καὶ ἕτερον διὰ τοὺς ῥήτορας. Ἀποθεθείσης τῆς λάρνακος πρῶτος ὠμίλησεν ὁ πατριώτης κ. Ἰω. Βουτσινᾶς τὴν ἐξῆς σύντομον προσλαλίαν.

*Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ Σεβαστὰ Μέλη
τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος!*

» Συνοδεύσαντες μέχρι τῆς ἀποβάθρας τὴν ἱερὰν σωρὸν τὴν ἐμπεριέχουσαν τὰ ἱερὰ ὅσα τοῦ Ἐθνομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' μετὰ παλλούσης καρδίας διὰ τελευταίαν φορὰν ἀποχωρίζομεθα αὐτῶν.

» Τὰ ἱερὰ ταῦτα λείψανα ἐφιλοξενήθησαν ἐν τῇ πόλει τῆς Ὀδησσοῦ ἐπὶ πεντηκονταετίαν ὅλην ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Θεοσεβέστατος καὶ ἡύλογημένος Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Α' ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ νεκροῦ εἰς τὸ κράτος του ἐπεδαφιεύσατο αὐτῷ τὰς ἀντικούσας τιμὰς, ὁ δὲ νῦν ἐνδόξως βασιλεύων Κραταῖος Μονάρχης Ἀλέξανδρος Β' ὑπείκων τῇ φυσικῇ καλοκάγαθίᾳ αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α' καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐπένευσεν εἰς τὴν μετακομιδὴν τοῦ ἱεροῦ τούτου λειψάνου εἰς τὴν φίλην Ἑλλάδα, συνάμα δὲ διέταξε, νὰ ἀπονεμηθῶσιν εἰς τὰ ὅσα ταῦτα τοῦ Πρωτομάρτυρος τούτου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας αἱ πρόπouσα τιμαί.

» Δεόμεθα δὲ τῷ Ὑψίστῳ διὰ τῶν πρεσβειῶν τοῦ ἱερομάρτυρος νὰ ζῇ καὶ εὐημερῇ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν Σεπτῶν αὐτοῦ Βασιλέων,

» Εἰς ὑμᾶς δὲ τοὺς ἐκτελεστάς τῆς Ἐθνικῆς ταύτης ἐντολῆς καὶ εὐχόμεθα αἷσιον πλοῦν.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀγαθάγγελος διὰ τῆς ἐξῆς καὶ οὗτος ἀντιφωνήσας.

Σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι, φίλτατοι ὁμογενεῖς καὶ ἀπαξάπαντες εὐσεβεῖς κάτοικοι τῆς Ὀδησσοῦ.

» Ἐνῷ νῦν εὐλαβῶς παραλαμβάνομεν ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν

τοὺς εἶποντο δύο συντάγματα πεζικοῦ, εἴτα ἠκολούθουν τὰ βαρύτερα ἐξαπτέρυγα καὶ οἱ φανοὶ ἀπασῶν τῶν ἐν Ὀδησσῷ Ἱερῶν Ναῶν καὶ μετ' αὐτὰ 60 καὶ πλέον ἱερεῖς, τρεῖς Ἀρχιερεῖς καὶ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος. Κατόπιν ἐφέρετο τὸ ἅγιον λείψανον τοῦ Πατριάρχου φερόντων αὐτὸ ἱερέων Ῥώσων κεκαλυμμένον διὰ πολυτίμου χρυσοῦφάντου καλύμματος δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ φιλογενεστάτου ὁμογενοῦς κ. Ἰω. Βουτσινᾶ. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ λειψάνου ἐπορεύοντο στρατιῶται καὶ ὅπισθεν αὐτοῦ ἠκολούθουν ἅπασαι αἱ τῆς Ὀδησσοῦ ἀρχαί, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἄπειρον πλῆθος λαοῦ, πάσης τάξεως, θρησκείας καὶ ἡλικίας. Ἐξῆς δὲ δύο ἑτέρα συντάγματα πεζικοῦ καὶ τέσσαρες ἵλαι κοζάκων. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ Ναοῦ μέχρι τῆς ἀποβάθρας ἐθυμιάζον τὸ ἅγιον λείψανον 4 διάκονοι δις δὲ καθ' ὁδὸν ἐσταμάτησε ἡ πομπὴ καὶ ἀνεγνώσθη εὐαγγέλιον Ῥωσιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ καὶ ἐγένετο, ὥς καὶ τὴν προτεραίαν, λιτὴ δέησις.

Ὁ Σ. Ἀρχιεπ. Φθιώτιδος, μετὰ δύο διακόνων ἦν ὠρισμένος, ὅπως δεχθῇ τὸ λείψανον ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου· ὅθεν ἅμα ἤρχισεν ἡ ἐκφορὰ ἐκ τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ ἐπέβη μετ' αὐτῶν ἐφ' ἀμάξης καὶ πᾶραυτὰ ἐπεβιβάσθη ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ἔνθα μετὰ τῶν διακόνων τοῦ ἡμφιεσμένου τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἀνέμενεν.

Περιοχθέντος τοῦ λειψάνου ἐν ταιαύτῃ μεγαλοπρεπεῖ καὶ συγκινητικῇ παρατάξει διὰ τῶν κυριωτέρων ὁδῶν τῆς ὁδοῦ ἐκομίσθη εἰς τὴν ἀποβάθραν. «Τὸ Βυζάντιον» ἦτο παρὰ τῇ γῇ λίαν κομφῶς ἐσκευασμένον καὶ διὰ κλίμακος μὲ τάπητα ἐστρωμένην κοινωνοῦν μὲ τὴν ξηράν. Πρὸ ταύτης ἦτο ἐπίσης κρηπίδωμά τι ἐσκευασμένον διὰ τὴν λάρνακα καὶ ἕτερον διὰ τοὺς ῥήτορας. Ἀποτεθείσης τῆς λάρνακος πρῶτος ὠμίλησεν ὁ πατριώτης κ. Ἰω. Βουτσινᾶς τὴν ἐξῆς σύντομον προσλαλίαν.

*Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ Σεβαστὰ Μέλη
τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος!*

» Συνοδεύσαντες μέχρι τῆς ἀποβάθρας τὴν ἱερὰν σωρὸν τὴν ἡμπεριέχουσαν τὰ ἱερὰ ὅσα τοῦ Ἐθνομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' μετὰ παλλούσης καρδίας διὰ τελευταίαν φορὰν ἀποχωρίζομεθα αὐτῶν.

» Τὰ ἱερὰ ταῦτα λείψανα ἐφιλοξενήθησαν ἐν τῇ πόλει τῆς Ὀδησσοῦ ἐπὶ πεντηκονταετίαν ὅλην ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Θεοσεβέστατος ἡμολογούμενος Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Α' ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ νεκροῦ εἰς τὸ κράτος τοῦ ἐπεδαφιλεύσατο αὐτῷ τὰς ἀντικούσας τιμὰς, ὁ δὲ νῦν ἐνδόξως βασιλεύων Κραταῖος Μονάρχης Ἀλέξανδρος Β' ὑπείκων τῇ φυσικῇ καλοκάγαθίᾳ αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α' καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐπένευσεν εἰς τὴν μετακομιδὴν τοῦ ἱεροῦ τούτου λειψάνου εἰς τὴν φίλην Ἑλλάδα, συνάμα δὲ διέταξε, νὰ ἀπονεμηθῶσιν εἰς τὰ ὅσα ταῦτα τοῦ Πρωτομάρτυρος τούτου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας αἱ πρόπouσα τιμαί.

» Δεόμεθα δὲ τῷ Ὑψίστῳ διὰ τῶν πρεσβειῶν τοῦ ἱερομάρτυρος νὰ ζῇ καὶ εὐημερῇ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν Σεπτῶν αὐτοῦ Βασιλέων,

» Εἰς ὑμᾶς δὲ τοὺς ἐκτελεστάς τῆς Ἐθνικῆς ταύτης ἐντολῆς εὐχόμεθα αἷσιον πλοῦν.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀγαθάγγελος διὰ τῆς ἐξῆς καὶ οὗτος ἀντιφωνήσας.

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, φίλτατοι ὁμογενεῖς καὶ ἀπαξάπαντες εὐσεβεῖς κάτοικοι τῆς Ὀδησσοῦ.

» Ἐνῶ νῦν εὐλαβῶς παραλαμβάνομεν ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν

» τὸν ἀνεκτίμητον τοῦτον θησαυρὸν σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ
 » τὸν ἱερομάρτυρα Γρηγόριον τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην
 » Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ μέσῳ τοιαύτης καὶ τηλικαύτης
 » ὁμηγύρεως καὶ εὐσεβοῦς προπομπῆς, ἵνα κομίσωμεν αὐτὸν
 » ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, διπλοῦν κατέχει μου
 » τὴν καρδίαν αἴσθημα, χαρὰ καὶ λύπη. Χαρὰ μὲν, διότι τὸ
 » ἱερὸν τοῦτο λείψανον μετὰ πεντηλόνταετῇ ἀποδημίαν ἐν
 » τῇ φιλοξένῳ φιλίᾳ καὶ εὐσεβεῖ ταύτῃ χώρᾳ, ἔνθα ὡς ἐκ
 » θαύματος ὠδήγησεν αὐτὸ ἡ πανευκλεῆς τοῦ Ὑψίστου πρό-
 » νοια, κατὰ τὰς ἀνεξιχνιάστους αὐτῆς βουλὰς, ἐπανακάμ-
 » πτει σήμερον εἰς τὴν πατρίδα γῆν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν λογι-
 » κῶν αὐτοῦ ποιμνίων, ὑπὲρ ὧν, ὡς ἀληθῆς ποιμὴν, τὴν ψυ-
 » χὴν αὐτοῦ ἔθυσεν. Ἐπανακάμπτει, ὅπως καὶ τεθνηκῶς συγ-
 » καταριθμηθῇ πρῶτος μετὰ τὸν ἐκείνων, οἵτινες ταῖς εὐλογίαις
 » αὐτοῦ καταστεψάμενοι καὶ τῷ μαρτυρικῷ ἐκχυθέντι αὐτοῦ
 » αἵματι ἐνισχυόμενοι, ἤρχοντο τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ τῆς πα-
 » τρίδος θρίαμβον. Ἐπανερχεται, ὅπως ὡς πυρὸς τηλαυγέ-
 » στατος ἐν τῇ ἐστίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ τεθείς, καταυγάζῃ
 » ἐκεῖθεν καὶ διαθερμαίνῃ πᾶσαν Ἑλληνικὴν καρδίαν.

» Λύπη δὲ, διότι φέροντες τὸν θησαυρὸν τοῦτον εἰς τὴν γε-
 » νέθλιον αὐτοῦ πατρίδα ἀπὸ τῆς εὐσεβοῦς ταύτης χώρας,
 » ἔνθα ὡς ἱερὰ παρακκαταθήκη διετηρήθη καὶ βλέποντες ἐν
 » μὲν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν, ἐν δὲ τῷ προ-
 » σῶπῳ σας τὴν κατῆρειαν καὶ τὴν λύπην, συγκινοῦμαι καὶ
 » πανθλίβομαι μεθ' ὑμῶν ἐπὶ τῷ χωρισμῷ τούτῳ. Ναὶ ἀγα-
 » πητοί μου, ὄντως εὐ μακράν τὸ πρᾶγμα! Δικαία ἡ λύπη,
 » εὐσεβὴς ἡ κατῆρεια καὶ θεάρεστος ἡ συγκίνησις ὑμῶν.

» Ἀλλ' ὅμως, ἀδελφοί μου, παυσάσθω ἡ λύπη ὑμῶν. Οὐδὲν
 » ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἄνευ τῆς ἄνωθεν προνοίας Ἐκείνου. Ἡ
 » πρόνοια τοῦ Ὑψίστου, τῆς ὁποίας ὁ δάκτυλος ὠδήγησε τὸν
 » ἱερομάρτυρα Γρηγόριον εἰς τὸ εὐσεβεῖς τοῦτο ἔδαφος ἐν ταῖς
 » ἡμέραις ἐκείναις τοῦ καταδιωγμοῦ καὶ τῆς γενικῆς φρίκης,

» ἵνα ἐνταφιασθῇ ἐνδόξως εἰς γῆν ἐλευθέραν, τιμηθῇ αὐτο-
 » κρατορικῶς ὑπὸ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Αὐτοκράτορος
 » Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. καὶ συνοδευθῇ μεγαλοπρεπῶς ὑπὸ τῶν
 » τότε μεγιστάνων τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, ὁ αὐτὸς δά-
 » κτυλος τῆς θείας προνοίας ἐπένευσε καὶ νῦν, ὅπως τὸ τι-
 » μαλφές τοῦτο κειμήλιον ὀδηγηθῇ καὶ πάλιν ἐνδόξως εἰς
 » τὴν γενέθλιον χώραν.

» Ἔργον, ἀδελφοί μου, τῆς θείας προνοίας ἦτο ἡ διάσωσις
 » τοῦ σώματος τοῦ ἱερομάρτυρος ἐν τῇ εὐσεβεῖ ταύτῃ χώρᾳ,
 » τῆς αὐτῆς ἔργον καὶ νῦν ἔστι ἡ μετακόμισις αὐτοῦ ἐν τῇ
 » Ἑλληνικῇ γῇ. Διεσώθη τότε ἀπὸ τοῦ καταδιωγμοῦ, ἵνα ἐν-
 » ταφιασθῇ βασιλικῶς καὶ διετηρήθῃ σῶον καὶ ἀνελλιπὲς, ὅπως
 » ἀποδοθῶσιν αὐτῷ αἱ βασιλικαὶ καὶ ἐθνικαὶ τιμαὶ καὶ ὑπὸ
 » τῆς πατρίδος ἡμῶν χώρας. Ἀπέρχεται σήμερον ἀφ' ὑμῶν,
 » ἀλλ' οὐκ ἀποχωρίζεται. Ἦρθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς εὐ-
 » σεβοῦς ταύτης χώρας, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μενεῖ διὰ παντός
 » μεθ' ὑμῶν καὶ ἡμῶν, καὶ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ θέλει κατευθύνεσθαι
 » πρὸς τὸν Ὑψίστον ἐπίσης ὑπὲρ ἀμφοτέρων τῶν ὁμοδόξων
 » λαῶν, Ῥώσων τε καὶ Ἑλλήνων· καὶ ὑπὲρ μὲν τῶν πρῶ-
 » των εὐχεται ὑπὲρ κραταιώσεως, ὑπὲρ δὲ τῶν δευτέρων ὑπὲρ
 » τῆς εὐτυχοῦς αὐτῶν ἐνώσεως, ὑπὲρ ὧν μοχθήσας τὴν ψυχὴν
 » αὐτοῦ ἔθυσεν.

» Ὑμνος λοιπὸν καὶ αἰωνίως ἐγκαρδίως αἶνος ὀφείλεται
 » τῷ Ὑψίστῳ τῷ ἐνδοξῷ καὶ θαυμαστῷ ποιήσαντι ἡμῖν Διη-
 » νεκῆς εὐχαριστία ἐπιδαφιλεύεται ἀπάσῃ τῇ εὐσεβεῖ Ῥωσ-
 » σίᾳ. Ἐπαινος καὶ εὐγνωμοσύνη ἀποδίδεται πᾶσιν ὑμῖν τοῖς
 » ὁμογενέσι διὰ τὸν ἀκραιφνῆ ὑμῖν ζῆλον ὑπὲρ τοῦ ἐθνωφε-
 » λοῦς καὶ ὑψηλοῦ τούτου ἔργου. Ἐν Ἑλληνικῷ ἐδάφει ἐπιθαί-
 » νων τὰ νῦν ὁ ἱερομάρτυς Γρηγόριος καὶ πρὸς τὴν γενέθλιον
 » χώραν ἀποπλέων, ἀφήσιν πᾶσι τοῖς εὐσεβεῖσι κατοίκοις τῆς
 » Ὀδησσοῦ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας αὐτοῦ, καὶ εὐχεται ἐνώ-
 » πιον τοῦ θρόνου τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ εἰρήνης, ἀγάπης καὶ ὁ-

» μονοίας, ὑπὲρ τῆς διηνεκοῦς ὑμῶν εὐημερίας καὶ εὐοδώ-
» σεως παντὸς ἐπιγείου καὶ πνευματικοῦ ἀγαθοῦ. »

Τοῦτον πάλιν διεδέχθη ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ ἐφημέριος τῆς
Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας κ. Ε. Βουλισμαῆς διὰ τῶν ἐξῆς :

Σιθασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ

οἱ ἀποτελοῦντες τὴν εἰς Ὁδησσὸν ἀποστα-

λεῖσαν Ἱερὰν Πρεσβείαν !

» Ἀναγγεῖλατε ἐνώπιον παντὸς τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ
» τῶν Ἑλλήνων ὅσα τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν εἶδατε καὶ τοῖς ὠσιν
» ὑμῶν ἠκούσατε.

» Ἀναγγεῖλατε ἐνώπιον πάντων, ὅτι τὸ θρησκευτικὸν καὶ
» ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν ἐν Ὁδησσῷ παροικούντων Ἑλλήνων
» εἶναι ἀκμαῖον, θάλλον καὶ ζωηρὸν, παράγον οὐχὶ φύλλα μό-
» νον ἢ καὶ ἡμερόβια ἄνθη, ἀλλὰ, κατὰ πάντα κατὰλληλον
» χρόνον καὶ κατὰ πᾶσαν κατὰλληλον ἐποχὴν, καρπὸν μεμε-
» στωμένον, καὶ ὅτι εἰς οὐδεμίαν τῶν ἀπανταχοῦ ἑλληνικῶν
» παροικιῶν οὐδέποτε παραχωρήσουσι τὰ πρωτεῖα.

» Ἀναγγεῖλατε, ἐνώπιον παντὸς τοῦ γένους, τὴν μεγίστην
» θλίψιν, ἣν μετὰ τῶν ἐν Ὁδησσῷ Ἑλλήνων, αἰσθάνεται καὶ
» τὸ ὁμόδοξον ἔθνος τῶν Ῥώσων, διὰ τὴν μετάρθεσιν τοῦ ἱε-
» ροῦ τούτου λειψάνου.

» Ἀλλὰ καθὼς καὶ ὅτε ὁ ἀείμνηστος, ἐξόριστος ὢν ἐν τῷ Ἀ-
» γωνύμῳ ὄρει τοῦ Ἀθωνος, ἀνεκαλεῖτο εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ,
» ἐλυποῦντο μὲν οἱ χοροὶ τῶν Ὀσίων, ὅτι ἐστεροῦντο τῆς θείας
» αὐτοῦ παρουσίας, ἀλλ' ἔχαιρον, ὅτι μεταβαίνει εἰς τὴν Ὑψί-
» στην λυχνίαν τῆς Ὁρθοδοξίας, τοιοῦτοτρόπως μετὰ τῆς λύ-
» πης, καὶ μεγίστην χαρὰν αἰσθάνονται, ὅτι μεταβαίνει εἰς
» τὴν ἐλευθέραν γῆν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα τεθῇ εἰς τὴν ὑψίστην
» κορυφὴν τῶν Ἡρώων, τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πε-
» σόντων· ἐπειδὴ πρωτάρχης ὢν, καὶ πρῶτος τὴν ψυχὴν αὐ-
» τοῦ ἔθους.

» Ἀγιώτατε Πατριάρχα ! Ἐπανερχόμενος, μετὰ παρέλευσιν
» ὀλοκλήρου ἑκατονταετηρίδος, εἰς τὴν ἰδιαιτέραν χώραν τῆς
» γεννήσεως σου εὐρίσκεις αὐτὴν, οὐχὶ ὡς ποτε ταύτην ἐγκα-
» τέλιπας, στενάζουσαν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, ἀλλὰ
» χαίρουσαν, ὑπὸ τὴν αὔραν τῆς ἐλευθερίας. Δὲν θὰ ἴδῃς αὐ-
» τὴν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀρχαίας δόξης καὶ εὐτυχίας· ἀλλὰ
» δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπεθύμησαν, ἵνα ἔχῃσι παρ' αὐτοῖς τὸ ἱερόν
» σου σκῆνος, ὅπως ἐπ' αὐτῷ ἀτενίζοντες ἀναπολῶσιν εἰς τὴν
» μνήμην αὐτῶν, καὶ ἐκτελῶσι, διὰ τῆς οὐρανόθεν ἰσχύος, τὰς
» διδασκαλίας, ἃς, ὅτε ἔζης ἐπὶ γῆς, ἔπραττες καὶ ἐδίδασκες.

» Ἀλλὰ πρὶν ἢ μεταβῆς εἰς τὴν ἐλευθέραν γῆν τῶν Ἑλλή-
» νων, πολλοὺς ἄλλους τόπους καὶ πόλεις, καὶ χώρας θὰ
» διέλθῃς, εἰς ἃς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σὲ ἐπισκεφθῶσιν, οὔτε σὺ
» νὰ τὰς ἐπισκεφθῇς, καίτοι λίαν σοι γνωστὰς καὶ οικείας,
» καὶ προσφιλεῖς. Ἀλλὰ καὶ μακρόθεν διερχόμενος εὐλόγησον
» τὴν Ἀρχιεπισκοπικὴν σου τὴν μεγάλην πόλιν τοῦ Κων-
» σταντίνου !

» Εὐλόγησον τὸ Φανάριον, τὰ Πατριαρχεῖα τὸν Οἰκουμε-
» νικὸν θρόνον σου !

» Εὐλόγησον, Παναγιώτατε, τὸν ἐν αὐτῷ καθήμενον ὁμώ-
» νυμον καὶ ὁμόψυχον διάδοχόν σου, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Ἱερὰν
» Σύνοδον ἵνα δυνηθῶσι καὶ ἀντιστῶσι πρὸς τὰ βέλη τοῦ πο-
» νηροῦ, τὰ πολλαχόθεν ῥιπτόμενα, καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν,
» καὶ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρό-
» νου σου !

» Εὐλόγησον, ὦ ἱερομάρτυς τοῦ Χριστοῦ, πάντας τοὺς
» ἀπανταχοῦ Ὁρθοδόξους χριστιανούς, τοὺς βαρύτερον φέρον-
» τας τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, διὰ τὸ εἶναι τέκνα τῆς Ὁρθο-
» δοξίας, ἵνα ἐμμένωσι καὶ προσέχῃσι, ἐν τῇ ὑγιαίνουσῃ δι-
» δασκαλίᾳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ
» ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ! Ἀμήν ! Γένοιτο ! »

Τὸν Σ. Ἀρχιμανδρίτην Βουλισμαῆν, οὗτινος ἡ προσφώνησις

μεταφράζετο ῥωσιστί ὑπό τινος ὁμογενοῦς ἐκ τῆς μεσιστίου
κεραίας τοῦ « Βυζαντίου », διεδέχθη ὁ ὁμογενὴς κ. Κ. Κων-
τόπουλος προσφωνήσας τάδε.

Ἀδελφοὶ Ἕλληνες καὶ πάντες ὅσοι προπέμπετε σή-
μερον τὸν μέγα τοῦ Ἑλληνισμοῦ μάρτυρα !

» Τρίτην ἤδη ἡμέραν Ἕλληνες μετὰ Ῥώσων εἰσὶ κατει-
» λημμένοι ὑπὸ μεγάλης καὶ ἀπεριγράπτου συγκινήσεως ἐν
» τῷ ἀκούσματι ὅτι τὸ λείψανον τοῦ μεγάλου μάρτυρος τοῦ
» Ἑλληνισμοῦ καὶ συμπάσης τῆς Ἀνατολῆς ἐγκαταλείπει τὴν
» ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα φιλοξενήσασαν αὐτὸν πατρίδα τῶν Ῥώ-
» σων, καὶ ἄγεται ἵνα διὰ παντὸς ταφῇ εἰς τὴν Ἑλληνίδα
» γῆν, ὑπὲρ ἧς πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἀπηγχονίσθη ἐν τῇ πό-
» λει τοῦ Κωνσταντίνου ὑπὸ τῶν Τούρκων, διανοηθέντων ἐν
» τῷ προσώπῳ αὐτοῦ νὰ πνίξοι τὸν ἀναγεννώμενον Ἑλ-
» ληνισμόν. Ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας πάντες οἱ πιστεύοντες
» εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ λατρεύοντες τὸν αὐτὸν μετὰ τῶν
» Ἑλλήνων Θεὸν δακρυρροῦντες προσήρχοντο καὶ κατησπά-
» ζοντο τὸν ἱερὸν ἄνδρα, ὃν προπέμπομεν τὴν στιγμὴν ταύ-
» την. Ἡ συγκίνησις καὶ τὰ δάκρυα ταῦτα εἰσὶ μαρτύ-
» ριον τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ πρὸς τὸν θεῖον Γρηγόριον, ὃν
» ἡ συνείδησις δύο ἔθνων, Ἑλλήνων καὶ Ῥώσων, κατατάσσει
» μετὰ τῶν πρώτων μαρτύρων τῆς Ἑλευθερίας καὶ τοῦ
» Χριστιανισμοῦ. Ἡ Ἀνατολὴ τοῦλάχιστον ἀφότου τῷ 1453
» ἐτάφη ἡ ἐλευθερία αὐτῆς ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Κωνσταντι-
» νουπόλεως οὐκ ἔσχε μείζονα τούτου ἱερομάρτυρα καὶ ὁ Ἑλ-
» ληνισμὸς οὐκ εἶδεν ἡρωϊκώτερον τούτου πρωταθλητὴν.
» Μετὰ τριήμερον ἱερὰν συγκίνησιν καὶ ἅγια δάκρυα διὰ
» τὸν ἀποχωρισμὸν ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης, ἦν
» ὁ τῶν Ῥώσων Λυτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὁ πρῶτος εὐλαβῶς
» ὑπεδέχθη καὶ ἐκδέχεν ἐν τῇ παραλίᾳ ταύτῃ τοῦ ἀπεράν-

» τοῦ αὐτοῦ κράτους, σήμερον Ἀλέξανδρος ὁ δεύτερος ἀπο-
» δίδωσι τῇ τεκούσῃ Ἑλλάδι.

» Καλυψάτωσαν νέφη θλίψεως τὸν ὑπερνέφελον θάλαμον τῆς
» Ἀγίας Σοφίας, σκοτισθῆτω σύμπας ὁ ὀρίζων τοῦ Βυζαντίου
» ὅτε μετ' ὀλίγον ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου τούτου σκάφους διελεύσεται
» ἐκεῖθεν ὁ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐξαγαγὼν ἀπὸ τοῦ σκότους
» σύμπασαν τὴν Ἀνατολήν. Δακρυσάτω τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ
» πόλις τοῦ Κωνσταντίνου ἡ μὴ τολμήσασα πρὸ ἡμίσσεως αἰῶ-
» νος νὰ κλαύσῃ καὶ κηδεύσῃ τὸν μάρτυρα Πατριάρχην. Σκιρ-
» τησάτω ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος ἡ δεχομένη εἰς τοὺς κόλπους αὐ-
» τῆς τὸν σωτῆρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀγαλλισάσθω ἡ σκιά τοῦ
» Σωκράτους τοῦ μαρτυρήσαντος πάλαι ὑπὲρ τοῦ ἀγνώστου
» Θεοῦ καὶ τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας, διότι οἱ δύο μαρτυρες
» τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ καὶ τοῦ ἀθανάτου Ἑλληνισμοῦ θέλουσι κεί-
» σθαι πλησίον ἀλλήλων. Παρηγορηθήτωσαν αἱ νῆσοι τοῦ ἑλλη-
» νικοῦ πελάγους αἱ καταδικασθεῖσαι νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς
» τὴν δουλείαν βουλήσει τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ὅτε ὄψονται τὸν
» Βαραβᾶν τῆς Ἀνατολῆς μετὰ πομπῆς καὶ δόξης κομιζόμενον
» διὰ τοῦ Γολγοθᾶ εἰς τὰς ἱερὰς Ἀθήνας. Παρηγορηθῆτω ἡ αἰ-
» μοστάζουσα ἔτι Κρήτη ὅτε θεάσεται μακρόθεν ὅτι ὁ ὑπὲρ τῆς
» σωτηρίας αὐτῆς ἀγωνισθεὶς πλοίαρχος τοῦ Ἀρκαδίου ἄγει διὰ
» τοῦ Αἰγαίου τὸν κοινὸν τῶν Ἑλλήνων σωτῆρα.

» Μετὰ μικρὸν λοιπὸν ὁ πρῶν ἀταφὸς κριθεὶς ἐν Βυζαντίῳ,
» ὁ πρῶν ῥιφθεὶς βορὰ τοῖς ἰχθύσι τῆς θαλάσσης, ὁ πρῶν καὶ
» νεκρὸς προπηλακισθεὶς εὐρήσει τάφον μεγαλοπρεπῆ ἐν τῇ γῇ,
» ἣν ἡτοίμασε διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ τὸ λείψανον, τὰ
» ὅσα ἢ ἡ κόνις αὐτοῦ ἔσονται μέχρι συντελείας τῆς Ἑλλάδος
» ἀντικείμενον εὐσεβοῦς προσκυνήσεως διὰ σύμπασαν τὴν Ἑλλη-
» νικὴν φυλὴν.

» Τότε δὴ καὶ Φιλέλληνες καὶ Μισέλληνες πιστεύουσιν ὅτι
» ἡ Ἑλλὰς ἀνέστη καὶ οὐκ ἀπέθανεν. Οἱ μὴ πιστεύοντες εἰς τὴν
» ἀνάστασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ θέτωσαν τὸν δάκτυλον αὐτῶν εἰς

» τὸν τύπον τῆς λόγχης, ὃν φέρει ἡ πλευρὰ τοῦ ἱεροῦ τούτου
» νεκροῦ καὶ πιστεύουσιν. Πεισθήσονται πάντες οἱ ἀπιστοῦντες
» ὅταν ἴδωσι πάντες οἱ παρόντες ὅποια θεία συγκίνησις κατα-
» λαμβάνει πάντας ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν θεάν τῶν ἱερῶν
» λειψάνων τοῦ θειοτάτου ἡμῶν Πατριάρχου Γρηγορίου καὶ εἰς
» τὴν ἀνάμνησιν τῶν μαρτυρίων αὐτοῦ.

« Τηρεῖτε οὖν, Ἕλληνες εὐλαβῶς τὰ ἐρείπια τοῦ Παρθενῶνος
» καὶ τὸ ἅγιον τοῦτο λείψανον· ἐνόσω ἡ γῆ τῶν Ἀθηνῶν θέλει
» σωῶναι τὰ κειμήλια ταῦτα τῆς παρελθούσης καὶ ἐνεστώσης
» ἡμῶν δόξης δὲν θέλομεν φοβεῖσθαι μὴ ἡ παροῦσα γενεὰ τῶν
» Ἑλλήνων φανῇ ἀναξία τῆς παλαιᾶς καὶ νέας εὐκλείας. Ἐστὶν
» ἀδύνατον οἱ υἱοὶ τῶν Ἑλλήνων ἀντικρύζοντες τὰ πάτρια ταῦτα
» ἰερά νὰ μὴ ἠλεκτρισθῶσιν ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως τοῦ καλοῦ
» καὶ τῆς φιλοπατρίας καὶ νὰ μὴ ἀρυσθῶσιν ἀκαταμάχητον
» πίσχυν διὰ τὸν μέλλοντα ἑαυτῶν καὶ τῆς πατρίδος βίον. Ἀ-
» δύνατον τότε ἡ νέα Ἑλλάς νὰ μὴ ὑπερτερήσῃ τὴν πρόην,
» καὶ ὁ νέος ἑλληνισμὸς νὰ μὴ ἐπιτύχῃ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ
» προορισμοῦ. Ἀδύνατον, ναί, ἀδύνατον ἔσται νὰ ἐκφυλισθῇ
» τοῦ λοιποῦ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν αὐτοῖς πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχουσι τὰ
» κάλλη τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου Περικλέους καὶ τὸ ὕψος τῆς
» φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνήσεως τοῦ Μεγάλου Πατριάρχου.

« Ἡμεῖς δὲ νῦν Ὀδησσηνοί, Ἕλληνες τε καὶ Ῥῶσοι δι'
» λυστάτην φορὰν προσβλέποντες τὸν ἱερὸν μάρτυρα, ὃν περ ἄλ-
» λοτε ὁ ἀγωνιζόμενος ἑλληνισμὸς ἐνεπιστεύθη ἡμῖν ἀθλήσαντα,
» ἐπικαλεσθῶμεν τὰς οὐρανόθεν εὐλογίας αὐτοῦ, οἱ μὲν Ἕλλη-
» νες· ἵνα μὴ ἐπιλησθῶμεν τῆς μητρὸς Ἑλλάδος καὶ μακρὰν
» ἀπόντες καὶ στερηθέντες τοῦ ἱεροῦ συνδέσμου ὃς συνεκράτει
» ἡμᾶς μετ' αὐτῆς, οἱ δὲ Ῥῶσοι ἵνα μὴ παύσωσιν ἀγαθὰ φρο-
» νοῦντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἔθνους τῶν ὁμοδόξων αὐ-
» τοῖς Ἑλλήνων, καὶ διατελῶσιν ἐς αἰεὶ ὄντες τὸ κραταίωμα
» τῆς ὀρθοδοξίας.

« Καὶ τέλος τοῦτον διεδέχθη ὁ γνωστὸς Βούλγαρος καὶ τὸν

» δὴμαρχον κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἀναπληρῶν Κ. Ν. Πελαῦς.
» ζῶν, ὅστις μετὰ πολλῆς ζήσεως καὶ ὑποκρίσεως ρητορικῆς,
» ἐν ῥώσικῃ μάλιστα γλώσσῃ, ἐξύμνησε τὰς ποιμενικὰς τοῦ πα-
» τριάρχου ἀρετὰς διὰ τῶν ἐξῆς. »

» Ἀποχωρίζομενος τοῦ ἱεροῦ τούτου λειψάνου, ὡς ἀντιπρό-
» σωπος τῆς πόλεως ταύτης, ἀναπολῶ εἰς τὴν μνήμην μου
» εὐσεβῶς τὰ περιστατικὰ ἐκεῖνα ὑπὲρ τῶν ὁποίων προσηνέχ-
» θη εἰς θυσίαν ὁ ἱερομάρτυς καὶ Οἰκονομικὸς Πατριάρχης
» Γρηγόριος.

» Εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐποχὴν, ἡ
» Θεία Πρόνοια ἠυδόκησε νὰ μᾶς ἀφιερώσῃ τὴν διατήρησιν
» τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ πρώτου ἥρωος, τοῦ πεσόντος ὡς
» ὀλοκαύτωμα, ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὴν
» ἱεράν ταύτην παρακαταθήκην τὴν διατηρήσαμεν εὐσεβῶς
» ὡς τεκμήριον τῆς πνευματικῆς μας ταυτότητος μετὰ τῆς
» ὀρθοδόξου Ἑλλάδος.

» Ὅποια τῶνόντι θαυμασίαι σύμπτωσις γεγονότων! Εἰς τὴν
» μόλις τότε ἀναφυομένην Ὀδησὸν ἔλαχεν εὐτυχῶς ἡμεῖς
» νὰ παραλάβῃ καὶ διατηρήσῃ τὰ πρῶτα Ἀγία τῆς μόλις ἀν-
» εγχειρομένης Ἑλλάδος. Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου τάφου, πρῶτοι
» ἡμεῖς ἐτείναμεν τὴν χεῖρα μας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὡς πρὸς
» ἔθνος μοναδικὸν εἰς τὸν κόσμον, διὰ τὸ ὁμοδόξον μετὰ τῆς
» μεγάλης τῶν Σλάβων φυλῆς, ὡς πρὸς ἔθνος, ὡς καὶ ἡμεῖς,
» πολιτικῶς αὐτόνομον.

» Ἀς μείνουν λοιπὸν, ἀδελφοί, αἱ χεῖρες μας, ὡς εὕρισκον-
» ται σήμερον συνδεδεμέναι ἐπὶ τοῦ ἁγιάσματος τούτου, ἡνω-
» μέναι διὰ παντός! Ἀς ἐλπίζομεν, ὅτι αἱ θεῖαι εὐχαὶ τοῦ
» ἱερομάρτυρος Πατριάρχου Γρηγορίου θὰ μᾶς βοηθήσουν, πρὸς
» ἐξάλειψιν ὅλων τῶν ἀμφισβητήσεων, αἱ ὁποῖαι πιθανὸν νὰ
» διέμεινον ἐκ τοῦ παρελθόντος ἀκόμη, καὶ τῶν ὧσιν ἐνδε-
» χόμενον νὰ ἀναφανοῦν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.
» Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἑλληνικοῦ ἱεροῦ Κλήρου πολλάκις

» μᾶς ἐπανελάβον νὰ μὴν θλιβώμεθα, νὰ μὴν ἀδημονώμεν,
» ἀποχωριζόμενοι τοῦ πολυτίμου τούτου λειψάνου. Ἀποκρι-
» νομαί· ὁ Λαὸς δὲν δύναται νὰ μὴν λυπηθῇ, ἀποχωριζόμενος
» τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ ὀρθοδόξου Πατριάρχου Γρηγορίου.

» Συρροὴ Λαῶν εἶδατε, καὶ ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Ὁδησσοῦ
» κάτοικοι, οἱ συνελθόντες σήμερον, πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ τελευ-
» ταίου ἀσπασμοῦ εἰς τὰ ἱερά ταῦτα λείψανα, βλέπετε! Ἡ
» μόνη παρηγορία, ἥτις μᾶς διαμένει, εἶναι, ὅτι ἡ Θεία Πρό-
» νοια ἠδόκησε νὰ πνευματουεργήσῃ, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τῶν
» ἀγιασμάτων τούτων, τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος προσέγγισιν
» μας, τὴν ὁποῖαν ἀπὸ σήμερον δὲν θέλει ἐπισκιάσει οὐδὲν
» πάθος, οὐδὲν μάταιον αἶσθημα, οὐδεὶς ἐγκόσμιος ὑπολογισμός.

» Ἀποτεινόμεναι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ἀξιόσεβάστα τῆς Ἐπιτροπῆς
» Μέλη. Ὅσον ὀλιγοχρόνιος καὶ ἂν ἦτο ἡ παρ' ἡμῖν παρεπι-
» δημία σας, ἦτο μολοντοῦτο ἐπαρκὴς νὰ σᾶς ἐμπνεύσῃ. Τὰ
» ὅσα εἶδατε καὶ ἠκούσατε ἦσαν ἀρκετὰ νὰ σᾶς μεταδώσωσι
» ἀληθῆ περὶ ἡμῶν ἔννοιαν. Ὅθεν ἀναγγεῖλατε πρὸς τοὺς ὁμο-
» θρήσκους Ἑλληνας, ὅτι ἀποδίδομεν μὲν αὐτοῖς τὰ ἱερά
» ταῦτα λείψανα, διαφυλάττομεν δὲ παρ' ἡμῖν τὰ αἰσθητά,
» μὲ τὰ ὁποῖα εἰς διάστημα πεντήκοντα ὀλοκλήρων χρόνων
» διετηρήσαμεν τὸ ἱερὸν τοῦτο κειμήλιον!»

Τούτων δ' ἀπάντων τελεσθέντων ἦρθη αὖθις ὑπὸ κληρικῶν
ἡ λάρναξ καὶ εἰσαχθεῖσα εἰς τὸ σημαυστόλιστον ἀτμόπλοιον
ἐν μέσῳ κανονοβολισμῶν, ἐτέθη ἐν τῷ καταστρώματι, μεθ'
ὃ ἀποχαιρετήσας τὴν ἐπιτροπὴν ὅτε Ἀρχιεπ. Δημήτριος καὶ
ὁ Γ. Διοικητὴς Κοτσεμποῦ καὶ ἐπευχθέντες αὐτῇ τὰ βέλτιστα
ἀπῆλθον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀτμόπλοιον ἐκεῖ μένον κατεστενεχω-
ρεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀκαθέκτως εἰσρέοντος πλήθους, ἤρε τὴν ἄγκυ-
ραν καὶ κατηυθύνθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐμπορικοῦ λιμένος,
συνταχθέντος πρῶτον τοῦ ἐξῆς πρωτοκόλλου παραλαβῆς.

« Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου
Πνεύματος.

« Ἡμεῖς, οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι, οἱ συγκροτοῦντες
» τὴν παρὰ τῆς Ἑλλ. κυβερνήσεως ἀπεσταλμένην Ἐπιτροπὴν,
» τῇ βουλῇ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ τῇ εὐδοκίᾳ τῆς Α.
» Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος Ἀλεξάνδρου τοῦ Νικολαί-
» δου, αὐτοκράτορος καὶ ἀπολύτου κυριάρχου πασῶν τῶν
» Ῥωσσιῶν, καταπλεύσαντες εἰς Ὀδησσόν, ἵνα μετακομίσω-
» μεν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης εἰς Ἀθήνας τὴν κόνιν τοῦ Οἴκου-
» μενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', τὴν εὑρεθείσαν ἐν τῷ
» τῆς Ὀδησσοῦ Ἑλλ. Ναῷ, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῶν συν-
» ταχθέντων πρωτοκόλλων τῆς 6 καὶ 7 τοῦ παρόντος μηνός
» Ἀπριλίου, τῇ 10 τοῦ μηνός Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1871,
» ἡξιώθημεν νὰ παραλάβωμεν παρὰ τοῦ ἐν Ὀδησσοῦ Κλήρου
» καὶ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς τὴν λάρνακα, τὴν ἐγκλείουσαν ἐν
» ἑαυτῇ τὴν κόνιν τοῦ ἀνωτέρω εἰρημένου Πατριάρχου Γρη-
» γορίου τοῦ Ε'. περὶ τούτου δὲ μαρτυροῦμεν διὰ τῆς ἰδίας
» ἡμῶν ὑπογραφῆς.

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Φθιώτιδος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ.

† » Ζακύνθου ΝΙΚΟΛΑΟΣ.

Ἀρχιμανδρίτης ΑΒΕΡΚΙΟΣ ΛΑΜΠΙΡΗΣ.

» ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ΛΕΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΕΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὁ γραμματεὺς.

ΚΩΝΣΤ. ΚΑΛΟΥΘΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΑΠΟΠΛΟΥΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΕΞ ΟΔΗΣΣΟΥ.

Τὴν 10ην Ἀπριλίου περὶ τὴν ὀγδόην Μ. Μ. ὥραν τὸ « Βυζάντιον » ἤρε τὴν ἀγκυραν καὶ οὐροδρομοῦν ἀπέπλευσεν φέρον τὸν αἰοίδιμον Γρηγόριον καὶ πάλιν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἦν πρὸ ἐνὸς ὀλοκλήρου αἰῶνος χάριν τῶν σπουδῶν τοῦ τὸ πρῶτον ἐπεσκεψάτο δουλείαν καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν στένουσαν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐγκαταλίπωμεν τὰ ἐν Ὀδησσῷ τελεσθέντα ἐν τῇ ἀνακομιδῇ τῶν ἱερῶν λειψάνων, ἃς ἀπονέμωμεν ἐγκάρδιον ἡμῶν εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς ἐν Ὀδησσῷ ὁμογενεῖς, τοὺς γνησίους τούτους υἱοὺς τῆς μητρὸς μας Ἑλλάδος, τοὺς φιλογενεστάτους καὶ πλήρεις γενναίων αἰσθημάτων ἀνδρας, διὰ τὰς προσπαθείας ἃς κατέβαλον ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ πανηγύρει Ἰδίᾳ δὲ πλέξωμεν στέφανον ἐπαίνων καὶ προσφέρωμεν φόρον εὐγνωμοσύνης καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν ἀχραιφνῆ ἡμῶν πατριώτην, τὸν ἐνθερμον ζηλωτὴν τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῆς πατρίδος, τὸν ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἀγωνοθέτην τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ ἀξιότιμον Κύριον **ΙΩΑΝΝΗΝ Γ. ΒΟΥΤΣΙΝΑΝ**, οὕτως ἀντὶ τῶν τοσούτων γενναίων προσφορῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τῶν τοσούτων πόνων καὶ δαπανῶν, ἃς ὑπέστη μόνον ὅπως ἡ λαμπρὰ αὕτη τελετὴ γείνη ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλοπρεπεστέρα καὶ ἀξία τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνδρός. Ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει νὰ ἐγκαυχᾶται διότι ἔχει υἱοὺς οἵτινες εἰς ἐκάστην τυχούσαν δυστυχίαν τῆς σπεύδουσι νὰ τῇ παράσχωσι τὰς γενναιοτέρας αὐτῶν συνδρομάς. Χαίρετε ἀγαθὰ τέκνα καὶ ἡ πατρίς θὰ σᾶς ἀνταμείψῃ ἐπα-

ξίως ὅταν οἱ πόθοι ὑμῶν ὡς καὶ πάντων τῶν ἀδελφῶν Σας ἐκπληρωθῶσιν.

Ἀποπλεύσαν ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν τὸ « Βυζάντιν » ἐξ Ὀδησσοῦ τὴν 10ην Ἀπριλίου διέπλεε τὴν ἐπιούσαν περὶ τὴν 9ην π. μ. τὰ ὕδατα τοῦ μαγευτικοῦ Βασπόρου, τὰ ὕδατα ἐκεῖνα, ἅτινα σεβασθέντα ἄλλοτε τὸν ἀνδρα, ὃν ἡ φιλοπατρία καὶ τὸ ἀγνὸν αἶσθημα ἔφερον εἰς τὴν ἀγχόνην, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἡ ἀνήκουστος τῶν Ἀγαρηνῶν θηριωδία μὴ ἀξιώσασα μὴδὲ ταφῆς τοῦλάχιστον νὰ τύχῃ ἔρριψεν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κυμάτων, δὲν ἠφάνισαν εἰς τοὺς μυχοὺς αὐτῶν οὐδὲ βορὰν εἰς τοὺς πειναλέους ἰχθεῖς παρέδωκαν. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον μὲν ἔλαμπεν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ὁ ἀργυρόχρυσος Ἀπόλλων καὶ ἐφώτιζε τὸν οὐρανὸν διὰ τῶν λαμπρῶν ἀκτίνων τοῦ ἀπέκρυσαν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀγρίων τῶν βαρβάρων βλεμμμάτων, ἅμα δὲ τῇ δύσει τοῦ Ἥλιου, ὅτε ἡ νύξ ἤρχιζε νὰ ἐξάπλῃ τὴν μέλαιναν αὐτῆς πτέρυγα ἐπὶ τῆς γῆς ἀφῆκαν τὸ σῶμά του νὰ ἀναδύσῃ καὶ νὰ ἐπιπλεύσῃ τοῦ χιονολεύκου ἀφροῦ, ὅθεν ἡ σωτήριος ναὺς ἀνέλαβεν αὐτὸν μεγάλον μεγαλωστί παρὰ τὰ πλευρὰ αὐτῆς φερόμενον.

Πόσαι ἀπὸ τῶν παραλίῶν πρὸς τὸν πλάστην ἀπετείνοντο εὐχαὶ καὶ πόσαι εὐλογίαι καθ' ἣν στιγμὴν ἡ νεκροστόλος ναὺς ἐν ἀτμοῖς βραδυποροῦσα ἐν τῷ μέσῳ τῶν διδύμων παραλιῶν τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ἐχώρει πρὸς τὴν Προποντίδα, πᾶς τις δύναται νὰ εἰκάσῃ. — Γοῖς πλοῖον ἔστη πρὸ τῶν Καβαλίων, διότι δύο λέβοι ἐφάνησαν καὶ διὰ μουσικῆς χαιρετισμὸς ἠκούσθη. Ἐντὸς τῆς μιᾶς διεκρίθη ὁ ἡμέτερος πρεσβευτὴς κ. Α. Ράγκαβης, ἐν δὲ τῇ ἐτέρα ὁ ὑγειονόμος, δὲ καὶ ἐπέβη πρῶτος κατὰ τὰς ὑγειονομικὰς διατάξεις καὶ ἐνεχείρισε τὸ φαρμάνιον. Μετὰ ταῦτα ἀνῆλθεν ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ὁ κ. Α. Ράγκαβης ὅστις καὶ διέμεινε μέχρις οὗ διήλθε τοῦτο καὶ τὸ Νεοχώριον, συστήσας προσοχὴν καὶ ἀποχὴν πάσης ἐπιδείξεως πρὸς ἀποφυγὴν διαδηλώσεων καὶ ταραχῶν, προσέτρεψε

μάλιστα νὰ καταβιβασθῇ, εἰ δυνατόν ἢ ἐν τῷ μεσαίῳ ἰσθμῷ
 κρεμαμένη πένθιμος σημαία, ἀλλ' ὁ γενναῖος καὶ τουρκοφάγος
 πλοίαρχος Κουρεντῆς ἀπέκρουσε τοῦτο. Μόλις ὅμως εἶχε κα-
 τέλθῃ ὁ κ. Ῥαγκαβῆς καὶ ἑτέρα λέμβος φέρουσα κύριον καὶ
 κυρίαν ἐζῆτει διὰ σημάτων μανδηλίου νὰ σταματήσωσιν, ὃ
 καὶ ἐγένετο διὰ βραδυπορίας μόνον. Ἐγγυσάσης τῆς λέμβου
 διεκρίθη ὁ κ. Ἀνάργυρος λιμενάρχης Κων/πόλεως μετὰ τινος
 ἀνεψιάς του, ὃς εἰ καὶ ἀποτραπείς παρὰ τοῦ πρέσβεως νὰ ἀ-
 νέλθῃ καὶ ἀπαντήσας ὅτι εἶναι χριστιανὸς καὶ θέλει νὰ ἀσπα-
 σθῇ τὴν λάρνακα τοῦ Πατριάρχου, ἀνῆλθε μετὰ σπουδῆς, ἔ-
 τρεξε πρὸς ταύτην καὶ κλίνας γόνυ καὶ καταφιλήσας ταύτην
 ἤρξατο λίαν συγκεκινημένος ἀναγινώσκειν τὸ ἐξῆς λογίδριον.

«Ὁλόκληρος πεντηκονταετηρὶς συνεπληρώθη, ὃ ἐν Χριστῷ
 »ἀδελφοί, ἀφ' οὗτου ὁ αἰδίδιμος Γρηγόριος ἐκλείσει τοὺς ὀφθαλ-
 »μούς του ἐν τῇ γῇ ταύτῃ συγχωρῶν τοὺς αἰτίους τοῦ θανάτου
 »του, καὶ εὐλογῶν τὸ Χριστιανικὸν Ὁρθόδοξον πλῆρωμα. Τὸ
 »ἥμισυ ἐνὸς αἰῶνος παρήλθεν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν τὸ ἱερὸν
 »αὐτὸ λείψανον μετηνέχθη εἰς ξένην ἀλλὰ χρισεπώνυμον ἐπι-
 »κράτειαν, ὅπου ἐτάφη ἐπαξίως τοῦ ὑπερτάτου Ἐκκλησιαστι-
 »κοῦ βαθμοῦ του. Καὶ ὅμως ὁλόκληρον τὸ παρελθὸν τοῦτο,
 »ὕπῃρξε χρόνος διαρκῶς ἐπώδυνος εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν
 »διάνοιαν τοῦ Ὁρθοδόξου Ποιμνίου μέχρις οὗ, ἢ πολυπόθητος
 »ἀνέντείλεν ἡμέρα, ἐν ἣ αἱ βουλαι τῆς ὑψίστου ἐπένευσαν νὰ
 »ἐπανίδωσιν τὴν γενέθλιον αὐτῶν γῆν, τὰ ὅσα τοῦ Ὁσιομάρ-
 »τυρος Ὁρθοδόξου ἡμῶν Πατριάρχου, τοῦθ' ὅπερ νῦν βλέπομεν
 »γῆθόσυναι πάντες, σεμνοπρεπῶς ἐπιτελούμενον. Διὰ ταῦτα, ἅς
 »δοξάσωμεν ἐν πρώτοις, ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας οἱ τε ἐν-
 »ταῦθα συνεληλυθότες, καὶ οἱ παντοῦ γῆς εὐρισκόμενοι, τέκνα
 »δὲ αὐτοῦ ἐν πνεύματι, τὸν Ὑψιστον δοτῆρα πάντων τῶν ἀγα-
 »θῶν, διὰ τὴν ἀπειρον πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίαν ταύτην. Εἴτα δὲ,
 »κλίναντες εὐσεβῆς γόνυ ἐνώπιον τῶν προσκομισθέντων ἡμῖν
 »ἐναγῶν τούτων δωρημάτων, ἐπικαλεσώμεθα ἐν πνευματικῇ

»κατανύξει τὴν ἱερὰν εὐλογίαν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανίοις μοναῖς
 »κατασκηνοῦντος Ὁσιομάρτυρος ἐπὶ τε ἡμῶς ὅλους, καὶ ἐφ'
 »ἅπαντα τὸν ὀρθόδοξον λαόν.

»Ναὶ Σεβαστὲ Ἱεράρχα! ἡ Εὐλογία σου δὲν ἔλλειψε συμπα-
 »ρομαρτοῦσα ἡμῖν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, καθ' ἣ διεκυμαίνομεθα
 »ἐν τῷ μέσῳ ὀδύνης ἐσχάτης, βασάνων μυρίων, καὶ περιπε-
 »τειῶν ἀνηκούστων· δὲν θὰ μᾶς ὑστερήσῃ δὲ καὶ τώρα, παρα-
 »μυθουμένη, ἐν ἡμέραις γαλήνης, καθ' ἃς, ἡ ἐμφάνισίς σου αὐτῇ
 »προϊώρισται νὰ ζωογονήσῃ τὸ λογικόν σου ποίμνιον, πληροῦσα
 »αὐτὸ πνεύματος σωτηρίου καὶ φυγαγελοῦς. Πλὴν, τί λέγω;
 »Ἀντὶ εὐσχήμονος νεκροῦ, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν καθορώμεν
 »ἐκτυλισσόμενα τὴν ὥραν ταύτην, τὰ ἱερὰ ὅσα σου κάθυγρα
 »νεῖσέτι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μαρτυρίου. Ἀναλογιζόμενοι δὲ
 »τὰς βασάνους ὅσας ὑπέστης ζῶν, μίαν ἀνευρίσκομεν ἀνακούφι-
 »σιν, ὅτι, τὰ πάντα ἀγογγύστως ἠνέχθης, ὃ Ἱερὲ Γρηγόριε,
 »ὅπως μὴ ἀθετήσῃς τὴν καταγωγὴν σου τὴν μακάριον ὡς Ἐ-
 »θνάρχου, καὶ ἵνα μὴ κλονισθῇ οὐδενὸς ἐκ τῶν εὐσεβοῦντων ἢ
 »συνειδήσις ὅτι, τὰ δίκαια καὶ τῷ Θεῷ ἀρέσκοντα, καθ' ὅλον
 »σου τὸν βίον ἀμετακλήτως ἐπρέσβευσας, ὑπὸ τοῦ θείου περι-
 »λαμπόμενος φωτὸς τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Πίστews.

»Ὅτι δὲ κατὰ πάντα ἐδικαιώθης, καὶ πληρέστατα, μαρτυ-
 »ροῦσι, Σεμνὲ Ἱεράρχα, αὐτὰ τὰ περὶ τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ἱε-
 »ρῶν λειψάνων σου τελούμενα σήμερον, διότι οἱ πρῶην ἀμείλι-
 »κτοι πολέμιοι τῆς ἱερατικῆς Ποιμαντορίας σου, κριταὶ δίκαιοι
 »τῶν ἀρετῶν, ὅσαι ζῶντα σὲ περιεκόσμου, καὶ αὐτόκλητοι
 »τώρα ἀναφαίνονται· αἱ δυσμενεῖς ἄλλοτε πρὸς σὲ καὶ τοὺς
 »συμμαρτυρήσαντάς σοι κλεινοὺς Ἐπισκόπους, σύσκιαι αὐταὶ
 »ἀκταὶ τοῦ Βοσπόρου, ἰδοὺ, ἀβροφρόνως τό γε νῦν καὶ θεοφι-
 »λῶς σὲ ὑποδέχονται· ἡμεῖς δὲ, οἱ ποτὲ ἀπηνῶς καταδιωκόμενοι
 »καὶ προπηλακίζόμενοι ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου τῷ ἱερῷ, μετὰ σε-
 »μνότητος λαμπαδοφοροῦντες ἤδη, ἀπὸ τῆς σεμνῆς πατρίδος
 »τῆς παλαιῆς χώρας ἐνταῦθα παριστάμεθα καὶ σὲ προσαγα-

»ρεούμεν, ἐπὶ ἀλιτενοῦς μὲν Ἑλληνικοῦ σκάφους, δι' ἐλευθέρως
»ὅμως φωνῆς καὶ μὲ καρδίαν εὐέλπιδά.

»Ὅπόσῃν χαρὰν δὲ, θὰ συναισθανθῶσι τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν
»καὶ ψυχῇ, μετὰ μικρὸν ὅταν θὰ προσίδωσι νύμφας, ὧ ἱερὰ λεί-
»ψανα, εἰς τὸ κλεινὸν ἔδαφος τοῦ Ἐθνικοῦ μαρτυρίου, τὴν ἐλευ-
»θέραν Ἑλλάδα, προερχόμενα μὲν ἐν ἀνευφημίαις ἀπὸ φίλης
»καὶ ὁμοθρήσκου χώρας, διελθόντα δὲ διὰ μέσου ἰλασμῶν καὶ
»παρακλήσεων ἐκ τῶν μερῶν τούτων, ἅτινα καθηγιάσατε μὲ τὸ
»μαρτυρικὸν αἷμά σας, ἐν καιροῖς δυσμοίροις, κοπετῶν καὶ θρή-
»νων! Πόσον δὲ δικαίως θὰ σεμνύνεται καὶ σοῦ, ὦ Ἱεράρχα,
»ἡ ἡγιασμένη ψυχὴ παρὰ τῷ Πλάστῃ, διορώσα τὸ ἐδραῖον τῆς
»πίστεως καὶ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀφοσίωσιν τῶν ὁμογενῶν
»σου, οἵτινες, καύχημα μὲν ἐθνικὸν ἔσχομεν καὶ ἔχομεν τὸ ἱε-
»ρὸν ὄνομά σου, οὐ παυσόμεθα δὲ ἐπικαλούμενοι τὴν σὴν μαρ-
»τυρικὴν προσλιπάρησιν παρὰ τῷ Ἐσταυρωμένῳ τοῦ Γολγοθᾶ,
»ἵνα εὐδοκῇ καὶ ἐνισχύσῃ ἡμᾶς ἐν τῷ πνεύματι τῆς ὁμονοίας
»καὶ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, πρὸς δόξαν αἰώνιον τοῦ οὐρανίου
»ἡμῶν Πατρός.

»Ὑπάγετε λοιπὸν, ὦ ἱερὰ λείψανα ὅπου ἐκλήθητε· μετὰβήτε
»θεοφιλῇ ὅστ᾽ ἂν ἀναναυπαυθῇτε εἰς τὴν γῆν ἣτις σᾶς παρή-
»γαγε καὶ ἀνέδειξεν. Ὡς σπόρος δὲ ἡυλογημένος καὶ πάσης
»ἀρετῆς μεστός, θερμάνετε τὴν χριστιανικὴν ἄρουραν μὲ τὸ
»ζῶπυρον τῆς μαρτυρικῆς ὑμῶν τέφρας, ἵνα καὶ ἀγλαοὶ ἀπὸ
»τῶν κόλπων αὐτῆς, ἀναβλαστήσωσι καρποὶ, ἐμπρέποντες δὲ
»τῇ χριστεπωνύμῳ Πολιτεία.

»Ἡμεῖς δὲ οἱ τούντεῦθεν προπέμποντες αὐτὰ σήμερον καὶ
»πάλιν γόνυεὐγνωμοσύνης κάμπτοντες πρὸ τοῦ Τιμαλφούς τού-
»του Ἐθνικοῦ Κειμηλίου, ἀσπασθῶμεν μετὰ τῆς ἐμπρεπούσης
»εὐλαδεῖας, τὸ ὕστατον ἥδη, τὰ ἱερὰ ταῦτα λείψανα, καὶ ἐπι-
»βοήσωμεν.

»Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ Τρισεβδόστου ἡμῶν Ἐθνάρχου καὶ μάρ-
»τυρος τοῦ 1821! αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατρός

»τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας! Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ Πατριάρ-
»χου Γρηγορίου τοῦ Ἱεροῦ! ἀμήν.»

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ λογιδρίου ἀπῆλθε πάραυτα δρομαίως
καὶ συγκεκινημένος χωρὶς οὐδένα νὰ ἀποχαιρετήσῃ τῶν ἐκεῖ
θνητῶν.

Τὸ πλοῖον προεχώρησε. Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου εὐρεῖα ἀνοίγεται ἡ
θάλασσα τῆς Προποντίδος καὶ ὅπου αἱ δύο ξηραὶ χωρίζονται
καὶ βαίνουν ἀντιθέτως, ἐκεῖ ἐτελέσθη μυστήριον· ἐκεῖ ἡκούσθη
ἡ φωνὴ τῶν αἰώνων· τὸ κύμα ἐψυθέρισεν· αἱ παραλλοὶ ἀπῆν-
τησαν χαιρετῶμεναι. Σύνθημα μέγα ἐδίδετο. Ἡ δὲ ποντοπόρος
ναὺς ἐχάθη εἰς τὰς εὐρείας ὑγρὰς ἐκτάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΚΑΤΑΠΛΟΥΣ ΤΟΥ «ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ» Εἰς ΠΕΙΡΑΙΑ.

Τὴν 14ην Ἀπριλίου ἐκ τοῦ θωρηκτοῦ Β. ἀτμοπλοίου «Ὁ
Γεώργιος», ὅπερ ἐξελθὼν τὴν πρωΐαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἰς
προϋπάντησιν τῆς νεκροστόλου νηὸς, μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργοῦ, ἐθεάθη τέλος τὸ
μετὰ τῆς αὐτῆς ἀνυπομονησίας περιμενόμενον «Βυζάντιον».
Πλησιάζαντος δὲ τοῦ «Γεωργίου» διετάχθη τὸ «Βυζάν-
τιον» νὰ καταβιβάσῃ τὰ σήματα τοῦ πένθους καὶ σημαιο-
στολισθῇ ὅπερ καὶ πάραυτα ἐγένετο. Εἴτα ὁ ὑπουργὸς ἐπιβὰς
τῆς μεγάλης λέμβου ἦλθε πρὸς τὸ «Βυζάντιον» καὶ ἀναβὰς
ἔσπευσε μηδένα χαιρετίσας πρὸς τὴν λάρνακα, ἣν καὶ κατε-
φίλησε περιπαθῶς. Εἴτα δὲ διέταξε τὸν Γραμματέα τῆς Ἱε-
ρᾶς Συνόδου κ. Ἀβέρκιον νὰ μεταβῇ εἰς τὸν «Γεώργιον» ἐπι-
ζητούμενον παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Οὗτος δὲ πάραυτα διὰ

τῆς αὐτῆς λέμβου μεταφερθεῖς ἔστη ἐνώπιον ταύτης καὶ κα-
τασπασάμενος τὰς χεῖρας τῶν λίαν συγκεκνημένων Συνοδι-
κῶν ἠρωτήθη ὀλίγα περὶ τῆς ἀποστολῆς του καὶ πῶς πρέπει
νὰ γεινώσι δεκτὰ τὰ κομισθέντα κειμήλια· ἀποκριθέντος δὲ
τούτου, ὅτι ἐν Ὁδησσῷ ἀπελάμβανον τιμὰς ἁγίου καὶ ἱερο-
μάρτυρος καὶ ὅτι ἐνταῦθα μάλιστα οὐδέν τι κοσμηκὸν ἢ νεκρι-
κὸν πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ, ἐκρίθη νὰ παραδεχθῶσι ταῦτα διὰ
τοῦ Ἀὐτοῦ ἡ κλητῆ καὶ ἁγία ἡμέρα . . . καὶ θυμιαμάτων, καὶ
εἶτα νὰ ψαλῇ εὐλογητὸς μόνον τὸ Χριστὸς Ἀνέστη καὶ
ἀμέσως τὸ Ἀπολυτίκιον καὶ ἀπόλυσις, ἅπερ καὶ ἐγένοντο.

Μετανεχθέντων δὲ τῶν ἱερῶν λειψάνων εἰς τὸν «Γεώργιον»
ἤρχισεν ὁ πλοῦς προηγουμένου τοῦ «Γεωργίου» καὶ τὴν 10^{ην}
ῶραν Π. Μ. εἰσῆρχετο ἡ συνοδεία θριαμβευτικῶς εἰς τὸν λιμένα
Πειραιῶς, χαιρετιζομένη ὑφ' ὅλων τῶν πολεμικῶν πλοίων ση-
μαιοστολιστῶν ἐκτὸς τοῦ ἀγγλικοῦ τὸ ὁποῖον οὔτε σημαιοστο-
λίσθη οὔτε ἐπυροβόλησεν ἵνα μὴ προσκρούσῃ ἴσως εἰς τὴν πρὸς
τὴν Τουρκίαν ὀφειλομένην φιλοφροσύνην, τῆς δὲ Ῥωσικῆς
ναυαρχίδος παιανίζουσας τὸν κατανυκτικὸν τῆς ἐλευθερίας
ὕμνον τοῦ Σωλομοῦ.

Ἡ λάρναξ ἐτέθη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐν τῇ πρύμνῃ
πέριξ σημαιῶν καὶ ὑπὸ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ῥάλλη δωρηθὲν κυ-
νόχρουν κουδούνκιον καλυφθεῖσα ὑπὸ χρυσοῦφάντου πολυτε-
λοῦς καλύμματος, δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ φιλογενεστάτου κ. Ἰω.
Βουτσινᾶ.

Ἐπειδὴ ὁμῶς δὲν ἦσαν τὰ πάντα ἔτοιμα πρὸς ἑορτὴν καὶ
τὴν εἰς Ἀθήνας μεταπομπὴν ἐκρίθη νὰ μὲν ἐν τῷ «Γεωργίῳ»
ἡ λάρναξ μέχρι οὗ ὁρισθῶσι τὰ περὶ τῆς τελετῆς· συνάμα
ἐκρίθη νὰ μείνωσιν ἐν αὐτῷ καὶ δύο τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτρο-
πῆς, ὁ Σ. Ἀρχιεπ. Ζακύνθου καὶ ὁ Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας κατῆλθον εἰς Πειραιᾶ
μεταβάντες ἐπὶ τοῦ «Γεωργίου» αἱ Α. Α. Μ. Μ. οἱ βασιλεῖς,
οἱ ὑπουργοὶ ἐν μεγάλῃ πάντες στολῇ καὶ ὁ Σ. Μητροπολίτης

ὅστις μετὰ τοῦ Ἀρχιεπ. Ζακύνθου, παρόντων πολλῶν τῶν ἐν
τέλει ἐτέλεσε τὸν ἐσπερινόν.

Τὸ ἱερὸν λείψανον ἔμεινεν 11 ὅλας ἡμέρας ἐπὶ τοῦ ἀτμο-
πλοίου, ὅτε τὴν 25 Ἀπριλίου Βασιλικῷ διατάγματι πάντα
τὰ διὰ τὴν εἰς Ἀθήνας μεταφορὰν ἡτοιμάσθησαν.

Τὴν 24^{ην} Ἀπριλίου, ἅμα τῇ δύσει τοῦ Ἡλίου 21 κανονο-
βολισμοί, κωδονοκρουσία καθ' ἅπασαν τὴν πρωτεύουσιν, κί-
νησις λαοῦ περὶ τὰς πλατείας, ἀνήγγειλαν τὸ ἐπίσημον τῆς
ἐπιούσης, ἡ 25^η ἀνέτειλεν. Ὁ Ἥλιος μόλις ἐχρύσου τὸν Παρ-
θενῶνα καὶ τὰ ἐωθινὰ ἄσματα τῶν διαφόρων μουσικῶν τῆς
φρουρᾶς τῆς πρωτεύουσας καὶ 101 κανονοβολισμοὶ ἀνήγγειλαν εἰς
τοὺς καθεύδοντας ἔτι κατοίκους τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς ἡμέρας.
Καὶ ἤρχισαν ἄθροοι οἱ πολῖται νὰ ἐξέρχονται τῶν οἰκιῶν των
καὶ κατῆρχοντο ἐν σπουδῇ εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρό-
μου ὅπως παραστῶσιν εἰς τὴν ἐκ Πειραιῶς ἀνοδὸν τοῦ ἱεροῦ
λειψάνου.

Μαγικὴν ὄντως εἰκόνα καὶ ἦν δυσκόλως χεῖρ ζωγράφου δύ-
ναται νὰ μεταδώσῃ, παρίστα ἅπασα ἡ περιοχὴ τοῦ σταθμοῦ
τοῦ σιδηροδρόμου. Οἱ πέριξ λοφίσκοι, ὁ λόφος τῶν Νυμφῶν
παρίστων λαμπρότατον θέαμα ποικίλων χρωμάτων. Ἐκεῖ συ-
νωθεῖτο ὁ πολυτάλαντος τραπεζίτης καὶ ὁ ἄπορος χειρῶναξ, ἡ
ἀριστοκράτις δέσποινα καὶ ἡ ἡλιοκαῆς χωρική, ὁ πρεσβύτης
μετὰ νέου ἅπαντες ἀναμιξ ποικιλότατον ἀποτελοῦντες θέαμα.
Ἀπασαί αἱ ὁδοὶ καὶ πλατεῖαι, δι' ὧν ἔμελλε νὰ διέλθῃ τὸ
ἱερὸν σκῆνος ἐπληθον λαοῦ πάσης τάξεως καὶ διαφόρου ἡλι-
κίας, οἱ ἐξῴσται καὶ αἱ θυρίδες κατεΐχοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον ὑπὸ τοῦ ὥραιου φύλου.

Ἀπας ὁ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ στρατὸς κατῆλθε εἰς τὸν σταθ-
μὸν, ἐν μεγάλῃ στολῇ μετὰ πάντων τῶν ἀνωτέρων καὶ κατω-
τέρων ἀξιωματικῶν καὶ παρετάχθη κατ' ἀντιζυγίαν κατὰ τὴν
τάξιν ἦν ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἐν Ἀθήναις τελετῆς θέλομεν
ἀναφέρει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Α'.

ΤΑ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ (1).

Τὴν πρωτὴν τῆς Κυριακῆς περὶ τὴν 5 ὥραν ἀφίκοντο ἐξ Ἀθηνῶν ἐν τῇ Βασ. ἀποβάθρᾳ Πειραιῶς οἱ ἐπίσκοποι Φωκίδος καὶ Ἀνδρου μετὰ τῶν διακόνων αὐτῶν. Μετὰ τινὰ λεπτὰ τῆς ὥρας ἀφίκετο ὡσαύτως καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργὸς μετὰ δύο ἐκ τῶν ὑπαλλήλων του. Τὴν 5 1/2 ὥραν ἄπαντες οἱ ἀνωτέρω ἐπέβησαν τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀναμενούσης παρὰ τὴν ἀποβάθραν λέμβου καὶ μετέβησαν εἰς τὸ θωρηκτὸν πλοῖον « Βασιλέα Γεώργιον », ὅπως παραλάβωσι τὸ ἅγιον λείψανον τοῦ Ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε'. Ἐτέρᾳ δὲ λέμβος τοῦ πλοίου παρέλαβεν ἐκ τῆς ἀποβάθρας ἱερεῖς τινὰς τοῦ Πειραιῶς καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς μουσικοὺς. Οἱ ἄρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς ἅμα ἐπιβάντες τοῦ πλοίου ἐνεδύθησαν τὰς ἀρχιερατικὰς καὶ ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς καὶ ἤρξαντο τῶν πρὸς ἀποδίβασιν τοῦ λειψάνου χρειωδῶν. Ἀπὸ τῆς προτεραίας παρέμεινεν ἐν τῷ πλοίῳ καὶ ὁ ἐκ Κισσάμου τῆς Κρήτης ἐπίσκοπος μετὰ τινος ἱερέως, ὅπως παραδώσωσι τὸ ἅγιον λείψανον τὴν ἐπιούσαν. Τὴν 6 ὥραν δοθέντος τοῦ σημείου ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ θωρηκτοῦ « Γεωργίος », ἅπαντα τὰ ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς ἐλλιμενισμένα ἐλληνικά τε καὶ ξένα πολεμικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖα ἐσημαιοστολισθῆσαν. Ταύτοχρόνως δὲ μετέβησαν παρὰ τῷ λειψανοφόρῳ πλοίῳ λέμβοι τῶν ῥωσικῶν πολεμικῶν πλοίων,

(1) Τὴν ἔλθειν τῆς τελετῆς ταύτης ὡς καὶ τῆς εἰς Ἀθήνας ἐρανισθῆμεν, ὡς ἀκριβεστάτην, ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 984 φύλλου τῆς ἐφημερίδος ἢ « Μέρμηρα ».

τῶν γαλλικῶν καὶ τῶν ἐλληνικῶν, κομίζουσαι τὸν ῥῶσσον ναύαρχον καὶ γάλλους, ῥῶσσους καὶ ἔλληνας ἀξιωματικούς τοῦ ναυτικοῦ. Τὴν 6 3/4 τὸ ἅγιον λείψανον ἀπεβιβάζετο τοῦ πλοίου καὶ ἐπεβιβάζετο ἐν τῇ μεγάλῃ λέμβῳ. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου, ἀποβιβαζομένου τοῦ Ἀγίου λειψάνου, ἔφερον τὴν μεγάλην αὐτῶν στολὴν οἱ δὲ ναῦται ἀποδίδοντες τὰς ἀνηκούσας τιμὰς ἐπαρουσίασαν ὅπλα, ἱστάμενοι εἰς δύο ζυγούς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ἐπὶ τῆς διασημαίων ἐστολισμένης κλίμακος. Ἐπιβιβαζομένου τοῦ λειψάνου ἐν τῇ λέμβῳ τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἤρξαντο τοῦ κανονοβολισμοῦ, χαιρετίσαντα δι' εἴκοσι καὶ μιᾶς βολῶν. Ἡ λειψανοφόρος λάρναξ ἐτοποθετήθη ἐν μέσῳ τῆς μεγάλης λέμβου τοῦ θωρηκτοῦ πλοίου, πρὸς τὸ ἄνω δὲ μέρος αὐτῆς ἴσταντο οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν ἱερέων, ἀπάντων ἡμφιεσμένων τὰς ἱερατικὰς στολὰς, ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπουργὸς μετὰ τῶν δύο ὑπαλλήλων του, ὁ διοικητὴς τοῦ θωρηκτοῦ, « Γεωργίου », ὁ ἐν Ὁδησσῷ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Πάλλης ἐν στολῇ καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Πατριάρχου κ. Γ. Ἀγγελόπουλος, 12 δὲ ναῦται, καθ' ὅλον τὸν πλοῦν ἱστάμενοι ὀρθοί, ἐκωπηλάτουν βραδέως. Θέαμα μεγαλοπρεπὲς καὶ πρωτοφανὲς παρουσίασεν ἡ ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς συνοδία τῆς νεκροστόλου λέμβου. Πλέον τῶν εἴκοσι λέμβων τῶν ἐλληνικῶν, ῥωσικῶν καὶ γαλλικῶν πολεμικῶν πλοίων λίαν βραδυποροῦσαι συνώδευον τὴν φέρουσαν τὸ ἅγιον λείψανον, παρὰπλέουσai κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν. Προηγούντο δύο λέμβοι φέρουσαι ἡ μὲν τὸν λιμενάρχην Πειραιῶς ἡ δὲ δύο ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ. Κατόπιν τούτων ἔπλεον ἡ νεκροφόρος λέμβος ἔχουσα ἀναπεπταμένην τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν. Δεξιόθεν δ' αὐτῆς ἠκολούθουν 7 ῥωσικαὶ λέμβοι φέρουσαι, ἡ μὲν πρώτη τὸν ῥῶσσον ναύαρχον κ. Βουτακώφ μετὰ τοῦ ὑπαπιστοῦ του αἱ δ' ἑτεραι ῥῶσσοι ἀξιωματικούς. Ἀριστερόθεν δὲ πα-

ρέπλεον λέμβοι τῶν ἐλληνικῶν πλοίων φέρουσαι ἔλληνας ἀξιωματικούς. Τέλος δὲ ὀπισθεν ἠκολούθουν αἱ λέμβοι τοῦ γαλλικοῦ καὶ ἀγγλικοῦ πλοίου μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν. Οὕτω περιστοιχουμένης τῆς λειψανοφόρου λέμβου καὶ τῆς παραπλεύουσας ῥωσικῆς μουσικῆς παιανίζουσας τὸν ἐλληνικὸν ὕμνον α' Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων κλπ.» ἀφίκετο αὕτη κατὰ τὴν 7 καὶ 5/60 τῆς ὥρας ἐν τῇ Βασιλικῇ ἀποβάθρᾳ.

Ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Βασ. ἀποβάθρας ἦσαν παρατεταγμένοι κατ' ἀντιζυγίαν ἡ φρουρὰ Πειραιῶς καὶ οἱ μαθηταὶ τῆς ἐν Πειραιεῖ στρατιωτικῆς σχολῆς μεθ' ὅπλων. Παρὰ τὴν ἀποβάθραν δὲ ἀνέμενον τὸ ἅγιον λείψανον ὁ κληρὸς τοῦ Πειραιῶς ἐν στολῇ μετὰ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τῶν ἐξαπτερύγων, ὁ δὴμάρχος μετὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, οἱ πρόξενοι τῆς Γαλλίας, Αὐστρίας, Ῥωσσίας, Ἰταλίας, Βελγίου, Πρωσσίας, αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἅπαντες σχεδὸν οἱ τοῦ Πειραιῶς κάτοικοι ἀπὸ τῆς 5 πρωϊνῆς ὥρας καταλαβόντες τὴν πλατείαν, τὰς παρ' αὐτῇ κειμένας οἰκίας, τὰς ὁδοὺς καὶ πάντα τὰ μέρη, ἀφ' ὧν ἦτο γνωστὸν ὅτι ἔμελλε νὰ διέλθῃ ἡ λειψανοπομπή. Περὶ τὴν ἀνατολικὴν ἄκρην τῆς λιθοστρώτου ταύτης πλατείας τῆς Β. ἀποβάθρας δαπάναις τοῦ δήμου Πειραιῶς ἀνηγέρθη πύλη 5 μέτρων ὕψους ἐκ τεσσάρων στηλῶν μετὰ ἀετώματος ἀποτελουμένη καὶ σημαιοστόλιστος. Ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν προσόψεως τῆς πύλης ταύτης ἦτο γεγραμμένον τὸ

» ἀκόλουθον ἐπίγραμμα :

- Ἀσπασίως χρόνιον ποθέουσα Γρηγόρ' Ἑλλάς
- Ἐκ ξείνης ἱερὸν σῶμα τέον δέχεται.
- Ἀλλὰ σὺ γ' ὑψιμέδονθ' ἰκέτευε οἱ ἔμπεδον ὄλβον
- Ἀγλαίην τε νέμειν οὐκ ἄτερ εὐνομίας.

Ἐκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ : Ζήτω ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων

Γεώργιος Α'. Ζήτω ἡ Βασίλισσα — Ζήτω ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, Ζήτωσαν οἱ Βασιλόπαιδες. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιθέτου προσόψεως τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα :

- Δουλοσύνης στου γερῆς τε μακραίωνός τε μεμνήσθω
- Πᾶς τις ἐορτὴν τήνδ' ἡδομένως περ ἄγων.
- Ἡρώων δ' ἀρετὴν πατέρων τίετω πίστιν τε
- Ἥς ἂψ Ἑλλάδι γῆ τεύξαν ἐλευθερίην. (1)

Ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ ἐπιγράμματος ἀνεγινώσκοντο τὰ ἀκόλουθα. — Ζήτησαν αἱ προστάτιδες Δυνάμεις. — Αἰδίδιος εὐγνωμοσύνη τοῖς ὑπὲρ Πατρίδος ἀγωνισαμένοις. — Παρὰ τὴν κλίμακα δὲ τῆς ἀποβάθρας εἶχον στηθῇ δύο πυραμίδες ὕψους δύο περίπου μέτρων καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀνεγινώσκοντο αἱ λέξεις, — 25 Μαρτίου 1821. Ἐκτὸς δὲ τούτων εἶχον στολισθῇ διὰ σημαιῶν καὶ μυρσινῶν οἱ ἐκατέρωθεν τῆς κλίμακος φανοί.

Ἀποβιβασθέντος τοῦ κιβωτίου τοῦ φέροντος τὸ ἅγιον λείψανον τοῦ Πατριάρχου ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ, ἐτέθη ἐπὶ ἐσχάρας ξυλίνης καὶ δι' ἰοχρόου βελούδου περιβεβλημένης καὶ εἶτα 8 ἱερεῖς λαμπροφοροῦντες ἀνέλαβον αὐτὸ διὰ τῶν χειρῶν τῶν. Καθ' ἣν στιγμὴν τὸ λειψανοφόρον κιβώτιον ἤρετο ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἅπαντες ἦσαν ἀσκεπεῖς ὁ δὲ δὴμάρχος Πειραιῶς πλησιάσας ἡσπάσθη αὐτὸ καὶ ἐναπέθηκεν ἐπὶ τοῦ μέσου ποικιλανθῇ στέφανον μετὰ μεταξωτῶν λευκῶν καὶ κυανῶν ταινιῶν προσδεδεμένον. Τὴν 6 καὶ 10/60 ἐξεκίνησεν ἐκ τῆς ἀποβάθρας ἡ πομπὴ προπορευομένης καὶ παιανίζουσας τῆς ῥωσικῆς μουσικῆς τὸν πένθιμον ὕμνον, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τῶν ἐξαπτερύγων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν, τῶν ἱερέων καὶ τῶν τριῶν ἀρχιερέων. Ὅπισθεν δὲ τοῦ ἀγίου λειψάνου ἐπορεύοντο ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησια-

(1) Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα ἐποίησεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἄριστος ἐπιγραμματοποιὸς κ. Δ. Σεμετιλός.

στικῶν, ὁ ῥῶστος ναύαρχος μετὰ τοῦ ἐπιτελείου καὶ τῶν ῥώσων ἀξιωματικῶν, οἱ πρόξενοι τῶν Δυνάμεων, ὁ δῆμαρχος καὶ αἱ λοιπαὶ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἐπτακισχίλιοι περίπου ἄνθρωποι. Ἡ πομπὴ διελθοῦσα βραδεῖ βήματι τὴν παραλίαν ὁδὸν Ποσειδῶνος, τὴν ὁδὸν μακρᾶς στοᾶς καὶ τὴν ὁδὸν Ἀσκληπιοῦ ἀφίκετο περὶ τὴν 7 1/2 ὥραν ἐν τῇ παρὰ τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ εὐρυχωρῇ πλατεῖα. Αἱ εὐρεῖαι ὁδοὶ δι' ὧν διήλθεν ἡ πομπὴ καθῶς καὶ ἡ πλατεῖα καὶ οἱ περίξ αὐτῆς λόφοι καὶ οἰκίαι καὶ ὑψώματα ἦσαν κατελημμένοι ὑπὸ θεατῶν, σπευδόντων νὰ ἴδωσι τὸ λειψανοφόρον κιβώτιον. Οὔτε γέροντες, οὔτε γυναῖκες, οὔτε βρέφη καθυστέρησαν νὰ ἴδωσι τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο καὶ συγκινητικὸν θέαμα, ὅμοιον τοῦ ὁποῖου ἴσως ἐτελέσθη κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου. Ἐν τῇ πλατεῖᾳ τοῦ σιδηροδρόμου, τῶν ἱερῶν κράτουντων, ἵνα γίνηται καταφανὲς τοῖς πᾶσιν, ὑψηλὰ τὸ λειψανοφόρον κιβώτιον καὶ τῶν ἐξαπτερύγων κύκλῳ ἱσταμένων ἐψάλησαν τροπάρια, ἐφ' ὅσον χρόνον δὲν εἶχεν ἔτι ἀφικθῆ ἡ ἐξ Ἀθηνῶν σιδηροδρομικὴ ἀμαξοστοιχία, ἕνεκα τῆς ὁποίας δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκκινήσῃ ἡ ἐκ Πειραιῶς, μιᾶς σιδηρᾶς ὁδοῦ ὑπαρχούσης. Τὴν 40/60 ἀφίκετο ἐξ Ἀθηνῶν ἡ ἀμαξοστοιχία καὶ δι' αὐτῆς οἱ ἀρχιμανδρίται Ἀβέρκιος Λαμπίρης καὶ Ἀγαθάγγελος Λεκόπουλος, οἵτινες ὁμοιομόρους φέροντες λευκὰς χρυσοῦφάντους λαμπροστολὰς, ἐκράτουν ἐν χερσὶ διὰ πέπλου λευκοῦ μετὰ κυανῶν ἐπιρράφων κεκαλυμμένον ἀργυροῦν δίσκον, ἐν ᾧ ἦσαν τὰ Πατριαρχικὰ σύμβολα ἥτοι μίτρα καὶ πετραχήλιον. Τὸ λειψανοφόρον κιβώτιον ἐναπετέθη ἀμέσως ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ἀμάξῃ ἔσω καὶ ἔξω διὰ λευκῶν, κυανῶν, ἐρυθρῶν καὶ κιτρίνων ὑφασμάτων καὶ ποικιλοχρῶν σημαίων διεσκευασμένη, ἐν ᾗ εἰσῆλθον τὰ ἐξαπτερύγα, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς, ὁ ὑπουργὸς κ λ π. Ἡ εἰδικὴ αὕτη ἀμαξοστοιχία ἀπετελεῖτο ἐκ 5 ἀμαξῶν, ἐν

αἷς εἰσῆλθον οἱ ἐν τέλει, οἱ μαθηταὶ τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς ὡς τιμητικὴ φρουρά καὶ ἡ μουσικὴ τῆς ῥωσικῆς ναυαρχίδος οἴκοθεν ὑπὸ τοῦ φιλέλληρος ναυάρχου παραχωρηθεῖσα. Τὴν 8 π. μ. ὥραν ἀκριβῶς ἐξεκίνησεν ἐκ Πειραιῶς ἡ ἀμαξοστοιχία καὶ μετὰ 12 λεπτά τῆς ὥρας ἀφίκετο ἐν Ἀθήναις. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πορείας ἡ ῥωσικὴ μουσικὴ ἐπαιάνιζε τὸν ὕμνον. Ἀπ' τὰ κόκκαλα ἐγαλμμένα κτλ. Τὸ θέαμα ἀπὸ Πειραιῶς μέχρις Ἀθηνῶν ἦν μαγευτικόν. Τὰ ἐκατέρωθεν τῆς σιδηροδρομικῆς ὁδοῦ ὑψώματα ἔγεμον ἀνθρώπων ἡ δὲ ἀμαξιτὴ ὁδὸς, ἡ ἄγουσα ἐκ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας, ἦτο πλήρης ἀνθρώπων μεταβαινόντων περὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἵνα μετὰσχῶσι τῆς πανδήμου χαρᾶς καὶ ἴδωσι θέαμα ἀντάξιον τοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ Πατρίδος μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ περικλεοῦς Πατριάρχου Γρηγορίου. Ἀλλ' ὅ,τι ὥραϊον καὶ μὴ δυνάμενον νὰ περιγραφῇ παρίσταν τὸ εὐρύχωρον προαύλιον τοῦ ἐν Ἀθήναις σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ οἱ ἐνθεν κατένθεν καὶ παρ' αὐτῷ ὑπερκείμενοι λόφοι. Μυριάδες ἀνθρώπων ἀνυπομόνης καὶ μετ' ἀνεκφράστου σεβασμοῦ ἀνέμενον τὴν ἐμφάνισιν τῆς λειψανοσιδηροδρομικῆς ἀμαξοστοιχίας.

B'.

ΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

Ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις σιδηροδρομικῷ σταθμῷ περιέμενον αἱ Α. Α. Μ. Μ. ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα μετὰ τῶν ἀκολουθιῶν Τῶν, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μετὰ τῶν παρεπιδημούντων Σ. Ἀρχιερέων, ἅπας ὁ ἱερός κλήρος, οἱ ὑπουργοί, οἱ βουλευταὶ καὶ ἅπαντες οἱ διὰ τοῦ κυβερνητικοῦ τῆς τελετῆς προγράμματος κεκλημένοι. Ἐξῶθεν δὲ τοῦ

παραπήγματος ἐν τῷ προαυλίῳ, ἦτο παρατεταγμένος ἅπας ὁ ἐν τῇ πρωτευούσῃ στρατός.

Καταβιβασθέντος τοῦ λειψανοφόρου κιβωτίου ἐτέθη τοῦτο ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καὶ ὁ Σ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος τῆς Ι. Συνόδου κ. Θεόφιλος, εἰς τῶν ἐπιζώντων ἀνδρῶν τοῦ 1821, μετὰ βαθείας συγκινήσεως ἐξεφώνησε τὴν ἐξῆς ἐνθουσιώδη προσφώνησιν, διαρκέσασαν τέταρτον περίπου τῆς ὥρας.

Θειότατε Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα Γρηγόριε.

« Ἐν ταῖς φοβεραῖς ἐκείναις παραμοναῖς τῆς 25 Μαρτίου 1821 ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ μυστικισμοῦ τῆς πρωτοτύπου Ἀχαϊκῆς συνελεύσεως, τὴν ὁποίαν ἐν τῇ πόλει Αἰγίου συνεκρότησαν οἱ συνεταίρισται τῆς Πελοποννήσου πρὸς λύσιν τῶν τεθέντων κεφαλαιωδῶν ζητημάτων παρὰ τοῦ διευθύνοντος αὐτὴν μεγαλεπήθολου ἱεράρχου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ, ἀπεφασίσθη τὸ ἀφετῆριον ἐπίγραμμα τῆς ἀνεγέρσεως ἐνὸς μεγάλου ἔθνους ἐπὶ αἰῶνας τυραννουμένου, καὶ ἐστεφανώθησαν ἥρωες ρίψαντες τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον ἐπὶ τῷ ἰδίῳ αὐτῶν αἵματι τροπαιοῦχοι ὑπὲρ τῆς ἀγίας πίστεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος, μεταβαλόντες τὴν ἀποχερσθεῖσαν χώραν εἰς λειμῶνας εὐθαλεῖς καὶ ἐμφυτεύσαντες μετὰ τῆς ἀνατολῆς καὶ δύσεως τὸ ἀγλαόκαρπον δένδρον, ἔθεσαν φύλλακας αὐτοῦ αἰωνίους ἀπάσας τὰς φυλάς τῆς γῆς.

« Μετὰ τὴν θεόπνευστον καὶ μεγαλεπήθολον ἐκείνην ιδέαν, ἥτις ὑπῆρξε τὸ ἀριστούργημα τῆς Μεγαλειότητος ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον τὸν λόφον τῶν ἱστορικῶν Καλαβρύτων τῆς περιφανοῦς Ἀχαΐας, ἐπάνω ἐκεῖ εἰς τὸν ἱερόν ἐκεῖνον λόφον, ὅπου ἵσταται ἡ ἀγία μονὴ τῆς Λαύρας, ἐκεῖ ἐπάνω, θειότατε ἱερομάρτυς Πατριάρχα Γρηγόριε, ὁ ἀείμνηστος Παλαιῶν Πατρῶν Μητροπολίτης, ὁ συμπολίτης σου, ὁ ποτὲ ἱεροδιά-

κονός σου, καὶ κατόπιν συνάδελφος καὶ συλλειτουργός σου, πρῶτος ἀνταπεκρίθη εἰς τὰ εὐγενῆ καὶ γενναῖα αἰσθήματα σου. Ἐκεῖ, ἐν τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ Μονῇ, κατασκευάσας ἐθνικὴν σημαίαν ἀπὸ τὸ ῥάσον του καὶ τὴν φουστάνέλλαν τοῦ Ζαΐμη, ἐχάραξεν ἐπ' αὐτῆς τὸν ἅγιον καὶ ζωοποιόν Σταυρόν, καὶ κρατῶν μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρά του τὰ πρακτικὰ τῆς πρὸ μικροῦ συγκροτηθείσης μυστικῆς ἐν Αἰγίῳ συνελεύσεως, καὶ μὲ τὴν δεξιὰν τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ, ἀναγεγραμμένον ἔχουσας τὸ σύνθημα « Ἑλλὰς ἀνάστηθι ἀνεξαρτήσια ἢ θάνατον ὁμνύομεν ἐπὶ τῷ ὀνοματί σου », ὡς ἀπὸ πυρσοῦ τότε οὐρανοκρύφου, μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ περιθιπέτων Ἀχαιῶν καὶ Ἀρκάδων κατηλέκτρισε ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν διὰ τοῦ θείου κηρύγματός του. « Δεῦτε λάβετε φῶς ἐκ τῆς λαμπάδος τῆς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀναφθείσης καὶ ἀναγγεῖλατε πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὅτι ἡ φωνὴ μου, εἶναι φωνὴ αὐτοῦ τοῦ Παντοκράτορος. »

« Εἰς τὴν φωνὴν ταύτην τὴν ἱερὰν, τὸ πολεμιστήριον ἄσμα ἀντήχησεν ἀπὸ περάτων, ἀπὸ τοῦ Ταινάρου μέχρι τοῦ Αἰῶνος καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀχελώου μέχρι τοῦ Δουνάβεως. Ὁ Εὐαγγελισμὸς οὗτος παρακολουθήσας τὸ μυστηριῶδες ἀπῆλμα τοῦ Ἀγγέλου εἰς τὴν ἀειπάρθενον Μαριάμ, ὡς ἀληθῶς κατῆρχετο ἀπὸ τῶν πυλῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς ἀληθῶς ἦτον ὁ πολιτικὸς δεκάλογος τῆς πολιτικῆς χειραφετήσεως τοῦ δούλου Ἕλληνας, ἀντιγραφεῖς εἰς τὴν πλάκα τῆς σῆμαίης τοῦ ἀγίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, καὶ διὰ τῶν χειρῶν τοῦ νέου Μωϋσέως Γερμανοῦ κατατεθεῖς εἰς τὴν ἱερὰν κιβωτοῦ νέου Μωϋσέως Γερμανοῦ κατατεθεῖς εἰς τὴν ἱερὰν κιβωτὸν τῆς Ἀγίας μονῆς Λαύρας εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ νέου Ἰσραὴλ, αὐτοῦ τοῦ Πανελληνίου γένους. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ φωτεινὴ στήλη, ἥτις προηγείτο καὶ καθωδήγει τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀετοὺς εἰς τὰς νίκας αὐτῆς, ἥτις ἀνέδειξε τοὺς νέους Μασαθονομάχους καὶ τοὺς Λεωνίδας, τοὺς νέους Σαλαμινομάχους Θεμιστοκλεῖς.

« Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν φοβεράν καὶ ἐνδοξόν, Θεο-
 » τατε Πατριάρχα Γρηγόριε, εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συμπλη-
 » ροῦσαν ἤδη πλήρη πεντηκονταετηρίδα, ἔβλαψεν ὁ κάλαμος
 » ἀδίκου ἀποφάσεως παρὰ κριτῶν ἀνόμων κατὰ τῆς Ἱερᾶς
 » Σου κορυφῆς, καὶ τὴν 10 Ἀπριλίου, μετὰ τὴν θείαν μυστα-
 » γωγίαν τοῦ ἁγίου Πάσχα, ἦν τελευταίαν ἐτέλεσας μετὰ
 » τῶν συναδελφῶν σου ἁγίων συνοδικῶν ἀρχιερέων, ἀπάντων
 » καὶ τούτων κατόπιν ἀπαγχονισθέντων, ἡρπάγης ὑπὸ σπεί-
 » ρας ἀσεβῶν καὶ ἀνηρτήτης ὡς κακοῦργος εἰς τὸν Βυζαντινὸν
 » Γολγοθᾶν, ὅπου ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διαμείνας ἀνηρτημένος,
 » ἐρρίφθη κατόπιν εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Κερατίου Κόλπου,
 » ὡς βδελυρὸν τι καὶ ἀποτρόπαιον συρόμενος ὑπὸ χειρῶν βε-
 » θήλων. Ἀλλ' ἡ θάλασσα ἐκείνη, θεϊότατε Πατριάρχα, δε-
 » χθεῖσα μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὸ ἅγιον σκῆνός Σου, καὶ
 » τηρήσασα ἄθικτον, ἔφερε διὰ τῶν κυμάτων τοῦ Βοσπόρου
 » μετὰ σεβασμοῦ εἰς τὴν ὁμόδοξον ἐπικράτειαν τῆς Ῥωσσίας,
 » εἰς τοὺς μεγάλους Καίσαρας τῆς μεγάλης ἐκείνης χώρας,
 » ἵνα διαφυλάξωσιν, ὡς Ἱερὰν παρακαταθήκην, καὶ, τοῦ ἔθνους
 » ἐλευθερωθέντος, ἀποδώσωσιν, ἵνα μετακομισθῇ καὶ τεθῇ
 » εἰς τὸν ἱερὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὃν ἔλαψεν διὰ τοῦ
 » αἵματός Του.

« Εὐγνωμοσύνην αἰώνιον ἐκφράζω σήμερον πανδήμως εἰς
 » τε τοὺς μεγάλους Καίσαρας καὶ τὴν ὁρθόδοξον Ῥωσσίαν,
 » διὰ τὴν μετὰ σεβασμοῦ φυλαχθεῖσαν Ἱερὰν παρακαταθήκην,
 » καὶ εὐμενῶς ἀποδοθεῖσαν ἤδη εἰς τὴν πρώτην αἴτησιν τοῦ
 » Σεβ. Βασιλέως εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς πατρῴας γῆς.

« Χαῖρε λοιπὸν, ἐνδοξε οἰκουμενικὲ Πατριάρχα Γρηγόριε,
 » διότι εὕρισκεις ἤδη εἰς τὴν πατρῴαν γῆν, εἰς τὴν χώραν
 » αὐτήν, ὅπου πρῶτον ἐδίδαξε τὸν χριστιανισμὸν ὁ μακάριος
 » ἀπόστολος, ὁ θεὸς Παῦλος· χαῖρε, διότι εὕρισκεις εἰς
 » τὴν γῆν τοῦ Κέκροπος καὶ τοῦ Περικλέους, εἰς τὴν χώραν
 » τῶν φώτων καὶ τοῦ ἐξευγενισμοῦ, εἰς τὴν γῆν τῶν ἡρώων

» καὶ τῶν ἡμιθέων. Χαῖρε μέγαλε ἄνερ καὶ πρόμαχε τῆς
 » πατρίδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Χαῖρε, ἱερομάρτυς Πατριάρχα,
 » διότι ἡ πρώτη ἀνακομιδὴ τῶν Ἱερῶν λειψάνων Σου γίνεται
 » ἐπὶ ἐλευθέρας χώρας, βασιλευμένης ὑπὸ εὐσεβιάς σου καὶ
 » φιλοχρίστου βασιλέως τοῦ δημοφιλοῦς Γεωργίου καὶ τῆς
 » εὐσεβεστάτης καὶ σεπτῆς βασιλίσσης Ὀλγας. Χαῖρε, διότι
 » παρίστανται ἤδη περὶ τὸ ἱερὸν σκῆνός Σου τὰ ἐναπολει-
 » φθέντα λείψανα τοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἁγῶνος,
 » ὃν πρῶτος ἔβαψες διὰ τοῦ ἰδίου αἵματός Σου, κατεβεβλη-
 » μένα ὑπὸ τοῦ γήρατος καὶ τῶν κακουχιῶν τῆς πανηγυριζο-
 » μένης σήμερον πεντηκονταετηρίδος αὐτοῦ. Χαῖρε Οἰκουμε-
 » νικὲ Πατριάρχα Γρηγόριε, Χαῖρε, διότι παρὰ τὸ μαρτυρικόν
 » Σου σκῆνος παρίσταται ἡ σεπτὴ καὶ σεμνὴ βασιλὶς Ὀλγα
 » καὶ ὁ νεαρὸς Κωνσταντῖνος, ἐφ' οὓς κατὰπειψον οὐρανόθεν
 » τὰς εὐλογίας Σου.

« Βασιλεῦ, ἀπὸ τῆς νέας ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος ἐγνώρισας
 » ὁποῖου ἀνδρὸς τελοῦμεν τὴν πανηγυρικὴν μνήμην. Ἀποδέ-
 » χθητι λοιπὸν εὐμενῶς καὶ τίμησον, γαληνότατε βασιλεῦ,
 » τὸν ἱερομάρτυρα Πατριάρχην Γρηγόριον· διότι οὕτω κατα-
 » στέφεις ἀπαξάπαντας τοὺς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος
 » σφεγγιασθέντας, καρατομηθέντας, ἀπαγχονισθέντας, ἀνασκο-
 » λοπισθέντας, κρεουργηθέντας, ἀκρωτηριασθέντας ἄνδρας
 » τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ πάντας
 » τοὺς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος
 » πεσόντας. Ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς ταύτης κάλπης κεῖται τὸ ἐνδοξόν
 » μεγαλεῖον τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Εὐ-
 » τυχεῖς, βασιλεῦ, οἱ ἡγεμόνες, οἱ τιμῶντες καὶ ἀσπαζόμενοι
 » τὰ κειμήλια τοιούτων ἡρώων. Εἰς τὰς βασιλικὰς σου Χεῖρας,
 » γαληνότατε βασιλεῦ, παραδίδομεν τὸ ἱερὸν κειμήλιον τοῦ
 » οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, διαφύλαξον αὐτὸ εὐ-
 » σεβῶς. Καὶ ὅταν ἡ θεία Μεγαλειότης ἄλλως ἀποφασίσῃ,
 » ὅταν ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ ἐφεσίου χρόνου, ὅταν διέλθῃς

» τὸν Ἑλλήσποντον, ὅταν ἀπεράσῃς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρ-
 » μαῤᾷ, ὅταν φθάσῃς ἀπέναντι τῆς Ἀντιγόνης, ὅταν εἰσέλθῃς
 » εἰς τὰ γαληνιαῖα πελάγη τοῦ Βοσπόρου, ὅταν δρασκελίσῃς
 » τὰς ἐπάλξεις τοῦ Βυζαντίου, ἔστω κατὰ τὴν ἐνδοξον ἐκεί-
 » νην ὁδοιπορίαν Σου, ἔστω συνοδοιπόρος Σου· ἐκ δεξιῶν ὁ
 » Κωνσταντῖνος Σου καὶ ἐξ εὐωνύμων τὸ ἅγιον αὐτὸ κειμήλιον.
 » καὶ τὸν μὲν Κωνσταντῖνον ἀνίδρυσον εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν
 » Παλαιολόγων, τὸ δὲ ἱερὸν λείψανον κατάρθῃς εἰς τὸν ἱερὸν
 » ναὸν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὃν ἔβαψε διὰ τοῦ ἰδίου αἵμα-
 » τὸς Του ὁ Πατριάρχης Του Γρηγόριος.

« Τρισμακαρία ψυχὴ τοῦ ἱερομάρτυρος Πατριάρχου Γρηγο-
 » ρίου, τοὺς πόθους σου θεωροῦσα ὡς ἀρχὴν ἐκπληρώσεως, εὐ-
 » λόγησον ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς τὸν σεβαστὸν βασιλέα, τὴν βα-
 » σίλισαν καὶ τοὺς βασιλόπαιδας. Εὐλόγησον τὴν πατρίδα
 » καὶ πάντας ἡμᾶς τοὺς ἐπιτελοῦντας τὴν ἱερὰν ταύτην
 » πανήγυριν. Εὐλόγησον ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ πάν-
 » τας τοὺς χριστιανοὺς, ὅσοι εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν θαλασσῶν
 » ἐπὶ τῶν μεταφερομένων ἱερῶν λειψάνων διὰ δακρύων εὐλα-
 » βῶς ἐχαιρέτισαν αὐτά, ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς χώρας μέχρι τοῦ
 » Σαρωνικοῦ κόλπου, καὶ μεσίτευσον παρὰ τῷ Ὑψίστῳ ἵνα
 » συντάμῃ τὸν χρόνον τῆς τελείας ἐκπληρώσεως τῶν πόθων
 » Σου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

« Ἐν τέλει κλίνων γόνυ μετὰ σεβασμοῦ, ἵνα ἀσπασθῶ τὴν
 » ἱερὰν κλίνην Σου, σὲ καθικετεύω, ἀγιωτάτη τοῦ Πατριάρχου
 » σκιά, νὰ προσφέρῃς εἰς τὸν τρισεβαστὸν συναδελφὸν Σου
 » Γερμανὸν τὸ βαθύτατον σέβας μου καὶ τοὺς ἀσπασμούς μου.

« Εἰπὲ αὐτῷ ὅτι ἀπὸ τῶν χειλέων μου καὶ τῆς μνήμης
 » μου, οὐδέποτε ἀπεμακρύνθησαν τὰ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ
 » τῆς ἐκκλησίας ἀποφθέγματατά μου, Συγγνώμη δὲ ἔστω μοι,
 » ἐὰν δὲν ἐξεπλήρωσα ἐντελῶς ἀπάσας τὰς παραγγελίας σου,
 » ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεώς μου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς προσφωνήσεως τὸ κιβώτιον ἤρθη
 ὑπὸ ἱερέων καὶ ἐκομίσθη ἐν τῷ παρὰ τῇ εἰσόδῳ ἱσταμένῳ
 τοῦ πυροβολικοῦ φορεῖω, ἐν ᾧ εἶχε τεθῆ καὶ τὸ ἐπὶ τεσσά-
 ρων χρυσῶν στηλῶν καὶ ἐπὶ βάθρου ἐνταῦθα δημοσίαις δαπά-
 ναις κατασκευασθέντος στηριζόμενον μεγαλοπρεπὲς κυανόχρουν
 κουβούκλιον, ὅπερ ἐδωρήσατο ἐν Ὁδησσῷ ὁ κ. Ράλλης. Ἐνα-
 ποτεθέντος τοῦ φέροντος τὸ λείψανον κιβωτίου ἐν τῷ ὑπὸ
 τεσσάρων λευκῶν καὶ ὑπὸ μεταξωτῶν καὶ κατὰ τὴν χαίτην
 χρυσοκεντήτων πολυτελῶν καλυμμάτων περιβεβλημένων ἱπ-
 πων ἤρξαντο οἱ κανονοβολισμοί, ῥιπτομένης βολῆς ἀνὰ πᾶν
 λεπτὸν τῆς ὥρας μέχρι τῆς ἐν τῷ Ναῷ ἀφίξεως αὐτοῦ.

Τὴν 8 35/60 ὥραν ἐξεκίνησεν ἀπὸ τῆς δυτικῆς τοῦ προ-
 αυλίου τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ πλευρᾶς ἡ συνοδία διελ-
 θούσα τὸν ναῖσκον τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἐκεῖθεν διὰ τῆς νέας
 ὁδοῦ Πειραιῶς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὀμονοίας καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ
 Σταδίου τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος καὶ τέλος διὰ τῆς
 Ἑρμαῖκῆς ὁδοῦ ἔφθασε πρὸ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ. Ἡ ἀπὸ τοῦ
 σιδηροδρόμου μέχρι τοῦ Ναοῦ ἀπόστασις εἶναι πλέον τῶν 5
 χιλιάδων μέτρων. Ἡ συνοδία ἠκολούθησε τὴν ἀκολουθοῦσαν τά-
 ξιν. Προσεπορεύετο ἡ ἑφιππος χωροφυλακὴ κατὰ μέτωπον,
 μετ' αὐτὴν δὲ εἶποντο αἱ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ παιανίζου-
 σαι ἀλληλοδιαδόχως ἐθνικοὺς παιᾶνας καὶ σαλπικταὶ τῆς
 φρουρᾶς τοῦ 1ου πεζικοῦ τάγματος, τοῦ πυροβολικοῦ καὶ
 τοῦ ἱππικοῦ, ἐκατέρωθεν δ' αὐτῶν πεζοὶ κατ' ἀντιζυγίαν χω-
 ροφύλακες. Εἶτα ἔλη ἱππέων λογχοφόρων κατὰ μέτωπον,
 μετ' αὐτοὺς ὁ κ. Γ. Ψύλλας, μόνος ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις φερόν-
 των ἀργυροῦν νομισματόσημον τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἀ'. Ἐθνικῆς
 Συνελεύσεως. Κατόπιν οἱ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν καὶ πολι-
 τικῶς ὑπηρετήσαντες τὸν ἀγῶνα. Ἐκατέρωθεν δὲ αὐτῶν τὸ
 πεζικὸν κατ' ἀντιζυγίαν. Μετ' αὐτοὺς ἐβάδιζον οἱ ὑπηρέται
 τῆς Αὐλῆς καὶ εἶτα ὁ Τίμιος Σταυρὸς καὶ τὰ ἐξαπτέρυγα, οἱ
 μαθηταὶ τῆς Ρίζαρέιου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, 50 τὸν ἀριθ-

μόν, στιχηδόν, οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοί, οἱ ἡγούμενοι καὶ ἱερομόναχοι τῶν κατὰ τὴν Ἀττικὴν μονῶν, οἱ ἱερεῖς ἀνὰ ἑξ κατὰ μέτωπον, ἡγούμενου τοῦ ἐφημερίου τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ ἐνταῦθα ῥωσικοῦ ναοῦ, φέροντες ἅπαντες στολὰς ποικιλοστολούς. Ἄπαντες οἱ ἱερεῖς οἱ μετασχόντες τῆς πομπῆς ἦσαν πλέον τῶν 90 τὸν ἀριθμόν. Μετὰ τοὺς ἱερεῖς μέχρι τινός, διότι ἐπορεύθη μετὰ δύο ἀρχιερέων ἐν τῷ Ναῷ ἵνα ὑποδεχθῇ τὸ ἅγιον λείψανον, ἠκολούθει ὁ Σ. Μητροπολίτης ἔχων ἐνθεν καὶ ἐνθεν διάκονον. Μετ' αὐτὸν ἐφέρετο τὸ φορεῖον, πρὸς δεξιᾷ τοῦ ὁποῦν ἴσταντο οἱ ἀρχιεπίσκοποι, ἀριστερόθεν δὲ οἱ ἐπίσκοποι. Τὰς τέσσαρας τῆς λειψανοφόρου λάρνακος ταινίας ἐκράτουν 4 ἀρχιερεῖς ἥτοι τὰς μὲν πρῶτας οἱ ἀρχιερεῖς Σύρου καὶ Μαντινείας, τὰς δὲ οἱ Ζακύνθου καὶ Φθιώτιδος. Κατόπιν τούτων παρηκολούθει ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς φέρων στολὴν στρατηγού καὶ τὴν ταινίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεγαλοσταύρου καὶ ἔχων δεξιόθεν τὴν Α. Μ. τὴν Βασιλίσσαν, ἀριστερόθεν δὲ τὸ προεδρεῖον τῆς Βουλῆς καὶ τὴν μεγάλην Πρεσβείαν αὐτῆς. Δεξιόθεν δὲ τῆς Βασιλίσσης παρηκολούθουν οἱ ὑπουργοί. Ὁπισθεν τῶν Βασιλέων ἦτο ἡ ἀκολουθία αὐτῶν καὶ οἱ βουλευταί. Μετ' αὐτοὺς ἐπορεύοντο οἱ φέροντες τὸν Μεγαλόσταυρον, ὁ στρατηγὸς οἱ ἀντιστράτηγοι, οἱ ἀντιναύαρχοι καὶ οἱ ὑπονάυαρχοι καὶ κατόπιν τούτων οἱ γενικοὶ γραμματεῖς καὶ τμηματάρχαι τῶν ὑπουργείων κατὰ κλάδους, τὰ μέλη τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ φρούραρχος Ἀθηνῶν μετ' ὅλων τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἀξιωματικῶν τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, τὰ μέλη τοῦ Ἐφετείου, ὁ διευθυντὴς τοῦ γενικοῦ λογιστηρίου, ὁ νομάρχης, ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων, τὰ μέλη τοῦ Πρωτοδικείου, οἱ γυμνασιάρχαι, ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων μετὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἡ τῆς Δημητσάνης ἀντιπροσωπευτικὴ ἐπιτροπὴ, οἱ γραμματεῖς τῶν ὑπουργείων, οἱ καθηγηταὶ τῶν γυμνασίων, οἱ δι-

κηγόροι, οἱ φέροντες τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος κατὰ κλάσιν, τὸ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον, οἱ ἐπίτροποι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ ἰδιῶται καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν ἐκπαιδευτηρίων. Κατόπιν τούτων ἐπορεύοντο οἱ λογχοφόροι ἱππεῖς κλείοντες οὕτω τὴν συνοδίαν. Τὴν τελετὴν ταύτην καθίστα ἔτι μεγαλοπρεπεστέραν καὶ συγκινητικωτέραν ἡ διατηρηθεῖσα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πομπῆς παραδειγματικὴ τάξις. Ἐξ ἐκάστου ὑπουργείου διωρίσθη εἰς τμηματάρχης, ὅστις ἐποθεύετο τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ οἰκείου κλάδου ἐν ταῖς διὰ τοῦ προγράμματος τῆς κυβερνήσεως ὁρισθείσαις θέσεσιν.

Ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου μέχρι τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ ἐψάλη ὁ κανὼν τῆς Ἀναστάσεως ἐξ 75 τροπαρίων ἀποτελούμενος. Τρία δὲ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἀνεγνώσθησαν ὑπὸ ἀρχιερέων εὐαγγέλια ἥτοι τὸ μὲν ἐωθινὸν ἀναστάσιμον παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Τριάδος, τὸ εἰς ἱεράρχην ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ὁμονοίας, καὶ τὸ εἰς ἱερομάρτυρα ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ συντάγματος. Ἀναγινωσκομένων τῶν εὐαγγελίων τούτων ἡ συνοδία καὶ τὸ λείψανον δὲν ἐβάδιζον, ἅπαντες δὲ ἴσταντο ἀσκεπεῖς καὶ ἀπαύστως ἐποιοῦν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Αἱ χρυσοῦφαντοι καὶ πολυποικίλοι στολαὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἱερέων, τῶν ἀξιωματικῶν, ὁ μέγας ὅλων αὐτῶν ἀριθμὸς, ἡ παρουσία τῶν βασιλέων μετὰ λαμπρᾶς ἀκολουθίας, οἱ προπορευόμενοι τοῦ φορείου ἐπιζῶντες ἀγωνισταὶ τοῦ 1821, ταῦτα πάντα ἐπαρουσίαζον θέαμα πρωτοφανὲς καὶ μεγαλοπρεπές.

Ἐν τῇ εὐρυχωρῇ πλατείᾳ τοῦ «Συντάγματος» εἶχον ἀνεγερθῇ ἐν μὲ τῷ κέντρῳ αὐτῆς στήλη 26 μέτρων ὕψους εἰς ἑκατέραν τῆς ὁποίας τῶν τεσσάρων τοῦ βάθρου πλευρῶν ἦσαν γεγραμμένα τὰ 4 τῆς Ἑλλάδος μέρη ἥτοι Στερεὰ, Πελοπόννησος, Κυκλάδες, καὶ Ἐπτανήσος. Ἐπὶ τῶν πλασίων δὲ πλευρῶν τοῦ αὐτοῦ βάθρου ἦσαν ἐν μέσῳ στεφάνων τὰ ὀνόματα τῶν Γεωργίου Δ' βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, Νικολάου Α'.

Αυτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσιῶν, Καρόλου Ε'. βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ Λουδοβίκου βασιλέως τῆς Βαυαρίας. Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς στήλης ὑψοῦτο εἰς ὕψος 4 περίπου μέτρων ἡ ΕΛΛΑΣ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ φέρουσα τὴν Ἑλλ. σημαίαν ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ στέφανον δάφνης.

Δυτικὰ δὲ τῆς πλατείας ἐν ἀρχῇ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ ἀνηγέρθη θριαμβευτικὴ ἀψὶς ὕψους 11 μέτρων μετὰ δύο ἐκατέρωθεν τροπαίων κεκοσμημένων δι' ὀπλῶν, πιστολίων, σημειῶν, περικεφαλαιῶν κ. τ. λ. Εἰς τὴν ἐπίπεδον ὁροφὴν τῆς ἀψίδος ἦσαν ἐκ ξύλου αἱ εἰκόνες εἰς μὲν τὸ μέσον ἡ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. κρατοῦντος τὴν πατριαρχικὴν ῥάβδον ἐκατέρωθεν δὲ ὁ Ἀρχιεπ. Πατρῶν Γερμανὸς καὶ ὁ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος ὁ μὲν κρατῶν σημαίαν ὁ δὲ σταυρόν. Ἐπὶ τῆς ἀψίδος ἀνεγινώσκοντο τὰ ἐξῆς ἐπιγράμματα ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Φιλίππου Ἰωάννου.

α) Εἰς τὴν πεντηκονταετηρίδα ἑορτήν.

- « Πεντήκοντ' ἀνύσαντες ἔτη βίου αὐτονόμοιο
- « Εὐξώμεθα Πάτρην ἔμπεδον αἰεὶ ἔμεν. »

β) Εἰς τοὺς βασιλεῖς τῶν τριῶν εὐεργετίδων Δυναμέων

- « Βρετανίης βασιλῆα Γεώργιον Εὐρυμέδοντα,
- « Καὶ Κάρολον Γαλατῶν ἀρχὸν ἀρηΐφιλων,
- « Νικόλεων τ' ἐν τοῖς Ῥώσσων μεγάλῳμον ἀνακτα
- « Ἡ Ἑλλὰς σωθεῖσα ἑσσεὶ εὐλογεῖται. »

γ) Εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον.

- « Ζῆθι Γεώργ' ἀναξ, σὺν σεπτῇ, ἄμμιν, ἀνάσσει
- « Ὀλγῃ καὶ τρισσῶν ἀγλαίῃ τεκέων. »

δ) Εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκον.

- « Πεντηκονταετηρίδ' ἑορτήν Ἑλλὰς ἄγουσα

- « Πῶς κεν Λουδοβίκου λησταιν ἀνακτος ἔχοι;
- « Κεῖνος ἐν ἡγεμόνεσσι πιεζομένην ἐλέησεν
- « Ἑλλάδα πρῶτος καὶ οἱ ἄμυνε πρόφρων. »

ε) Εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον.

- « Ποιμένα Γρηγόριος μιμησάμενος Πατριάρχης
- « Τὸν καλὸν, ψυχὴν θηγ' ὑπὲρ ὧν ὁλων. »

ς) Εἰς τοὺς συνοδικοὺς τοὺς μετὰ τοῦ Πατρ. Γρηγορίου συναποθανόντας.

Γρηγορίου συνέδροι πατριάρχου ἀρχιερεῖς,
οἱ δὲ ὑπὲρ Χριστοῦ κύρθη' ὁμῶς θανάτῳ,
λαμπρὸν ἐλευθερίας ἡμᾶρ ἑορτάσατε. »

ζ) Εἰς τὸν Π. Πατρῶν Γερμανόν, ἔχον ὡς ἔπεται.

- « Πατρῶν ἀρχιερεὺς ἐν Ἀχαιοῖς Σταυρόν ἀείρας
- « Γερμανὸς αἰγλήεντ' εἰς μέγαν ὤρτ' ἄεθλον. »

η) Εἰς τὸν Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιον.

- « Ἰγνάτιος περίσεμνος ἐλευθέρων ἡμᾶρ Ἀχαιοῖς
- « Πορσύνων, ἰδρίης πρόδρομον ἦγε φάος. »

θ) Εἰς Ῥῆγαν τὸν Φεραῖον.

- « Σπέρματ' ἐλευθερίας ὁ Φεραίος σπεῖρεν αἰοδός
- « Καὶ θά,ε μὲν κείνος, σπέρμα δ' ἔδλαστε μέγα. »

ι) Εἰς τὸν Κυβερνήτην Καποδίστριαν.

- « Κλεινοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου εἰκόν' ὁρῶντες
- « Εὐφημεῖτε Πάτρη; πούλύφρονα πρύτανιν. »

ια) Εἰς τοὺς φιλέλληνας.

- « Ὅμμα φιλελλήνων ὅσσοι ἐτι λεύσατε Φοῖδου,
- « Ἡδ' ὅσσοι μακάρων ἔνθεν ἔβητε δόμους

« Χαίρετε! δὴ ζῶσι κατ' ἀχαιῖδα γαῖαν ἑσσιέν
 « Ἄφθιτος ἡμετέρης μνημοσύνη χάριτος.

Τὴν 10 καὶ ἡμίσειαν ὥραν τὸ ἅγιον λείψανον καὶ ἡ συνο-
 δία ἀφίκοντο ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως. Ὁ Σ. Μητροπο-
 λίτης μετὰ δύο ἀρχιερέων ἐν στολῇ ὑπεδέξαντο κατὰ τὴν
 κλίμακα τοῦ ναοῦ τὸ ἅγιον λείψανον, τὸ ὁποῖον καταβιβά-
 σαντες ἐκ τοῦ φορείου καὶ κρατοῦντες εἰς χεῖρας οἱ ἀρχιερεῖς
 ἐναπέθηκαν ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ παρασκευ-
 ασμένη ἐξέδρα καὶ ἐκ βελούδου μέλανος μετὰ χρυσῶν ται-
 νιῶν περιβεβλημένη. Ἄμα τοῦ λειψανοφόρου κιθωτίου ἐναπο-
 τεθέντος ὁ καλλιρρήμων ἀρχιερεὺς Σύρου καὶ Τήνου κ. Ἀλέ-
 ξανδρος ἀνέβη τὸν ἀμβώνα καὶ ἐξεφώνησε τὸν ἐξῆς λόγον.

ΛΟΓΟΣ

ΤΟΥ Σ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΥΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ.

« Τίς ἡ νεκροφόρος αὕτη λάρναξ, περὶ τὴν ὁποίαν συνώθειται
 « ἅπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς ἀγανῆς συρ-
 « ρεύσας καὶ μυριάριθμος ὁ πανελλήνιος οὗτος λαός; Ἐὰν ἐπί-
 « σσημον ξένον ἡ Ἑλλὰς ὑποδέχεται ζῶντα, πόθεν τὰ σημεῖα τοῦ
 « πένθους; Καὶ ἐὰν νεκρὸν μέγαν συνῆλθε νὰ κηδεύσῃ τὸ πα-
 « νελλήνιον, πόθεν ἡ θυμῆρης καὶ εὐφρόσυνος ἀγαλλίασις, ἡ διὰ
 « τῆς πενθίμου συγκινήσεως ἐξαστράπτουσα εἰς τὰ ὄμματα
 « πάντων; Ἢ μήπως ἐκ τῶν παραλίων ἐκείνων, ὅπου, διαφυ-
 « γοῦσα τὸν πέλεκυν τῆς σφαγῆς, διεσώθη τοςάκις νέα Ἰφιγέ-
 « νεια ἡ Ἑλλὰς, μετεκόμισεν Ἑλληνά τινα, πρὸ πολλοῦ ἀποδη-
 « μοῦντα, εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος τὸ ἀτμήλατον σκάφος; Ἀλλὰ
 « τότε τίς ὁ παρὰδοξος οὗτος θαλασσοπόρος, ὅστις ἀποχαιρε-
 « τῶν ἐσχάτως τῆς διὰ τὴν νέαν Ἑλλάδα εὐξέινους ἀληθῶς
 « τοῦ Πόντου ἀκτῆς, συγκινεῖ βαθύως ὁλόκληρον τὸν χριστιαν.

« νικὸν τῆς Ἀνατολῆς κόσμον ἀπὸ τοῦ Νέβα μέχρι τοῦ Εὐρώτα,
 « ὅστις, καὶ νεκρὸς ἐγγίσας, σείει καὶ κλονεῖ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλ-
 « λλάδος ἀπάσης, καὶ τὸν ὁποῖον ἐξῆλθε νὰ ὑποδεχθῇ περὶ καὶ
 « ἀσκεπῆς ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου; ὦ, χαῖρε
 « πατρίς τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς δόξης Ἑλλὰς, διότι ἔχεις εἰς
 « τοὺς κόλπους σου τὸν ἐνδοξότερον τῶν νέων τῆς πίστεώς σου
 « μαρτύρων. Χαίρετε, Ἕλληνες καὶ πανελλήνες, διότι ἡξιώθητε,
 « τέλος πάντων, νὰ ὑποδεχθῆτε σήμερον ἐλεύθεροι ἐλευθέρως
 « τὸν σεπτὸν καὶ μεγαλάνυμον ἀρχηγὸν Σας, ὅστις ἔπεσε
 « θῦμα πολυπενθές καὶ πολυδάκρυτον τῆς ἀναστάσεως τοῦ
 « γένους. Χαῖρε σὺ μάλιστα, ὦ εὐάνδρε τοῦ Πέλοπος χώρα,
 « διότι ὁ περιδόξος υἱός σου ἐκείνος, ὅστις παίγιον παντὸς αἰ-
 « κισμού καὶ πάσης ὕβρεως ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ἄταφος
 « καὶ ἡττημασμένος, ἀφ' οὗ ὡς ἐκ θαύματος διασωθεὶς ἐκ τοῦ βυ-
 « θοῦ ἐκηδεύθη λαμπρῶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὁμοδόξου καὶ
 « εὐεργέτιδος χώρας, ἔρχεται σήμερον μετὰ πεντήκοντα ὅλα ἔτη
 « νὰ κηδευθῇ καὶ ὑπὸ ἐλληνικῶν χειρῶν, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἔρ-
 « χεται νὰ ἀπολάβῃ παρὰ τοῦ πανελληνίου γένους σεβασμὸν
 « καὶ προσκύνησιν πολὺ ἀνωτέραν καὶ θερμότεραν ἢ ἀπελάμβαν-
 « νεν ἄλλοτε ζῶν ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς Ὁρθοδο-
 « ξίας. Ὑπὲρ πάντας δὲ καὶ πρὸ πάντων χεῖρετε Σαῖς, ὦ ἀεί-
 « μνηστοι καὶ ἐνδοχοὶ πρόμαχοι καὶ μάρτυρες τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ
 « πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνος, σὺ, ὦ Ὑψηλάντη καὶ Ρήγα,
 « Μαυρομιχάλη καὶ Κολοκοτρώνη, Καραϊσκάκη καὶ Βότζαρη,
 « Κουντουριώτη καὶ Μιαούλη, Ζαΐμη καὶ Λόντε, καὶ ἅπανα ἡ
 « σεμνὴ χορεία τῶν μακαρίων πνευμάτων τῶν ὑπὲρ πίστεως
 « καὶ πατρίδος εὐκλεῶς ἀγωνισαμένων. Τὸ πολυώδυνον τέκνον
 « τῶν ἀγῶνων καὶ θυσιῶν Σας, ἡ Ἑλλὰς, πανηγυρίζει καὶ ἐορ-
 « τάζει σήμερον τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς ἀεμνήστου καὶ
 « ἐνδόξου ἐκείνης ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσατε, λαμ-
 « βάνοντες εἰς χεῖρας τὸ ξίφος νὰ ἐλευθερώσητε τὸ εὐγενέστε-
 « ρον καὶ ἐνδοξότερον τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς σκληροτέ-

» ρας· και βαρυτέρως τῶν δουλειῶν, καὶ ὅπως μὴ παρευρεθῆτε
» πρὸς τὴν τελετὴν ταύτην ὀρφανοὶ τοῦ ἐθνάρχου Σας, ὅπως μὴ
» ημεῖν ἡ ἡρωϊκὴ Σας χορεία ἄνευ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐνδόξου αὐτῆς
» κορυφαίου, μετεκάλεσεν αὐτὸν ἐκ τῶν ποντικῶν παραλίων,
» καὶ ἰδοὺ ἔχετε προῖστάμενον ἐν ὑμῖν τὸν πρωθιεράρχην ὑμῶν
» καὶ ἐθνάρχην, ἔχετε τὸν μέγαν ἱερομάρτυρα τοῦ ἀγῶνός Σας,
» ἔχετε τὸν παναοίδιμον οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κωνσταντι-
» νουπόλεως, Γρηγόριον τὸν Ε΄.

« Μεγαλειότατε Βασιλεῦ τῶν Ἑλλήνων, πρόσελθε πρὸς τὴν
» νεκρικὴν ταύτην λάρνακα, διότι ἐν αὐτῇ ἐγκλείεται τὸ ἱε-
» ρὸν λείψανον τοῦ τελευταίου πατριάρχου τοῦ ὑπὸ τὴν δου-
» λείαν ἑλληνικοῦ γένους, τοῦ τελευταίου ἄνευ σκήπτρου καὶ
» διαδήματος βασιλέως τῶν δουλευόντων Ἑλλήνων, καὶ διότι
» ἵσταται ἀοράτως περὶ αὐτὴν ἡ γεναρὰ χορεία τῶν ἀνδρῶν
» ἐκείνων, τῶν ὁποίων αἱ χεῖρες, οἱ ἰδρώτες, αἱ θυσίαι, τὰ
» αἵματα ἔπλασαν τὸν θρόνον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵστασαι. Μεγα-
» λιοτάτη βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος, χύσον ἐν δάκρυ θαλε-
» ρὸν ἐπὶ τοῦ λειψάνου τοῦ νεκοῦ τούτου, διότι προσέτι καὶ
» ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, ἐξ ἧς μετελαμπα-
» δεύθη τὸ οὐράνιον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως φῶς εἰς τὴν ἀδελ-
» φικὴν ἐκείνην χώραν, ἥτις καυχώμεθα ὅτι Σε ἐγέννησε.
» Πανιερώτατε Μητροπολίτα Ἀθηνῶν, πρόσελθε μετὰ τῆς
» περὶ Σε ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν ἄλλων ἀγίων ἐν Χριστῷ ἀ-
» δελφῶν καὶ παντὸς τοῦ κλήρου, καὶ προηγού τῆς ἐπικηδείου
» ἅμα καὶ πανηγυρικῆς ταύτης πομπῆς. Ἰδοὺ ὁ πατριάρχης
» τοῦ γέροντός σου, τοῦ αἰοδήμου Γερμανοῦ, ἰδοὺ ὁ Γρηγόριος,
» ἰδοὺ ἡ χορεία τῶν ἡρώων τῆς μεγάλης καὶ ἐνδόξου ἐκείνης
» γενεᾶς, ἐκ τῆς ὁποίας καυχώμεθα ὁ ἑλληνικὸς κληρὸς ὅτι
» περιλείπεσαι μόνος μετ' ὀλιγίστων ἄλλων. Ἐκλαμπρότατοι
» πρεσβευταὶ καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν εὐεργετῶν καὶ λοιπῶν
» φιλικῶν δυνάμεων, προσέλθετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν ἐθνικὴν
» ταύτην πανήγυριν τῆς μικρᾶς καὶ ἀσθενοῦς καὶ παρηγυρι-

» σμένης καὶ συκοφαντούμενης καὶ ἀναξιοπαθοῦς Ἑλλάδος,
» διότι πανηγυρίζει μικροῦ ἀλλὰ μέγαν λαοῦ ἀγῶνα, ὅστις,
» ἐὰν δὲν φέρῃ τὸν ἐξωτερικὸν ὄγκον μυριονέκρων μαχῶν,
» καὶ παρασκευὴν ὅπλων καὶ μηχανῶν φονικῶν, κατὰ τὴν ἡ-
» ρωϊκὴν ὁμῶς ἀνδρίαν τῶν προσώπων, ὅσα τὸν ἐκίνησαν καὶ
» διεξήγαγον, οὐδενὸς ἄλλου ἐλαττοῦται, καὶ τοῦ ὁποίου
» καρπὸς ὑπῆρξεν ὁ φιλελληνισμός, ἡ ὠραιότερα σελὶς τῆς
» εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας τοῦ αἰῶνος τούτου. Ὑπουργοί, ἄρχον-
» τες, λειτουργοὶ τοῦ κράτους, καὶ σύμπασα ἡ πολυπληθὴς
» καὶ σεβασμία αὕτη ὁμήγουρις προάγετε μετὰ σεβασμοῦ
» καὶ εὐλαθείας, διότι ἡ Ἑλλάς ἐορτάζει σήμερον τὰ γενέ-
» θλια τῆς, καὶ ὅπως πάλαι οἱ Ἰσραηλῖται ἀνέγαγον ἐκ τῆς
» Αἰγύπτου εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τὰ ὅσα τοῦ πα-
» τριάρχου Ἰωσήφ, καὶ ἔθαψαν αὐτὰ ἐν Σικίμοις, οὕτω καὶ
» ἡμεῖς, ὁ νέος τῆς χάριτος Ἰσραὴλ, ἀνεκομίσαμεν καὶ κη-
» δεύομεν τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ νέου ἐν τῇ Αἰγύπτῳ τῆς δου-
» λείας πατριάρχου εἰς τὴν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ καὶ τόσων
» ἄλλων περὶ αὐτὸν μαρτύρων ἐλευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα. Καὶ
» ἔσται ἡ ἡμέρα ὑμῶν αὕτη μνημόσυνον, καὶ ἐορτάσετε
» αὐτὴν ἐορτὴν Κυρίῳ εἰς πάσας τὰς γενεὰς ὑμῶν.

« Τοιαύτης ἡμέρας ἔπρεπε καὶ ἄλλος τις ἐμοῦ ἰκανώτερος
» νὰ πλέξῃ τὸν πανηγυρικὸν στέφανον, καὶ νὰ ἐξυμνήσῃ τοὺς
» ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγωνισθέντας ἥρωας τῆς Ἑλ-
» ληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ τοῦ σημερινοῦ λόγου ἡ ὑπό-
» θεσις εἶναι τόσον μεγάλη καὶ ἐνδοξος, ὥστε δὲν εἶναι κίν-
» δυνος νὰ διακυβευθῇ εἰς τὰς ἀσθενεῖς καὶ ἀδελφίους μου χεῖ-
» ρας. Ῥητορικῆς εὐγλωττίας καὶ δεινότητος ἔχουσι ἀνάγκην
» τὰ ἀφανῆ καὶ μικρά, ὅχι ὁμῶς καὶ ὁ περίδοξος καὶ μέγας
» τῆς ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας ἀγὼν, διότι τούτου καὶ μία μόνη
» σελὶς, καὶ μία μόνη ὄψις, ἀρκεῖ νὰ πλουτίσῃ οἶκον καὶ τὸν
» πτωχότερον τῶν ῥητόρων. Ἀλλως δὲ, τολμήσας νὰ ὑπα-
» χούσω εἰς τὴν ἐντολὴν τῆς κυβερνήσεως, καὶ παρουσιαζόμενος

» ἐνώπιον τοῦ πολυπληθοῦς καὶ πανελληνίου τούτου ἄκροα-
 » τηρίου κατὰ τὴν μεγάλην καὶ ἐπίσημον ταύτην ἡμέραν, δὲν
 » προτιθεμαι νὰ ἐπιχειρήσω τὰ ἀδύνατα, νὰ πανηγυρίσω ὅλον
 » τὸν ἑλλήν. ἀγωνά, ἀλλ' ἀκροθιγῶς μόνον ψαύων τὰ κατ' αὐ-
 » τὸν, νὰ Σᾶς ὑπενθυμίσω, πρῶτον τί ἔπραξαν ἐν γένει ὑπὲρ
 » τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἔθνους οἱ ὑπὲρ αὐτῆς λαμπρῶς καὶ
 » ἐνδόξως ἀγωνισάμενοι, καὶ δεύτερον τί ὀφείλομεν νὰ πράξω-
 » μεν ἡμεῖς, ὅπως συντηρήσωμεν καὶ προαγάγωμεν τὸ ἔργον
 » ἐκεῖνων.

Α'.

« Οὐδεὶς, μεγαλειότατε Βασιλεῦ, καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ τῶν
 » παρόντων ὁμήγυρις, οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὴν ἐξαιρετικὴν καὶ ἰδιά-
 » ζουσιν ἀποστολὴν, ἣν ἡ θεία πρόνοια ἐνεπιστεύθη εἰς τὸ
 » ἔθνος τὸ ἑλληνικόν, καὶ ἣν ἐπικυροῖ ὁλόκληρος ἡ μέχρι τοῦδε
 » αὐτοῦ ἱστορία. Εἶναι πασίγνωστον, τί ἔπραξαν ἡ Ἑλλάς
 » ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ. Πρώτη αὐτὴ ἐν τῷ κόσμῳ ἐγκαταστάσα
 » τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, προσεκάλεσε μὲν καθ' ἑαυτῆς
 » τὸν συνασπισμὸν τῆς δεσποτικῆς Ἀσίας, ἀλλὰ διὰ τῶν
 » ἐν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι ἐνδόξων αὐτῆς τροπαίων ἀπο-
 » κρούσασα τὴν ἐπιδρομὴν, ἤγειρε προπύργιον ἀνυπερβλήτων
 » μεταξὺ ἐκείνης καὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ παντὸς ἐξησφά-
 » λισε ταύτην ἀπὸ τῆς ἀσιατικῆς δεσποτείας καὶ βαρβαρό-
 » τητος. Παράλλῃλως δὲ πρὸς τὴν πολιτικὴν συνήκμασε καὶ
 » ἡ τοῦ πνεύματος ἐλευθερία, ἥς καρπὸς ἀγλαὸς καὶ πολύτι-
 » μος ὑπῆρξαν τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας
 » καὶ τέχνης. Δυστυχῶς ὅμως τὴν ἐλευθερίαν διεδέχθη ἡ ἀ-
 » κολασία καὶ ἡ διχόνοια, καὶ καρπὸς αὐτῶν πικρὸς ὑπῆρξε
 » ὁ ζυγὸς τῆς δουλείας. Ἀλλ' ἂν ἡ Ἑλλάς αἰμοσταγῆς καὶ
 » ψυχρῶραχθοῦσα ἐν Χαιρωνείᾳ ὑπὸ τὸ ξίφος τοῦ Μακεδόνα,
 » παρεδόθη μετ' ὀλίγον εἰς τοὺς Ῥωμαίους πολιτικῶς, ἡ θεία
 » ὅμως πρόνοια ἐπεφύλαττεν εἰς αὐτὴν ἄλλην νέαν ἀποστο-
 » λήν. πολλῶν τῆς πρώτης ὑψηλοτέραν καὶ θειοτέραν. Ὅτε

» ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατέβη
 » ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀνέλαβε σάρκα ἀνθρωπίνην, καὶ ἐξετέλεσε
 » τὸ μέγα τῆς κοσμοσωτηρίου ἀπολυτρώσεως ἔργον, καὶ διὰ
 » τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἀποστόλων καὶ μαθητῶν ἤρχισε νὰ δια-
 » δίδηται πανταχοῦ τὸ θεῖον τῆς χάριτος εὐαγγέλιον, οὐ μόνον
 » πρώτη μεταξὺ πάντων τῶν ἐθνῶν ἡ Ἑλλάς ἐπίστευσεν
 » εἰς τὸν Θεάνθρωπον λυτρωτὴν, ἐπιγνοῦσα ἐν αὐτῷ τὸν ἄ-
 » γνωστον ἐν Ἀθήναις Θεόν, ἀλλὰ καὶ πρώτη αὐτὴ ἀνέλαβε
 » τὸν ὑπὲρ τῆς διαδόσεως καὶ στηρίξεως τοῦ Χριστιανισμοῦ
 » ἐνδοξότατον ἀγῶνα. Εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῆς, διαδομένη-
 » νην ἤδη διὰ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων
 » αὐτοῦ εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ἔθνη τοῦ γνωστοῦ τότε κόσμου,
 » ἐγράφη καὶ ἐκηρύχθη τὸ Εὐαγγέλιον. Διὰ τοῦ αἵματος τῶν
 » καρτερικωτάτων αὐτῆς μαρτύρων ἐνισχύθη καὶ ἐκραταιώθη
 » ἡ πίστις. Διὰ τῆς σοφίας τῶν ἐν αὐτῇ ἀναλαμψάντων θείων
 » πατέρων καὶ διδασκάλων ἀνεπτύχθησαν καὶ διεμορφώθησαν
 » αἱ σωτηριώδεις τοῦ Εὐαγγελίου διδασκαλῖαι. Διὰ τῶν ἐν
 » αὐτῇ συγκροτηθεισῶν ἀγίων ἐπὶ τὰ Οἰκουμένικων Συνόδων
 » ὠρίσθησαν μὲν καὶ καθιερώθησαν τὰ δόγματα ἐκεῖνα, ὅσα
 » συναπαρτίζουσι τοὺς κυρίους τοῦ Χριστιανισμοῦ χαρακτῆρας,
 » κατεβλήθησαν δὲ τῶν δυσσεβῶν αἵρέσεων τὰ φρούραγματα.
 » Ἐν ᾧ δὲ ἡ Ῥώμη, εἰς τὰ ἀνύπαρκτα δικαιώματα τῆς δῆ-
 » θεν διαδοχῆς τοῦ ἀποστόλου Πέτρου στηριζομένη, ἐζήτησε
 » καὶ ζητεῖ ἀκόμη νὰ ἄρξῃ τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου διὰ τῆς
 » βίας καὶ τῆς ὕλης, ἡ Ἑλλάς ἤρξε πράγματι, καὶ ἄρχει μέχρι
 » τῆς σήμερον διὰ τοῦ πνεύματος.

« Ἀλλὰ μόλις ἐξεπλήρωσε τὴν λαμπρὰν καὶ κοσμοσωτή-
 » ριον ταύτην ἀποστολὴν ἡ Ἑλλάς, μόλις τὸ φῶς τοῦ Εὐαγ-
 » γελίου κατηύγασε τὸν κόσμον, καὶ ἰδοὺ νέα ἐκ τῆς Ἀσίας
 » ἐπιδρομὴ τῆς βαρβαρότητος καὶ τοῦ σκότους. Ξιφῆρεις ἀπο-
 » στολοι τῆς δυσσεβείας οἱ Ἀραβες κατακυριεύουσι καὶ ἐκ-
 » βαρβαροῦσιν ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν ἀνατολικὸν κόσμον, καὶ

» μῖσος καὶ φόνον πνέοντες κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, φέρονται
 » ἀκατάσχετοι πρὸς δυσμᾶς. Ἀνάγκη τότε τὸν ἀγῶνα τοῦ
 » πνεύματος νὰ διαδεχθῇ ὁ τῶν ὀπλῶν ἀγὼν, οὐχὶ ἀπλῶς
 » κατὰ τῶν πολεμίων τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἀσεβῶν
 » ἐχθρῶν τῆς ἀγίας καὶ ἀμωμήτου πίστεως τοῦ Χριστοῦ.
 » Καὶ λοιπὸν ἡ Ἑλλάς φέρουσα ἤδη ἐπὶ κεφαλῆς τὸ διάδημα
 » τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ εἰς τὰς χεῖράς της κρα-
 » τοῦσα τῆς οἰκουμένης τὰ σκῆπτρα, περιζωννύεται πάλιν
 » τὸ ξίφος καὶ ἀναλαμβάνει τὸν μέγαν καὶ αἱματηρότατον
 » κατὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνα. Καὶ ἀπελείφθη μόνη εἰς τὸν
 » φοβερόν καὶ διαρκῆ σχεδὸν τοῦτον ἀγῶνα, ὃν ἡγωνίζετο
 » καρτερικῶς καὶ ἀνδρείως, ὅτε νέα κατ' αὐτῆς ἐπέδραμον
 » στίφη ἐκ τῶν βορείων τῆς Ταταρίας στεππῶν, τῶν πρώτων
 » σύμμαχοι καὶ ἐπικούροι, ἀλλὰ πολὺ τούτων φονικώτεροι
 » καὶ βαρβαρώτεροι. Ὑπὸ τὴν μάχαιραν τῶν τουρκικῶν τούτων
 » ὀρδῶν κύπτει καὶ ἐξανδραποδίζεται ἡ Ἀσία, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἡ
 » σφαγὴ καὶ ἡ ἐρήμωσις μεταφέρεται εἰς τὴν Εὐρώπην, ἥτις ἐν-
 » τρομος καὶ ἀγωνιώσα μόλις τολμᾷ νὰ ἐπιχειρήσῃ τι κατ'
 » αὐτῶν, καὶ ποδοπατεῖται καὶ ὑποχωρεῖ κατησχυμένη πρὸς
 » τὰ ὀπίσω. Εἰς δὲ καὶ μόνος, εἰ καὶ αἰμοσταγῆς καὶ ἐξην-
 » τλημένος, ἀνθίσταται ὅμως ἀκόμη κατὰ τῶν ἀκαθέκτων τού-
 » των βαρβάρων, ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος κατὰ τῆς Ἀσίας πρόμα-
 » χος τῆς Εὐρώπης, ἡ Ἑλλάς. Ἐπὶ τῶν κυμάτων τοῦ βαρ-
 » βαρικοῦ κατακλυσμοῦ, τοῦ καταποντίσαντος ὅ,τι εἶχε σε-
 » βαστὸν καὶ πολῦτιμον ὁ ἀρχαῖος κόσμος, ἐν καὶ μόνον δια-
 » σωθὲν ἐπιπλέει σκάφος, ὡς ἄλλη τῆς χριστιανωσύνης καὶ
 » τοῦ πολιτισμοῦ κιβωτός, ἡ Κωνσταντινούπολις. Ἀλλὰ καὶ
 » αὐτῆς εἶχεν ἤδη σημάνει ἡ τελευταία ὥρα· διότι τριακόσιαι
 » χιλιάδες Τούρκων μετὰ μεγάλης καὶ φοβερᾶς πολιορκητικῆς
 » παρασκευῆς περιεκύκλωσαν αὐτὴν ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης.
 » Ἡ Κωνσταντινούπολις, τὸ ἱερὸν τοῦτο κέντρον τῆς ὀρθοδο-
 » ξίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἀπὸ πολλοῦ ἤδη φοβουμένη τὸ

» περιμένον αὐτὴν φρικῶδες τέλος, εἶχε πᾶλλαις ἐπικαλεσθῇ
 » τὴν συνδρομὴν τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ἡ Εὐρώπη ὅτε μὲν ἐκώ-
 » φευεν, ὅτε δὲ ἐζήτει εἰς ἀντάλλαγμα τῆς γλίσχρου καὶ
 » ἀμφιβόλου αὐτῆς βοήθειας τί; Ὅ,τι εἶχεν, ἔχει, καὶ θέλει
 » ἔχει ἱερώτατον πάντοτε ἡ Ἑλλάς, τὴν ὀρθόδοξον πίστιν.
 » Ἡ Κωνσταντινούπολις τότε μετ' ἀγανακτήσεως ἀπεκρίθη·
 » « Προτιμῶ νὰ σφαγῶ μᾶλλον ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἢ νὰ γίνω
 » προδότης τῆς πίστεως τῶν πατέρων μου », ὅπως καὶ ὁ
 » τελευταῖος τῶν ἐπτὰ ἐκείνων ἀδελφῶν Μακκαβαίων· « Ἐγὼ
 » καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν προδίδωμι περὶ τῶν πατέρων νό-
 » μων ⁽¹⁾. Εἰς μάτην ὁ τουρκικὸς χεῖμαρρος περικλύζει τὴν
 » Κωνσταντινούπολιν πανταχόθεν. Αὕτη ἀνθίσταται ἡρώ-
 » κῶς. Ὁ δὲ πολιορκῶν αὐτὴν Μωάμεθ ὁ Β', ἀπελπισθεὶς ἐκ
 » τῶν ὀπλῶν, προτείνει εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον
 » τὸν IB', ἡ Παλαιολόγον, νὰ παραδῶσῃ τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ
 » ὄρφι τοῦ νὰ ἀφήσῃ αὐτὸν νὰ ἀπέλθῃ ἐλεύθερος μετὰ πάντων
 » τῶν περὶ αὐτὸν στρατηγῶν καὶ ἀρχόντων, φέροντες μεθ' ἐ-
 » αὐτῶν καὶ πᾶν ὅ,τι εἶχον πολῦτιμον. Ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος Πα-
 » λαιολόγος δὲν ἦτο ἐκ τοῦ φυράματος τῶν αὐτοκρατόρων ἐ-
 » « κείνων, οἵτινες ἐν κρίσιμωτάταις στιγμαῖς παραδίδουσιν
 » ἀνάνδρως τὸ ξίφος εἰς τὸν ἐχθρόν, προδίδοντες αἰσχρῶς τὴν
 » πατρίδα καὶ τὴν τιμὴν τῆς, ὅχι. Ὁ Κωνσταντῖνος συνη-
 » σθάνετο μέχρις ἄκρου μυελοῦ ἢν ἔφερεν ἐπὶ τῶν ὤμων βα-
 » ρεῖαν, ὡς ὁ Ἀτλας, ἀλλ' ἱερωτάτην εὐθύνην. Συνησθάνετο
 » ὅτι αἰῶνες ὅλοι ἀτενίζουσι πρὸς αὐτὸν, ὅτι τὸ παρελθὸν καὶ
 » τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος εἶχε συγκεντρωθῇ εἰς τὴν ἐπίση-
 » μον καὶ φοβερωτάτην ἐκείνην στιγμὴν, καὶ ὅτι ἡ τιμὴ ὅλο-
 » κλήρου ἔθνους, μεγάλου καὶ ἐνδόξου, εἶχεν ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ
 » ξίφους, ὅπερ ἐκράτει τότε αὐτός. Ναί, συνησθάνετο ἄχρις ἄ-
 » κρου μυελοῦ πάντα ταῦτα ὁ ἡρώϊκός καὶ μεγάλθυμος Κων-

(1) B. Μακκαϊ. 2', 37.

» τίνος· διὸ καὶ ἀπερρίψε μετ' ἀγανακτήσεως καὶ ὀργῆς τὰς
 » προτάσεις τοῦ Τούρκου, ἀπόφασιν ἔχων ν' ἀντισταθῇ μέχρις
 » ἐσχάτων καὶ ν' ἀποθάνῃ. Καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐξετέ-
 » λεσε κατὰ γράμμικ. Ἀφ' οὗ οἱ πολιορκηταί, ἐπὶ πτωμάτων
 » πατοῦντες, εἰσῆλθασαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, σφάζον-
 » τες καὶ αἰχμαλωτίζοντες, ἢ διαρπάζοντες καὶ καταστρέ-
 » φοντες, οἱ δὲ εὐάριθμοι τῆς πόλεως ὑπερασπισταί εἶχον
 » τραπῇ εἰς φυγὴν, σώζοντες ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ ἀφεύκτου θανά-
 » του, ὀλίγοι τινὲς ἠγωνίζοντο ἀκόμῃ ἐπὶ τῶν τειχῶν, καὶ
 » ἡμεταξὺ τῶν ὀλίγων τούτων ἐμάχετο ἀνδρείως, μέχρις οὗ ἔπε-
 » σεν ἡρωϊκῶς, καὶ ὁ ἀείμνηστος Κωνσταντῖνος. Ἐκτοτε νῦν
 » ζοφερά κατεκάλυψε τὴν πρῶν φαινήν τοῦ Χριστιανισμοῦ
 » καὶ τῶν φώτων ἐστὶν, καὶ τέσσαρες αἰῶνες σκληροτάτης
 » δουλείας ἐπεκράτησαν σιδηροῦ καὶ βαρύτατοι εἰς τὸ στήθος
 » τῆς χώρας ἐκείνης, ἥτις ἄλλοτε ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ καὶ τρο-
 » φὸς τῆς ἐλευθερίας. Τίς δὲ ἡ ποδηγετήσας τὸ ἑλληνικὸν ἔ-
 » θνος ἐν τῷ μέσῳ τῆς ζοφερωτάτης ἐκείνης νυκτός, ὅπως
 » εἰς τὴν ἔρημόν ποτε ὁ στύλος τοῦ πυρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας ;
 » Ἡ ἱερὰ ἡμῶν πίστις. Τίς δὲ ὁ σώσας τὸ ἔθνος ἐκ τοῦ μεγά-
 » λου ἐκείνου καὶ φοβεροῦ ναυαγίου, ὡς ἄλλη σωστικὴ κίβω-
 » τός ; Ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία. Ναι, τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐ-
 » σώθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ πίστεως, καὶ οἱ
 » Ἕλληνες ἠδυνήθησαν νὰ ὑπομείνωσιν ὅσα καὶ ὅποια οὐδὲν
 » ἄλλο ἔθνος ὑπέμεινε, χωρὶς νὰ καταστραφῇ καὶ χωρὶς νὰ
 » ἀποθάνῃ, διότι εἶχε τοσαύτην καὶ τοιαύτην πρὸς τὸν Θεὸν
 » τῶν πατέρων, πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, πίστιν καὶ ἀφο-
 » σίωσιν, ὥστε ἠδύνατο ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ νὰ κράζῃ μετὰ τοῦ
 » Ἀποστόλου. «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χρι-
 » στοῦ ; θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμὸς, ἢ γυ-
 » μνάτης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα ; Καθὼς γέγραπται, ὅτι
 » ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν
 » ὡς πρόβατα σφαγῆς· ἀλλ' ἐν τοῖτοις πάσι υπερνικῶμεν

» διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς (1). Καὶ ἀληθῶς ἐν πᾶσι τοῦ-
 » τοις τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπερενίκησε διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος
 » αὐτό, καὶ ἐκ τῆς σιδηρᾶς ἐκείνης καὶ μακροαίωνος δουλείας
 » κατώρθωσε νὰ διασωθῇ ἡ Ἑλλάς, καὶ ὡς ὁ τετραήμερος
 » νεκρὸς Λάζαρος νὰ ἐξέλθῃ καὶ αὐτὴ ἐκ τοῦ τετρααίωνος
 » τάφου καὶ νὰ περιπατήσῃ.

« Τίς ἀγνοεῖ τὸ πῶς ἐγένετο ἡ νεκρανάστασις αὕτη ; Ἐν ᾧ
 » ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ Ἰλλυρικὴ χερσόνησος ἐστέναιζεν ὑπὸ
 » τὸν δουλικὸν τῶν Τούρκων ζυγόν, ἔμεινεν ἀδούλωτος ὁ πο-
 » λυύμνητος Ὀλυμπος καὶ τὰ ὄρη τῆς ἀρκτώας Ἑλλάδος.
 » Τὰ ὄρη ταῦτα ἔσωσαν, ἔθρεψαν καὶ ἐνέπνευσαν τοὺς ἀρμα-
 » τολοὺς, τὴν ἡρωϊκὴν ἐκείνην γενεὰν τῶν ὁπλαρχηγῶν, οἱ-
 » τινες προεγύμνασαν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν χρῆσιν τῶν
 » ὅπλων. Τραχεῖς καὶ ὑπέροπλοι ἦσαν οἱ προγυμνασταὶ ἀλλὰ
 » καὶ ὁ ἐχθρὸς καθ' οὗ προεγυμνάζοντο οἱ δεδουλωμένοι ἦτο
 » θηριώδης καὶ ἄγριος, καὶ πρὸς τὸν μελετώμενον ἀγῶνα ἀ-
 » πητοῦντο οὐχὶ κοινοὶ καὶ κοινοῦ φυράματος μαχηταί, ἀλλ'
 » αὐτὸ τοῦτο Ἡρακλεῖς, ἱκανοὶ νὰ παλαίωσι πρὸς θηρία.
 » Ἀλλ' ἂν τραχεῖς ἦσαν οἱ διδάσκαλοι οὗτοι καὶ μαθηταί
 » τῶν ὅπλων, ἂν τραχεῖα ἦτο ἡ δεξιὰ ἡ κρατήσασα τὸ ξίφος
 » τοῦ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας πολέμου, δὲν ἔλει-
 » ψεν ὅμως καὶ ἡ διάνοια, ἥτις ἔμελλε νὰ ὀδηγήσῃ τὴν δε-
 » ξιάν, τὴν κρατοῦσαν τὸ ξίφος. Ναι, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ
 » λείψῃ ἡ διάνοια, νὰ λείψῃ ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία ἐκ τῆς χώ-
 » ρας ἐκείνης, ὅπου ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἔρριψε τὸ λαμπρότερον
 » αὐτῆς φῶς ; Καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ δουλείᾳ οἱ Ἕλληνες οὐδέπο-
 » τε ἔπαυσαν καλλιεργοῦντες ἐν τῶν ἐνόντων τὰ γράμματα
 » καὶ τὰς ἐπιστήμας, καὶ ἐκ τῶν ὁσημέραι ἀπανταχοῦ τῆς
 » Ἑλλάδος πληθυνομένων σχολείων διεχέοντο ἀφθονώτερα
 » ὁσημέραι καὶ λαμπρότερα τὰ φῶτα. Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία

(1) Ρωμ. Η', 33.

» φέρουσα τῆς Ὁρθοδοξίας τὸ σωτήριον χρίσμα καὶ διανοίγουσα
 » τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας, προῆγε βαθμηδὸν
 » τοὺς Ἑλληνας εἰς πλείονα συναίσθησιν τῆς καταγωγῆς των
 » καὶ τῆς περὶ αὐτοὺς σκληρᾶς δυστυχίας καὶ τῶν καθηκόντων,
 » ἅτινα ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς αὕτη ἡ δυστυχία. Ἡ ἔννοια τῆς
 » πατρίδος ἤρχιζε νὰ διευκρινίζεται κάλλιον εἰς τὸ πνεῦμά
 » των, καὶ ὁ ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας νὰ φλογίζη θερμότερον τὴν
 » καρδίαν των. Ὁ ἔρωσ δὲ οὗτος τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευ-
 » θερίας, κρατυνόμενος καὶ διὰ τῆς ἰσχύος τῆς πίστεως, εἶχε
 » κατακυριεύσῃ τόσον τοὺς Ἑλληνας ἐκείνους, ὥστε ὁλόκλη-
 » ροὶ γενεαὶ νυχθημερὸν ὠνειρεύοντο τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀπε-
 » λευθέρωσιν τῆς πατρίδος. Μία δὲ τούτων τῶν γενεῶν ἦτο
 » καὶ ἡ τῶν μεγαλεπήβολων Ὑψηλάντων, ἥτις ἀπετόλμησε
 » νὰ προβῇ καὶ εἰς πολιτικὰς καὶ διπλωματικὰς παρασκευὰς
 » ἐντὸς καὶ αὐτοῦ τοῦ Διθανίου, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον
 » νὰ προτείνῃ καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν σουλτάνον τὰ παρα-
 » βολώτατα πολιτικὰ καὶ διπλωματικὰ σχέδια.

« Μύστης καὶ μαθητὴς τῶν Ὑψηλάντων καὶ ὁ ἀείμνηστος
 » Ῥήγας ὁ φεραῖος ἐκληρονόμησε παρ' αὐτῶν τὴν μεγαλο-
 » φροσύνην καὶ τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος, ὅστις ἐν τῇ γενναίᾳ
 » αὐτοῦ καὶ θερμῇ καρδίᾳ ἀνεπτύχθη εἰς διάπυρον καὶ ἐξαι-
 » λον αἶσθημα. Τὸ ὄνειρόν του ἦτο, πῶς νὰ φωτισθῶσιν, ὅσον
 » τάχος, οἱ Ἕλληνες, καὶ φρονηματισθέντες νὰ λάβωσιν εἰς
 » χεῖρας τὰ ὄπλα, καὶ νὰ κρημνίσωσι τῆς τυραννίας τὸ οἰκο-
 » δόμημα. Γεωγραφικοὶ πίνακες τῆς Ἑλλάδος, πολεμικὰ σχέ-
 » δια, στρατιωτικαὶ ὁδηγίαι καὶ κανονισμοὶ, πολεμιστήρια
 » ἄσματα καὶ διάφορα ἄλλα πατριωτικὰ ποιήματα, ἦσαν
 » τὰ ἐλάχιστα τῶν ὅσα ἔπραξεν ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ὁμο-
 » γενῶν του ὁ Ῥήγας, εἰς Βιέννην ἐλθὼν. Ἀλλ' ἡ μεγαλοῦ-
 » ρος καὶ ἀνυπόμονος ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος
 » ὁρμὴ τοῦ ἀνδρὸς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιορισθῇ καὶ εὐχα-
 » ριστηθῇ εἰς ταῦτα μόνον τὰ βραδέα καὶ μακροχρόνια μέσα.

» Σπεύδων μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀκαθέκτου νὰ ἐπικλεσθῇ ὑπὲρ
 » τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τὴν συνδρομὴν καὶ
 » βοήθειαν τῶν ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἐνθουσιῶντων Γάλλων,
 » προῦδόθη κακῇ μοίρᾳ εἰς τὴν ἐπιτόπιον κυβέρνησιν, καὶ συλ-
 » ληφθεὶς μετὰ πέντε ἄλλων συνεταίρων του, παρεδόθη εἰς
 » τὸν πασᾶν τοῦ Βελιγραδίου, ὅστις καὶ τὸν ἐθανάτωσεν. Ὁ
 » θάνατος τοῦ πρωτομάρτυρος τούτου τῆς ἑλληνικῆς παλιγ-
 » γενεσίας συνεκίνησε βαθέως πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν, καὶ
 » τὰ ἐκ τῆς καταστραφείσης συλλογῆς τῶν ποιημάτων του
 » περισωθέντα ἄσματα τοῦ ἀντήχησαν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου
 » μέχρι τοῦ ἄλλου, καὶ συνώδευσαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους
 » τὴν ἀναγεννηθεῖσαν ἐλευθερίαν.

« Ἀλλ' ἂν ἐκ Γαλλίας δὲν ἐπεφάνη ἐλπίς βοηθείας καὶ
 » ἀντιλήψεως, ὅπως ἤλπισε ματαίως ὁ ἀείμνηστος Ῥήγας, ἤλ-
 » θεν ὁμως ἐκεῖθεν ἄλλη ἄλλου εἵδους βοήθεια ἐξ ἑλληνικῶν
 » χειρῶν. Ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα ὑπέθαλπε καὶ ἐξέ-
 » καιεν ἐκ Παρισίων τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος διὰ παντὸς εἵδους
 » καὶ πάσης ὕλης ἁλλεπαλλήλων συγγραφῶν ὁ ἐκ Χίου σοφὸς
 » γέρον Ἀδαμάντιος Κοραΐς. Ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ καὶ ὡς ἐκ
 » τῆς ἡλικίας καὶ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρός του δὲν ἦτο, ὡς ἡ
 » τοῦ Ῥήγα, μεγαλεπήβολος καὶ ἡρωϊκὴ, πρακτικῶς ὁμως
 » ἀπεδείχθη οὐχ' ἦττον τῆς ἐκείνου λυσιτελῆς καὶ σωτήριος.
 » Εἰς τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ γένους
 » ὁ Κοραΐς ὠδήγησε βραδύτερον μὲν ἀλλ' ἀσφαλέστερον καὶ
 » συστηματικώτερον, καὶ ἂν οἱ λόγοι του δὲν ἔφερον τὴν ἐκ
 » τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου ἰσρότητα, οὐδὲ συνήρπαζον τὴν
 » καρδίαν, ὡς οἱ ἐνθεοὶ λόγοι τοῦ Ῥήγα, ἔπειθον ὁμως πλεί-
 » ὄτερον καὶ ἐνεκόλαπτον ἐτι βαθύτερον εἰς τὴν καρδίαν τῶν
 » Ἑλλήνων τὸ αἶσθημα τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευ-
 » θερίαν ἔρωτος. Καὶ δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς ὁπωσοῦν πεπαιδευ-
 » μένος Ἕλληνα ὃχι μόνον ἐκ τῶν πατέρων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ
 » ἐξ ἡμῶν αὐτῶν τῶν νεωτέρων, ὅστις νὰ μὴ φέρῃ καὶ σήμε-

» ρον ἔτι ἀνεξίτηλον ἐν ἑαυτῷ τὴν ὑγγὰ τῶν λόγων τοῦ
 » σοφοῦ καὶ φιλοπάτριδος Χίου. Ἀλλὰ τίνα πρῶτον καὶ τίνα
 » ὕστερον νὰ ὀνομάσω; Καὶ τίς ὅπως οὖν διακρινόμενος ἐν τοῖς
 » χρόνοις ἐκείνοις λόγιος ἢ σοφός, καὶ τίς ὅπως οὖν διακρινόμε-
 » νος ἐν τῇ κοινωνίᾳ Ἑλλήνων δὲν ἠσθάνετο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 » τὸν διάπυρον τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας ἔρωτα, καὶ
 » δὲν ἔγραψε καὶ δὲν εἶπε καὶ δὲν ἐνήργησεν ὅ,τι καὶ ὅπως
 » ἠδύνατο ἕκαστος, παρσκευάζων καὶ παρσκευαζόμενος; Ἐν-
 » θουσιασμός ἱερὸς καὶ ἀκατάσχετος εἶχε καταλάβει καὶ τὴν
 » κεφαλὴν καὶ τὴν καρδίαν τῶν πατέρων ἡμῶν ἐνθουσιασμός,
 » τὸν ὅποιον οὐδὲ νὰ φαντασθῶμεν κἄν δυνάμεθα σήμερον
 » ἡμεῖς οἱ ἐκνευρισμένοι υἱοὶ καὶ ἐκγονοὶ ἐκείνων, καὶ τὸν
 » ὅποιον ἠθέλομεν νομίσαι ὡς μῦθον καὶ τερατολογίαν, ἐὰν
 » δὲν εἶχομεν ὑπ' ὅψιν μυρία παντὸς εἶδους γεγονότα καὶ
 » πράγματα μακρύρια, τῶν λεγομένων ἀψευδῆ καὶ ἀναμφι-
 » σβήτητα. Ἐὰν λοιπὸν αἱ χεῖρες τοῦ ἔθνους ὀπλίζοντο καὶ
 » προεγυμνάζοντο εἰς τὸν πόλεμον, δὲν ἔμεινεν ἀργὴ ἡ κεφαλὴ
 » καὶ ἡ καρδιά αὐτοῦ, οὐδὲ ἔλειπεν ἡ διάνοια. Ἡθελῶς ἡ
 » Ἑλλάς ἦτο ἑτοιμος πρὸς ἐπανάστασιν, ἀλλὰ ὕλικῶς ἔλει-
 » πον καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ στρατοὶ καὶ στόλοι καὶ
 » ἀρχὴ καὶ διεύθυνσις, ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ πάντα. Καὶ ὅμως τόσος
 » ἦτο ὁ ἅγιος ἐκείνος ἐνθουσιασμός, καὶ τόσον μεγάλη τοῦ
 » μικροῦ καὶ ἀσθενοῦς καὶ ὀλιγαριθμοῦ ἔθνους ἡ πρὸς ἀποτί-
 » ναξιν τοῦ βαρβαρικοῦ τῆς δουλείας ζυγοῦ ὁρμὴ ὥστε ἡ ἐλ-
 » ληνικὴ ἐπανάστασις ἐξεβράχθη, χωρὶς νὰ ὑπάρχη προπαρε-
 » σκευασμένων οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον πρὸς τὸ φοβερόν ἐκεῖνο
 » καὶ γιγάντειον τόλμημα. Ἡ φιλικὴ ἐταιρία, τὸ μόνον συ-
 » στηματικὸν ἔργον, διαδεχθεῖσα τὴν φιλόμουσον ἐταιρίαν,
 » ἥς πρόστατο ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης ὁ Καποδίστριας, καὶ
 » ὡς ἐκ ταῦτομάτου καὶ διὰ θαύματος καταρτισθεῖσα ὑπὸ
 » τῶν περὶ τὸν Νικόλαον Σκουφὴν θερμουργῶν καὶ φιλοπατρί-
 » δων ἀνδρῶν, εἰ καὶ περιέβαλε βαθμηδὸν εἰς τὸ δίκτυόν τῆς

» ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, ὕλικῶς ὅμως οὐδὲν ἐπρί-
 » νθησε νὰ παρασκευάσῃ ἄξιον λόγου. Τόσον δὲ ἀλκήθης εἶναι
 » τοῦτο, ὥστε ἡ ἐταιρία αὕτη ἐδέησεν ἐπὶ τέλους νὰ κρυφθῇ
 » ὁπισθεν μυστηριώδους τινὸς ἀλλ' ἀνυπάρχου ἀρχῆς, ὅπως
 » μὴ ἴδωσι τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν οἱ Ἕλληνες καὶ ὁ-
 » πισθοχωρήσωσιν ἐντρομοὶ ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ τῆς κατα-
 » στροφῆς βαρβαρίου.

» Ἡ πρὸ πολλοῦ μετὰ παλμῶν καρδίας ἀναμενομένη παρ-
 » πόθητος ὥρα ἐσήμανε, τέλος. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς φιλικῆς ἐται-
 » ρίας καὶ τῆς ἐπαναστάσεως Ἀλέξανδρος ὁ Ὑψηλάντης, δια-
 » βὰς τὸν Προὔθον τῇ κβ' Φεβρουαρίου τοῦ 1821 με ἀναπε-
 » πταμένην τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἐλευθε-
 » ρίας εἰσήλασεν εἰς Δακίαν, ὁπόθεν μετὰ δύο ἡμέρας ἐξέδωκε
 » τὸ πρῶτον πρὸς τοὺς πανέλληνας κήρυγμά του, φέρον ἐπὶ
 » κεφαλῇς τὸ — μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. — Ποία
 » χαρὰ καὶ συγκίνησις! Ποῖος ἐνθουσιασμός καὶ ποία ἐλπίδων
 » ἀναπτέρωσις! Ἡ εἰδησις τῆς ἐν Δακίᾳ ἐκρήξεως τῆς ἐπα-
 » ναστάσεως ἐκλόνησε ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου τὴν εὐρωπαϊκὴν
 » Τουρκίαν, καὶ ὁ ἐπαναστατικὸς ὀργανισμὸς μετεδόθη κατ' ἄ-
 » πασαν τὴν Ἑλλάδα. Δυστυχῶς ἡ πρώτη αὕτη ἐν Δακίᾳ
 » ἀπόπειρα ἐπέπρωτο νὰ μὴ εὐδοκιμήσῃ καὶ ἡ μὲν ἐπανά-
 » στασις ἐπνίγη εἰς τὸ αἶμα ὁ δὲ γενναῖος καὶ φιλοπάτρις,
 » ἀλλ' ἀτυχὴς ἀρχηγὸς ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν
 » Αὐστρίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν, ἀφ' οὗ πρότερον ἕνεκα τῶν
 » μακροχρονίων κακουχιῶν καὶ τῆς μακρᾶς καὶ διαβρωτικῆς
 » θλίψεως ἐμαράνθη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἡ νεαρὰ καὶ θάλλουσα
 » αὐτοῦ ἡλικία. Ἡ ἐπανάστασις λοιπὸν ἐν Δακίᾳ ἀπέτυχε δυ-
 » στυχῶς· ἀλλ' ὅχι καὶ ἀτίμως διότι, ἐν ὅσῳ θὰ βέλῃ εἰς ἀν-
 » θρωπίνης καρδίας αἶμα ἐλληνικόν, θέλει συγκινήσῃ αὐτὰς ἡ
 » ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Σέκου θυσία τοῦ ἥρωος Γεωργίου τοῦ Ὁ-
 » λυμπίου, καὶ θέλει ζῆ ἀνεξάλειπτος ἡ μνήμη τοῦ ἐκ τῆς
 » εὐγενοῦς καὶ ἐνθουσιώδους ἐλληνικῆς νεολαίας τῶν χωρῶν

» ἐκείνων συγκροτηθέντος ἱεροῦ λόχου, ὅστις ἔπεσεν ἡρώϊκῶς
» μαχόμενος ἐν Δραγατσανίῳ.

» Ἀπὸ τῆς Δακίης ἡ ἐπανάστασις μετεπήδησεν εἰς τὸ
» ἄλλο ἄκρον τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου, εἰς τὴν Πελοπόν-
» νησον, ὅπου ἀκριβῶς μετὰ ἓνα μῆνα, ἤτοι τῇ κβ'. Μαρτίου
» τοῦ 1821 ἡ περὶ τὸν αἰοίδιμον Γερμανὸν ἀχαϊκὴ τριανδρία
» ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας. Μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέ-
» ρας ἐπανεστῆ ἡ Μάνη καὶ ἡ Μεσσηνία ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα
» Πέτρον τὸν Μαυρομιχάλην καὶ τὸν αἰοίδιμον Θεόδωρον τὸν
» Κολοκοτρώνην, καὶ ἐντὸς τριῶν ἐβδομαδῶν ὁλόκληρος ἡ
» Πελοπόννησος ἦτο ἀνωρθωμένη καὶ ἑνοπλος. Ἐντρομοὶ δὲ
» καὶ ὑπὸ πανικοῦ φόβου κεκυριζόμενοι οἱ Τοῦρκοι, ἐγκατέλι-
» πον ἀπανταχοῦ σχεδὸν τὰ ἀναπεπταμένα χωρία, καὶ κατέ-
» φυγον εἰς τὰ φρούρια τῶν Πατρῶν, τῆς Τριπόλεως, τῆς
» Μεθώνης, τοῦ Ναυαρίνου τοῦ Ἀκροκορίνθου καὶ τῆς Ναυ-
» πλίας. Συγχρόνως δὲ σχεδὸν ἡ ἐπανάστασις ἐξηπλώθη καὶ
» εἰς τὴν στερεάν Ἑλλάδα, ἥτις ἐκινήθη ὑπὸ τὸν Πανουργιάν,
» Διάκον καὶ Διοβουνιώτην. Ἀμα δὲ ἀπεστάτησαν καὶ αἱ
» ναυτικαὶ νῆσοι, πρῶτον μὲν αἱ Σπέτσαι καὶ τὰ Ψαρά, ἀκο-
» λούθως δὲ καὶ ἡ Ὑδρα, τὰ δὲ πλοῖα τῶν νήσων τούτων
» ἀνεπέτασαν τὴν κυανόχρουν σημαίαν τῆς ἐλληνικῆς ἀνεξαρ-
» τησίας. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐπῆλθε καὶ ἡ ἐπανάστασις τῆς
» Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας, τῆς Σάμου, τῆς Κρήτης καὶ
» ἄλλων μερῶν.

» Ἐν δὲ τούτοις τί ἐπραττεν ἡ Πύλη; Ἡ εἰδησις τῆς ἐν
» Δακίᾳ ἐπαναστάσεως ἐνέπλησεν ὀργῆς καὶ φρυάγματος τὸν
» Σουλτάνον, ὅστις ἔμεινεν ἐπὶ στιγμὴν ἀπρακτος, ὅχι διότι
» δὲν ἤθελε νὰ πράξῃ τι, ἀλλὰ διότι δὲν ἐγνώριζε, ποῖον ἐπρεπε
» νὰ προτιμήσῃ ἐκ τῶν φονικῶν σχεδίων, ὅσα ἀλληλοδιδό-
» χως τῷ ἐνέπνεεν ἡ δίψα τῆς ἐκδικήσεως. Ἐν μόνον μέτρον
» ἐκρίθη ἱκανὸν νὰ κορέσῃ τὴν δίψαν ταύτην, ἡ γενικὴ τοῦ
» ἐλληνικοῦ ἔθνους σφαγὴ. Ἄλλ' εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ὁ μὲν ἱε-

» ροδίκης ἀνθίσταται, ὁ δὲ μέγας Βεζύρης δὲν φαίνεται πρόθυ-
» μος τοῦ σχεδίου τούτου συνήγορος καὶ ἐκτελεστής. Ὁ ἱεροδί-
» κης καὶ ὁ Βεζύρης πίπτουσι καὶ ἐξορίζονται. Νέα κυβερνή-
» σις συγκροτεῖται, ἥτις ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ νέου ἱεροδίκου
» ἐνεργοῦσι πᾶν ὅ,τι συντελεστικὸν εἰς τὸ νὰ ἐξάψῃ τὸ θρη-
» σκευτικὸν μῖσος τοῦ ὀθωμανικοῦ ὄχλου. Ἀμα δὲ καὶ προσ-
» καλοῦνται εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἑνοπλὰ πληθὴ Ἀσιατῶν.
» Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἡ σφαγὴ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους διετάχθη,
» ἂν ὅχι κατὰ τύπον, πράγματι ὅμως καθ' ὅλον τὸ κράτος,
» καὶ ἡ ἀρχὴ ἐγένετο ἐκ τῆς πρωτεύουσας. Καὶ ἰδοὺ αἱ πλα-
» τεῖαι καὶ αἱ ῥύμαι τῆς δυστυχοῦς Κωνσταντινουπόλεως
» πλημμυροῦσιν ἐξ ἀγρίων καὶ θηριωδῶν στιφῶν, οἵτινες ἔτρε-
» χον μὲ γυμνὰ ξίφη τῇδε κἀκεῖσε τῆς πόλεως, καὶ ἔσφαζον
» ἀδιακρίτως πάντα τὸν προστυχόντα, καὶ ἐσύλουν καὶ ἐμίαι-
» νον τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, καὶ παρεβιάζον καὶ διήρπαζον τὰς οἰ-
» κίας, καὶ τὰς μὲν γυναῖκας ἀπῆγον εἰς καταισχύνην, τοὺς
» δὲ ἄνδρας ἢ ἔσφαζον καὶ ἀπηγχόνιζον, ἢ ἔσυρον εἰς τὰ βα-
» σανιστήρια. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τοὺς τρισαθλίους
» Χριστιανούς, οἵτινες ἐκλείσθησαν εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ
» οἵτινες οὐδὲ νὰ φύγωσι κἂν ἠδύναντο, διότι καὶ ἡ φυγὴ
» αὐτὴ εἶχεν ἀπαγορευθῆ ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Μόλις δὲ ὁλί-
» γοι τινὲς εἶχον κατορθώσει νὰ φύγωσι καὶ διασωθῶσιν ἐκ-
» τὸς τοῦ κράτους, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἀνωτέρων τάξεων
» καὶ τῶν εὐγενῶν, διότι κατὰ τούτων μάλιστα καὶ πρώτι-
» στα εἶχε πέσῃ ἡ ὀργὴ τῶν κρατούντων. Ὁ μέγας διερμη-
» νεύς Μουρούζης, νέος εὐγενῶν αἰσθημάτων, καὶ διακαίμε-
» νος, ὅπως ὁλόκληρος ὁ οἶκος τῶν Μουρούζων, ὑπὸ ἀκραί-
» νους καὶ διαπύρου ζήλου ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ γένους,
» ἀπαχθεὶς ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τὸ Κιόσκιον αὐτοῦ τοῦ Σουλ-
» τάνου. Ὑπὸ τὸν πέλεκυν δὲ τοῦ δημίου ἔπεσον ὁμοίως καὶ
» αἱ κεφαλαι τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μουρούζη, διερμηνέως τοῦ
» στόλου, τοῦ Μιχαὴλ Μάνου, τοῦ Χαντσερεῖ, τοῦ Γεωργίου

» Μαυροκορδάτου καὶ πολλῶν ἄλλων. Εἰς δεκακισχιλίους δὲ
» ὑπολογίζονται οἱ Ἕλληνες, ὅσοι κατὰ τὰς φοβεράς ἐκείνας
» ἡμέρας ἔπασον θύματα εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ αἰμοδόρου δυ-
» νάστου.

» Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν λύσσαν αὐτοῦ, ὅτε
» ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ ἐπίσημος εἰδήσις καὶ περὶ
» τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Πελοποννήσου; Τίς δὲ νὰ περιγράψῃ
» τὴν φρίκην τῶν σκηνῶν, ὅσαι, μόλις κοπάσασαι, ἐπανελή-
» φθησαν ἐτι βιαιότεραι ἐν τῇ παναθλίῳ πρωτευούσῃ; Οἱ σφα-
» γεῖς ἀπαυδῆσαντες ἤρχισαν νὰ ἐκλέγωσι τὰ θύματά των,
» καὶ ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου νὰ ἐπιπίπτῃ μᾶλλον ἐπὶ τὰς
» ἐκλεκτοτέραις κεφαλὰς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ κλήρου. Ὁ-
» σημεῖαι δὲ καὶ ὁ αἰματηρὸς κύκλος περιεγράφετο στενωπέ-
» ρος, συσπελλόμενος περὶ τὴν συνοικίαν τοῦ Φαναρίου, καὶ
» μάλιστα περὶ τὸ κέντρον ταύτης, τὰ Πατριαρχεῖα. Ἐκεῖ
» κατ'ἴκει ἡ ἐκλεκτὴ μερίς τῶν Ἑλλήνων. Ἐκεῖ ἦτο τὸ ἱερὸν
» κέντρον τοῦ δεδουλωμένου ἔθνους, ἡ μεγάλη Ἐκκλησία, καὶ
» ἐκεῖ διέτριβεν ὁ ἀνώτατος ἄρχων τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκ-
» κλησίας, ὁ Πατριάρχης. Πρὸς τὸ μέρος λοιπὸν ἐκεῖνο καὶ
» προσεχώρει ὁ σημεῖαι καὶ συνεκεντροῦτο τὸ δρᾶμα τῆς σφα-
» γῆς καὶ τῆς φρίκης. Καὶ τὰ μὲν λοιπὰ παραλείπομεν, φέρε
» δὲ, ἀναπετάσαντες τὴν αὐλαίαν, παρασταθῶμεν εἰς μίαν
» ἐν αὐτῇ τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ σκηνὴν τῆς φοβεράς τραγω-
» δίας.

» Εἶναι αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1821, καὶ ἡ
» ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διανύσασα μετὰ φρίκης καὶ ἀγωνίας
» τὴν ἀγίαν τεσσαρακοστὴν, διέρχεται ἤδη τὴν ἀγίαν καὶ με-
» γάλην ἐβδομάδα τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος. Οὐδεμία δὲ τῶν
» ἡμερῶν τούτων παρέρχεται χωρὶς νὰ αὐξήσῃ ὁ τρόμος τῶν
» Χριστιανῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ
» τῶν περὶ αὐτὰ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, διότι ἐκάστη ἡμέρα
» προστίθεται καὶ νέον κατάλογον θυμάτων εὐγενῶν καὶ περι-

» φανῶν εἰς τὸ ἑλληνικὸν μαρτυρολόγιον. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
» μέσῳ τῆς φρίκης καὶ τοῦ τρόμου, αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀκο-
» λουθίαι τῶν ἀγίων ἐκείνων ἡμερῶν ἐξακολουθοῦσι μετὰ πά-
» σης τάξεως καὶ ἀκριβείας, οὐδεὶς δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλη-
» σίᾳ παραλείπει τὸ καθήκον του, ἥμιστα δὲ πάντων ὁ ἀνώ-
» τατος ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους, ὁ Πατριάρ-
» χης. Περὶ τὸ δειλινὸν τοῦ μεγάλου Σαββάτου εἰσέρχεται εἰς
» τὸ Πατριαρχικὸν δωμάτιον γέροντες κληρικοὶ, ὑπερεβδό-
» μηκοντούτης τὴν ἡλικίαν, μέτριοις τὸ ἀνάστημα, ἰσχυρὸς τὸ
» σῶμα, φέρων πώγωννα μέτριον καὶ μισοπόλιον, ὅστις κε-
» κοπιακῶς καὶ καταβεβλημένος κἀνθεται εἰς τὴν γωνίαν τοῦ
» ἀνακλίντρου. Ἐὰν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὴν ἀπείριτον καὶ ἥμιστα
» πολυτελεῖ ἑνδυμασίαν του, ἀμφιβάλλει ἂν ἀνῆκει εἰς τὴν
» ἀνωτέραν τάξιν τῆς κληρικῆς ἱεραρχίας· ἀλλὰ παρατηρῶν
» τὸ βαθὺ πρὸς τὸν εἰσελθόντα σέβας τῶν περὶ αὐτὸν, πείθε-
» ται ἀμέσως ὅτι αὐτὸς εἶναι, ὅπως καὶ εἶναι, ὁ ἐνδοξὸς ἐπὶ
» σοφία καὶ συνέσει καὶ ζήλῳ καὶ ἀρετῇ, ἀλλὰ πολυπαθὴς
» καὶ πολύτλας ἀρχηγὸς τοῦ δεδουλωμένου ἔθνους, ὁ ἀπὸ
» τριῶν ἐτῶν τὸ τρίτον ἤδη πατριαρχεῦων, ὁ πολὺς ἐν ἔρ-
» γοις καὶ λόγοις Γρηγόριος ὁ πέμπτος. Ἀπενίζων τότε εἰς
» τὴν μορφὴν τοῦ γέροντος, καταλαμβάνουσαι ὑπὸ σεβασμοῦ
» ἅμα καὶ ὑπὸ ἀνεξηγήτου τινὸς θλίψεως· ὑπὸ σεβασμοῦ,
» διότι βλέπεις ὀφθαλμοφανῶς ἀπεικονισμένην ἐπὶ τῆς ἱερᾶς
» ἐκείνης μορφῆς τὴν θερμὴν καὶ ἔνθεον ψυχὴν τοῦ σοφοῦ καὶ
» ἐναρέτου, ἀλλ' ἅμα καὶ δραστηρίου καὶ συνετοῦ καὶ μεγα-
» λεπηβόλου Πατριάρχου, οὗτινος ἐκάστη Πατριαρχεῖα εἶχε
» σημειωθῇ διὰ μεγάλης καὶ ἐθνωφελοῦς πράξεως· ὑπὸ θλίψεως
» δὲ, διότι οἱ γλαυκοὶ τοῦ γέροντος ὀφθαλμοὶ δὲν ἔχουσι
» πλεον τὴν παλαιὰν αὐτῶν λάμψιν καὶ γοργότητα, καὶ οἱ
» χαρακτῆρες τοῦ προσώπου φαίνονται καταβεβλημένοι καὶ
» σκυθρωποὶ, ὅχι ἐκ τῆς ἡλικίας, οὐδ' ἐκ τῆς μακρᾶς νηστείας,
» ἀλλ' ἐκ τῶν ἄλλεπαλλήλων ἀπὸ δύο ἡδὴ μηνῶν καὶ ἐπέ-

» κείνα ψυχικῶν ὀδυνῶν καὶ παθημάτων. Ὁ Γρηγόριος εἶχεν
 » ἰδιοσυγκρασίαν σώματος καὶ ψυχῆς ῥωμαλέαν, καὶ τὰ πο-
 » λιτικά μεγάλα γεγονότα, ὅσα κατὰ παράδοξον συγκυρίαν
 » συνέπεσον πρὸς ἐκάστην τῶν τριῶν αὐτοῦ πατριαρχειῶν,
 » εὗρον αὐτὸν αἰέποτε ὀρθὸν καὶ ἄκαμπτον κατὰ τὴν ἀνδρίαν
 » καὶ τὸ φρόνημα. Ἀλλὰ αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις τῆς τρί-
 » τῃς ταύτης πατριαρχείας ἦσαν τοιαῦται, ὥστε ἡ συναίσθη-
 » σις τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κινδύνων τῆς προπαρασκευαζομέ-
 » νης ἀναστάσεως τοῦ γένους, καθὼς καὶ αἱ αἰματηραὶ σκη-
 » ναι, ὅσαι συνώδευσαν τὴν τελευταίαν τεσσαρακοστὴν, εἶχον
 » ἐπὶ τέλους καταβάλλῃ αὐτόν. Ἐδειλία δὲ καὶ ἐφοβεῖτο ὅχι
 » περὶ ἑαυτοῦ· ἀπ' ἐναντίας, ὁ περὶ τοῦ προσώπου του κίνδυ-
 » νος εὗρεν αὐτὸν ἀπτόητον καὶ ἀνδρεῖον μέχρι τῆς τελευ-
 » ταιᾶς στιγμῆς, τοῦ ἐνδόξου ἀλλὰ φοβεροῦ του σταδίου.
 » Ὅχι μόνον ἀπέκρουσεν ἐντόνως καὶ διαρρήδην τὴν πρότασιν
 » φίλων, συμβουλευσάντων αὐτὸν νὰ δραπετεύσῃ, ἀλλὰ καὶ
 » ὡς χρέος του ἱερὸν ἐθεώρησε νὰ σταθῇ τότε μάλιστα κατὰ
 » τὰς φοβερὰς ἐκείνας ἡμέρας τοῦ κινδύνου εἰς τὴν θέσιν του,
 » ὡς ὁ ἀνάτατος παρὰ τῷ τυράννῳ ἀντιπρόσωπος καὶ ἐγγυη-
 » τῆς τοῦ ἔθνους, θυσιάζων ἑαυτὸν ἐν ἀνάγκῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.
 » «Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν
 » προβάτων» (1). Τόσον δὲ βέβαιος ἦτο περὶ τῆς θυσίας
 » ταύτης, ὥστε ὅχι μόνον εἰς τοὺς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τη-
 » ρούμενους Σέρβους προεῖπε τὸν θάνατόν του, ἀλλὰ καὶ κατὰ
 » τὴν ἡμέραν ταύτην τοῦ μεγάλου Σαββάτου παρὰ τὴν λιτὴν
 » τράπεζαν, ἥτις τῷ παρετέθη μετὰ διήμερον ἀσιτίαν, ἡρώ-
 » τησέ τινας τῶν παρακαθημένων οἰκείων, τίνα νομίζουσιν
 » ὀλιγώτερον ὀδυνηρὸν θάνατον, τὸν διὰ καρατομίας ἢ τὸν
 » δι' ἀγχόνης; Ἀλλ' ἂν δὲν ἐφοβεῖτο περὶ ἑαυτοῦ, ἐφοβεῖτο
 » ὅμως καὶ ἔτρεμε περὶ τοῦ δυστυχοῦς ἔθνους, καὶ ἐκάστη

(1) Ἰωάν. Ι', 11.

» πληγὴ τοῦ δήμιου κατὰ τὰς τελευταίας σφαγὰς ἤνοιγε
 » συγχρόνως καὶ μίαν πληγὴν εἰς τὴν καρδίαν του, ἥτις ἀν-
 » ἤχει μετ' ὀδύνης εἰς πᾶσαν σφαγὴν καὶ εἰς πᾶσαν εἰδησίαν
 » παντὸς κινήματος εἴτε τῶν τυράννων εἴτε τοῦ τυραννομέ-
 » νου καὶ πρὸς τὸν μέγαν ἀγῶνα συγκινουμένου καὶ ἐξανιστα-
 » μένου ἔθνους.

» Ἐπῆλθεν ἡ νύξ τοῦ μεγάλου Σαββάτου, καὶ πεντακισχί-
 » λιοι Γενήτσαροι περιφέρονται εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Φαναρίου,
 » χωρὶς νὰ ἐνοχλήσωσι, χωρὶς νὰ φονεύσωσιν ἑνὸς. Ὁ βηματι-
 » σμὸς αὐτῶν ἀντηχεῖ μετὰ φρίκης εἰς τὰς οἰκίας τοῦ Φανα-
 » ρίου καὶ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον. Αὐξάνει δὲ τὸν φόβον καὶ
 » τρόμον τοῦτον ἡ ἀπραξία καὶ ἡσυχία αὕτη τῶν ἀγρίων
 » στρατιωτῶν, ὡς προάγγελος νέου τινὸς ἀγνώστου, ἀλλὰ
 » φοβερωτέρου τῶν μέχρι τοῦδε ἔργων. Ὁ Γρηγόριος, ἔντρο-
 » μος καὶ ὑπὸ ἀπαισίων προαισθημάτων κατεχόμενος, εἰσέρ-
 » χεται εἰς τὸ δωμάτιόν του, ὅπου ἐν κατανύξει καὶ μετὰ
 » δακρύων προσεύχεται μέχρι τῆς ὥρας τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ
 » ἐξουσία εἶχε προκηρύξει, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ δύνανται ἀνενό-
 » χλητοι νὰ ἐορτάσωσι τὸ πάσχα, ὅθεν καὶ ὁ κράκτης ἡδυ-
 » νήθη νὰ σημάνῃ μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ οἱ τολμηρότεροι
 » τῶν εὐσεβῶν, διελθόντες τὰ πλήθη τῶν Γενητσαρῶν, συν-
 » ἤχθησαν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἐκκλησίαν, ὅπου εἶχεν ἤδη
 » καταβῆ καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ λοι-
 » ποῦ κλήρου, ἐν ᾧ συγχρόνως φρουρὰ τρισχιλίων στρατιω-
 » τῶν περιέζωσε τὸ Πατριαρχεῖον. Ὁ Πατριάρχης συνειροῦρ-
 » γησε κατὰ τὸ σύνηθες μετὰ δώδεκα ἀρχιερέων, οὐδὲν δὲ ἐ-
 » γένετο ἢ παρατηρήθη, ἐνθυμίζον τὴν τρομοκρατίαν τῶν ἡμε-
 » ρῶν ἐκείνων, εἰ μὴ ἡ ἐκ τῆς συνήθους αὐτῶν θέσεως ἐν τῷ
 » ναῷ ἔλλειψις τῶν ἐπισήμων προσώπων, ἐν οἷς καὶ τοῦ
 » πρεσβευτοῦ τῆς Ῥωσσίας, ὡς καὶ ἡ ἰδιαίτερα συγκίνησις
 » τοῦ Πατριάρχου, ὅστις, ὅτε ψάλλοντος τοῦ χοροῦ τὸ «Ἀγα-
 » πῆσω σε Κύριε ἡ ἰσχὺς μου», ἡσπάσθη κατὰ τὸ σύνηθες

ἃ τοὺς συνιερουργοῦντας ἀρχιερεῖς, ἦτο πλήρης δακρύων. Μετὰ
 » τὴν λειτουργίαν, οἱ περὶ τὸν Πατριάρχην ἀνέβησαν εἰς τὸ
 » Πατριαρχεῖον, ὅπου περὶ τὴν δεκάτην ὥραν πρὸ μεσημβρίας
 » ἔρχεται ἡ εἰδήσις, ὅτι ὁ μέγας διερμηνεύς εἰσῆλθε μετὰ τοῦ
 » γραμματέως τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ καὶ ἄλλων
 » ἐπισήμων τῆς Πύλης προσώπων εἰς τὸ μέγα Συνοδικόν. Ὁ
 » Γρηγόριος ἀνέρχεται ἐκεῖ, ὅπου προσκαλοῦνται μετὰ σπου-
 » δῆς καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ γένους εἰς
 » συνεδρίασιν ἥτις καὶ συγκροτεῖται διὰ πάσης ταχύτητος.
 » Τότε ἀναγινώσκειται φιρμάνιον, δι' οὗ ὁ πατριάρχης κηρύτ-
 » τεται ἔκπτωτος τῆς θέσεώς του καὶ ἐξόριστος. Ὁ Γρηγό-
 » ριος παρευθὺς ἐγερθεὶς ἐξέρχεται τῆς αἰθούσης. Ἐκεῖ δὲ
 » παρευθὺς περικυκλοῦται ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἀπάγε-
 » ται διὰ θαλάσσης εἰς τὸ δεσμοκτήριον τοῦ Βοσταντισίπαση.
 » Μετὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ Συνοδικοῦ ἐξοδὸν τοῦ Γρηγορίου ἀνε-
 » γνώσθη ἕτερον φιρμάνιον, δι' οὗ διετάσσεται ἡ ταχίστη νέα
 » ἐκλογὴ Πατριάρχου. Ἡ ψῆφος ἔπεσεν ἐπὶ τὸν ἐν Ἀδριανου-
 » πόλει πρῶτον Πατριάρχην Κύριλλον, ἀλλ' ὁ γραμματεὺς τῆς
 » Πύλης ἀπεκρίθη ὅτι ἡ ἐκλογὴ δὲν εἶναι δεκτὴ, ὅτε ἀπόντας
 » τοῦ ψηφισθέντος, καὶ διότι ὁ διάδοχος πρέπει νὰ ἐκλεχθῇ
 » αὐθωρεῖ. Ὅθεν καὶ ἐξελέχθη ὁ Πισσιδεύς Εὐγένιος, ὅστις
 » καὶ συνωδεύθη κατὰ τὸ σύνθημα εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν, ὅ-
 » ποθεν μετ' ὀλίγον ὑπέστρεψεν ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει λαμ-
 » προτέρᾳ τῆς συνήθους.

« Ἐν δὲ τῷ μεταξύ τούτῳ τί ἐγένετο ὁ ἱερὸς Γρηγόριος ;
 » Ὑπεβλήθη εἰς διαφόρους βασάνους. Καὶ οἱ μὲν ἡρώτων αὐ-
 » τόν, τίνας ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀποστασίας, οἱ δὲ προέτρεπον
 » εἰς ἄρνησιν τῆς πίστεως· ἀλλ' ὁ καρτερικὸς ἱεράρχης πρὸς ἐ-
 » κείνους μὲν εἰώπηα, πρὸς τούτους δὲ ἀπεκρίθη λέγων· «Μά-
 » την κοπιάχετε· ὁ Πατριάρχης τῶν Χριστιανῶν ἀποθνήσκει
 » Χριστιανός.» Ἀπ' οὗ ἐν τούτους παρήλθεν ὁ ὑπὸ τῆς ἐξου-
 » σίας προὑπολογισθεὶς χρόνος, ὁ Γρηγόριος ἐξελθὼς τοῦ δεσμοκ-

» τηρίου, καὶ ὑπὸ φρουρᾶς πολυαριθμοῦ συνοδευόμενος, ὠδηγήθη
 » εἰς τὸ παράλιον, ὅπου πλῆθος τρικώπων λέμβων ἐπέπλεον.
 » Ἐκεῖ δὲ ἀποχαριετίσας καὶ εὐλογήσας πάντας τοὺς οἰκέλους,
 » ἀσπασθέντας μετὰ λυγμῶν καὶ δακρύων τὴν δεξιάν του, ἐπε-
 » βιβάσθη εἰς μίαν τῶν λέμβων, ὅπου συνεπέθη καὶ ὁ ἀρχιβα-
 » σανιστής. Ἐπέβη δὲ καὶ ὁ φρούραρχος μετὰ τῆς φρουρᾶς εἰς
 » τὰς λοιπὰς λέμβους, καὶ τὸ θῦμα ὠδηγήθη εἰς τὴν ἀποβάθραν
 » τοῦ Φαναρίου, ὅπου συνήθως ἐξετελοῦντο αἱ θανατικαὶ ποι-
 » ναί. Ὁ Γρηγόριος, ἰδὼν τὸ παρά τὴν ἀποβάθραν συνηγμέ-
 » νον ἀπειράριθμον πλῆθος τῶν Τούρκων, ἐνόμισεν ὅτι ἐκεῖ
 » ἦτο ὁ τόπος τῆς κατὰδίκης του. Ὅθεν καὶ ἄμα ἀποβάς,
 » ἀνέτεινε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐποίησε τὸ ση-
 » μεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ γονυπετήσας ἔκλινε τὴν κεφαλὴν,
 » ὡς διὰ νὰ ἀποκεφαλίσθῃ· ἀλλ' ὁ ἀρχιβασανιστὴς ἐλάκτισεν
 » αὐτὸν λέγων· «ἐγέρθητι καὶ βιάδιζε.» Πλὴν αἱ δυνάμεις
 » τοῦ πρὸ πολλοῦ ἐκ τῆς μακρᾶς ἐγκρατεύσεως καὶ τοσού-
 » των σωματικῶν καὶ ἡθικῶν βασάνων πάσχοντος γέροντος
 » εἶχον ἐξαντληθῇ· ὅθεν καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεγερθῇ. Οἱ δὲ
 » περὶ τὸν ἀρχιβασανιστὴν ὑποβοηθοῦντες αὐτὸν προήγαγον
 » διὰ τοῦ πλῆθους ἕως εἰς τὸ προπύλαιον τοῦ Πατριαρχείου.
 » Ἐν ᾧ δὲ οἱ ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ ἀγνοοῦντες τὰ ἐξῶθεν γι-
 » νόμενα, καὶ νομίζοντες τὸν Γρηγόριον εἰς ἐξορίαν μόνον
 » καταδικασθέντα, κατὰ τὸ ἀναγνωσθὲν φιρμάνιον, συνετέ-
 » λουν τὰ κατὰ τὸν εὐφημισμὸν τοῦ νέου Πατριάρχου, οἱ δὲ
 » μιοὶ ἐξήρτησαν ἀγχόνην ἐκ τοῦ ἀνωφλίου τῆς μεταίης πύ-
 » λης τοῦ Πατριαρχικοῦ προπυλαίου, καὶ σύραντες τὸν Πα-
 » τριάρχην, ὅστις ἀνατείνας τὰ ὄμματα πρὸς τὸν οὐρανόν,
 » εἶπε· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου.» καὶ
 » ἐξέτεινε πρὸς εὐλογίαν τῶν πιστῶν ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας,
 » ἐνέβαλον εἰς τὸν βρόχον τὸν τράχηλόν του, καὶ ἀνασύραν-
 » τες ἀπηγχόλνισαν. Μόλις δὲ ἐξέπνευσε, καὶ προσελθὼν ὁ
 » φρούραρχος προσήλωσεν ἐπὶ τοῦ ἀσπαίροντος ἔτι σῶματος

» χάρτην, δηλοῦντα διὰ μακρῶν ὅτι ὁ Πατριάρχης τῶν Ῥω-
 » μαίων ἀπηγγονίσθη ὡς ἄπιστος καὶ ἀχάριστος πρὸς τὴν
 » Ὑψηλὴν Πύλιν, καθ' ὅλα δὲ τὰ φαινόμενα ὡς ἀρχηγὸς καὶ
 » μυστικὸς συνένοχος τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ὡς καταγόμε-
 » νος ἐκ τῆς ἀποστατησάσης Πελοποννήσου.

« Ὡς κεραυνὸς ἐνέσκηψαν εἰς τοὺς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις
 » καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς Χριστιανοὺς κατοίκους τῆς πρωτευ-
 » ούσης αἱ φοικῶδεις λέξεις· ἀερέμασαν τὸν Πατριάρχην ». *ΕΠΙΣΤΟΛΗ*
 » Ἐφριζαν πάντες διότι ἡ θυσία αὕτη ἐθεωρήθη, καὶ εὐλόγως,
 » ὡς νέα ἀφετηρία νέων σφαγῶν καὶ λεηλασιῶν, αἵτινες καὶ
 » ἤρχισαν ἀμέσως, διότι αὐθημερὸν ἀπηγγονίσθησαν εἰς τρία
 » διάφορα τῆς πόλεως μέρη τρεῖς ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων ἀρ-
 » χιερέων, πρὸ μὴνός ἤδη τηρούμενοι ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, ὁ
 » Ἐφέσου, ὁ Ἀγγιᾶλου καὶ ὁ Νικομηδείας, ὅστις, εἰ καὶ ἔ-
 » νεκα τοῦ βαθυτάτου γήρατος ἐξέπνευσε καθ' ὁδὸν ἀπαγό-
 » μενος, καὶ νεκρὸς ὅμως ἀπηγγονίσθη. Ἀλλὰ τίς εἶναι δυνα-
 » τὸν νὰ περιλάβῃ εἰς τὰ στενὰ ὅρια λόγου, καὶ νὰ ἀπαριθ-
 » μῇ μόνον τὰς νέας σφαγὰς καὶ ἀπαγωγὰς καὶ διαρπαγὰς
 » καὶ ἱεροσυλίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Καὶ δὴ παραλεί-
 » πομεν πάντα ταῦτα, καὶ περιοριζόμεθα εἰς τὴν κυριωτά-
 » τιν τῆς τραγωδίας σκηνήν. Ἐκρέματο ἀπὸ τῆς ἀγχόνης
 » ὁ ἱερομάρτυς Γρηγόριος, θέαμα καὶ σκοπὸς πάσης ὕβρεως
 » τοῦ διαβαίνοντος ἐκεῖθεν ὄχλου τῶν βαρβάρων, τρεῖς κατὰ
 » συνέχειαν ἡμέρας, μεθ' ἧς οἱ δῆμοι, καθελόντες αὐτὸν καὶ
 » ἐκδύσαντες, παρέδωκαν ἡμίγυμνον εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ συν-
 » δραμόντας ἐκεῖ Ἰουδαίους, οἵτινες λαβόντες μετὰ χαρᾶς τὸ
 » σχοινίον τῆς ἀγχόνης καὶ ἀλαλάζοντες περιέσπραν ἐπὶ τῶν
 » λιθοστρώτων ἀγνίων τὸν νεκρὸν τοῦ ἱερομάρτυρος, μέχρις
 » οὗ φθάσαντες εἰς τὸ παράλιον, τὸν ἔρριψαν ὑβρίζοντες εἰς
 » τὴν θάλασσαν. Τότε δὲ ὁ δῆμος λαβὼν τὴν ἄκραν τοῦ
 » σχοινίου, εἰς ἣ ἦτο προσδεδεμένος ἐκ τοῦ τραχήλου ὁ Πα-
 » τριάρχης, ἐπέβη εἰς ἀκάτιον, καὶ φθάσας κατὰ μέσον τὸν

» Κεράτιον κόλπον, προσέδησε λίθους εἰς τὸν λαμὸν τοῦ νε-
 » κροῦ, καὶ διατρυπήσας αὐτὸν τρεῖς καὶ τετράκις διὰ μαχαί-
 » ρας, ὅπως καταβυθισθῇ, τὸν ἀφήκε καὶ ἀνεχώρησε.

» Τοιοῦτον ἄτιμον καὶ σκληρότατον θάνατον παρεσκεύασαν,
 » καὶ τοιαύτας ὕβρεις καὶ ἀτιμώσεις περὶ τὸν νεκρὸν ἐμηχα-
 » νεύθησαν οἱ μισόχριστοι, ὅπως ἀτιμάσωσι καὶ κατασχύνωσι
 » τὸ ἐλληνικὸν γένος καὶ τὴν ἄσπιλον καὶ ἁμωμον τοῦ Χρι-
 » στοῦ νύμφην, τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλ' εἰς μάτην οἱ ἀγῶνες
 » καὶ αἱ μόχθοι αὐτῶν, διότι, παρὰ πᾶσαν αὐτῶν προσδοκίαν,
 » ὁ Κύριος τῆς δόξης ἐπεφύλασεν εἰς τὸν ἐνδοξον τοῦτον
 » ἱερομάρτυρα τιμὰς πολὺ ἀνωτέρας καὶ λαμπροτέρας ἐκείνων,
 » ὧν ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀποστερήσωσιν. Ἄνωθεὶς ἀνεδράμην
 » τοῦ πεσεῖν, καὶ ὁ Κύριος ἀντελάβετό μου ⁽¹⁾. Ὁ νεκρὸς
 » τοῦ ἐνδόξου ἱερομάρτυρος ἀναδύεται μετ' οὐ πολὺ ἐκ τοῦ
 » βυθοῦ τῆς θαλάσσης, καὶ ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆδε κάκεισε
 » παραρρίπτόμενος, φθάνει πλησίον ἐλληνικοῦ τινος πλοίου,
 » ὅπου ἀναγνωρισθεὶς ἀναλαμβάνεται κρυφίως τὴν νύκτα. Ὁ
 » δὲ εὐσεβὴς Κεφαλλὴν πλοίαρχος Σκλάβος, ἀναπετάσας
 » πάσῃ σπουδῇ τὰ ἱστία, σπεύδει πρὸς τὰς χριστιανικὰς
 » ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου Πόντου, σωζόμενος καὶ σώζων εἰς Ὁ-
 » δησσὸν τὸ πολύτιμον εὔρημα.

» Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν χαρὰν καὶ συγκίνησιν,
 » τὴν εὐφροσύνην καὶ τὰ δάκρυα τῶν Χριστιανῶν τῆς Ῥω-
 » σικῆς ἐκείνης μεγαλοπόλεως, ἥτις καὶ πρότερον μὲν, ἀλλ' ἐ-
 » σχάτως μάλιστα μετὰ τὴν ἐν Δακίᾳ ἐκρήξιν τῆς ἐπανα-
 » στάσεως, εἶχεν ἀποβῇ τὸ κυριώτατον καὶ ὑπὸ μυριάδων
 » στομάτων εὐφημούμενον καὶ εὐλογοῦμενον ἄσυλον τῶν κα-
 » τατυραννουμένων καὶ σφαζομένων Ἑλλήνων; Σπαύδουσιν
 » ἅπαντες πρὸς τὸν διὰ θαύματος ἀνευρεθέντα, ἅμα δὲ ἄση-
 » πτον καὶ ἄοσμον διακηρυθέντα νεκρὸν τοῦ πολυπενηθοῦς καὶ

(1) Ψαλμ. ΡΙΖ, 13.

» πολυκλαύστου Πατριάρχου, πρῶτοι δὲ πάντων οἱ ἐπιφανεῖς
 » τῆς Κωνσταντινουπόλεως κληρικοί τε καὶ λαϊκοί, οἵτινες
 » καὶ τὸν ἀναγνωρίζουσι μετ' αὐτῶν δὲ τὸν ἀναγνωρίζουσιν
 » ἀδιστάκτως καὶ ὁμοφώνως καὶ πάντες οἱ προσελθόντες δυ-
 » τικοί, ὅσοι, ἐν Κωνσταντινουπόλει πρότερον ὄντες, εἶχον ἀ-
 » φορμὴν νὰ τὸν ἴδωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

» Ὁλόκληρος ἡ ὀρθοδοξοῦσα Ῥωσσία, ἀπὸ τοῦ εὐσεβάστου
 » καὶ φιλανθρωποτάτου αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου μέχρι καὶ
 » τοῦ τελευταίου Χριστιανοῦ, συγκινοῦνται βαθέως πρὸς τὸ
 » ἄκουσμά. Κατὰ διαταγὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως,
 » τελεῖται λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς κηδεῖα τοῦ ἱεροῦ λει-
 » ψάνου, τὸ ὁποῖον κατὰ τίθεται εἰς πολῦτιμον λάρνακα, ἐνδε-
 » δυμένον ὀλόχρυσον ἀρχιερατικὴν στολὴν, καὶ προπέμπεται
 » ἐν μέσῳ λαμπρᾷ καὶ ἐπισημοτάτης συνοδείας ἀρχιερέων καὶ
 » ἱερέων, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν καὶ λαοῦ, ἀπανταχό-
 »θεν τῆς Ῥωσσίας συνδραμόντος, πυροβολούντων ἀδιακόπως
 » τῶν σημαιοστολιστῶν πλοίων καὶ τοῦ φρουρίου, εἰς τὴν καθ-
 » ἑδρικὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως. Ἐκεῖ δὲ, μετὰ τὴν
 » θείαν ἱερουργίαν, ψάλλεται ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, καὶ, ἀφ'
 » οὗ ἔμεινεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ τρεῖς ὀλοκλήρους ἡμέρας,
 » ὅπως προφθάσῃ νὰ τὸ ἀσπασθῇ ὁ πολλαχόθεν συρρέουσας εὐ-
 » σεβῆς λαός, μετηνέχθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν τῆς
 » ἁγίας Τριάδος, ὅπου καὶ ἐτάφη ἀπέναντι τῆς πύλης τοῦ
 » πρὸς νότον παρεκκλησίου. Ἐκεῖ δὲ, ὡς εἰς λιμένα ἀσφαλῆ
 » καὶ ἀσάλευτον μετὰ μακρὸν κλύδωνα καὶ σάλον καταφυ-
 » γοῦσα ναῦς, ἔμεινε τεθαμμένον μέχρι τῶν ἐσχάτων τούτων
 » ἡμερῶν.

» Τοιαύτην δόξαν καὶ εὐκλειαν ἐπεφύλαττεν ὁ Κύριος εἰς
 » τὸν ἱερὸν καὶ ἀείμνηστον τοῦτον ἄνδρα, ὡς βραβεῖον καὶ ἔπ-
 » αλλον ἄξιον τοῦ χριστομιμήτου ἀγῶνός του. «Ὁμολῶσαι
 » αὐτὸν δόξαν ἁγίων» (1). Ἀλλὰ τίς δύναται κατὰ τὴν ἐπί-

(1) Συναχ. ΜΕ, 2.

» σημῶν ταύτην στιγμὴν, ὅτε ἀνακομίσαντες ἔχομεν ἀποδο-
 » θεῖσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα σώαν καὶ ἀνέπαφον τὴν πολῦτιμον
 » ταύτην παρακαταθήκην, τὸ ἱερὸν καὶ τρισέβαστον ταῦτο
 » λείψανον, τίς δύναται νὰ φανῇ ἀμνήμων καὶ ἀγνώμων πρὸς
 » τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐν μέσῳ τῶν φορικῶν ἐκείνων
 » κινδύνων καὶ σφαγῶν ἔτεινε χεῖρα σκέπης καὶ σωτηρίας
 » πρὸς τοὺς τυραννουμένους πατέρας ἡμῶν; Τίνος ἡ καρδία
 » δὲν αἰσθάνεται βαθεῖαν καὶ ζωηράν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὰ
 » ἀδελφικά τῶν γενναίων καὶ φιλελλήνων Ῥώσων αἰσθήμα-
 » τα; Ὅ,τι ποτὲ, ὡς εὐσεβῆς καὶ κραταιοτάτη Ῥωσσία, ἔ,τι
 » ποτὲ καὶ ἂν συμβῇ, ὅ,τι ποτὲ καὶ ἂν ἐπιφυλάττῃ ὁ μέλλων
 » χρόνος εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὐδέποτε αὕτη θέλει λησμονήσῃ
 » ὅτι σὺ καὶ πρότερον πολλάκις καὶ μετὰ ταῦτα, μάλιστα δὲ
 » κατὰ τὰς φοβεράς ἐκείνας ἡμέρας τῆς ἐξάψεως τῆς τουρκι-
 » κῆς θηριωδίας, ἠνέωξας ἀδελφικὰς ἀγκάλας πρὸς τοὺς δυ-
 » στυχεῖς Ἑλληνας, ὅσοι, οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν ἐλπίζοντες σω-
 » τηρίαν, κατέφυγον ὑπὸ τὴν κραταιὰν σκέπην καὶ προστα-
 »σίαν σου, καὶ ὑπεδέχθης καὶ ἔσωσας καὶ ἐφιλοξένησας αὐ-
 » τοὺς, οὐδὲ θέλει παύσῃ ποτὲ ἡ ἀνάμνησις τῶν χρόνων ἐκεί-
 » νων νὰ πληροῖ τὴν καρδίαν τῆς βαθείας καὶ ἀνεξαλείπτου
 » εὐγνωμοσύνης.

» Ἠκούσατε, ἀγαπητοὶ ἐν Κυρίῳ, τοὺς φυλακισμοὺς, τὰς
 » δημεύσεις, τὰς ἱεροσυλίας, τὰς σφαγὰς τῆς Κωνσταντινου-
 » πόλεως. Ταῦτα πάντα ἦσαν μόνον προοίμια μικρὰ τοῦ με-
 » γάλου φοινικῶδους δράματος, ὅπερ ἤρχισε μετ' ὀλίγον παντα-
 » χοῦ τῆς ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας, ὅπου κατέκον οἱ Ἕλλη-
 » νες. Τὸ παράδειγμα τῆς πρωτευούσης μετεδόθη καὶ εἰς τὰς
 » ἐκτὸς αὐτῆς ἑλληνικὰς πόλεις καὶ χώρας, καὶ μάλιστα τὰς
 » πλησιεστέρας, διότι αὗται ἦσαν καὶ αἱ μᾶλλον ἀσπλοι καὶ
 » ἀνυπεράσπιστοι, οἱ δὲ βάρβαροι δειλοὶ καὶ ἄτολμοι πρὸς
 » τοὺς ἐνόπλους ἐπαναστάτας, ἦσαν θηριώδεις κατὰ τῶν ἀό-
 » πλων καὶ ἡσυχάζόντων Χριστιανῶν, κατὰ τῆς κοφελῆς τῶν

» ὁποῖων ἐπέπιπτεν ἡ τουρκικὴ ὀργὴ καὶ ἐκδίκησις διὰ τὰ
» γενναῖα καὶ ἡρωϊκὰ τῶν ἐπαναστατῶν κατορθώματα.

» Ἐκπλέει τοῦ Ἑλλησπόντου μετ' ὀργῆς καὶ φρυάγματος
» ὁ τουρκικὸς στόλος, φέρων ἠκονημένον πέλεκυν καὶ ἀλύσεις
» διὰ τοὺς ἀποστάτας. Ἄλλ' ἑλληνικὸς στόλος ἀντεπεξέρχε-
» ται θαρραλέως, καὶ ὁ ἡρωϊκὸς ναύτης τῶν Ψαρῶν Παπανι-
» κολῆς, καταδιώξας μέχρι τῆς ἐν Λέσβῳ Ἑρεσσοῦ δίκροτον
» τουρκικὸν, τὸ καταφθάνει ἐπὶ τέλους εἰς τὸ ἄσυλόν του,
» φλόγας καὶ θάνατον ἐξεμῶν, προσκολλᾶται εἰς τὰ πλευρά
» του, ἡ τουρκικὴ καὶ ἐκσφενδονᾶται αὐτανδρὸς εἰς τὸν ἄερα,
» καὶ τὰ πυρίκαυστα αὐτῆς συντρίμματα, διασκορπισθέντα
» τῇδε κάκεισε τῆς νήσου, ἐμποιοῦσι τρόμον εἰς τὰς καρδίας
» τῶν Τούρκων, τῶν τε ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ στό-
» λου, ὅστις, μὴδ' αὐτὴν τὴν θέαν τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων
» ἑλληνικῶν πλοίων ὑπομένων, ἀναπλέει ἔντρομος εἰς τὸν Ἑλ-
» λήσποντον. Ἄλλ' οὐαὶ εἰς τοὺς πλησιοχώρους Χριστιανοὺς,
» οἵτινες ἀποτίνουσι δίκην καὶ τῆς ἀνδρίας καὶ τόλμης τού-
» των καὶ τῆς ἀνάνδρου φυγῆς ἐκείνων. Οἱ ἄοπλοι τῆς Λέσβου
» Χριστιανοὶ κατασφάζονται καὶ αἰχμαλωτίζονται. Καὶ αὐ-
» τοῦ μὲν, ἅμα ἀρξάμενον, ἀναχαιτίζεται τὸ κακὸν διὰ τῆς
» ἐπεμβάσεως τοῦ ἐγγχωρίου Σατράπου· ἀλλὰ τίς θέλει σώσει
» τὰς ἐπὶ τῆς καταντικρὺ παραλίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας Κυδω-
» νίας, τὴν εὐδαίμονα καὶ ἀκμαίαν ἐπὶ πλούτῳ καὶ πολυαν-
» θρωπία ἐστίαν ἐκείνην τῶν φώτων καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅ-
» πισθεν καὶ ὑπεράνω τῆς ὁποίας ἔχαινε μὲ ὀξεῖς τοὺς ὀδόν-
» τας καὶ τοὺς ὄνυχας τὸ αἰμοδιψὲς καὶ μυριοκέφαλον θηρίον
» τῆς βαρβαρικῆς ἐκδικήσεως; Ὡς χεῖμαρροι κατεπλημύρη-
» σαν τὴν δυστυχεῖ πόλιν ἐκείνην οἱ βάρβαροι, καὶ, ἀφ' οὗ ἔθυ-
» σαν καὶ ἀπώλεσαν, παρέδωκαν αὐτὴν ὀλόκληρον εἰς τὰς
» φλόγας. Ἐκ δὲ τῶν τριακοντακισχιλίων Ἑλλήνων, ὅσοι κα-
» ῶκουν ἐν αὐτῇ, οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν,
» οὐδὲ διεσώθησαν ἄλλοι, εἰμὴ ὅσοι προλαβόντες ἠδυνήθησαν

» νὰ διασωθῶσιν εἰς τὰ σπεύσαντα ἐκείσε ἑλληνικὰ πλοῖα.
» Ἐὰν λοιπὸν τὰ παράλια τῆς Μιτυλήνης ἐκάλυψαν τὰ συν-
» τρίμματα καὶ ναυάγια ἐνὸς δίκροτου, τὰ ἀντικρινὰ παρά-
» λια τῆς παλαιᾶς Αἰολίδος ἐκάλυψεν ἡ τέφρα μιᾶς τῶν πο-
» λυανθρωποτάτων καὶ ἀκμαιοτάτων, τῶν ἀμιγῶν καὶ καθα-
» ρῶς ἑλληνικῶν πόλεων. Ἄλλ' ἡ καταστροφή καὶ πανωλε-
» θρία αὕτη ἦτο μία ἐκ τῶν πολλῶν, οὐδ' εἶναι δυνατόν ἄλλο
» τι, εἰμὴ νὰ ἀναφέρω μόνον τὰς σφαγὰς τῆς Σμύρνης, τῆς
» νέας Ἐφέσου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τῆς
» Κρήτης, τῆς Κύπρου, τῆς Κῆ καὶ ἄλλων νήσων, καθὼς καὶ
» τὴν μετὰ ταῦτα ἄλωσιν καὶ καταστροφὴν τῶν ἡρωϊκῶν
» Ψαρῶν, τῆς Κάσου καὶ τῆς κατὰ τὴν Μακεδονίαν Ναούσης,
» καὶ τῆς εὐάνδρου καὶ ἡρωϊκῆς ἀλλὰ πολυκλαύστου Κασσάν-
» δρας. Μόνη αὕτη ἡ τελευταία πόλις, ἐὰν ἐξέπεμψε κατα-
» στραφεῖσα ἀνδρείους καὶ ἀτρομήτους μαχητὰς εἰς τὰ στρα-
» τόπεδα τῆς ἐλευθερίας, ὑπὸ τὸν Καρατάσον καὶ τοὺς λοι-
» πούς μεγαλόφρονas Μακεδόνας, προσήνεγκεν ὅμως εἰς ἀντί-
» ποινον δεκακισχίλια ὅλα θύματα εἰς τὴν σφαγὴν καὶ αἰχ-
» μαλωσίαν. Ὀλίγαι δὲ εἶναι αἱ ἑλληνικαὶ χῶραι καὶ πόλεις
» ἐκεῖναι, ὅσαι δὲν ἀπέτισαν ἀδρόν ἢ ὀλίγον τὸν φρικώδη
» τοῦτον φόρον τοῦ αἵματος. Ἀλλὰ καὶ ἂν πάντα τὰ ἄλλα
» παρέλθω ἐν σιγῇ, πῶς νὰ λησμονήσω τὰ πάθη σου, ἢ πῶς
» νὰ παρασιωπήσω τὸ ὄνομά σου, ὃ πολυστένακτε μάρτυς
» τῆς νέας Ἑλλάδος, χώρα θρήνων καὶ ὀδυρμῶν, γῆ μὲ δά-
» κρυα καὶ αἵματα πεφυρμένη, ὃ Χίος! Ἀλλὰ καὶ πῶς νὰ
» ἐκτραγωδήσω τὴν πικρὰν ἱστορίαν σου, ἀνωτέραν πάσης
» ἐκφράσεως καὶ ἐξιστορήσεως; Κάλλιον πάσης περιγραφῆς
» λαλεῖ ἡ ἐρήμωσις τῆς χώρας σου, τὰ ἀκόμη ἀνεξάλειπτα
» ἐρείπια τῆς πόλεώς σου, ἡ τέφρα τῶν κωμοπόλεων καὶ χω-
» ρίων σου, ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ σοφοῦ μητροπολίτου
» σου Πλάτωνος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐβδομήκοντα προύχόν-
» των σου, τὰ εἰκοσакισχίλια σφάγια σου, καὶ τὰ πεντηκον-

» τακισχίλια γυναικόπαιδα, ὅσα ἐσύρθησαν αἰχμάλωτα καὶ
 » ἐπωλήθησαν εἰς τὰς ἀγοράς τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας.

» Ἀλλ' ὁ χεῖμαρρος οὗτος τοῦ αἵματος δὲν ἀναχαιτίζει
 » τὴν ὁρμὴν τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγωνιζομένων
 » Ἑλλήνων, καὶ τὰ πολυπληθῆ καὶ πολύτιμα σφάγια καὶ θύ-
 » ματα τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἐκδικεῖ λαμπρῶς, ὅχι ἐν ἀδίκῳ
 » καὶ ἀνοσίῳ καὶ βαρβάρῳ σφαγῇ ἀόπλων ἀνδρῶν καὶ ἀναι-
 » τίων γυναικῶν καὶ παιδίων, ἀλλ' ἐν ἱερῷ καὶ δικαίῳ ὑπὲρ
 » παντὸς ἱεροῦ καὶ δικαίου κατὰ τυράννων ἀγῶνι, τὸ ξίφος
 » τοῦ Μαυρομιχάλη καὶ Φλέσσα, τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ Νι-
 » κήτα, τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ Τσαβέλα, τοῦ Καραϊσκάκη καὶ
 » Βότσαρη κατὰ ξηρὰν, καὶ κατὰ θάλασσαν τὸ τηλεβόλον τοῦ
 » Μικαύλη καὶ Σαχτούρη, τοῦ Κολανδρούτσου καὶ Ἀποστόλη,
 » καὶ ὁ θαυλὸς τοῦ Παπανικολῆ καὶ Κανάρη. Ἴσως ἐὰν δὲν
 » διεδραματίζετο ἡ πρὸ τοῦ πατριαρχικοῦ πυλῶνος τραγωδία,
 » ἴσως εὕρισκετο τρόπος τις συμβιβασμοῦ τῶν κατακτητῶν
 » καὶ τοῦ δούλου ἔθνους, καὶ ἴσως ὁ ἑλληνικὸς ἀγὼν μετὰ
 » τὰς πρώτας αὐτοῦ ἀποπειράς κατεβάλλετο. Ἀλλ' ἡ ἀπαν-
 » ταχοῦ τοῦ κράτους ἐξαφθεῖσα θηριωδία τῶν κατακτητῶν,
 » ἡ γενικὴ καὶ ἀδιάκριτος τῶν χριστιανῶν σφαγὴ, πρὸ πάν-
 » των δὲ ἡ ἄδικος ἀπαγχόνισις τοῦ ἱεροῦ καὶ μεγαλωνύμου
 » τούτου νεκροῦ, ὃν ἔχομεν νῦν ἐν τῇ λάρνακι ταύτῃ κατα-
 » κείμενον, ἐξῆψαν εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν τὴν ἀγανάκτησιν,
 » τὴν ὁργὴν καὶ τὸ πρὸς τοὺς τυράννους ἀδιάλλακτον μῆκος τῶν
 » τυραννουμένων, οἵτινες ἔκτοτε ἐννοήσαντες ὅτι πᾶσα συν-
 » διλλαγὴ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἦτο ἀδύνατος,
 » ἀπεφάσισαν ἀμεταθέτως ἢ νὰ ἀποτινάξωσιν ἅπαξ διὰ
 » παντὸς τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας ἢ νὰ ἀποθάνωσι. «Κρεῖσσον
 » ἡμᾶς ἀποθανεῖν ἐν τῷ πολέμῳ, ἢ ἐπιθεῖν ἐπὶ τὰ κακὰ
 » τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ τῶν ἀγίων (1)».

(1) Α Μικκλᾶ, Γ, 59.

» Ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ χερσόνησος ἦτο
 » ἤδη εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ὅτε πολυάριθμον ἄγων στρα-
 » τιὰν ὁ ἐμπειροπόλεμος τοῦ ἐν Ἠπείρῳ Χουρσίτ-Πασᾶ ἀντι-
 » πρόσωπος Κεχαγιάμπης, ἀποβαίνει εἰς Πελοπόννησον ἐκ
 » θαλάσσης, διαλύει τὴν τῆς Κορίνθου πολιορκίαν, καὶ βαρὺς
 » καὶ λάθρως καταρρύει, πλημμυρεῖ πᾶσαν τὴν χώραν. Οἱ
 » Ἕλληνες ἐντρομοὶ ἀφανίζονται ἐνώπιόν του, αἱ πολιορκίαι
 » διαλύονται, οἱ πολιορκούμενοι Τούρκοι ἀναλαμβάνουσι τὴ
 » ἀρχαῖον φρόνημα, καὶ, ἐὰν τίς περ ἀντιπαραταχῇ κατ' αὐ-
 » τῶν, ἡττᾶται καὶ ὑποχωρεῖ. Ἀλλ' ἰδοὺ αἴφνης καὶ παρὰ
 » προσδοκίαν οἱ ἀπειροπόλεμοι Ἕλληνες ὑπὸ τὸν ἀτρόμητον
 » Κυριακούλην τὸν Μαυρομιχάλην ὀχυροῦνται καὶ παρασκευ-
 » αζονται πρὸς πόλεμον. Ὁ Σατράπης ὁρμᾷ κατ' αὐτῶν, ἀλλ'
 » εὕρισκε ἀντίστασιν κρατεράν· καὶ ἀρχεται ἀγὼν πεισματώ-
 » δης καὶ διαρκῆς. Σπεύδουσι πρὸς ἐπικουρίαν καὶ ἄλλοι
 » Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην, Πλαπούταν, Γιατράκον
 » καὶ ἄλλους ὀπληρχηγούς. Ἐπὶ τέλους τὰ ξίφη προκαλοῦσι
 » τὴν τροπὴν καὶ φυγὴν τῶν Τούρκων μετὰ ἀδιάκοπον ἐνός
 » ἡμερονυκτείου ἀγῶνα. Καὶ ἤθελον ἀπολεσθῇ ἅπαντες οἱ ἐχ-
 » θροὶ, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἔσπευσαν καὶ νέοι ὑπὸ τὸν
 » Ζαήμην, Κανακάρην, Χαραλάμπην καὶ τοὺς Πετιμεζαίους
 » ἐπίκουροι, ἐὰν δὲν ἔρριπτον φεύγοντες τὰ πολύτιμα αὐτῶν
 » ὅπλα, ὅπως ἀναχαιτίσωσι τὴν ὁρμὴν τῶν νικητῶν. Μετὰ
 » τὴν λαμπρὰν δὲ ταύτην νίκην, τὴν ἐν Βαλτετσίῳ καὶ τὸν
 » ἐν Δολιανοῖς ἐπίσης λαμπρὸν ὑπὸ τὸν τουρκοφάγον Νικήταν
 » ἐπίλογόν της, οἱ Ἕλληνες πλήρεις φρονήματος καὶ δόξης,
 » ἀνέβησαν πρὸς τὸ Μέναλον ὄρος, καὶ παρακαθίσαντες ἐν
 » Τρικόρφοις ἤρχισαν τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως, ὅπου
 » εἶχον καταφύγη οἱ Τούρκοι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Πελοπον-
 » νήσῳ. Εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα καταβαίνουσιν αἱ
 » μυριάριθμοι στρατιαὶ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη καὶ τοῦ Βεζύρου
 » Κιουρῆ Μεχμέτ Πασᾶ. Οἱ εὐάριθμοι Ἕλληνες, οἱ θελήσαν·

» τες νὰ ἀντεπεξέλθωσι, συναισθανόμενοι τῆς ἀντιστάσεως
 » τὸ ἀδύνατον, ὑποχωροῦσιν. Ἄλλ' ὁ ἥρως Ἀθανάσιος Διά-
 » κος ἀναλαμβάνει μετὰ θάρρους ὑπερανθρώπου τὴν ὑπερά-
 » σπισιν ἐπικινδυνωτάτην τινὸς θέσεως παρὰ τὰς ἀρχαίας
 » Θερμοπύλας. Τὰ πλήθη τῶν βαρβάρων προχωροῦσι, καὶ
 » οἱ ὀλιγάρημοι ὑπὸ τὸν Ἀθανάσιον Ἕλληνες φεύγουσιν ἀλ-
 » ληλοδιαδόχως καὶ κατὰ μικρὸν, προτρέποντες ἅμα καὶ αὐ-
 » τὸν εἰς φυγὴν. Εἷς δέ τις προσφέρει ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸν ἱπ-
 » πον του εἰς αὐτόν. Ἄλλ' ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος χώρος ἐμ-
 » πνέει εἰς τὸν Διάκον ἐνθουσιασμόν ἑξαλλον, ὅστις ἀποφασί-
 » ζει νὰ ἀποθάνῃ μᾶλλον ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ. Καὶ ἀληθῶς μεί-
 » νας ἐκεῖ μετὰ ὀλιγωτέρων ἢ ὁ ἀρχαῖος τῶν Σπαρτιατῶν
 » βασιλεὺς Λεωνίδας, μετὰ δέκα μόνον, παλαίει, ὡς λέων, ἐπὶ
 » μακρὸν χρόνον κατὰ τοῦ περικυκλώσαντος αὐτὸν πλήθους,
 » καὶ, ἄφ' οὗ εἶδε πίπτοντας περὶ αὐτόν τοὺς ἀνδρείους συ-
 » στρατιώτας καὶ τεθραυσμένα καὶ ἄχρηστα εἰς πᾶς χεῖρας
 » του τὰ ὄπλα, περικυκλοῦται ἐπὶ τέλους, καὶ αἱματόφυρτος
 » ζωγρεῖται. Ἀρνηθεὶς δὲ νὰ ἐξομώσῃ, καταδικάζεται εἰς
 » σκληρότατον θάνατον, ὃν ὑπομένει μετὰ καρτερίας μαρτυ-
 » ρικῆς, καὶ στεφανοῦται μὲ ἀκηράτου στέφανον δόξης.

» Ἐν τούτοις ὁ Πανουργιᾶς καὶ ὁ Δουδουνιώτης συνῆλθον,
 » ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου, εἰς πλίνθινόν τι παν-
 » δοχεῖον, κείμενον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ὅθεν ἔμελλε νὰ διαβῇ ὁ
 » ἐχθρικός στρατός, τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς. Αἴφνης καὶ ἀπροσ-
 » δοκῆτως ἔφθασεν εἰς τὸ μέσον των ὁ μεγαλεπήβολος καὶ
 » δαιμόνιος Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου. Ὁκτακισχίλιοι Τοῦρκοι
 » τοὺς προφθάνουσιν ἐκεῖ. Οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες φεύγουσι, μόνος
 » δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ ἑκατὸν τολμηρῶν καταλαμβάνουσι τὸ
 » πανδοχεῖον. Οἱ ἐχθροὶ ὀρμῶσι κατ' αὐτοῦ, νομίζοντες τὴν
 » ἄλυσίν του ἔργον στιγμῆς. Ἄλλ' ἀποκρουσθέντες δις καὶ
 » τρίς κατὰ κράτος, ὑπεχώρησαν κατρησχυμένοι, ἄφ' οὗ ἐπλή-
 » ρωσαν πτωμάτων τὸν περὶ τὸ πανδοχεῖον χώρον, μέχρις

» οὗ, δύσαντος τοῦ ἡλίου, περικυκλώσαν αὐτοὺς πανταχόθεν.
 » Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες διὰ νυκτὸς ἀνοίγουσιν ἡσύχως τὴν θύραν,
 » καὶ διασχίσαντες ἀπαρατήρητοι τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν
 » κοιμημένων, ἀναχωροῦσι σῶοι ἅπαντες καὶ ἀβλαβεῖς. Ἄλλ'
 » ἂν τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς ἐδόξασε τὸν Ὀδυσσεῖα, ἢ ἐν Βα-
 » σιλικοῖς μετ' ὀλίγους μῆνας μάχῃ, ὅπου ἐπτακισχίλιοι ἱπ-
 » πεῖς καὶ πεζοὶ ὑπὸ τὸν Βαϊράμ πασᾶν, ἠττηθέντες κατὰ
 » κράτος ὑπὸ εὐαρίθμων Ἑλλήνων, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν αἰ-
 » σχρὰν, ἐδόξασεν οὐχ ἥττον τοὺς περὶ τὸν Δουδουνιώτην
 » καὶ Πανουργιᾶν. Ἐσπευδε δὲ ἡ στρατιὰ αὕτη εἰς βοήθειαν
 » τῆς πρωτευούσης τῆς Πελοποννήσου Τριπόλεως, ἣν, [ὡς
 » προσῆρθε, ἐπολιόρκουν ἐκ τῶν Τρικόρφων ἐπτακισχίλιοι,
 » πλήρεις θάρρους ὡς ἐκ τῶν προσφάτων νικῶν, συρρέουσιν
 » Ἕλληνες ὑπὸ πολλοὺς καὶ διαφοροὺς ὀπλαρχηγούς. Ἐκεῖ
 » ἦτο ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης. Ἐκεῖ ὁ πολὺς ἐν ἔργῳ καὶ
 » λόγῳ γέρον Κολοκοτρώνης. Ἐκεῖ ὁ Πατρόμπεης καὶ ὁ Για-
 » τράκος καὶ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ ἄλλοι πολλοί. Ἀπασαι
 » αἱ ἐξωθεν ἀπόπειραι τῶν Ὀθωμανῶν εἰς διάσωσιν τῆς Τρι-
 » πόλεως ἀποβαίνουσι μάταιαι. Ἡ πόλις ἀλίσκεται ἐξ ἐρό-
 » δου, καὶ οἱ Ἕλληνες εἰσβάλλουσιν εἰς αὐτὴν νικηταί,
 » πκτοῦντες ἐπὶ δεκακισχιλίων πτωμάτων, ἀναμειγμένων
 » εἰς τὰ ἐρείπια καὶ τὴν τέφραν τῆς μέχρι χθὲς ὑπερηράνου
 » πρωτευούσης τῆς Πελοποννήσου.

» Ἀλλὰ δὲν ματαιοπονῶ, δὲν ἐπιχειρῶ σισύφειον ἀντικρυς
 » ἀγῶνα, προσπαθῶν νὰ περιλάβω εἰς τὰ στενὰ ὅρια λόγου
 » ὀλόκληρον πλήρη δόξης καὶ κατορθωμάτων, ποικιλωτάτην
 » δὲ καὶ μακροχρόνιον ἱστορίαν; Καὶ αὐτὸς ὁ ἱστορικός θέλει
 » ἀπαυδῆσῃ ἀπαριθμῶν καὶ περιγράφων λεπτομερῶς, ὅσα καὶ
 » ὅπως ἠνδραγάθησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τε τὴν ἡπειρωτικὴν
 » Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐπὶ τῶν νήσων. Ἀλλε-
 » πᾶλληλοι κατήρχοντο κατὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς
 » Πελοποννήσου, κατὰ τῆς Κρήτης καὶ τῆς Σάμου, αἱ τοῦ

» Σουλτάνου μυριοπληθεῖς στρατιαί, ἀλλ' ὅπως οἱ ἐκ τῶν ἐ-
 » ρέων κατακυλιόμενοι χιονώδεις ὄγκοι τήκονται κατὰ μικρόν,
 » καὶ ἐξαφανίζονται ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, τοιουτοτρό-
 » πως καὶ αἱ στρατιαὶ ἐκεῖναι αἱ μυριοπληθεῖς ἐτήκοντο βαθ-
 » μὴδὸν καὶ ἐξηφανίζοντο. Τοιαύτη ἀνδρία καὶ τόλμη, τοιοῦ-
 » τος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐνθουσιασμός εἶχε κατακυ-
 » ρεύσῃ τοὺς χθὲς ἤδη καὶ πρώην ἐπτοημένους καὶ ὑποπτῆς-
 » σοντας δούλους τῶν Τούρκων. Εἰς μόνον τῶν ἐπιδρομέων
 » τούτων, ὁ Δράμαλης, ἄγων στρατιὰν πεζῶν καὶ ἱππέων
 » ὑπὲρ τὰς τριάκοντα χιλιάδας, μετὰ βαρέος πυροβολικοῦ,
 » ποικίλης δὲ καὶ ἀπεράντου παρασκευῆς, ἣν ἔφερον μυριάδες
 » ὑποζυγίων, ὧν αἱ ἡμίονοι μόνον ἦσαν τριακοντακισχίλιαι,
 » ἀφ' οὗ διήλασεν ἀνενόχλητος ὡς ἐκ τῆς διχονοίας τῶν ἐκεῖ
 » Ἑλλήνων τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰσβάλων ἀμαχητὶ
 » διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ, οὐδένα εὔρε τὸν ἀντιτασσόμενον, εἶδεν ὁ-
 » μως μετ' ὀλίγον ὁλόκληρον αὐτοῦ τὴν μυριάριθμον στρατιὰν
 » πῶς χιόνα τακεῖσαν, διότι ἐν Πελοποννήσῳ μόνον ἀφῆκεν εἰκο-
 » σακισχίλια πτώματα στρατιωτῶν, πληρώσαντα τὰς κοιλά-
 » δας τῶν Δερβενακίων, τοῦ Ἀγηνορίου καὶ τῆς Κραθίδος
 » Ἀκράτας. Τοιαύτην πανωλεθρίαν ἐπεφύλαττον εἰς αὐτὸν οἱ
 » Ἕλληνες, ἐν οἷς ἀνέλαμψεν ἔνθεν μὲν ἡ ἡρώϊκὴ τῶν περὶ
 » τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην ἀνδρία, ἔνθεν δὲ ἡ στρατηγικὴ
 » τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη περινοῖα καὶ ἐμπειρία.

» Ἐὰν δὲ τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα καθίστα πρὸς ὥραν ἀ-
 » δρανῇ καὶ ἀμαχον τὸ κατατρύχον αὐτὴν ἐμφύλιον νόσημα,
 » ἡ δυτικὴ ὅμως Ἑλλὰς ἐμψυχουμένη ἠθικῶς ὑπὸ τῶν περὶ
 » τὸν αἰοίδιμον Ἀλέξανδρον τὸν Μαυροκορδάτον, συνεκάλει
 » ἔνθεν μὲν τοὺς ἡρώϊκους τοῦ ἡρώϊκου Σουλίου ἀπομάχους καὶ
 » ἀποδήμους, ἔνθεν δὲ ἀλληλοδιαδόχως τοὺς διαφόρους ὅπλαρ-
 » χηγούς τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐνίοις δὲ καὶ ἐκ τῆς Πελο-
 » ποννήσου, καὶ συνήθροίζεν αὐτοὺς περὶ τὸν ἱερόν ἐκεῖνον τῆς
 » πίστεως καὶ τῆς πατρίδος βωμόν, τὸν ὁποῖον δις ἤδη ἀλλ'

» εἰς μάκρην εἶχον ἀποπειραθῇ νὰ καταπατήσωσιν οἱ βάρ-
 » βαροι, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐμελλε νὰ προσενεχθῇ τὸ λαμ-
 » πρότερον τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος ὁλοκαύτωμα, ἡ πολυ-
 » τιμότερα τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἐκατόμβη, ἡ ἡρώϊκὴ, ἡ ἀ-
 » θάνατος φρουρὰ τοῦ Μεσολογγίου.

» Ἀλλὰ πρὶν συντελεσθῇ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, πάρελθε
 » εἰς τὸ μέσον, ὦ ἡρώϊκε ἡρώϊκῃς βλαστὲ ῥίζης· σὺ, τοῦ ὁποίου
 » τὴν εὐγενῆ καὶ ἡρώϊκὴν μορφήν περιουργᾷ ἀραιφνοὺς καὶ
 » ἀθανάτου λαμπηδὼν δόξης, καὶ οὐτινος ἡ φιλοπατρία καὶ
 » αὐταπάρησις δὲν ἔχει ἐφάμιλλον, εἰμὴ αὐτοῦ σοῦ πάλιν
 » τὴν ἡρώϊκὴν ἀνδρίαν καὶ τόλμην· πάρελθε εἰς τὸ μέσον, ὦ
 » Μάρκε Βότσαρη. Σφίγγον χάριν τῆς πατρίδος τὴν εἰς τὸ
 » αἶμα τοῦ πατρός σου βεδαμμένην χεῖρα τοῦ Γώγου, σχίσον,
 » ὅπως κατευνάσῃς τοῦ φθόνου τὸ πάθος, τῆς στρατηγίας τὸ
 » δίπλωμα, καὶ ὡς σκιὰ θανάτου ἀψοφητὶ εἰσελάσας διὰ νυ-
 » κτός εἰς τὸ ἐν Καρπενησίῳ στρατόπεδον τῶν Τούρκων, εἰς-
 » χώρησον μέχρις αὐτῆς τῆς σκηνῆς τοῦ Σατράπου, καί, ἀφ' οὗ
 » σπείρης πανταχοῦ τὸν θάνατον καὶ τὴν φρίκην, πέσον ἡρωῖ-
 » κῶς, θυστὰ πρόδρομος καὶ προάγγελος τῆς τοῦ Μεσολογγίου.
 » Καὶ εἶναι καιρὸς ἤδη, διότι ἰδοὺ ἄγων πολυάριθμον τακτι-
 » κὸν καὶ ὑπὸ Γάλλων ἀξιωματικῶν γεγυμνασμένον στρατὸν
 » μετὰ πυροβόλων καὶ ἵππων καὶ ναυτικῆς παρασκευῆς με-
 » γάλῃς καὶ κολοσιαίας, τὴν δὲ Πελοπόννησον, νοσοῦσαν φεῖ!
 » ἐξ ἐμφυλίου διχονοίας, καθυποτάξας ὁ Αἰγύπτιος Ἰβραήμης,
 » ἀνῆλθε μετὰ φουάγματος πολλοῦ καὶ εἰς τὴν Στερεάν, σπεύ-
 » δων νὰ καθυποτάξῃ καὶ αὐτὴν, κυριεύων τὸ ὄρθον ἀκόμη καὶ
 » τὰς ἐπ' αὐτοῦ ὀρμώσας δυνάμεις τοῦ Κιουταχῆ συντρίβον
 » Μεσολόγγιον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Κιουταχῆς, δεινῶς πε-
 » ριφρονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀλαζόνος Ἰβραήμη ὡς μὴ κυριεύσας τὸ
 » φρούριον, ὅπερ φράκτιν περιφρονητικῶς ἀπεκάλει, ἀφίστα-
 » ται πάσης συμπτέρξεως, μέχρις οὗ αἱ μὲν δυνάμεις τοῦ Αἰ-
 » γυπτίου, ὡς κύματα ἀφρίζοντα συνετρίβησαν ἐνώπιον ἐκεῖ-

» νου τοῦ ἀπορρήτου φράκτου, αὐτὸς δὲ, ἀπελπισθεὶς καὶ πι-
 » κρῶς μετανοήσας, παρακαλεῖ τὸν ὑβρισθέντα Κλουταχῆν
 » εἰς σύμπραξιν. Αἱ ἀλλεπάλληλοι πτώσεις τῶν πέριξ ἀσθε-
 » νῶν νησιδρίων, τοῦ Βασιλαδίου, τοῦ Ντολμαῦ καὶ Ἀνατο-
 » λικοῦ, ἤρχισαν νὰ παρέχωσιν ἐλπίδα τινὰ ἀμυδρὰν εἰς
 » τοὺς πολιορκητάς, ἀλλ' ἡ φονικὴ καὶ ἀνωτέρα πάσης περι-
 » γραφῆς ὑπὸ τοῦ Κίτσου Τσαβέλα ὑπεράσπισις τῆς Κλείσο-
 » θας ἐδίδαξε τὸν Αἰγύπτιον ὅτι οὐδεμίαν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ
 » ἐλπίδα περὶ ἀλώσεως τοῦ Μεσολογγίου. Ἀλλὰ φεῦ! ὅτι
 » δὲν κατῴρθωσαν συνηνωμένοι οἱ στρατοὶ καὶ οἱ στόλοι τοῦ
 » Βυζαντίου καὶ τῆς Αἰγύπτου, τοῦτο κατῴρθωσεν ἡ πείνα.
 » Ἡ ἡρωϊκὴ καὶ ἀείμνηστος φρουρά, εἰ καὶ πρὸ πολλοῦ ἡμι-
 » θανῆς ἐκ τῆς πείνης καὶ ἀπεγνωσμένη, δὲν παρεδόθη ὁμῶς,
 » ἀλλὰ προτιμῶσα τὸν θάνατον μᾶλλον, ἀπεφάσισεν ὅτι πα-
 » ράτολμον καὶ κινδυνωδέστατον. Οἱ μὲν δυνάμενοι νὰ κινή-
 » θῶσιν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐξῆλθον διὰ νυκτός, καὶ διασχί-
 » σαντες τὰς τάξεις τῶν πολιορκητῶν μετὰ αἱματηρὸν καὶ
 » ὀλέθριον εἰς αὐτοὺς ἀγῶνα, οἱ μὲν πλεῖστοι ἔπεσον, ὀλίγοι
 » δὲ τινες μόλις διεσώθησαν, οἱ δὲ ἀπομείναντες ἐνέβαλον
 » πῦρ, καὶ ἀνετίναξαν ἑαυτοὺς καὶ τοὺς εἰσπηδήσαντας βαρ-
 » βάρους εἰς τὸν ἀέρα. Ὡστε τὸ ἐνδοξον ἐκεῖνο φρούριον δὲν
 » παρεδόθη εἰς τοὺς ἐχθρούς, εἰμὴ ἀφ' οὗ μετεβλήθη εἰς σω-
 » ρὸν ἐρειπίων καὶ τέφρας.

» Αἱ φλόγες τοῦ Μεσολογγίου ἐπέχυσαν ἀπαίσιον λάμψιν
 » εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλλάδος, ἥτις συνεῖδε τὸ μέγεθος τοῦ
 » κινδύνου, καὶ συνῆλθεν ἔντρομος, καὶ κατέλαβον αὐτὴν ὠδι-
 » νες θανάτου. Καρπὸς τῶν ὠδίνων τούτων ὑπῆρξε μία στρα-
 » τηγικὴ μεγαλοφυΐα, ὁ Καραϊσκάκης, ὅστις ἐν μιᾷ στιγμῇ,
 » δι' ἐνὸς στρατιωτικοῦ κατὰ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα περιπά-
 » του καθυποτάξας αὐτὴν, μετέτρεψε καὶ ἄκουσαν τὴν τύχην
 » τοῦ πολέμου ὑπὲρ τῶν ἐλληνικῶν ὅπλων, καὶ διὰ τῆς ἐν
 » Ἀργαῶν καταστροφῆς τῶν Τούρκων ἐδίδε, τί ἡδύνατα νὰ

» κατορθώτῃ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐὰν δὲν ἐπιπτεν ἐν Φαλήρῳ θῦμα
 » τῶν περὶ αὐτὸν ἀτυχῶν περιστάσεων. Ὁ κατὰ τὴν κρίσιν
 » ταύτην στιγμὴν θάνατος τοῦ μεγίστου τῶν στρατηγῶν τῆς
 » νέας Ἑλλάδος ἐπλήρωσε πένθους καὶ ἀπελπισίας ὀλόκληρον
 » τὸ ἔθνος, καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ κίνδυνος ἤθελεν εἶναι ἴσως ἀνεπα-
 » νόρθωτος, ἐὰν αἱ τρισέβαστοι δυνάμεις τῆς Ἀγγλίας, Γαλ-
 » λίας καὶ Ῥωσσίας, δὲν ἐπέθετον τέρμα εἰς τὰ δεινὰ τῆς
 » ἐπταετοῦς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καταστρέφουσαι ἐν
 » Ναυαρίνῳ τοὺς ἐχθρικοὺς στόλους, ἡ δὲ εἰς Πελοπόννησον
 » ἐκστρατεία τῶν γενναίων καὶ φιλελλήνων Γάλλων δὲν ἀπέ-
 » θαλλεν ἐξ αὐτῆς τοὺς βαρβάρους. Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὰς τρεῖς
 » ταύτας σεπτὰς δυνάμεις. Τὸ ἐνδοξον τοῦτο καὶ μοναδικόν
 » εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ
 » πολιτισμοῦ ἔργον τῆς Εὐρώπης ἡ ἀδέκαστος ἱστορία ἀνέ-
 » γραψε μετ' ἐπαίνων καὶ συγκινήσεως εἰς τὰς δέλτους τῆς, ἡ
 » δὲ Ἑλλάς θέλει αἰωνίως εὐγνωμονεῖ δι' αὐτὸ πρὸς τὴν Γαλ-
 » λίαν, Ἀγγλίαν καὶ Ῥωσίαν.

» Τοιαῦτα ἐν συντόμῳ καὶ ὀλίγῳ ἐκ πολλῶν τὰ κατὰ ξη-
 » ρὰν κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τίς εἶναι δυνατόν
 » νὰ διηγηθῇ ἐπαξίως τὰ κατὰ θάλασσαν, τὰ ἐτι τούτων
 » ἐξαισιώτερα καὶ θαυμασιώτερα, ὅσα ἐμεγαλοῦργησαν οἱ πο-
 » λυῦμνητοι ναῦται τῶν Ψαρῶν, τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὑδρας;
 » Ἡ Μιτυλήνη, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Ἰκαρία, ἡ Ἀλικαρνασσός,
 » ἡ Κρήτη, ἡ Σφακτηρία, ὅλοι οἱ κόλποι καὶ τὰ περάλια τῆς
 » Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου, τὸ Αἰγαῖον καὶ ἡ Μεσόγειος,
 » αὐτὴ ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἴστανται ζῶντα τρόπαια καὶ μάρτυ-
 » ροι τῶν ναυτικῶν ἀνδραγαθημάτων τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἐδῶ
 » περικυκλοῖ τὴν Σάμον, ὡς κινήτῃ πόλιν ἐπὶ τῶν κυμάτων
 » φερομένη, ὁ μυριοναύτης στόλος τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τὸν Κα-
 » ραῖν, καὶ ἡ νῆσος ὀλόκληρος κινδυνεύει νὰ γείνη πυρίκαυ-
 » στος ὑπὸ τὰς φλόγας, ὅσας ἐξεμουσιν ἀπανταχόθεν κατ' αὐ-
 » τῆς αἱ τουρκικαὶ πυργοβάρεις. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀναφαίνονται εἰς

» τὸ ἄκρον τοῦ θαλασσοῦ ὀρίζοντος σημεία τινα μέλανα, μι-
 » κροσκοπικά τινα καὶ εὐάριθμα ἑλληνικὰ πλοίαρια ὑπὸ τὸν
 » Ἰάκωβον Τομπάζην, καὶ, πρὶν ἀκόμη ὁ ὀφθαλμὸς κατορθώσῃ
 » νὰ τὰ διακρίνῃ, ἐννέα τουρκικαὶ νῆες γίνονται παρανάλωμα
 » τοῦ πυρός, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς θαλάσσης φερόμενα κινητὰ φρού-
 » ρια γίνονται ἄφαντα, καὶ ἡ ἀγωνιώσα νῆσος σώζεται, καὶ
 » ἀναπνέει ἐλευθέρως, καὶ δοξάζει τὸν Θεὸν τῶν δυνάμεων.
 » Ἐκεῖ, ὡς γίγας βηματίζων μεταξὺ Ζακύνθου καὶ Πελοπον-
 » νήσου ὁ νέος τῆς Ἑλλάδος Θεμιστοκλῆς, Ἀνδρέας ὁ Μισού-
 » λης, ἀποδιώκει διὰ μόνῃς τῆς θέας αὐτοῦ τέσσαρας ὅλους
 » μυριοναύτας στόλους, τὸν τοῦ Βυζαντίου, τῆς Αἰγύπτου,
 » τῆς Τύνιδος καὶ τῆς Ἀλγερίας. Μόλις ὁ τουρκικὸς στόλος
 » τολμᾷ νὰ συγκεντρωθῇ πρὸ τῶν Πατρῶν, καὶ ὁ πάντολμος
 » ναύαρχος τῆς Ἰδρας, ὑπὸ ἡρωϊκοῦ μένους κυριευόμενος, ἀ-
 » φίνει τὸν μέχρι τοῦδε τρόπον τῆς παρατάξεως, τὸν μόνον
 » ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας καὶ ὀλιγότητος τῶν ἑλληνικῶν πλοίων
 » δυνατὸν, ὁρμᾷ εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν κατὰ μόνον, τοῦ
 » ναυάρχου ἡ τόλμη συμπαρασύρει τὸν Ἐμμανουὴλ Τομπάζην,
 » τὸν Κριεζὴν καὶ ἄλλους, καὶ μετὰ πεντάκωρον φονικὴν καὶ
 » ἐνδοξὴν ναυμαχίαν μόλις ὁ τουρκικὸς στόλος κατορθώνει νὰ
 » διασωθῇ εἰς Ζάκυνθον ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς ἀγγλικῆς ση-
 » μαίας. Ἀλλ' ἰδοὺ πάλιν ὁ τετραπλοῦς τοῦ ἐχθροῦ στόλος
 » περιβάλλει ἀπανταχόθεν εἰς τὰς φλογεράς του ἀγκάλας τὴν
 » Σάμον, καὶ ἐξηκοντακισχίλιος Ἀσιανὴ στρατιὰ σκεπάζει τὰ
 » παρὰ τὴν Μυκάλην ἰωνικὰ παράλια, ἀνυπόμονος νὰ ῥιφθῇ
 » ἐπὶ τῆς ἀποστατίδος νήσου. Σείεται ὅλη ἡ νῆσος, καὶ ἡ
 » Μυκάλῃ ἀντηχεῖ ἐκ τοῦ φιβεροῦ κρότου τῶν τηλεβόλων,
 » γοεραὶ δὲ φωναὶ γυναικῶν καὶ παιδιῶν, ὀδυρομένων ἐκ τοῦ
 » φόβου καὶ τῆς ἀπελπισίας, πληροῦσι τὸν ἀέρα. Ἀλλ' ἰδοὺ
 » καταφθάνει ὀλίγος καὶ ἀσθενὴς, ἀλλ' ἀνδρείος καὶ ἀπτόητος
 » ὁ ἀντιναύαρχος Σαχτούρης, καὶ προσορμίζεται παρ' αὐτὴν
 » τῆς νήσου τὴν παραλίαν, ὅπου καὶ ὁ στόλος ὁ τουρκικὸς

» Ὄκτῳ ἡμέρᾳ ἐταλαντεύετο ἀμφίρροπος ἡ μοναδικῶς ἄνιστος
 » πάλῃ. Τὴν δὲ ὀγδόην κρότος φοβερός ἀντήχησεν εἰς τὰς πέ-
 » ριξ νήσους καὶ παραλίας, ὥσανεὶ ἡ Μυκάλῃ ἀνετινάχθη εἰς
 » τὸν ἀέρα ὑπὸ ἡφαιστείας ἐκρήξεως, καὶ εἶδον ἐκπληκτοὶ οἱ
 » κάτοικοι τῶν χωρῶν ἐκείνων ἐκσφενδονισθέντας εἰς τὸν ἀέρα
 » μύδρους σιδηροῦς καὶ ξύλα καὶ κεραίας καὶ χαλκὰ τηλε-
 » βόλα καὶ ἀνθρώπων σώματα καὶ συντρίμματα. Ὁ ἀτρόμη-
 » τος ἦρως τῶν Ψαρῶν, ὁ πρὸ διετίας πυρπολῆσας παρὰ τὴν
 » Χίον τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα, πυρπολεῖ καὶ ἄλλην αὐθις
 » ἐχθρικὴν πυργοβάριν. Καὶ ὁ μὲν στόλος γίνεταί ἄφαντος ἀπὸ
 » τῆς θαλάσσης, ἡ δὲ κατὰ ξηρὰν ἐξακισμύριος στρατιὰ διε-
 » σκροπίσθησαν, ὡς κονιορτὸς, φεύγοντες προτροπᾶν. Παρα-
 » τάσσεται καὶ πάλιν μετὰ μικρὸν ἡ ἀπειράριθμος τοῦ ἐχθρι-
 » κοῦ στόλου γραμμὴ, διακόσισαι ὅλαι καὶ πεντήκοντα νῆες,
 » μετὰξὺ Καλύμνου καὶ Λέρου, καὶ διαλύει αὐτὸν πάλιν, καὶ
 » τρέπει εἰς φυγὴν ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ἐπιδραμὼν ὑπὸ τὸν
 » ἐνδοξὸν Μισούλην.

» Ἀλλ' ὄχι. Εἶναι ἀνάγκη νὰ στήσω πλέον τὴν φορὰν τοῦ
 » λόγου, διότι εἶναι ἀδύνατον καὶ νὰ ἀπαριθμήσῃ τις μόνον
 » τὰ περιφανῆ καὶ τρισένδοξα κατὰ θάλασσαν κατορθώματα
 » τοῦ Μισούλη, τοῦ Σαχτούρη, τοῦ Τομπάζη, τοῦ Τσαμαδοῦ,
 » τοῦ Κριεζῆ, τοῦ Σαχίνη, τοῦ Ῥαφαλιᾶ, τοῦ Πιπίνου — τοῦ
 » Κολανδρουῦτσου, τοῦ Ἀναργύρου, τοῦ Ὀρλώφ, τοῦ Κούτση,
 » τοῦ Λεμπέση, — τοῦ Ἀποστόλη, τοῦ Παπανικολῆ, τοῦ
 » Νικοδήμου καὶ τόσων ἄλλων ναυτικῶν προμάχων καὶ
 » ἡρώων τῆς Ἑλλάδος. Μία καὶ μόνη τολμηρὰ καὶ πυρπόλος
 » δεξιὰ, ἡ δεξιὰ — ὦ, ποῦ εἶσαι, δαιμόνιε υἱὲ τῶν Ψαρῶν,
 » σὺ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἔμαθε νὰ ἀκούῃ ὁ κόσμος συνοδευ-
 » ὦμενον πάντοτε μὲ μίαν βροντερὰν ἐκπυρσοκρότησιν ἐχθρι-
 » κοῦ τρικρότου ἢ ναυαρχίδος, ποῦ εἶσαι, σὺ ὁ μόνος μετ' ὁ-
 » λιγίστων ἄλλων ἐπὶ ἐπιζῶν ἐκ τῶν ἡρώων ἐκείνων τῆς
 » νέας Ἑλλάδος, καὶ κοσμῶν ἀκόμη μὲ τὴν παρουσίαν

» σου τοὺς μικροὺς ἡμᾶς μεγάλων πατέρων υἱοὺς καὶ ἐπιγά-
 » νους, ὧ πολυτίμητε γέρον Κανάρη; — ἡ δεξιὰ ἐνός καὶ
 » μόνου, τοῦ Κανάρη τούτου, κατέπεμψεν εἰς τὸν Ἄδην ἐν
 » διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν, ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους βαρ-
 » θάρους!

» Μὲ τοιαύτης πολεμικῆς δόξης δάφνας κατέστεψαν τὴν
 » κεφαλὴν τῆς Ἑλλάδος οἱ ἄνδρεῖοι καὶ ἡρώϊκοι αὐτῆς υἱοί.
 » Καὶ ὅμως δὲν περιορίζεται εἰς τὰς πολεμικὰς ταύτας δάφνας
 » ἡ ἱστορία τοῦ μεγάλου τούτου τῆς νέας Ἑλλάδος ἀγῶνος.
 » Τίς καὶ ἀκούων μόνον προφερόμενον τὸ ὄνομα τοῦ Λαζάρου
 » καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου, δὲν καταλαμβάνεται ὑπὸ σε-
 » βασμοῦ ἅμα καὶ ἐθνικῆς ὑπερηφανίας; Ναι, ἡ αὐταπάρνη-
 » σις καὶ φιλοπατρία τῶν μεγατίμων τούτων καὶ μεγαθύ-
 » μων τῆς Ὑδρας υἱῶν, προσενεγκόντων εἰς τὸν βωμὸν τῆς
 » πατρίδος ὁλόκληρον κολοσιαίαν περιουσίαν, αὐταπάρνησις,
 » τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ ἐνὸν ἐμιμήθησαν οἱ Βουδοῦραι καὶ
 » Τομπάζαι, οἱ Τσαμαδοὶ καὶ Ὀρλάνδοι, οἱ Μέξαι καὶ Μπα-
 » τάσεις, οἱ Βαρβάκαι καὶ τόσοι ἄλλοι, ἄνευ τῆς ὁποίας ἦτο
 » ἀπολύτως ἀδύνατος ἡ εὐδοκίμησις τῶν ὅπλων, εἶναι τρό-
 » παιον οὐχ' ἥττον περιφανὲς καὶ ἐνδοξόν τῶν ἀπὸ τῶν ὀ-
 » πλων δαφνῶν, τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πολεμικῶν
 » τροπαίων.

» Ὅχι κατώτερος ἦτο καὶ ὁ φιλόπατρις ζῆλος, μεθ' οὗ
 » ἀπέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν πατρίδα καὶ οἱ πολιτικοὶ τῆς
 » νέας Ἑλλάδος ἄνδρες, ὧν πρῶτος κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀνεφάνη
 » ὁ ἀξέμνηστος Ἰωάννης Καποδίστριας, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Ἀλέ-
 » ξανδρος Μαυροκορδάτος, ὁ Θεόδωρος Νέγρης, ὁ Ἰωάννης
 » Κωλέτης, ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ὁ Σπυρίδων Τρικούπης καὶ
 » πλείστοι ἄλλοι, «*ἡγούμενοι λαοῦ ἐν διαβουλίαις καὶ συ-
 » νέσει γραμματείας λαοῦ*» (1).

(1) Σειρήν. ΜΔ, 4.

» Ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξυμνήσῃ τις ἐπαξίως τὴν γενναιοφροσύ-
 » νην καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ
 » ἀρσιώσιν τῶν εὐγενῶν ἐκείνων τῆς Δύσεως τέκνων, ὅσα ἡ
 » ἔσπευσαν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἔχυσαν τὸ αἷμά των ὑπὲρ αὐτῆς,
 » ἡ καὶ μακρόθεν ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων
 » τῆς, ἡ ἀφειδῶς ἐκένωσαν ὑπὲρ αὐτῆς τὸ βαλάντιόν των;
 » Τὰ ὀνόματα τοῦ σοφοῦ καὶ φιλέλληνος βασιλέως τῆς Βαυα-
 » ρίας Λουδοβίκου, πατρὸς τοῦ πρώτου καὶ ἀειμνήστου βα-
 » σιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνος, (οὗτινος τὴν καρδίαν ἐθέρ-
 » μανεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς τριακονταετοῦς βασι-
 » λείας του ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν πατρίδα ἀκραίφνης ἀγάπη,
 » ἥτις ἐθέρμαινε καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἀγνοτέρων ἡρώων τοῦ
 » ἑλληνικοῦ ἀγῶνος), τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου,
 » τοῦ αἰοδύμου Λόρδου Κάνιγκος, τοῦ Ἐυνάρδου, τοῦ Λόρδου
 » Βύρωνος, τοῦ Ἀστυγκος, τοῦ Φαβιέρου, τοῦ Νορμάννου,
 » τοῦ Κόχραν, τοῦ Τσούρτσ καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι συναποτε-
 » λοῦσι τὴν εὐγενῆ καὶ αἰοδίμον τῶν φιλελλήνων χορείαν,
 » ἐὰν δὲν ἐνέγραψεν ἀκόμη χρυσοῖς γράμμασιν ἡ εὐγνώμων
 » ἀλλὰ μικρὰ καὶ πτωχὴ Ἑλλάς ἐπὶ λαμπρῶν μνημείων,
 » ἐνεχάραξεν ὅμως βαθέως εἰς τὴν καρδίαν παντὸς τέκνου
 » τῆς, παντὸς Ἑλλήνος, οὗτινος ἡ καρδία πάλλει πρὸς τὸ
 » ὄνομα τῆς πατρίδος καὶ ἀρετῆς.

« Ἰδοὺ πόσοι καὶ ποῖοι ἀγῶνες συναπετέλεσαν τὸ μέγα
 » ἔργον τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ παλιγγενεσίας, τῆς
 » ὁποίας τὴν πεντηκονταετηρίδα συνήλθομεν νὰ ἐορτάσωμεν
 » σήμερον. Ἰδοὺ ποῖοι ἥρωες κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν,
 » ἰδοὺ ποῖοι φιλοπατρίδες καὶ ἀφιλοκερδεῖς ἄνδρες καὶ ποῖοι
 » εὐγενεῖς φιλέλληνες ἐδημιούργησαν τὸ ἑλληνικὸν τοῦτο
 » βασίλειον, καὶ παρεσκεύασαν καὶ παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς τὴν
 » πολιτικὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν. «*Εἴη τὸ μνημόσυ-
 » νον αὐτῶν ἐν εὐλογίαις*» τὰ ὁσὰ αὐτῶν ἀναθάλπει ἐκ

» τοῦ τόπου αὐτῶν, καὶ τὸ ὄρομα αὐτῶν ἀντικαταλλασσό-
» μενον ἐπὶ νίοις δεδοξασμένων αὐτῶν (1)».

» Ἀλλὰ

B.

» Τίς ἀναλογιζόμενος τὸ μέγα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστά-
» σεως ἔργον, καὶ λαμβάνων ὑπ'ὄψιν ὅτι ὀλίγοι ἄνθρωποι δου-
» λοι, ἄνευ ὅπλων, ἄνευ πόρων, ἄνευ παρασκευῆς, ἄνευ βόη-
» θείας ἐξωτερικῆς, ἀνέλαβον καὶ κατώρθωσαν νὰ καταπο-
» λεμήσωσι καὶ νὰ παραλύσωσι τὰς δυνάμεις Αὐτοκρατορίας,
» ἥτις καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἰσχυροὺς τῆς Εὐρώπης ἦτο
» τότε φοβερά, τίς ἀμφιβάλλει ὅτι τὸ ἔργον ἐκεῖνο δὲν ἦτο ἔργον
» ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅτι δάκτυλος Θεοῦ παρεσκεύασε καὶ διε-
» ξήγαγεν αὐτὸ, τίς δὲ δύναται νὰ μὴ ἀναφωνήσῃ μετὰ τοῦ
» Ἀποστόλου· «Χάρις δὲ τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ ἀκεκδιγητῷ
» δωρεᾷ (2)» ; «Ὅπως ἐκεῖνοι διὰ τῆς εἰς Χριστὸν θερμῆς πί-
» στεως ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ
» ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἐκλιναν ἀλλοτρίων, ὅπως ἐκεῖ-
» νοι διὰ τῆς πίστεως ἀπέκτησαν καὶ ἐκληροδότησαν εἰς ἡ-
» μᾶς τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν, μόνον οὕτω δυνάμεθα
» καὶ ἡμεῖς νὰ διατηρήσωμεν καὶ ἀσκήσωμεν αὐτὴν ἐπ' ἡ-
» γασθῶ καὶ ἐνὸς ἐκάστου ἰδία καὶ τοῦ ἔθνους ἐν γένει, δι' αὐ-
» τῆς ταύτης τῆς εἰς Χριστὸν ὀρθοδόξου πίστεως. Ναι, ἀγα-
» πητοί, εἶναι ἀναντιρρήτον ὅτι ἡ καλὴ ἢ ἡ κακὴ πολιτικὴ
» καὶ κοινωνικὴ κατάστασις ἔθνους τινὸς εἶναι καρπὸς φυσι-
» κὸς καὶ ἀφεντος τῆς καλῆς ἢ κακῆς αὐτοῦ θρησκευτικῆς
» καταστάσεως. Ὅπου ἀκμάζει ἡ πίστις καὶ ἡ εὐσέβεια,
» ἐκεῖ ἀκμάζουσι καὶ θάλλουσι πᾶσαι συλλήβδην αἱ ἀρεταί.
» Ἀλλ' ὅπου ἡ πίστις εἶναι νεκρά, ἐκεῖ τὰ πάντα φθίνουσι

(1) Σειράχ. ΜΕΤ', 12.

(2) Β Κορινθ. Θ, 13.

» καὶ παρακμάζουσι, διότι ἔλειψεν ἡ δύναμις ἡ ἱερὰ, ἡ συνέ-
» χουσα καὶ συγκρατοῦσα τὰ πάντα.

» Ὅτε οἱ Ἰσραηλῖται, καταπολεμήσαντες πάντα τὰ περὶ-
» οἶκα ἔθνη, εἰσῆλθον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὁ Ἰησοῦς
» τοῦ Ναυῆ, γέρον ἤδη καὶ πρὸς τὴν δύσιν κλίνων τοῦ βίου,
» ἐκάλεσε πάντα τὸν λαόν, καὶ τὴν Γερουσίαν, καὶ τοὺς ἄρ-
» χοντας, καὶ τοὺς δικαστάς, καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἀφ' οὗ
» ὑπέμνησεν εἰς αὐτοὺς πάντα, ὅσα ἔπραξεν ὁ Θεὸς ὑπὲρ αὐ-
» τῶν θαυμάσια ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου μέ-
» χρι τῆς κατακυριεύσεως τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, εἶπε πρὸς
» αὐτούς· «Καὶ νῦν γοηθήητε Κύριον, καὶ λατρεύσατε αὐ-
» τῷ ἐν εὐθύτητι καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ περιέλεσθε τοὺς
» Θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους... Εἰ δὲ μὴ ἀρέσκει ὑμῖν λα-
» τρεύειν Κυρίῳ, ἐκλέξασθε ὑμῖν αὐτοῖς σήμερον, τίτι λα-
» τρεύσετε... Ἐγὼ δὲ καὶ ἡ οἰκία μου λατρεύσωμεν Κυ-
» ρίῳ, ὅτι ἅγιος ἐστι». Τότε ὁ λαὸς ὅλος μιᾷ φωνῇ ἀπεκρίθη
» λέγων· «Μὴ γένοιτο ἡμῖν καταλιπεῖν Κύριον, ὅστε λα-
» τρεύειν Θεοὺς ἐτέροις· Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, αὐτὸς Θεὸς
» ἐστὶ (1)». Ἀγαπητοί, ἰδοὺ ἡμεῖς, ὁ νέος τῆς χάριτος Ἰσραὴλ,
» ὃν ἡ κραταιὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξήγαγεν ἐξ οἴκου δου-
» λείας. Ἰδοὺ δὲ καὶ ὁ νέος Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ὁ ἱερομάρτυς
» οὗτος τοῦ ἐλληνικοῦ γένους, ἔχων πρὶ ἑαυτὸν περιίπταμέ-
» νας καὶ τὰς ψυχὰς πάντων τῶν ἄλλων ὑπὲρ πίστεως καὶ
» πατρίδος μαρτύρων, πάντων τῶν ἡρώων καὶ πρωταθλητῶν
» τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, κρατῶν ἀκόμη τὸ σχοινίον
» τῆς ἀγχόνης εἰς τὸν λαιμόν, ἀποτείνει εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν
» ἐπίσημον ταύτην στιγμήν τοὺς λόγους τούτους.

« Τέκνα! ἰδοὺ ἡμεῖς ὑπεμείναμεν μυρία ὅσα παθήματα·
» ἄλλοι ἀπηγγονίσθημεν, ἄλλοι ἐσφάγημεν, ἄλλοι ἐστρεβλώ-
» θημεν, ἐκακουχῆθημεν, ὑπεμείναμεν τὰ πάνδενα διὰ τὴν

(1) Βλ. Ἰητ. Νκυῆ κεφ. ΚΔ'.

» ἀγάπην τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς καὶ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ
 » ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος.
 » Ὡς λησμονήσητε πάντα ταῦτα, τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς μύχθους,
 » τὰ δάκρυα καὶ τοὺς ἰδρώτας, τὰς θυσίας καὶ τὰ αἵματα,
 » τὰς βασάνους καὶ πάντα ὅσα ὑπέστημεν χάριν ὑμῶν; Ὡς
 » λησμονήσητε τὸν Θεόν, δι' οὗ ἀπεκτήσαμεν τὴν ἐλευθερίαν
 » καὶ αὐτονομίαν, τὴν ὁποίαν σᾶς παρεσκευάσαμεν; Ὡς θυ-
 » σιάσητε τὴν πατρίδα, διὰ νὰ λατρεύσητε τὰ εἰδῶλα τοῦ
 » σκότους, διὰ νὰ θύσητε εἰς τὰ ἄγρια πάθη σας καὶ εἰς τὰ
 » οὐτιδανὰ ἀτομικά σας συμφέροντα; Μὴ, ὦ τέκνα, μὴ ὦ
 » Ἕλληνες, μὴ, διὰ τὴν ἀγάπην ἐκείνου, ὅστις ἤπλωσε τὰς
 » παλάμας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἔχυσε τὸ πολὺτιμον
 » αἷμά του ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ κόσμου. Σᾶς ἐξορκίζω
 » εἰς τὸ μέγα καὶ φοβερὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐλευθερώ-
 » σαντος ἡμᾶς θαυμασίως ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας. Λυ-
 » πήθητε τὴν πατρίδα, τῆς ὁποίας τὸ στήθος σπαραττοῦσι
 » καθ' ἐκάστην αἱ μικρολόγοι ὑμῶν ἐριδες καὶ διχόνοιαι,
 » ἡ ἐμπαθὴς ὑμῶν φιλοπρωτία καὶ φιλαρχία, ἡ χαμαιζήλος
 » ὑμῶν ἰδιοτέλεια καὶ τὰ μυσχαρὰ ὑμῶν πάθη, ὁ φθόνος, ἡ
 » καταλαλιά, ἡ συκοφαντία, τὸ ψεῦδος. Ἡ προχθὲς ἀκόμη
 » ἀπηνταχοῦ τῆς ὑψηλοῦ πολυμνητος καὶ πολυσέβαστος
 » Ἑλλάς, ἡ προχθὲς ἀκόμη δαφνοστεφής καὶ ἐνδοξος, σήμε-
 » ρον δὲ νοσοῦσα καὶ ἀλλεῖς καὶ καταπεφρονημένη, δὲν ἀ-
 » παιτεῖ παρ' ὑμῶν αἵματα καὶ θυσίας, διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν
 » προτέρα αὐτῆς εὐκλειαν καὶ λαμπρότητα· δὲν ἀπαιτεῖ
 » νὰ ἀπαγχονισθῇτε, νὰ σφαγιασθῇτε, νὰ μοχθήσητε, νὰ βα-
 » στανισθῇτε. ἀπαιτεῖ μόνον νὰ θυσιάσητε τὰ πάθη, τὰ ὅποια
 » βλάπτουσι καὶ ἀτιμάζουσι καὶ ὑμᾶς καὶ αὐτήν· ἀπαιτεῖ
 » νὰ ἔχητε πάντοτε κατὰ νοῦν ὅτι καὶ τὸ ἐλάχιστον τῶν
 » συμφερόντων τῆς πατρίδος, τὸ ὅποιον διαχειρίζεται καὶ ὁ
 » ἑσχατος τοῦ κράτους λειτουργός, ἐξηγοράσθη μὲ ἀδράς, μὲ
 » βαρυστάθμους θυσίας· ἀπαιτεῖ εὐθύτητα καὶ δικαιοσύνην,

» διότι· « δικαιοσύνη ὑψοῦ ἔθροι, ἐλασσοῦσι δὲ φυλάς
 » ἁμαρτίαι (1)· ἀπαιτεῖ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν βασι-
 » λέα, ὃν αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδικαίωσε βασιλεύειν ἐπὶ τῆς γῆς·
 » πρὸ πάντων ἀπαιτεῖ σταθεράν καὶ ἀκράδαντον ἐμμονήν
 » εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν, εἰς τὴν θρησκείαν
 » τῶν πατέρων Σας, ἥτις ἔσωσε καὶ ἡμᾶς, ἥτις μόνη θέλει
 » σῶσθαι καὶ Σᾶς, καὶ ἥς ἀνευ οὐκ ἔστι σωτηρία. Naί, τέκνα
 » ἀγαπητά· ναί, φίλτατοι Ἕλληνες· « Γρηγορεῖτε, στήκετε
 » ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίκεσθε, κραταιοῦσθε (2) — ».

» Τί θέλομεν ἀπαντήσῃ εἰς ταῦτα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί;
 » Καὶ ὑπάρχει τις ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀπαντήσεως; Τί ἄλλο
 » αἰσθάνεται κατὰ τὴν ἱεράν καὶ ἐπίσημον ταύτην τῆς πεν-
 » τηκονταετηρίδος καὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου λει-
 » ψάνου τελετὴν πᾶς ἀληθὴς καὶ γνήσιος Ἕλλην, καὶ τί ἄλλο
 » θέλει ἀπαντήσῃ, εἰμὴ ὅτι καὶ πάλαι οἱ Ἰσραηλῖται πρὸς
 » τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ. « Μὴ γένοιτο ἡμῖν καταλιπεῖν
 » Κύριον, ὥστε λατρεύειν θεοὺς ἑτέροις. Κύριος ὁ Θεὸς ἡ-
 » μῶν, αὐτοῦ Θεὸς ἐστίν ». Ὅχι, Παναγιώτατε Πατριάρχῃ
 » καὶ θεῖε ἱερομάρτυς Γρηγόριε, ὅχι, σεβαστὴ χορεία τῶν αἰ-
 » δίων καὶ μακαρίων πνευμάτων τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πα-
 » τρίδος θυσιασθέντων, ὅσοι περιίπτασθαι κατὰ τὴν στιγμὴν
 » ταύτην τὴν νεκροφόρον καὶ μαρτυρικὴν λάρνακα τοῦ ἐθνάρ-
 » χου σας, δὲν θὰ προδώσωμεν τοὺς ἀγῶνας, τὰ δάκρυα, τὰ
 » αἵματα, τὰς θυσίας Σας. Δὲν θὰ προδώσωμεν τὰ ἱερά καὶ
 » τὰ ὅσια, ὑπὲρ ὧν ἐθυσιάσθητε· δὲν θὰ προδώσωμεν τὸν ἀνεκ-
 » τίμητον θησαυρὸν τῆς Ὀρθοδοξίας, ὃν αἱματόφυρτον παρε-
 » δώκατε εἰς ἡμᾶς· δὲν θὰ προδώσωμεν τὴν ἱεράν τῶν πατέ-
 » ρων ἡμῶν πίστιν, δι' ἧς καὶ μόνως ἐτώθημεν μέχρι τοῦδε,

(1) Περαιμ. 1Α'. 31.

(2) Α Κορινθ. 12Γ', 13.

» καὶ δι' ἧς καὶ μόνῃς δυνάμεθα νὰ σωθῶμεν καὶ νὰ ἐλπίσω-
 » μεν εἰς τὸ μέλλον. ὉΧΙ, δὲν θὰ ὑπομείνωμεν μέχρι τέλους
 » βλέποντες περιφρονουμένην καὶ ἀναξιοπαθοῦσαν τὴν πατρίδα
 » ἡμῶν, τὴν φιλότιμην ἡμῶν μητέρα καὶ τροφὸν, διὰ τὰ πάθη
 » καὶ τὰς κακίας μας. ὉΧΙ, δὲν συνήλθομεν οἱ Ἕλληνες νὰ
 » πανηγυρίσωμεν τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἑορτὴν καὶ πανήγυριν
 » πρὸς τὸ θαυῆναι, οὐδ' ἀνεκομίσασμεν ὁσίας δίκην ἐκ τοῦ ὑ-
 » περορίου αἰσίου καὶ τάφου αὐτοῦ τὸ ἱερὸν λείψανόν σου,
 » Παναγιώτατε Πατριάρχᾳ. Συνησθάνθημεν ἅπαντες τὰς πολ-
 » λὰς καὶ μεγάλας καὶ ἀνιάτους πληγὰς, ὅσας μικροὶ καὶ με-
 » γάλοι ἠνοίξαμεν εἰς τῆς πατρίδος τὸ σῶμα. Εἶδομεν πλέον
 » ὀφθαλμοφανῶς τὸν κρημνὸν καὶ τὸ βάραθρον, εἰς τοῦ ὁποῦ
 » τὸ χεῖλος μᾶς ἐξώθησαν αἱ πολλαὶ καὶ πολυειδεῖς κακίαι
 » καὶ ἁμαρτίαι μας, καὶ πλήρεις συντριβῆς καρδίας καὶ μετὰ-
 » νοίας συνήλθομεν ἐνταῦθα, διὰ νὰ μᾶς ἐξαγνίσῃ ἀπὸ τῶν
 » παθῶν καὶ τῆς κακίας ἢ ἀνάμνησις τῶν ἀγώνων καὶ θυσιῶν
 » σας, ὧ μακάρια πνεύματα τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος
 » πεσόντων καὶ ἀγωνισαμένων· διὰ νὰ μᾶς ἐξαγνίσῃς σὺ, θεο-
 » τατε πᾶτερ, διὰ τῶν παναγίων εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν σου,
 » καὶ ἐμπνέων εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος τὸν ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ
 » μεγαλείου ἐνθουσιασμόν, ὅστις κατεῖχε τὴν μεγάλην γε-
 » νεάν τοῦ ἀγῶνος, ἀνοίξῃς εἰς τὴν ἡμετέραν πατρίδα ἀφετη-
 » ρίαν νέου ἀγνοτέρου βίου, νέου κρείττονος καὶ ἐνδοξοτέρου
 » σταδίου, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς ἐθνικῆς
 » ἀποκαταστάσεως. Ἰδοῦ, Παναγιώτατε Πατριάρχᾳ καὶ ἱε-
 » ρομάρτυς Γρηγόριε, ἰδοῦ ἐνταῦθα σήμερον συνέδραμε σύμ-
 » πασα ἡ Ἑλλάς περὶ τὴν νεκροφόρον σου ταύτην λάρνακα,
 » ἀνυπόμονος νὰ ἀσπασθῇ τὸ ἱερὸν καὶ μαρτυρικὸν λείψανόν
 » σου, ἐλπίζουσα νὰ ζωοποιηθῇ ἐξ αὐτοῦ, ὅπως πάλαι τὰ ὁ-
 » στα τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου ἐζωοποίησαν τὸν μονόζωνον
 » νεκρὸν τῆς Μωάβ. « Καὶ ἐπορεύθη, καὶ ἦλθε τῶν ὁστέων

» Ἐλισσαίου, καὶ ἔφησε καὶ ἀρέστη ἐπὶ τοὺς πόδας (1).
 » Ἰδοῦ περὶ σὲ οἱ φιλόχριστοι Βασιλεῖς. Εὐλόγησον αὐ-
 » τοὺς καὶ ἐπικαλέσθητι ἐπ' αὐτοὺς τὴν εὐλογίαν τοῦ Ὑψί-
 » στου, ἵνα ἡ τὸ κράτος αὐτῶν ἐμπεδόν, καὶ ἡ πατρίς ἡμῶν
 » ἴδῃ ὑπὸ τὸ σκήπτρον αὐτῶν ἡμέρας εὐημερίας καὶ προ-
 » δου, ἡμέρας πολιτικοῦ μεγαλείου καὶ δόξης. Ἰδοῦ περὶ σὲ
 » ὁ πανιερώτατος Μητροπολίτης μετὰ τῶν σεβασμιωτάτων
 » Συνέδρων καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχιερέων, καὶ ἅπας ὁ κληρὸς ὁ
 » ἱερὸς τοῦ πιστοῦ καὶ ὀρθοδόξου Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.
 » Εὐλόγησον αὐτοὺς, καὶ ἐμπνευσον εἰς αὐτοὺς τὸν ἔνθεον ἐ-
 » κείνον ὑπὲρ τῆς ἀγίας καὶ ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας
 » ζῆλον, ὅστις ἐθέρμαινε τὴν καρδίαν σου, διὰ νὰ ἴδῃ, τέλος
 » πάντων, καὶ ἡ Ἑλλάς ὅ,τι ἀπὸ τῆς εἰς κράτος ἐλεύθερον
 » συστάσεώς της μάτην ἐπιζητεῖ τὴν ἀληθὴ καὶ ἀξίαν τοῦ
 » ὀνόματος θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ, ὅστις, ἀδίδα-
 » κτος καὶ θρησκευτικῶς ἀπαιδαγώγητος σχεδὸν ἐγκατα-
 » λειθρεῖς, ἅμα δὲ καὶ ὑπὸ ποικίλης πολιτικῆς ἀκολασίας
 » καθ' ἐκάστην διαφθειρόμενος, παρολισθαίνει ὡς ἡμέραι βαθ-
 » μηδὸν καὶ ἀνεπαισθήτως εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀπιστίαν
 » ἢ ἀδιαφορίαν, κινδυνεύων νὰ ἀπολέσῃ καὶ τὸ μόνον ὅπερ
 » ὡς ἐκ θαύματος διέσωσε μέχρι τοῦδε ἀγαθόν, τὰ ἀγνὰ αὐ-
 » τοῦ ἔθνη. Ἰδοῦ περὶ σὲ οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Θρόνου, οἱ ἄρχοντες,
 » οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, οἱ ἐν τέλει, πάντες
 » οἱ δημόσιοι λειτουργοί. Ἀπαντας τούτους ἐμπνέει μία καὶ
 » ἡ αὐτὴ ἰδέα, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ αἶσθημα, μία καὶ ἡ αὐτὴ
 » ἀπόφασις, νὰ ἀποπτύσωσι πλέον τὴν ἀγενῆ ἰδιοτελείαν
 » οὗτοι, τὴν ἄπληστον καὶ ἐμπαθεῖ φιλαρχίαν ἐκεῖνοι, τὰ
 » φατριαστικά πάθη καὶ τὴν διχόνοιαν, τὸν φθόνον καὶ τὴν
 » συκοφαντίαν οἱ ἄλλοι, τὴν πρὸς τὸ δημόσιον συμφέρον ἀ-
 » ναλγησίαν οἱ πλεῖστοι, τὸν ἀκάθεκτον καὶ ἄγριον ἐγωισμόν

(1) Δ Βασιλ. ΙΓ 21.

» οἱ πάντες, τὰ πάθη ἐν γένει καὶ τὰς κακίας, ὅσαι κατεμά-
 » ραναν τὰ ὠραιότερα ἔτη τῆς νεανικῆς ἡλικίας τῆς ἀναγεν-
 » νηθείσης Ἑλλάδος. Εὐλόγησον αὐτοὺς καὶ ἐπικαλέσθητι
 » ἐπ' αὐτοὺς τὴν θεῖαν ἄνωθεν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν, ἵνα ἡ
 » ἀπόφασις αὐτῇ ρίζῃ βαθείας ρίζας εἰς τὴν καρδίαν των,
 » καὶ κραταιωθῇ καὶ ἐμπεδωθῇ, μηδὲ γένηται ἀνάρπαστος
 » πρὸς τὴν πρώτην τῶν παθῶν καὶ τῆς κακίας πνοήν. Ἴδου
 » περὶ σέ, τέλος, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, οὗτινος ἦσο ἡ κεφαλὴ.
 » Εὐλόγησον αὐτόν, καὶ εὖξαι πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα φωτίσῃ καὶ
 » συνετίσῃ αὐτόν, ἵνα διαφυλάξῃ αὐτόν ἀπὸ πάσης πλάνης
 » καὶ ἐπηρεείας τοῦ πονηροῦ, ἵνα στηρίξῃ αὐτόν ἐν τῇ πίστει,
 » ἐν τῇ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸν βασιλέα ἀγάπῃ, ἐν τῇ πρὸς
 » τὸν νόμον εὐπειθείᾳ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

» Ναί, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπάκουσον καί μου τοῦ ταπεινοῦ
 » καὶ ἀναξίου δούλου Σου, καὶ παντὸς τοῦ περιεστῶτος τοῦ-
 » του εὐσεβοῦς σου λαοῦ. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ πολυεύσπλαγχνος
 » Κύριος, καὶ ἐπίβλεψον ἱλαρῶς ἐπὶ τὰς ἀμαρτίας τῶν δούλων
 » σου. Ἴδε τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ τὴν μετάνοιαν.
 » Ἴδε, Κύριε, τὴν ταπείνωσιν τῆς τλήμονος καὶ πολυ-
 » παθοῦς Σου Ἑλλάδος, καὶ ἐλέησον καὶ σῶσον αὐτήν. Καὶ
 » δὸς ἵνα ἡ ἐπίσημος καὶ ἐνδοξος αὕτη ἡμέρα τῆς τοῦ Ἑλλη-
 » νικοῦ ἀγῶνος πεντηκονταετηρίδος γένηται ἀρχὴ καὶ ἀφετη-
 » ρία νέου βίου, κρείττονος καὶ ἐνδοξοτέρου, ἵνα ὁ λαὸς Σου
 » οὗτος ὁ εὐσεβὴς φανὴ ἄξιος διάδοχος καὶ κληρονόμος τῆς
 » εὐσεθείας καὶ φιλοπατρίας τῶν κατὰ τὸν μέγαν ἑλληνικόν
 » ἀγῶνα πατέρων αὐτοῦ, καὶ τελειώσῃ τὸ ἔργον ἐκείνων,
 » πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ παναγίου καὶ προσκυνητοῦ Σου
 » ὀνόματος. Ἀμήν.»

Τὴν 11 1/2 ὥραν περατωθέντος τοῦ λόγου, ἤρξατο ἡ ἐπὶ τῇ
 25 Μαρτίου καὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι δοξολογία, καθ' ἣν παρ-

ευρέθησαν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων Δυνάμεων. Οἱ
 Βασιλεῖς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ λόγου ἵσταντο ὄρθιοι
 καὶ μόνον ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀνεπαύθησαν ἐπὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ
 ἐδρῶν. Τὴν 12 ἀκριβῶς ἡ δοξολογία κατέληξε καὶ ἅπαντες
 οἱ προσκεκλημένοι ἀνεχώρησαν τοῦ ναοῦ.

Τὴν δὲ ἐπομένην 26 Ἀπριλίου δι' ἐγκυκλίου τοῦ Δημάρ-
 χου Ἀθηνῶν κ. Π. Σ. Κυριακοῦ, ἐτελέσθη μεγαλοπρεπέστατον
 καὶ κατανυκτικώτατον μνημόσυνον ὑπὲρ πάντων τῶν κατὰ γῆν
 καὶ θάλασσαν πεσόντων κατὰ τὸν ἱερὸν τοῦ 1821 ἀγῶνα ὑπὲρ
 πίστεως καὶ πατρίδος, εἰς ὃ παρῆσαν πάντες οἱ ἐν Ἀθήναις
 παρεπιδημοῦντες ἕνεκα τῆς ἐορτῆς Ἀρχιερεῖς, τὰ μέλη τῆς
 ἱερᾶς Συνόδου, οἱ ὑπουργοὶ ὡς ἰδιῶται, καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐπί-
 σμηοι ξένοι καὶ ἐγχώριοι.

Κατὰ διαταγὴν δὲ τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐξε-
 φώνησεν ἐπ' ἄμβωνος ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνι-
 κῷ πανεπιστημίῳ ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Καλογεράς τὸν
 ἐξῆς ἐκτεταμένον Λόγον.

ΛΟΓΟΣ

ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
 ΕΝ Τῷ ΕΘΝΙΚῷ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῳ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΟΓΕΡΑ

» ΚΟΙΜΩΜΕΘΑ ἄρα γε καὶ ὑπνώττομεν, ἡ γρηγοροῦμεν
 » καὶ ἀγρυπνοῦμεν; Παιδιάν τινα ὡς παῖδες παίζομεν, ἢ τὸ
 » σπουδαιότατον τῶν συμβεβηκότων ὡς ἄνδρες σπουδαῖοι
 » μελετῶμεν; Μεσονύκτιον εἶναι καὶ σκότος παχὺ ἐπικαθ-
 » πται ἐπὶ τῶν βλεφάρων ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς χειμερικοὺς βλε-
 15

» πομεν ὀνείρους, ἢ ἡμέρα φωτεινοτάτη, ἐν τῷ μεσουρανήμα-
 » τι ἔχουσα τὸν φωτεινότατον ἥλιον, καὶ ἀληθῆ ὑπάρχουσι
 » τὰ καθορώμενα πράγματα; Διότι εἰς τοιοῦτον ὄντως βυθὸν
 » ἀπορίας νομίζω ὅτι βυθίζεται ἕκαστος ἐξ ἡμῶν σήμερον, ἀ-
 » ναλογιζόμενος ἐμβριθῶς τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων, ὧν
 » μάρτυρες οἱ πάντες ἐνταῦθα παραγινόμεθα. Ὁ ἐθνικὸς πό-
 » θος, ὁ ἀπὸ τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα αἰώνων σιδηρῶν διαφλέ-
 » γων διηνεκῶς τὰ στέρνα τῶν προγόνων ἡμῶν, ἐκδηλωθεὶς
 » πανηγυρικῶς κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἱερὸν ἀγῶνα καὶ
 » διὰ τοῦ αἵματος μυριάδων μαρτύρων ἐπιρωσθεῖς, εἰ καὶ
 » μὴ ὀλοσχερῶς, ἀλλ' ὅμως ἐξεπληρώθη. Καὶ τῶν ὀνείρων
 » ἄρα τὸ φάσμα ἐνεδύθη ζωὴν· ἡ σκιά τῶν ἐλπίδων ἐγένετο
 » σὰρξ· καὶ ἡμεῖς ὄντως ἤδη γρηγοροῦμεν καὶ δὲν ὑπνώτο-
 » μεν ὑπνὸν βαθύν.

» Καὶ συνήλθομεν λοιπὸν οὐχὶ ὡς πρόσφυγες ἢ δοῦλοι ἐν
 » χώρᾳ ξένη καὶ δούλῃ, ὡς οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ὡς ἐλεύ-
 » θεροι ἐλευθέρας Πατρίδος πολῖται ἐν τῇ λαμπρᾷ καὶ περι-
 » κλεεῖ ταύτῃ ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ, καὶ μετὰ παρέλευσιν
 » πεντήκοντα ὅλων ἐνιαυτῶν ὑποδεχόμεθα ἤδη τὸ ἱερώτατον
 » τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ τὸν
 » πρῶτον καὶ προσφιλέστατον τῶν μαρτύρων, τὸν τότε ἀρ-
 » χηγὸν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, τὸν Οἴκου-
 » μενικὸν Πατριάρχην Γρηγόριον.

» Ὡς εὖ παρέστηκε ἡμῖν Παναγιώτατε Οἰκουμενικὲ Πα-
 » τριάρχα!

» Καὶ ἔχομεν ἄρα ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν ἤδη τὸν Πατριάρχην
 » φέροντα ὡς παράσημον λαμπρὸν τὸν ἀμαράντινον τοῦ μαρ-
 » τυρίου στέφανον, ὃν, ποικιλανθῶς πλέξασα καὶ βεῖθρα ἐκ-
 » βαλοῦσα δακρύων, χερσὶν ἀγνοπάταις ἐπέθηκεν ἐπὶ τῆς σε-
 » βασμίας αὐτοῦ κορυφῆς ἡ πότνια καὶ τλήμων Ἑλλάς ὡς
 » ἀνεξίτηλον σημεῖον εὐγνωμοσύνης.

» Ἀλλ' ἐν ταύτῃ τῇ στιγμῇ, Πανιερώτατε Μητροπολίτα,

» Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, καὶ πάντες οἱ παρόντες ἀγαπη-
 » τοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ἐν ταύτῃ, λέγω, τῇ στιγμῇ, ἐκτός
 » τῆς ὕλης γινόμενος, καθορῶ τῇ διανοίᾳ τὸν Πατριάρχην
 » μᾶλλον ἡμῶν ἀμφιταλαντευόμενον καὶ διστάζοντα καὶ
 » αὐτὸν ἂν ἀληθῆ εἶναι καὶ πραγματικὰ ὅσα ἡ μακαρία αὐ-
 » τοῦ ψυχὴ καθορᾷ κατὰ ταύτην τὴν ὥραν. Ἀκούω καὶ
 » αὐτοῦ οἶονεῖ καθ' ἑαυτὸν λέγοντος· κοιμῶμαι ἄρά γε καὶ
 » ὑπνώτω, ἢ γρηγορῶ καὶ ἀγρυπνῶ; μεσονύκτιον εἶναι
 » καὶ σκότος πυκνὸν τυραννίας ἐφίσταται τοῖς βλεφάροις
 » μου, καὶ ἡ φαντασία μου βεβημένη ἰνδαυματίζει Ἑλλάδα
 » ἐλευθέραν καὶ Πατρίδα αὐτόνομον, ἢ ἔχονται ἀληθείας καὶ
 » ὑποστάσεώς τινος τὰ φαινόμενα;

» Ἀπεχε, Παναγιώτατε Πατριάρχα! Οὔτε ἀπατηλοὶ ὀ-
 » νειροι, οὔτε τῆς φαντασίας ἰνδάσματα, ἀλλὰ πραγματικὰ
 » καὶ βέβαια εἶναι ἅπερ σήμερον καθορᾷ ἡ πατριαρχικὴ σου
 » ψυχὴ. Ὁ δὲ λόγος σαφής, καὶ σὺ ὅψιι εὐθὺς τάληθες τῶν
 » πραγμάτων, ἐὰν, εὐδοκήσας, ἐπὶ σμικρὸν προσχῇς τοῖς
 » ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις τὸν νοῦν. Ἀνάνευσον πρὸς στιγμὴν
 » τοὺς πατριαρχικοὺς σου ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ὁ
 » γλαυκὸς οὗτος καὶ γλυκύτατος τῆς Ἀττικῆς οὐρανός, τὴν
 » πανηγυρικὴν καὶ ἐορτώδη κυανόχρουν αὐτοῦ στολὴν ἐνδε-
 » δυμένος, μετὰ μειδιώσης ἱλαρότητος δεικνύει σοι ὅτι τὰ
 » ζοφερά τῆς τυραννίας νέφη τελέως διεσκεδάσθησαν. Καὶ
 » τί ἄλλο δηλοῦσι τὰ πέριξ χρυσιζοντα ταῦτα ὄρη, αἱ ἀνθο-
 » στόλιστοι αὗται πεδιάδες καὶ ἡ καθόλου χαριστάτη καὶ
 » παγκάλη αὕτη φύσις, ἐν ἣ τῶν ὑψιπετῶν πτηνῶν ἡ ὥδι-
 » κωτάτη ἀρμονικὴ συναυλία ἐν ἑαριναῖς χάρισιν εὐφρόσυνον
 » συγκροτεῖ ἐορτήν, ἢ ὅτι τὰ στίφη τῶν βαρβάρων ἀπε-
 » κρούσθησαν καὶ ἐφυγαδεύθησαν, καὶ ἡ πνιγνὰ καὶ δυσώδης
 » αὐτῶν πνοὴ οὐκέτι καταμαραίνει οὐδὲ καταμαυροῖ αὐτῶν
 » τὴν λαμπρότητα; Τί δὲ ἄλλο βούλεται νὰ παραστήσῃ ὁ
 » ἥλιος, τὸ φαῖδρὸν τοῦτο καὶ τηλαυγὲς ἄστρον, τὸ φαῖδρό-

» τερων καὶ τηλαυγέστερον ἑαυτοῦ ἐνταῦθα ἀνατέλλον καὶ
 » διὰ τῶν ἑαυτοῦ μαρμαρυγῶν πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς πολυ-
 » υμνήτου αὐτῆς χώρας εὐφραΐνον, ἢ ὅτι ἐξηφανίσθη τῆς
 » τυραννίας ἡ πλήρης δακρύων ὁμίχλη καὶ ἀχλὺς; Τί δὲ ἄλ-
 » λο μαρτυροῦσι τὰ πολυπληθῆ ταῦτα καὶ μεγαλοπρεπῆ τῶν
 » Ἐπιστημῶν ἐνδαιτήματα, ἐν οἷς αἱ θεσπέσιαι Μοῦσαι ὡς
 » ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν κοιτίδι ἀναθάλλουσι, καὶ τῇ ἡδύτῃτι
 » τῆς μελωδίας πάντας τοὺς φιλομούσους καταθέλγουσιν, ἢ
 » ὅτι ἡ ἱερὰ Ἐλευθερία ἡγεμονεῦει ἐνταῦθα εὐκλεῶς, καὶ ἐ-
 » πιχαρίτως ταύτας δεξιοῦται, καὶ ἄσυλον παρέχει ἀσφαλές;
 » Ἐάν δὲ ἔτι ὑπὸ δυσπιστίας κατέχεται ἡ μακαρία σου ψυχὴ,
 » ἀλλ' ὁδεύσον πρὸς ὀλίγον διὰ τῆς ἐν πολλοῖς ἐξαισίσι φι-
 » λοτεχνήμασι φιλοτίμως καὶ κομψῶς καθωραϊζομένης ταύ-
 » τῆς πόλεως, ἐν ἣ οὔτε οἰμωγαὶ καὶ στεναγμοὶ καὶ γοεραὶ
 » φωναὶ μετὰ δακρύων λαοῦ τυραννουμένου ἀκούονται, καὶ
 » πρὸς τοῖς ἄλλοις ναοὶ χριστιανικοὶ πάγκαλοι καὶ μεγαλο-
 » πρεπεῖς ἀνὰ πᾶν βῆμα προκύπτουσιν, οὐδὲν δὲ ἄχαρι σκή-
 » νωμα τῶν ἀποτροπαίων τῆς Ἀγαρ υἱῶν ταῦτα δὲ πάν-
 » τα μιᾷ φωνῇ καὶ γλώσσῃ δὲν ἐξαγγέλλουσιν ὅτι ἡ χριστια-
 » νικὴ θρησκεία, πορφύραν βασιλικὴν ἐνδεδυμένη, ἐπὶ τοῦ
 » βασιλικοῦ θρόνου ἐνταῦθα σεμνοπρεπῶς κάθεται, κατισχύ-
 » σασα τοῦ ἀγρίου Ἰσλαμισμού;

« Πλὴν οἶμοι! ὅτι ἐκ τῆς ἀναθεθείσης μοι σοβαρᾶς ταύ-
 » τῆς λειτουργίας, σκοτισθέντος τοῦ τῆς διανοίας λογισμοῦ,
 » παραδραμῶν τὰς ἐναργεῖς μαρτυρίας, εἰς ἀσθενεῖς λόγους
 » κατέφυγον ὅπως πείσω τὴν μακαρίαν σου ψυχὴν ὅτι δὲν
 » εἶναι ὄναρ καὶ σκιά τὰ σήμερον ὑπὸ σοῦ ὁρώμενα, ἀλλ' ἄ-
 » ληθῆς καὶ ὑποστατικὴ πραγματῶν οὐσία, ταῦτα δὲ τὰ τῶν
 » ὀνείρων ἀπιστότερα. Διὸ στρέψον, Παναγιώτατε Πατριάρχα,
 » περίξ τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἰδὲ ὅτι περιεστοιχίζουσί σου
 » τὴν ἱερὰν λάρνακα ὁ κραταιότατος τῆς Ἑλλάδος Ἀναξ καὶ
 » ἡ κραταιοτάτη Ἀνασσα. Ἄρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς

» σου καὶ ἴδε τοὺς Ὑπουργούς· τὴν ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας
 » τῆς Ἑλλάδος Σύνοδον· τὴν Βουλὴν τοῦ Ἐθνους ἐν σώματι,
 » καὶ ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα ἀθρόον συντρέχον
 » καὶ μετὰ δακρύων κατασπαζόμενον τὴν σεβασμίαν σου
 » λάρνακα. Καὶ ταῦτα ἰδὼν πείσθητι τέλος ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐν
 » μέρει διατελεῖ νῦν ἐλευθέρᾳ, καὶ ὑψώσας τὰς χεῖρας εὐλό-
 » γησον αὐτήν, καὶ τὸν Θεὸν δόξασον τὸν ὡς ὀλοκαύτωμα
 » θυσίας προσδεζόμενον τὸ μαρτυρικόν σου αἷμα καὶ φιλανθρώ-
 » πως ἐκπληρώσαντα τὰς τελευταίας τῆς ψυχῆς σου εὐχάς.

« Καὶ ὡς ἀπέθνησκεν εἶπεν, ἴδου Κύριος καὶ κρινάτω ».

» Τοιαύτη, Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ πάντες οἱ παρόν-
 » τες, τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τῶν μεγάλων πραγμάτων πάν-
 » τοτε, καὶ τοσοῦτον δύσπιστος ὑπάρχει ἡ ἐκθασίς αὐτῶν,
 » καὶ ὅταν αὕτη βεβαιῶται ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς πεί-
 » ρας. Ἀλλ' ὅσον ἀληθὲς καὶ βεβαία ὑπάρχει τῶν παρόντων
 » πραγμάτων ἡ ὑπαρξίς, τοσοῦτον σπουδαία καθίσταται τῶν
 » ἀφορμῶν, αἵτινες ταῦτα παρήγαγον, ἡ μελέτη καὶ ἐξέτασις.
 » Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ὄντως μέγα καὶ δυσχε-
 » ρές, ἐγὼ δὲ ὁ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἐν-
 » τολῇ τῆς Ἐκκλησίας ἀνδεξάμενος ἀσθενεῖς σφόδρα καὶ
 » ἀνεπαρκεῖς τὰς σμικρὰς μου αἰσθάνομαι δυνάμεις, διὰ τοῦτο
 » παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω πάντας ὁμοίως ὑμᾶς, ἄρχοντάς τε
 » καὶ ἀρχομένους, ὅπως, ἐπινεύσαντες, ἐπιδαψιλεύσησθε μοι
 » εὖμενῇ καὶ ἐπιεικῇ ἀκράσειν, βουλομένῳ ὡς οἶόν τε συντό-
 » μως νὰ ἀφῃγηθῶ τὰ καταστήσαντα προσφιλῇ ἐθνικὴν ἐορ-
 » τὴν τὴν παρούσαν ἡμέραν.

« Καὶ ὡς ἀπέθνησκεν εἶπεν, ἴδοι Κύριος καὶ κρινάτω ».

» Καὶ πάντοτε μὲν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ πάντοτε ἀπὸ
 » τῆς ἀποφράδος ἐκείνης ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ Πρωτεύουσα τῆς
 » ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας κτίμασιν, οἷς οἶδε Κύριος, ἐξέλω,
 » πολυστένακτος διετέλει οὔσα καὶ ὀδυνηρὰ τῆς ὑποδουλώ-
 » θείσης Ἑλλάδος ἡ κατάστασις. Καὶ πάντοτε μὲν παντα-

» τοῦ στεναγμοῦ γοεροῦ τοῦ σκληρῶς τυραννουμένου ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὡς βαρεῖς μυκηθμοί, ἤκούοντο, καὶ σημεῖα διαμαρτυρήσεως ἐξεδηλοῦντο κατὰ τὴν ὑποφώσκουσαν ἀμυνδρὰν ἢ ἐναργεστέραν ἐλπίδα τῆς ἀπελευθερώσεως. Ἄλλ' ὅμως κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ πέμπτος, ἐνδεδυμένος τὴν πανοπλίαν τοῦ Πνεύματος, ἐπαξίως εἰς τὸν Χρυσοστομικὸν ἀνυψοῦτο θρόνον, καὶ ὡς πνευματικὸς καὶ πολιτικὸς ἄμα Ἀρχηγὸς τοῦ κατακλυδιωζομένου ἐθνικοῦ σκάφους τοὺς οἴακας ἔθυνεν, ἢ τρομερὰ πίεσις τῆς ζοφερᾶς τοῦ κατακτητοῦ δεσποτείας κατέστη ἀφόρητος. Αἱ ἐξορίαι, αἱ φυλακίσεις, αἱ δημεύσεις τῶν ὑπαρχόντων, αἱ βεβηλώσεις τῶν ἱερῶν, αἱ σφαγαὶ τῶν πᾶθῶν, αἱ ἀτιμώσεις, αἱ βιαιοπραγαί καὶ αἱ ἄλλαι κακώσεις, αἱ ἀπερίγραπτοι, ἅπερ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κράτος φυλῆς πολέμιαις τῷ χριστιανισμῷ καὶ τῷ πολιτισμῷ οὐσιωδῶς ἐχαρακτήριζον, ἐπλήρῶσαν μέχρι στεφάνης τὸ τῆς πικρίας ποτήριον καὶ εἰς παράτολμον διάβημα προσώθουν πάντας ἀνεξαίρετως τοὺς Ἕλληνας. Καὶ ποῖος βασάνου τρόπος, ποῖον μαρτυρίου εἶδος, ποῖα ὕβρις τῆς τιμῆς, ποῖαι ἀρπαγαὶ περιουσίας, ποῖα ἀσέβεια πρὸς τὰ θεῖα δὲν ἐπενοεῖτο μετὰ λελογισμένης πονηρίας καὶ δὲν διεπράττετο μετὰ ἀκολάστου ἀναισχυντίας καὶ παρὰ πάσης τῆς ἀγρίας ἐκείνης φυλῆς κοινῶς, καὶ παρ' ἑνὸς ἐκάστου τῶν Ἀγαρινῶν ἰδίως; Ἡ καταστροφή, ἡ δήμεσις, ἡ ἐρήμωσις, ἡ ἀγχόνη, τὸ ξίφος, οἱ αἰκισμοὶ καὶ ἡ βία ὑπῆρχον παρ' αὐτοῖς τὰ μόνον νόμιμα μέσα τῆς διοικήσεως. Καὶ κατέστη, φεῦ! κοιλὰς κλαυθμῶνος ἡ πατρίς τῶν Χαρίτων! Καὶ ἔνθα πρὶν αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ τέχναι, ὁ πολιτισμὸς, αἱ Μοῦσαι καὶ ἡ εὐκλεία ἐβλάστησαν καὶ ἀνέθαινον, ἐδέσποζον ἤδη οἱ χθόνιοι δαίμονες, καὶ ἠθροῖν μόνον καὶ ὄδυμοι ἤκούοντο πολλοί.

» Ἐνθεν μὲν λοιπὸν ταῦτα τῆς ἀνομίας τοῦ τυράννου τὰ ἀνόσια ὄργια· ἔνθεν δὲ ἡ ὁδὸς, μεθ' ἧς ὁ Ἕλλην ἀνεμι-

» μνήσκετο πάντοτε τὴν πτώσιν τῆς ἐαυτοῦ Πατρίδος καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἰδίας αὐτονομίας, ὧν ἕνεκα οὐδε σπιθαμὴ γῆς ἐναπελείπετο αὐτῷ ἐλευθέρᾳ ὅπως τηρῇ ἀμείνντα τὰ ἱερὰ καὶ τὰς θήκας τῶν πατέρων, καὶ τῶν ἑλληνίδων Μουσῶν ἰδρὺν σεμνὰ καθιδρύματα, κατέστησαν τὴν συμβίωσιν Μωαμεθανῶν καὶ Ἑλλήνων πάντῃ ἀδύνατον. Καὶ ἐκορυφοῦτο λοιπὸν ὁσημέραι ἡ μῆνις καὶ ὁ κότος, καὶ ὡς ἐν ζέοντι λέβητι ἐθερμαίνετο ἐν τοῖς στήθεσι τῶν Ἑλλήνων ἡ κατὰ τῆς τυραννίας ἀγανάκτησις. Καὶ τὴν μὲν φλόγα ἀνερρίπιζον πολλοὶ καὶ τολμηροί, τὰς διαστάσεις αὐτῆς ὅμως τίς τῶν θνητῶν ἠδύνατο νὰ προΐδῃ; Ταῦτα δὲ πάντα καθίστων, ὡς εἰκὸς, τὴν θέσιν τοῦ τότε Ἀρχηγοῦ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας δυσχερεστέραν καὶ κρισιμωτέραν ἢ ἄλλοτε ποτε.

» Καὶ ἐκάθητο λοιπὸν σύννομος ὁ περιούστατος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὁ Πατριάρχης, ἐπὶ τῶν οἰάκων τῆς ὑπ' αὐτοῦ κυβερνωμένης ἐθνικῆς ὀλκᾶδος, καὶ ἐσκέπτετο ἐμβριθῶς εἰς οἷαν πέλαγος κινδύνων καὶ συμφορῶν ἐμελλε νὰ ἐξαγάγῃ αὐτήν. Καὶ ὥςπερ ὁ ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος κυβερνήτης, ὅταν τῶν ἀτάκτων κυμάτων ταχεῖαν βλέπῃ τὴν ῥύμην καὶ τῶν βιαίων πνευμάτων ἀκατάσχετον τὴν φορὰν, τὸν δὲ τοῖς πλέουσι χειραγωγὸν ἀστὲρα ἐν σκοτεινῇ καὶ ἀσελήνῳ νυκτὶ μὴ μαρμαίροντα, σπουδάζει ὅπως ἐντὸς λιμένος ἀσφαλίσῃ τὴν ναῦν· οὕτω καὶ ὁ ἐπὶ τῶν οἰάκων τῆς ἐθνικῆς νηὸς καθήμενος Πατριάρχης περιαλγῶς παρετῆρει οὐχὶ ἀστέρων σελαγίζουσιν αἴγλην, οὐδὲ εὐδίαν, ἢ τοῦλάχιστον σπιλάδας σμικρὰς, ἀλλὰ πάντοθεν νέφη, βαρὺν καὶ χαλεπὸν τὸν χειμῶνα προμηνύοντα, ἀλλὰ τυράννων φρυάγματα δίκην πελωρίων κυμάτων ἀνορθούμενα, ἀλλὰ προπαρασκευὰς σφαγῶν καὶ ἄλλων μυρίων κακουργημάτων, καὶ ἐσπουδάζεε τό γ' ἐπ' αὐτῷ, ὡς καλὸς κυβερνήτης, ἵνα ἐν ἀσφαλείᾳ τηρῇ τοὺς

» ἐαυτοῦ, ὅπως μὴ διὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀδελίαν ἀπροό-
» πτως ὑποστῇ ναυάγιον τρομερόν.

» Ἀλλὰ μάτην· διότι τὸ φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ,
» κατὰ τὴν τελευταίαν μάλιστα τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου
» Πατριαρχεῖαν, ἐξεδηλώθη τρανώτατα, καὶ ἔκτοτε κυρίως
» τῆς Ἑλλάδος τὸ ὄνομα ἀνεξιτήλοις γράμμασι μυστηριωδῶς
» κατεγράφετο ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ τῆς ζωῆς καὶ ἡ φυγαδεύ-
» θεῖσα δόξα, ἣτις ἐπὶ μακρὸν ἄλλοτε ἠνθῆσεν ἐν Ἑλλάδι
» χρόνον, ἐπανεκάμπτειν εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἐστίαν θά-
» λουσα. Καὶ εὐλόγως· διότι ὅταν τὰ αἵσχη τῆς τυραννίας
» ἐκδηλῶνται ὁσημέραι ἐαυτῶν ἀσχημονέστερα· καὶ ὅταν
» δοῦλος λαὸς τὴν ἰδίαν εὐγένειαν αἰσθανθῇ καὶ ἔντιμον θά-
» νατον νομίσῃ ἀτίμου δουλείας προτιμότερον, τότε εἶναι ἡ
» μυστηριώδης καὶ κρίσιμος ἐκείνη στιγμή, καθ' ἣν λαοὶ τινες
» ὡς ἔθνη αὐτόνομα καταγράφονται ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς,
» καὶ οἱ δυνάσται τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ αὐτὴν αὐτῶν
» ἐπὶ τὴν ὑπαρξίν ἐν τῷ κόσμῳ ὅλως ἀρῶνται καὶ ὡς πλά-
» σμα ἐξημμένης φαντασίας χλευάζουσι.

» Φωνή τις μόνον ὤφειλε νὰ ἀνυψωθῇ, ὅπως ἀκολουθήσῃ εὐ-
» θὺς ἡ ἑκδοσις τῶν πραγμάτων. Καὶ ἡ φωνὴ αὕτη τῆς ἐ-
» λευθερίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀπὸ θείας προσταγῆς, διαπρύ-
» σιος ἠκούσθη καὶ ὡς ὑπὸ ἡλεκτρικοῦ σπινθήρος ἀνεφλέχθη
» τῆς φιλοπατρίας τῶν Ἑλλήνων τὸ αἶσθημα. Καὶ ὁποῖας
» εὐγενούς καὶ εὐαισθήτου καρδίας αἱ μυχαίταται χορδαὶ ἡ-
» δύναντο νὰ μὴ χροισθῶσιν ἐντονώτατα ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ
» ἤχου τῆς ὀξείας φωνῆς ἐκείνης; Διὸ εἶχεν ἄν τις ἰδεῖν
» κατὰ τὰς μεγάλας ἐκείνας ἡμέρας ἱερεῖς καὶ ἱεράρχας σε-
» βαστοὺς, ἄρχοντας καὶ εὐγενεῖς, γέροντας πολιούς, νεανίας
» εὐσταλεῖς καὶ ἀκμαίους, γυναῖκας σεμνάς καὶ παρθένους
» ἁβράς μετὰ δακρυβρέκτων ὀφθαλμῶν ἀνυψούντας χεῖρας
» ἱκετίδας πρὸς οὐρανὸν καὶ ὁμνύοντας ἐλευθερίαν τῆς γλυ-
» κερᾶς αὐτῶν Πατρίδος ἢ θάνατον.

» Ἀλλ' ἅμα τῆς σάλπιγγος τὸν παιᾶνα τῆς ἐλευθερίας
» σαλπισάσης, κατεσείσθη ἐκ βάθρων σὺν τριγμῷ τρομερῷ τὸ
» ἐτοιμόρροπον καὶ σαθρὸν τῆς τυραννίας οἰκοδόμημα, ἐν ᾧ
» αἱ κτηνώδεις ὀρέξεις, αἱ ἐκτεθηλυμέναι τρυφαὶ καὶ ἡδυπα-
» θεῖς ἀσωτεῖαι, στήσασαι τὸν ἐαυτῶν θρόνον, ἐν ἀδείᾳ με-
» γάλῃ ἡγεμόνευον. Ὁ δὲ τούτων δουλοπρεπὴς καὶ πειθήνιος
» θεράπων, ὁ χαῦνος καὶ θεοστυγὴς τύραννος, πεφοβημένος
» καὶ ἔντρομος καὶ ψυχρῷ περιρρεόμενος ἰδρῶτι, ἐκ τῆς κραι-
» πάλης τῶν ἡδονῶν αἴφνης ἀνατιναχθεὶς, καὶ ὡς ἐξαλλος
» καὶ μαινόμενος καὶ φρυάσσων τῇδε κάκεισε ἀγχιστρόφως
» ἀναπηδῶν καὶ σφαδάζων καὶ σφύζων, πανταχοῦ λυσσῶδῶς
» ἐζήτει θύματα, ἵνα κορέσῃ τὰ πάθη αὐτοῦ τὰ φλογερὰ καὶ
» ἀπάνθρωπα. Ἀνεφρίξαν ἐλίγδην αἱ τριῖνες τῆς κεφαλῆς αὐ-
» τοῦ καὶ ἀνωρθώθησαν ὡς φαρμακεροὶ ὄφεις· οἱ σκυθροὶ αὐ-
» τοῦ ὀφθαλμοὶ ἐσπινθηροβόλουν σπινθήρας φλογὸς· τὸ δὲ
» παμφάγον αὐτοῦ στόμα καπνὸν ἐξερρυγόμενον φλογώδην,
» ὡς ἡ Αἴτην, ἔχαινε φρικαλέως καὶ ἡτοιμάζετο νὰ καταθρο-
» χθίσῃ τὴν Ἑλλάδα, τὴν δύσμοιρον καὶ καταπεπονημένην
» Ἑλλάδα! «ὦ Κόριε, σῶσον δὴ, ὦ Κόριε εὐόδωσον δὴ»⁽¹⁾

» Τὸ ὑπουλον κάλυμμα, ὑφ' οὗ καλυπτομένη ἡ θηριώδης
» τυραννὶς ἐθώπευε τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ
» Γένους ἡμῶν, ἵνα κρατῇ δι' αὐτῶν ὑποχείριον, ὡς ἀνδρά-
» ποδον, λαὸν εὐγενεστάτης καταγωγῆς, πνεύσας ὁ ζέφυρος
» τῆς ἐλευθερίας ἀνερρίπισε, καὶ ἡ εἰδεχθῆς μορφή ἐν πάσῃ
» αὐτῆς τῇ φυσικῇ θηριωδίᾳ φανεῖσα, τοὺς πάντας τρόμου
» καὶ φρίκης ἐνέπλησε! Τὸ προσωπεῖον τὸ ἐπίπλαστον ἄφη-
» ρέθη· καὶ ἡ πελιδνὴ καὶ κατεσκληκυῖα ὄψις τοῦ δημίου τυ-
» ράννου, δίκην καταχθονίου τινὸς φάσματος ἐμφανισθεῖσα,
» τοῖς πᾶσι φόβον πανικὸν ἐνεποίησε! Καὶ ἐσπάσατο λοιπὸν
» μετὰ παραφόρου ὀργῆς ἡ μαιφύβνος τοῦ τέρατος χεὶρ ἐκ

(1) Ψαλμ. ριζ' 21.

» τῆς αἵματοφύρτου θήκης τὸ φοινικώτατον ξίφος, καὶ ὅπλι-
 » σθεῖσα ἐπέπεσε κατὰ παντὸς τοῦ Γένους ἡμῶν! Καὶ ἐπλη-
 » ρώθη, οἴμοι! ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα δακρύων καὶ αἱμά-
 » των!... καὶ αἱ οἰμωγαὶ καὶ οἱ στεναγμοὶ τῶν μυριάδων
 » θυμάτων δίκην καπνοῦ ἐπεσκότισαν τὸν ὀρίζοντα· καὶ αἱ
 » θερμαὶ δεήσεις τῶν κινδυνευόντων ἀνυψοῦντο, ὡς στήλη πυ-
 » ρός, μέχρι τοῦ οὐρανοῦ! « ὦ Κύριε, σῶσον δὴ, ὦ Κύριε,
 » εὐδόωσον δὴ ».

» Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνεφώλευεν, ὡς ἐν κέντρῳ,
 » τὸ πρῶτον ζώπυρον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ζωῆς· καὶ ἐπειδὴ τὸ
 » τέρας τῆς τυραννίας τὸν βιαίως διαρρήξαντα τὰς ἀλύσεις
 » λαὸν ἐνόμιζεν ὡς δράκοντα μέλλοντα νὰ καταφάγῃ αὐτό,
 » διὰ τοῦτο ὤφειλε νὰ κατευθύνῃ τὸ ξίφος πρῶτον κατὰ
 » τῆς κεφαλῆς. Τοῦτο ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐνόει ὁ Πατριάρχης
 » καὶ ἡσθάνετο. Ἀλλὰ, καίπερ δυνάμενος νὰ ἀπαλλάξῃ ἑαυ-
 » τὸν τῆς τυραννικῆς μανίας, προϋτίμησεν ὅμως, ὡς ὄντως ἀ-
 » ληθῆς καὶ καλὸς Ποιμὴν, ἵνα θῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πρῶτος
 » ὑπὲρ τῶν προβάτων καὶ προσενέγκῃ ἑαυτὸν ὀλοκαύτωμα
 » τῷ Θεῷ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

» Συλλαμβάνει λοιπὸν τὸν Πατριάρχην ὁ τύραννος, ἢ μᾶλ-
 » λον εἰπεῖν, ἐκεῖνος ἑαυτὸν πρὸς τὸν τύραννον παραδίδωσι,
 » καὶ ἀναρτᾷ αὐτὸν τοῦ ἱριώματος, καὶ ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡ-
 » μερας τηρεῖ τὸ σεβάσμιον αὐτοῦ σῶμα ἀνηρητημένον ἀπέ-
 » ναντι τῆς πύλης τῶν Πατριαρχείων πρὸς χλεύην καὶ παρα-
 » δειγματισμόν. Καὶ ὁρᾷ τῆς Πατρίδος τὴν συμφορὰν καὶ
 » τῆς τυραννίας τὸ θράσος! Ὁ τέως λαμπρὸς τῆς Ἐκκλησίας
 » στολισμὸς καὶ τὰ πράγματα τοῦ Γένους διοικῶν ἐν τῇ ἐσ-
 » χάτῃ ταπεινότητι κρέμαται ὡς κακοῦργος! Ὁ τοσαύτης
 » τιμῆς ἡξιωμένος καὶ χάριτος, καταχλευάζεται ὡς ὁ ἀδοξό-
 » τατος θνητῶν ἀπάντων! Καὶ ὁ τοσοῦτον περίβλεπτος Οἰ-
 » κουμενικὸς Πατριάρχης, ὁ ὑψὼν τὰς χεῖρας καὶ μυριάδας
 » μυριάδων ὀρθόδοξων εὐλογῶν, ἀναιρεῖται καὶ ἀτιμάζεται

» ὑπὸ εὐαρίθμων ἀπίστων, καὶ οὐδὲ τῆς κοινῆς ἀξιούται
 » ταφῆς!

» Ταύτην δὲ τὴν αὐτόχρημα ἀνάνδρον καὶ δειλὴν πράξιν
 » πράξας ὁ τύραννος, καὶ ὡς μέγα κατόρθωμα ὑπολαβὼν, σα-
 » τανικὸν ἔπειτα ἀνακαγχάσας καὶ ἀχρεῖον καταρρήξας γέ-
 » λωτα, ἔστρεψε μεγαλαυχῶν περίξ τοὺς ἀποτροπαίους αὐ-
 » τοῦ ὀφθαλμοὺς καὶ ἐξεβακχεύετο παραφόρως ἐπὶ τῇ νίκῃ,
 » καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐλευθερίαν ὡς μωρὴν πανταχοῦ διε-
 » σάλπιζε. Καὶ ταῦτα ἐποίει νομίζων ὅτι ἐματαίωσε τῆς
 » θείας Προνοίας τὰς βουλὰς. Νήπιος· οὐδ' ἔφριξεν, οὐδ' ἐ-
 » παράχθη ποσὼς ἐκ τῆς ἐμφαντικῆς ἐκείνης φωνῆς, ἣν σὺν
 » τῇ τελευταίᾳ πνοῇ ἀφῆκεν ὁ Πατριάρχης· « ἴδοι Κύριος
 » καὶ κρινάτω! »

» Καὶ γελᾷ λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς καὶ μαίνεται ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ
 » τῆς ὀδύνης. Ἀλλὰ τὸ ὀλοκαύτωμα ἤδη προσηνέχθη· καὶ
 » τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους αἱ ἀμαρτίαι ἀφέθησαν! Τοῦ Πα-
 » τριάρχου τὸ αἷμα ἐχύθη· καὶ ποταμὸς πύρινος ἐν πολλοῖς
 » ἐλιγμοῖς, ὡς φλογερὸς δράκων, ὀρμητικῶς ῥέων, περιεκύ-
 » κλου τοῦ τυράννου τὸ μεστὸν τρυφηλότητος καὶ νωθρείας
 » μέγαρον! Ἡ ἐκραγεῖσα τῆς ἐπαναστάσεως θύελλα καὶ τῶν
 » Ἑλλήνων τὸ θάρρος οὐ μόνον δὲν περιστάλησαν, ἀλλ' ὅση-
 » μέραι μάλιστα ἐπετείνοντο καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ τυράννου
 » κενὰς καὶ γελοίας ἐξήλεγχον.

» Ὡς ἀνέμου βιαία πνοὴ διεδόθη ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρ-
 » χου ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα, καὶ οὐδαμοῦ οὐδεμίᾳ χριστια-
 » νικῇ ψυχῇ, ὄντως ὑπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀκτίνος καταυγασθεῖ-
 » σα, εὐρέθη μὴ συγκινηθεῖσα ἐπὶ τῷ φρικτῷ ἀνοσιουργήματι!
 » Ἀστραπηδὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ Πατριάρχου ὁ
 » φόνος ἐφημίσθη ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς σιδηροφορούσης Ἑλ-
 » λάδος, καὶ κοπετὸν καὶ ὀδύνην ἐξήγειρε παρὰ πᾶσι τοῖς
 » Ἑλλησι! « Καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν κοπετὸν, ὡς ἐπ' ἄγα-

» πητῶ, καὶ ὀδυνηθήσονται ὀδύνην ὡς ἐπὶ πρωτοτόκῳ» (1).
 » Ἐκτοτε πᾶσα ἐλπίς συνδιαλλαγῆς τυραννούντων καὶ τυ-
 » ραννουμένων ἐξέλιπε, καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν συμβίωσις τοῦ
 » λοιποῦ κατέστη τελέως ἀδύνατος.

» Καὶ ἀντεπεξῆλθε λοιπὸν ἡ βία κατὰ τῆς βίας ἀμείλι-
 » κτος· ἡ δικαιοσύνη κατὰ τῆς ἀδικίας ἀδυσώπητος· καὶ ἡ
 » ἱερὰ ἐλευθερία στεναγμὸν βαθὺν στενάξασα, καὶ ἐκ τῆς εἰρ-
 » κτῆς ἀνατιναχθεῖσα, κατέθραυσε τῆς αἰχμαλωσίας τὰ χρο-
 » νια δεσμὰ, καὶ τὴν ἑαυτῆς στιβαρὰν δεξιὰν ὀπλίσασα, ἐ-
 » πάταξε μετὰ δυνάμεως καὶ βίας τὴν εἰδεχθῆ καὶ πεφυση-
 » μένην κεφαλὴν τῆς τυραννίας. Διὸ δύναται τις ἀνευδοιάστως
 » εἰπεῖν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Πατριάρχου ὑπῆρξε τῆς Ἑλλάδος
 » ἡ ἀνάστασις· καὶ ἡ καταστροφή αὐτοῦ ἡ τοῦ διεσπαρμένου
 » ἑλληνικοῦ ἔθνους συναρμολογία καὶ συνένωσις. Διὰ τοῦ αἵμα-
 » τος λοιπὸν αὐτοῦ ὁ μὲν ἄγων καθαγιασθεὶς καὶ χαρακτῆρα
 » ἱερὸν καὶ ἅγιον λαβὼν παρεσκεύασε τὴν νίκην κατὰ τοῦ τυ-
 » ράννου, ὃν ἐπὶ τέλους ἐθριάμβευσεν, ἡμεῖς δὲ ζῶμεν σήμε-
 » ρον οὐχὶ ὡς δούλοι, ἀλλ' ὡς ἐλεύθεροι, καὶ τὸν φεινότερον
 » τοῦτον ἥλιον μετ' εὐφροσύνης πολλῆς βλέπομεν, καὶ ἀκω-
 » λύτως πρὸς τὸν διαυγῆ καὶ ἀστερόεντα τοῦτον οὐρανὸν τοῦς
 » ὀφθαλμοὺς ἀνυψοῦμεν, καὶ μετ' ἀδείας τὴν γλυκεῖαν τῆς ἐ-
 » λευθερίας αὐρανὴν πνέομεν.

» Καὶ ἐτήρει λοιπὸν πρὸς χλεῦν ὁ τύραννος τὸ πατριαρ-
 » χικὸν σῶμα ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας ἀνηρτημένον τοῦ ἱερῶ-
 » ματος. Ἄλλ' οὔτε εἰς τοῦτο ἠρέσθη, ἀλλ' ἕτερον πολλῶ
 » τοῦ πρώτου θηριωδέστερον ἐπεχείρει κατὰ τοῦ νεκροῦ κα-
 » κούργημα· διότι ὡς τῶν πονηρῶν καὶ ἀνημέρων θηρίων,
 » οὕτω καὶ τῆς τυραννίας ἡ φύσις πάντοτε ἐπιδεικνύει τὴν
 » μοχθηρὰν κακίαν οὐ μόνον εἰς τὰ ἔμφυχα τῶν σωμάτων,
 » ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄψυχα. Καὶ προστάσσει λοιπὸν τὸν

(1) Ζηλ. 1Β', 10.

» ὁμότατον τῶν ἀπίστων ὄχλον, καὶ ἀφαρπάζουσιν, ὡς κύνες
 » λυσσαλέοι τὸν νεκρὸν, καὶ σύρουσι πρὸς ἐμπαιγμὸν τοῦ Γέ-
 » νους εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως μετ' αἰσχύνης, καὶ ῥίπτουσιν
 » ἐπὶ τέλους εἰς τοῦ πόντου τὸν βυθόν. Καὶ τοῦτο, ἵνα ἐξα-
 » φανίσῃ τελέως τὸν Πατριάρχην, ὡς τὴν ὑπ' αὐτοῦ καθαγια-
 » σθεῖσαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐξανάστασιν ἐξηφανισμένην
 » ἐνόμιζε. «Καὶ εἶπε· τὸν ἄνδρα, ὃς συνετέλεσεν ἐφ' ἡμᾶς,
 » καὶ ὃς παρελογίσατο ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς, ἀφανίσωμεν αὐ-
 » τὸν, τοῦ μὴ ἐστάναι αὐτὸν ἐν παντὶ ὀρίῳ Ἰσραὴλ» (1).

» Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο ἐδείχθη νήπιος ὁ τύραννος θέλων
 » νὰ ἐναντιωθῇ πρὸς τὰς τῆς θείας Προνοίας βουλὰς· διότι
 » ἐρρίφθη μὲν τὸ πατριαρχικὸν πτώμα εἰς τοῦ πόντου τὸν βυ-
 » θόν, ἀλλ' ὁ Κύριος ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ προσελάβετο
 » αὐτό· «ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ ἔλαβε με, προσελά-
 » βετό με ἐξ ὑδάτων πολλῶν» (2).

» Καὶ ὥσπερ ὁ πυροειδὴς τοῦ ἡλίου δίσκος ἅμα τῇ ἑφ
 » ἀνυψοῦται μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐν σμικρᾷ καιροῦ ῥοπῇ πᾶσαν
 » τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, πάντα τὰ ὄρη καὶ τὰς νάπας
 » καὶ καθόλου τὸ περιέχον καταθερμαίνει ταῖς τῶν ἀκτίνων
 » βολαῖς· οὕτω καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ Πατριάρχου, ὅτε ἡ φαινή
 » ἐκείνη αὐγὴ ὑπέφωσκε καὶ ὡς ὑπὸ κροκωτοῦ τινος πέπλου
 » ἐφοινίσσετο ἡ ἀνατολὴ τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας, ἀνε-
 » δύετο ὡς ἄλλος ἥλιος μεγαλοπρεπῶς ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ
 » πόντου καὶ ἀνέφλεγε πάλιν πολλῶ ἢ πρὶν θερμότερον τῶν
 » ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων τὸ αἶσθημα. Ἄμα δὲ ναὺς ἑλληνική,
 » οἷά τις πτερόεσσα περιστερὰ, ἐπὶ τῶν ἑαυτῆς πτερύγων τὸ
 » ἱερὸν λείψανον ἐπιθεῖσα, μετήνεγκεν αὐτὸ εἰς πόλιν εὐσε-
 » βοῦσαν, καὶ εὐηγγελίσατο, ὡς ἐκείνη ἡ ἐπὶ Νῶε, χαρμύου-
 » να πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις εὐαγγέλια. Καὶ πάλιν λοιπὸν ὁ

(1) Βασιλ. Β', κ', 5.

(2) Ὑλμ. ιζ', 19.

» Πατριάρχης Γρηγόριος ὡς ἀστὴρ φαεινὸς ἐν μέσῳ ἀνέτειλε
» νεφέλης, καὶ ὡς ἥλιος ἐκλάμπων ἐν ναῶ Κυρίου.

» Αἱ βασιλικαὶ τιμαὶ, ἐν αἷς ἐτιμήθη τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λεί-
» ψανον ὑπὸ τῆς κραταιᾶς καὶ ὁμοδόξου ῥωσικῆς Μοναρχί-
» ας· αἱ ἐκκλησιαστικαὶ πομπαὶ, μεθ' ὧν ἐδεξιώθη ὑπὸ τῆς
» εὐσεβεστάτης Συνόδου τῆς ἀπεράντου ἐκείνης Αὐτοκρατο-
» ρίας· καὶ οἱ γλαφυροὶ λόγοι, οὓς ἐκ τῆς σκοπιᾶς ἐκείνης
» εὐγλώττως ἀπήγγελλεν εἰς τῶν γλαφυρωτέρων παρ' ἡμῖν
» ἐκκλησιαστικῶν ῥητόρων, ἐνεψύχουν τοὺς ὑπὲρ τῶν ὅλων
» ἀγωνιζομένους τότε Ἑλλήνας καὶ γενναιοτέρους καὶ καρτε-
» ρικωτέρους αὐτοὺς κατειργάζοντο πρὸς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας
» ἱερὸν ἀγῶνα. Ὡστε ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος οὐ μόνον ζῶν
» καὶ ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἱστάμενος καὶ φθεγγόμε-
» νος, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον καὶ θανὼν, καὶ ἐν τῇ ἐσχατιᾷ ἐ-
» κείνῃ ἄπνους κείμενος μυστηριωδῶς συνέτρεχεν εἰς
» ἐπίρρωσιν καὶ εὐόδωσιν τοῦ ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πα-
» τρίδος ἀγῶνος. Ἐκεῖθεν λοιπὸν ὡς διὰ μυρίων γλωσσῶν
» ἐκάλει τοὺς ἀπανταχοῦ διεσπαρμένους Ἑλλήνας καὶ παρε-
» κελεύετο πατρικῶς ἵνα μετὰ σπουδῆς καὶ θάρρους τάττων-
» ται ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς ἀγωνιζομένης αὐτῶν Πατρίδος, καὶ
» συντρέχωσι παντοιοτρόπως εἰς τὰς μυρίας αὐτῆς ἀνάγκας
» καὶ τὰς ἀπείρους στερήσεις. Τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ, ὡς ἐκ τῆς
» μαρτυρικῆς χάριτος, θεῖαν τινὰ ἐνέργειαν καὶ δύναμιν λα-
» βὼν, κατέστη σύμβολον τῆς εἰς τὴν Πίστιν καὶ τὴν Πατρί-
» δα εὐλικρινοῦς ἀφοσιώσεως, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἐκ τῶν βαθυτά-
» των μυχῶν τῆς καρδίας συγκινούμενος καὶ δάκρυ δαψιλές
» ἐκχέων, ὥμνυε πᾶς γενναῖος ὁπλίτης καὶ πᾶς ἀτρόμητος
» πολεμιστής.

» Πεντήκοντα ὅλα ἔτη διέμενον ἐν τῇ εὐσεβεῖ ἐκείνῃ πόλει
» Ὁδησῶ, τῇ τοσοῦτῃ προσφιλεῖ ἡμῖν τοῖς Ἑλλήσι κατα-
» στάσει, ὡς ἅγιον τιμώμενον καὶ σεβόμενον τὸ μαρτυρικόν
» τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου λείψανον. Πεντηκονταετηρίς

» ὅλη παρήλθε, καὶ ἡ μακαρία αὐτοῦ κῆνις ἐπανεπαύετο μα-
» κρὰν τῆς φίλης αὐτῷ Πατρίδος, ἧς χάριν τὸν μαρτυρικόν
» ἐδέξατο θάνατον. Ἀλλ' ὅτε αἱ ἡμέραι τῆς χρονικῆς ἐκείνης
» περιόδου ἐπληρώθησαν, καὶ ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνησις κατὰ
» τὸν διακαῆ πόθον τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων καὶ τῇ τοῦ Σε-
» βασι. Μητροπολίτου αἰτήσῃ, ἐζητεῖτο τὴν μετακομιδὴν,
» καὶ ἡ κραταιοτάτη Ῥωσσία, εὐμενὲς τὸ οὗς προσχούσα εἰς
» τὴν φωνὴν τῆς Ἑλλάδος, συνευδόκει, καὶ ἀνεταράσσεται
» πάλιν τοῦ τάφου ὁ χοῦς· τότε νέαι αὖθις ἀνεκαινίζοντο ὁ-
» δύναι πολλῶ τῶν παλαιῶν ὀδυνηρότεραι. Τίς οἶδε τοῦ Κυ-
» ρίου τὰ κρίματα; Ἄ τὰ κρίματά σου ὦσει ἄβυσσος πολλήν⁽¹⁾.
» Μετὰ πενήκοντα ὅλα ἀπουσίας ἔτη διέπλεεν ὁ Πατρι-
» ἀρχης ἐπὶ νηὸς ἐλληνικῆς παρὰ τὸν αἰγιαλόν, τίνος; τῆς
» Κωνσταντινουπόλεως! Διέπλεε· καὶ, ὡς ἂν εἰ ἀπὸ τῆς λα-
» νακος ἀναστάς, ἐθεᾶτο μακρόθεν τὰ Πατριαρχεῖα, ἅπερ
» αὐτὸς πόνους ἀτρύτοις καὶ κινδύνους πολλοῖς ἀνήγειρεν· ἐ-
» θεᾶτο τὰ ἄλλα σκηνώματα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἅπερ πολ-
» λάκις τῇ πατριαρχικῇ κατηγλαϊσμένος στολῇ κατελάμπρυ-
» νεν· ἐθεᾶτο πάλιν τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἣτις ἀπειράκις σκέ-
» ψων βαθυτάτων ἀφορμῇ αὐτῷ ἐγένετο· ἐθεᾶτο τὴν ἡμι-
» σέληνον ἀγερώχως κυματίζουσαν ἔτι πρὸς χλεύην τοῦ Σταυ-
» ροῦ, ἢ μᾶλλον πρὸς αἶσχος τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ·
» ἐθεᾶτο τέλος σύμπαν τὸ ἡγαπημένον αὐτοῦ ποίμνιον ὅπερ,
» καὶ τοὶ ἄθροον συρρέον ἐπὶ τὴν ἀκτὴν καὶ διαπύρως ποθοῦν
» ἵνα μετὰ τοσοῦτον χρόνον κατασπάσῃται πάλιν τοῦ θεο-
» δοξάστου πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρὸς τὰ ἱερὰ λείψανα, ἀλλ'
» ὅμως ὑπὸ τοῦ φόβου ἀνεστέλετο καὶ τὸ ἄλγος αὐτοῦ
» ἀνεκαινίζετο· « Καὶ τὸ ἄλγός μου ἀνεκαινίσθη ⁽²⁾ ».
» Ἀλλὰ ποῖος λόγος, ἢ ποῖος ἡμῖν διαρκέσει χρόνος πρὸς τὴν

(1) Ψαλ. λβ', 8.

(2) Ψαλ. ρβ', 3.

» τούτων ἀκριβῆ ἀφηγησίν τε καὶ κατανόησιν ; διότι ἐνταῦθα
 » τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὁ ὀξύτερος νοῦς καὶ ὁ δεξιώτερος κάλαμος
 » ἀμυχανοῦσι νὰ νοήσωσι καὶ παραστήσωσι τὴν ἀλήθειαν
 » τῶν πραγμάτων, ἣν μόνη οἶδε πιστῶς ἐκφράζειν ἡ παντός
 » λόγου κρείττων σιγή.

» Καὶ τίς δύναται νὰ αἰσθανθῇ καὶ περιγράψῃ τὴν κατα-
 » σχοῦσαν τὴν δύστηνον ἐκείνην χριστιανικὴν κοινωνίαν κατή-
 » φειαν καὶ ἀθυμίαν, ἥτις ὡς νέφος ἀπέκρυψε πᾶσαν εὐθυμίαν
 » καὶ χαράν, ὅτε ἡ ἀτμῆς ἡ φέρουσα τὰ ὅσα τοῦ ποθητοῦ
 » αὐτῇ πνευματικοῦ ποιμένος ἅμα φανεῖσα καὶ κατέστη ἄ-
 » φαντος ; Τίς δύναται νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἐσωτερικῶς ἀνακο-
 » χλάζουσαν αὐτῆς συγκίνησιν, μὴ τολμώσης δι' οὐδενὸς ἐξω-
 » τερικοῦ σημείου, οὔτε διὰ τῶν φυσικῶν αὐτῶν δακρύων νὰ
 » κατασβέσῃ τῆς ὁδύνης τὴν φλόγα ; διότι καθὼς ὅταν ὑετός
 » καταρραγῇ σφοδρὸς, αἰθρία γίνεται καθαρὰ· οὕτω καὶ ὅταν
 » τὰ δάκρυα καταρρέωσι, γαλήνη πῶς γίνεται καὶ εὐδία εἰς
 » τὴν τεταραγμένην ψυχὴν, καὶ τὸ ἐκ τῆς λύπης προερχό-
 » μενον πάθος μετριάζεται.

» Καὶ τέμνουσα λοιπὸν τῆς θαλάσσης τὰ κύματα καὶ
 » κρουμένη τὰς πλευρὰς ὑπὸ τῶν κυμάτων διέβαινεν ἐπι-
 » σπερχῶς ἡ πυροκίνητος ναῦς, ἡ τὸ βαρύτιμον φορτίον φέρουσα·
 » καὶ κατελείπετο ἡ χριστιανικὴ ἐκείνη ποίμνη ἀπαρηγόρητος!

» Ἀλλὰ στάθμευσον ἐν τῷ σταθμῷ τούτῳ, Παναγιώτατε
 » Πατριάρχᾳ, καὶ ἀναπαύθητι καὶ κατασκήνωσον ἐν τῷ οἴκῳ
 » τούτῳ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, μέχρις οὗ πληρωθῶσι καιροὶ
 » ἐθνῶν κατὰ τὰς βουλὰς τοῦ Ὑψίστου· Ἄ· Ἠγαπημένος ὑπὸ
 » Κυρίου κατασκηνώσει πεποιθώς (1). Τότε δὲ μετενεχθήσε-
 » ται καὶ τὸ ἱερόν σου λείψανον εἰς τὴν ἀγαπητὴν σοι ἐκείνην
 » Μητρόπολιν καὶ κατατεθήσεται παρὰ ταῖς θήκαις τῶν
 » Χρυσοστόμων, τῶν Γρηγορίων, τῶν Φωτίων, τῶν Γεννα-

(1) Δευτερον. λγ'. 12.

» δίων καὶ τῆς ἄλλης σεμνῆς χορείας τῶν εὐκλεῶν Πατριαρ-
 » χῶν, ὧν εὐκλεῆς ἐχηρημάτισας διάδοχος.

» Καὶ μένε λοιπὸν πρὸς καιρὸν παρ' ἡμῖν, καὶ νουθεῖ,
 » ἡμᾶς, καὶ παρακάλει, καὶ παρηγόρει ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ
 » παραμυθοῦ ἐν ταῖς περιστάσεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτίμα καὶ
 » ἔλεγχε ἡμᾶς πταίοντας διὰ τῆς μυριοφθόγου πατριαρχι-
 » κῆς σου φωνῆς, ἥτις ἐξέρχεται διαπρύσιος ἐκ τῆς σιγῶσης
 » ταύτης λάρνακος τῶν σεπτῶν σου λειψάνων· διότι σωτή-
 » ριος ἡμῖν τε καὶ τῇ φίλῃ Πατρίδι ἔσται ἡ πατριαρχική
 » σου φωνὴ καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἡδεῖα, οὐ μόνον ὅταν αὕτη
 » μειλχιῶς παρηγορῇ καὶ συμβουλεύῃ, ἀλλὰ καὶ ὅταν μετὰ
 » ὀρμύτητος ἐλέγχῃ τοὺς τε Ἀρχοντας ἡμῶν, ὅταν οὗτοι
 » τυχόν τὴν Ἀρχὴν ἀναπαύσεως καὶ ἀνέσεως ἀφορμὴν νομί-
 » ζωσι· τοὺς τε παρ' ἡμῖν πολιτευομένους, ὅταν οὗτοι περὶ τὰ
 » χαμαιζήλα ἀμοιβαῖα πάθῃ κατατριβόμενοι, τό τε ἐνεστώ-
 » ς καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος καταστρέψωσι, καὶ καθόλου
 » πᾶσαν τὴν νεωτέραν γενεάν, τὴν γλυκεῖαν ταύτην τοῦ μέλ-
 » λοντος τῆς Πατρίδος ἐλπίδα, ὅταν αὕτη τῶν ἀγνῶν ἡθῶν
 » τῶν προγόνων ἀφισταμένη περὶ πάντα νεωτερίζῃ κούφως
 » καὶ παιδαριωδῶς.

» Καὶ ὑπομίνησκέ λοιπὸν, Παναγιώτατε Πατριάρχᾳ,
 » καὶ ιδιώτας καὶ ἄρχοντας, καὶ πλουσίους καὶ πένητας, καὶ
 » ἀμαθεῖς καὶ σοφοὺς, καὶ μικροὺς καὶ μεγάλους τὰς συμ-
 » φορὰς τὰς πολλὰς, τὰς καταστροφὰς τὰς δεινὰς, τοὺς παν-
 » τοίους κινδύνους, τὰ ἀπερίγραπτα μαρτύρια καὶ τοὺς φο-
 » νικωτάτους θανάτους, εἰς οὓς ὑπέκυψεν ἡ καθόλου Πατρίς,
 » ὅπως καταστήσῃ αὐτόνομον καὶ ἐλευθέραν τὴν μικρὰν
 » ταύτην τῆς Ἑλλάδος γωνίαν. Καὶ δεικνύων αὐτοῖς ἐκ τῆς
 » στήλης, ἐφ' ἧς μετ' ὀλίγον ὁ ἀνδριάς σου τεθήσεται, τὰς
 » πυρποληθείσας πόλεις, τὰς ἐρημωθείσας χώρας, τοὺς βε-
 » βηλωθέντας ναοὺς καὶ τὸν στενάζοντα ἔτι ὑπὸ τὸν σιδηροῦν
 » ζυγὸν χριστιανικὸν λαόν, παρότρυνον εἰς τὴν ἀρετὴν

» καὶ τὴν εὐσέβειαν, δι' ὧν τὰ τε ὑπάρχοντα ἀγαθὰ περι-
 » φρουροῦνται ἀσφαλῶς καὶ τὰ ποθούμενα προσκτῶνται ῥαδίως·
 » διότι ταῦτα ἀπὸ σοῦ οἱ πάντες ἀκούοντες καὶ ὡς ὑποθή-
 » κας πατρικῆς εὐλαβῶς τηροῦντες, αἰσιώτερον μέλλομεν νῶ
 » διαπλέωμεν τὴν πολυκίμαντον ταύτην θάλασσαν, ἐν ᾗ κατα-
 » κλυδωνίζεται τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν σκάφος, μέχρις οὗ ὁ χειμὼν
 » καὶ ἡ ζάλη Θεοῦ, ὅστις μόνος, ναὶ μόνος, καὶ οὐχὶ οἱ ἰσχυ-
 » ροὶ τῆς γῆς, ἄλλοιοὶ χρόνους καὶ καιροὺς. «Καὶ αὐτὸς ἀλ-
 » λιοὶ καιροὺς καὶ χρόνους (1)».

» Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀγαπητοί, εὐλογοῦντες ἐκ βάθους ψυ-
 » χῆς τὸν Ὑψιστον, οὐτινος ἡ πανσθενὴς δεξιὰ κατώρθωσεν
 » ἐν ἡμῖν τὰ θαυμάσια ταῦτα τὰ μεγάλα, καὶ εὐχαριστοῦν-
 » τες αὐτῷ ὅτι ἡξίωσεν ἡμᾶς ἵνα ἐορτάσωμεν τῆς ἐθνικῆς
 » ἡμῶν παλιγγενεσίας τὴν πρώτην πεντηκονταετηρίδα, δεη-
 » θώμεν αὐτοῦ μετὰ δακρύων θερμῶν ἵνα ἐν τῇ ἐρχομένῃ δευ-
 » τέρᾳ πεντηκονταετηρίδι, εὐδοκήσας, ἀποτελέσῃ τὸ ἔργον
 » τῆς πανσθενοῦς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ καταξιώσῃ τὴν μεθ'
 » ἡμᾶς γενεάν ἵνα ἐορτάσῃ τὴν τελείαν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθ-
 » νους παλιγγενεσίαν ἐν τῷ τῆς θείας Σοφίας ναβί.

» Τέλος δὲ τὴν ἱερὰν λάρνακα τοῦ πρώτου μάρτυρος τῆς
 » ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας μετὰ υἱικοῦ φίλτρου καὶ εὐλα-
 » βείας κατασπαζόμενοι, ἀνακράξωμεν τρίς ἐν καταλύξει
 » καρδίας.

» Αἰωνία ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν πρωτομάρτυρα
 » τῆς ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας Γρηγόριον τὸν Οἰκουμενι-
 » κὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως.

(1) Δανιὴλ β', 21.

Περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ Μνημοσύνου ὁ Κύριος Ἀχιλλεὺς
 Παράσχος ἱστάμενος εἰς τὰς βαθμίδας τῆς ἐξέδρας, εἰς ᾗ
 εἶχεν ἐναποτεθῇ ἡ λάρναξ, ἀπήγγειλε τὸν ἐξῆς ἔμμετρον
 Λόγον.

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ

ΥΠΟ

ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΠΑΡΑΣΧΟΥ.

Α'.

Κύριε τῶν Δυνάμεων, Δημιουργέ τοῦ κόσμου,
 Λύρας βοήθησον χορδὴν ἐκπνεύσασαν εἰς θρῆνον.
 Ἐκ τοῦ ἁγίου σου πυρός ἀκτίνα μίαν δός μου,
 Χάριν τῶν ἱερῶν ὁστῶν τοῦ μάρτυρος ἐκείνων!
 Κύριε τῶν Δυνάμεων, μονάρχα βασιλέων,
 Εὐλόγει μουσαν ἀσθενῆ καὶ δειλιῶντα νέον...

Β'.

Σιγῇ, σιγῇ, ἐνώπιον εὐρίσκεσθε ἁγίου·
 Τὴν κεφαλὴν γυμνώσατε, λογίσατε τὸ γόνυ.
 Βλέπετ' ἐκεῖ; ἄνω αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ φορείου,
 Μοσσηριώδες Χερουβείμ τὰς πτέρυγας ἀπλώνει.
 Καὶ κάτω, εὐλαβῆς ποιμὴν ὕπνον βαθὺν ὀπνῶνται,
 Καὶ τοῦ θλιμμένου γένους τοῦ τὰς τύχας ὀνειρώττει!

Τὴν κεφαλὴν γυμνώσατε, σφαλῆσατε τὸ ὄμμα.
 Ἐκπνέει ὅστις τ' οὐρανοῦ κατοίκους ἀτενίζει.
 Ὁ λόγος φεύγει ἔντρομος τὸ κάτωχρόν μου στόμα,
 Καὶ τῆς ἰδίας μου φωνῆς ὁ ἦχος μὲ φοβίζει...

Ποία οὐράνιος πομπή κ' ἐπὶ γείους συγχρόνως!

Τοιαύτην εἶδε τελετὴν ποτὲ ὁ γέρονς χρόνος;

Σιγῇ, σιγῇ· τὸ ἅγιον ἀνοίγεται φορεῖον·

Τὰ φῶτα τρέμουν· νεκρικὴ σαλεύεται σινδὼν,

Καὶ ὡς μὲ πένθιμόν τριγμόν νὰ σύρεται σχοινίον,

Προκύπτει μίτρα, τήδεσσος, μαρτυρικὴ ἀγχόνη.

Ἐκεῖνος εἶναι! Ἐσχισεν ὠκεανὸν καὶ μνήμα,

Καὶ νὰ κρατήσῃ ἔρχεται ἐδῶ τὸ πλάνον βήμα.

Ἰδετε· φέρεי παρειὰν ἀκόμη ραπισμένην·

Ἀγχόνης σῆμα τὸν λαϊκὸν τοῦ μάρτυρος βαθύνει·

Ἐχει τὴν ὄψιν ἀσθενῆ, τὴν κόμην ἡμαγμένην,

Κ' Ἑβραίου εἶναι ἡ πληγὴ ἡ χαίνουσα ἐκείνη·

Χεῖρα πρὸς τ' ἄνω τρέμουσαν ὡς ὁ Χριστὸς σαλεύει,

Καὶ ὑπὲρ τῶν θυμῶν τοῦ τὸν Πλάστην ἱκετεύει!

Καλῶς μᾶς ἤλθες, τοῦ Χριστοῦ καλλίνικε ὀπλίτα·

Καλῶς μᾶς ἤλθες ἅγιον καὶ τιμημένον σῶμα,

Μὲ τὴν μορφὴν τὴν ἔνθεον, μὲ τὴν μακρὰν ἐσθῆτα,

Καὶ μὲ τὸ ἔνδακρυ αὐτὸ καὶ πατρικὸν σου ὄμμα!

Ποῦ τὸσον ἔλειπες καιρὸν, καὶ πῶς μᾶς ἐλησμονέεις;

Καλῶς μᾶς ἤλθες, ἱερά, πεφιλημένη κόνις!

Πεντήκοντα ἐνιαυτοὺς εἰς φίλην γῆν πλήν ξένην

Δὲν ἐκοιμᾶσθ' νοσταλγῶν εἰς παγετώδες μνήμα,

Τρεῖς πῆγεις γῆς ἐρρέμβασες εἰς χώραν ἀνθισμένην,

Ἰπὸ αἰθέρα ῥόδιον, εἰς μυροδόλον κλίμα.

Τοῦ τάφου ἡ ἀνάπασις δὲν δίδεται εἰς ξένον,

Κ' εἰς τὸ μνημεῖον ἔκειτο περίλυπος προσμένον.

Οὕτω ποτὲ ὁ Ἰωσήφ εἰς χώραν ἀλλοτρίαν,

Δὲν ὑπνώττειν εἰς τὴν ψυχρὰν τοῦ τάφου τοῦ ἀγκάλην,

Ἄλλ' ἀδελφῶν ἀνέμενεν νὰ ἴδῃ συνοδίαν,

Τὰ τεθλιμμένα του ὅσῃ εἰς γῆν νὰ φέρουσιν ἄλλην.

Κ' ἐπρόσμενε, κ' ἐπρόσμενε νὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα,

Νὰ ἴδῃ — ἔστω καὶ νεκρὸς — τὸν πατριὸν αἰθέρα.

Νῦν, ὡς ἐπόθει, μητρικὸν θὰ σὲ καλύψῃ χῶμα·

Πλὴν τρεῖς ἐγράφη νὰ ταφῇς... Παρέρχονται οἱ χρόνοι·

Καὶ τρίτος τάφος θὰ δεχθῇ τὸ ἅγιόν σου σῶμα.

Γνωρίζομεν εἰς ποίαν γῆν ὑψώθη ἡ ἀγχόνη...

Ἐκεῖ, ὅπου εἰς ἀσεβῆς σ' ἀνύψωσαν σχοινίον,

Σὲ ἀναμίνει διαρκὲς μαρμάρου μυσώλετον!

Πλὴν διατὶ τὸ βλέμμα σου περίλυπον πλανᾶται;

Τί θέλεις, ἥρωας ζητεῖς τῆς Λαύρας τῆς ἁγίας;

Φεῦ! μᾶς ἀφῆκαν... Ὁ καλὸς Βρεσθένης μας κοιμᾶται,

Εἶναι ἀπὼν ὁ Γερμανὸς, ἀπὼν ὁ Ἡσαΐας!

Ἐπεσ' ὁ Διάκος· εἰς ὅσῃ ὁ Φλέσσας ἐχθρῶν κεῖται,

Εἴμεθα μόνοι· ἔφυγον τῆς Λαύρας οἱ ὀπλίται!

Ἐκ τῶν ποτὲ γνωρίμων σου Εἷς διεσώθῃ μόνον·

Εἷς ἱεράρχης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας.

— Τόπον εἰς τὸν Θεόφιλον — προσέρχεται μὲ πόνον,

Τὰς πατρικὰς του νὰ δεχθῇ καὶ πάλιν εὐλογίας.

Πρεσβύτης, μὲ τοὺς ἐγγονοὺς προβαίνει τοῦ ἀγῶνος,

Καὶ κλίνουν γόνυ μετ' αὐτοῦ τρεῖς γενεαὶ συγχρόνως...

Κυψε, λαέ, τὴν κεφαλὴν καὶ κράτει τὸν παλμόν σου·

Ὁ τεθνηκὼς σὲ εὐλογεῖ ἐθνάρχης... Τίς ἠξέυρει,

Ἐὰν ἡ εὐλογία του δὲν κάμψῃ τὸν Θεόν σου,

Καὶ τέλος τὸ αἰώνιον μαρτύριόν σου εὐρῇ;...

Κυψε, λαέ πολυπαθῇ ποῖος γνωρίζει, ποῖος,

Ἐὰν μετὰ τὸν Πρόδρομον δὲν ἔλθῃ ὁ Νυμφίος;...

Πολλά υπέστη, ὦ! πολλά, Θεέ μου, ὁ λαός Σου·
 Τὴν γῆν μὲ τῆς καρδίας του ἐπότισε τὸ αἷμα.
 Γέμει ἐκ τῶν μαρτύρων του ὁ μέγας οὐρανός Σου.
 Στρέψε ἀκόμη κ' ἐπ' αὐτὸν τὸ εὐσπλαγνόν Σου βλέμμα.
 Φεῦ· ὁ σταυρός εἶναι βαρὺς, ἐπώδυνοι οἱ ἥλοι·
 Ἰλεως, Πλάστα! δι' ἡμᾶς αὐγὴ δὲν θ' ἀνατείλῃ; ..

Ὦ, τὸν υἱόν Σου ἤγειρε τοῦ τάγου ἡ φωνὴ σου!
 Σῶσε καὶ τὴν Ἑλλάδα Σου πρὶν, Πλάστα, ὑποκύψῃ.
 Εἶν' ἀδελφὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ κόρη ἐδική σου,
 Κ' ἐφάνη πρὸ τοῦ τέκνου Σου εἰς τοῦ σταυροῦ τὰ ὕψη.
 Ἐχεις καὶ μίαν εἰς τὴν γῆν, Θεέ μου, θυγατέρα,
 Ὡς ἔχεις ἓνα ἅγιον υἱόν εἰς τὸν αἰθέρα.

Σὲ ὑπηρετήσε, Θεέ, καὶ τῇ ὀφείλεις... Πόνον
 Πατρός δὲν ἔχεις; οἰκτιρμοῦ κ' εἰς ταύτην στρέψε βλέμμα.
 Αὐτὴ δὲν θέλει ἀμοιβάς... Σὲ ἱκετεύει μόναν
 Νὰ παύσῃ τῆς καρδίας της χυνόμενον τὸ αἷμα·
 Φεῦ· καὶ οἱ μάρτυρες αὐτοὶ κουράζονται ἀκόμα·
 Καὶ τοῦ Χριστοῦ παράπονον ἐξέπεμψε τὸ στόμα.

Ἑλλάς μου! Μὲ παρέσυρεν ὁ πόνος σου καὶ πάλιν·
 Μὴ μ' ἐπιπλήττεις ἂν κραυγὴν ἀφήκεν ἡ καρδιά.
 Ἑλλάς μου· σὺ δὲν ἀπαυδεῖς εἰς τὴν γενναίαν πάλην,
 Κ' ὑπὲρ τοῦ κόσμου θέλousα προσφέρῃς θυσία.
 Φοινὴς αἰώνιος, ποτὲ, ποτὲ δὲν ἀποθνήσκεις·
 Νέαν ζωὴν εἰς τὴν πορὰν καὶ εὐκλειαν εὐρίσκεις.

Μάτην ὁ φθόνος κατὰ σοῦ συρρίζει καὶ κραυγάζει·
 Μάτην κτηνώδης δύναμις σὲ θλίβει τόσα ἔτη!
 Τὸ ἅγιόν σου ὄνομα, Ἑλλάς, εὐωδιάζει,
 Κ' ἰσχυρωτέρα φαίνεται εἰς τὸν σταυρόν σου ἔτι!
 Εἰς ἄλλους εὐκλεία ψευδὴς καὶ δύναμις ἐδόθη,
 Ἄλλ' ὁ Χριστὸς λατρεύεται διότι ἐσταυρώθη.

Καὶ ὅμως βλέμμα ἔνδακρυ ὕψω πρὸς τοὺς αἰθέρας,
 Ὅταν σ' ἀκούω στένουσαν ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ σου,
 Καὶ βλέπω τὸ Καυκάσιον νὰ σὲ σπαράττῃ τέρας.
 Ὦ, ῥίψε τὸ ἀκάνθινον μακρὰν διάδημά σου,
 Παραίτει τοῦ Σωκράτους σου τὸ κώνειον, παραίτει·
 Δι' ἀχαρίστους, τάλαινα τὸ πίνεις τόσα ἔτη!...

Νὰ κλαύσω θέλω· ἄφετε εἰς δάκρυα νὰ σβύσω·
 Ἀφήσατε τὴν στένουσαν νὰ ἐκχυθῇ καρδίαν.
 Μίαν σελίδα αἱματος εἰς ἄσμα νὰ τονίσω,
 Κ' εἰς ἀδελφούς ν' ἀφηγηθῶ δακρύων ἱστορίαν.
 Δὲν μ' ἐμποδίζει φρόνησις διπλωματίας στεῖρα·
 Εἶν' ὡς τὸ ξίφος, ἰσχυρὰ τοῦ ποιητοῦ ἡ λύρα!

Γ'.

Ἐπὶ ἀγχόνῃς πολὺα πρεσβύτου κυματίζει,
 Καὶ εἰς σχοινίον ἀσεδῆς αὔρα δειλὴ συρρίζει.
 Πτώμα ὁ ἄνεμος κινεῖ Ἐθναρχοῦ εἰς τὰ σκότῃ·
 Νῦξ εἶναι, δὲν ἀκούεται φωνή, τὸ πᾶν ὑπνώττει.
 Βῆμα βωδὸν ἀκούεται ὠχρὰ μορφὴ ἐφάνη,
 Κ' ὑπὸ Δερβίσου ἔνδυμα πρὸ τῆς ἀγχόνῃς φθάνει.
 Ὑπόπτως στρέφει, καὶ λοξῶς τὸ λείψανον προσδύλεπει·
 Εἶν' ὁ Μαχμούτης... τῆς νυκτὸς τὸ σκότος δὲν τὸν σκέπει!
 Ἀ, πῶς προσδύλεπει ὁ νεκρὸς τὸν ζῶντα ἐπιμόνωνς,
 Καὶ πῶς ἐκεῖνος θεωρεῖ τὸ λείψανον συγχρόνως!
 Κλείει τὸ ὄμμα ἔντρομος, πλὴν ἄκων τὸ ἀνοίγει,
 Καὶ τὸ σχοινίον τοῦ νεκροῦ νομίζει πῶς τὸν πνίγει.
 Θέλει γὰρ φύγῃ ἀλλ' ἐκεῖ καθλωμένος μένει...
 Ποία παράδοξος ἐκεῖ ἐνόησε εἰμαρμένη
 Ἀγάπην κ' ἔχθραν ἀρετῆς συνειδησὶν καὶ κῆμα,
 Σταυρόν μὲ ἡμισέληνον καὶ δῆμιον μὲ θῦμα!
 Εἰς κόσμον ἡμισὺ ὁ εἶς ἀνεμποδίστως τρέχει·
 Ὁ ἄλλος εἶν' ἀπλοῦς ποιμὴν καὶ τίποτε δὲν ἔχει.
 Ὁ ζῶν ἔχει διάδημα καὶ σκήπτρου μεγαλεῖτον·
 Ὁ ἄλλος κόμην ἀργυρᾶν κ' εἰς τὸν λαϊμὸν σχοινίον·
 Ὁ εἶς εἶν' ἐμπλεὺς ζωῆς, νεκροῦ ὁ ἄλλος σῶμα·
 Καὶ ὅμως θεωρεῖ ὁ ζῶν φοβούμενος τὸ πτώμα.

Δ'.

Ἀλαλαγμοὶ ἀπαίσιοι ἀκούονται βαρβάρων·
 Ἑβραίων ὄχλοι φαίνονται καὶ στίφη Γενιτζάρων,
 Κ' ἐν μέσῳ συριγμῶν, φωνῶν κ' ἐκχύσεων ἀγρίων,
 Σύρεται πτώμα γέροντος δεμένον εἰς σχοινίον.
 Ὅρχεῖται περὶ Δερβισθῶν παράφορος χορεία,
 Καὶ τρέμει τὸ Βυζάντιον καὶ τρέμ' ἡ παραλία!
 Τὰ ὦτα σχίζουσιν αὐλοὶ καὶ κρότοι τῶν τυμπάνων,
 Καὶ λυσσαλέα ὕλακ' ἀχρεῖων ἀθιγγάνων.
 Ἄ, εἶναι ἔμπλεως χαρᾶς, ἀγάλλετ' ἡ Τουρκία·
 Ἀπαγορεύει εἰς αὐτὴν τὸν οἶνον ἡ θρησκεία,
 Καὶ οἶνον πίνει αἵματος φυλάττουσα τὸν νόμον!
 Κλείουσι τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν μὲ τρόμον,
 Κ' εἰς τὰς ὁδοὺς κυλίσταται τὸ τεθλιμμένον πτώμα·
 Οὕτω, Τουρκία, θά συρθῇ καὶ σὺ, καὶ σὺ ἀκόμα!
 Καρτέρει, εἶδεν ὁ Θεός· παρέρχονται οἱ χρόνοι,
 Καὶ θέλει μία εὐρεθῇ καὶ διὰ σὲ ἀγχόνη!

Ε'.

Πρὸ ἀνακτόρων σύρεται τὸ θῦμα ἡμαγμένον·
 Δικτυωτὸν ἀνοίγεται πρὸ χρόνων κεκλεισμένον,
 Καὶ ὁ Μαχμούτης εὐχαρὶς καὶ μειδιῶν προκύπτει.
 Τὸ βλέμμα του μετὰ στοργῆς πρὸς τοὺς δημίους ῥίπτει,
 Καὶ βλέπουσα φαιδύνεται ἡ ζοφερὰ μορφή του·
 Ἀνοίγει τὴν καρδίαν του τὸ πτώμα τοῦ πρεσβύτου...
 Ἀλλὰ ἐγγὺς του βλέπουν τὸν Μάρτυρα καὶ ἄλλοι·
 Τεῦτονες, Ἀγγλοὶ, Ἰσπανοὶ, Αὐστριακοὶ καὶ Γάλλοι,
 Ἡ ὄψις των οὐτὲ χαρὰν ἐκπράζει οὐτὲ πόνον·
 Ὀλίγην περιέρχουσιν δεικνύει... τοῦτο μόνον!

ΣΤ'.

Ῥίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ κραυγῶν τὸ θῦμα·
 Καὶ τρεῖς ἀνοίγει ἐκθαμβὸν καὶ ἐντρομὸν τὸ κύμα.

Ὁ χιονώδης τοῦ ἀφρός τὸ σῶμά του θροσίζει,
 Τὴν πολιάν του μὲ μητρός στοργὴν ἀρωματίζει.
 Τοῦ ψιθυρίζει ἄσματα παρήγορα καὶ κλαίει,
 Καὶ μετ' ἐκείνου φέρεται καὶ μετ' ἐκείνου πλέει...

Ζ'.

Παρηλθὼν χρόνον ὁ σεπτὸς νεκρὸς τοῦ Γρηγορίου
 Εἰς γῆν κοιμάται εὐσεβῆ τὸν ὕπνον τοῦ Κυρίου.
 Πλὴν πάλιν τὸν ἀναζητεῖ τὸ φίλον αὐτοῦ κύμα,
 Καὶ πλέει ἀγαλλόμενον πρὸς τὸ λευκὸν του μνημα.
 Βλέπω σημαῖαν κυανὴν καὶ κύκνειον ἱστῖον,
 Καὶ σήματα ἑλληνικὰ εἰς ποντοπόρον πλοῖον.
 Πῶς μειδιᾷ ὁ οὐρανὸς κ' ἡ θάλασσα, καὶ ποίαν
 Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἀκούω ἀρμονίαν!
 Φέρετρον λάμπον θεωρῶ, ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ πλοίου·
 Κόιν ἐγκλείει ἱερὰν καὶ λείψανον ἁγίου.
 Εἶναι τοῦ Πατριάρχου μας τὸ ἐπιστρέφον σῶμα·
 Ἡ ναῦς, ὡς σύννεφον πετᾷ εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα.
 Φθάνει γοργῶς εἰς Βόσπορον κ' εἰς τὴν ἀκτὴν ἐκείνην,
 Εἰς ἣν ποτὲ τὸν ἔρριψαν μὲ τόσην κατασχύνην.
 Πρὸ ἀνακτόρου φαίνεται τὸ λείψανόν του πλέον,
 Ἀλλὰ δικτυωτὸν κανὲν χεῖρ δὲν ἀνοίγει πλέον.
 Μαχμούτη, ἄφες τὴν ψυχράν τοῦ τάφου σου ἀγκάλην,
 Κ' ἐλθέ νὰ ἴδῃς εὐχαρὶς τὸ θῦμά σου καὶ πάλιν!..

Η'.

Βλέπω στρατόπεδον νεκρῶν, ἀπέραντον ὡς πόνταν·
 Μὴ πάντες ἐκενώθησαν οἱ τάφοι τῶν θανόντων;
 Μὴ βλέπω, ὕψιστε Θεέ τὴν τελευταίαν κρίσιν;
 Ἐκ μεσημβρίας ἔρχονται ἀπὸ βορρᾶν καὶ δύσιν,
 Σιωπηλοὶ, ἀόρατοι, τῆς Λαύρας οἱ ὀπλιταί.
 Ὁ Πατριάρχης πρὸ ἡμῶν τὴν ὥραν τούτην κεῖται!
 Ἡ φρουρὴν ἀνάγει δι' αὐτὸν ἡ γέρῃς ἡ τεθνηκυῖα,
 Ἡν σήμερον ἀπαξιοῖ ἡ νῆκος ἡλικία...
 Ποία οὐράνιος πομπὴ κ' ἐπίγειος συγχρόνως!

Τοιαύτην εἶδε τελετὴν ποτὲ ὁ γέρων χρόνος;
Σιγῇ, σιγῇ· τὸ νεκρικὸν στρατόπεδον κινεῖται·
Πλὴν ποτος ὄλων τῶν νεκρῶν τῶν ἄλλων προηγείται;
Χλαμύδα φέρει Καῖσαρος καὶ ἡμαγμένον στέμμα,
Καὶ μὲ ὑγρὸν τὸ φέρετρον ἐνατενίζει βλέμμα...
Ἐγγύς Σου φθάνει, νεαρὲ μονάρχα τῶν Ἑλλήνων·
Σὲ δίδει στέμμα ἐμπλεων μαρτυρικῶν ἀκτίνων...
Ἄ, σὲ γνωρίζω· Βασιλεῦ σὺ εἶσαι Κωνσταντῖνε,
Καὶ στέμμα τῆς Ἀνατολῆς αὐτὸ τὸ στέμμα εἶναι!...

Θ.

Σιγῇ, σιγῇ· ἄλλων νεκρῶν προβαίνει ἤδη σῶμα,
Κ' εἰς τὸ βαρὺ των βάδισμα βυθίζεται τὸ χῶμα.
Οἱ Κλέπται, οἱ Ἀρματοῦχοι, κ' οἱ Δράκοι τοῦ Μαρτίου,
Τὸ φέρετρον σιωπηλῶς κυκλοῦν τοῦ Γρηγορίου...
Τὸ βλέπουν, κ' εἰς τὴν θέαν τοῦ τὸ βλέμμα των θολώνει·
Τοιοῦτον βῆμα πτερωτῶν σὺ εἶχες, Κατχαντῶν...
Οὕτω Ἀνδροῦτσες, ἄλλοτε τὸ σῶμά σου ἐξεῖχες,
Καὶ στήθος οὕτω λάστιον ὁ Νικοτσάρας εἶχε!
Λάμπει τοῦ Ζιζίου τὸ σπαθί καὶ τῶμα τοῦ Μιαούλη·
Φῶτε Τζαβέλλα, ἔρχεται ὀπίσω σου τὸ Σοῦλι.
Μὲ τὸν Μωρέαν ὁ νεκρὸς Κολοκοτρώνης φθάνει,
Καὶ μὲ τὸν Καραϊσκίον τῆς ἡ Ρούμελη ἐφάνη·
Ἰδοὺ τοῦ Ῥήγα ἡ σεπτὴ καὶ Τουρκομάχος λύρα·
Προβαίνει μὲ τὴν μίαν τοῦ ὁ Ὑψηλάντης χεῖρα,
Κ' ἡ Μάνη τοῦ Πετρόμπεη ἀκολουθεῖ τὸ βῆμα.
Δὲν εἶναι τοῦ Ζαΐμη μας τὸ λάμπον αὐτὸ σχῆμα;
Δὲν εἶν' τοῦ Γρίβα ἡ λευκὴ ἐκείνη φουστάνελλα;
Καλῶς μᾶς ἤλθατε νεκροί, ἡμίθεοι· Τζαβέλλα,
Δράκε, Σαχτούρη, Λιακατᾶ, Νικήτα, Μακρυγιάννη!
Ὡ, καὶ ὁ Βάσος ἔρχεται καὶ ὁ Κριζιώτης φθάνει...
Καὶ σὺ προβαίνεις, Ὀδυσσεῦ, μὲ τὴν λευκὴν σινδόνην·
Ἐκ τῆς ἀγχόνης ἔρχεσαι καὶ βλέπεις τὴν ἀγχόνην!...

Κ.

Ποῦ, φαντασία γόησσα, μ' ἐπλάνησες καὶ πάλιν;
Τῆς γῆς ἀφίνουσι οἱ νεκροὶ τὴν ζοφερὰν ἀγκάλην;

Μόνον τοῦ Πατριάρχου μας τὸ Κρῶνον βλέπω σῶμα·
Μόνον αὐτὸς εἶναι νεκρός· κ' ἴσως κ' ἡμεῖς ἀκόμα...
Κύριε τῶν δυνάμεων, Μονάρχα βασιλέων,
Στρέψαι τὸ βλέμμα κ' εἰς ἡμᾶς μετ' εὐμενείας πλέων.
Εὐδόκησον νὰ φέρωμεν τὸ ἅγιόν σου σῶμα,
Εἰς τοῦ Παλαιολόγου μας τὸ τεθλιμμένον χῶμα...
Φεῦ! ὁ σταυρὸς εἶναι βαρὺς, κ' ἐπώδυνος οἱ ἥλοι.
Ἦλεως, Πλάστα! κ' εἰς ἡμᾶς αὐγὴ δὲν θ' ἀνατείλῃ;...

— 0 —

Τὴν δὲ 29 Ἀπριλίου περὶ τὴν 10ην π. μ. ὥραν ἡνοίχθη ἡ
περιέχουσα τὸ ἅγιον λείψανον λάρναξ, παρουσίᾳ τῶν Α. Α.
Μ. Μ. τῶν Βασιλέων, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπάντων τῶν παρε-
πιδημούντων Ἀρχιερέων, τοῦ προέδρου τῆς βουλῆς καὶ τῶν
ὑπουργῶν. Πρὶν ἢ ὅμως ἀποσφραγισθῇ ἡ λάρναξ, συνετάχθη
τὸ ἐξῆς πρωτόκολλον παραλαβῆς ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τοῦ Σ Μητροπολίτου.

» Σήμερον τῇ εἰκοστῇ ἐνάτῃ Ἀπριλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτα-
» κοσιοστοῦ ἐβδομηκοστοῦ πρώτου ἔτους, ἡμέραν πέμπτην καὶ
» ὥραν 10 1/2 πρωϊνὴν, ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητροπόλεως ναῷ,
» ὅπου ἐναπετέθη ἡ τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ αἰοδιῶμου Ἀρχιεπι-
» σκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
» Γρηγορίου τοῦ Ε'. περιέχουσα λάρναξ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σ.
» Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς
» ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συμπαρουσίας καὶ ταύτης, συνῆλθον
» ἔνθεν μὲν ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκ-
» παιδεύσεως ὑπουργὸς κ. Α. Γ. Πετμεζᾶς, ἔνθεν δὲ τὰ μέλη
» τῆς εἰς Ὀδησσὸν ἀποσταλείσης πρὸς μετακόμισιν τοῦ ἱεροῦ
» λειψάνου Ἐπιτροπῆς, ἣτοι, ὁ Σ. Ἀρχιεπ. Ζακύνθου κ. Νικό-
» λαος, ὁ Σ. Ἀρχιεπ. Φθιώτιδος Καλλίνικος, ὁ Ἀρχιμα. κ.
» Ἀβέρκιος Λαμπίνης Α'. γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ

» Ἀρχιμ. κ. Ἀγαθάγγελος Δεκόπουλος καὶ ὁ ἱλαρχος κύριος
 » Γ. Ἀγγελόπουλος, ὅπως αὕτη μὲν παραδώσῃ, ὁ δὲ παραλά-
 » βῃ τὸ μετακομισθέν ἱερὸν λείψανον.

» Παρατηρηθείσης δὲ πάντοθεν τῆς λάρνακος ἐξωτερικῶς,
 » εὑρεθείσης ταύτης μὲν ἀνεσάφου τῶν δὲ ἐπ' αὐτῆς σφραγι-
 » δων ἀλυμάντων, τὰ μὲν τῆς ἐπιτροπῆς μέλη παρέδωκαν
 » αὐτὴν εἰς τὸν μνησθέντα ὑπουργόν, οὗτος δὲ παραλαβὼν
 » αὐτὴν παρέδωκε τῷ Σ. Μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν καὶ προέδρῳ
 » τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κυρίῳ Θεο-
 » φίλῳ, παρόντος καὶ βεβαιούντος διὰ τῆς προσυπογραφῆς
 » αὐτοῦ τὴν πρᾶξιν καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργοῦ
 » κυρίου Α. Κοντοσταύλου.

» Ἐπὶ τούτοις δὲ ἐγένετο τὸ παρὸν πρωτόκολλον, ὑπο-
 » γραφὴν παρὰ τε τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν παραλαβόντων.

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς
 δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργός.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Γ ΠΕΤΜΕΖΑΣ.

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης

Α. Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ Μητροπολίτης

† Ἀθηνῶν ΘΕΟΦΙΛΟΣ.

Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς.

† Ὁ Φθιώτιδος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ, ὁ Ζακύνθου ΝΙΚΟΛΑΟΣ,
 ὁ Ἀρχιμανδρίτης ΑΒΕΡΚΙΟΣ, ὁ Ἀρχιμανδρίτης ΑΓΑΘΑΓΓΕ-
 ΛΟΣ, Γ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ.

Συνταχθέντος οὖν τοῦ ἀνωτέρω πρωτοκόλλου ἀπασφραγίσθη
 ἡ λάρναξ παρουσίᾳ πάντων τῶν προμνησθέντων καὶ εὐρέθη τὸ
 λείψανον ὡς τὸ ἐξῆς πρωτόκολλον διαλαμβάνει.

» Σήμερον, τῇ 29 Ἀπριλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ
 » ἐβδομηκοστοῦ πρώτου ἔτους, ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος Πέμπτῃ
 » καὶ ὥρᾳ ἐνδεκάτῃ πρὸ μεσημβρίας, γνώμῃ καὶ ἀδείᾳ τῆς
 » Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπὶ πα-
 » ρουσίᾳ τῶν Α. Α. Μ. Μ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης,
 » ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν, παρόντων τῶν
 » μελῶν τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπάντων, τοῦ Προέδρου
 » τῆς Βουλῆς, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις παρε-
 » πιδημούντων ΣΣ. Ἀρχιερέων, ἡνέωχθη ἡ ἐξ Ὁδησσοῦ μετα-
 » κομισθεῖσα καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ναῷ ἀποθεθεῖσα λάρναξ,
 » ἡ περιέχουσα τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου
 » Γρηγορίου τοῦ Ε'.

» Καὶ πρῶτον, ἀφαιρεθέντος τοῦ ἐπικαλύμματος τῆς πρῶ-
 » τῆς ἢ ἐξωτέρας σοροῦ καὶ τῶν σφραγίδων τῆς ἐν αὐτῇ
 » δευτέρας ἢ παλαιότερας δρυίνης σοροῦ εὑρεθεισῶν σώων,
 » τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἀφαιρέσαντος αὐτάς καὶ τῶν
 » καλυπτόντων τὴν σορὸν ταύτην δύο σανίδων, μόλις κρα-
 » τουμένων, ἀφαιρεθεισῶν ἐπίσης, εὐρέθη τὸ ἱερὸν λείψανον,
 » ὡς ἀντελήφθησαν οἱ ψηλαφήσαντες αὐτὸ ΣΣ. Ἀρχιερεῖς,
 » ἔχον ὡς ἔπεται.

» Τὰ μὲν ἄνωθεν ἱερὰ ἄμφια ἐν ὑγρᾷ κατεστάσει καὶ τὸ
 » πλοῖστον ἐφθαρμένα· ὁ Ἀὐτὸς, ὁ καλύπτων τὸ πρόσωπον, καὶ
 » ἡ ἐπ' αὐτοῦ εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος, ἡμίφθαρτα· ἐπὶ τοῦ στήθους,
 » μεταξύ τῶν ἱερῶν ἀμφίων, ὁ τίμιος Σταυρὸς μετὰ γραφῶν
 » ἐκ σμάλτου, τὸ ἐπιγονάτιον ἐφθαρμένον· ἡ κεφαλὴ, συγκρα-
 » τουμένη μὲν, ἀλλ' εἰς διάλυσιν, σωζομένων τῶν τριχῶν
 » αὐτῆς τε καὶ τοῦ πώγωνος· αἱ χεῖρες συγκρατούμεναι ὡ-
 » σάτως καὶ τὸ πλεῖστον ἀδιάλυτοι, διακρινόμενων καὶ τῶν
 » δακτύλων· τὰ ὅσα τοῦ στέρνου συγκρατούμενα, τῆς δὲ

» κοιλίας τὸ μέρος διαλελυμένον, οἱ μῆροὶ συγκρατούμενοι,
» ἀλλ' αἱ κνήμαι καὶ οἱ ταρσοὶ εἰς διάλυσιν. Καθόλου δὲ
» εἰπεῖν, τὸ ἱερὸν λείψανον φαίνεται κατὰ μέγα μέρος συγκρα-
» τούμενον.

» Μετὰ ταῦτα, ἐπιτεθέντος ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ ἐπικαλύμ-
» ματος, ὡς εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ περιδθείσης καὶ σφραγι-
» σθείσης αὐτῆς τῇ σφραγίδι τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησια-
» στικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπουργείου, ὑπε-
» γράφη ἡ παρούσα πράξις ὑπὸ τῶν παρόντων, πρὸς βε-
» βαίωσιν.

Τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς

» Α. Κουμουνδαῦρος.

Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ.

Σ. Σωτηρόπουλος. Σχολήνσκη. Α. Πετμεζᾶς Α. Α. Κοντό-
σταυλος. Π. Α. Πετράκης.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος.

» Ἀθηνῶν ΘΕΟΦΙΛΟΣ Πρόεδρος. Ὁ Ζακύνθου ΝΙΚΟΛΑΟΣ.

Ὁ Μαντ. καὶ Κυνοῦρ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ. Ὁ Οἰτύλου ΠΡΟΚΟ-
ΠΙΟΣ. Ὁ Γυθείου ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ.

Ὁ Γραμματεὺς

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης ΑΒΕΡΚΙΟΣ ΛΑΜΠΡΗΣ.

Οἱ Παρεπιδημοῦντες ΣΣ. Ἀρχιερεῖς.

» Ὁ Φθιώτιδος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ. Ὁ Χαλκίδος ΚΑΛΛΙΝΙ-
ΚΟΣ Ὁ Πατρῶν καὶ Ἠλείας ΚΥΡΙΑΛΟΣ. Ὁ Σύρου καὶ Τή-
νου ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΣ. Ὁ Ἀργολίδος ΔΑΝΙΗΛ. Ὁ Ἰθάκης ΓΑ-
ΒΡΙΗΛ. Ὁ Νεοπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΑΝΘΙΜΟΣ. Ὁ Φω-
κίδος ΔΑΥΙΔ. Ὁ Ὑδρας καὶ Σπετσῶν ΝΕΟΦΥΤΟΣ. Ὁ Ἀν-
δρου καὶ Κέας ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ.

Εἶτα σφραγισθεῖσα πάλιν ἡ λάρναξ ἔμενεν ἐπὶ τινὰς
ἡμέρας πρὸς προσκυνισμόν τῶν εὐσεβῶν κατοίκων ἀθρόων
προσερχομένων ἐν τῷ Ναῷ καὶ κντασπαζομένων αὐτήν.

Ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν ἐπὶ πλέον γὰρ μένῃ τὸ ἱερὸν λεί-
ψανον ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ, μετεφέρθη εἰς τὸν παρακείμενον
Ναῖσκον τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, ὅπου ἐναποταθὲν ἐντὸς ὑε-
λίνης λάρνακος μέχρι σήμερον μένει.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Τοιοῦτος λοιπὸν ὁ βίος καὶ ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πολιτεία τοῦ
Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', τοιαῦται λοιπὸν καὶ τοσαῦται
αἰμαγάλοι αὐτοῦ ἀρεταί, καὶ τοιοῦτος τέλος ὁ θάνατος αὐ-
τοῦ. Περφωτισμένος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας καὶ εἰς
τὰ νάματα τῆς παιδείας λουσθεὶς, φύσει δὲ ἀγαθὸς καὶ ἐνάρ-
τος ὁ Πατριάρχης ὅσω ἔμφρων καὶ νουνεχῆς, εἰς ὅλας αὐτοῦ
τὰς πράξεις καὶ εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον κανόνα καὶ γνώμονα
εἶχε τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὀρθὸν συνδεδεμένα μετ' ἀκραιφνεστά-
της καὶ βαθέως ἐν τῇ καρδίᾳ ἐρριζωμένης πρὸς τὴν θρησκείαν
καὶ τὴν πατρίδα ἀγάπης. Εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς μορφώσεως τοῦ
κλήρου ἀτρύτους καὶ ἐνδελχεῖς ἀγῶνας, εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς πα-
τρίδος καὶ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ προσπαθείας ἐπηδαλιουχεῖτο
πάντοτε ὑπὸ τοῦ στερεοῦ καὶ εὐστόχου πηδαλίου τῆς φρονή-
σεως. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οὐδέποτε μὲν προέκοψε εἰς
τὰ πατριαρχικά αὐτοῦ καθήκοντα, οὐδέποτε δὲ εἰς τὰ πρὸς
τὴν πατρίδα, αἱ δὲ προσπάθειαι αὐτοῦ ἐτελεσφόρησαν καὶ οἱ
κόποι του ἐστέρθησαν πάντοτε διὰ πλήρους ἐπιτυχίας.

Ὀλίγοι εἶναι καὶ σπάνιοι οἱ τιοῦτοι ἄνδρες, πολῦτιμοι δὲ
καὶ ἀναγκαῖοι ἐν γένει εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα, πολὺ δὲ

περισσότερον εἰς τὴν πατρίδα, ἐν περιστάσεσι μάλιστα δειναῖς, οἵαι ἦσαν ἐκεῖναι καθ' ἃς ἔζη ὁ αἰοίδιμος Γρηγόριος. Εὐγνωμοσύνη δὲ αἰωνία ἐκ μέρους ὅλου τοῦ ἔθνους εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουσι τοῖς ὀφείλεται καὶ τιμαὶ τοῖς ἀποδίδονται καὶ εὐλογίαι ἀναπέμπονται μυρία, ὥς καπνοὶ θυμιαμάτων, μέχρι τῶν μακαρίων χωρῶν ὅπου ἐνδαισιτᾶται ἡ ψυχὴ των· ἡ δὲ πατρίς τοῖς ἐγείρει ἀνδριάντας καὶ ἀποθανατίζει τὴν μνήμην των.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ ἀείμνηστος Γρηγόριος. Πολύτιμος καὶ λίαν ἀναγκαῖος εἰς τοὺς δεδουλωμένους τότε καὶ στένοντας ὑπὸ τὸν τυραννικὸν ζυγὸν ἀδελφοὺς, ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου ἐν περιστάσεσι κρίσιμωτάταις, διώκει μετὰ φρονίμης δραστηριότητος καὶ θαυμασίας ἐμπειρίας τὸ καταδικωμένον καὶ περιδεὲς αὐτοῦ ποίμνιον, προφυλάττων αὐτὸ ἀπὸ τῶν Ἀσιανῶν λύκων, καὶ ἐκεῖθεν ὡς ἀπὸ ἀσφαλοῦς προμαχώνος, ἐχειραγώγησε τὸ ἔθνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν του. Καὶ ἐθυσίασε μὲν πρὸς τοῦτο καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του, ἀλλ' ἐπὶ τέλους τὸ κατώρθωσεν. Ἦστραψεν ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὰ ὄρη τὸ πυροβόλον τοῦ 1821, καὶ ἐξύπνησεν ὁ κοιμώμενος λέων, καὶ ἐξύπνησεν ὁ λαὸς ὁ καρτερικῶς μὲν ὑποφέρων καὶ στεναίνων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀλλ' ἐγκλείων ἐν τῇ καρδίᾳ του τὸν πατροπαράδοτον ἐκείνον φλογερὸν τῆς φιλελευθερίας σπινθῆρα. Ἐξύπνησε, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Σημαίας, ἠγωνίσθη τὸν ἐνδοξὸν ἐκείνον καὶ λαμπρὸν ἀγῶνα, τὸν ὅποιον ἡ θεία Πρόνοια ἠνδρόκησε μετ' ἀκαταλόγιστους θυσίας καὶ μόχθους ἐπταετεῖς νὰ στέψῃ μὲ τὰς ἀνθηρὰς δάφνας τῆς νίκης. Καὶ ἤδη ἐλευθέρᾳ ἡ Πατρίς ἀποδίδει εἰς τὸ γνήσιον αὐτῆς τέκνον τὸν ἀνήκοντα αὐτῷ τῆς δάφνης θαλλόν, καὶ γηθόσυτος τῷ ἀνεγείρει ἀνδριάντα. Ἀλλ' ἀνδριὰς διαρκέστερος ἐκείνου εἶναι ὁ ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ καρδίᾳ ὅλων τῶν ἐπερχομένων γενεῶν ἀνεξίτηλως ἐγγραφεύμενος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Ἄν καὶ πολὺ ἐξήλθομεν, ἐξ ἀνάγκης, τῶν προκεχαραγμένων ὡς πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ βιβλίου ὀρίων, χάριν ὅμως τῶν ἀναγνωστῶν μας ἀπεφασίσαμεν νὰ συμπεριλάβωμεν ἐν παραρτήματι καὶ τινα τῶν ἐκλεκτοτέρων ποιημάτων ὅσα ἀφορῶντα τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε'. ἀπηγγέλθησαν ἢ ἀπλῶς ἐδημοσιεύθησαν.

ΠΟΙΗΜΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΝ ΕΝ Τῷ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚῷ ΣΥΛΛΟΓῳ

ΠΑΡΝΑΞΕΩ.

ΥΠΟ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Α'.

Σιωπηλοὶ, ἀλλὰ φαιδροὶ καὶ ἐστεφανωμένοι
ἐκήδεον οἱ Ἀχαιοὶ πολὺδακρυον νεκρόν.
Ἐντὸς ὕδριας ἔκειτο ἡ κόνις κεκλεισμένη,
ἀνδρὸς μεγάλου ὑπαρξίς εἰς σκῆνωμα μικρόν.

Τὴν κάλπην περιέστεφον ἀνθόπλεκτοι ζωστήρες,
τὴν ἔκρυπτον πολύχρωμοι στεφάναι ταινιῶν,
κ' ἐν τῇ αὐτῇ ἐβάσταζον ἄβραι παιδίου χεῖρες,
ἡ αὖρα τὰς ἐρρίπιζε δι' εὐωδῶν πνοῶν.

Χαῖρε ἀκτινοδόλημα καὶ δάκρυ ἀλγηδόνης
συνάμα κατωπερίζοντο ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν.
Ἐπανηγύριζον πομπὴν δαφνοστεφούς ἀγῶνος,
ἀλλ' ἅμα καὶ νεκρώσιμον κηδείας στολισμόν.

Θρηνήσατε τὴν τελετὴν ἐκείνην τὴν πενθίμην·
ἡ ὑψηλόφρων ἔπεσεν Ἑλληνικὴ ψυχὴ·
ἐθάπτετο ὁ ὕστατος Ἑλλήνων Φιλοποίμην,
καὶ πλέον εἰς τὴν Κόρινθον Ῥωμαῖος ῥαβδόουχευ.

Ἑλλάς, τὸν ὕστατον υἱὸν ἐπέπρωτο νὰ χάσῃς,
καὶ σὺ ἡ τόσους ἄλλοτε γεννήσασα θεοὺς
δὲν ἔχεις πλέον δύναμιν ἕνα θνητὸν νὰ πλάσῃς,
δὲν δίδεις ἕνα Ἑλληνα εἰς τόσους Ἀχαιοὺς.

Χαῖρε Ἑλλάς, ἡ πλέξασα τῆς δόξης σου τὸ στέμμα
μὲ Σαλαμίνιον ἀφρόν,
ἡ τὴν ζωὴν προσβλέψασα μὲ τῆς ζωῆς τὸ βλέμμα
καὶ φαντασθεῖσα πανταχοῦ ἐν ὄναρ ἱλαρόν.

Ἑλλάς, ἡ μὲ τοῦ Πλάτωνος τὰ γέιλη ὁμιλοῦσα,
ἡ πτέρυγας τανύσασα Πινδάρου εὐπετεῖς,
ἡ Λεωνίδου κόρυθα χυσάκτινα φοροῦσα
κ' ἐστολισμένη πάντοτε ἐσθλὰ ἐορτῇς,

Μήτηρ Ἑλλάς, ἀπόθαλε τὰς δάφνας τῆς εὐκλείας,
τὸ ὑψηλὸν σου μέτωπον ταπεινώσον γυμνόν,
πτωχὴ, περιενδύθητι τὰ ῥάκη τῆς δουλείας,
ὡς εἶχες ἐνδυμὰ ποτε αὐτὸν τὸν οὐρανόν.

Πλὴν τί καὶ ἂν τῆς νίκης σου τὸ στέμμα ἐσαρώθῃ,
τί ἂν αὐτὸ συνήρπασε πινὴ Λατινικὴ;
Τώρα, ἀφ' οὗ τὸ μέτωπον τὸ γαῦρον ἐγυμνώθῃ,
τὴν ΔΟΞΑΝ ἀνεγνώσαμεν βαθύγλυπτον ἐκεῖ.

Προχέει λάμψιν πλείονα ἐν μέσῳ τῆς σκοτίας
χωρὶς ἡλίου φαινοῦ τὸ ἄστρον σου Ἑλλάς.
Πλὴν μάτην· σὲ ἐπάγωσε χειμῶν τῆς δυστυχίας,
καὶ συνεστάλῃς ῥιγηλὴ, ἐκάμφοις, δὲν γελᾷς.

Ὡς Προμηθεὺς, ἠθέλησας τὸν κόσμον νὰ φωτίσῃς
κ' ἐκλεψας πῦρ ἐπιφθονὸν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν.
Κατήντησεν ἀνατολῆς πυρκαϊὰ ἡ Δύσις,
Πλὴν σὲ ἀγλὺς ἐκάλυψε συννέφον μελανῶν.

Ἐπὶ τῶν βράχων τῆς σκληρᾶς οὐδύνης προσηλοῦσαι,
τὰ μέλη σου ὑπ' ἀκανθῶν αἱμάσσουν Φραγκικῶν,
καὶ ἵνα σε δεσμεύσωσιν ἀλύσεις θανατοῦσαι
ἐκ τῶν ἐγκάτων ἐξεμεῖ ὁ Καύκασος χαλκόν.

Κατάκεισαι αἰμοσταγῆς, ταλαίπωρος δεσποῦντις,
ὑπὸ τοῦ πόνου δάκνουσα τὸ χεῖλος τὸ ῥικινόν.
Τὸ κάλλος ἄλγος ἔγεινε, ῥυτίδες ἡ νεότης.
Κοιμήσου καὶ πτωχὴ Ἑλλάς, ἐν λήθῃ τῶν δεινῶν.

Νά κοιμηθῆς! Γαμφώνυχος ὁ ἀετὸς προβάλλει,
βυθίζων εἰς τὰ σπλάγχνα σου ὀπλᾶς αἰμοβαφεῖς.
Συσφιγγεσαι περὶ τὴν γῆν, πλὴν μητροῖας ἀγκάλη
σὲ πνίγει ὅπου ἡλιπίζεις θωπείας ἀδελφῆς.

Πρὸς τί λοιπὸν ἀθάνατος ὑπὸ θεοῦ ὠρίσθης,
ἂν πρέπη ἄδοξος νὰ ζῇς ἡ εὐκλεῆς προτοῦ;
ἢ, ἂν ἀρκούντως ἔπαθες, Ἑλλάς, κ' ἐδασανίσθης,
πότε θά ἔλθῃ Ἡρακλῆς, φονεὺς τοῦ ἀετοῦ;

Β'

Σιωπηλοὶ, ἀλλὰ φαιδροὶ καὶ ἐστεφανωμένοι
κηδεύουσιν οἱ Ἕλληνες πολύδακρυν νεκρόν.
Ἄθικτος ἡ μεγάλη του καρδία ἔτι μένει,
τὰ χεῖλη τὰ ῥοφῆσαντα τὸ πόμα τὸ πικρόν.

Κλίνετε, γόνυ, Ἕλληνες, καὶ κλαύσατε ἐκείνον,
καὶ δι' ἀνθῶν στέψατε τὸν ἄνδρα εὐωδῶν.
Κηδεύεται Γρηγόριος ὁ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων,
εἰς ὃν ὁ Ῥήγας ἤνοιξε μαρτυρικὴν ὁδόν.

Τὸ ἔθνος πλέον ἔπαυσε τὸν δούλιον ὑπνώττον·
ἀπὸ τῆς Δαύρας ἔλαμψε πορφύρα τῆς ἡοῦς,
ἀκτίνες ὕπλων χρυσαυγεῖς καὶ πυροδόλον πρῶτον
ἀνατολὴν ἀνήγγειλαν ἡμέρας εὐκλεοῦς.

Ἡ Ἄνοιξις περιστεφῆς, γελῶσα ἐγκολποῦται
ἐπανιοῦσαν τὴν σεπτὴν ἐξόριστον Θεάν·
αὐτοὶ μὲ τῆς ἀνοίξεως τὰ ῥόδα στεφανοῦται,
καὶ τείνουσιν ὡς γνώριμοι ἀρχαῖοι δεξιάν.

Ἑλευθερία, Ἄνοιξις ἐπὶ πτερῶν ἀνέμου
χεῖρα μὲ χεῖρα, ἀδελφαὶ προβάλλουν γελασαί,
καὶ μ' ἄνθη στεφανόνουσι τὰ ὅπλα τοῦ πολέμου,
ὅπου, Ἑλλάς, ἀγωνιᾷς κ' ὑβρίζεσαι, Χριστέ.

Γενναῖοι, δρέψατ' ἀφειδῶς τὰς δάφνας τῶν λειμῶνων,
κοσμεῖτε τὰ τροπαῖά σας μὲ μύρτους εὐθαλεῖς·
μὲ αἷμα ἐποτίσθησαν τοσοῦτον ἤδη χρόνον,
καὶ νίκας ἀναμένοντες ὑψοῦνται δαφίλεις.

Ναυβάται, στέλλει ξέφυρον ἡ ἄνοιξις εὐώδη·
ὁ πόντος ἠπλώσεν ὡς σεῖς σημαῖαν κυανῇν.
Φωτίσατε μὲ τοὺς δαυλοὺς τὰ σκότη τὰ ῥοῶδη,
δοτε σπινθηρακίζουσιν εἰς πλοῖα καλλονῇν.

Αἰ! σὺς γνωρίζει, σὺς πονεῖ ἡ θάλασσα ναυμάχοι.
Κοιμάται εἰς τοὺς κόλπους της ἡ μήτηρ σας Ἑλλάς.
Πολλάκις ἀπὸ αἵμ' αὐτῆς τὸ στήθος της ἐδράχῃ,
καὶ σπλάγχνα της ἐπόρφυραν τὰς κυανᾶς στολᾶς.

Μίαν ἡμέραν ἀλγιστὴν πρὸ πάντων ἐνθυμεῖται.
— « Τί ἔχεις φίλη; »· Κ' ἔσταζε τὸ αἷμα κρουνηδόν,
— τοιοῦτον αἷμα ἅγιον ποτὲ δὲν λησμονεῖται —
καὶ τὴν Ἑλλάδα ἔπνιγε βαρεῖα ἀλγηδών

Πονεῖ, παραπολὺ πονεῖ, τὸ αἷμα τῆς καρδίας,
ὅποτεν φεύγῃ ζωηρὸν ἀκόμη καὶ θερμόν.
Εἶναι σκηνὴ ὀδυνηρὰ ἀγρίας τραγωδίας,
ἐμπλέκουσα τὴν ὑπαρξιν εἰς δίχτυ σπαραγμῶν.

Καί ἦτο ὁ Γρηγόριος καρδία τῆς πατρίδος,
καὶ ἡ Ἑλλάς σπαρακτικὴν ἀφῆκεν οἰμωγὴν.
Ἡ θάλασσα τὴν ἤκουσε καὶ σπεύδει μετ' ἐλπίδος
νὰ ἐπουλώσῃ τὴν σκληράν, τὴν στάζουσαν πληγὴν.

Εἰς τῶν ὑγρῶν πυθμένων τῆς τὸ βαθυκυμον σπρῶμα
κρεουργημένον ἔρριψαν, κατεσκληκὸς, γυμνὸν
τὸ πρῶν χρυσοστόλιστον τοῦ Πατριάρχου σῶμα,
ἐν ᾧ φυγὴ διέμενε φυγὰς τῶν οὐρανῶν.

Λούει, μυρόνει τὸν νεκρὸν ἡ θάλασσα λαβοῦσα,
στολίζει τοὺς πλοκάμους τοῦ με φύκη χλοερὰ,
τῷ ψάλλει μυρολόγια τοῦ κύματος ἡ Μοῦσα,
καὶ εἰς τὰ νῶτα εὐλαδῆς τὸν αἶρει τὰ ὑγρά.

Σ' εὐγνώμονοιμεν, θάλασσα τοῦ Κερατίου φίλη,
ἡ διασώσασα ἡμῖν τὸν ἄνδρα τὸν σεπτόν,
οὗ εὐχαριστοῦσιν, Ὁδησὸς, τοῦ Ἑλλήνος τὰ χεῖλη
ἡ ἐπ' αἰῶνα ἤμισυν λατρεύσασα αὐτόν.

Καὶ σήμερον, κηδεύοντες τὸν πρῶτον τῶν Ἑλλήνων,
μνημόσυνον εἰς ἅπαντας τελοῦμεν ἑορτὴν,
ὅσοι εἰς νύκτα σκοτεινὴν δουλείας καὶ κινδύνου
ἐλευθερίας ἤλπισαν ἀκτίνα ποθητὴν,

Ὅσοι ἐν ᾧ ἠπλύνοντο νεφέλαι καταιγίδος
κ' ἐπέκειντο τῆς καφαλῆς φλογώδεις κεραυνοί,
ἀτρόμητοι τὰ σήματα ἀνύψουν τῆς πατρίδος
κ' ἡ ἀστραπή τοὺς ἔκαε τὴν δεξιάν δεινὴ,

Ὅσοι, ἐν ᾧ πῦρ ἔβαλλον τὰ τῆς πατρίδος χεῖλη,
καὶ τὰς ἀγκάλας ἔτεινεν αὐτὴ πυρφυλεγεῖς,
ἐρρίπτοντο ἀκάθεκτοι — ἦτο Ἑλλάς. ὠμίλει —
καὶ πάλιν δοῦλοι ἔθνησκον πεσόντες κατὰ γῆς,

Ὅσοι λαμπρῶν ἐτύχετε μαρμάρου μαυσωλείων,
ὅσους ταφεῖον ἔκρυψεν ἀπείριτον, πτωχόν,
ὅσοι κοιμῶνται εἰς βυθοὺς πυθμένων θαλασσίων
ἡ τάφον τῆς καρδίας μας ἀνεῦρον τὸν μυχόν.

Ναί· πλέξωμεν, ὦ Ἕλληνες, στεφάνους νεκρανθέμων
τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων μας κοσμήσωμεν σεμνῶς
ὥς κλίνωμεν τὸ γόνο μας κλονούμενον καὶ τρέμον,
καὶ σπείσωμεν ἐν δάκρυον λειδόμενον κοινῶς.

Καὶ ὅταν ἴδῃ ἡ Ἑλλάς, μετὰ μορφῆς πενήμιου
τὰ τέκνα τῆς τὴν ἑορτὴν τελοῦντα τῶν νεκρῶν,
θὰ εἴπῃ « εἶνε ἄξιοι τῆς δόξης οἱ υἱοί μου,
ἀδίκως τὴν ἀκτὴν κύπελλον ποτίζοντα πικρόν », —

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΜΙΔΗΝ ΤΩΝ ΛΕΙΨΑΝΩΝ

ΤΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ε'.

ΠΟΙΗΜΑ

ΑΝΑΓΝΩΘΕΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ
ΤΟΥ ΕΥΡΩΝΟΣ ΤΗ 23 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1874.

Α'.

Κύματα μαύρα τοῦ γιालοῦ παράμερα σταθεῖτε
Καὶ πέσετε στὰ γόνατα βουδᾶ συμμαζωμένα
Ὁ Πατριάρχης μας περνᾷ καὶ θὰ σᾶς εὐλογήσῃ.
Κι' ὅταν σᾶς δώσῃ τὴν εὐχὴ γοργὰ γοργὰ τρεχάτε
Παρηγοριὰ νὰ δώσετε στὴ γῆ τὴ δουλωμένη.
Κ' ἐν ἀπὸ σᾶς γοργότερο ἅς τρέξῃ μὲς τὴν Πόλιν
Τὴ ξακουστὴ βασίλισσα τῆς οἰκουμένης ὅλης
Ποῦχε τοῦ κόσμου τὰ κλειδιά ζωσμένα μὲς τὴ μέση
Καὶ Τοῦρκοι τώρα τὴν πατοῦν καὶ Τοῦρκοι τὰ κρατοῦνε,
Καὶ ἅς φωνάζῃ τρεῖς φορὰς στὸ βράχο ποῦ θὰ φθάσῃ·
— Ὁ Πατριάρχης ἔρχεται, ὁ Πατριάρχης φθάνει! —
Ναὶ ἔρχεται στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας του νὰ πέσῃ
Κ' ἐκείνη μέσα στὴν χαρὰ ποῦ βλέπει τὸ παιδί της
Χάνει τὸ νοῦ της λησμονεῖ πῶς εἶν' ἀποθαμμένο
Καὶ τρέχει νὰ τ' ἀγκαλιασθῇ νὰ τὸ φιλήσῃ τρέχει.
Κ' ἐν ᾧ τὰ ῥοῦχα τὰ χρυσὰ μ' εὐλάβεια ἀνοίγει
Βλέπει ἀκόμη τῆς πληγαῖς τὰ αἵματα πηγμένα
Καὶ στὸ λαιμό του τοῦ σχοινοῦ τὰ φοβερά σημάδια.
Καὶ τότε τότε καὶ νεκρὸ στὴν ἀγκαλιὰ της θέλει
Νὰ τὸ κρατήσῃ μὴν ἔρθοῦν καὶ τῆς τ' ἀρπάξουν πάλι.

Εὐτυχισμέναις ἡ στιγμαῖς! εὐτυχισμέν' ἡ ὥρα!
Ποῦ σφίγγ' ἡ μάνα τὸ παιδί καὶ τὸ παιδί τὴ μάνα!

Β'.

Ἀρματωλοὶ φορέσετε τὰ φλάμπουρα τοῦ Πίνδου
Καὶ τὸ σπαθὶ τὸ κλέφτικο στὴ μέση σας ζωσθεῖτε
Ὁ Πατριάρχης ἔρχεται ἀπὸ τὴν ξένη χώρα.
Καὶ σεῖς ποῦ μαρτυρήσατε γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστι,
Καρδιαῖς μεγαλοδύναμαις, ψυχᾶς ἀγιασμέναις,
Ἀφήσατε τὰ σάβανα τὰ κατατρυπημένα
Κι' ἀνοίξατε τοῦ τάφου σας τὴ χλωμιασμένη πλάκα
Καὶ τὴ λαμπρὴ σας τὴ στολὴ φορέσετε καὶ πάλι
Τὸ καρυοφύλλι στὰ ζερβιά καὶ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι
Ὁ Πατριάρχης ἔρχεται ἀπὸ τὴν ξένη χώρα.
Καὶ σὺ ψυχὴ τοῦ Σαμουήλ, τοῦ Ῥήγα τοῦ Φεραίου,
Παράπλευρα ποῦ κάθιστε στὸ θρόνο τοῦ Δεσπότη,
Σὰν ἀστραπὴ πετάξετε στὴ γῆ τῶν μαρτυρίων
Νὰ συντροφεύσετε καὶ σεῖς τὸ λείψανό του τώρα.
Κ' ἐκεῖ ὅπου τὰ αἵμά σας ἐχύθηκε, ἀκόμα
Ἄν δάφναις δὲν ἐδλάστησαν θεὰ βλαστήσουν ὅμως
Καὶ μὲ τὰ πρῶτά τους κλαριά καὶ μὲ τὰ πρῶτα ῥόδα
Σταφάνια θὰ σᾶς πλέξουμε δροσάτα μυρωμένα.

Γ'.

Στρῶστε μὲ δάφναις καὶ μυρτιάς τοὺς δρόμους νὰ περάσῃ
Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησιᾶς ὁ μάρτυρας τοῦ ἔθνους.
Καὶ σὺ ποῦ ζῆς μὲς τῆς σπηλιάς τ' ἀέρος θυγατέρα,
Ξανάρχισε καὶ σήμερα, καλὴ μοιρολογίστρα,
Τὰ πάθη ποῦ ψαλνεὶς συχνὰ καὶ σὺ τοῦ Γρηγορίου
Καὶ σ' ἄκου' ἡ Ἀνατολὴ κ' ἡ Δύσι σ' ἀγροικοῦσε,
Καὶ τὸ κρυφὸ παράπονο σὲ θρῆνο γύρισέ το.
— Ἄλλοι τοῦ σφίγγουν τὸ λαιμό καὶ ἄλλοι τὸν γελοῦνε
Καὶ λυσσασμένοι πολέμοῦν νὰ πάρουν τὴν πνοή του
Νὰ μὴν ἐμβῇ στὰ σωθικά τοῦ ἔθνους καὶ φλομώσῃ
Καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ μακρὰ τρεμουλιασμένοι κλαῖνε

Σὰν τὸ κοπάδι ποῦ σιμᾷ τὸ λυκο ἀντικρύζει
Καὶ τὸν βοσκό του στοῦ θεριοῦ τᾶγρια νύχια βλέπει.
Ὡ! μόνος εἶχε μέσα του τῆς λίμνης τὴ γαλήνη
Καὶ ἔβλεπε τοῦ οὐρανοῦ τοὺς θόλους ἀνοιγμένους
Κι' ἀγγέλους ποῦ παράστεκαν νὰ πάρουν τὴ ψυχὴ του
Στὰ χρυσοπράσινα φτερά κι' ἀπάνου νὰ τὴν φέρουν.
Κ' ἦταν εὐχὴ του ὑστερνὴ καὶ ὑστερνός του λόγος
— Πότε, πατρίδα μου γλυκεῖα, ἐλεύθερη θὰ ἦσαι! —
Κ' ἐσβύστηκε στὰ χεῖλῃ του ἡ ὑστερνὴ εὐχὴ του
Καὶ ἡ ψυχὴ φτερούγιασε μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους.

Δ'.

"Ολοι χορτάσαν αἵματα καὶ φεύγουν ἀπὸ κεῖθε,
Ὅπου σκληρὸ μαρτύριο ἡ λύσσα εἶχε στήσει.
Μόν' οἱ Ἑβραῖοι καρτεροῦν ἐκδίκησι ἀκόμη
Καὶ πέρνουν τᾶψυχα κορμὶ, στοὺς δρόμους τὸ κυλοῦνε.
Τοῦ δένουν πέτρα στὸ λαιμὸ καὶ στὸ γιαλὸ τὸ βίχουν.
Κ' ἐδούτησε τὸ λείψανον μὲς τοῦ γιαλοῦ τὰ βᾶθη
Καὶ πάλι ξανανέθηκε τὸ σῶμ' ἀλαφρωμένο
Καὶ στὸν ἀφρὸ παράδερνε τῆς θάλασσας ἀπάνου.
Πότε ἐδώθε τῶσπροχνε τὸ κύμα πότε ἐκεῖθε
Πότε στὸ βράχο τῶδιωχνε καὶ πότε τὸ καλοῦσε.
"Ερμηο, ξένο, ἄταφο, τῆς θάλασσας παιγνίδι,
Δὲν σ' ἔφτασαν τὰ βᾶσανα ἦταν κι' αὐτὸ γραφτόσου
Νὰ σὲ κυλοῦν τὰ κύματα μὲς τοῦ γιαλοῦ τὸ στρῶμα.
Τὴν νύκτα ὅταν τοῦρανοῦ τὰ ἄστρα γλυκολάμπαν
Καὶ τὸ φεγγάρι τὸ γλωμὰ τὰ σύγνεφα σκορποῦσε
Τὸ λείψανον παράδερνε στὰ κύματα ἀκόμα
Ὅσο ποῦ πρόβαλ' ἡ αὐγὴ λαμπρὴ, χαριτωμένη,
Κ' ἔνα καράβι φάνηκε μὲ τὰ πανιά ἀπλωμένα...
Σ' ἐσένα Σιλάβο ἡ τιμὴ! σ' ἐσένα τὸ στεφάνι!
Ἀπὸ τὸ κύμα τᾶσπληγχο σὺ ἔσωσες τὸ πτώμα
Καὶ τῶφερες σ' ἀκρογιαλιὰ σὲ φιλικὸ λιμάνι
Καὶ ἤρε γῆ στὴν ξενιτειὰ καὶ ἤρε λίγα χρόνια.
Καὶ μετὰ τόσα βᾶσανα καὶ μετὰ τόσα χρόνια
Στὴ μητρικὴ του ἀγκαλιὰ τὸ λείψανόν του φθάνει.
Στρώστε μὲ δάφνας καὶ μυρτιάς τοὺς δρόμους νὰ περάσῃ

Ὁ ἀρχηγός τῆς Ἐκκλησιᾶς ὁ μάρτυρας τοῦ Ἑθνικοῦ!
Κι' ἂν τ' ὄνειρό του δὲν ἰδῇ ἀποτελειωμένο...
Ὡ! θάλλῃ θάλλῃ ἔνας καιρὸς ν' ἀναστηθῶνε πάλι
Τὰ παλληκάρια τῆς Γραβιάς καὶ τοῦ Μεσσολογγίου
Καὶ στήν Ἀγιά Σοφίαν μας χρυσὸς Σταυρὸς νὰ λάμψη.
Κ. Γ. ΞΕΝΟΣ.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΝ ΠΟΙΗΜΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΝ ΕΝ Τῷ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚῷ ΣΥΛΛΟΓῷ

«ΚΟΡΑΗ»

ῤΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Κ. ΝΑΟΥΜ.

Α'.

Ἐν ᾧσμα θέλει ἡ ψυχὴ νὰ ψάλλῃ δι' ἐκεῖνον,
Ὅστις στέμμα ἀκάνθινον ἂν δὲν περιεδλήθη
Ἀλλ' ἤγειρε, ἀλλ' ἔπαυτε τῶν ἀδελφῶν τὸν θρήνον
Ἀφοῦ χιτῶνα μάρτυρος ἀσμένως ἐνεδύθη.

Ἐμπεῖρου ψάλτου δύναμιν, ὦ Πλάστια τῶρα δόμοι
Καὶ πτέρυγας ἠψιπετεῖς νὰ ἀναδῶ τὰ ὕψη,
Ὡς ἀετὸς ταχύπτερος, τοῦ ἰδεώδους κόσμου,
Πρὶν ὕπνου σκιὰ μέλαινα τὸ στήθος μου καλύψῃ

Καὶ τὴν δειλὴν, ὦ Πλάστα μου, ἐνίσχυσον ψυχὴν μου
 Νὰ ψάλλω ἔπη ἔντεχνα μὲ μουσαν τοῦ Ὀμήρου,
 Καὶ νὰ ἐνώσω τὴν μικρὰν καὶ τρέμουσαν φωνὴν μου
 Μὲ τὰ θυμῆρη ἄσματα τοῦ ἔθνους ὀλοκλήρου.

— 00 —

Β'

Ἐκ τῆς ἀγχόνης ἄραντες Ἑβραῖοι ἄπνουν θῶμα
 Τὸ σῶμα τὸ πολυπαθὲς ἐθνοφιλοῦς πρεσβύτου
 Εἰς τοῦ Βοσπόρου ἑρρίψαν τὸ παραρρέον κύμα
 Ὅγκον βαρὺν προσάψαντες εἰς τὸν λαιμὸν γρανίτου

Οἱ ἄφρονες νομίζουσι ἀπολωλὸς τὸ σῶμα
 Καὶ φεύγουσι κορέσαντες τὴν δίψαν τὴν ἀγρίαν·
 Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἐφύλαττε ὀλίγον ἔτι χῶμα
 Καὶ δι' αὐτὸ φιλόξενον εἰς ἄλλην παραλίαν.

— 00 —

Γ'.

Ἐντὸς ἀφροῦ κινούμενον λευκοῦ ἱστιοφόρον
 Τὴν πόλιν ἐγκαταλιπὼν τοῦ θείου Κωνσταντίου
 Μὲ ἀνεμώλια πτερὰ ἐπέτα ταχυπόρον
 Καὶ ἔσχιζε τὰ κύματα τοῦ φοβεροῦ Εὐξείνου.

Ἄντα περιπτάμεναι σεμνοπρεπεῖς χορεῖαι
 Θείων πνευμάτων ἔψαλλον ᾠδὰς ἀθανάσιαι·
 Φωτὸς περιεχέοντο ἀνταύγειαι μυρίαι
 Καὶ ἔπλεεν ἡ τελετὴ ἐν μέσῳ φωταψίας

Τίς ἄρά γε ἡ τελετὴ καὶ τὸ λευκὸν τὸ πλοῖον
 Καὶ τίνες οἱ μακάριοι τοῦ πλοίου ἐπιβάται;
 Τί δὲ τὸ δρᾶμα τὸ μεστὸν τοσούτων μυστηρίων;
 Καὶ πῶς οὐράνιος πομπὴ εἰς πέλαιος πλανᾶται;

Ναυδᾶται θαλασσοῖοι, ὦ σεῖς ἀποκριθῆτε
 Τοιοῦτον ἀπηντήσατε ποτὲ θαλασσοπόρον;
 Καὶ σεῖς, ὦ κύματα λευκά, πρὶν ἔτι συντρίβῃτε
 Εἰς βράχον ὑγρολάξευτον, τοῦ δρόμου σας τὸν ὄρον,

Ὡ στήτε, στήτε πρὸς στιγμὴν κ' εἰπέτε τί συμβαίνει
 Ἐκεῖ ὅπου ἀκούετε ἀγγέλων ἀρμονίαν,
 Καὶ πλοῖον ἐπείγόμενον μακρόθεν διαβαίνει
 Φερόμενον πλησίστιον πρὸς φίλην παραλίαν;

Ἐγείρου καὶ χαιρέτισε, ὦ πόλις τοῦ Εὐξείνου
 Τὸ πλοῖον καὶ τὸν ἑνδοξὸν τοῦ πλοίου ἐπιβάτην,
 Τὸ σῶμα δέξαι Ὀδησσὸς τοῦ μάρτυρος ἐκείνου
 Καὶ δὸς αὐτῷ ἀνάπαυσιν καὶ κλίνην πανυστάτην·

Εἶναι ὁ μάρτυς τοῦ σταυροῦ, τὸ θῶμα τῆς ἀγχόνης·
 Ὁ οὐρανὸς τὸν ἔσωσε ἀπὸ τοῦ μαύρου κύμα·
 Ὡς ἀς μιγῇ τῇ κόνει σου ἡ ἰδικὴ του κόνις
 Κ' ἀς εὖρῃ τέλος εὐσπλαγχνον νὰ τὸν καλύψῃ μνήμα.

Ἰσως πολὺ δὲν κοιμηθῇ εἰς ξένης γῆς κοιτῶν,
 Ἰσως θελήσῃ ὁ Θεὸς μὲ εὐμενὲς ἐν βλέμμα
 Νὰ ἴδῃ καὶ τὴν δυστυχὴ τοῦ γέροντος πατρίδα
 Καὶ νὰ τὴν στέψῃ μ' ἀγλαὴν εὐλευθερίας στέμμα.

Καὶ τότε μὴ ἀδημονῆς ἐάν στοργὴ δίκαια,
 Στοργὴ Μητρὸς τὸ τέκνον της ποτὲ ἀναζητήσῃ.
 Νὰ τὸ καλύψῃ ἄφες το ἡ πατρικὴ του γαῖα
 Κ' εὐγνώμων ἄφες ἡ Ἑλλάς μνημεῖον νὰ τῷ στήσῃ.

— 00 —

Δ'.

Ἐξ οὐρανοῦ τὸ σύνθημα τὸ μέγα μᾶς ἐδόθη
 Καὶ ἤστραψαν τὰ ὄρη μας τὴν λάμπιν τὴν μεγάλην,
 Ἦν καρεδόκουν πρὸ καιροῦ τοῦ Ἑλληνος οἱ πόθοι,
 Κ' ἡμέρα λαμπρὰ ἤρχισε νὰ ὑποφώσκῃ πάλιν,

Μ' ἐλευθερίας ἄσματα ὁ ψάλτης τῶν ὁρέων
 Συνήρπαξε τὰ πνεύματα πολεμιστῶν ἀνδρείων·
 Κ' ἐνθουσιώδεις ἤκουον ἐκεῖνοι τὸν Φεραῖον
 Κ' ἐνίκων μὲ τὰ ἄσματα τὰ στίφη τῶν ἀγρίων.

Ἐπτὰ παρῆλθον ἔκτοτε ἀγώνων πικρὰ ἔτη
 Καὶ ἐπιπτον οἱ ἥρωες εἰς τῶν μαχῶν τὴν ζάλην·
 Ἀλλ' εἰς τὴν νίκην ὁ Θεὸς αὐτοὺς ἐποδηγέται
 Κ' ἔμειναν τέλος νικηταὶ εἰς τὴν γενναίαν πάλιν.

Καὶ ὅτε πλέον ἡ πατρίς ἀνεζωογονήθη
 Ζεφύρους ἀναπνεύσασα κ' ἐλευθερίας αὔρας
 Τὰ τέκνα ὅσ' ἀπώλεσε εἰς μάχας ἐνθυμήθη,
 Τοὺς ἥρωας τῆς Γραβιάς καὶ τῆς ἀγίας Λαύρας.

Κ' ἐνῶ ἐξίτηι πανταχοῦ τῶν τέκνων της τὴν κόνιν,
 Ἦδε μακρὰν εἰς ξένην γῆν τὸ κατηψὲς τὸ μνημα

Ἐκεῖνου ὅστις ἔδωκε τὸ σῶμα εἰς ἀγχόνην
 Κ' ἔγεινε θῦμα τοῦ Μαχμοῦτ καὶ τῆς πατρίδος θῦμα.

Μὲ δάκρυ ἔσπευσε χαρὰς καὶ θλίψεως συγχρόνως
 Κ' ἐζήτησε τὸν μάρτυρα ἀπὸ τὴν γῆν ἐκείνην·
 Εὐρίσκει τέλος βάλσαμον ὁ ἐθνικός μας πόνος
 Κ' εὐρίσκει ὁ Γρηγόριος τὴν πατρικὴν του κλίνην.

— 00 —

Ε'.

Ἐκεῖ εἰς βράχου ἐξοχὴν ὅπου ψυχὴ πλανᾶται
 Αἰῶνας ὅλους γίγαντος καὶ Σαλαμινομάχου
 Ἐκεῖ ὅπου κατέλιπε τὸ σῶμα νὰ κοιμᾶται
 Ἡ φιλελεύθερος ψυχὴ ἐνὸς νέου ναυμάχου,

Ἐκεῖ ὅπου ἐκπνέοντες κ' ὑπόκωφοι εἰσέτι
 Στενόντων θρήνοι φθάνουσι Περσῶν ἀπὸ τὰ σκότη
 Τῶν θαλασσίων ἀγκαλῶν, καὶ ὅπου τόσα ἔτη
 Ἀντελαλοῦντο φονικῶν πολέμων μαυροὶ κρότοι,

Ἐκεῖ ἐλπίς μ' ὠδήγησε νὰ ἴδω διαβαῖνον
 Τὸ πλοῖον τὸ ἐρχόμενον μετὰ τῶν κειμηλίων.
 Καὶ εἶδα θεῖαν τελετὴν μυστήριόν τι ξένον
 Καὶ φάσματα λευχεύμονα ἐπὶ τῶν παραλίων.

Σκιαὶ πολλαὶ ἠγείροντο ἀφήνουσαι τοὺς τάφους,
 Ἐνῷ μακρὰν ἠκούοντο ἀγγέλων ψαλμωδίαι,
 Καὶ στεναγμοὶ ἐξήρχοντο πολλοὶ ἐκ τοῦ ἐδάφους,
 Ἐνῷ συγχρόνως ἔψαλλον φωναὶ ἄλλαι μυρία.

Κ' ἐφάνη πλοῖον πύρινον ἀτμοποροῦν βραδέως,
Καὶ πλέον πρὸς τὰς γελαστάς ἐκεῖ που παραλίας
Ἀγγέλους εἶχεν ὁδηγούς ἀντὶ θνητοῦ πρωρέως
Κ' εὐσχήμους ἄλλας συνοδοὺς τῶν Χερουβεὶμ χορείας·

Σκιρτᾶτε καὶ χορεύετε, ὦ ποταμοὶ καὶ ὄρη
Κ' ἐξέρχου εἰς ὑπάντησιν. ὦ Πειραιεῦ, ἀθρόος·
Σὺ δὲ, ὦ πλοῖον ἱερὸν, εἰσέρχου καὶ προχώρει,
Σὲ χαιρετίζουν ἥλιος καὶ οὐρανὸς πατρώος·

— 00 —

ΣΤ'.

Καὶ ἰδοὺ τέλος ἔφθασεν ὁ ποθητὸς ἐθνάρχης
Κ' ἰδοὺ πληροῦνται ἐθνικοὶ τοσούτων χρόνων πόθοι
Καὶ βλέπει τέλος καὶ νεκρὸς, ἀφοῦ δὲν ἠξιώθη
Νὰ ἴδῃ ζῶν τὴν φίλην τοῦ πατρίδα ἐλευθέραν.

Μ' ἀργυροχρύσους στέψατε τὴν κάλπην του θισάνους·
Καὶ σεῖς, ὦ κόραι, δρέψατε χλωροὺς ἀνθέων κλῶνας
Εἰς κήπων τόπους χλοεροὺς κ' εἰς εὐθαλεῖς λειμῶνας
Καὶ πλέξατε ἀρόχειρες ποικιλανθεῖς στεφάνους·

Καὶ σπεύρατε τὰ ἄνθη σας ῥαντίζουσαι τὸ μνήμα·
Σὺ δὲ, ὦ μάκαρ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολε, κοιμήσου,
Σὲ βαυκαλίζουν ἄσματ' αὐτὰ σὲ σκέπει ἡ πατρίς σου,
Κοιμήσου, μάρτυ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ ἀγῶνος θύμα·

Καὶ ὅταν ἡ ἀνατολὴ βροντήσῃ καὶ ἡ δύσις
Κ' ἀπ' ἀτραπᾶς ὁ Ὀλομπος καὶ, καὶ ὅταν κρότον
Τυραννοκτόνον ἐρευγῇ πυρόβολον τὸ πρῶτον,
Ἐξύπνησον τὰ ὅπλα μας κ' ἡμεῖς νὰ εὐλογήσῃς·

Ω Δ Η

Εἰς τὴν εἰς ἑλλάδα μετακομιδὴν τῶν λειψάνων

τοῦ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Ὡς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον πορευθεὶς τῶν Μυροφόρων
ὁ χορὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦ ζήλου ἤνεγκε τὸν φόρον,
οὕτω νῦν ἡ εὐσεβὴς μου Μοῦσα μετ' τρομώδη χεῖρα·
τῶν ἐνθέων σοι προσάγει τούτων τῆς ἐπὶ νὰ μύρα·

Ἀμφὶ ὁ Σεβασμὸς μου, νέος Ἰωσήφ εὐσχήμων,
ἤθελε νὰ σοὶ κομίσῃ ὑπασμάτων βαρυτίμων,
ἐπειδὴ τὴν ἱσράν σου ἐν τῇ μνήματι ἐσθῆτα
ἐφθαρμένην εὖρον πᾶσαν, οἰκουμένης ἀρχιθῦτα,
ὡς ὑπὲρ τοῦ δούλου γένους λειτουργῶν καὶ νεκρὸς ἔτι
νὰ διηλθῃς τὰ τοσαῦτα ἀπὸ τῆς ταφῆς σου ἔτη,
πρὸς θεὸν τὰς χεῖρας αἶρων καὶ τὰ γόνατά σου κλίνων
ὑπὲρ τοῦ δεδουλωμένου ἔτι μέρους τῶν Ἑλλήνων.
Εὐτελὴς ὁ τοῦ Λουγδοῦνου ὀλοστηρικὸς ἐκεῖνος
πλοῦτος ἵνα περιβάλλῃ τὸ πανίερόν σου σκήνος·
ἐσθὴς πρέπει σοὶ καλλίων καὶ τῶν μάλλον βαρυτίμων,
ἐν αἷς ἄργυρος ἢ κρόκη, ἀπεφθοῦς χρυσὸς ὁ στήμων.
Εἰς τὴν φίλην σου πατρίδα ὁ τοσαῦτα ἔτη ξένος

νά ἐπανακάμψης πρέπει κάλλιστα ἡμφιεσμένος.
 Ἄλλ' ἰδοὺ στολὴν σὺ θείαν φέρεις· τὴν ἐκπρέπειάν της
 θὰ φθονήσῃ τοῦ Λουγδόουνο ὁ τῶν σηρικῶν ὑφάντης,
 ἐπειδὴ, ἐξειργασμένην οὖσαν ὑπὸ τοῦ Ὑψίστου,
 ν' ἀπομιμηθῇ δὲν φθάνει ἡ ἀνέφικτος κερχίς του.
 Τὴν διάχρυσον πορφύραν ὑπερβαίνει βασιλέως,
 εἶναι δὲ τοῦ τρισυμνήτου μαρτυρίου σου τὸ κλέος.
 Ἦ νεκρὸν ὑποδεχθεῖσα καὶ κηδεύσασά σε πόλις,
 ἀριθμοῦσα οἰκητόρων μυριάδα τότε μόλις,
 ἔγινεν, εὐλογηθεῖσα ὑπὸ σῶν χειρῶν ὁσίων,
 κατὰ πληθυσμὸν καὶ πλοῦτον ἔκτοτε δεκαπλασίον.
 Πολλαπλὴν ἡ εὐλογία οὕτω τῆς νεκρᾶς· χειρὸς σου
 τὴν πρὸς σέ φιλοξενίαν ἀνταπέδωκε τοῦ Ῥώσσου
 Οὕτω καὶ ἡ πόλις, ἥτις νῦν τὸ σκῆνος σου φυλάττει
 τάχιστα καὶ πανευδαίμων καὶ πολυανθρωποτάτη
 ἔσται, ὑποδεξαμένη μετὰ σεβασμοῦ της τόσο
 τὸν ὑπερευλογημένον θησαυρὸν τοῦ σώματός σου,
 μετὰ ὅσης εὐλαθείας τὴν μετάληψιν τὴν θείαν
 δέχεται· εὐσεδῆς πρεσβύτης εἰς τὴν ὥραν τὴν λοιπῆς.

Ὡς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον πορευθεὶς τῶν Μυροφόρων
 ὁ χορὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦ ζήλου ἤνεγκε τὸν φόρον,
 οὕτω νῦν ἡ εὐσεδῆς μου Μοῦσα μὲ τρομώδη χεῖρα
 τῶν ἐνθέων σοι προσάγει τούτων της ἐπὶ τὰ μύρα.

Τὰς ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου μέχρις Ὀδησαοῦ θαλάσσας
 δις νεκρὸς ὁ πρωτομάρτυς τοῦ Χριστοῦ διαπεράσας,
 εἰς ἀγίασμόν τὰ ὕψη ἅπαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου
 μετεποίησε καὶ σκεῦος ἱερὸν τὴν πύελόν του.
 Καὶ ἐκ γενετῆς δὲ λέγουσι, ὅτι ἀομμάτου Ῥώσσου
 διεφώτισε τὰς ὕψεις ἡ θαυματουργὸς σορός σου.
 Ὅταν ἡ κομίζουσα σε ναὺς νεκρὸν ἐκ τοῦ Εὐξείνου
 ἔπλεε παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου,
 ὁ ἀνάσων νῦν ἐκείνης, κακῇ μοίρᾳ, Ἀσιάτης
 φωτοδόλον σταυρὸν εἶδεν ὅπερ τὰ καρχήσιά της.
 Τί πυθόμενος κομίζει τὸ μυστηριώδες πλοῖον,
 ἔμαθεν ἐν τῶν πανσέπτων ὅτι φέρει κειμηλίων,

τὰ ὅσα τοῦ Πατριάρχου, ὃν ἀπέκτειναν ἀγγόνη
 τοῦ προγόνου τοῦ Μαχμούτη στρατιῶται μίαιφόνου.
 Ὁ νεκρὸς τοῦ νοσταλγοῦντος μικρὸν θέλει Γρηγόριον
 πρὸ της πόλεως νὰ μείνῃ τοῦ λαμπροῦ τοῦ μαρτυρίου,
 ἵνα τὴν πνευματικὴν του πάλιν νόμφην, καὶ κρυφίως,
 μετὰ ἡμῖν αἰῶνος ἔδῃ ὁ νεκρὸς νυμφίος.
 Ὁ πυρίπνοος Γίγας ἀλφνης παύει ἀπὸ ταυτομάτου
 τὸν χαλύβδιον ἐρέσσων νὰ κινή βραχιονά του.
 Ἴδε τὰ Πατριαρχεῖα τὰ πενθοῦντα ἐκεῖ κάτω
 ἐν δεινοῖς ἀπεριγράπτοις καὶ ἐν πεισμῇ ἐσχάτῃ.
 Τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἴδε κλυδωνιζομένην νῆα,
 ἥς τῇ θεῇ τρεῖς ἐγένον κυβερνήτης ἐπιπνοῖα.
 Ἐν τῇ μέσῃ πελαγίζει μαινομένων καταγιγῶν.
 Τοῦ Ἰσλαμισμού τὴν δαίρει καὶ τοῦ Παπισμοῦ ὁ κλύδων.
 Τοῦ Πανσλαδισμού ὁ σίφων εἶναι ἡδὴ οὐ μακράν της.
 Τὴν πυξίδα της νὰ κλέψῃ προσπαθεῖ ὁ Προτεστάντης.
 Ὡς τῇ τῆς Γιβεριάδος ἐπετίμησε μανιὰ
 ὁ Χριστὸς, τῆς ἀπωλείας σώσας τὴν τοῦ Πέτρου νῆα,
 καὶ σὺ οὕτω τῇ ἀγρίᾳ ἐπιτίμησον θαλάσση,
 ὥσως ὁ δεινὸς βρασμός της καὶ ὁ κλύδων της κοπάσῃ,
 καὶ σωθῇ τῆς μυκωμένης, Πατριάρχα, τρικυμίας
 ἡ δεινῶς χειμαζομένη κιθωτὸς τῆς Ἐκκλησίας,
 ἣν περᾶται τοῦ κινδύνου παντὶ σθένει του νὰ σώσῃ
 ὁ ταῖς ἀρεταῖς ἀπάσαις καὶ τῇ κλήσει ὁμοῖός σοι
 Ἄν τὸν μέγαν τοῦτον ἄθλον διαπράξῃται ἀμέμπτως
 ὁ Γρηγόριος ὁ ἔκτος, μέγας ἔσται ὡς ὁ πέμπτος.

Ὡς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον πορευθεὶς τῶν Μυροφόρων
 ὁ χορὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦ ζήλου ἤνεγκε τὸν φόρον,
 οὕτω νῦν ἡ εὐσεδῆς μου Μοῦσα μὲ τρομώδη χεῖρα
 τῶν ἐνθέων σοι προσάγει τούτων της ἐπὶ τὰ μύρα.

Ἡ ἀγία μας Σοφία ἰδοὺ λάμπει ἐκεῖ πέραν
 ἐν αὐτῇ τὴν ἀποφράδα τῆς ἀλώσεως ἡμέραν
 ἀτελής ἡ θεία, λέγουσι, λειτουργία ἔχει μένειν,
 ὡς καὶ ἡ μυσταγωγία ἡ μεγάλη μας ἐκείνη,
 ἣν τὸ ἔθνος ἱερούργει ἐν ταῖς μάχαις ἐπὶ ἔτη,

ἀσυντέλεστος καὶ μόλις ἐν τῇ ὀρθρῇ μένει ἔτι.
Πλὴν καὶ τὸ λοιπὸν τῆς μέρος θέλει μέλπει ἡ πυρρῆς
ἐν ναφ' ἐκτεινομένη ἀπὸ Ἰστρου μέχρι Κρήτης,
καὶ ἀντίδωρον ὁ Ἄρης τὴν ἐλευθερίαν δώσει
Θεσσαλοῖς, Θραξί, Νησίταις, Ἡπειρώταις, Μακεδόσι.
Νῦν τὴν προποντίδα πλέει ἥς ἐν τῇ βαθεῖ πυθμένι
ἡ ἀγία, λέγουν, εἶναι τράπεζα πεφυλαγμένη
τῆς ἀγίας μας Σοφίας, ὑπ' ἀγγέλων βυθισθεῖσα
πρὶν καὶ ταύτην βεδηλώσῃ τῶν κατακτητῶν ἡ λύσσα.
Κυανὰς ἐπανευρίσκεις τὰς θαλάσσας νῦν ἐκείνας,
ἃς εἰς Ὀδησσὸν ἐκπλέων ἄφησες κατακοκκίνας.
Νῦν εἰς πώματα Ἑλλήνων, πλῆοντα ἐν τῇ θαλάσῃ,
ὡς αἱ νῆες πᾶσαι τότε, ἡ σὴ ναῦς δὲν προσαράσσει.
Νῦν λιμώττουν τοῦ Αἰγαίου οἱ ἰθυχὺς ἐν τῇ βορά των
μία γραικῶν ὑπῆρχε τότε μυριάς πτωμάτων.
Ἰδοὺ νῦν τοῦ « Βυζαντίου » διακρίνει ὁ πρωράτης
μῖαν τῆς Ἑλλάδος δόξαν, τὰ ἀθάνατα Ψαρά της.
Δόδας σὺ εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ πρωταθλητοῦ τοῦ γένους
ἱστοὺς φέρε, κλεινὴ νῆσος, τουρκικῶν νηῶν ἡμμέρους.
Ἄν δακτύλιος κοσμήσῃ ποτὲ δάκτυλον τοῦ πλάστου,
σὺ τῆς πανσθενοῦς θά ῃσαι ὁ ἀδάμας δεξιᾶς του.
Νῦν τὴν περικαλλεστάτην, τὴν ἀνθοκομοῦσαν Χίον
παρallάσσει τὸ κομίζον τὰ σεπτὰ ὅσά σου πλοῖον.
Νέα Μυροφόρος αὐτὴ, εἰς τὴν ἱερὰν κηδεῖαν
τὴν ἡδίστην ἀποστέλλει τῶν ἀνθῶν τῆς εὐωδίας.
Νῦν τὴν ἑλλειψιν ἡσθάνθη τοῦ Ὀμήρου τῆς ἡ Χίος,
ἤθελεν ὁ ἀοιδὸς τῆς νᾶ ὑπῆρχε νῦν ὁ θεῖος,
ἵνα μ' ἐνθεον τὸν οἶστρον ἄσῃ καὶ μολπὴν λιγεῖαν
πρὸς τὴν εὐτυχίαν τοῦ λύραν τὴν περπώδη ἐλεγεῖαν.
Διηγῆσαι, Ῥαχὴλ νέα, τῇ ἐκδικητῇ τοῦ γένους
πόσας σου ἄδράς οἱ τοῦρκοι ἡχμαλώτισαν παρθένους,
πόσων δέ σου τέκνων (ὅπερ τῆς σφαγῆς των πολλῶν χεῖρον)
τὸ πανάγιον ἐπῆραν τοῦ βαπτισματός των μύρον·
πόσων ἔσχισαν μητέρων τὰς γαστέρας ἐγχυμόνων,
πράττοντες μὴ τοῦ ξίφους κατενέξει διπλοῦν φόνον.
Ὡ! ἐὰν τοὺς θρήνους πάντας τῶν μυρίων σου θυμάτων,
ἐὰν πάσας τὰς ἀράς των καὶ τὸ ψυχολύπημά των
ἤθελε τις εἰς τὸν μέγαν λέβητα ἐμπερικλείσει

τοῦ νεκροπομποῦ ἀτιμήρους, ἤθελον αὐτὸ κινήσει.

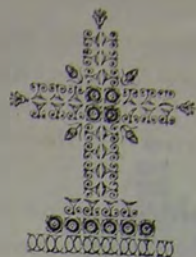
Ὡς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον πορευθεὶς τῶν Μυροφόρων
ὁ χορὸς, τοῦ ἱεροῦ τοῦ ζήλου ἤνεγκε τὸν φόρον
οὕτω νῦν ἡ εὐσεβὴς μου Μοῦσα μὲ τρομώδη χεῖρα
τῶ, ἐνθῶν σοι προσάγει τούτων τῆς ἐπὶ τὰ μύρα.

Τοῦ ἐθνάρχου ἡ κηδεῖα, Λέσθος, ἔφθασε ἐμπρός σου.
Ὁ Ἀρίων σου ποῦ εἶναι τὸρα καὶ ὁ Τέρπανδρός σου;
Ἐπιβάς χρυσοῦ δελφίνος, ὦ Ἀρίων, ὡς τὸ πάλαι,
ἀκουλούθει καὶ λιγέα ἐπικηδεῖά του ψάλλε.
Φιλοτήσια τὴν λύραν τῆς Σαπφοῦς ἔχραναν ἔπη,
διὰ τοῦτο νᾶ μεθέξῃ τῆς σεπτῆς πομπῆς δὲν πρέπει·
Νῦν ὡς τῆς πατρίδος κόλπος ὁ λιμὴν σὲ περιβάλλει
ὁ Πειραϊκὸς ὡς τέκνον προσφιλὲς μητρὸς ἀγκάλῃ.
Ἐθνη ἔξ με τηλεδόλα τὰ ὅσα σου θυμῶσι,
Ἑλληνας, Τεῦτονες, Ἀγγλοὶ, Ἰταλοὶ, Γαλάται, Ῥώσσοι.
Ὁ σαρθεὶς εἰς τὰς τριόδους ὑπὸ τῶν ἀποκτεινάντων
τὸν σεπτὸν υἱὸν τοῦ κτίστου καὶ συντηρητοῦ τῶν πάντων.
σύρεις βασιλεῖς κατόπιν τὸρα καὶ γεραρωτάτους
δεκαπέντε ἱεράρχας, πάντα πρόκριτον τοῦ κράτους.
Πέντε μυριάδων πλήθους, τῇ σοφῇ σου ἐπομένους,
ὁ μαγνήτης, Πατριάρχας, ὁ πνευματικὸς ἐγένου.
Ὁ ριφθεὶς εἰς τοῦ Βοσπόρου τὸν βυθὸν βορὰ ἰχθύων
εἰς μυρία τὸρα χεῖλη γλυκασμὸν παρέχεις θεῖον.
Σὲ ἡ Ἀθηνᾶ, ἀρχαία πολιοῦχος, φθονεῖ, ὅστις
ἀντ' αὐτῆς ὁ πολιοῦχος γίνεσαι τοῦ ἁγίου τῆς,
καὶ διὰ πομπωδεστέρων ἢ αὐτὴν παναθηναίων
ἐπειδὴ τιμᾷ ἡ πόλις τὸν προστάτην τῆς τὸν νέον,
ἡ διάλιθός σου μήτρα ἀμαυροῖ ὑπερ ἐφόρει
κράνος, ἡ ποιμαντικὴ σου βᾶδος τὸ χαλκοῦν τῆς δόρυ
Τὸν βωμὸν ὁ θεηγόρος ἰδὼν Παῦλος τοῦ « ἀγνώστου »
θεοῦ « πάλαι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοῦ κηρύγματός του,
ἐν δυνάμει λόγου εἶπε τοῖς ἀπίστοις ἀητήτω »
« Ἀθηναῖοι, καὶ γὰρ τοῦτον τὸν θεὸν ὑμεῖν κηρύττω. »
Οὕτω δὲ εἰς πᾶν τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων τῆς ἀγίας
τοῦ Χριστοῦ τὸ φῶς μετέδω ὁ ἀπόστολος θρησκείας·

τὴν ἐλευθερίαν οὕτω θέλουν τὰ νεκρά σου χεῖλη
ἐκ τῶν Ἀθηνῶν τῇ δούλῳ ἡμῶν ἔθνεϊ ἐξαγγείλει,
ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ πάλιν μεθ' ἡμῶν ἐν τοῦτο γίνη,
ὡς μᾶς ἔχει καὶ ἐν πίστει ἐν τοῦ Παύλου ἡ σαγήνη.

Ὡς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον πορευθεῖς τῶς Μυροφόρῳ
ὁ χορὸς τοῦ ἱεροῦ τοῦ ζήλου ἤνεγκε τὸν φέρον
οὕτω καὶ ἡ εὐσεβὴς μου Μοῦσα μὲ τρομώδη χεῖρα
τὰ λιτὰ τῆς ἔπη ταῦτα σοὶ προσήγαγεν ὡς μύρα.

(ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἐθνοφύλακῃ ΚΑΛΛΙΒΟΥΡΤΣΗ)

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ Ε΄.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΟΙΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ,

Τοῦ μαρτυρήσαντος ἐν ἔτει 1821 τῇ 40 Ἀπριλίου ὑπὲρ τῆς
Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ τῆς τοῦ γένους ἐλευθερίας

Συντεθεῖσα μὲν τὸ 1822

ὑπὸ τοῦ ἐν μνηρίῳ τῇ λήξει Μητροπολίτου Ζακύνθου

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΟΚΚΙΝΗ.

Ἐπιθεωρηθεῖσα δὲ καὶ διασκευασθεῖσα

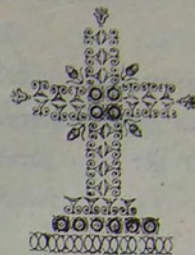
ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου

ΑΒΕΡΚΙΟΥ Α. ΛΑΜΠΙΡΗ

τὸ αἶμα.

Ἡ παροῦσα ἀκολουθία περιελθοῦσα τυχαίως εἰς
χεῖρας τοῦ Πανοσιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Ἀ-
βερκίου Α. Λαμπίρη ἐδόθη ἡμῖν προθύμως αἰτήσασιν
εἰς δημοσίευσιν. Ὅθεν καὶ ἐκφράζομεν αὐτῷ δημοσίως
τὴν εὐγνωμοσύνην μας ἐπὶ ταύτῃ τε καὶ ἐπὶ πολλαῖς
συνδρομαῖς, ὡς πρὸς τὴν ἔκδοσιν τοῦ παρόντος πο-
νήματος. Νομίζομεν δ' ὅτι διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς
παρούσης ἀκολουθίας οὐ μόνον καθίσταται τὸ πονη-
μάτιον πληρέστερον, ἀλλὰ καὶ τὸ καταλαβὸν κατὰ
τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐποχὴν αἶσθημα τὸ ἔθνος ὅλον
διὰ τὴν πολύτιμον ἐλευθερίαν του καταφανέστερον
γίνεται. Ἐτι δὲ πασιφανῶς δεικνύει αὕτη πῶς εὐθὺς
ἐξ ὑπαρχῆς ἐθεωρήθη καὶ ἐπιστεύθη ἡ μεγάλη τοῦ
περικλεοῦς Πατριάρχου θυσία, ἐκ διττῆς δηλαδὴ ἀ-
φορμῆς, θρησκευτικῆς τε καὶ πολιτικῆς ὡς ἐκ τῶν
ὁστέρων τοῦτ' αὐτὸ ἐκυρώθη.

ΑΙΟΛΟΓΙΑ

Τῇ Ἀποστολικῇ, Ἀνατολικῇ καὶ Καθολικῇ
Ἀγίᾳ καὶ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, Μητρὶ
πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν.

Θεοῦ σὺν νύμφῃ, τροφῇ τῶν ὀρθοδόξων

δέξοιο ἀσμένως τε ἀκολουθίας

τὸ ἀνάθημα Πατριάρχου τοῦ θελου.

Ζήλω γὰρ αὐτὴν συνεγραφάμην θείῳ.

Ὁ ἐλάχιστος τῶν ὑμετέρων τέκνων

Ν. Γ. Ἰσρεὺς καὶ Οἰκονόμος ΚΟΚΚΙΝΗΣ.

Ἐν μηνὶ Ἀπριλίου δεκάτῃ,

Τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου Ἱερομάρτυρος, Γρηγορίου τοῦ Ε'. ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ μαρτυρήσαντος ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καὶ τῆς τοῦ Γένους ἐλευθερίας.

[Εἰς τὸ λυχνικόν].

[Εἰ ἐστὶν ἀγρυπνία].

Εἰς τὸν μικρὸν ἑσπερινόν: Ἰστώμεν στίχ. δ'.

Ἦχος β'. Οἶκος τοῦ Ἐφραθά.

Δεῦτε τῶν εὐσεβῶν, οἱ παῖδες εὐφρανθῶμεν, ἐν τῇ τοῦ Ποιμενάρχου, μνήμῃ τῇ Πανενδόξῳ, δόξαν Θεῷ προσφέροντες.

Τέρπου ἡ Ὁδησὸς ἐγκεκτημένη σκῆνος, τοῦ Θεοῦ Γρηγορίου, ὃ ἔπεμψε πανσόφως, πρὸς σέ ἡ θεία Πρόνοια.

Γένη τὰ μιὰ, Ἑβραίων καὶ τῆς Ἀγαρ, ἐν Ὁδησῷ τὴν δόξαν, τοῦ Θεοῦ Πατριάρχου, ἴδετε καὶ αἰσχύνητε.

Ἰστασο πρὸς Θεόν, πρέσβυς, ὃ Πατριάρχα, ἵνα τὸ γένος σῶζῃ, Ἑλλάδος δι' ὃ θῦμα, ὑπὸ ἀνόμων γέγονας.

Δόξα Ἦχος: α'.

ὦ τῆς γενναίας καὶ ἀδαμαντίνου σου ψυχῆς ἀξιομακάριστε Γρηγόριε! Σὺ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀνένδοτον ἔχων τὴν ἀγάπην ἔλεγες· οὐκ ἔστι μοι ἄνεσις, ἕως ἴδω τὸ ἐλληνικὸν ἡμῶν ἔθνος ἐκ τῆς δουλείας ἐλεύθερον, ὅθεν Θεῷ Πνεύματι πυρπολούμενος, τοὺς δυσεβεῖς Ἀγαρηνοὺς ἠρέθισας,

κόσμου σε θάττον χωρίσαι καὶ πρὸς τὸν ποθοῦμενον παραπέμ-
ψαι Χριστὸν, ὃν ἰκέτευε λυτρωθῆναι ἐκ τῆς δουλείας ἅπαν τὸ
ἔθνος ἡμῶν.

Καὶ νῦν τῆς ἑορτῆς: Φῶς Ἰλαρόν

Εἰς τὸν στίχον στιχηρὰ προσόμοια τῆς ἑορτῆς.

Δόξα Ἡχος Π.λ: δ'.

Ἱερομάρτυς Γρηγόριε, τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἐνδυσάμενος,
μισθὸν ἐκομίσω τῆς Ἱερουργίας τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ,
τὸ τελειωθῆναι δι' αἵματος, δι' ὃ θῦμα γενόμενος τοῦ Οὐρα-
νίου Πατρὸς, διὰ χειρὸς ἀνόμων Ἀγαρηνῶν ἐκτάνθη· ἱερώτατε,
καὶ μάρτυς σεπτὸς ὑπὲρ πίστεως καὶ τοῦ ἔθνους ἐδείχθης,
πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν ἀθλητὰ Μακάριε.

καὶ νῦν τῆς ἑορτῆς, Νῦν ἀπολύεις

Τρισάγιον: ὅτι Σοῦ: τὸ ἀπολυτίκιον τοῦ ἁγίου καὶ τῆς
ἑορτῆς, καὶ ἀπόλυσις τοῦ μικροῦ ἑσπερινοῦ.

Εἰς τὸν μέγαν ἑσπερινόν, τό Μακάριος ἀνὴρ.

Εἰς τὸ, Κύριε ἐκέκραξα, ἱστώμεν στίχ. Η: δ': τῆς
ἑορτῆς καὶ δ': τοῦ ἁγίου.

Τοῦ Ἀγίου: Ἡχος α': Τῶν Οὐρανίων ταγμάτων.

Παρανομίας ὁ Ἄναξ, σοφὲ Γρηγόριε, εἰς ὄνειδος ἀγχόνῃν,
κατὰ σοῦ ἐτοιμάζει, ὃ δὲ τῆς εὐσεβείας Θεοφιλὴς Αὐτοκράτωρ
εἰς Ὁδησὸν, μετὰ μεγάλης τε δόξης καὶ προπομπῆς, ὡς εἰ-
κὸς ἐνταφιάζει σε. — Δίς. —

Εἰ καὶ Ἑβραίοις ἐδόθη, ἱερομάρτυς Χριστοῦ, καὶ κατὰ γῆς
ἐσύρθη, δ' ἀγάπην τοῦ γένους, οἰκεῖς ἐν τοῖς ὑψίστοις χαρμα-
νικῶς Χερουβὶμ ἀναμέσοντε, τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τῷ Ποιητῇ,
καὶ Θεῷ ἀναπεμπόμενος.

Στίφη πιστῶν ἀθροισθέντα πανηγυρίσωμεν ἡμέραν τὴν ἁ-
γίαν, ἐν ᾗ γέγονε θῦμα, ὃ Θεὸς Πατριάρχης ὑπὲρ ἡμῶν, νέας
Ῥώμης Γρηγόριος, καὶ τῷ Δεσπότη τῶν ὅλων λαμπρᾷ φωνῇ,
εὐπρεπῶς εὐχαριστήσωμεν.

Δόξα καὶ νῦν. Ἡχος, α':

Ὁμοφρόνῳ Πνεύματι, πάντοθεν οἱ χριστοφόρων Ὁρθόδοξοι,
ἐν Ὁδησῶ γηθοσύνως ἀγόμενοι.

Πλ: α': Γονυπετοῦντες, τὸ σεβάσμιον καὶ διάσημόν σου
σκῆνος, αἰσίως ἀσπάζονται.

Β'. Αἱ δὲ ὑπέρτατοι τῶν οὐρανῶν δυνάμεις, σὺν τῷ ἰδίῳ
Δεσπότη προπορευόμεναι.

Πλ: β': Τρανῶς τῷ ὄχλῳ τῷ ἐπομένῳ κραυγάζουσι τί
οὕτω σεσίγηται ἡ γλῶσσα πάντων ὑμῶν, ὃ θεόφρονες, καὶ
παρρησία, οὐ κράζει μεγαλοφώνως προσφθεγγομένη; Ἰδοὺ ὁ
ὑπέρμαχος Ἑλλάδος παραγίνεται.

Γ'. Ἄρατε χεῖρας, καὶ πάντες εὐχαριστίας ἀποδώσατε,
πρὸς τὸν Ἀρχιθύτην ὑμῶν πατέρα.

Βαρύς. Διὰ τοῦτου γὰρ ἡ ποθητὴ ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων σω-
τηρία γέγονεν, ὃν εὐφημῆσαι οὐκ ἰσχύομεν, καὶ ὄντως ἄξιον
ῦμνον ἀπονέμειν οὐ ῥάδιον.

Δ'. Τοῦτου γὰρ ἡ πολιτεία ὑπερβαίνει πᾶν ἐγκώμιον.

Π: δ': Διὸ Πάνσεπτε Ἱεράρχα, αἰεὶ σὺν τῇ Παρθένῳ καὶ
μητρὶ, τοῦ Θεανθρώπου, πρέσβευε διὰ παντός, τῷ ἐν ὑψίστοις
Δεσπότη ἵνα σῶζῃ ἀβλαβὲς ἐκ τυράννων τὸ πιστὸν γένος σου·
σὲ γὰρ πάντες προστάτην προσφέρομεν.

Α'. Ἀκαταπαύστως καὶ ἀγλαοφανῶς μεγαλύνοντες.

Εἰσοδος, τὸ γῶς Ἰλαρὸν

Προκείμενον τῆς ἡμέρας, καὶ τὰ ἀναγνώσματα

πρῶτον τοῦ Ἀ. Ι: τοῦ Χρυσοστόμου

Παροιμιῶν τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ. ι': 8.

Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων, καὶ εὐλογία Κυρίου ἐπὶ κα-
φαλῇ αὐτοῦ. Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς εὖρε σοφίαν, καὶ θνητὸς
ὃς εἶδε φρόνησιν. Κρεῖσσον γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι ἢ χρυσίου
καὶ ἀργυρίου θησαυροῦς. Τιμιωτέρα δὲ ἐστὶ λίθων πολυτελῶν.
Πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστίν. Ἐκ γὰρ τοῦ στόματος
αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη, νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώσ-
σης φορεῖ.

Τοιγαροῦν ἀκούσατέ μου, ὦ τέκνα, σεμνά γὰρ ἐρῶ καὶ
μακάριος ἄνθρωπος, ὃς τὰς ἐμὰς ὁδοὺς φυλάττει. Αἱ γὰρ ἐξο-
δοί μου, ἐξοδοὶ ζωῆς, καὶ ἐτοιμάζεται θέλησις παρὰ Κυρίου.
Διὰ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, καὶ προΐημι ἐμὴν, φωνὴν υἱοῦ
ἀνθρώπων. Ὅτι ἐγὼ ἡ σοφία κατεσκεύασα βουλήν καὶ γινῶσιν
καὶ ἔννοιαν, ἐγὼ ἐπεκαλεσάμην. Ἐμὴ βουλή καὶ ἀσφάλεια,
ἐμὴ φρόνησις, ἐμὴ δὲ ἰσχὺς. Ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ·
οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὐρήσουσι χάριν. Νοήσατε τοίνυν ἄκακοι
πανουργίαν, οἱ δὲ ἀπαίδευτοι ἐνθεσθε καρδίαν. Εἰσακούσατέ
μου καὶ πάλιν· σεμνά γὰρ ἐρῶ, καὶ ἀνοίγω ἀπὸ χειλέων ὀρθά.
Ὅτι ἀλήθειαν μελετήσῃ ὁ λάρυγξ μου· ἐβδελυγμένα δὲ ἐναν-
τίον ἐμοῦ χεῖλη ψευδῆ. Μετὰ δικαιοσύνης πάντα τὰ ῥήματα
τοῦ στόματός μου, οὐδὲν ἐν αὐτοῖς σχολίων, οὐδὲ στραγγα-
λιῶδες. Πάντα εὐθέα ἐστὶ τοῖς νοοῦσι, καὶ ὀρθὰ τοῖς εὐρίσκουσι

γινῶσιν. Διδάσκω γὰρ ὑμῖν ἀληθῆς, ἵνα γένηται ἐν Κυρίῳ ἡ ἐλ-
πίς ὑμῶν, καὶ πλησθῆσεσθε Πνεύματος.

δεύτερον

Σοφία Σολομῶντος τὸ ἀνάγνωσμα. Κεφ. δ'. 14.

Ἐγκωμιαζομένου δικαίου, εὐφρανθήσονται λαοί·

τρίτον τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Προφητείας Ἡσαίου τὸ ἀνάγνωσμα.

Τάδε λέγει Κύριος: Πάντα τὰ ἔθνη συνήχθησαν ἅμα, καὶ
συναχθήσονται ἄρχοντες ἐξ αὐτῶν.

Εἰς τὴν λιτὴν, στιχ. Ἰδιόμελα.

Ἦχος: Β'.

Διὰ τὸ ἔθνος Ἑλλήνων ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος, βασιλεῖ
παρὰ νόμον παρίσταται σήμερον· μὴ, ὡς εὐσεβεῖς, παραχθήσεσθε,
τούτου γὰρ ὁ θάνατος, ἐκ ζυγοῦ, μέλλει ἐκλυτρώσασθαι τοὺς
πιστοὺς, ἵνα πρὸς τὴν εὐκλειαν τὴν ἀρχαίαν πάλιν ἀνέλθωσι.

Ἦχος: Γ'.

Σήμερον κτίσις ὀρᾷ, πρᾶγμα φρικτὸν καὶ ἀνήκουστον. Ὅν
γὰρ ὡς Χριστοῦ Ἐκκλησίας, κοινὸν Ποιμένα ἐσέβετο, τοῦτον
Ἰσμαὴλ ἐν ἀγρόνῃ ἐκρέμασεν· Κύριε ἐπιβλέψον ἄνθρωπον, καὶ
μὴ ἀνεχόμενος τὸ ὄνειδος, κατ' αὐτοῦ διπλᾶ ἀνταπόδοτον.

Ἦχος : Δ' :

Γένος τὸ παμμίαρον, ἐπὶ Νέας Ῥώμης, τὰς ῥύμας, ὁράται
σύρον σῶμα σεβάσμιον· ὅμως ὅπερ πράττουσι πρὸς αὐτὸ, αἰ-
σχύνην οὐ φέρουσιν, ὡς ὁ πανταχοῦ ἐκτεινόμενος Ἥλιος ῥύ-
πον οὐ δέχεται, ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἔθνη δεικνύουσιν οἶων δυσσεδῶν
τέκνα πέλλουσι.

Δόξα Ἦχος, πλ : α' :

Δεῦτε πιστοὶ ἐκπληττόμενοι ἴδωμεν τὰ τῆς Παντοδυνάμου
χειρὸς μεγαλεῖα, ὃν γὰρ ἐν μυχοῖς θαλαττίοις, παράνομοι ἔρ-
ριψαν, πρὸς τὴν Ὀδησὸν εὐοδεῖ, παραδόξως ἐκπέμπων ὁ κτί-
στης τῆς κτίσεως, κἀκεῖσε τοῦτον δεχόμενοι οἱ εὐσεβεῖς Ῥώσ-
σοι, αἰσίως κηδεύουσιν, ἀπονέμοντες δόξαν τῷ ποιητῇ, τῷ
θησαυροῦ τοιοῦτου, αὐτοὺς ἀξίους ποιήσαντι.

Καὶ νῦν : τῆς ἑορτῆς.

Εἰς τὸν στιχ. Προσόμοιζ, Ἦχος, πλ : α'.

Χαίροις ἀσκητικῶν.

Χαίροις, Ἀρχιερεῦ τοῦ Χριστοῦ, ποιμένων πάντων ὁ ποιμὴν
ὁ πιστότατος ὁ χαίρων καὶ ἐκουσίως, ὑπὲρ προβάτων τιθεὶς
τὴν ψυχὴν, ὡς λέγει, ὁ Θεάνθρωπος, Γραικῶν χαίροις καύχημα
εὐσεβείας ἀγλαΐσμα τῆς ἐκκλησίας, ὁ φωστήρ καὶ Πανθαύμα-
τος, ὁ πρὸς ἅπασαν, σφαῖραν γῆς ἐκχυνόμενος, μάρτυς ὁ Πο-
λυδυνος, βροτὸς ὁ ἀσώματος, ὁ ἐν τῷ κόσμῳ βιώσας, καὶ
δείξας βίον Ἰσάγγελον τοῦ σώσαντος χαίροις, ἐκ δουλείας τὴν
Ἑλλάδα, λύχνος ὁ ἀσέβητος.

Στίχ. Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν

Τέρπου ἐνδεδυμένη λαμπρῶς, ὦ Θεῖα πόλις, Κωνσταντίνου
τὴν σήμερον, ἡ ὄντως ἀξιοθεῖσα, μετὰ αἰῶνας πολλοὺς ἐπὶ
θρόνου πάλιν τοῦ χηρεύοντος, λαβεῖν τὸν ὑπέρμαχον, εὐσεβείας
Γρηγόριον, δι' οὗ Ἑλλάς τε, τὰς ἀλύσεις ἀπέρριψε, καὶ τὸ
ἄθεον Ἀγαρ γένος κατήσχυνεν, ἅπασι χλευαζόμενον, ἐν γῇ
κυλινδούμενον, θρηνολογοῦν ἀενάως, εἰς ἀκροτάτην ἀπόγνω-
σιν, ἧς ἡμᾶς ῥῦσαι Θεέ μου, τοὺς ἐν πίστει προσκυνοῦντας
τὸ θεῖον κράτος σου.

Στίχ : Οἱ Ἱερεῖς σου Κύριε ἐνδύσονται δικαιοσύνην

Ἄρόν σου, τὴν φωνὴν, ὦ πατρίς, τοῦ Γρηγορίου καυχωμένη
καὶ κήρυξον εἰς πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην τὰς ὑπὲρ νοῦν ἀρετάς,
τοῦ χρυσαυγεστάτου θείου γόνου σου ἐν αἷς ὑπὲρ ἄνθρωπον,
ἐπὶ γῆς πεπολίτευται, καταλαμπρύνας τῆς σαρκὸς τὴν εὐτέ-
λειαν, καὶ τὸν ἐνδοθεν, οὐχ ὁρώμενον ἄνθρωπον, ὅλον ἀναδει-
ξάμενος, πυρσοῖς ἐξαστράπτοντα πρόσω πολλῶν σεβασμίων,
ἐν τοῖς σπινθῆρσιν ὡς Ἥλιος, εἰς δόξαν τὴν Θεῖαν, ἀενάως ἐν-
πρυφῶντα τὴν ἀνεκκλήτην.

Δόξα, πλ. δ' :

Ὅτε παρέστης τῷ παρανόμῳ Βασιλεῖ, καὶ παρεδόθης τῇ
ἀγχόνῃ παρ' αὐτοῦ, αἱ Οὐράνιαι δυνάμεις τοὺς στεφάνους σοὶ
ἔπλεκον. Ὅτε δὲ ἐσύρθης ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ Ἰουδαίων τῶν δυ-
σεδῶν, ἀοράτως τούτους τῇ κορυφῇ σου ἐτίθουν, ἐκβοῶσαν
ἀλλήλαις, δόξα Θεῷ τῷ σὲ, Ἰσράρχα, ἐνισχύσαντι.

Καὶ νῦν τῆς ἑορτῆς : Πλ. α'.

Ἀναστάσεως ἡμέρα.

ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς,

Δόξα· τοῦ Ἁγίου Ἀπολυτίκιον, Ἦχος, πλ. δ' :

Εὐλογητὸς εἰ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν θεῖον Πατριάρχην ἐνισχύσας, καταπέμψας αὐτῷ τὴν χάριν σου ἄνωθεν, καὶ δι' αὐτοῦ Ἑλλήνων γένος ἀνυψώσας πρὸς προγόνων τὴν εὐκλειαν.

Καὶ νῦν τῆς ἑορτῆς, ἥ ὁ δι' ἡμᾶς γεννηθεῖς

Εἰς τὸν Ὁρθρον : μετὰ τὸ Θεὸς Κύριος.

Ἀπολυτίκιον τὸ ἀναστάσιμον, τοῦ ἁγίου δις

Καὶ νῦν ὁ δι' ἡμᾶς γεννηθεῖς ἐκ Παρθένου

Μετὰ τὴν : Α' : Στίχ :

Ἦχος : δ' : Κατεπλάγη Ἰωσήφ

Κάθισμα,

Δεῦτε σήμερον Πιστοὶ, ἄσωμεν δόξαν τῷ Θεῷ, τῷ ἐκλυτρώσαντι ἡμᾶς, ἀπὸ ζυγοῦ Ἀγαρηνῶν, καὶ πρὸς τὴν δόξαν εἰσάξαντι τὴν τῶν προγόνων ἡν ἀναλαβεῖν Ἑλλήνων γένος τε ποθῶν ὁ Θεὸς Γρηγόριος ἀναρτηθῆναι σήμερον ὑπέμεινεν, ἐπὶ ἀγχόνῃς ὡς ἔνοχος, ὃν περ ἡ πᾶσα Ἑλλάς ὀφείλει, ὑμνεῖν ἀκαταπαύστως.

Δόξα τὸ αὐτὸ, καὶ νῦν τῆς ἑορτῆς.

Μετὰ τὴν δευτέραν Στίχ.

Ἦχος πλ. δ'. Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς.

Προετοιμάζου Ὁδησὸς ὑποδεχθῆναι τὸν Πατριάρχην διὰ πρὸς σὲ Θεὸς ἐκπέμπει· ὅτι τούτου γνήσιος ὁπαδὸς ὑπάρχει, ἐκ βρέφους μέχρι ἐσχάτης ἀναπνοῆς, τὰ ἔχνη τῆς εὐσεβείας, ἀκολουθῶν, οὗ τὸν βίον ἐθαύμασαν, καὶ ἀσωμάτων χοροὶ, ἐκπληττόμενοι κρίζοντες· ὄντως σκεῦος τοῦ Πνεύματος.

Δόξα τὸ αὐτὸ, καὶ νῦν τῆς ἑορτῆς

Μετὰ τὸν Πολυέλεον

Ἦχος. Πλ' δ' : Τὴν σοφίαν καὶ λόγον

Μαινομένων τὸ πάλαι Ἀγαρηνῶν ἐναντίον Ἑλλήνων τῶν Εὐσεβῶν, γενναίως ἐκραύγαζεν ὁ Θεόφρων Γρηγόριος. Ὁμογενεῖς θαρσεῖτε καὶ μὴ δειλιάσητε, τῶν δυσεβῶν τὰ τέκνα, ἡμᾶς κὰν διώκωσιν, ὁ γὰρ Παντοκράτωρ, ἐν ὑψίστοις καλὰ μὴ ἀποφάσεως ἔγραψεν, ἐκ ζυγοῦ τὸ Ὁρθόδοξον, αὐτοῦ γένος λυτρώσασθαι, ἵνα ἴδῃ τὰ σύμπαντα, τὴν ἀκαταμάχητον τούτου δύναμιν, καὶ πιστεύσῃ ὡς μόνον αὐτὸν Παντοδύναμον.

Δόξα τὸ αὐτὸ καὶ νῦν τῆς ἑορτῆς

Οἱ ἀναβαθμοὶ τὸ α' : ἀντίφωνον τοῦ Α' : ἦχου.

Προκείμενον, καὶ Εὐαγγέλιον τοῦ Χρυσοστόμου τῇ 13 : Νοεμβρίου. Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι. Ὁ : Ν : ψαλμός· καὶ τὸ Ἰδιόμελον ἦχος : Β' : ζήτηι εἰς τὴν λιτὴν. Διὰ τὸ γένος Ἑλλήνων.

Ὁ κανὼν τοῦ πάσχα. Ἀναστάσεως ἡμέρα εἰς ζ'. διπλοῦν-
τες αὐτά.

Ὁ κανὼν τοῦ ἁγίου εἰς ζ' : διπλοῦντες αὐτά.

Ἦδὴ α' : Ἦχος α' : Ἦδὴν ἐπινίκιον ἄσωμεν πάντες

Συνάχθητε σήμερον ἐκ τῶν περάτων Ἑλλάδος οἱ γνήσιοι,
καὶ πανηγυρίσατε, περιχαρῶς σὺν ἡμῖν, ἐν τῇ Πανσέπτῳ ἑορτῇ
τοῦ Πατριάρχου ἡμῶν.

Σὲ, Θεῖε Γρηγόριε, Ἑλλάς ἡ Πᾶσα, γνωρίζει ὑπέρμαχον,
καὶ σωτῆρα, κράζουσα, ὅτι ἐρρύσω αὐτήν, θυσιασθῆς ὑπὲρ ἡ-
μῶν, ἐκ τυραννίδος ζυγοῦ.

Πατρίε Ἐρύμανθος τοῦ Πατριάρχου μεγάλως εὐφράνθητι ἐπὶ
τὴν Πανένδοξον, μνήμην γόνου τοῦ σου· εἰς γὰρ τὴν ὑψηλίον
δι' αὐτοῦ, νῦν μακαρία σὺ εἶ. — Θεοῦ.

Τὸ φῶς ἡ κηρύσασα τὸν λυτρωτὴν μου, τοῦ σκότους με λύ-
τρωσαι, καὶ βασάνων, ἄχραντε, τῶν αἰώνιων, ἐκεῖ ὅπως σω-
ζόμενος ὑμῶν, τὰ μεγαλεῖά σου.

Καταβασίαι. Ἀναστάσεως ἡμέρα.

Ἦδὴ γ' : Στερεωθήτω ἡ καρδία μου.

Σμύρνη καὶ Πάτρις σὺν τῷ Ἀθωνι πανταχοῦ ὑμεῖς ἐκφω-
νήσατε, τὰς ἀνεκφράστους ἀρετάς, δι' ὧν ἔλαμψεν, ὡς ἄλλος
παμφάεστος ἥλιος.

Ἐνδεδυμένος ὁ Γρηγόριος, τῶν Πατριαρχῶν τὸ Πανάγιον
ἄμφιον, ὡς ὁ Ἀαρὼν τῷ Θεῷ εὐηρέστησε, πληρωτὴς Εὐαγγε-
λίου, δειχθεὶς ἀκραιφνέστατος.

Αἱ τρεῖς ἐν Θρόνῳ ἀναβάσεις σου, Θεῖε Ποιμενάρχᾳ, εἰκότι-
ζον, ὄντως τὴν σὺν προφητικῶς, τριήμερον ἀνάρτησιν, δι' ἧς
γένος τῶν Ἑλλήνων τὸν ζυγὸν ἀπετίναξε. Θεοῦ.

Τὸ ἀπαραίτητον κριτήριον, καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἀσβεστον,
καὶ τὴν ἀπόφασιν ἀγνή, τὴν φρικτὴν ὅλως δέδοικα· σπείσον
σῶσον πρὸ τοῦ τέλους, ἀγαθὴ, τὸν οἰκέτην σου. Δεῦτε πόμα
πίωμεν

Κάθισμα Ἦχος. α' : Τὸν τάφον σου Σωτήρ.

Ἐπέλαμψεν ἰδοῦ, ἡ ἁγία ἡμέρα τῆς Θείας ἑορτῆς, τοῦ σο-
φοῦ Πατριάρχου. Ἡρώων ἀπόγονοι, εὐσεβέστατοι Ἕλληνες
ταύτην σήμερον, περιχαρῶς ὁμοῦ πάντες ἑορτάσωμεν, τῇ γὰρ
ἡμῶν σωτηρίας ἡ πρόξενος γέγονε.

Δόξα τὸ αὐτὸ καὶ νῦν τῆς ἑορτῆς.

Ἦδὴ δ' : Ἐν πνεύματι προβλέπων.

Ἀγάλλου νέα Ῥώμη, καὶ σὺ νῦν μεθ' ἡμῶν, ὁ γὰρ κατα-
λαμπρόνας θρόνον Πατριαρχῶν, ἐν ταῖς τοῦ Κτίστου θεαῖς
αὐλαῖς χοροστατῶν ἡμᾶς νῦν περισκέπει ἐξ ὁρατῶν ἐχθρῶν,

Μετὰ τῶν κορυφαίων, συνόδου τε τῆς σῆς, τῶν συναθλησάν-
των σοι, Γρηγόριε σοφὲ, τὸν ἐν ὑψίστοις καθικέτευε Δεσπότην,
ὑπὲρ τῶν πίστει ἐκτελούντων τὴν αἰδιμον μνήμην σου.

Οἱ ἄγγελοι τὸ πνεῦμα κατέχοντες τὸ σὸν, σήμερον χορεύ-
ουσιν, ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἡ δὲ χορεία τῶν Ὀρθοδόξων κεκτη-
μένη, τὸ ἱερόν σου ἐν Ὁδησσῷ θεῖον σκῆνος, στέμμασιν ἐπαί-
νων, λαμπρῶς εὐφημεῖ. Θεοῦ :

Παρθένε, Παναγία ἀμόλυντε, σκηνή, μολυνθέντα πταισμάσι
καθαρίσον με νῦν, τῶν οἰκτιρμῶν σου βάνισι καθαρωτάταις·
καὶ δός μοι χεῖρα βοηθείας, ἵνα κράζω· δόξα σοι, ἀγνή Θεο-
δόξαστε.

Ἐπὶ τῆς θείας φυλακῆς

Ἦδὴ Ε' : Τὸ φεινὸν ἡμῖν.

Εὐφρανθῶμεν οἱ Ὀρθόδοξοι ἅπαντες σήμερον, ὁ Πατριάρχης

γὰρ ἡμῶν κατήσχυνεν υἱὸν τῆς Ἀγαρ φρύαγμα τὸ ἄθεον,
θυσία γενόμενος.

Ποιμὴν πιστότατος Γρηγόριος, τοῦ ἀρχιεπίσκοπος ἐνδέδει-
κται κληρωσάμενος σήμερον τῶν πρωτοτόκων οἰκήματα.

Τὸν διαπρύσιον ποιμένα τε πέμπτον Γρηγόριον τὸν τὴν Ἑλ-
λάδα λυτρωσάμενον ἐκ τυραννίδος, σήμερον, φιλέορτοι, φαι-
δρῶς μακαρίσωμεν. Θεοτ.

Λιμένα εὐδίων καὶ ἀπόρθητον, τεῖχος κεκτήμεθα τὴν πρε-
σβεΐαν σου ἐν περιστάσεσι, Θεοκυῆτορ, πάντοτε λυτρούμενοι
κινδύνων καὶ θλίψεων. Ὁρθρίσωμεν

Ῥδὴ 5' : Τὸν προφήτην Ἰωνᾶν.

Ἐν ἀγχόνῃ κρεμασθεὶς, ὁ σφώτατος ποιμὴν, τῆς Ἑλλάδος
τὸν ζυγὸν ἀπετίναξε χαμαὶ καὶ ἔφερον εἰς τὴν ἀρχαίαν δόξαν
τὸ ἔθνος αὐτοῦ.

Ἰουδαίων δυσεβῶν οἱ παράνομοι λαοί, εἰ καὶ σύρουσιν ἐν
γῇ, Πατριάρχῃν τὸν κλεινὸν, δεικνύουσιν, οἷους ἀνόμους ἔσχον
προπάτορας.

Βασιλεὺς Θεοφιλῆς, ἐν τῇ πόλει Ὁδησσῷ νῦν κηδεύει ὡς
εἰκός, τὸν ὑπέρμαχον πιστῶν, ἀποδιδούς δόξαν τῷ Κτίστῃ
καὶ Τρισηλίῳ Θεῷ. Θεοτ.

Θεοτοκίον

Ἐκ παντοίων πειρασμῶν, καὶ κινδύνων ψυχικῶν, ἐλευθέρω-
σον ἡμᾶς, τοὺς προστρέχοντας εἰς σέ, Πανύμνητε, ταῖς σαῖς
πρεσβεΐαις, Μήτηρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ.

Κατῆλθες ἐν τοῖς κατωτάτοις

Κοντάκιον. Ἦχος : δ' : ἐπεφάνης σήμερον.

Ἀθροισθέντες ἅπαντες, γνήσιοι παῖδες τῆς Ἑλλάδος, σήμε-

ρον ἐν τῇ πόλει Ὁδησσῷ, τὸν Πατριάρχῃν Γρηγόριον, ἁσ-
μασι θείοις, λαμπρῶς ἐορτάσωμεν.

Ὁ οἶκος

Τὴν τῶν προγόνων ἐκποθῶν δόξαν ὁ Πατριάρχης ἀναλα-
βεῖν τὸ γένος αὐθις τὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ ἀγχόνῃ ὑπέμει-
νεν ἀναρτηθῆναι ὑπὸ γένους δυσσεβοῦς, ὁ ἀθῶος ὡς ἔνοχος.
Τοῦτον οὖν Αὐτοκράτωρ δεξάμενος, ὁ εὐσεβεΐας κλάδος, ἐν
πόλει ἐπαξίως τῆς Ὁδησσῷ ἐνταφιάζει. Ὅθεν αἱ δι' αὐτοῦ
Ἕλληνες, λυτρωθέντες ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ σκληροῦ, σήμερον πάν-
τες, ἐν τῇ ἐορτῇ, τῇ αὐτοῦ συναχθέντες, ἁσμασι θείοις, λαμ-
πρῶς ἐορτάσωμεν.

Μηνὶ ἀπριλίου. Ι' : Μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ Ἀγίου καὶ ἐν-
δόξου Ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε', Ἀρχιεπισκόπου Κων-
σταντινουπόλεως, καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ μαρτυρή-
σαντος ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ τῆς τοῦ Γένους
Ἑλευθερίας

Ἐν ἀγχόνῃ καὶ τέθνηκας Πατριάρχα,
Ὅμως γε αἰεὶ ζῆς ἐν Ἑδέμ τῇ Θείᾳ,
Τῇ δεκάτῃ Πατριάρχης θῦμα γέγον' ἕνεκα γένους.

Ὁ λαμπρὸς οὗτος εὐσεβεΐας τε κλάδος

Πατρίδα ἔσχε Πελοποννήσου γαίαν.

Ἦπ' εὐσεβῶν δὲ γονέων, φυσίς, ὄντως

Χριστοῦ μαθητῆς γνησιώτατος ὦρθη,

καὶ ἀνατραφεὶς τῷ φῶτι τοῦ Κυρίου

Ἐνηγάλισεν εὐσεβεῖς τε μαθήσεις.

Σμύρνη τὸ λοιπὸν τὴν σοφίαν ὀρώσα

Καὶ βίον αὐτοῦ ἀγγελικὸν καὶ Θεῖον,

Μητροπολίτην τοῦτον αὐτῆς ἐκλέγει

ἀρετὰς οἶας, καὶ ἀγαθοεργίας
ὡς ἐκεῖ ἔπραξε λεξάτω μόνῃ αὐτῇ,
ἀμύχανον, γὰρ ἕτερόν τε κηρύττει.
Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ θρόνος χηρεύων
τῶν Πατριαρχῶν Μεγάλῃς Ἐκκλησίᾳς,
τουτοῖ καλεῖ ποιμένα καὶ ψηφίζει
πλήθος ἰδρώτων ὑπὲρ Ὁρθοδόξιας
καθ' ἡμέραν ἔχυνεν ἀμέτρω μόχθῳ,

ἵνα τὸ αὐτοῦ Ποίμνιον στερεόνῃ
ἐπὶ διδασκὰς τὰς σεπτὰς τοῦ Δεσπότου.
Δίς ἀπεβλήθη τοῦ θρόνου ἀνάιτίως
ὑπ' Ἀγαρηνῶν δυσσεβῶν ἐξουσίας,
καὶ ἐπ' Ἀθωνος τὸ ὄρος τε ἀπῆλθε,
κἀκεῖ μονάσας, ἀνεκλήθη δίς τε
ἐπανακάμψαι, ἵνα λάβῃ τὸν θρόνον.

Ἐν τῇ τρίτῃ δ' οὖν Πατριαρχία τούτου,
καὶ ὁ κλονισμὸς συνέβη τῇς Ἑλλάδος·
τότ' ὁ κλεινὸς, καὶ γέρον Πατριάρχης,
τὰ καθ' ἑαυτοῦ ἀριδῆλως προβλέπων,
δειλίας ἀνευ, θάνατον διὰ γένος,
καρτεροθύμως τοῦ λαβεῖν ὑποφέρει
καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ἱερεῖς καὶ Ποιμένας
ἀρξάμενός τε εἶναι πιστοὺς διδάσκει·

Ἦλθε τὸ λοιπὸν ἡ ἀγία ἡμέρα
Ἐν ᾗ Ἰησοῦς ἐξανέστη τοῦ τάφου,
καὶ ὁ βασιλεὺς δυσσεβῶν Ἀσσυρίων
ὄρων κατ' αὐτοῦ τοὺς λαοὺς Ὁρθοδόξων
ἐπιεμένους τὸν ζυγὸν ἀπορρίψαι
τὸν Πατριάρχην ἀγχόνῃς κρεμᾶ ἔπι,
τρῆς δ' αὐτὸν ἀφείλ ἡμέρας ἐν τῷ ξύλῳ
τοῖς ἀχαρίστοις ἐκδίδωσιν Ἑβραίοις
Ὅθεν λαβόντες αὐτὸν οἱ αἰμοβόροι,

καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ συγκρεμασθέντας τρεῖς τε
ἐνθεν καὶ ἐνθεν κορυφαίους Συνόδου,
πρῶτον σύρουσιν ἐπὶ πάσας τὰς ῥύμας
πάσης Πόλιν, μετέπειτα δ' ἐνδον
ρίπτουσιν αὐτὸν ἐν μυχοῖς θαλαττίαις
τότε καὶ ἡ Πάνσοφος οἰκονομία
τοῦ Παντάναντος, ἀβλαβῆ διασφίζει
εἰς χεῖρας αὐτὸν εὐσεβεῖς πεμπομένη.
Ὁ Πατριάρχης εὐοδόუმνος τοίνυν
πρὸς τὸ ἄσυλον καταφεύγει τῶν Ῥώσων
κἀκεῖσε τοῦτον ὁ Ἀναξ εὐσεβεῖας
Θεοσεβέστατος Παυλίδης τε ὁ ἔμψρων·
δεχθεὶς πρεπόντως ἐν Ὁδησσῷ κηδεύει
οὗ ἱκεσίαις Χριστὲ τοὺς πιστοὺς φρούρει.

Ῥδὴ Ζ' : Ἡ κάμινος Σωτήρ.

Παρίσταντο οἱ Ἀγγελοὶ ἄνωθεν, χορεύοντες, Θεόφρων Γρη-
γόριε, ὅτε καρτεροθύμως, ἐν τῇ ἀγχόνῃ ἐκρέμασο.

Αἱ τάξεις τῶν μαρτύρων ἡγάλλοντο, ὁρῶσαι ἐν ὑψίστοις
ἐρχόμενον, μετὰ θριάμβου τὸ πνεῦμά σου παμμάκαρ Γρηγόριε.

Ὁ Θεὸς Πατριάρχης, ἐκραύγαζον, οἱ ἐν οὐρανοῖς, νῦν ἀνέρ-
χεται, ἄρατε οὖν τὰς πύλας, καὶ τοῦτον πάντες δεξώμεθα.

Θεοτοκίον.

Ἰκέτευε, ὃν ἔτεκες Κύριον, ὡς εὐσπλαγχνον· τῇ φύσει ὑπάρ-
χοντα, Θεογεννητορ, σῶσαι τὰς ψυχὰς τῶν ὑμνούντων σε.

Ὁ παῖδας ἐκ καμίνου

Ῥδὴ Η' : Ὁν φοίττουσιν Ἀγγελοὶ

Τὴν πόλιν, ᾧ Ἑλλήνες, νυνὶ τῇς Ὁδησσῶ, κοινῶς περιέλ-

θωμεν, ὅπως σὺν τοῖς ἐκεῖ, ἐν τῇ τοῦ Ποιμενάρχου, πανσέπτῳ ἑορτῇ, λίαν εὐφρανθώμεν, Θεῷ εὐχαριστοῦντες.

Ζωὴν βιωσάμενος, ἐν γῇ Ἀγγελικὴν ὁ Θεὸς Γρηγόριος, οἰκεῖ ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἐντρυφᾷ δόξαν, ὄντως ἀψευδῇ, ἐστεφανωμένος, ἀειθαλεῖ στεφάνῳ.

Ὁν σκῆνος ἐκλήδυσεν εἰκότως τὸ σὺν Θεῷ Αὐτοκράτορα, ἐν πόλει Ὀδησσῷ, πρεσβείαις σαῖς φρούρει, Γρηγόριε σοφὲ, ὅτι τῆς Ἑλλάδος ὑπέρμαχος ὑπάρχει.

Θεοτοκίον.

Ὑπάρχοντα ἔγειρον, ἐκ βάθους με κακῶν, καὶ τοὺς πολέμουντάς με πολέμησον ἐχθροὺς τρωθεῖσαν ἀτόποις ἡδοναῖς τὴν ψυχὴν, ἀγνή, μὴ παρίδης, ἀλλ' οἴκτηρον καὶ σῶσον αὐτήν.

Αὕτη ἡ κλητὴ

Ῥδὴ Θ': Τὴν φωτοφόρον νεφέλην

Ἐὰν τύχη ἐν Κυριακῇ, ἡ μὲν τιμιωτέρα οὐ στιχολογεῖται ψάλλονται δὲ τὰ μεγαλυνάρια τοῦ πάσχα.

καὶ τοῦ ἁγίου μετὰ τῶν τροπαρίων.

Μεγάλυνον ψυχὴ μου, τὸν ἐν Ἱεράρχαις Γρηγόριον τὸν μέγαν.

Ἄνωθεν πέμψον, Παμμάκαρ, τοῖς Βασιλεῦσι τοῦ ἔθνους τὴν Εὐλογίαν νῦν τὴν σὴν, ὅπως μετὰ εἰρήνης, τοὺς χριστοφόρους εὐσεβῶν, λαοὺς ἀείποτε ποιμένωσιν, ὑπὲρ ὧν ἐν τῷ ξύλῳ κατεκρίθης, τῆς ἀγχόνης τε θανεῖν.

Μεγάλυνον, ψυχὴ μου, τὸν τῆς Ἐκκλησίας ὑπέρλαμπρον φωτῆρα.

Κατὰ τῶν νῦν δὲ ποθούντων τὴν τυραννίαν Ἑλλάδος, μὴ τὴν ἀρὰν τὴν σὴν σοφὲ, βραδέως ἐκπέμψης· ὅπως βιοῦντες σὺν αὐτῇ, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ τῷ μέλλοντι ὑποστῶσι τιμωρίας πρεπούσας, ὡς ἐχθροὶ τῶν εὐσεβῶν.

Μεγάλυνον ψυχὴ μου τὸν ἐξ Ἑρμάνθου Γρηγόριον τὸν Θεῖον.

Μεγάλυνον ψυχὴ μου τὸν κεκοσμηκότα τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.

Δόξα

Μεγάλυνον ψυχὴ μου τῆς Τρισυποστάτου καὶ ἀδιαίρετου Θεότητος τὸ κράτος.

Λοιπὸν, κλεινὲ Πατριάρχα, αἰτησαι λύσιν δοθῆναι, ἀμαρτημάτων τῶν πολλῶν, καὶ ἐμοὶ τῷ σῷ λάτρει, ὅπως σωζόμενος ὑμῶ, τὸν μόνον ἕνα Θεὸν ἀχώριστον, ἐν τρισὶ τοῖς προσώποις Πατέρα καὶ Υἱὸν σὺν Πνεύματι.

καὶ νῦν Θεοτοκίον.

Μεγάλυνον ψυχὴ μου, τὴν λυτρωσαμένην ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας.

Ἀγνή τὸ φῶς ἡ τεκοῦσα, ἐσκοτισμένον με πάσαις ταῖς προσβολαῖς τοῦ πονηροῦ καὶ κακίαις ἀπάσαις, καὶ παροργίζοντα Θεὸν, Πανάμωμε, φώτισον, ὀδηγοῦσα, πρὸς καλὰς ἐργασίας, ὡς αἰτία οὔσα πάντων τῶν καλῶν.

Ὁ Ἀγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ

Ἐξαποστ:

Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς.

Δόξαν δώμεν οἱ πιστοὶ, τῷ ἐν προσώποις οὖν τρισὶ, μόνῳ Θεῷ Παμβασιλεῖ, τῷ ἐκλυτρώσαντι ἡμᾶς διὰ τῆς ἀναρτήσεως Πατριάρχου τοῦ Θείου.

δις καὶ τῆς ἑορτῆς ἁπαῶ

Εἰς τοὺς αἰῶνες πᾶσα πνοή.

Ἦχος: Δ': Ὁ ἐξ ὑψίστου κληθείς.

Ὁ Ἀθλοφόρος καλούμενος ἀξίως· ὅτε ὁ Δεσπότης σε μάκαρ Γρηγόριε, ὡς ἀγαθὸς προωρίσατο ποιμένα Θεῖον τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, τότε τὴν πολύφωτον αἵγλην εἰσδέδεξαι τοῦ Παρκαλήτου δι' οὗ λαμπρύνας σὸν Ποίμνιον ἀντεβραβεύθης ὡς Οἰκονόμος αὐτοῦ ἀκριβέστατος, ὃν ἰκέτευε σῶσαι καὶ ἐγεῖραι τὸ ἔθνος ἡμῶν.

Ὁ τετραμένος ἀγάπη τῇ τελείᾳ ὅτε ὁ Οὐράνιος ἔρωις ἀνέφλεγε σοὺ τὴν ψυχὴν ἱερώτατε, ὡς κατεπειγόν, Πάτερ, πορεύεσθαι, τότε τὸν αἰοίδιμον λόγον ἐβόησας· δοῦλος ὑπάρχω τοῦ Κτίσαντος, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ χειρῶν ἀνόμων καταγένομαι, ἵνα τῷ λόγῳ ἀληθέστατος, Οἰκονόμος φανῶ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὃν ἰκέτευε σῶσαι καὶ λυτρώσαι τὸ ἔθνος ἡμῶν.

Συνεσταυρώθης Χριστῷ, Ἱερομάρτυς, ὅτε τὸν Θεόπνευστον λόγον ἀνέκραξας, τὸ ἐμὸν γένος ἐκπέπτωκε καὶ διὰ τοῦτο πόθῳ ἐγεῖραι αὐτὸ βουλόμαι· ἐντεῦθεν Γρηγόριε ὡς Μωϋσῆς τε διέδραμες ἐκ γῆς Ἑλλήνων εἰς Βασιλεύουσαν καὶ μαρτυρίου διαδήματι ἐκοσμήθης Χριστῷ προσαγόμενος· ὃν ἰκέτευε σῶσαι καὶ ὑψῶσαι τὸ γένος ἡμῶν.

Δόξα Ἦχος: α'.

Τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Γρηγόριον, τὸν ὑπὲρ τῆς Εὐσεβείας γενναίως ὑπεραθλήσαντα, δεῦτε πιστοὶ εὐφημήσωμεν λέγοντες· χαίροις, ὦ ψυχὴ ἀδαμάντινε καὶ γενναιότατε Θεῖε ἄνερ· χαίροις ὁ ὑπὲρ τοῦ Ποιμνίου θυσιασθεὶς· χαίροις τῆς Ἑλλάδος τὸ καύχημα, καὶ τῶν Ὀρθοδόξων τὸ ἀγλάισμα, ἐκτενῶς οὖν ἰκέτευε ὑπὲρ τοῦ γένους ἡμῶν.

Τῆς ἑορτῆς

Καὶ νῦν Ἀναστάσεως ἡμέρα

Δοξολογία μεγάλη καὶ ἀπόλυσις

Εἰς τὴν λειτουργίαν τὰ τυπικὰ καὶ ἐκ τοῦ κανόνος ᾠδὴ: γ' καὶ ε'.

Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον τοῦ Χρυσοστόμου.

Μεγαλυνάρια.

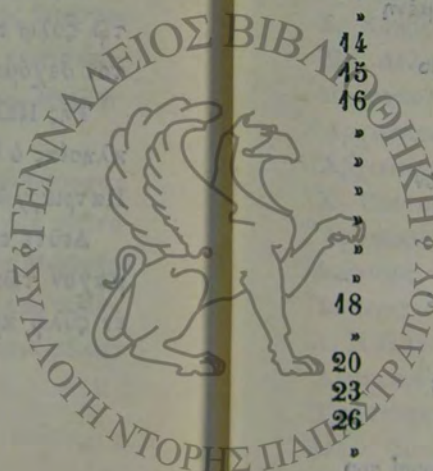
Βασιλεὺς Παράνομος τὸν κλεινόν, κρεμᾷ Πατριάρχην, ἐν τῷ ξύλῳ παραφρονῶν· Βασιλεὺς δὲ πάλιν, Θεοφιλῆς τε τοῦτον δεχόμενος κηδεύει, ἐν γῇ ὁμοδόξῳ.

Τῆς Πελοποννήσου Θεῖος Βλαστὸς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁ θησαυρὸς καὶ πάσης Ἑλλάδος τὸ καύχημα τὸ μέγα Πατριαρχῶν τὸ κλέος, μάκαρ Γρηγόριε.

Δεῦτε εὐφημήσωμεν οἱ λαοὶ τὸν Θεῖον Ποιμένα καὶ ὑπερμαχὸν τῶν πιστῶν τὸν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν ξύλῳ κρεμασθέντα ὡς ὁ Δεσπότης ἡμῶν.

ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ.	Στιχ.	ἀντί	γράφε
41	9	ὁμονύμου	ὁμωνύμου
"	16	προσκόμματα	προσκόμματα
"	28	Ὅρος	Ὅρος
43	9	ἀνακοινώσωσιν	ἀνακοινώσωσιν
"	30	κοινουμένας	κινουμένας
44	9	οὐς	οὐς
45	9	φωτεινὴ	ἡ φωτεινὴ
46	1	ἱστάμ—νοι	ἱστάμενοι
"	3	κρίποδος	τρίποδος
"	8	ἁμαρτηκῶσι	ἡμαρτηκῶσι
"	13	σοι	σοῦ
"	24	αὐτῶν	αὐτῶν
"	34	ἐκ	ἐξ
"	32	καταδείκην	καταδείκην
48	2	παραδώσας	παραδοῦς
"	27	ἀπλοῦς	ἀπλοῦς
20	27	προσκεκολληθῇ	προσεκολληθῇ
23	18	ἀδύνατον	ἀδύνατος
26	24	δακρυρῶν	δακρυρῶν
"	30	τοῦ ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε΄.	τῷ ἱερομάρτυρι Γρηγο- ρίῳ τῷ Ε΄.
27	8	ἐπαναλειφθεῖσιν	ἐπαναληφθεῖσιν
33	15	Τι	Τι
34	21	φανώτατον	φανότατον
36	40	ἐωθινός	ἐωθινός
36	47	αὐτοῦ	αὐτοῦ
"	49	αὐτοῦ	αὐτοῦ
38	80	φανώτατος	φανότατος
40	15	γενναῖοι	γενναῖοι
41	5	ὠδήγησαν	ὠδήγησεν
43	5	φονάς	φωνάς
44	4	Πατριάρχου	Πατριάρχου
44	31	αὐτῶν	αὐτῶν
47	4	τείχου	τοίχου
48	8	συνεινεγκῶν ἰδίως ὁ Νικόλαος Βερναρδάκης	συνενεγκόντος ἰδίως τοῦ Νικολάου Βερναρδάκη

Σελ.	Στιχ.	ἀντί	γράφει
48	25	συγκινηκοτάτη	συγκινητικωτάτη
49	1—2	ἄπ-νους	ἄ-πνους
63	28	ἡμέροεν	ἡμέρονεν
64	18	σπεύδοντες	σπένδοντες
»	28	χημαρρώδης	χειμαρρώδης
»	28—29	πρα-γμάτων	πραγ-μάτων
109	31	κατέθησαν	κατέθεσαν
111	5	αὐτῆς	αὐτῆς
»	20	αὐτοῦ	αὐτοῦ
112	8	ἑξῆς	ἑξῆν
»	30	ἐπαναλειμμένως	ἐπανειλημμένως
113	24—25	σι-νεφώνησαν	συνε-φώνησαν
129	13	περικεκαλυμμένην	περικεκαλυμμένην
131	24	πολυπαθοῦς	πολυπαθοῦς
132	10	ἀνεξιχνιάστου	ἀνεξιχνιάστου
133	16	διαπρησίως	διαπρυσίως
139	26	ἐπέπνευσε	ἐπένευσε
148	14	πνίξοιτο	πνίξωσι
154	2	οὐροδρομοῦν	οὐριοδρομοῦν
»	24	ἀγνᾶ	ἀγνὰ
155	18	μεγάλον	μέγαν
156	14	ἄφ' οὗτου	ἄφ' ὅτου
157	10	ψυχωχελοῦς	ψυχωφελοῦς
198	31	τούτους	τούτοις
202	29—30	ἐπ-αθλον	ἐ-παθλον
211	23	κολοσσιαίας	κολοσσιαίας
218	16	ὅπως	ὅπως
221	1	ἔθνοι	ἔθνη
228	30	περιεστοιχίζουσί σου	περιεστοιχίζουσί σου
234	17	αὐτοῦ	αὐτοῦ
239	27	ἀνεστέλετο	ἀνεστέλλετο
246	29	καί	καί
252	5	εὐρεθείσης	καί εὐρεθείσης
255	6	ἐναποταθὲν	ἐναποτεθὲν
»	22	προέκοψε	προσέκοψε
256	7	ἀνδριάντας	ἀνδριάντας
»	»	ἀποθανατίζει	ἀπαθανατίζει
260	23	αὐτοί	αὐτή.